

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Ex. C

Socialpol.
Su
Emigr.

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

BILAGA IX

DEN JORDBRUKSIDKANDE BEFOLKNINGEN I SVERIGE 1751—1900

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1909

R. 23
534

Ex. C

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

BILAGA IX

DEN JORDBRUKSIDKANDE BEFOLKNINGEN I SVERIGE 1751—1900

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1909

09789

UNIVERSITÄT GÖTEBORGS
BIBLIOTEK SUITZENDRUCKER
BIBLIOTHEK

1751-1800

Handwritten text, possibly a title or description, mostly illegible due to fading.

UNIVERSITÄT GÖTEBORGS
BIBLIOTEK SUITZENDRUCKER
BIBLIOTHEK

1751-1800

DEN JORDBRUKSIDKANDE BEFOLKNINGEN I SVERIGE

1751—1900

STATISTISK-DEMOGRAFISK STUDIE PÅ GRUNDVAL
AF DE SVENSKA YRKESRÄKNINGARNA

AF

NILS WOHLIN

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1909

DR. JOHANNES VON...
BIBLIOTHEK...
1881-1882

ILANOW RIX

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Inledning	1
I. Allmän öfversikt af den jordbruksidkande befolkningens utveckling och sammansättning i Sverige 1751—1900 . .	4
Jordbruksbefolkningens allmänna utveckling	4
I jordbruket sysselsatta personer utom allmogeklassen	10
Allmogeklassens sammansättning. Hufvudtabellernas utarbetande	17
Den jordbruksidkande befolkningens utveckling under tidsskedet från midten af det 18:de århundradet intill 1860-talet . .	25
Den jordbruksidkande befolkningens utveckling under tiden efter 1860-talet	37
Allmänna resultat ifråga om den jordbruksidkande befolkningens sammansättning	45
II. Den jordbruksidkande befolkningens utveckling och sammansättning inom olika delar af riket	52
Stockholms, Upsala och Södermanlands län	53
Västmanlands län	63
Östergötlands län	70
Gottlands län	78
Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län	85
Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län	93
Göteborgs och Bohus län	102
Älfsborgs och Skaraborgs län	108
Värmlands och Örebro län	114
Kopparbergs län	125
Gäffleborgs län	131
Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län .	136
III. Sammanfattning af resultaten ifråga om den jordbruksidkande befolkningens utveckling och sammansättning inom olika delar af riket	143
IV. Några anmärkningar beträffande jordbruksbefolkningens utveckling i Finland, Norge och Danmark	170
Sammandragstabeller	179
Noter till sammandragstabellerna	194
Råtabeller	195
Noter till råtabellerna	304
P. M. öfver de svenska yrkesräkningarna 1751—1900 samt de här publicerade utdragen ur desamma	305

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

The history of the United States is a story of growth and change. From the first European settlements to the present day, the nation has expanded its territory and diversified its economy. The early years were marked by the struggle for independence from British rule, followed by a period of westward expansion and the development of a federal government. The American Civil War was a pivotal moment in the nation's history, leading to the abolition of slavery and the strengthening of the Union. The late 19th and early 20th centuries saw rapid industrialization and the rise of a powerful middle class. The United States emerged as a global superpower after World War II, playing a leading role in the Cold War and the promotion of democracy and human rights. Today, the United States continues to face new challenges and opportunities in a rapidly changing world.

Inledning.

Det senaste skedet i den svenska jordbruksbefolkningens historia har fått sin skarpaste prägel af den omfattande folkomflyttning, som har försiggått från landsbygden till städerna och industrien samt till Amerika. Vissa af hufvudorsakerna till denna företeelse tillhöra Sveriges industriella historia, vissa äro af än allmänna och världshistorisk karaktär. Då fråga är att förklara dessa stora folk-rörelser träda emellertid äfven en rad svenska agrarhistoriska problem i förgrunden. Jordbruksbefolkningens bortflyttning under tiden efter 1860-talet har stått i nära samband med samma befolkningsutveckling under den därförut gående tiden samt med de ekonomiska och sociala förhållanden, hvilka vid midten af förra århundradet hade utbildat sig på den svenska landsbygden.

Dessa agrariska frågor skola i ett antal efterföljande undersökningar blifva föremål för behandling. De nutida jordbruksproblemen hafva emellertid, i olikhet med de industripolitiska, sina rötter långt tillbaka i tiden, sammanväfda med allmogeklassens historia sedan århundraden tillbaka. En belysning af dem fordrar därför längre tillbaka i tiden gående undersökningar. Det gäller att utreda tillväxten af de olika sociala klasserna på landsbygden under tiden intill 1860-talet, de allmänna befolkningsstatistiska orsakerna till denna utveckling, de förhållanden i afseende å jordstyckningens, skiftesväsendets, jordbruksteknikens, jordmobiliseringens och skuldsättningens utveckling, hvilka hafva varit af inflytande på bondeklassens ekonomiska historia, samt de särskilda frågor beträffande nyttjanderättsupplåtelse på hemmanen och växlingarna i användandet vid jordbruket af olika arbetssystem, hvilka hafva stått i samband med den icke själfägande allmogens utveckling och ekonomiska förhållanden.

Först sedan hvarje af dessa olika agrarhistoriska problem blifvit undersökt, är det möjligt att vinna en klar uppfattning om det ekonomiska och sociala tillståndet inom allmogeklassen vid midten af förra århundradet, som utgör den historiska bakgrund, mot hvilken man har att betrakta landsbygdens nutida affolkning.

I det följande skall begynnas med en undersökning öfver *de faktiska förändringarna* hos den i jordbruket sysselsatta folkmängden

i Sverige under tidsperioden 1751—1900. Denna undersökning bygger på det till större delen förut obearbetade statistiska material, som innehålles i de svenska yrkesräkningarna från denna tid.¹⁾ Det halftannat århundrade, till hvilket undersökningen på grund af materialet måste inskränka sig, omfattar först och främst den stora omhvälfningstid i allmogeklassens historia, som kännetecknades af den starka folkökningen, framväxten af nya sociala klasser på landsbygden, de fortskridande nyodlingarna, jordstyckningarna och ägoregleringarna, vissa betydelsefulla förändringar i jordbrukstekniken äfvensom den på alla områden frambrytande liberala agrarlagstiftningen från midten af det 18:de och intill midten af det 19:de århundradet. Tidsskedet omfattar därjämte den period sedan midten af förra århundradet, som sammanfaller med den stora folkomflyttningen. Den härvarande undersökningen kan alltså bilda statistiskt underlag för ett närmare studium, såväl utaf de olika, till förstnämnda omhvälfningstid knutna, agrarhistoriska problemen, som utaf frågor, hvilka mera direkt hafva afseende å den nuvarande situationen.

Det gäller sålunda här närmast en rent statistisk utredning af de faktiska förändringarna i jordbruksbefolkningens numerär och sammansättning. Dessa förändringars orsaker och verkningar skola undersökas i senare sammanhang. Emellertid synes det lämpligt att redan i det efterföljande beröra de af dessa orsaker, hvilka hafva haft sammanhang med *den allmänna befolkningsrörelsen* i Sverige under motsvarande tid. Mellan denna sistnämnda och utvecklingen af den jordbruksidkande befolkningen bör i äldre tid hafva bestått ett nära samband, då den senare ända intill midten af förra århundradet utgjorde omkring fyra femtedelar af rikets hela folkmängd; och de förhållanden i afseende å giftermålsfrekvens, nativitet och mortalitet, som kännetecknat den svenska befolkningsrörelsen i allmänhet, sålunda i väsentlig mån böra hafva haft sin grund i motsvarande förhållanden inom den jordbruksidkande befolkningen. Ännu vid ingången af det 20:de århundradet utgjorde den af jordbruk lefvande befolkningen mera än hälften af rikets hela folkmängd, och bör således hafva haft lika mycket inflytande på den allmänna befolkningsrörelsen som alla andra yrkesgrupper tillsammans.

Nu föreligga visserligen inga undersökningar öfver giftermålsfrekvens, födelsefrekvens och mortalitet *inom olika yrkesgrupper* i Sverige, under den tid som denna öfversikt omfattar.²⁾ Ehuru

¹⁾ Under 1700-talet offentliggjorde *Tabellkommissionen* esomoftast de viktigaste resultaten af folkräkningarna i K. Vet. Ak. Handl. Beträffande yrkesräkningarna och särskildt jordbruksbefolkningen, se K. Vet. Akad. Handl. 1767 Bd 28 sid. 209—244; 1770 Bd 31 sid. 130—151 och 1800 Bd 21 sid. 155—172. — Jfr vidare *John Ad. Leyonmarck*. Angående Svenska Tabellverket, och om Folkmängden m. m. i Riket under de ifrån 1815 sistförflutne 25 åren (K. Vet. Ak. Handl. 1845). *C. E. Ljungberg*. Om Sveriges befolkningsförhållanden sid. 104—183. (I Agardh och Ljungberg. Försök till en statsekonomisk statistik öfver Sverige. Carlstad 1857.) *P. Fahlbeck*. Die ländliche Arbeiterfrage in Schweden (Schriften d. Ver. F. Soc. pol. Bd LIX, 1894). *Sveriges Officiella Statistik*, Litt. A. Befolkningsstatistik för åren 1851—55, 1856—60, 1870, 1880, 1890 och 1900, 3:de afdelningarna. — ²⁾ Fr. o. m. år 1901 finnas en del sådana beräkningar i Sv. Off. Stat. Litt. A. Befolkningsstatistik, för åren 1901 o. följ.

material till sådana undersökningar icke alldeles saknas, kunna de dock icke upptagas i detta sammanhang. Man får således, intill dess att arbetena inom den svenska befolkningsstatistiken i framtiden komma att utvidgas till dessa frågor, åtnöja sig med att påpeka det allmänna sammanhang, som kan iakttagas mellan den allmänna befolkningsrörelsen i riket samt befolkningsrörelsen inom jordbruket.

Det skall emellertid senare anmärkas och bör äfven inledningsvis betonas, att de allmänna befolkningsstatistiska faktorerna icke få betraktas såsom absoluta faktorer i problemet. Desamma torde nämligen icke hafva varit oberoende af åtskilliga med jordbrukets historia förbundna förhållanden. Redan i slutet af det 18:de århundradet väcktes ju den vetenskapliga uppmärksamheten på det inflytande, som giftermålsfrekvensen och äfven nativiteten röna utaf folkhushållens ekonomiska och sociala förhållanden. Sveriges agrariska historia företer för tillvaron af ett sådant orsakssammanhang flerfaldiga bevis, hvilka af den svenska statistiska forskningen äro påpekade,¹⁾ och till hvilka i en senare undersökning skall närmare återkommas. Då alltså i det efterföljande folkrörelsen inom jordbruket sättes i sammanhang med de befolkningsstatistiska faktorerna, så underkännes icke därvid den påverkan, som vissa af dessa senare hafva rönt af jordbruksbefolkningens numerär samt jordbrukets afkastning och utvecklingsmöjligheter vid olika tidsepoker.

Ytterligare må anmärkas följande. En faktor af afgörande inflytande på folkrörelsen inom jordbruket under tiden efter 1860-talet har ju varit den stora *folkomflyttningen* under denna tid. Denna faktor bildar ju den företeelse, hvilken det i efterföljande undersökningar i främsta rummet kommer an på att förklara, såsom en *följd* af bland annat vissa befolkningsstatistiska och agrariska förhållanden. Men uti det allmänna problem som knyter sig till landsbygdens affolkning äro alla faktorer växelverkande, och gifvetvis utöfvar den folkomflyttning, som före en viss tidpunkt ägt rum, ett inflytande på den därefter skeende befolkningsrörelsen. Vi komma därför redan i det efterföljande att i förbigående vidröra den faktiska omflyttningen, så att sammanhanget mellan densamma samt jordbruksbefolkningens utveckling blir i allmänna drag belyst. Den närmare undersökningen af folkomflyttningen i dess sammanhang med de agrariska förhållandena uppskjutes dock till en senare undersökning.

Efter dessa inledande anmärkningar öfvergå vi till det ämne, som närmast föreligger, och hänvisa i afseende å det statistiska material, hvarpå undersökningen bygger, till den särskilda i slutet bifogade promemorian.

¹⁾ Jfr *Gustav Sundbärg*, Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750—1900 I—X. Sthlm 1907—09.

I. Allmän öfversikt af den jordbruksidkande befolkningens utveckling och sammansättning i Sverige 1751—1900.

Jordbruksbefolkningens allmänna utveckling.

Innan vi taga i skärskådande utvecklingen af den i jordbruket med binäringar sysselsatta befolkningen, torde det vara af intresse att förutskicka en öfversikt af huru *Sveriges hela folkmängd* under tidsperioden 1751—1900 har fördelat sig i afseende å de folk-kategorier, hvilka direkt eller indirekt hämta sin utkomst utaf A) jordbruk med binäringar, B) industri och bergsbruk, C) handel och samfärdsel och D) allmän tjänst och s. k. fria yrken m. m.

Efterföljande tabell angifver resultatet af de beräkningar, hvilka hafva utförts häröfver på grund af 1751—1850 årens yrkesräkningar, och hänvisas i afseende å dessa beräkningars utförande till den tabellbilagorna åtföljande särskilda promemorian.¹⁾ Beträffande tiden 1870—1900 äro siffrorna tagna ur den officiella befolkningsstatistiken.²⁾

Tab. A. *Fördelningen af rikets hela folkmängd på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	A) Jordbruk med binäringar.	B) Industri och bergsbruk.	C) Handel och samfärdsel.	D) Allmän tjänst m. m.	E) Hela folkmängden, d. v. s. summan af A), B), C) och D).	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1751 . .	1,425,010	136,787	32,500	191,430	1,785,727	79.80	7.66	1.82	10.72
1760 . .	1,511,001	159,412	35,593	187,242	1,893,248	79.81	8.42	1.88	9.89
1769 . .	1,615,527	160,807	38,691	200,102	2,015,127	80.17	7.98	1.92	9.93
1780 . .	1,684,457	236,824	27,961	169,039	2,118,281	79.52	11.18	1.32	7.98
1790 . .	1,716,658	237,837	33,237	170,500	2,158,232	79.54	11.02	1.54	7.90
1800 . .	1,856,247	266,419	38,731	185,906	2,347,303	79.08	11.35	1.65	7.92
1810 . .	1,959,825	160,029	66,580	191,417	2,377,851	82.42	6.73	2.80	8.05
1820 . .	2,134,954	180,928	42,906	225,902	2,584,690	82.60	7.00	1.66	8.74
1830 . .	2,371,115	214,007	61,805	241,155	2,888,082	82.10	7.41	2.14	8.35
1840 . .	2,539,360	268,061	69,369	262,097	3,138,887	80.90	8.54	2.21	8.35
1850 . .	2,714,292	318,653	68,258	381,338	3,482,541	77.94	9.15	1.96	10.95
1870 . .	2,995,844	613,414	210,940	348,327	4,168,525	71.87	14.71	5.06	8.36
1880 . .	3,078,274	810,341	326,091	350,962	4,565,668	67.42	17.75	7.14	7.69
1890 . .	2,914,984	1,087,072	426,911	356,014	4,784,981	60.92	22.72	8.92	7.44
1900 . .	2,756,704	1,484,230	544,324	351,183	5,136,441	53.67	28.89	10.60	6.84

¹⁾ Se denna promemoria sid. 306, 309, 312, 313, 314 och 317. — ²⁾ *Sveriges Officiella Statistik*, Litt. A) Befolkningsstatistik för åren 1870, 1880, 1890 och 1900, 3:dje afdelningarna.

Det framgår af denna tabell, att den befolkning, som direkt eller indirekt hämtat sin utkomst af jordbruket med binäringar, under tiden ända t. o. m. år 1840 utgjorde en föga föränderlig procent af rikets hela folkmängd. Under nittioårsperioden 1751—1840 var denna procent i medeltal 80·59 %, och ingen af procentsiffrorna vid de olika yrkesräkningarna under denna tid afvika med mera än 2 % från detta medelvärde. I betraktande af de vanskligheter, hvilka varit förbundna med beräkningarna i fråga, synes det sannolikt, att dessa avvikelser icke äro uttryck för faktiska förskjutningar i befolkningens sammansättning, utan äro att tillskrifva de växlande grunderna för yrkesräkningarnas utförande och de i följd däraf växlande grunderna för beräkningen af nu nämnda procentsiffror.

Den af *jordbruket med binäringar* lefvande befolkningen i Sverige utgjorde sålunda under tiden intill 1840-talet ungefär oförändradt *fyra femtedelar* af rikets hela folkmängd. Under samma tid (1751—1840) utgjorde den af *industri och bergsbruk* lefvande befolkningen i medeltal 8·73 %, den af *handel och samfärdsel* lefvande i medeltal 1·89 %, och den af *allmän tjänst m. m.* lefvande i medeltal 8·78 % af hela rikets befolkning. De avvikelser från dessa medelvärden, hvilka kunna iakttagas vid de olika yrkesräkningarna under perioden, äro visserligen relativt sedt rätt betydande, men öfverstiga dock icke, absolut räknadt, några få procent. Det torde icke kunna afgöras, om de äro uttryck för faktiska förskjutningar i befolkningens sammansättning eller icke. Förmodligen bero de, som nyss nämndes, endast på de olika grunderna för yrkesräkningarnas utförande, hvilket äfven bestyrkes af avvikelsernas oregelbundenhet.

Intill 1840-talet var sålunda den svenska befolkningens fördelning i de här omnämnda fyra hufvudkategorierna mycket stationär. Hufvudanledningen härtill låg gifvetvis i Sveriges ännu vid denna tid föga framskridna industrialisering. Under 1840-talet begynte emellertid den kända förskjutning uti befolkningens sammansättning, hvilken fortgått under den senare hälften af århundradet. Den af *jordbruk med binäringar* lefvande befolkningen hade år 1850 nedgått till 77·94 % af rikets hela folkmängd, under det att den af *industri och bergsbruk* lefvande hade ökat till 9·15 %. Procentsiffran för den af *handel och samfärdsel* lefvande befolkningen utvisade ännu år 1850 ingen stegring.

Under senare hälften af 1800-talet har jordbruksbefolkningens aftagande på bekostnad af den af industrien och handeln lefvande befolkningen häftigt fortgått. Procentsiffran för den af *jordbruk med binäringar* lefvande befolkningen hade år 1870 nedgått till 71·87 %, år 1880 till 67·42 %, år 1890 till 60·92 % och år 1900 till 53·67 % af hela folkmängden. Samtidigt därmed steg procentsiffran för den af *industri och bergsbruk* lefvande befolkningen, i det att denna be-

folkning i procent af hela rikets folkmängd utgjorde år 1870 14·71 %, år 1880 17·75 %, år 1890 22·72 % och år 1900 28·89 %. Desslikes steg procentsiffran för den af *handel och samfärdsel* lefvande befolkningen och utgjorde år 1870 5·06 %, år 1880 7·14 %, år 1890 8·92 % och år 1900 10·60 %. Den af *allmän tjänst* och s. k. fria yrken lefvande befolkningen synes under senare hälften af århundradet hafva relativt till hela folkmängden något aftagit.

Den af jordbruk med binäringar lefvande folkmängden i Sverige, hvilken under tiden fram till midten af 1800-talet föga underskred fyra femtedelar af rikets hela folkmängd, hade sålunda i början af 1900-talet nedgått till föga öfver hälften af hela folkmängden. Detta hufvudresultat af de svenska yrkesräkningarna bör gifvetvis utgöra den allmänna bakgrunden för våra efterföljande undersökningar öfver den jordbruksidkande befolkningen.

Uti de nu anförda beräkningarna öfver fördelningen af rikets folkmängd uti de omnämnda fyra hufvudkategorierna har till hvarje grupp räknats icke endast de personer, hvilka genom eget eller familjeförsörjarnes arbete hämta sin utkomst af yrkena inom denna grupp. Dit hafva äfven räknats förutvarande yrkesutöfvare inom samma yrken och dessas anhöriga; vid vissa af yrkesräkningarna jämväl de ofvannämnda personernas tjänstehjon. Därjämte hafva samtliga grupper af personer utan angifvet yrke, arbetsfolk utan uppgift å arten af deras arbete samt på samhället tärande personer utproportionerats på de fyra hufvudgrupperna i fråga. Slutsiffrorna i tabellen A angifva således *icke* de grupper af befolkningen, hvilka verkligen varit sysselsatta uti de omnämnda fyra grupperna af yrken.

Uti efterföljande tabell B (se nästa sida) äro emellertid slutsummorna angifna öfver den i jordbruk med binäringar verkligen *sysselsatta folkmängden*, d. v. s. då hit vid hvarje yrkesräkning föras de personer, hvilka arbeta i jordbruket med binäringar, samt dessa personers familjemedlemmar. Dessa siffror öfverensstämma för tiden 1751—1850 med slutsummorna öfver den jordbruksidkande befolkningen uti de denna öfversikt åtföljande råtabellerna. För åren 1870—1900 äro till dessa sistnämnda slutsummor adderade tvenne uti den officiella befolkningsstatistiken icke till den jordbruksidkande befolkningen räknade kategorier, nämligen *inhysesfolk* och *födorådstagare* med dessas familjemedlemmar, biträden och tjänstehjon. Anledningen härtill angifves längre här nedan.¹⁾

Det framgår häraf, att tillväxten af hela folkmängden i riket vid två tillfällen har varit afbruten af en absolut folkminskning, nämligen 1772—1775 samt 1805—10. På orsakerna till dessa i den svenska befolkningsstatistiken kända företeelser är icke här anledning att ingå. Tillväxten åter af den i jordbruket med binäringar

¹⁾ Se sid. 20 och 23.

Tab. B. Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.

Å r.	A) Rikets hela folkmängd.	B) Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.	B) i % af A).	Å r.	A) Rikets hela folkmängd.	B) Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.	B) i % af A).
1751 . . .	1,785,727	1,360,184	76·2	1810 . . .	2,377,851	1,789,472	75·3
1754 . . .	1,837,314	1,384,848	75·4	1815 . . .	2,465,066	1,819,125	73·8
1757 . . .	1,870,372	1,374,586	73·5	1820 . . .	2,584,690	1,901,781	73·6
1760 . . .	1,893,248	1,430,873	75·6	1825 . . .	2,771,252	1,937,162	69·9
1763 . . .	1,940,011	1,488,765	76·7	1830 . . .	2,888,082	2,022,153	70·2
1766 . . .	1,981,600	1,464,774	73·9	1835 . . .	3,025,439	2,123,727	70·2
1769 . . .	2,015,127	1,537,719	76·3	1840 . . .	3,138,887	2,270,213	72·3
1772 . . .	2,025,037	1,475,412	72·9	1845 . . .	3,316,536	2,374,292	71·6
1775 . . .	2,020,847	1,601,552	79·3	1850 . . .	3,482,541	2,406,518	69·1
1780 . . .	2,118,281	1,625,300	76·7	1855 . . .	3,641,011	.	.
1785 . . .	2,149,773	1,615,472	75·1	1860 . . .	3,859,728	.	.
1790 . . .	2,158,232	1,691,877	78·4	1870 . . .	4,168,525	2,399,431	57·6
1795 . . .	2,281,137	1,779,088	78·0	1880 . . .	4,565,668	2,432,313	53·3
1800 . . .	2,347,303	1,838,147	78·3	1890 . . .	4,784,981	2,513,327	52·5
1805 . . .	2,412,772	1,833,207	76·0	1900 . . .	5,136,441	2,441,381	47·5

sysselsatta folkmängden synes hafva varit afbruten af absoluta minskningar vid efterföljande tillfällen: 1754—57, 1763—66, 1769—72, 1780—85, 1800—10, 1850—70 samt 1890—1900. Emellertid är det icke uteslutet, att minskningarna vid de fyra förstnämnda tillfällena äro åtminstone i viss grad skenbara, såsom beroende på oregelbundenheter vid yrkesräkningarnas utförande. Minskningarna under senare hälften af 1800-talet åter torde hafva varit faktiska företeelser, sammanhängande med rikets växande industrialisering samt landsbygdens allmänna affolkning under denna tid.

I stort sedt var emellertid den jordbruksidkande befolkningen stadd i tillväxt under tiden intill 1860-talet, men har under tiden därefter varit mera stationär. Efterföljande tabell angifver medelsiffrorna för perioderna 1751—72, 1775—1800, 1805—35, 1840—50 samt 1870—1900:

Tab. C. Sammandrag af tabellen B.

Period.	Rikets hela folkmängd.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	1,918,554	1,439,645
1775/00	2,179,262	1,691,906
1805/35	2,646,450	1,918,090
1840/50	3,312,655	2,350,341
1870/00	4,663,904	2,446,613

Medelsiffran för perioden 1840—50 öfversteg sålunda medelsiffran för perioden 1751—72 med 910,696 personer, d. v. s. med 63·3 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1751 var ökningen 1,046,334 personer, d. v. s. 76·9 % af den förstnämnda siffran; hade det varit möjligt att till jämförelse taga året 1860, så skulle ökningen hafva framträdt än större. Tillväxten af den jordbruksidkande befolkningen under hundraårsperioden före 1860-talet torde sålunda kunna uppskattas till *minst tre fjärdedelar* af denna befolknings numerär vid midten af 1700-talet. Medelsiffran åter för perioden 1870—1900 öfversteg medelsiffran för perioden 1840—60 med 96,272 personer, d. v. s. med 4·1 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 var ökningen endast 34,863 personer, d. v. s. 1·4 %. Den jordbruksidkande befolkningen torde sålunda vid jämförelse mellan 1860-talet och situationen vid ingången af det 20:de århundradet hafva ökats med *på sin höjd några få procent*, hvilket ju icke står i motsägelse med det förhållande, att under 1890-talet en utpräglad minskning ägde rum.

Det bör icke i detta sammanhang underlåtas att påpeka de allmänna, med *den svenska befolkningsrörelsen sammanhängande* orsakerna till denna utveckling af den jordbruksidkande befolkningen.¹⁾ Den starka tillväxten af denna befolkning under hundraårsperioden före 1860-talet var gifvetvis en följd af den allmänna folkökningen i riket, i förening med den långsamma industrialiseringen samt den obetydliga utrikes omflyttningen. Samma befolknings stationära numerär under tiden efter 1860-talet har varit en följd, dels af det särskildt genom den stora utvandringen väsentligt minskade ökningstalet, dels af rikets fortgående industrialisering under samma tid.

Till belysning af de hos den allmänna befolkningsrörelsen ligande faktorerna må anföras följande tabell D (se nästa sida), som angifver *öfverskottstalet* i ‰ för femårsperioder under tiden 1751—1900 samt *ökningstalet* i ‰ för perioden 1816—40 och därefter följande femårsperioder intill år 1900.²⁾

Trots bristerna hos det siffermaterial, hvarpå härvarande öfversikt är grundad, bekräftas det dock af tabellen B, att den jordbruksidkande befolkningens tillväxt under de olika skedena af perioden 1750—1850 i väsentlig mån bestämdes af det naturliga öfverskottstalet i riket. Sålunda var denna befolknings tillväxt under perioden 1751—1800 endast 477,963 personer, d. v. s. 35·1 % af dess numerär år 1751, men under perioden 1801—1850 1,644,394 personer eller 89·5 % af numerären år 1800. Att den ojämförligt starkaste tillväxten sålunda ägde rum under förra hälften af 1800-talet, stod ju

¹⁾ Jfr inledningen, ofvan sid. 2. — ²⁾ Jfr *Sundbärg*, *Bevölkerungsstatistik Schwedens 1750—1900*. Tabellen sid. 76.

Tab. D. Öfverskottstal för tiden 1750—1900 samt ökningstal för tiden 1816—1900.¹⁾

Ö f v e r s k o t t s t a l e t .								Ökningstalet.	
Period.	%	Period.	%	Period.	%	Period.	%	Period.	%
1751/55	10·84	1791/95	8·83	1831/35	9·34	1871/75	12·38	1816/40	9·58
1756/60	6·10	1796/1800	7·11	1836/40	8·06	1876/80	12·06	1841/50	10·39
1761/65	5·63	1801/05	6·97	1841/45	11·08	1881/85	11·83	1851/60	10·36
1766/70	7·53	1806/10	—1·64	1846/50	9·98	1886/90	12·40	1861/70	7·57
1771/75	—1·63	1811/15	5·92	1851/55	10·16	1891/95	10·83	1871/80	9·05
1776/80	9·79	1816/20	9·06	1856/60	11·99	1896/1900	10·74	1881/90	4·69
1781/85	3·96	1821/25	13·77	1861/65	13·44			1891/1900	7·13
1786/90	4·10	1826/30	8·40	1866/70	9·14			1901/05	6·08

i öfverensstämmelse med förhållandet hos folkökningen i dess helhet och hade sin hufvudorsak uti de höga öfverskottstalen under vissa delar af samma tidsskede. En af hufvudanledningarna åter till den jordbruksidkande befolkningens ringa tillväxt under tiden 1860—1900 faller äfven omedelbart i ögonen vid betraktande af det från midten af 1860-talet sjunkande ökningstalet i riket..

Om sålunda äfven en öfverensstämmelse i allmänna drag kan iakttagas mellan å ena sidan den jordbruksidkande befolkningens utveckling, å andra sidan de allmänna befolkningsfaktorerna, så är dock det härvarande statistiska materialet alltför diskontinuerligt för att tillåta en jämförelse i detalj. En närmare undersökning visar, att förändringarna uti jordbruksbefolkningens numerär under de särskilda tre- och femårsperioderna af tiden 1750—1850, sådana dessa förändringar framgå af det härvarande materialet, icke kunna förklaras af det naturliga öfverskottstalets förändringar. Ehuru andra faktorer än öfverskottstalet härvidlag böra hafva spelat in, så häntyder dock detta förhållande på att de växlande grunderna för yrkesräkningarnas utförande fordra försiktighet vid begagnandet af vårt siffermaterial. Såsom nedan skall framgå, besitter detta material visserligen en rätt hög grad af tillförlitlighet rörande vissa kategorier af jordbruksbefolkningen, men kan i afseende å andra kategorier endast användas till att i allmänna drag illustrera folktillväxten under hundraårsperioden före 1860-talet. Det skall ock framgå, att materialet äfven under tiden 1860—1900 blott med försiktighet bör användas.

Vi låta af dessa skäl bero vid hvad nu anförts om sambandet mellan jordbruksbefolkningens utveckling samt de allmänna, i befolkningsrörelsen innehållna faktorerna.

¹⁾ Öfverskottstalet = skillnaden mellan antalet af lefvande födde och antalet af döde, pr år och 1,000 personer af medelfolkmängden. Ökningstalet = skillnaden mellan antalet af lefvande födde plus inflyttade samt antalet af döde plus utflyttade, pr år och 1,000 personer af medelfolkmängden.

Beträffande åter inflytandet af *Sveriges fortskridande industrialisering* på samma utveckling, så har denna fråga redan ofvan berörts. Af de i tabellen B meddelade procentsiffrorna framgår emellertid huru stor den verkligen i *jordbruket med binäringar sysselsatta folkmängden* har varit i procent af rikets hela befolkning. Det synes att under tiden intill midten af 1800-talet åtskilliga mindre oregelbundenheter iakttagas hos siffrorna, men torde dessa vara att tillskrifva de växlande grunderna för yrkesräkningarnas utförande. I stort sedt bibehölls den jordbruksidkande befolkningen under senare hälften af 1700-talet vid en oförändrad andel af hela folkmängden. Denna procent var under tiden 1751—1800 i medeltal 76·2 %, d. v. s. understeg, såsom var att förvänta, något de å sid. 4 meddelade procentsiffrorna, hvilka ju uträknats efter andra grunder. Under tiden 1800—1840 synes, trots åtskilliga oregelbundenheter, en begynnande minskning inträda uti den här berörda procentsiffran; från sitt nyssnämnda medelvärde 76·2 % hade den år 1840 sjunkit till 72·3 %. Att de å sid. 4 meddelade procentsiffrorna ända till år 1840 äro oförändrade, strider ju icke häremot, då man tager i betraktande siffrornas skiljaktiga betydelse. Under tiden fr. o. m. 1840-talet illustreras emellertid äfven af de nu betraktade procentsiffrorna den förut påpekade industrialiseringen af riket.

I jordbruket sysselsatta personer utom allmogeklassen.

Då vi nu öfvergå till att studera den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängdens sammansättning uti olika folk kategorier, så uppställer sig först den frågan, i hvad mån det är möjligt att särskilja *den egentliga allmogeklassen* från i jordbruket sysselsatta personer af andra ståndsklasser.

Ett sådant särskiljande har gifvetvis betydelse för undersökningar öfver den svenska allmogeklassens historia. Motsättningen i socialt afseende mellan å ena sidan den jordbrukande klassen af ståndspersoner samt å andra sidan hemmansägareklassen har ju ända in i senare hälften af förra århundradet varit skarp. Märkbarare förskjutningar i proportionen mellan allmogeklassen och den öfriga i jordbruket sysselsatta folkmängden måste i äldre tider hafva varit förenade med betydelsefulla förändringar i äganderätts- och besittningsrättsförhållandena till jorden samt uti gången af jordstyckningens utveckling. En ökning af hemmansägareklassen på bekostnad utaf antalet af jordbrukande ståndspersoner bör hafva gått parallellt med frälsejordens öfvergång i allmogehänder samt med en starkare sönderstyckning af densamma. En minskning af hemmansägareklassen men ökning utaf antalet af jordbrukande ståndspersoner bör i samma äldre tid hafva varit en följd af bondhemmans uppköpande och inläggande i sambruk med de större egendomarna, i regel säterierna.

Under den senaste mansåldern åter stå förskjutningar i proportionen mellan hemmansägareklassen och klassen af öfriga jordbrukande personer visserligen icke i lika nära sammanhang med jordstyckningen. Men sådana förskjutningar hafva dock äfven i senare tid varit af social betydelse. Gränsen mellan hemmansägarna af bondeklass och öfriga hemmansägare har blifvit mera flytande, allteftersom ståndsskillnaderna i riket öfverhufvud hafva minskats samt den stora klassen af landtbrukare och »patroner» af obestämbarare härkomst har vuxit i numerär. Hemmansägareklassen med direkt härstamning af bondefamilj och med bondens kännetecken har, jämsides med den växande jordmobiliseringen under den senaste mansåldern, i icke ringa utsträckning vikit för en »patronklass», som måste betraktas såsom skild från allmogen. Delvis hafva dessa »patroner» utgått från den lägre medelklassen i städerna, delvis utgöras de af bönder, hvilka genom större förmögenhet, utöfvad affärsverksamhet o. s. v. kommit sig upp och börjat lefva ett annat lif än den egentlige bondens. Tillväxten af denna mellanklass behöfver icke vara förenad med förändringar i jordfördelningen, men innebär dock i likhet med jordkoncentrationer ett undergräfvande af bondeklassen och bondekulturen.

Det skulle sålunda såväl i afseende å äldre som å nyare tid hafva varit af värde, om yrkesräkningarna gäfvit möjlighet att särskilja allmogeklassen i egentlig mening från ståndspersonerna i jordbruket samt nu nämnda nyare klass af landtbrukare och »patroner». Detta är emellertid, såsom närmare angifves i den särskilda promemorian, blott i ofullständig grad möjligt. Under perioden 1751—72 finnes ingen utväg att beräkna antalet af jordbrukande adelspersoner. Under perioden 1805—35 finnes visserligen en kolumn för »änkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk», men ifrågasvarande ståndspersoner själfva äro sammanslagna i en grupp med vissa andra »ur tjänst gångna personer», och siffrorna i denna grupp äro föga upplysande. Ringa nytta har man äfven utaf en under perioden 1825—35 förekommande grupp, omfattande »gästgifvare med jordbruk», m. fl. dylika personer. Åren 1860 och 1870 saknas dessutom alla uppgifter uti ifrågasvarande hänseende.

De siffror, hvilka i någon mån kunna belysa frågan, hänföra sig till perioderna 1775—1800, 1840—55 samt 1880—1900. Under den förstnämnda perioden finnes, jämte allmogeklassen, en kolumn för »adel och ståndspersoner, som idka landtbruk»; under perioden 1840—55 finnas jämte »änkorna efter ståndspersoner, som sköta landtbruk, med barn», de jordbrukande ståndspersonerna själfva (possessionater, arrendatorer m. fl.) upptagna i en särskild kolumn. För tiden 1840—50 finnas därjämte siffror öfver dessa sistnämndas hustrur och barn. Uti 1880—1900 årens yrkesräkningar är vidare, men

endast uti rikssummorna, gruppen af hemmansägare och brukare af allmogeklass skild från gruppen af godsägare, possessionater och arrendatorer. Detta särskiljande lider emellertid af väsentliga brister, framför allt på grund däraf att den ofvannämnda alltmera växande klassen af »patroner» och landtbrukare med obestämbarare härkomst till större delen hopräknats med hemmansägareklassen.

Jämföras nu de för ofvannämnda perioder tillgängliga siffrorna öfver jordbrukande ståndspersoner, så visa sig siffrorna för åren 1840, 1845 och 1850 af det skäl ojämförliga med siffrorna för åren 1775—1800, 1855 och 1880—1900, att i bergslagsorterna *bergsmännen* med jordbruk äro inräknade bland de förra siffrorna, men icke bland de senare. Det finnes emellertid möjlighet att ungefärligen beräkna dessas antal förstnämnda år. Uti 1825, 1830 och 1835 årens yrkesräkningar upptogos nämligen bergsmännen såsom en särskild grupp under allmogeklassen; deras antal var vid dessa tre tidpunkter respektive 4,311, 3,801 och 3,615. År 1855 specificerades de likaledes särskildt, och deras antal hade då ytterligare sjunkit till 3,429. Då det nu är ett bekant förhållande, att den gamla bergsmansklassen redan före ifrågavarande tid var stadd i fortsatt minskning, så kan man approximativt beräkna bergsmännens antal åren 1840, 1845 och 1850 till respektive 3,568, 3,521 och 3,474. Dessa siffror böra subtraheras från summorna af jordbrukande ståndspersoner samma år, för att dessa senare siffror skola blifva i någon mån jämförliga med siffrorna för perioden 1775—1800, för år 1855 samt för perioden 1880—1900.

Vi erhålla i så fall följande tabell:

Tab. E. *Jordbrukande ståndspersoner 1775—1800, 1840—1855 och 1880—1900.*

Å r.	Jordbrukande ståndspersoner (manl. hufvudpersoner).	Hemmansägare och brukare (manl. hufvudpersoner).	Å r.	Jordbrukande ståndspersoner (manl. hufvudpersoner).	Hemmansägare och brukare (manl. hufvudpersoner) ¹⁾ .	Å r.	Jordbrukande ståndspersoner (manl. hufvudpersoner).	Hemmansägare och brukare (manl. hufvudpersoner).
1775	4,481	196,997	1840 .	4,595	207,204	1880 . .	2,448	247,447
1780	4,634	214,017	1845 .	4,933	208,313	1890 . .	3,642	254,081
1785	4,910	203,010	1850 .	5,443	211,214	1900 . .	2,844	261,398
1790	4,636	210,743	1855 .	5,910	213,022			
1795	4,686	201,253						
1800	4,491	199,645						
Medeltal 1775/1800	4,640	204,278	1840/55	5,220	209,938	1880/1900	2,976	254,309

¹⁾Inkl. *bergskatttorpare*.

Jämförbarheten mellan siffrorna för perioderna 1775—1800 och 1840—55 synes i betraktande af förändringarna i yrkesräkningarnas utförande öfverraskande stor. Antalet af jordbrukskaude ståndspersoner i Sverige ökades enligt dessa siffror endast obetydligt under tiden från midten af det 18:de till midten af det 19:de århundradet. Under perioden 1775—1800 utgjorde detta antal i genomsnitt 2·3 % utaf antalet af bönder på egna och andras hemman; under perioden 1840—55 var motsvarande procentsiffra 2·5 %. Äfven af de föga användbara siffrorna öfver antalet af »änkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk», bekräftas i viss mån samma förhållande; under perioden 1775—1800 uppgingo nämligen dessa änkor till ett genomsnittligt antal af 957, och under perioden 1840—50 till ett genomsnittligt antal af endast 781.

Det får antagas, i betraktande af ståndsskillnaden i äldre tid, att särskiljandet mellan bönder och jordbrukande ståndspersoner i de *äldre* yrkesräkningarna gjordes med stor noggrannhet. Man torde därför kunna tillmäta rätt mycken tillförlitlighet åt hvad nu anförs. Detta förhållande innebär, att den svenska bondeklassen ända in i midten af det 19:de århundradet icke nämnvärdt gick tillbaka i numerisk öfverlägsenhet öfver klassen af andra jordägare. Detta står äfven i öfverensstämmelse med hvad i en senare undersökning skall anföras om frälsejordens öfvergång i bondehänder och jordstyckningens utveckling under samma tidsskede.

Beträffande åter jämförbarheten mellan de äldre siffrorna och siffrorna för perioden 1880—1900, så framgår af tabellen, att denna icke är stor. Enligt tabellen skulle nämligen antalet af jordbrukande ståndspersoner under senare hälften af förra århundradet hafva sjunkit såväl i absolut antal som ännu mera i förhållande till bondeklassens numerär. Medan detta antal under perioden 1840—55 var i genomsnitt 5,220 och utgjorde 2·5 % af bondeklassen, var nämligen detsamma under perioden 1880—1900 i genomsnitt 2,976 och utgjorde endast 1·2 % af bondeklassen.

I *viss mening* torde detta stå i öfverensstämmelse med de faktiska förhållandena. Antalet af de gamla ståndsfamiljerna på de svenska herregårdarna har under tiden ifråga med visshet minskats, jämsides med åtskilliga gamla jordpossessorers undergång eller med deras öfvergång i patronklassens händer. Begränsar man begreppet »ståndspersoner» till dessa gamla familjer, så illustrera statistikens siffror på ett riktigt sätt utvecklingen. Sätter man åter den gamla bondeklassen i motsats mot den tillväxande patronklassen, så äro siffrorna för perioden 1880—1900 af förut angifven orsak oanvändbara. Dessa siffror kunna sålunda belysa den jordbrukande öfverklassens undergräfvande, men bondeklassens undergräfvande måste bekräftas genom andra undersökningar.

Äfven på några andra punkter kan ståndsskillnadens utjämnings på landsbygden belysas, sådan densamma gått jämsides med differentieringen mellan olika grenar af jordbruksnäringen och med nya yrkeskategoriers uppkomst. Uti de äldre yrkesräkningarna intill år 1860 saknades af naturliga skäl specificerade uppgifter om antalet af trädgårdsmästare med själfständig yrkesutöfning samt antalet af mejeriidkare, hvilka drefvo sådan rörelse utan egentlig förening med jordbruk. Uti yrkesräkningarna 1805—50 upptogos visserligen under gruppen »privat betjäning» äfven trädgårdsmästare och trädgårdsdrängar i privat tjänst.¹⁾ Men eftersom dessa trädgårdsmästare icke drefvo trädgårdsskötseln såsom själfständig näring, hvilket före midten af förra århundradet äfven torde hafva varit en sällsyntare företeelse, så sakna siffrorna öfver dem jämförbarhet med siffrorna i senare folkräkningar. Fr. o. m. år 1860 har emellertid uti yrkesräkningarna såsom en särskild kategori af den jordbrukande befolkningen upptagits *trädgårdsmästare* med själfständig näringsutöfning, och dessa personer skilja sig ofta i viss mån från den egentliga allmogeklassen. Detsamma gäller om den fr. o. m. år 1860 äfven särskildt specificerade gruppen af *mejeriidkare*, hvilka drifva sådan rörelse utan egentlig förening med jordbruk. Äfven dessas uppkomst tillhör jordbruksnäringens historia under senare tid, och de äro ofta icke bönder i egentlig mening. Båda dessa kategorier af den jordbrukande befolkningen äro i viss mån nya, vid sidan af allmogen uppvuxna företeelser.

Härvid kommer ännu en kategori af den i jordbruket sysselsatta befolkningen i betraktande, nämligen gruppen af i landtbruket anställda *inspektorer, bokhållare, rättare* m. fl. personer. Icke heller dessa personer kunna trots sin ställning af tjänstefolk anses tillhöra den egentliga allmogen. För dem redovisades uti 1805—50 årens yrkesräkningar under gruppen »privat betjäning», och de ingå uti härvarande utdrag af 1840—50 årens yrkesräkningar uti gruppen »i jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner». Då emellertid med dem alla öfriga slag af sådan betjäning äro inräknade, äfven drängar och tjänstegossar i ståndspersonernas tjänst,²⁾ så äro siffrorna för tiden före 1870 icke användbara för härvarande ändamål.³⁾ Uti 1870—1900 årens yrkesräkningar åter har för ifrågavarande grupp af personer redovisats i ett särskildt sammanhang.

¹⁾ Hela denna grupp af betjäning är för perioden 1805—35 icke medtagen i våra tabeller, då densamma äfven omfattade det stora antalet af i jordbruket icke sysselsatta betjänte till ståndspersoner. Under perioden 1840—50 äro trädgårdsmästarna och trädgårdsdrängarna ifråga inräknade uti den i våra tabeller medtagna gruppen »i jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner». — ²⁾ Dessa sistnämnda utgjorde sjjulfallett hufvudparten af gruppen ifråga. Detta framgår äfven vid jämförelse mellan siffrorna för tiden 1840—55 samt för tiden 1870—1900. Under den förra perioden utgjorde de gifta männen inom nämnda grupp af »i jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner» ett genomsnittligt antal af 8,126; under perioden 1870—1900 utgjorde de manliga hufvudpersonerna inom gruppen »inspektorer, etc» ett genomsnittligt antal af 1,832. I den förra summan bör alltså flertalet hafva varit gifta drängar eller åtminstone andra personer än inspektorer och rättare. — ³⁾ Siffrorna för år 1855 äro nämligen af samma beskaffenhet som dem från tiden 1840—50. Siffrorna för år 1860 synas icke jämförbara vare sig med dem från tidigare eller dem från senare tid.

Följande utdrag af 1870—1900 årens yrkesräkning illustrerar de ifrågavarande yrkeskategoriernas tillväxt under senare tid:

Tab. F. *Vissa kätogrier af jordbruksbefolkningen åren 1870—1900.*

Å r.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, landbruksbokhållare, rättare m. fl. dylika personer.		
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Biträden.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.
1870	1,997	8,827	808	4,613	1,447	3,747	20,368
1880	2,679	11,859	636	6,872	1,880	5,260	27,854
1890	3,470	15,793	1,084	11,882	1,853	5,904	29,379
1900	4,214	19,107	2,532	18,329	2,168	6,406	32,599

Hufvudpersonerna af trädgårdsmästaregruppen, hvilka nästan alla äro af mankön, hafva sålunda under perioden ifråga mera än fördubblats, och voro år 1900 1½ gång så många som antalet af jordbrukande ståndspersoner samma år. Äfven den af trädgårdsrörelse lefvande folkmängden i dess helhet, som år 1900 uppgick till öfver 19 tusen personer, underskred detta år föga antalet af jordbrukande ståndspersoner med deras biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.¹⁾ Hufvudpersonerna af mejeriidkaregruppen, af hvilka det öfvervägande antalet numera är af kvinnkön, hafva under perioden ifråga varit stadda i än snabbare tillväxt; år 1900 uppgick den af mejerirörelse eller såsom ladugårdsbiträden lefvande folkmängden till öfver 18 tusen personer. Gruppen af landbruksinspektorer, rättare o. s. v. har äfvenledes varit stadd i fortsatt stegring; år 1900 uppgick denna kategori, inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar, till öfver 32 tusen personer.

Det framgår alltså, huru ifrågavarande tre kategorier af den i jordbruket sysselsatta folkmängden under den senaste mansåldern hafva varit stadda i fortsatt ökning. Tillsammans utgjorde de år 1900 8,914 hufvudpersoner och representerade en folkmängd af 70,035 personer, i hvilken endast ingingo 3,317 personer tillhörande den egentliga tjänsteklassen. Detta var ungefär lika många hufvudpersoner, som samma år ingingo i fiskareklassen i riket, och en folkmängd mera än dubbelt så stor som denna senare klass. Adderar man ifrågavarande tre yrkesgrupper till grupperna af jordbrukande ståndspersoner, så utgör de tillsammans en folkmängd af 70,035 personer, i hvilken endast ingingo 3,317 personer tillhörande den egentliga tjänsteklassen. Detta var ungefär lika många hufvudpersoner, som samma år ingingo i fiskareklassen i riket, och en folkmängd mera än dubbelt så stor som denna senare klass. Adderar man ifrågavarande tre yrkesgrupper till grupperna af jordbrukande ståndspersoner, så utgör de tillsammans en folkmängd af 70,035 personer, i hvilken endast ingingo 3,317 personer tillhörande den egentliga tjänsteklassen.

¹⁾ Det senare antalet var nämligen 21,615 (jfr rätabelen).

personer (godsägare, possessionater, arrendatorer), så erhållas följande siffror:

Tab. G. *Den jordbruksidkande befolkningen utom allmogeklassen 1880—1900.*

År.	A) Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden. Hufvudpersoner.	B) Kategorier, ej tillhörande allmogeklassen. Hufvudpersoner.	B) i % af A).	C) Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden. Hela folkmängden.	D) Kategorier, ej tillhörande allmogeklassen. Hela folkmängden.	D) i % af C).
1880	468,485	7,889	1.7	2,342,994	73,232	3.1
1890	530,485	10,458	2.0	2,442,032	89,173	3.7
1900	545,119	12,100	2.2	2,378,556	91,650	3.9

Det framgår häraf, huru de kategorier af den i jordbruket sysselsatta folkmängden, hvilka i viss mån kunna anses stå utanför den egentliga allmogeklassen, efter hufvudpersonerna räknadt stego från 7,889 år 1880 till 12,100 år 1900 samt i afseende å totalantalet personer från 73,232 år 1880 till 91,650 personer år 1900. Af dessa senare uppgäfvos visserligen 11,987 personer vara tjänstehjon, men nära 80,000 personer återstodo dock, hvilka icke kunna inrubriceras under allmogen i egentlig mening. Det befinnes vid jämförelse med uppgifterna om antalet af jordbrukande ståndspersoner i de äldre yrkesräkningarna (se ofvan), att yrkesräkningarna under den senaste mansåldern icke kunnat undgå att i viss mån afspegla tillväxten af de nya kategorierna af den jordbruksidkande befolkningen.

Om emellertid så äfven är förhållandet, så har dock enligt dessa yrkesräkningar antalet af hufvudpersoner inom ifrågavarande kategorier endast utgjort 1.7—2.2 % af hela antalet af hufvudpersoner inom jordbruksnäringen, samt den till dessa kategorier hörande folkmängden endast utgjort 3.1—3.9 % af hela den i jordbruket sysselsatta folkmängden. Ännu enligt den senaste yrkesräkningen har alltså den egentliga allmogeklassen utgjort 97.8 % efter hufvudpersoner räknadt samt 96.1 % efter totalfolkmängd räknadt af den samfällda, i jordbruket sysselsatta folkmängden. Det är redan ofvan framhållet, huru dessa siffror icke få tillmätas betydelse, om den gamla bondeklassen sättes i motsats mot den tillväxande mellanklassen af landtbrukare och landtpatroner. De visa emellertid, att man vid ett på yrkesräkningarna grundadt studium af den jordbruksidkande befolkningens sammansättning utan större olägenhet kan sammanslå ifrågavarande folk-kategorier med hemmansägare- och hemmansbrukareklassen, dit desamma i egenskap af yrkesutöfvare höra.

Af dessa skäl, och då, såsom redan framhållits, uppgifterna om antalet af jordbrukande personer utom allmogeklassen äro bristfälliga äfven i de äldre yrkesräkningarna, skall i efterföljande öfversikts-tabeller bortses från skillnaden mellan dessa jordbrukare samt jordbrukarne af allmogeklass. Vi sammanslå fastmera dessa med hvarandra uti en grupp, som sålunda till öfvervägande del utgöres af hufvudpersoner af bondeklassen.

Allmogeklassens sammansättning. Hufvudtabellernas utarbetande.

Vi öfvergå nu till att undersöka den jordbrukande befolkningens sammansättning uti de olika sociala klasser, hvilka ur agrarhistorisk synpunkt äro af grundläggande betydelse. Den svenska allmogeklassen, sådan densamma under historiens lopp differentierat sig, kan indelas uti efterföljande hufvudkategorier:

A) **Hemmansägare- och hemmansbrukareklassen**, d. v. s. den egentliga klassen af bönder på egna och andras hemman;

B) **Fiskareklassen**, d. v. s. bönder på egna och andras hemman, hvilka dock, såsom lefvande hufvudsakligen af fiske, lämpligen böra upptagas i en från A) skild kategori;

C) **Jordtorpareklassen**, d. v. s. klassen af nyttjanderättsinnehafvare af jordområden å hemmanens ägor, med i regel reglerad dagsverksskyldighet till jordägaren;

D) **Backstugusittareklassen**, d. v. s. klassen af nyttjanderättsinnehafvare af de minsta jordupplåtelseerna å hemmanens ägor, i regel utan reglerad dagsverksskyldighet till jordägaren;

E) **Inhyses-hjonklassen**, d. v. s. klassen af under hemmansägares och torparens tak inhysta personer, hvilka, utan att vara lagstadda tjänstehjon, biträda hufvudfamiljen i dess arbete;

F) **Stattorpare- och statareklassen**, d. v. s. den i regel gifta tjänsteklass, hvilken icke lefver i husbondens hus och kost, men hvilken med samma skyldighet som tjänstehjon måste gå jordägaren tillhanda med dagsverken, emot en för året bestämd daglön i persedlar eller i penningar eller i bådadera;

G) **Dräng- och pigklassen**, d. v. s. den i regel ogifta klassen af lagstadda tjänstehjon, lefvande i husbondens hus och kost;

H) **Den lösa daglönareklassen** i jordbruket, d. v. s. klassen af jordbruksarbetare, hvilka icke sitta i backstugor eller såsom inhyses och icke hafva tjänst hos någon viss husbonde.

I afseende å denna indelning må anmärkas, att ur viss synpunkt en större skillnad kan anses hafva bestått och bestå mellan bönderna på egna hemman å den ena sidan samt bönderna på andras hemman och jordtorparna å den andra, än mellan bönderna på egna

och andras hemman å den ena sidan samt jordtorparne å den andra. Bönderna på andras hemman äro ju i likhet med jordtorparne endast nyttjanderättsinnehafvare, och för vissa ändamål är det af betydelse att kunna särskildt specificera den *själfägande* jordbrukareklassen från öfriga klasser. Emellertid har ju ur historisk-demografisk synpunkt en väsentlig skillnad städse bestått mellan bondeklassen, oafsedt om den sitter på egna eller andras hemman, samt jordtorpareklassen. I den mån bönderna »på andras hemman» hafva varit kronobönder, har ju mellan dem och kronoskattebönderna icke bestått någon demografisk skillnad. I den mån de hafva varit frälsebönder, hafva de visserligen i egenskap af nyttjanderättsinnehafvare stått i ett beroende af säteriägarne, i viss mån af samma natur som jordtorparnes beroende af sina husbönder; men frälsebönderna hafva dock städse haft större intressegemenskap med hemmansägareklassen än med torparne. De äro ju äfven af samma historiska ursprung som klassen af krono- och kronoskattebönder, under det att jordtorpareklassen räknar sin uppkomst först långt senare i tiden. Frälsebönderna hafva äfven under det 19:de århundradet i icke ringa utsträckning köpt sina hemman och uppgått i hemmansägareklassen, under det att torparne bildat en underklass af nyttjanderättsinnehafvare, för hvilken nästan all utveckling i denna riktning ända in i senaste tid varit stängd. Vi komma därför i det följande att i främsta rummet göra skillnad mellan bondeklassen och torpareklassen. Först i en senare undersökning skola vi angifva de slutsatser, som af yrkesräkningarna kunna dragas ifråga om förhållandet mellan hemmansägareklassen och hemmansbrukareklassen.

Om man sätter den egentliga bondeklassen å ena sidan i motsats mot de öfriga kategorierna af allmogeklassen å den andra, så bör klassen af *fiskare* och *skärbönder* inräknas uti den förra. Då det emellertid för vissa ändamål är af betydelse att kunna skilja mellan fiskarne samt de i jordbruket sysselsatta bönderna, skall denna skillnad upprätthållas i efterföljande tabeller. Däremot kunna de skillnader som bestå mellan hemmansägare och *nybyggare*, mellan hemmansägare i egentlig mening samt *bergsmän med jordbruk* samt mellan hemmansägare och *bergskatttorpare* icke anses vara af tillräckligt stor betydelse för att beaktas vid en allmän öfversikt af allmogeklassens sammansättning. I afseende å bergsmännen faller detta omedelbart i ögonen. Bergskatttorparne skilja sig från hytteägarna i bergslagen endast därigenom, att deras själfägande lägenheter icke på sin tid sattes i mantal, utan fingo sig andra grunder bestämda för grundskatternas utgörande. Nybyggarne slutligen hafva ju öfvergått till bönder, i den mån deras nybyggen skattlagts. De tre ifrågavarande kategorierna inräknas därför uti efterföljande allmänna öfversikt uti hemmansägareklassen. Hvad

nu är anfördt gäller äfven om skillnaden mellan bondeklassen och klassen af *lappar* samt *vallackare m. fl.*; uti efterföljande allmänna öfversikt räknas äfven dessa tillsvidare till bondeklassen.

Beträffande *jordtorpareklassen* må anmärkas, att benämningen »jordtorpare» först fr. o. m. 1825 års yrkesräkning ersatte den förutgående generellare rubriken »torpare», samtidigt med att *statorpareklassen* för första gången upptogs såsom en särskild kategori bland allmogen.¹⁾ Om sålunda äfven under tiden före år 1825 statorparne inräknades bland jordtorparne, bör dock under tiden därefter skillnaden mellan dessa båda kategorier såvidt möjligt upprätthållas. Statorparne måste nämligen i likhet med statarne räknas till tjänsteklasse, ty dememellan har endast bestått den skillnad, att de förra varit inhysta uti jordägaren tillhöriga, för en familj afsedda statorparestugor, medan statarefamiljerna inlogerats uti för flera familjer oftast gemensamma statarebyggnader. Att i såväl ena som andra fallet någon mindre jordlapp brukat upplåtas till statarefamiljens begagnande, har icke förändrat statorparens och statarens karaktär af lagstadda tjänstehjon och deras från backstugusittarnes och de mindre jordtorparnes således skiljaktiga ställning.

Ifråga om *backstugusittare-* och *inhysesshjonklasserna* må framhållas, att en ringa skillnad ofta har bestått mellan dessa båda kategorier af landtbefolkningen. Backstugufolket har äfven i flere landsorter kallats inhysesfolk, då familjerna ifråga ansetts hafva blifvit af jordägarna inhysta uti de på dessas mark uppresta och dem tillhöriga backstugorna. Uti 1775—1800 årens yrkesräkning äfvensom i 1855 års yrkesräkning göres heller ingen skillnad mellan dessa båda kategorier. Uti efterföljande öfversikt skola de äfven sammanslås med hvarandra, och först i ett senare sammanhang²⁾ skola de betraktas hvar för sig. Vidare bör i afseende å dessa folk kategorier anmärkas, att inhysesshjonen uti 1751—72 årens yrkesräkningar indelades uti »friskt» och »bräckligt», och att liknande indelning, nämligen uti »arbetsföra» och »vanföra», gjordes uti 1840—50 årens yrkesräkningar såväl i afseende å inhysesshjonen som i afseende å backstugusittarne. Då emellertid uti öfriga yrkesräkningar uttryckligen framhölls, att de däri upptagna personerna af dessa kategorier voro arbetsföra, så får antagas att vid dessa yrkesräkningar de bräckliga och vanföra backstugu- och inhysesshjonen inräknades uti den egentliga fattigklassen. Uti efterföljande allmänna öfversikt befinnes det därför ändamålsenligt att utesluta dessa senare kategorier från backstugu- och inhysesklasserna äfven i de yrkesräkningar, där de finnas upptagna bland den jordbruksidkande befolkningen, samt inräkna dem

¹⁾ Se den särskilda promemorian, sid. 314. — ²⁾ Jfr *Nils Wohlin*. Torpare-, backstugu- och inhysesklasserna. (Emigrationsutredningen Bil. IX).

uti den stora gruppen af »tärande personer» bland denna befolkning (se nedan).

I afseende å statistiken öfver backstugusittareklassen i senare tid tillkommer en omständighet, som förringar värdet af denna statistik.¹⁾ Den gamla svenska backstugusittareklassen har visserligen ägt flere kännemärken, som sammanhängt med denna folkategori rekrytering och med de oreglerade arbetsförhållanden, hvarunder den lefvat, och som gjort den till en ganska säregen social företeelse. Dessa kännemärken hafva emellertid haft föga gemensamt med den juridiska karaktären af de nyttjanderättsupplåtelser, som varit de för backstugorna vanliga. Backstugorna hafva fastmera upplåtits under alla de skiftande nyttjanderättsaftal, som varit brukliga under de senare århundradena, och hvaraf en del vunnit erkännande, dels i civillagens stadganden om jordlega och dels i det senaste århundradets författningar om jordafsöndring på viss tid och lifstid. Under den senaste mansåldern hafva emellertid de sistnämnda jordafsöndringsinstituten alltmera kommit till användning vid jordupplåtelser åt personer, hvilka genom sin härkomst, sin näringsutöfning och sina kvalifikationer i öfrigt icke kunna anses tillhöra den gamla backstugusittareklassen. Denna kategori af *lägenhetsinnehafvare* bildar ur social synpunkt en nybildning, skild från sistnämnda klass. Icke desto mindre äro sådana lägenhetsinnehafvare uti 1870—1900 årens yrkesräkningar sammanslagna med backstugusittarna uti en hufvudkategori. Dessa yrkesräkningar illustrera därför endast i ofullständig mån det aftagande af backstugusittareklassen, som ägt rum under den senaste mansåldern; icke heller kunna på grund af yrkesräkningarna några säkra slutsatser dragas om tillväxten af den nyssnämnda, i betydelse alltmera växande klassen af lägenhetsinnehafvare.

Beträffande statistiken i senare tid öfver inhyses-hjonklassen må anmärkas,²⁾ att denna klass vid bearbetningen af 1870—1900 årens yrkesräkningar icke förts till den jordbruksidkande befolkningen, utan upptagits under den allmänna gruppen »utan uppgifvet yrke eller bestämd anställning». Af detta skäl är inhysesfolket icke medtaget uti de här publicerade utdragen ur 1870—1900 årens yrkesräkningar, hvilka ansluta sig till den officiella statistiken. Då emellertid inhyses-hjonen uti alla de äldre yrkesräkningarna räknats till den i jordbruket sysselsatta folkmängden och ur demografisk synpunkt måste räknas till allmogeklassen, synes det i efterföljande öfversikt riktigast att äfven under tiden 1870—1900 räkna dem till jordbruksbefolkningen. Statistiken öfver backstugu- och inhyses-hjonklassernas utveckling skulle ock i motsatt fall komma att sakna kontinuerligt sammanhang. Vi hafva därför tillfogat de öfver inhyses-hjonen för tiden 1870—1900 tillgängliga siffrorna i form af ett till-

¹⁾ Jfr det i not 2) å föregående sida citerade ställe sid. 53. — ²⁾ Jfr den särskilda promemorian sid. 319.

lägg till de ofvannämnda utdragen, och komma äfven uti öfversiktstabellerna nedan att vid 1870—1900 årens yrkesräkningar addera de ur den officiella statistiken hemtade siffrorna öfver dem (samt deras familjemedlemmar) till siffrorna uti vederbörande kolumner.

Såsom anförts, anse vi det, äfven i denna allmänna öfversikt, angeläget att särskildt specificera *stattorpare- och statareklassen*. I afseende å statistiken öfver denna kategori må emellertid anmärkas,¹⁾ att uti 1870, 1880 och 1890 årens yrkesräkningar hela klassen af *daglönare* i jordbruket är sammanslagen med *statareklassen*. Siffrorna för dessa år äro därför endast i mindre grad jämförliga med siffrorna öfver *stattorpareklassen* i de äldre yrkesräkningarna. Då emellertid den fria *daglönareklassens* tillväxt tillhör senaste tid, visar sig denna olägenhet hufvudsakligast vidhäfta siffrorna uti 1890 års yrkesräkning, där gruppen ifråga svälde ut till ett med föregående år ojämförligt omfång. I anledning däraf särskildes ock de båda grupperna vid bearbetningen af 1900 års yrkesräkning, så att siffrorna detta år öfver *statareklassen* äro jämförliga med de äldre yrkesräkningarnas siffror. För att erhålla en åtminstone i någon mån sammanhängande serie af siffror anse vi det uti efterföljande öfversiktstabeller nödvändigt att approximativt särskilja *statarne* och *daglönarne* uti 1890 års yrkesräkning²⁾ samt öfverföra de senare till gruppen af *hemmasöner* öfver 15 år, *drängar* och *biträden* (se nedan).

Den största svårigheten vid ett studium på grund af yrkesräkningarna af den jordbrukande befolkningens sammansättning ligger uti särskiljandet af den *egentliga tjänsteklassen*. Härvid kommer framför allt i betraktande, att *hemmavarande barn* hos *allmogen* af *ålder brukat biträda* vid *gårdsbruket* på samma sätt som de *lagstadda tjänstehjonerna*. Gifvetvis består mellan en *hemmason* och en *lagstadd dräng* i väsentliga afseenden en skillnad, eftersom den förre är *arfvinge* till den *gård*, han brukar, och om han ock i likhet med *drängen* lefver i *familjefaderns hus* och *kost*, dock icke är *stadd* som *dräng* och icke *uppbär en lön* i *kontanter*. Men den *lagstadda drängen* är ofta *hemmason* från en *annan gård*, uti hvilken han är *arftagare*, så att de *hemmavarande allmogesönerna* och *drängarne* i *allmogens tjänst* ofta *tillhöra samma sociala kategori* af *allmogeklassen*. Visserligen kan antagas, att *tjänstehjonen* hos *hemmansägarna* ofta komma från *landtbefolkningens underklasser*, nämligen *torpare-, backstugu-, inhysesjon- och statarefamiljer*, medan *tjänstehjonen* hos de *senare sällan äro hemmansägaresöner*. Men under hela tiden före år 1870 kan på grund af yrkesräkningarna ingen skillnad göras mellan *tjänstehjonen* hos de olika kategorierna af *allmogen*. Vid en historisk öfversikt af *tjänstehjonklassen* kan man därför icke

¹⁾ Se det i not 2) sid. 19 citerade ställe, sid. 82. — ²⁾ Angående denna tudeining, se not sid. 26.

ytterligare ingå på dennas sammansättning, utan får behandla denna klass i dess helhet.

Nu kan emellertid icke ens detta ske uti yrkesräkningarna från vissa perioder, på grund af nyssnämnda omständighet ifråga om de hemmavarande barnen af allmogen. Uti yrkesräkningarna från hela perioden 1751—1900 göres visserligen, i afseende såväl å mankön som å kvinnkön, skillnad mellan å ena sidan hemmavarande barn och tjänstefolk öfver 15 år samt å andra sidan hemmavarande barn (och tjänstefolk) under 15 år. Men uti 1751—72 årens yrkesräkningar göres inom enhvar af dessa grupper icke någon skillnad mellan hemmavarande barn samt tjänstefolk. Uti 1805—50 årens yrkesräkningar kan ingen sådan skillnad göras inom gruppen af barn och tjänstefolk öfver 15 år; och det särskiljande, som är möjligt inom gruppen af motsvarande personer under 15 år, inskränker sig till att »gossar» mellan 10 och 15 år kunna separeras från barn af mankön under 10 år samt att pigor och tjänsteflickor mellan 10 och 15 år uti 1825—50 årens yrkesräkningar äro särskildt specificerade. Af 1855 och 1860 årens yrkesräkningar erhållas inga jämförbara uppgifter om tjänsteklassens storlek.

Endast uti 1775—1800 årens yrkesräkningar samt uti yrkesräkningarna fr. o. m. år 1870 är det möjligt att särskilja den egentliga tjänstehjonklassen från allmogens hemmavarande barn. Uti 1775—1800 årens yrkesräkningar äro alla tjänstehjon sammanförda uti en hufvudkategori, vid sidan af öfriga kategorier af befolkningen inom jordbruket. Uti 1870—1900 årens yrkesräkningar åter kunna tjänstehjonen, såsom anmärkts, specificeras i afseende å de olika hufvudkategorierna af den jordbruksutöfvande befolkningen. De slutsatser, som på grund af dessa 1775—1800 samt 1870—1900 årens yrkesräkningar kunna dragas om den *egentliga tjänstehjonklassens* storlek, skola här nedan i särskildt sammanhang angifvas.

Uti de här nedan närmast följande öfversiktstabellerna åter skall endast den skillnad upprätthållas, som är konsekvent genomförbar för hela tidsperioden 1751—1900, nämligen mellan å ena sidan *allmogens*¹⁾ barn och tjänstefolk öfver 15 år samt å andra sidan *allmogens barn (och tjänstefolk) under 15 år*. De förra få tillsammans betraktas såsom bildande den stora gruppen af *biträden*²⁾ inom jordbruket; alltså personer, hvilka utan att vara hufvudpersoner dock icke äro tärande samhällsmedlemmar. Barnen (och tjänstefolket)³⁾ under 15 år bruka väl äfven, i den mån de äro äldre, efter måttet af sina krafter deltaga i gårdsbruket, men de bilda dock i hufvudsak en af kategorierna inom gruppen af *tärande familjemedlemmar*.

1) Det erinras om att det relativt lilla antalet af jordbrukare utom allmogeklassen dock är härvid inräknadt (jfr ofvan sid. 17). — 2) Härvid tages begreppet »biträden» icke i samma betydelse, som i 1870—1900 årens yrkesräkningar, i hvilka ju skillnad göres mellan biträden (inkl. hemmavarande barn) samt tjänstefolk. — 3) Det lagstadda tjänstefolket under 15 år torde utgöra ett fåtal.

Till denna sistnämnda grupp af tärande personer komma ytterligare några andra kategorier. Dit bör nämligen räknas den i 1775—1850 årens yrkesräkningar bland jordbruksbefolkningen upptagna och särskildt specificerade gruppen af *undantagshjon* (»gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitter hos sina barn eller andra», »åldrige och bräcklige bönder och torpare»). Vid 1870—1900 årens yrkesräkningar äro dessa undantagshjon visserligen icke upptagna bland den jordbruksidkande befolkningen, utan i likhet med inhyseshjonen förda under den allmänna gruppen »utan uppgifvet yrke eller bestämd anställning»; på grund häraf äro de icke heller medtagna uti de här publicerade utdragen af nyssnämnda yrkesräkningar. Af liknande skäl som ofvan anförts i afseende å inhyseshjonen¹⁾ synes det emellertid i efterföljande öfversikt riktigast att äfven under tiden 1870—1900 räkna undantagshjonen till den jordbruksidkande befolkningen. Siffrorna öfver dem äro därför tillfogade i form af ett tillägg till de nyssnämnda utdragen, och komma dessa personer i öfversiktstabellerna nedan att jämte sina familjemedlemmar²⁾ inräknas uti gruppen af den tärande befolkningen. Till denna grupp torde likaledes böra räknas »ogifta öfver 15 år» inom de i 1775—1850 årens yrkesräkningar förekommande grupperna af jordbrukande ståndspersoner, då dessa ståndspersoners barn icke i likhet med allmogens torde hafva biträdt i jordbruket.³⁾ Slutligen befinnes det, såsom ofvan anmärkts, ändamålsenligt att till hufvudgruppen af tärande personer räkna äfven de i 1751—72 samt 1840—50 årens yrkesräkningar upptagna bräckliga och vanföra inhyses- och backstuguhjonen.

Hvad nu är anfördt förklarar och motiverar uppställningen af öfversiktstabellen H, (sid. 25), som angifver *sammansättningen af mankönet* af den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden. Uti denna tabell specificeras, i enlighet med hvad ofvan utvecklats, antalet af hufvudpersoner inom a) jordbrukareklassen, b) fiskareklassen, c) torpareklassen, d) backstugu- och inhysesklasserna samt e) statareklassen. Till dessa fem kolumner äro fogade ytterligare två, af hvilka den första angifver f) hemmasöner öfver 15 år samt drängar och andra biträden i jordbruket,⁴⁾ den senare gruppen g) det i egentlig mening tärande mankönet, d. v. s. i främsta rummet barn under 15 år, men jämväl vissa andra tärande familjemedlemmar.

Beträffande sammansättningen af *kvinnkönet* af den jordbruksidkande befolkningen gestaltar sig saken gifvetvis annorlunda.

1) Jfr sid. 20. — 2) De uti 1775—1800 årens yrkesräkningar särskildt specificerade »ogifte öfver 15 år» inom ifrågavarande grupp (»gammalt husbondfolk») äro dock i likhet med motsvarande personer inom andra kategorier af allmoget förda till gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar. Jfr att i 1870—1900 årens yrkesräkningar gruppen af undantagshjon saknar biträden, d. v. s. hemmavarande barn öfver 15 år. — 3) Egentligen borde, i konsekvens härmed, barnen till jordbrukande ståndspersoner äfven i 1870—1900 årens yrkesräkningar föras till den tärande befolkningen. Då emellertid dessa ståndspersoner endast kunna särskiljas uti rikssummorna för åren 1880—1900, synes detta tillvägagångssätt mindre lämpligt. Frågan är f. ö. utan betydelse i betraktande af de många långt större bristfälligheter som vilåda vårt siffermaterial. — 4) Daglönarna äro, såsom ofvan anförts, åren 1890 och 1900 inräknade i denna grupp, men under tidigare år sammanräknade med hufvudpersonerna af statareklassen.

Om antalet af kvinnliga hufvudpersoner inom de olika kategorierna af den jordbruksidkande befolkningen finnas under perioden 1751—1800 alls inga uppgifter, och uppgifterna därom under perioden 1805—50 inskränka sig till vissa siffror öfver »änkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk», samt »bondeänkor, som ännu hafva gårdsskötsel». 1) Först fr. o. m. år 1860 finnas specificerade uppgifter om antalet af kvinnliga hufvudpersoner inom de olika kategorierna af allmogeklassen. Kolumnerna öfver dessa kvinnliga hufvudpersoner skulle alltså under tiden före år 1860 blifva så bristfälliga, att det vid en allmän öfversikt af den jordbrukande befolkningens sammansättning icke är anledning att särskildt specificera dessa personer. Detta göres äfven mindre nödvändigt af den orsak, att de kvinnliga hufvudpersonerna ju städse utgöra ett ringa antal i förhållande till hela antalet af hufvudpersoner. Uti efterföljande öfversiktstabell komma vi af detta skäl att addera de ofullständiga siffrorna öfver de *kvinnliga hufvudpersonerna* till siffrorna öfver *hustrur och änkor* 2) inom motsvarande kategorier af allmogeklassen.

Inom kvinnkönet specificera vi emellertid, såvidt det är möjligt, hufvudpersoner, hustrur och änkor 2) inom de olika kategorierna af allmogeklassen. Denna specifikation är möjlig för tiden 1751—1800, för åren 1845 och 1850, för tiden 1860—1900 samt i viss mån för år 1840. För åren 1805—35 finnas endast slutsummorna å ifrågavarande del af kvinnkönet; men vi kunna approximativt beräkna antalet inom de olika kategorierna. 3) Dessa äldre kvinnor representera ju de personer af kvinnkönet inom hvarje kategori af allmogebefolkningen, hvilka visserligen blott till en ringa procent äro familjeförsörjande, men hvilka dock i egenskap af mödrar och hushållerskor i sina hem ur viss synpunkt kunna räknas till samhällets »närande» personer. Kolumnerna ifråga äfven ungefärlig öfverensstämmelse med de kolumner af manliga hufvudpersoner, som de motsvara. Vid sidan af dem ställa vi dels allmogens barn af kvinnkön öfver 15 år jämte den kvinnliga tjänsteklassen, hvilka personer få betraktas såsom i viss mån själförsörjande kvinnor, och dels den i egentligaste mening tärande delen af kvinnkönet, nämligen barn af kvinnkön under 15 år, personer af kvinnkön inom gruppen af undantagshjon, ogifta kvinnor tillhörande ståndspersonernas klass samt vanföra kvinnliga backstugu- och inhysesghjon (jfr ofvan i afseende å motsvarande grupper af mankönet).

Dessa anmärkningar förklara uppställningen af öfversiktstabellen J (sid. 27) som på sätt nu nämnts angifver *sammansättningen af kvinnkönet* af den jordbruksidkande befolkningen.

Vi få sålunda de båda å sid. 26—27 meddelade tabellerna:

1) Jfr den särskilda promemorian, sid. 310—311. — 2) Beträffande den frågan, när *änkorna* äro här medtagna och när de icke äro medtagna, hänvisas till den särskilda promemorian. — 3) Se not sid. 27.

Den jordbruksidkande befolkningens utveckling under tidsskedet från midten af det 18:de århundradet intill 1860-talet.

Trots den vid flera tillfällen afbrutna kontinuiteten i ofvanstående serier af siffror angifva dock dessa *hufvuddragen af den jordbruksidkande befolkningens utveckling* i Sverige.

Inom alla kategorier inom allmogeklassen ökades numerären af mankönet af den jordbruksidkande befolkningen under tiden från midten af 1700-talet till tiden omkring 1860—70-talen. I dess helhet uppgafs mankönet ifråga under perioden 1751—72 till i medeltal 709,241 personer, under perioden 1775—1800 till 811,336, under perioden 1805—35 till 950,438 och under perioden 1840—60 till 1,190,642. Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för den förstnämnda och den sistnämnda perioden var ökningen 481,401 personer eller 67·9 %. Vid jämförelse mellan den approximerade siffran för år 1860 samt medelsiffran för 1751—72 var ökningen 544,192 personer eller 76·7 %, vid jämförelse mellan siffran för år 1870 och samma medelsiffra 603,794 personer eller 85·1 %. Vid jämförelse slutligen mellan siffrorna för åren 1860 och 1870 samt siffran för år 1751 skulle tillväxten framträda än större, nämligen resp. 86·4 % och 95·3 %. Man torde sålunda kunna antaga, att mankönet ifråga under hundraårsperioden före 1860-talet *ökades med mellan tre fjärdedelar och dubbla antalet* af dess numerär vid midten af 1700-talet.

Vi betrakta nu hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen*. Dessa uppgäfvos vid 1751—72 årens yrkesräkningar till i medeltal 188,123, under 1775—1800 årens yrkesräkningar till i medeltal 213,743, under 1805—35 årens yrkesräkningar till i medeltal 226,021 och under 1840—60 årens yrkesräkningar till i medeltal 221,462. Äfven om man icke tillmäter de särskilda yrkesräkningarna större tillförlitlighet, än att man räknar med dessa genomsnittsvärden, så skulle således ifrågavarande hufvudpersoner under tiden 1840—60 hafva med ett antal af 33,339 öfverstigit deras antal under tiden 1751—72, d. v. s. en ökning skulle hafva ägt rum med 17·7 %. Jämför man åter siffran för år 1860, som tvifvelsutan besitter större tillförlitlighet än siffrorna vid de därförutgående yrkesräkningarna, med genomsnittssiffran för perioden 1751—72, så skulle de manliga hufvudpersonerna af jordbrukareklassen hafva ökats från 188,123 till 230,901 personer, d. v. s. med 42,778 personer eller med 22·7 %. Man torde komma sanningen närmast, om man uppskattar ökningen under hundraårsperioden ifråga till ungefär *en femtedel* af antalet vid midten af 1700-talet.

Hos *fiskareklassen* iakttagas under samma tidsskede en analog tillväxt uti antalet af manliga hufvudpersoner. Under perioden 1751—72 utgjorde dessa i medeltal 2,300, under perioden 1775—1800

Tab. H. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen samman-
sättning. Hela riket.¹⁾*

År.	Jordbru- kare- klassen.	Fiska- reklas- sen.	Tor- pare- klas- sen.	Bock- stugu- och in- hyses- klas- serna.	Sta- tare- klas- sen.	Hemma- söner öf- ver 15 år samt drängar m. fl.	Barn un- der 15 år samt vissa an- dra tä- rande personer.	Summa.
1751	186,569	2,022	27,891	20,033	—	148,215	287,769	672,499
1754	181,937	2,149	28,745	20,895	—	154,483	289,843	678,052
1757	183,680	2,093	29,330	21,895	—	153,479	291,193	681,670
1760	186,814	1,881	30,233	21,905	—	154,182	305,740	700,755
1763	193,814	2,474	32,003	28,329	—	165,037	309,592	731,249
1766	184,760	2,487	34,768	25,384	—	174,487	296,921	718,807
1769	197,590	2,836	36,166	27,189	—	179,051	316,409	759,241
1772	189,820	2,459	33,488	28,141	—	179,238	298,506	731,652
1775	206,122	4,248	47,574	24,467	—	220,502	267,153	770,066
1780	222,674	3,611	41,380	26,570	—	217,676	270,268	782,179
1785	212,559	3,844	45,336	29,552	—	220,493	265,924	777,708
1790	219,686	4,590	52,530	36,609	—	201,857	287,194	802,466
1795	211,691	3,852	59,787	39,434	—	227,310	311,614	853,688
1800	209,727	5,535	64,644	44,367	—	235,393	322,244	881,910
1805	235,949	4,371	63,163	43,317	—	204,860	338,577	890,237
1810	238,549	4,393	63,641	40,631	—	199,196	328,640	875,050
1815	223,041	4,299	69,228	40,863	—	204,241	342,329	884,001
1820	223,875	4,182	76,637	43,400	—	220,704	361,419	930,217
1825	218,562	3,509	81,394	48,383	9,239	213,637	401,240	975,964
1830	218,795	3,771	86,114	54,513	10,398	220,862	427,669	1,022,122
1835	223,372	3,521	91,331	59,525	12,691	235,531	449,502	1,075,473
1840	216,575	3,366	88,364	65,226	14,154	307,863	442,037	1,137,585
1845	217,779	3,405	94,252	78,376	15,609	333,653	438,727	1,181,801
1850	221,201	3,430	96,810	89,215	17,026	344,665	400,972	1,173,319
1855	220,855	4,209	95,214	100,391	18,706	309,011	458,688	1,207,074
1860	230,901	5,204	99,815	96,514	23,815	320,879	476,305	1,253,433
1870	241,857	5,824	95,388	101,113	31,218	287,832	549,803	1,313,035
1880	256,804	7,063	92,590	83,981	34,131	308,239	519,962	1,302,770
1890	264,754	8,329	81,888	67,323	33,741	344,438	512,196	1,312,719
1900	271,494	8,820	72,252	54,238	33,351	354,836	474,749	1,269,740
Medeltal:								
1751—1772 . .	188,123	2,300	31,578	24,221	—	163,522	299,497	709,241
1775—1800 . .	213,743	4,280	51,875	33,500	—	220,539	287,399	811,336
1805—1835 . .	226,021	4,007	75,930	47,233	4,618	214,147	378,482	950,438
1840—1860 . .	221,462	3,923	94,891	85,944	17,862	323,214	443,346	1,190,642
1870—1900 . .	258,727	7,509	85,530	76,664	33,110	323,849	514,178	1,299,567

¹⁾ I afseende å tabellens utarbetande, se texten sid. 17—23. De med liten medial tryckta siffrorna för åren 1855, 1860 och 1890 äro *approximerade*, och hafva erhållits på efterföljande sätt. A) *Siffrorna för åren 1855 och 1860.* För åren 1850 och 1870 hafva uträknats de procenttal, som angiva de 7 gruppernas andelar af respektive slutsummor. Medeltalen hafva tagits af de emot hvarandra svarande procentalen för 1850 och 1870. Dessa medeltal äro resp. 18.6 %, 0.4 %, 7.8 %, 7.7 %, 1.9 %, 25.6 % och 38.0 %. Det har därefter antagits, att folkmängden åren 1855 och 1860 har varit sammansatt efter de så erhållna medelprocentalen. Med ledning af de kända siffrorna uti kolumnerna 1—5 för år 1855 och 1—3 för år 1860 har i öfverensstämmelse därmed beräknats, dels slutsummorna i kol. 8, dels siffrorna i de felande grupperna. B) *Siffrorna år 1890.* Medeltalet har tagits mellan siffrorna uti kol. 5 för åren 1880 och 1900. Detta medeltal har ansetts uttrycka statarnes antal år 1890. Skillnaden mellan det i yrkesräkningen af detta är uppgifna antalet af manliga hufvudpersoner inom staretareklassen och den nyssnämnda approximerade siffran har ansetts angiva antalet af daglönare, och har adderats till siffran i kol. 6.

Tab. J. *Kvinnkönets af den jordbruksidkande befolkningen sammän-sättning. Hela riket.*¹⁾

År.	Jordbru- kare- klassen.	Fiska- reklas- sen.	Tor- pare- klas- sen.	Back- stugu- och in- hyses- klas- serna.	Sta- tare- klas- sen.	Hemma- döttrar öfver 15 år samt pigor m. fl.	Barn un- der 15 år samt vissa an- dra tä- rande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner och hustrur (änkor). ²⁾							
1751	149,075	1,490	23,849	34,366	—	170,322	308,583	687,685
1754	149,188	1,753	24,541	34,515	—	176,085	320,764	706,796
1757	157,148	1,587	26,180	34,661	—	162,481	315,859	692,916
1760	165,819	1,559	27,441	34,337	—	174,917	326,045	730,118
1763	166,737	1,999	28,646	38,627	—	188,498	333,009	757,516
1766	165,630	2,032	30,757	38,803	—	192,825	315,920	745,967
1769	170,534	2,138	32,677	39,752	—	198,930	334,447	778,478
1772	164,407	1,867	30,893	39,845	—	192,925	313,823	743,760
1775	213,254	4,369	49,373	38,480	—	241,773	284,237	831,486
1780	230,163	3,793	45,574	39,592	—	239,996	284,003	843,121
1785	221,892	4,067	47,580	44,669	—	229,061	290,495	887,764
1790	228,279	4,856	54,948	55,299	—	233,514	312,515	889,411
1795	219,431	4,131	62,706	60,508	—	248,274	330,350	925,400
1800	217,638	5,986	67,493	67,108	—	253,149	344,863	956,237
1805	214,381	4,594	82,307	81,542	—	289,346	270,800	942,970
1810	206,824	4,432	79,406	78,667	—	328,462	216,631	914,422
1815	216,816	4,646	83,242	82,467	—	315,557	232,396	935,124
1820	223,628	4,792	85,857	85,059	—	317,148	255,080	971,564
1825	221,971	4,756	73,330	84,428	11,891	205,678	359,144	961,198
1830	226,846	4,861	74,940	86,282	12,153	210,299	384,650	1,000,031
1835	233,316	4,999	77,078	88,744	12,499	220,379	411,239	1,048,254
1840	219,583	2,932	88,615	87,657	14,661	286,980	432,200	1,132,628
1845	215,697	2,885	86,911	100,253	14,496	322,293	449,956	1,192,491
1850	219,431	2,854	89,256	106,136	15,699	338,808	461,015	1,233,199
1855
1860
1870	243,517	5,075	94,085	154,015	30,480	280,185	563,357	1,370,714
1880	255,314	5,731	90,748	129,440	31,917	302,399	542,501	1,358,050
1890	261,422	6,648	79,656	118,087	31,365	328,815	538,869	1,364,862
1900	263,436	6,549	68,761	110,085	30,813	324,701	498,761	1,303,106
Medeltal:								
1751/72	161,061	1,803	28,123	36,863	—	182,123	320,432	730,405
1775/00	221,776	4,534	54,612	50,943	—	240,961	307,744	880,570
1805/35	220,540	4,726	79,450	83,884	5,221	269,553	304,278	967,652
1840/50	218,237	2,890	88,261	98,015	14,952	316,027	447,724	1,186,106
1870/1900 . . .	255,922	6,001	83,312	127,907	31,144	309,025	535,872	1,349,183

¹⁾ I afseende å tabellens utarbetande, se texten sid. 23—24. De med liten medieval tryckta siffrorna för åren 1805—40 samt år 1890 äro *approximerade*, och hafva erhållits på följande sätt. A) *Siffrorna för åren 1805—20*. För dessa år äro slutsummorna af talen i de fyra första grupperna kända. Dessa slutsummor hafva fördelats på de fyra grupperna i enlighet med de procentisiffror, som erhållas då medeltalen tagas af respektive procentisiffror åren 1800 och 1845. Därvid hafva år 1845 statarne sammanslagits med torparne. Procentisiffrorna ifråga hafva varit resp. 56% %, 1% %, 21% % och 21% %. B) *Siffrorna för åren 1825—55*. Samma tillvägagångssätt har användts; endast hafva statarne fått bilda en särskild grupp. Procentisiffrorna hafva varit resp. 56% %, 1% %, 18% %, 21% % och 3% %. C) *Siffrorna för år 1840*. För detta år är slutsumman känd af talen i grupperna 1—3 och 5, äfvensom siffran i gruppen 4. Den förra slutsumman har fördelats på grupperna ifråga enligt motsvarande procentisiffror för år 1845, nämligen 67% %, 0% %, 27% % och 4% %. D) *Siffrorna för år 1890*. Se därom, hvad som anförts under tabellen öfver mankönet. — ²⁾ I afseende å änkor, se den särskilda promerian.

4,280, under perioden 1805—35 4,007 och under perioden 1840—60 3,923. Dessa siffror lida tydligen utaf de olika grunderna vid yrkesräkningarnas utförande. Särskildt häntyder den stora skillnaden mellan siffrorna för perioderna 1751—72 samt 1775—1800 på diskontinuiteter hos det statistiska materialet. Jämföres emellertid genomsnittssiffran för hela perioden 1751—1800, hvilken var 3,290, med siffran för perioden 1840—60, så skulle en ökning hafva ägt rum med 633 personer, d. v. s. med 19·2 %; jämföres den förstnämnda genomsnittssiffran med siffran för år 1860, så skulle en ökning hafva ägt rum med 1,914 personer, d. v. s. med icke mindre än 58·2 %. Det är under sådana omständigheter tydligen vanskligt att uppskatta storleken af tillväxten under hundraårsperioden ifråga. Man torde endast kunna säga, att tillväxten varit minst lika stor som jordbrukareklassens, d. v. s. uppgått till en femtedel af antalet vid midten af 1700-talet, men sannolikt varit icke obetydligt större.

De två nu behandlade kategorierna af allmogebefolkningen utgöra de manliga hufvudpersonerna af den egentliga *bondeklassen*. Trots de anförda svårigheterna att uppskatta den verkliga tillväxten af dessa hufvudpersoners antal under tiden från midten af 1700-talet till midten af 1800-talet, så kan dock i stort sedt en viktig slutsats dragas af våra siffror. Sammanlagdt uppgingo de manliga hufvudpersonerna inom dessa två kategorier under perioden 1751—72 till 190,423, under perioden 1840—60 till 225,385 samt år 1860 till 236,105 personer. Tillväxten i deras antal utgjorde sålunda vid jämförelse mellan perioderna 1751—72 samt 1840—60 34,962 personer samt vid jämförelse mellan förstnämnda period samt året 1860 45,682 personer. Detta innebär med den förra jämförelsegrunden en tillväxt med 18·4 %, med den senare jämförelsegrunden en tillväxt med 24·0 %. Man torde sålunda med sannolikhet kunna antaga, att tillväxten från midten af 1700-talet till midten af 1800-talet af de *manliga hufvudpersonernas antal inom bondeklassen icke öfversteg 25 % d. v. s. en fjärdedel* af dessa personers antal vid den förstnämnda tidpunkten.

Vi öfvergå nu till att betrakta tillväxten under samma tidskede af de manliga hufvudpersonernas antal inom vissa af landsbygdens underklasser, nämligen torpare-, backstugu- och inhysesklasserna. De manliga hufvudpersonerna af *jordtorpareklassen*¹⁾ utgjorde under perioden 1751—72 ett genomsnittligt antal af 31,578, hvarvid dock må anmärkas att under denna tid, i motsats mot hvad sedermera skett, allmänningstorparne torde hafva varit häruti inräknade.²⁾ Under perioden 1775—1800 utgjorde samma hufvudpersoner ett genomsnittligt antal af 51,875, under perioden 1805—35 ett ge-

1) I afseende å gränsen mellan jordtorpareklassen samt småtorpare- och backstugusittareklassen, se det i not 2) sid. 19 citerade ställe. — 2) Se det i föregående not omnämnda ställe, sid. 48.

nomsnittligt antal af 75,930 samt under perioden 1840—60 ett genomsnittligt antal af 94,891. Icke inom någon annan kategori synes det statistiska materialet förete en så stor kontinuitet som inom denna. Jordtorparnas tillväxt illustreras genom hela hundraårsperioden ifråga af en föga afbruten serie af stigande siffror. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 samt 1840—60 skulle ökningen hafva utgjort 63,313 personer, d. v. s. 200 % af antalet under den förstnämnda perioden. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffran för perioden 1751—72 samt siffran för år 1860 skulle ökningen hafva utgjort 68,237 personer, d. v. s. 216 % af den förstnämnda genomsnittssiffran. Vid jämförelse slutligen mellan siffrorna för åren 1751 samt 1860 (hvilken jämförelse i detta fall synes tillåten) skulle en ökning hafva skett från 27,891 till 99,815 personer, d. v. s. med 71,924 personer eller 258 %. Under perioden 1750—1860 torde sålunda de manliga hufvudpersonernas antal inom jordtorpareklassen hafva med säkerhet *mera än tredubblats*, men *sannolikt nära fyradubblats*. Tager man emellertid den omnämnda omständigheten i betraktande, att uti siffrorna för perioden 1751—72 jämväl antalet af allmänningstorpore voro inräknade, så torde de på enskilda ägor sittande jordtorparnas antal vid tiden omkring 1750 hafva föga öfverskridit 20,000¹⁾, samt de egentliga jordtorparnas antal under perioden 1750—1860 sålunda hafva nära femdubblats.

Betrakta vi därefter de manliga hufvudpersonerna inom *backstugu- och inhysesklasserna*,²⁾ hvilka i vår öfversiktstabell äro sammanslagna med hvarandra, så finna vi här en tillväxt, analog med tillväxten inom jordtorpareklassen. Under perioden 1751—72 utgjorde dessa personer ett genomsnittligt antal af 24,221, under perioden 1775—1800 af 33,500, under perioden 1805—35 af 47,233 samt under perioden 1840—60 af 85,944. Serien af stigande siffror förete äfven inom denna kategori en anmärkningsvärd kontinuitet. Vid jämförelse mellan perioderna 1751—72 samt 1840—60 skulle en tillväxt hafva ägt rum af 61,723 personer, d. v. s. med 255 %; vid jämförelse mellan genomsnittssiffran för perioden 1751—72 samt den approximerade siffran för år 1860 skulle tillväxten hafva utgjort 72,293 personer, d. v. s. 298 %, och vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 (hvilken jämförelse äfven här synes tillåten) skulle tillväxten hafva utgjort 76,481 personer eller 382 % af siffran för år 1751. De manliga hufvudpersonerna inom backstugu- och inhysesklasserna torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva i det minsta mellan tre- och fyradubblats, men *med sannolikhet mera än fyradubblats* samt troligen närmare femdubblats.

Om torpare-, samt backstugu- och inhysesklasserna betraktas tillsammans, så angifves deras tillväxt af följande siffror. Under

1) Jfr det i not 2) sid. 19 citerade ställe, sid. 49. — 2) Jfr not. 1 å föregående sida.

perioden 1751—72 utgjorde de manliga hufvudpersonerna inom dessa tre kategorier ett genomsnittligt antal af 55,799, under perioden 1775—1800 af 85,375, under perioden 1805—35 af 123,163 samt under perioden 1840—60 af 180,835 personer. Vid jämförelse mellan den första och den sista af dessa perioder skulle ökningen alltså hafva utgjort 125,036 personer, d. v. s. 224 %; vid jämförelse mellan genomsnittssiffran för perioden 1751—72 samt siffran för år 1860, hvilken var 196,329, skulle ökningen hafva utgjort 140,530 personer, d. v. s. 252 %. Vid jämförelse slutligen mellan siffrorna för åren 1751 och 1860, af hvilka den förra var 47,924, skulle ökningen hafva utgjort 148,405 personer, d. v. s. 310 %. De manliga hufvudpersonernas antal inom torpare-, backstugu- och inhysesklasserna torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva i det minsta mellan tre- och fyradubblats, och sannolikt *fyradubblats*.

Torpare-, samt backstugu- och inhysesklasserna hafva utgjort en gentemot bondeklassen å den ena sidan samt den egentliga tjänsteklassen å den andra sidan särskild hufvudkategori af den svenska allmogebefolkningen. Den har omfattat klassen af nyttjanderättsinnehafvare på hemmanens ägor samt därjämte den kategori af den fattiga befolkningen, som benämnts inhyseshjon, och hvars afgränsning gentemot kategorien af icke arbetsföra personer samt den egentliga fattigklassen icke alltid varit lätt att fasthålla. Vi hafva nu funnit, att medan hufvudpersonernas tillväxt under perioden 1750—1860 inom den egentliga bondeklassen på sin höjd kunde anslås till en fjärdedel af antalet vid förstnämnda tidpunkt, så var tillväxten af hufvudpersonernas antal inom dessa senare folkategorier högst väsentligt större och torde hafva inneburit en fyradubbling af antalet vid midten af 1700-talet.

Öfvergå vi nu att betrakta *statorpare- och statareklassen*¹⁾, hvilken först fr. o. m. 1825 års yrkesräkning specificerades såsom särskild kategori, så synes att denna under perioden 1825—35 uppgafs till i medeltal 10,776 och under perioden 1840—60 till i medeltal 17,862 manliga hufvudpersoner. Äfven denna kategori visade sålunda under tiden intill 1860-talet en tillväxt, hvilken vid jämförelse mellan ifrågavarande båda perioder utgjorde 7,086 personer, d. v. s. 65·8 %, vid jämförelse mellan medelsiffran för perioden 1825—35 samt den approximerade siffran för år 1860, hvilken senare var 23,815, 13,039 personer, d. v. s. 121 %, och vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1825 och 1860 14,576 personer, d. v. s. 158 %. Under perioden 1825—60 torde alltså antalet af manliga hufvudpersoner inom statareklassen hafva mellan två- och tredubblats. Betraktar man åter hela hundraårsperioden från midten af 1700-talet

¹⁾ I afseende å skillnaden mellan statorpare och statare och dessas gemensamma kännetecken, se det i not 2) å sid. 19 citerade ställe, sid. 26.

till midten af 1800-talet, så faller statareklassens uppkomst helt och hållet inom detta tidsskede, och hade den sålunda vid tiden omkring år 1860 utvecklat sig till att omfatta öfver 23,000 manliga hufvudpersoner.

Såsom i det föregående är anmärkt, är det icke möjligt att genomgående specificera den lagstadda dräng- och pigklassen från allmogens hemmavarande barn. Uti kol. 6 af vår ofvanstående tabell hafva vi äfven sammanslagit *den egentliga drängklassen* med allmogens *hemmavarande söner öfver 15 år* samt öfriga manliga *biträden* inom jordbruket. Såsom påpekats, angifver denna kolumn den kategori af mankönet, hvilken utan att utgöras af hufvudpersoner omfattar vid jordbruksnäringens utöfvande medverkande personer. Det framgår af tabellen, att siffrorna öfver denna kategori vid öfvergången från 1835 till 1840 års yrkesräkning förete en diskontinuitet, som emellertid i viss mån var uttryck för en verklig företeelse.¹⁾ Trots de hos materialet tvifvelsutan förekommande bristerna framgår dock, att äfven denna stora kategori af allmogebefolkningen under tiden intill 1860-talet visade en stark tillväxt. Den utgjordes under perioden 1751—72 af i medeltal 163,522 personer, under perioden 1775—1800 af i medeltal 220,539 personer, under perioden 1805—35 af i medeltal 214,147 personer samt under perioden 1840—60 af i medeltal 323,214 personer. Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för den första och den sista perioden skulle ökningen hafva utgjort 159,692 personer, d. v. s. 97·7 % af den förra medelsiffran. En fördubbling skulle således hafva ägt rum af folkmängden ifråga. Ungefär samma resultat erhålles vid jämförelse mellan genomsnittssiffran för perioden 1751—72 samt siffran för år 1860. Vid jämförelse åter mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 skulle antalet af nu nämnda personer hafva ökats från 148,215 till 320,879, d. v. s. med 172,664 personer eller 117 %. Folkmängden ifråga skulle således med denna jämförelsegrund hafva något mera än fördubblats.

Om man sålunda utgår ifrån att kategorien af drängar och hemmavarande söner öfver 15 år *ungefärligen fördubblades* under hundraårsperioden från midten af 1700-talet till midten af 1800-talet, så kunna dock däraf inga slutsatser dragas rörande tillväxten af å ena sidan tjänsteklassens, å andra sidan hemmasönernas antal. Vi skola nedan återkomma till denna fråga.²⁾

Det kan vid jämförelse med den ännu återstående gruppen af mankönet vara af intresse att betrakta utvecklingen af samtliga de nu behandlade grupperna tillsammans. Summan af dem omfattar *den i jordbruket arbetande* manliga befolkningen, d. v. s. kategorien af *närande* personer. Det framgår af tabellen, att denna kategori

¹⁾ År 1840 hade nämligen de stora kullarna från tiden 1821—25 hunnit öfverskrida gränsen af 15 år. Jfr *Sundbärg*, Fortsatta bidrag etc. I—IV, tab. sid. 237. — ²⁾ Sid. 48.

under perioden 1751—72 utgjorde i medeltal 409,744 personer, under perioden 1775—1800 i medeltal 523,937, under perioden 1805—35 i medeltal 571,956 samt under perioden 1840—60 i medeltal 747,296 personer. Den sista genomsnittssiffran öfverstiger den förstnämnda med 337,552 personer, d. v. s. med 82·4 %. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffran för perioden 1751—72 samt siffran för år 1860, hvilken senare var 777,128, skulle ökningen hafva varit 367,384 personer, d. v. s. 89·7 %. Vid jämförelse mellan siffran för år 1751, hvilken var 384,730, samt siffran för år 1860, skulle ökningen hafva varit 392,398 personer, d. v. s. 102 % af den förstnämnda siffran. Man torde sålunda kunna antaga, att den ifrågavarande delen af den manliga befolkningen under tidsskedet 1750—1860 *närmare fördubblades*.

Den sista kolumnen i vår tabell utvisar antalet af *tärande manliga familjemedlemmar*. Det är, såsom förut anförts, i främsta rummet barnen under 15 år, men äfven undantagshjon, vanföra personer m. fl. Det synes, att siffrorna öfver denna kategori förete en rätt hög grad af kontinuitet. Under perioden 1751—72 uppgick antalet af personer inom densamma till i medeltal 299,497, under perioden 1775—1800 till i medeltal 287,399, under perioden 1805—35 till i medeltal 378,482 samt under perioden 1840—60 till i medeltal 443,346. Jämföras genomsnittssiffrorna för den första och sista perioden skulle ökningen hafva varit 143,849 personer, d. v. s. 48·0 %. Jämföres medelsiffran för perioden 1751—72 med den approximerade siffran för år 1860, hvilken senare var 476,305, skulle ökningen hafva utgjort 176,808 personer, d. v. s. 59·0 %. Jämföras slutligen siffrorna för åren 1751 och 1860, skulle ökningen hafva utgjort 188,536 personer, d. v. s. 65·5 % af den förstnämnda siffran. Den ifrågavarande kategorien torde sålunda under tiden 1750—1860 hafva ökat med *något mera än hälften* af sitt antal vid midten af 1700-talet.

Vi kunna sammanfatta de föregående resultaten sålunda. Under tiden från midten af 1700-talet till midten af 1800-talet (1750-1860) torde mankötet af den jordbruksidkande befolkningen i Sverige hafva ökat med mellan tre fjärdedelar och dubbla antalet af sin numerär vid förstnämnda tidpunkt. Denna tillväxt var emellertid olika stark inom olika kategorier af samma befolkning. Medan de tärande familjemedlemmarna (barn och åldriga personer) ökades i antal med något öfver hälften, ökades de närande personerna till närmare dubbla antalet. Inom gruppen af det närande mankötet ökades kategorien af drängar och allmogesöner öfver 15 år till sannolikt något mer än dubbla antalet, d. v. s. möjligen något starkare än gruppen ifråga i dess helhet. Ifråga om de egentliga hufvudpersonerna åter visade statare-, inhyses-, backstugu- och jordtorpareklasserna den relativt starkaste ökningen af alla här behandlade

kategorier, i det att de tre senare tillsammans ungefär fyradubblades och statareklassens uppkomst helt och hållet föll inom hundraårsperioden ifråga. De manliga hufvudpersonerna slutligen af den egentliga bondeklassen visade bland samtliga kategorier den svagaste tillväxten, uppgående till högst en fjärdedel utaf antalet vid midten af 1700-talet.

Dessa föregående anmärkningar hafva alla afseende å *mankönet*. Uti tabellen J här ofvan är på sätt förut angifvits jämväl *kvinnkönet af den jordbruksidkande befolkningen* uppdeladt i möjligaste anslutning till uppdelningen af *mankönet*. Vid studiet af denna tabell bekräftas i stort sedt de resultat i afseende å den jordbruksidkande befolkningens utveckling, hvartill vi nu kommit.

Vi finna sålunda, huru *kvinnkönet* af den jordbruksidkande befolkningen under perioden 1751—72 utgjorde i medeltal 730,405 personer, under perioden 1775—1800 880,570, under perioden 1805—35 967,652 och under perioden 1840—60 1,186,106 personer. Den sistnämnda medelsiffran öfverstiger den förstnämnda med 455,701 personer eller med 62·4 %. Siffran för år 1870 öfverstiger medelsiffran för perioden 1751—72 med 640,309 personer eller med 87·7 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 skulle tillväxten framträda än större. Man torde häraf få draga den slutsats, att äfven *kvinnkönet* af den jordbruksidkande befolkningen under hundraårsperioden före 1860-talet *ökades med mera än tre fjärdedelar* af dess numerär vid midten af 1700-talet.

Kvinnliga hufvudpersoner, hustrur (och änkor) af *jordbrukareklassen* utgjorde under perioden 1751—72 i medeltal 161,061 personer och under perioden 1840—50 i medeltal 218,237. Vid en närmare granskning af kolumnen framgår visserligen, att det statistiska materialet äger stora brister; dock framträder äfven här i stort sedt den ökning, som ägde rum från midten af 1700-talet till midten af 1800-talet. Siffrorna öfver den ifrågavarande kategorien af *kvinnkönet* inom *fiskareklassen* äro än bristfälligare. Betraktas emellertid *bondeklassen* i dess helhet, erhålles en visserligen grof uppskattning af tillväxten ifråga. Under perioden 1751—72 utgjorde den nu behandlade delen af *kvinnkönet* inom *bondeklassen* i genomsnitt 162,864 personer och under perioden 1840—50 i genomsnitt 221,127. Detta innebär en ökning med 58,263 personer, d. v. s. med 35·8 % eller med ungefär en tredjedel. Af det föregående har framgått, att vi uppskattade ökningen af de manliga hufvudpersonerna under ungefär motsvarande tid till högst en fjärdedel. I betraktande af materialets brister torde öfverensstämmelsen få anses någorlunda god. Möjligen ökades den här behandlade kategorien af kvinnliga hufvud

personer, hustrur och änkor inom bondeklassen något starkare än kategorien af manliga hufvudpersoner.

I afseende å jordtorpare- samt backstugu- och inhysesklasserna äro siffrorna mera tillfredsställande. Kategorien af kvinnkönet ifråga inom *jordtorpareklassen* utgjorde under perioden 1751—72 i genomsnitt 28,123 personer, under perioden 1775—1800 i genomsnitt 54,612, under perioden 1805—35 i genomsnitt 79,450 samt under perioden 1840—60 i genomsnitt 88,261. Här afspeglar sig med lika tydlighet som hos siffrorna öfver de manliga hufvudpersonerna den starka ökningen af ifrågavarande folkklass. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—50 var ökningen 60,138 personer, d. v. s. 214 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 skulle den procentiska ökningen hafva varit än betydligt större. Den ifrågavarande kategorien af kvinnkönet inom jordtorpareklassen torde sålunda under hundraårsperioden ifråga hafva med säkerhet mera än tredubblats, men sannolikt ökats betydligt starkare, särskildt om hänsyn toges till att siffrorna för perioden 1751—72 sannolikt äfven omfattade allmänningstorp.¹⁾ Öfverensstämmelsen med ökningen af de manliga hufvudpersonerna är sålunda god.

Samma förhållande gäller i afseende å *backstugu- och inhysesklasserna*. De kvinnliga hufvudpersonerna, hustrurna och änkorna inom denna kategori utgjorde 1751—72 i genomsnitt 36,863 personer, 1775—1800 i genomsnitt 50,943, 1805—35 i genomsnitt 83,884 och 1840—50 i genomsnitt 98,015. Vid jämförelse mellan den förstnämnda och den sistnämnda genomsnittssiffran innebär detta en ökning med 61,152 personer, d. v. s. med 166 %. Jämföras siffrorna för åren 1751 och 1850, skulle ökningen hafva varit än större. Den ifrågavarande kategorien af kvinnkönet inom backstugu- och inhysesklasserna torde sålunda hafva ungefär tredubblats. Den procentiska ökningen af de manliga hufvudpersonernas antal uppskattade vi visserligen såsom hafvande varit större, men orsaken härtill ligger förnämligast hos siffermaterialet vid de äldsta yrkesräkningarna, där olika grunder synas hafva tillämpats vid räkningen af de manliga och af de kvinnliga inhysesshjonen.

Betrakta vi torpare-, backstugu- och inhysesklasserna tillsammans, så framgår alltså äfven i afseende å kvinnkönet den starka tillväxt hos denna kategori af landsbygdens befolkning, hvilken ofvan är ådagalagd i afseende å mankönet. De kvinnliga hufvudpersonerna, hustrurna (och änkorna) inom dessa klasser utgjorde 1751—72 i genomsnitt 64,986 personer, 1775—1800 105,555, 1805—35 163,334 och 1840—50 186,276 personer. Vid jämförelse mellan den förstnämnda och den sistnämnda genomsnittssiffran innebär detta

¹⁾ Jfr ofvan sid. 29.

ungefärligen en tredubbling. Tillväxten af de motsvarande manliga hufvudpersonerna uppskattade vi till en fyradubbling, men denna skiljaktighet torde, såsom nyss nämndes, få tillskrifvas vissa oegentligheter hos de äldsta yrkesräkningarna. I stort sedt framgår äfven vid betraktande af kvinnkönet det hufvudresultat, att medan bondeklassen endast ökades med en fjärdedel å en tredjedel, så flerdubb-lades de ifrågavarande kategorierna af allmogebefolkningen.

Vid betraktande af den ifrågavarande kategorien af kvinnkönet inom *statareklassen* bekräftas de allmänna resultat i afseende å denna tjänstekategori tillväxt, hvilka ofvan i afseende å mankönet äro anmärkta.¹⁾

Uti detta sammanhang äro emellertid de båda sista kolumnerna i vår här betraktade tabell af största intresset. Den näst sista angifver, såsom tidigare anmärkts, *den egentliga pigklassen* jämte *hem-mavarande döttrar öfver 15 år* och andra kvinnliga *biträden* i jordbruket. Visserligen förete siffrorna häröfver liknande diskontinuitet vid öfvergången från 1835 till 1840 års yrkesräkning, som är anmärkt i afseende å motsvarande kolumn af mankönet.²⁾ Dock erhålles af dem en bild i stora drag af folktillväxten inom gruppen. Under perioden 1751—72 utgjordes denna af i medeltal 182,123 personer, under perioden 1775—1800 af 240,961, under perioden 1805—35 af 269,553 och under perioden 1840—50 af 316,027. Den sistnämnda genomsnittssiffran öfverstiger den förstnämnda med 133,904 personer, d. v. s. med 73·5 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850, hvilka äro resp. 170,322 och 338,808, skulle ökningen hafva utgjort 168,486 personer, d. v. s. 98·9 %. Under tiden från midten af det 18:de till midten af det 19:de århundradet torde sålunda den ifrågavarande kategorien af kvinnkönet hafva, om icke fullt fördubblats, så dock nära nog gjort detta. Då under samma tid den motsvarande kategorien af mankönet torde hafva fördubblats, råder således i dessa afseenden mellan mankönet och kvinnkönet inom kategorien ifråga en viss öfverensstämmelse. Liksom är anmärkt i afseende å drängklassen³⁾, skall nedan återkommas till frågan om den lagstadda pigklassens storlek.

Betrakta vi samtliga de nu behandlade kategorierna af kvinnkönet tillsammans, så utgöra dessa i egenskap af hufvudpersoner eller arbetande biträden samt hustrur och änkor den ur viss synpunkt *produktiva delen af kvinnkönet*. Under perioden 1751—72 utgjordes denna stora hufvudkategori af i genomsnitt 409,973 personer, under perioden 1775—1800 af 572,826, under perioden 1805—35 af 663,374 och under perioden 1840—50 af 738,382. Den sistnämnda genomsnittssiffran öfverstiger den förstnämnda med 328,409 personer, d. v. s. med 80·1 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850,

1) Se ofvan sid. 30—31. — 2) Jfr ofvan sid. 31. — 3) Jfr sid. 31.

hvilka voro resp. 379,102 och 772,184, var ökningen 393,082 personer, d. v. s. 104 %. Den ifrågavarande hufvudkategorien af kvinnkönet torde således under tiden från midten af det 18:de till midten af det 19:de århundradet hafva närmare fördubblats, hvilket står i öfverensstämmelse med hvad anförts i afseende å motsvarande kategori af mankönet.

Den sista af kolumnerna i tabellen J angifver storleken af det i egentligaste mening *tärande kvinnkönet*, nämligen dels barn af kvinnkön under 15 år, dels vissa åldriga och vanföra kvinnor m. fl. Äfven siffrorna inom denna kolumn visa en stor diskontinuitet vid öfvergången från 1835 till 1840 års yrkesräkning. Kategorien uppgafs emellertid under perioden 1751—72 till i genomsnitt 320,432 personer, 1775—1800 till 307,744, 1805—35 till 304,278 och 1840—50 till 447,724. Vid jämförelse mellan den förstnämnda och den sistnämnda genomsnittssiffran var ökningen 127,292 personer, d. v. s. 39.7 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850, hvilka voro resp. 308,583 och 461,015, skulle ökningen hafva varit 152,432 personer, d. v. s. 49.4 %. Den ifrågavarande kategorien af kvinnkönet torde alltså under perioden från midten af det 18:de till midten af det 19:de århundradet hafva ökats rätt betydligt, sannolikt med närmare halfva sitt antal vid förstnämnda tidpunkt. Tillväxten af den motsvarande kategorien af mankönet var, såsom ofvan framgått, ungefär lika stor.

Utvecklingen af kvinnkönet af den jordbruksidkande befolkningen visar sålunda i stort sedt samma hufvuddrag som utvecklingen af mankönet; ett resultat som ju äfven var att förvänta. I sin helhet ökades denna kvinnliga folkmängd under tiden från midten af 1700-talet till midten af 1800-talet (1750—1850) med mera än tre fjärdedelar af dess antal vid förstnämnda tidpunkt. Liksom fallet var beträffande mankönet, var emellertid denna tillväxt olika stark inom olika kategorier. Det i egentligaste mening *tärande kvinnkönet* ökades med hälften, men den stora gruppen af det öfriga kvinnkönet närmare fördubblades. Bland kategorierna inom denna sistnämnda hufvudgrupp torde gruppen af hemmadöttrar öfver 15 år och pigor likaledes hafva fördubblats. Statareklassens uppkomst föll helt och hållet inom hundraårsperioden ifråga. Kategorien af kvinnliga hufvudpersoner, hustrur och änkor inom torpare-, backstugu- och inhysesklasserna ungefär tredubblades, men motsvarande personer af kvinnkön inom den egentliga bondeklassen ökades endast med en tredjedel. Det är på hvarje punkt här ofvan anmärkt, huru denna utveckling i sina allmänna drag öfverensstämmer med mankönets tillväxt inom motsvarande grupper af jordbruksbefolkningen.

På grund af de äldre yrkesräkningarnas bristfälligheter anse vi oss icke här böra ingå på ett mera detaljeradt studium af den jordbruksidkande befolkningens tillväxt under hundraårsperioden i fråga. I afseende å *vissa* kategorier synas siffrorna visserligen vara så tillförlitliga, att resultat kunna vinnas af ett sådant studium; detta är särskildt fallet med torpare-, backstugu- och inhysesklasserna samt statareklassen. I afseende åter å bondeklassen samt än mer kategorierna af barn, biträden och tjänstefolk få några slutsatser angående förändringarna från kvinkvennum till kvinkvennum endast med stor försiktighet dragas. En del hithörande förhållanden skola anmärkas vid undersökningen af utvecklingen inom olika delar af riket;¹⁾ i öfrigt skall detta detaljstudium sparas till senare specialundersökningar.²⁾

Af den allmänna öfversikten ofvan hafva emellertid vissa i Sveriges agrariska historia viktiga omständigheter framgått. Dessa kunna så sammanfattas, att tillväxten från midten af det 18:de till midten af det 19:de århundradet af den jordbruksidkande befolkningen i riket i olika grad träffade de olika kategorierna af denna befolkning. Medan denna befolkning i dess helhet ökades med mera än tre fjärdedelar, så ökades kategorien af minderåriga barn och andra tärande personer med hälften, kategorien af barn öfver 15 år och lagstadd tjänstefolk till närmare dubbla antalet, kategorien af vuxna personer inom torpare-, backstugu- och inhysesklasserna till tre- å femdubbla antalet, men kategorien af vuxna personer inom den egentliga bondeklassen endast med en fjärdedel å en tredjedel.

Det bör alltså i viss mån hafva försiggått en förskjutning uti i så måtto gynnsam riktning, att gruppen af minderåriga och orkeslösa personer sjönk i numerisk betydelse relativt till grupperna af produktiva personer. Att denna förskjutning *procentiskt* sedd icke var synnerligen utpräglad, skall dock framgå af det följande.

Utvecklingen karakteriserades vidare därutaf, att *folktillväxten*, efter hufvudpersoner räknadt, var *högst väsentligt starkare inom de obesutna kategorierna af allmogeklassen än inom den egentliga bondeklassen*. De förra klasserna mångdubblades, men tillväxten af bondeklassen uppgick, såsom nämnts, blott till en fjärdedel å en tredjedel.

Den jordbruksidkande befolkningens utveckling under tiden efter 1860-talet.

Utvecklingen af den jordbruksidkande befolkningen i Sverige under senare delen af 1800-talet företer, såsom förut framgått,³⁾ väsentliga skiljaktigheter mot utvecklingen under den förutgående

¹⁾ Nedan kap. II. — ²⁾ I afseende å torpare-, backstugu- och inhysesklasserna, se det i not 2) sid. 19 citerade ställe. — ³⁾ Jfr sid. 7—8.

tiden, och det synes därför ändamålsenligt att behandla dem hvar för sig uti särskilda sammanhang.

Medan *mankönet i dess helhet* af nämnda befolkning under perioden 1840—60 uppgafs till i medeltal 1,190,642 personer, hade medelsiffran för perioden 1870—1900 endast stigit till 1,299,567 personer. Den senare medelsiffran öfversteg den förra med 108,925 personer, d. v. s. med 9·1 %. Vid jämförelse mellan den approximerade siffran för år 1860 samt siffran för år 1900 var ökningen endast 16,307 personer, d. v. s. 1·3 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 iakttages en *minskning* med 43,295 personer, d. v. s. med 3·3 %. Man torde i betraktande häraf kunna säga, att mankönet af den jordbruksidkande befolkningen vid jämförelse mellan 1860-talet och år 1900 visat en ungefärligen *stationär numerär* (jfr ofvan sid. 8).

Vi betrakta nu utvecklingen af de särskilda kategorierna af befolkningen. Det framgår af tabellen, att de manliga hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* under tiden 1860—1900 befunnit sig i en fortsatt tillväxt i antal, hvilken t. o. m. varit häftigare än under tiden dessförinnan. Medan under hela tidsperioden 1751—1860 ökningen af dessa hufvudpersoners antal med gynnsammaste beräkningsgrund utgjorde 42,778 eller 22·7 %, så har enligt yrkesräkningarna ökningen under perioden 1860—1900 varit absolut sedt nära lika stor och procentiskt föga mindre. Jämföres nämligen genomsnittssiffran för perioden 1840—60, hvilken var 221,462, med genomsnittssiffran för perioden 1870—1900, hvilken var 258,727, så har ökningen varit 37,265 personer eller 16·8 % af den förstnämnda siffran. Jämföras åter siffrorna för åren 1860 och 1900, nämligen 230,901, resp. 271,494, så har ökningen varit 40,593 personer, d. v. s. 17·6 %. Denna ökning visar sig nu visserligen enligt de fyra sista yrkesräkningarna hafva varit starkast under 1860- och 70-talen, då den utgjorde 10,956, resp. 14,947, d. v. s. 4·8 %, resp. 6·2 % af antalet vid näst föregående yrkesräkningar. Men äfven under 1880- och 90-talen skulle en ökning hafva ägt rum med 7,950, resp. 6,740 personer, d. v. s. 3·1 %, resp. 2·5 % af numerären vid näst föregående yrkesräkningar.

Att ifrågavarande tillväxt, äfven under den senaste mansåldern, af de manliga hufvudpersonernas antal inom jordbrukareklassen icke beror på en större noggrannhet hos yrkesräkningarna, utan har varit en faktisk företeelse, bestyrkes af den officiella jordbruksstatistiken¹⁾ sedan år 1865, hvilken i afseende å *brukningsdelarnas* antal angifver en än starkare tillväxt under samma tid. Beträffande jämförbarheten i öfrigt af de siffror och slutsatser, hvilka kunna dragas å

¹⁾ Sv. Off. Stat. Litt. N. Jordbruk och boskapsskötsel.

ena sidan af yrkesräkningarna, å den andra af den officiella jordbruksstatistiken, hänvisas till en senare undersökning.

Hvad nu är anfördt om jordbrukareklassen gäller äfven om *fiskareklassen*. De manliga hufvudpersonerna inom denna senare, hvilka under perioden 1840—60 uppgåfvos till i genomsnitt 3,923 personer, hade under perioden 1870—1900 stigit till i genomsnitt 7,509 personer. En ökning skulle sålunda hafva ägt rum med 3,586 personer, d. v. s. med 91·4 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900, nämligen 5,204 resp. 8,820, skulle ökningen hafva varit 3,616 personer eller 69·5 %. Det erinras om att ökningen under perioden 1751—1860 med gynnsammaste beräkningsgrund kunde uppskattas till 58·2 %. Fiskareklassens tillväxt skulle alltså, i än högre grad än jordbrukareklassens, hafva accelererats under den senaste mansåldern.

De manliga hufvudpersonerna inom den egentliga *bondeklassen* hafva sålunda äfven under tiden efter 1860-talet ökat i antal. Medan de under perioden 1840—60 utgjorde i genomsnitt 225,385 personer, hafva de under perioden 1870—1900 utgjort i genomsnitt 266,236. Detta innebär en ökning med 40,851 personer, d. v. s. med 18·1 %. Jämföres åter deras antal år 1860, som var 236,105, med deras antal år 1900, som var 280,314, så har ökningen utgjort 44,209 personer eller 18·7 %. *Ökningen* af de ifrågavarande hufvudpersonerna, som med gynnsammaste beräkningsgrund under hela perioden 1751—1860 uppgick till 45,682 personer eller högst en fjärdedel, har sålunda under tiden 1860—1900 varit absolut sedt lika stor och relativt sedt uppgått till *nära en femtedel*.

Utvecklingen under tiden efter år 1860 af de manliga hufvudpersonerna inom torpare-, backstugu- och inhysesklasserna har varit af motsatt slag mot den nu nämnda. De manliga hufvudpersonerna af *jordtorpareklassen*, hvilka under perioden 1840—60 utgjorde i medeltal 94,891 personer, hade under perioden 1870—1900 sjunkit till en genomsnittssiffra af 85,530. Detta innebär en minskning med 9,361 personer eller 9·9 %. Minskningen har emellertid enligt de fyra sista yrkesräkningarna varit fortskridande, och mätes sålunda noggrannare genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900, d. v. s. 99,815 resp. 72,252. Den har med denna jämförelsegrund utgjort 27,563 personer, d. v. s. 27·6 %. De manliga hufvudpersonerna inom jordtorpareklassen torde sålunda under tiden 1860—1900 hafva *minskats med mera än en fjärdedel*.

De manliga hufvudpersonerna inom *backstugu- och inhysesklasserna*, hvilka under perioden 1840—60 utgjorde i genomsnitt 85,944 personer, hade under perioden 1870—1900 sjunkit till i genomsnitt 76,664, d. v. s. med 9,280 personer eller 10·8 %. Liksom i afseende å jordtorparna är anmärkt, mätes dock minskningen noggrannare

genom jämförelse mellan siffran för år 1860, hvilken var 96,514, samt siffran för år 1900, hvilken var 54,238. Minskningen skulle i sådant fall hafva utgjort ej mindre än 42,276 personer, d. v. s. 43·8 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 skulle minskningen hafva varit 46,875 personer eller 46·4 %. De manliga hufvudpersonerna af backstugu- och inhysesklasserna torde sålunda under tiden efter 1860-talet hafva *minskats med nära hälften*.

Betraktas jordtorpare- samt backstugu- och inhysesklasserna tillsammans, så framgår deras aftagande af följande siffror. Under perioden 1840—60 var de manliga hufvudpersonernas antal inom desamma i genomsnitt 180,835, under perioden 1870—1900 i genomsnitt 162,194. Minskningen var sålunda med denna jämförelsegrund 18,641 personer eller 10·3 %. Jämföres åter, hvarigenom den faktiska minskningen riktigare uttryckes, siffran för år 1860, hvilken var 196,329, med siffran för år 1900, hvilken var 126,490, så har minskningen varit 69,839 personer eller 35·6 %. De manliga hufvudpersonerna af torpare-, backstugu- och inhysesklasserna torde sålunda under tiden 1860—1900 hafva *minskats med öfver en tredjedel*.

Vi öfvergå nu till att betrakta *statareklassen*. Statistiken öfver denna kategori lider, såsom anmärkts, af den oegentligheten, att uti 1870, 1880 och 1890 årens yrkesräkningar jämväl *daglönarna* äro här inräknade. Uti 1870 och 1880 årens yrkesräkningar synes dock detta icke föranleda alltför oriktiga siffror; siffran för år 1890 saknar emellertid jämförbarhet med de öfriga. För att i någon mån få jämförbarhet hafva vi, såsom ofvan anmärkts, uti siffrorna för år 1890 approximerat daglönarnas antal och fört dessa öfver till nästefterföljande kolumn.¹⁾ De manliga hufvudpersonerna af statareklassen angåfvos sålunda under perioden 1840—60 till i genomsnitt 17,862 personer samt under perioden 1870—1900 till i genomsnitt 33,110. Detta innebär en ökning med 15,248 personer eller med 85·4 %. Jämföres åter siffran för år 1860, hvilken approximativt kan beräknas till 23,815, med siffran för år 1900, hvilken var 33,351, så skulle ökningen hafva utgjort 9,536 personer eller 40·0 %. Då statareklassen varit i fortskridande tillväxt, torde ökningen noggrannast angifvas utaf sistnämnda siffra. De manliga hufvudpersonerna af statareklassen torde således under perioden 1860—1900 hafva *ökats med närmare hälften* af deras numerär omkring år 1860.

Beträffande den stora kategorien af *hemmasöner öfver 15 år samt drängar*, så synes af kol. 6, att siffrorna häröfver äfven under nu behandlade period äro bristfälliga. Dels äro ju siffrorna för åren 1855 och 1860 endast approximerade, dels ingå daglönarne väl uti 1890 och 1900 års siffror, men icke i 1870 och 1880 års siffror. Äfven synas siffrorna för åren 1870 och 1880 endast i ringare grad

¹⁾ Jfr noten sid. 26.

jämförbara med hvarandra. Den allmänna karaktären utaf utvecklingen af ifrågavarande grupp framgår dock af materialet. Under perioden 1840—60 utgjordes densamma af i genomsnitt 323,214 personer och under perioden 1870—1900 af i genomsnitt 323,849 personer. Med denna jämförelsegrund skulle alltså kategorien ifråga hafva varit alldeles oförändrad. Jämföres åter siffran för år 1900, hvilken var 354,836, med den approximerade siffran för år 1860, hvilken var 320,879, så skulle en ringare ökning hafva ägt rum, nämligen med 33,957 personer eller med 10·6 %. I betraktande häraf och med hänsyn till siffrorna för de mellanliggande åren torde kunna sägas, att den ifrågavarande kategorien af mankönet under perioden 1860—1900 har varit *ungefärligen stationär*.

Taga vi de nu behandlade kategorierna uti ett sammanhang i betraktande, så framgår följande. Sammanlagdt utgjorde denna i *jordbruket arbetande manliga befolkning* under perioden 1840—60 i genomsnitt 747,296 personer, under perioden 1870—1900 i genomsnitt 785,389 personer, år 1860 777,128 personer samt år 1900 794,991 personer. Vid jämförelse mellan de förstnämnda genomsnittssiffrorna skulle väl alltså en viss ökning hafva ägt rum, nämligen med 38,093 personer. Detta innebär emellertid endast en tillväxt med 5·1 %; och jämföras siffrorna för åren 1860 och 1900, hvilken jämförelse riktigare angifver den faktiska utvecklingen, skulle ökningen endast hafva utgjort 17,863 personer eller 2·3 %. Den ifrågavarande hufvudkategorien af den i jordbruket lefvande befolkningen torde sålunda under tiden 1860—1900 hafva *ökats med på sin höjd några få procent*.

Vi betrakta slutligen kategorien af det i egentligaste mening *tärande mankönet* (barn under 15 år, åldriga personer m. fl.). Denna grupp utgjordes under perioden 1840—60 af i medeltal 443,346 personer och under perioden 1870—1900 af i medeltal 514,178 personer. Med denna jämförelsegrund skulle alltså en tillväxt hafva skett med 70,832 personer eller med 16·0 %. Det framgår emellertid af siffrorna för de särskilda åren 1870, 1880, 1890 och 1900, att kategorien ifråga nådde sin kulmen år 1870, men att den under tiden 1870—1900 successivt minskats. Jämföres fördenskull siffran för år 1860, hvilken approximerats till 476,305, med siffrorna för åren 1870, 1880 och 1890, så framträder väl nyssnämnda tillväxt, men vid jämförelse mellan samma siffra och siffran för år 1900, hvilken senare var 474,749, hade kategorien ifråga något litet minskats, nämligen med 1,556 personer. Man torde alltså kunna säga att det tärande mankönet väl under 1860-talet ökades i antal, men att detsamma under perioden 1860—1900 i dess helhet *något litet minskades*.

Vi kunna sammanfatta de föregående resultaten sålunda. Under perioden 1860—1900 torde mankötet af den jordbruksidkande befolkningen i Sverige hafva i dess helhet visat en ungefärligen stationär numerär. Detta allmänna förhållande har jämväl bestått hos såväl kategorien af närande som kategorien af tärande personer, dock torde den förra kategorien hafva något litet ökats och den senare något litet minskats. Inom hufvudkategorien af i jordbruket arbetande personer har jämväl den stora gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar varit ungefärligen stationär. Beträffande åter hufvudpersonerna inom de olika kategorierna af allmogebefolkningen, så hafva torpare-, backstugu- och inhysesklasserna minskats med öfver en tredjedel, men statareklassen ökats med hälften samt bondeklassen med nära en femtedel, allt i förhållande till numerären på 1860-talet.

Dessa allmänna resultat bekräftas i sina väsentliga delar vid betraktande af *kvinnkötet* af den jordbruksidkande befolkningen.

Under perioden 1840—60 uppgafs detta kvinnköt i dess helhet till i medeltal 1,186,106 personer och under perioden 1870—1900 till i medeltal 1,349,183. Den senare siffran öfverstiger den förra med 163,077 personer, d. v. s. med 13·7 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900, hvilka voro resp. 1,233,199 och 1,303,106, var ökningen endast 69,907 personer eller 5·7 %. Vid jämförelse mellan siffran för år 1870, som var 1,370,714, samt siffran för år 1900 framgår en *minskning* med 67,608 personer eller 4·9 %. Med hänsyn härtill torde kunna sägas, att kvinnkötet ifråga vid jämförelse mellan 1860-talet och år 1900 visat en ungefärligen *stationär* numerär.

Vi betrakta nu utvecklingen utaf de olika kategorierna af den kvinnliga befolkningen. Kvinnliga hufvudpersoner och hustrur inom *jordbrukareklassen*, hvilka under perioden 1840—50 utgjorde i genomsnitt 218,237 personer, uppgåfvos under perioden 1870—1900 till i genomsnitt 255,922 personer. Detta innebär en ökning med 37,685 personer, d. v. s. med 17·3 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900, hvilka voro resp. 219,431 och 263,436, var ökningen 44,005 personer eller 20·1 %. Som synes öfverensstämma dessa procentsiffror nära med de motsvarande siffrorna för mankötet. Siffrorna öfver de ifrågavarande kategorierna af kvinnor inom *fiskareklassen* synas alltför diskontinuerliga för att medgifva några slutsatser. Betraktas emellertid *bondeklassen* i dess helhet, så uppgåfvos kvinnliga hufvudpersoner och hustrur under perioden 1840—50 till i genomsnitt 221,127 personer och under perioden 1870—1900 till 261,923; detta innebär en ökning med 40,796 personer, d. v. s.

med 18·4 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900, hvilka voro resp. 222,285 och 269,985, var ökningen 47,700 personer eller 21·5 %. Den ifrågavarande kategorien af kvinnor inom bondeklassen ökades sålunda under den nu betraktade tidsperioden med *ungefär en femtedel*, hvilket öfverensstämmer med hvad ofvan framgått i afseende å de manliga hufvudpersonerna.

Beträffande jordtorpare- samt backstugu- och inhysesklasserna, iakttages under tidsskedet ifråga hos kvinnkönet samma starka minskning, hvilken ofvan är ådagalagd i afseende å de manliga hufvudpersonerna. Under perioden 1840—50 uppgafs antalet af kvinnliga hufvudpersoner och hustrur af *jordtorpareklassen* till i medeltal 88,261 personer och under perioden 1870—1900 till i medeltal 83,312. Då emellertid minskningen enligt de fyra sista yrkesräkningarna varit fortskridande, mätes den noggrannare genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 eller 1870 och år 1900. Jämföres sålunda medeltalet af siffrorna för de två förstnämnda åren, som var 91,670, med siffran för år 1900, som var 68,761, så hade en minskning ägt rum med 22,909 personer, d. v. s. med 25·0 % eller *en fjärdedel*. Detta öfverensstämmer med hvad i afseende å de manliga hufvudpersonerna är anfördt. Siffrorna öfver den ifrågavarande kategorien af kvinnor inom *backstugu- och inhysesklasserna* förete vid öfvergången från 1850 till 1870 års yrkesräkningar en stark diskontinuitet. Jämföres medeltalet mellan siffrorna för dessa år, som var 130,076, med siffran för år 1900, som var 110,085, skulle en minskning hafva ägt rum med 19,991 personer. Tvifvelsutän er hålles dock icke härigenom en föreställning om det faktiska aftagande, som under tiden efter 1860-talet ägt rum. Man torde i detta syfte lämpligare böra jämföra siffrorna för åren 1870 och 1900, hvilka voro resp. 154,015 och 110,085; en minskning skulle i så fall hafva skett med 43,930 personer, d. v. s. med *en tredjedel*. I afseende å de manliga hufvudpersonerna inom samma folkklasser uppskattade vi aftagandet till nära hälften. Om ock öfverensstämmelsen är mindre god, så framgår dock äfven af de nu betraktade siffrorna öfver kvinnliga hufvudpersoner och hustrur, att en stark decimering af de ifrågavarande folkkategorierna har ägt rum.

Af siffrorna öfver den nu betraktade kategorien af kvinnkönet inom *statareklassen* torde det resultat bekräftas, som ofvan ådagalagts i afseende å de manliga hufvudpersonerna, nämligen att denna tjänstekategori under tiden efter 1860-talet betydligt *ökats*.

Beträffande den stora gruppen af *hemmadöttrar öfver 15 år jämte pigor* och kvinnliga *biträden*, så konstateras trots materialets bristfälligheter samma utveckling, som iaktogs ifråga om den motsvarande kategorien af mankönet. Under perioden 1840—50 uppgafs denna grupp till i medeltal 316,027 personer; under perioden

1870—1900 till i medeltal 309,025. En minskning skulle sålunda hafva ägt rum med 7,002 personer, d. v. s. med 2·2 %. Man torde sålunda, liksom ifråga om motsvarande kategori af mankötet, kunna säga att nu nämnda grupp under tiden efter 1860-talet varit ungefärligen *stationär*.

Samtliga de nu behandlade grupperna tillsammans bilda, såsom framhållits, det i viss mening *produktiva kvinnkötet*. Numerären däraf uppgafs under perioden 1840—50 till i medeltal 738,382 personer och under perioden 1870—1900 till i medeltal 813,311 personer. Vid jämförelse mellan dessa genomsnittssiffror skulle alltså en ökning hafva ägt rum med 74,929 personer, d. v. s. med 10·1 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900, hvilka voro resp. 772,184 och 804,345, var ökningen endast 32,161 personer, d. v. s. 4·2 %. Man torde sålunda kunna antaga, att äfven om det i viss mening produktiva kvinnkötet under tiden efter 1860-talet *något ökats*, så har dock detta endast skett med några få procent.

Gruppen af det i egentligaste mening *törande kvinnkötet* (barn af kvinnkötet under 15 år samt vissa åldriga och bräckliga personer) uppgafs under perioden 1840—60 till i medeltal 447,724 personer och under perioden 1870—1900 till i medeltal 535,872. Den senare siffran öfverstiger den förra med 88,148 personer eller med 19·7 %. Liksom den motsvarande gruppen af mankötet nådde emellertid gruppen ifråga sin kulmen år 1870 och minskades i numerär under tiden 1870—1900. Jämföras siffrorna för åren 1850 och 1900, hvilka voro 461,015 resp. 498,761, så var ökningen endast 37,746 personer eller 8·2 %. Jämföras åter siffrorna för åren 1870 och 1900, så framgår, såsom nämnts, en minskning, hvilken uppgår till 64,596 personer, d. v. s. 11·5 %. Man torde i betraktande af dessa omständigheter få antaga, att den ifrågavarande gruppen af kvinnkötet under tiden efter 1860-talet har varit ungefärligen *stationär*.

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet af kvinnkötet af den jordbruksidkande befolkningen företer sålunda samma hufvuddrag som utvecklingen af mankötet. I dess helhet torde detsamma under denna tid hafva varit ungefärligen stationärt. Detta allmänna förhållande har jämväl bestått hos de båda hufvudgrupper, uti hvilka vi indelat detsamma. Kvinnkötet åter inom de olika kategorierna af den första hufvudgruppen företer, liksom mankötet inom motsvarande kategorier, en olikartad utveckling. Gruppen af hemmadöttrar öfver 15 år och pigor har varit ungefärligen stationär, möjligen ökats med några få procent. Statareklassen åter har betydligt ökats, torpare-, backstugu- och inhysesklasserna hafva minskats med en fjärdedel å en tredjedel, men bondeklassen har ökats med en femtedel.

Det mest karakteristiska hos utvecklingen af den jordbruksidkande befolkningen i Sverige under tiden efter 1860-talet har således varit följande.

Denna befolkning, som under hundraårsperioden dessförinnan tillväxte i antal med mera än tre fjärdedelar af numerären vid midten af 1700-talet, fortsatte möjligen att ökas till tiden omkring år 1870, men har under tiden därefter minskats i absolut antal. Vid jämförelse mellan tidpunkterna 1860 och 1900 torde den hafva varit ungefärligen oförändrad. Samma allmänna förhållande har bestått med de stora hufvudgrupperna af å ena sidan i viss mening närande personer, å den andra sidan barn och orkeslösa personer. Medan alltså under den förutgående hundraårsperioden en förskjutning i den jordbruksidkande befolkningens sammansättning möjligen kunde iakttagas i den riktning, att den produktiva delen af befolkningen ökades relativt till den improduktiva, så har detta förhållande under den nu betraktade perioden så godt som upphört. Bland de olika kategorierna af den produktiva befolkningen har gruppen af hemmasöner och hemmadöttrar öfver 15 år samt drängar och pigor, hvilken grupp under hundraårsperioden dessförinnan ökades till dubbla antalet, nu varit stationär. Statareklassens tillväxt har fortgått, men de vuxna personerna af torpare-, backstugu- och inhyssesklasserna, hvilka under hundraårsperioden dessförinnan tre å femdubblades, hafva reducerats med en fjärdedel å hälften. De vuxna personerna af bondeklassen däremot, hvilka under hela hundraårsperioden dessförinnan ökades med endast en femtedel å en fjärdedel, hafva under det nu betraktade icke hälften så långa tidsskedet visat en fortsatt, absolut och procentiskt räknadt ungefär lika stor tillväxt.

Allmänna resultat ifråga om den jordbruksidkande befolkningens sammansättning.

Vi hafva här ofvan betraktat utvecklingen under perioderna 1751—1860 och 1860—1900 af de olika kategorier, hvaruti vi ansett oss kunna lämpligen indela den i jordbruket sysselsatta befolkningen. På grund af det statistiska materialets beskaffenhet hafva vi därvid varit nödsakade att uti två stora grupper sammanslå, å den ena sidan barn öfver 15 år inom alla kategorier af befolkningen ifråga jämte dräng- och pigklassen, å den andra sidan barn under 15 år m. fl. personer inom samtliga samma kategorier. Vi hafva därjämte behandlat tillväxten och aftagandet inom de olika kategorierna hvar för sig, utan att direkt vidröra förskjutningarna i den procentiska sammansättningen af totalbefolkningen ifråga.

Betrakta vi nu först denna procentiska sammansättning. Efterföljande tabell angifver ifrågavarande procentsiffror, dels för man-

könet, resp. kvinnkönet särskilda från hvarandra, dels för dem båda sammanslagna. Siffrorna äro uträknade för perioderna 1751—72, 1775—1800, 1805—35, 1840—60 och 1870—1900.

Tab. K. *Den jordbruksidkande befolkningens procentiska sammansättning 1751—1900. Hela riket.*

Period.	Jordbrukare-klassen.	Fiskare-klassen.	Torpåre-klassen.	Backstugu- o. inhyses-klasserna.	Statåre-klassen.	Barn öfver 15 år samt drångår och pigor.	Barn under 15 år och vissa andra tårånde personer.
	Hufvudpersoner.		Hustrur (och ånkor).				
<i>Månkønet:</i>							
1751/72	26·5	0·3	4·5	3·4	—	23·1	42·2
1775/1800	26·4	0·5	6·4	4·1	—	27·2	35·4
1805/35	23·8	0·4	8·0	5·0	0·5	22·5	39·8
1840/60	18·6	0·3	8·0	7·2	1·5	27·2	37·2
1870/1900	19·9	0·6	6·6	5·9	2·5	24·9	39·6
<i>Kvinnkønet:</i>							
1751/72	22·1	0·2	3·9	5·0	—	24·9	43·9
1775/1800	25·2	0·5	6·2	5·8	—	27·4	34·9
1805/35	22·8	0·5	8·2	8·7	0·5	27·9	31·4
1840/60	18·4	0·2	7·4	8·3	1·3	26·6	37·8
1870/1900	19·0	0·4	6·2	9·5	2·3	22·9	39·7
<i>Månkønet och kvinnkønet:</i>							
1751/72	24·3	0·3	4·1	4·2	—	24·0	43·1
1775/1800	25·7	0·5	6·3	5·0	—	27·2	35·3
1805/35	23·3	0·5	8·1	6·8	0·5	25·2	35·6
1840/60	18·5	0·3	7·7	7·7	1·4	26·9	37·5
1870/1900	19·4	0·5	6·4	7·7	2·4	23·9	39·7

I betraktande af det bristfålliga statistiska material, hvarpå dessa siffror åro byggda, synes öfverensståmmelsen mellan de emot hvarandra svarande procentsiffrorna för månkon och för kvinnkon ånmärkningsvårdt stor. Det torde fördenskull vara tillfylllest att betrakta totalprocenterna (för det sammanslagna man- och kvinnkønet).

Det framgår i fråmsta rummet af tabellen, att trots de betydande numeriska föråndringar, hvilka de olika kategorierna ifråga under tidsperioden 1751—1900 undergått, så åro dock förskjutningarna i *jordbruksbefolkningens procentiska sammansåttning* öfverraskande små. Den förskjutning, som vi trodde oss kunna iakttaga under tiden före 1860-talet, nämligen att den i egentligaste mening tårånde befolkningen (barn och öfveråråga) skulle hafva sjunkit i numerisk betydelse relativt till den öfråga befolkningen, synes endast framgå vid jämførelse mellan perioden 1751—72 och de öfråga perioderna.

Det må fördenskull lämnas därhän, i hvilken mån den var en faktisk företeelse och i hvilken mån den endast beror på diskontinuiteter hos det statistiska materialet. Under tiden 1775—1900 har gruppen af tärande personer (barn under 15 år, vissa äldre och bräckliga personer) med blott några få procent varierat kring sin medelprocent af den samfällda jordbruksbefolkningen, nämligen 37.0 %. Den ifrågasvarande gruppen har således utgjort *något mer än en tredjedel* af hela den i jordbruket sysselsatta folkmängden.

Gruppen af barn öfver 15 år samt tjänstefolk har under hela perioden 1751—1800 med endast en å två procent varierat kring sin medelprocent, 25.4 %, af den samfällda jordbruksbefolkningen. Denna grupp har sålunda utgjort i rundt tal *en fjärdedel* af hela befolkningen. Vid våra föregående betraktelser kommo vi till den slutsats, att den samfällda jordbruksbefolkningen under hundraårsperioden före 1860 ökades med mera än tre fjärdedelar och den nu betraktade gruppen till närmare dubbla antalet, samt att under tiden efter 1860-talet såväl den samfällda befolkningen som gruppen ifråga varit ungefärligen stationära. Som synes råder härutinnan öfverensstämmelse med det nu anmärkta förhållande, att den sistnämnda gruppen utgjort en ungefär oförändrad del af den samfällda jordbruksbefolkningen.

De båda nu nämnda grupperna tillsammans hafva under perioden 1751—1900 utgjort i medeltal 63.7 % af den samfällda jordbruksidkande befolkningen. De olika grupperna af hufvudpersoner och hustrur (samt änkor) hafva alltså tillsammans utgjort i medeltal 36.3 % af samma befolkning. Af dessa hufvudpersoner och hustrur (samt änkor) hafva i medeltal 22.2 % tillhört jordbrukareklassen, 0.4 % fiskareklassen, 6.5 % torpareklassen, 6.3 % backstugu- och inhyshjonklasserna samt 0.9 % statareklassen. Bondeklassen har sålunda, räknadt efter hufvudpersoner jämte hustrur, varit närmare dubbelt så stor som torpare-, backstugu- och inhyseklasserna tillsammans.

Betraktas åter de *förändringar i tiden*, hvilka kunna iakttagas i denna procentiska sammansättning, så framgår följande. Antalet af hufvudpersoner och hustrur af bondeklassen sjönk under perioden 1775—1860 ganska betydligt i procent af totalsumman af den jordbruksidkande befolkningen. Under perioden 1870—1900 kan ånyo någon liten stegring uti procentsiffran iakttagas. Dessa förändringar sammanhännga gifvetvis med det ofvan anmärkta förhållande, att tillväxten utaf antalet af hufvudpersoner och hustrur inom bondeklassen under tiden före 1860-talet var svag i förhållande till öfriga allmogekategoriernas tillväxt, men under tiden därefter betydlig (se vidare nedan).

Uti procentsiffrorna åter för hufvudpersoner och hustrur af torpare- samt backstugu- och inhyseklasserna iakttagas dessa folk-

klassers starka tillväxt under tiden före 1860-talet. Hufvudpersoner och hustrur af torpareklassen, hvilka 1751—72 utgjorde 4·1 % af hela den jordbruksidkande befolkningen, hade 1840—60 stigit till 7·7 %. För backstugu- och inhysesklasserna hade motsvarande procentsiffra stigit från 4·2 % till 7·7 %. Samma folkklassers aftagande under tiden efter 1860-talet kan likaledes iakttagas, om ock siffran öfver de kvinnliga inhyses-hjonen härvid är mindre vägledande.

Statareklassens tillväxt slutligen under 1800-talet afspeglar sig likaledes uti ifrågavarande procentsiffror. Hufvudpersoner och hustrur inom denna kategori utgjorde 1805—35 i medeltal 0·5 %, 1840—60 i medeltal 1·4 % och 1870—1900 i medeltal 2·4 % af hela den jordbruksidkande befolkningen.

Våra betraktelser hitintills hafva lidit af den anmärkta olägenheten, att de olika grupperna af den jordbruksidkande befolkningen hafva kunnat särskiljas endast i afseende å hufvudpersoner och hustrur (samt änkor), men icke beträffande barn och öfriga familjemedlemmar, samt att den egentliga tjänsteklassen icke har kunnat specificeras. Såsom tidigare anmärkts, är det emellertid möjligt att för två afgränsade perioder under hundrafemtioårsperioden fullständigt särskilja de olika grupperna af den jordbruksidkande befolkningen från hvarandra. Dessa perioder äro 1775—1800 och 1870—1900. Genom jämförelse mellan dem bör ytterligare kännedom erhållas om de förskjutningar, hvilka försiggått i den jordbruksidkande befolkningens sammansättning.

Efterföljande tabell L (se nästa sida) angifver totalsummorna af de personer, hvilka vid yrkesräkningarna 1775—1800 och 1870—1900 uppgåfvos tillhöra A) bondeklassen, B) torpareklassen, C) backstugu- och inhysesklasserna och D) tjänsteklassen.¹⁾ Därjämte äro vederbörande procentsiffror bifogade.

Under perioden 1775—1800 utgjorde således bondeklassen i genomsnitt 63·4 % af den jordbruksidkande befolkningen, torpareklassen 12·1 %, backstugu- och inhysesklasserna 8·5 % och tjänstehjonklassen 16·0 %. Af siffrorna vid de olika yrkesräkningarna under denna period torde den slutsats kunna dragas, att torpare- samt

¹⁾ Tabellen är utarbetad efter följande principer (jfr råtabellerna). A) Åren 1775—1800. Till »bondeklassen» hafva räknats alla (i råtabellerna upptagna) grupper af den jordbruksidkande befolkningen utom grupperna af »torpare», »arbetsföra backstugu-, inhysesfolk och gatuhusmän» etc. samt »tjänstehjonen hos menige allmogen» etc. Dessa tre sistnämnda grupper hafva resp. bildat de tre öfriga klasserna i tabellen. B) Åren 1870—1900. Till »bondeklassen» hafva räknats alla i råtabellerna upptagna grupper af den jordbruksidkande befolkningen, utom grupperna af »jordtorpare», »innehafvare af lägenheter och backstugor» och »stättorpare», samt den år 1900 förekommande gruppen »öfriga jordbruksarbetare». Därjämte har till bondeklassen räknats den i särskildt tillägg till råtabellerna upptagna gruppen af undantagshjon. Till »torpareklassen» har räknats ofvannämnda grupp af jordtorpare; till »backstugu- och inhysesklasserna» ofvannämnda grupp »innehafvare af lägenheter och backstugor» samt därjämte den i särskildt tillägg till råtabellerna upptagna gruppen af inhysesfolk. Till »tjänsteklassen» slutligen hafva räknats ofvannämnda grupper af »stättorpare» och »öfriga jordbruksarbetare» samt därjämte alla tjänstehjon inom samtliga af grupperna af den jordbruksidkande befolkningen.

Tab. L. *Den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1775—1800 och 1870—1900. Hela riket.*

Å r.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1775	1,052,725	183,302	98,948	266,577	1,601,552	65·7	11·4	6·2	16·7
1780	1,079,644	165,556	106,000	274,100	1,625,300	66·4	10·2	6·5	16·9
1785	1,051,025	173,845	123,923	266,679	1,615,472	65·0	10·8	7·7	16·5
1790	1,067,538	208,960	160,657	254,722	1,691,877	63·1	12·4	9·5	15·0
1795	1,082,862	238,569	174,412	283,245	1,779,088	60·9	13·4	9·8	15·9
1800	1,102,120	261,727	197,116	277,184	1,838,147	60·0	14·2	10·7	15·1
Medeltal: 1775—1800	1,072,652	205,327	143,509	270,418	1,691,906	63·4	12·1	8·5	16·0
1870	1,395,543	436,486	482,261	369,459	2,683,749	52·0	16·2	18·0	13·8
1880	1,465,753	432,555	401,516	360,996	2,660,820	55·1	16·2	15·1	13·6
1890	1,479,529	382,244	336,523	479,284	2,677,580	55·2	14·3	12·6	17·9
1900	1,482,415	340,898	283,533	466,000	2,572,846	57·6	13·3	11·0	18·1
Medeltal: 1870—1900	1,455,810	398,046	375,958	418,935	2,648,749	55·0	15·0	14·2	15·8

backstugu- och inhysesklasserna redan nu tillväxte på bondeklassens bekostnad.

Under perioden 1870—1900 hade ofvannämnda förhållande utvecklats sig därhän, att bondeklassen utgjorde i genomsnitt endast 55·0 % af den jordbruksidkande befolkningen, men torpareklassen 15·0 % samt backstugu- och inhysesklasserna 14·2 %. Tjänstehjonklassens procentiska storlek var ungefär oförändrad, nämligen 15·8 %.

Af siffrorna vid de olika yrkesräkningarna under sist anförda period framgår emellertid att vid tidpunkten omkring 1860 ett omslag inträffade i utvecklingen. Detta år utgjorde nämligen bondeklassen endast 52·0 %, men torpareklassen 16·2 %, samt backstugu- och inhysesklasserna 18·0 % af den jordbruksidkande befolkningen. Vid tiden omkring 1860-talet torde alltså torpare-, backstugu- och inhysesklassernas numerär relativt till bondeklassen hafva nått sin höjdpunkt. Sedermera har bondeklassen ånyo något ökat, i afseende å sin procentiska storlek, men torpare- samt backstugu- och inhysesklasserna i samma afseende aftagit. År 1900 omfattade sålunda bondeklassen 57·6 %, men torpareklassen endast 13·3 % samt backstugu- och inhysesklasserna endast 11·0 % af den jordbruksidkande befolkningen.

Beträffande tjänstehjonklassen må erinras därom, att siffrorna 1870—1900 angifva icke endast klassen af drängar och pigor, utan äfven gruppen af daglönare och lösa arbetare i jordbruket. Af detta skäl

stiger procentsiffran för denna hufvudkategori af jordbruksbefolkningen åren 1890 och 1900; det torde nämligen vara uteslutet att dräng- och pigklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen under dessa decennier stigit. Anmärkningsvärdt är emellertid att tjänsteklassen, tagen i vidsträcktare mening, *under senare delen af 1800-talet utgjorde ungefär samma procent af den i jordbruket sysselsatta folkmängden som under senare hälften af 1700-talet.*

Dessa nu anförda resultat stå tydligen i öfverensstämmelse med de slutsatser, hvartill vi kommit i det föregående. De bekräfta det förhållande, att under hundraårsperioden före 1860-talet tillväxten af bondeklassen var mycket svag i jämförelse med tillväxten af torpare-, backstugu- och inhysesshjonklasserna. Denna olika utveckling mellan å ena sidan bondeklassen, å andra sidan landsbygdens underklasser kommer, såsom ofvan framgått, till synes redan uti förändringarna af procentsiffrorna öfver hufvudpersoner och hustrur (jfr tabellen K), men det framgår nu att nämnda förskjutning *framträder än skarpare*, då äfven familjemedlemmarna specificeras. Detta förhållande är gifvetvis naturligt, då ju en viss skillnad uti antalet af hufvudpersoner bör föranleda en flerdubbelt större skillnad uti antalet af familjemedlemmar.

Det bör icke lämnas oanmärkt, att nu anförda hufvudresultat af de svenska yrkesräkningarna åtminstone i viss grad bestyrkes utaf vissa statistiska uppgifter om fördelningen af rikets folkmängd *efter stånd och klasser*, hvilka utarbetades vid 1805—55 årens yrkesräkningar. Följande tabell angifver denna procentiska fördelning åren 1805, 1830 och 1855.¹⁾

Tab. M. *Folkmängdens fördelning efter stånd och klasser åren 1805, 1830 och 1855.*

Stånd eller klass.	1805.	1830.	1855.
Ridderskapet och adeln	0·39	0·36	0·32
Prästeståndet	0·63	0·49	0·42
Ståndspersoner	2·88	2·44	2·18
Borgareståndet	2·71	2·30	2·24
Bondeståndet	72·90	75·10	65·35
Utlänningar och israeliter	—	0·07	0·05
Alla andra	20·49	19·24	29·44

Om ock siffrorna i denna tabell på ett otillfredsställande sätt visa öfverensstämmelse med yrkesräkningarna,²⁾ så synes dock att under tiden 1830—55 en stark minskning uppgafs äga rum uti

¹⁾ Jfr Sv. Off. Stat. Litt. A. Befolkningsstatistik för åren 1851—55. 3:dje afdeln. Tab. n:o 4. — ²⁾ Bondeklassens storlek i % af rikets hela folkmängd bör ju städe vara mindre än dess storlek i % af den jordbruksidkande befolkningen. Icke desto mindre äro procentsiffrorna i tab. M större än procentsiffrorna i tab. L. Dessutom strider det emot hvad af yrkesräkningarna göres sannolikt, att bondeklassen skulle hafva procentiskt ökat under tiden 1805—35. — Förklaringen torde mest ligga uti de afvikande beräkningsgrunderna för tab. M.

»bondeståndets» procentiska andel af rikets hela folkmängd, men en stark ökning uti den procentiska andelen af gruppen »alla andra». Då uti sistnämnda grupp sannolikt inräknades landsbygdens underklasser, bestyrkes häraf att bondeklassens tillväxt var svagare än folktillväxten inom dessa sistnämnda kategorier.

Den bild de svenska yrkesräkningarna gifva af jordbruksbefolkningens utveckling under hundrafemtioårsskedet 1750—1900 är i flera afseenden märklig. Man finner en mycket häftig tillväxt af denna befolkning intill tiden omkring 1860-talet, men under tiden därefter en stationär, i vissa afseenden regressiv utveckling. Vid nyssnämnda tid var alltså den svenska landsbygden så att säga mättad med folk. Under hundraårsskedet dessförinnan hade emellertid äfven den af ålder bestående, ännu vid ingången af det 18:de århundradet i stort sedt oförändrade sociala sammansättningen af jordbruksbefolkningen undergått stora förändringar. Allmogeklassen, som i äldre tider utgjorts hufvudsakligen endast af två sociala klasser, bondeklassen (inkl. nybyggareklassen) samt dräng- och pigklassen, hade differentierat sig, och nya sociala bildningar hade framvuxit på landsbygden. Vissa underklasser (torpare-, backstugu- och inhysesklasserna), hvilkas uppkomst och utveckling i stort sedt tillhörde de 18:de och 19:de århundradena, hade, vid sidan af bondeklassen och den egentliga tjänsteklassen, vuxit till stor numerisk betydelse. I förhållande till dessa nya bildningars tillväxt var bondeklassens ytterligt långsam. Bondeklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen var därför under tiden före 1860-talet stadd i sjunkande; de nyssnämnda underklassernas i stigande. Under tiden efter 1860-talet har emellertid den numeriska tillbakagången i främsta rummet träffat dessa sistnämnda, jämförelsevis nya historiska bildningar. Deras antal har starkt decimerats, medan den egentliga tjänsteklassens minskning varit mindre och bondeklassen t. o. m. fortfarande något ökats. Bondeklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen har därför åter något förbättrats, medan de nyssnämnda underklassernas ånyo sjunkit. Den egentliga tjänsteklassen har i stort sedt förblifvit vid ungefär oförändrad procentisk andel af jordbruksbefolkningen.

Dessa resultat hafva alla afseende å de för riket i genomsnitt gällande förhållandena. I betraktande af Sveriges olikartade agrariska förhållanden i olika landsändar är det att vänta, att i här behandlade afseenden vissa skiljaktigheter hafva förefunnits mellan dem. Vi skola nu öfvergå till en undersökning utaf dessa.

II. Den jordbruksidkande befolkningens utveckling och sammansättning inom olika delar af riket.

Hvad i föregående kapitel anförts har haft afseende å jordbruksbefolkningens utveckling och sammansättning inom *riket i dess helhet*. Uti detta kapitel skola samma förhållanden inom *olika län eller grupper af län* tagas i skärskådande.

En undersökning af sistnämnda slag erfordrar ett upprepande för dessa mindre områden utaf de betraktelser, vi ofvan anställt i afseende å hela riket. Ehuru härvid tröttande numeriska utvecklingar icke kunna undvikas, anse vi oss dock icke kunna ur sammanhanget utesluta dessa. På de resultat vi därvid uppnå bygger nämligen den allmänna kännedomen om skiljaktigheterna mellan olika landsdelars utveckling och struktur i här behandlade hänseenden.

För undvikande af onödig vidlyftighet inskränka vi oss dock vid de efterföljande detaljerade analyserna af jordbruksbefolkningens utveckling och sammansättning till att betrakta *mankönet* af denna befolkning. Det har nämligen ofvan för hela riket framgått, att kvinnökönets utveckling varit ungefär likartad med mankönets, om detsamma på ett motsvarande sätt uppdelas och efter likartade synpunkter undersökes. Vi hafva icke heller vid undersökningen af kvinnökönets utveckling kommit till några ytterligare resultat af betydelse. Vi få därför antaga, att några sådana icke kunna vinnas vid en undersökning utaf mindre områden af riket.

Den allmänna öfverensstämmelsen mellan utvecklingen af jordbruksbefolkningen i dess helhet samt utvecklingen af mankönet däraf kan emellertid bekräftas, om vid efterföljande utvecklingar sammandragstabellen A¹⁾ tages till jämförelse. Af denna tabell meddela vi äfven för hvarje län eller länsgrupp ett utdrag.

Beträffande de grunder, som följts vid hopslagningen af vissa län, hänvisas till hvad nedan på hvarje ställe anföres. Dessa sammanslagningar hafva visserligen delvis nödvändiggjorts af utrymmesskäl, men grunda sig framför allt på det förhållande, att vissa provinsers eller provinsgruppers utveckling vid en närmare undersökning visar sig ganska likartad. Därtill återkommes närmare i ett efterföljande kapitel.

Vi öfvergå nu till undersökningen af utvecklingen inom de olika delarna af riket.

¹⁾ Sid. 180—181.

Stockholms, Upsala och Södermanlands län.

På grund af den i åtskilliga hufvudafseenden likartade utvecklingen inom dessa län betrakta vi dem härstädes uti ett sammanhang.

Den samfällda befolkningen fördelade sig åren 1751, 1800, 1840 och 1900 på de fyra hufvudkategorierna af yrken på efterföljande sätt:

Tab. a₁. Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.

År.	Jordbruk med binä- ringar.	Industri o. bergsbruk.	Handel och solfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
Stockholms län:				
1751	83.0	5.1	0.7	11.2
1800	82.3	9.7	1.6	6.4
1840	82.4	8.4	1.8	7.4
1900	56.4	27.2	10.4	6.0
Upsala län:				
1751	75.3	10.5	0.8	13.4
1800	74.6	16.9	0.4	8.1
1840	76.7	11.4	1.3	10.6
1900	54.7	28.7	7.5	9.1
Södermanlands län:				
1751	78.9	7.2	1.0	12.9
1800	80.8	11.2	0.7	7.3
1840	80.1	11.1	1.0	7.8
1900	54.9	29.8	8.6	6.7

Det framgår häraf, att under tiden intill 1840-talet den jordbruksidkande befolkningen i hvar och ett af de tre länen bibehölls vid en ungefärligen oförändrad procent af hela folkmängden, liksom förhållandet var uti riket i allmänhet.¹⁾ Denna procent var under tiden 1751—1840 för Stockholms län i medeltal²⁾ 82.6 % och för Södermanlands län 79.9 %, men för Upsala län endast 75.5 %. Då motsvarande procentsiffra för hela riket var 80.6 %, så synes, att Stockholms och Södermanlands län uti nu omnämnda afseende föga afveko från riksmedeltalet, under det att den jordbruksidkande befolkningen i Upsala län redan vid midten af 1700-talet understeg den normala procenten. Anledningen härtill framgår i synnerhet af procentsiffran för detta län öfver den af industri och bergsbruk lefvande befolkningen, hvilken siffra 1751—1840 uppgick till 12.9 % och med 4.2 % öfverskred motsvarande riksmedeltal. Detta förhållande torde gifvetvis vara att tillskrifva den af ålder förefintliga bergshandteringen i mellersta delen af länet. Under tidsskedet för den fortskridande industrialiseringen i Sverige, nämligen från 1840-talet till närvarande tid, har den nu anmärkta skiljaktigheten mellan Upsala län samt de två öfriga länen i det allra närmaste upphört. År 1900 hade den jordbrukande befolkningen inom alla tre länen sjunkit till procenter, föga öfverstigande riksprocenten, hvilken detta år var 53.7 %.

1) Se sid. 5. — 2) Dessa medeltal hafva visserligen icke fullt samma betydelse som de å sid. 5 anförda medeltalen för hela riket, eftersom de senare voro grundade på 10 yrkesräkningar, men de ofvanstående medeltalen på endast 3. Emellertid torde en jämförelse dem emellan icke innebära större oegentlighet.

Utvecklingen inom de tre länen af den sammanlagda i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden framgår af tabellen A) bland tabellbilagorna. Efterföljande tabell angifver medelsiffrorna för vissa perioder:

Tab. b₁. Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	244,551	188,012
1795/1800	244,786	207,613
1805/35	286,444	193,746
1840/50	318,082	213,691
1870/1900	416,511	228,764

Det synes häraf, liksom det för de särskilda länen och de olika yrkesräkningarna framgår af tabellen A), att den jordbruksidkande befolkningen under perioden 1805—35 visade en låg numerär. Detta förhållande stod gifvetvis till en del i samband med den allmänna folkminskningen i riket 1805—10; en företeelse som inom ifrågavarande län manifesterade sig uti en absolut minskning af den jordbruksidkande befolkningen under såväl denna period som föregående period 1800—05 (i Södermanlands län äfven under perioden 1810—15). Emellertid är det anmärkningsvärdt, att den jordbruksidkande befolkningen i de tre ifrågavarande länen synes hafva *fortfarit att minskas ända in på 1830-talet*. Då inga större förändringar skedde i yrkesräkningarnas utförande åren 1815—35, torde denna minskning hafva varit en faktisk företeelse. Först under perioden 1830—35 begynte folkmängden ifråga ånyo att ökas; att ökningen 1835—40 var så afsevärd, som af tab. A) framgår, får emellertid delvis tillskrifvas de nya grunderna för yrkesräkningarnas utförande.

Trots nu anförda omständighet hade den jordbruksidkande befolkningen, äfven i de tre mälarelänen, vid midten af 1800-talet ökats i förhållande till numerären hundra år tidigare; emellertid var denna ökning icke betydlig. Genomsnittssiffran för 1840—50 öfversteg med 25,679 personer, d. v. s. med 13·7 %, genomsnittssiffran för perioden 1751—72. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850, hvilka voro 177,791, resp. 212,735, var ökningen 34,944, d. v. s. 19·7 %. Äfven med rymligaste beräkningsgrund tillväxte således den jordbruksidkande befolkningen i de tre mälarelänen under hundraårsperioden före 1860-talet icke med mera än *en femtedel* af sitt antal vid midten af 1700-talet. Det erinras om att tillväxten för hela riket kunde uppskattas till mera än tre fjärdedelar.

Under tiden efter 1860-talet har emellertid utvecklingen uti de tre mälarelänen varit något mindre ogynnsam än inom riket i genomsnitt. Medelsiffran för perioden 1870—1900 öfversteg med 15,073 personer medelsiffran för perioden 1840—50, hvilket innebar en ökning med 7·1 %; men vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 (212,735 resp. 230,694) iakttagas en ökning med 17,959 personer, d. v. s. med 8·4 %. Under tiden efter 1860-talet torde sålunda den jordbruksidkande befolkningen i de tre ifrågavarande länen hafva *något ökats*.

Vi öfvergå till att taga i betraktande den jordbruksidkande befolkningens sammansättning. Beträffande antalet af jordbrukande personer utom den

egentliga allmogeklassen är tidigare anfördt, huru uppgifterna härom för perioden 1880—1900 endast finnas i tryck tillgängliga för hela riket.¹⁾ I afseende å de olika länen är man sålunda inskränkt till siffror för perioderna 1795—1800²⁾ samt 1840—1855 och saknar ett jämförelsematerial från den senaste tiden. Denna brist är emellertid föga oläglig på grund af det tidigare anförda förhållande, att rikssiffrorna för åren 1880—1900 öfverhufvud äro föga jämförliga med siffrorna för de äldre perioderna³⁾.

Åren 1795—1800 uppgafs emellertid de *jordbrukande ståndspersonernas* antal, inom Stockholms län till 340, inom Upsala län till 196 och inom Södermanlands län till 240, under det att böndernas antal var resp. 6,878, 5,692 och 6,353. De förra siffrorna utgjorde i procent af de senare resp. 4·9 %, 3·4 % och 3·8 %. Under åren 1840—55 var de jordbrukande ståndspersonernas antal inom Stockholms län 456, inom Upsala län 166 och inom Södermanlands län 279, under det att böndernas antal var resp. 5,365, 4,597 och 4,840. Procentsiffrorna voro således nu resp. 8·5 %, 3·6 % och 5·8 %.

Då nu riksprocenten för perioden 1795—1800 var 2·3 % och för perioden 1840—55 2·5 %, så framgår den *osedvanliga talrikheten* i äldre tid utaf jordbrukande ståndspersoner uti de tre ifrågavarande länen. Siffrorna för Stockholms län öfverträffas icke af siffrorna för några andra län. Det synes sannolikt, att denna de jordbrukande ståndspersonernas talrikhet relativt till bondeklassen uti länen närmast hufvudstaden äfven in uti senare tid har icke endast bibehållit sig, men ytterligare ökat.

Tidigare är anfördt, huru under de senaste mansåldrarna äfven åtskilliga andra kategorier af den i jordbruket sysselsatta folkmängden hafva varit stadda i tillväxt, hvilka oftast icke kunna anses tillhöra den egentliga allmogeklassen.⁴⁾ Efterföljande tabell angifver dessa kategoriers talrikhet uti de tre ifrågavarande länen, hvarvid dock i detta sammanhang siffrorna för Stockholms stad hafva ansetts böra medräknas:

Tab. c₁. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejerier och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, landbruksbokhållare, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.
1870	636	3,018	228	1,388	376	6,025
1880	784	3,690	177	1,789	435	7,400
1890	1,082	5,312	182	2,808	404	7,809
1900	1,297	6,304	430	4,643	461	8,430

Grupperna af trädgårdsmästare, mejeriidkare, landbruksinspektorer o. s. v. hafva sålunda under tiden 1870—1900 varit stadda i tillväxt, i likhet med hvad förhållandet har varit i riket i allmänhet. Vid jämförelse med siffrorna å sid. 15 framgår vidare, att de här omnämnda kategorierna äro af en rätt stor talrikhet uti de tre länen närmast hufvudstaden. Ungefär en tredjedel af trädgårdsmästarna och af trädgårdsmästareklassen i riket är här bosatt.

1) Se sid. 12. — 2) För åren 1775—1790 kunna nämligen inga länssiffror erhållas, eftersom sammandragen af yrkesräkningarna då skedde stiftsvis. — 3) Se sid. 13. — 4) Se sid. 14.

Öfver en fjärdedel utaf gruppen af landbruksinspektorer o. s. v. återfinnes likaledes uti de ifrågavarande länen.

Det torde alltså kunna antagas, att uti de tre nu omhandlade länen grupperna af i jordbruket sysselsatta *personer utom allmogeklassen* äro talrikare i förhållande till denna än hvad förhållandet är i riket i genomsnitt. Såsom i afseende å hela riket är motiveradt, sammanräkna vi emellertid uti efterföljande allmänna öfersikt dessa grupper med den jordbrukande bondeklassen.

Efterföljande tabell, utarbetad efter samma grunder som motsvarande tabell för hela riket,¹⁾ angifver sammansättningen af *mankönet af den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden* inom Stockholms, Upsala och Södermanlands län:²⁾

Tab. d. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900.*

Stockholms, Upsala och Södermanlands län.

År.	Jordbru-kare-klassen.	Fisk-are-klassen.	Tor-pare-klassen.	Back-stugu-och in-hyses-klassen.	Sta-tare-klassen.	Hemma-söner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
1751	18,484	64	7,452	2,328	—	20,821	36,845	85,994
1754	18,883	96	7,589	2,429	—	20,817	37,805	87,619
1757	19,211	90	7,705	2,250	—	21,370	37,958	88,584
1760	19,651	113	7,840	2,510	—	21,418	38,478	90,010
1763	19,884	124	7,991	2,542	—	21,555	38,722	90,818
1766	19,884	149	8,643	2,647	—	22,904	39,231	93,458
1769	20,251	332	8,818	2,755	—	23,988	39,789	95,883
1772	20,435	128	8,542	2,870	—	24,375	40,612	96,962
1795	20,078	1,045	10,164	3,899	—	28,927	34,338	98,451
1800	20,235	1,101	10,272	4,125	—	29,684	34,556	99,973
1805	21,885	527	9,288	5,311	—	24,256	36,475	97,742
1810	21,646	607	9,193	4,902	—	24,446	34,796	95,590
1815	20,043	498	9,195	3,998	—	24,908	35,581	94,223
1820	19,581	421	9,198	3,925	—	26,818	34,499	94,442
1825	17,913	231	8,883	4,031	3,024	25,150	36,552	95,784
1830	17,693	257	8,929	4,139	3,223	24,614	36,329	95,184
1835	17,293	278	9,193	4,356	4,418	24,274	38,951	98,763
1840	16,558	256	8,795	4,668	4,542	33,409	39,585	107,813
1845	16,123	211	8,647	6,293	4,876	33,126	37,986	107,212
1850	15,623	223	8,846	7,082	5,555	34,000	33,540	104,869
1855	15,419	319	8,862	7,503	5,549	30,080	35,993	103,725
1860	16,657	527	8,687	6,468	7,454	31,791	38,039	109,623
1870	17,174	710	8,687	5,392	9,261	28,556	41,487	111,267
1880	17,732	592	8,295	3,575	10,556	29,061	40,004	109,815
1890	18,557	708	7,441	3,111	10,354	34,950	43,235	118,356
1900	19,076	729	6,798	3,743	10,152	32,632	42,295	115,425
Medeltal:								
1751/72	19,585	138	8,072	2,541	—	22,156	38,674	91,166
1795/1800	20,157	1,073	10,218	4,012	—	29,305	34,447	99,212
1805/35	19,436	403	9,126	4,380	1,523	24,924	36,169	95,961
1840/60	16,076	307	8,767	6,403	5,595	32,481	37,019	106,648
1870/1900	18,135	685	7,805	3,955	10,081	31,300	41,755	113,716

1) Se sid. 26. — 2) I detta sammanhang synes Stockholms stad lämpligen böra utslutas, till förminskande af de felkällor, hvilka i synnerhet vid 1805—10 årens yrkesräkningar vidlåda siffrorna öfver den i jordbruket sysselsatta folkmängden.

Under perioden 1751—72 uppgafs sålunda mankötet af den jordbruksidkande befolkningen till i medeltal 91,166 personer. Af siffrorna vid de särskilda yrkesräkningarna synes emellertid att den jordbruksidkande befolkningen under de båda sista decennierna af frihetstiden var stadd i ganska stark ökning; ett förhållande som icke med lika stor säkerhet framgick ur yrkesräkningarna i afseende å hela riket. Under perioden 1795—1800 hade antalet stigit till i genomsnitt 99,212 personer, men under perioden 1805—35 uppgafs det ånyo hafva sjunkit till 95,961. Under perioden 1840—60 hade det emellertid stigit till 106,648 personer.

I afseende å den låga genomsnittssiffran 1805—35 hänvisas till hvad ofvan är anfördt; endast må tilläggas, att minskningen 1800—05 hufvudsakligen träffade gruppen af hemmasöner öfver 15 år och tjänstehjon, hvilket ock synes naturligt. Beträffande tillväxten i stort sedt under tiden 1750—1860 af mankötet ifråga, så framgår vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60, att den skulle hafva varit 15,482 personer, d. v. s. 17·0 % af den förra genomsnittssiffran. Jämföres åter genomsnittssiffran för perioden 1840—60 med siffran för året 1751, skulle tillväxten hafva varit 20,654 personer, d. v. s. 24·0 %; jämföres siffran för år 1751 med den approximerade siffran för år 1860, skulle den hafva varit 23,629 personer eller 27·5 %. Man torde sålunda kunna antaga, att tillväxten ifråga under hundraårsperioden före 1860 *icke öfverskred en fjärdedel*, och sannolikt var mindre.

Då nu tillväxten under samma tid af mankötet utaf den jordbruksidkande befolkningen kunde för hela riket uppskattas till mera än tre fjärdedelar, så synes att *tillväxten inom de tre mälarelänen var högst väsentligt ringare* än i genomsnitt inom riket, sannolikt endast tredjedelen så häftig. Detta förhållande illustrerar i afseende å mankötet hvad ofvan är anfördt i afseende å hela jordbruksbefolkningen.

Ett studium af utvecklingen af *de olika kategorierna* af jordbruksbefolkningen visar vidare följande. Under perioden 1751—72 utgjordes *jordbrukareklassen* inom de tre länen af i medeltal 19,585 hufvudpersoner, under perioden 1795—1800 af 20,157, under perioden 1805—35 af 19,436 och under perioden 1840—60 af 16,076. Jordbrukareklassen var sålunda stadd i en om ock långsam tillväxt intill början af 1800-talet (närmare preciseradt år 1805), men aftog sedermera under hela förra hälften af detta århundrade intill år 1855. I betraktande af denna minsknings kontinuerliga fortskridande, trots de växlande grunderna för yrkesräkningarnas utförande, synes den hafva varit en faktisk företeelse. Af tabellen C) ¹⁾ framgår, att den försiggick inom alla tre länen ifråga.²⁾ Vid jämförelse synes att jordbrukareklassen under perioden 1840—60 utgjordes af 3,509 hufvudpersoner mindre än under perioden 1751—72 samt år 1860 af 1,827 hufvudpersoner mindre än år 1751.

Hvad nu är anfördt om jordbrukareklassen synes, trots siffrornas bristfälligheter, i viss mån kunna sägas jämväl om *fiskareklassen*. Under perioden 1751—72 uppgafs denna till 138 hufvudpersoner, under perioden 1795—1800 till 1,073, under perioden 1805—35 till 403 och under perioden 1840—60 till 307. En tillväxt torde sålunda hafva ägt rum under senare hälften af 1700-talet, om ock långt ifrån så stor som de föga jämförbara siffrorna utvisa. Under förra hälften af 1800-talet synes emellertid en minskning ånyo hafva inträdt, om den ock icke kan uttryckas genom bestämda siffror.

Märkligt är att hvad nu anförts om hufvudpersonerna af bondeklassen jämväl gäller om hufvudpersonerna af *torpareklassen*. Under perioden 1751—

¹⁾ Sid. 184—185. — ²⁾ Ut i Upsala län började den dock först 1810—15.

72 uppgåfvs dessa till 8,072 personer och under perioden 1795—1800 till 10,218; men under perioden 1805—35 till 9,126 och under perioden 1840—60 till 8,767. I likhet med bönderna ökades sålunda torparne i antal under senare hälften af 1700-talet, och denna ökning var mycket afsevärd. Under förra hälften af 1800-talet åter, då torpareklassen i stort sedt i riket hade sin starkaste tillväxt, minskades densamma uti de tre mälarelänen ifråga. Af tabellen *D*)¹⁾ framgår, att denna minskning ägde rum i alla tre länen, och att den tog fart på 1820-talet. Till följd af denna minskning öfverskred jordtorparnas antal år 1860 endast jämförelsevis obetydligt antalet vid midten af 1700-talet.

Utvecklingen af *backstugu- och inhysesklasserna* företer ett med utvecklingen inom riket i allmänhet mera öfverensstämmande förlopp. Antalet af hufvudpersoner inom dessa klasser uppgafs 1751—72 till 2,541, 1795—1800 till 4,012, 1805—35 till 4,380 och 1840—60 till 6,403. Den sistnämnda genomsnittssiffran öfverstiger den förstnämnda med 3,862 personer, d. v. s. med 152 %. Hufvudpersonerna inom dessa klasser torde sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *mellan två- och tredubblats*. Att tillväxten icke var lika häftig som inom riket i genomsnitt, där en fyrdubbling torde hafva ägt rum,²⁾ göres naturligt af hvad ofvan anförts om jordbruksbefolkningens tillväxt i allmänhet uti mälarelänen.³⁾

En fortskridande tillväxt visa hufvudpersonerna af *statareklassen*. Under perioden 1825—35 uppgåfvs dessa till i medeltal 3,555 personer och under perioden 1840—60 till 5,595. Antalet år 1860 öfverskred antalet år 1825 med 4,430 personer, d. v. s. statarna hade *mer än fördubblats*.

Beträffande *gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar* visar siffermaterialet, såsom i afseende å hela riket är anfördt,⁴⁾ en diskontinuitet vid öfvergången från 1835 till 1840 års yrkesräkning. Antalet af personer inom denna grupp uppgafs 1751—72 till 22,156, 1795—1800 till 29,305, 1805—35 till 24,924 och 1840—60 till 32,481. Minskningen af genomsnittssiffran under perioden 1805—35 förklaras, såsom ofvan anmärkts,⁵⁾ delvis genom den faktiska minskningen under första kvinkvenniet af århundradet. Under tiden 1805—20 synes gruppen ifråga hafva ånyo, om ock långsamt tillvuxit, men under tiden 1820—35 synes på nytt en minskning hafva ägt rum. Då inga större förändringar skedde uti yrkesräkningarnas utförande dessa år, är det icke uteslutet att äfven denna minskning var en faktisk företeelse. Uti stort sedt torde dock gruppen ifråga hafva under hundraårsperioden före 1860-talet ökats. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 skulle tillväxten hafva varit 10,325 personer, d. v. s. 46·6 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 skulle ökningen hafva varit 10,970 personer eller 52·7 %. Äfven med rymligaste beräkningsgrund torde sålunda den nu afhandlade gruppen under perioden 1750—1860 *icke hafva ökats med mera än hälften* af dess antal vid midten af 1700-talet. Det erinras om att ökningen för hela riket kunde uppskattas till en fördubbling.

De nu berörda grupperna tillsammans bilda den i vidsträcktare mening produktiva eller *närande delen af mankønet* utaf den jordbruksidkande befolkningen. Den utgjordes 1751—72 af i medeltal 52,492 personer, 1795—1800 af 64,765, 1805—35 af 59,792 och 1840—60 af 69,629. År 1751 uppgafs den till 49,149 personer och kunde år 1860 approximeras till 71,584 personer. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 samt 1840—60 skulle tillväxten hafva varit 17,137 personer, d. v. s. 32·6 %;

1) Sid. 186—187. — 2) Jfr sid. 29. — 3) Jfr sid. 54. — 4) Sid. 31. — 5) Sid. 54.

vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 22,435 personer, d. v. s. 45·6 %. Äfven med rymligaste beräkningsgrund uppgick således tillväxten *icke till hälften* af antalet vid midten af 1700-talet; sannolikt öfversteg den föga en tredjedel häraf. Det erinras om att tillväxten för hela riket af samma grupp kunde anslås till närmare en fördubbling.

Gruppen slutligen af det *tärande mankönet* (barn under 15 år, inkl. vissa äldre och bräckliga personer) uppgafs 1751—72 till i medeltal 38,674 personer, 1795—1800 till 34,447, 1805—35 till 36,169 och 1840—60 till 37,019. År 1751 var siffran 36,845 och år 1860 kan den approximeras till 38,039. De höga siffrorna under perioden 1751—72 kunna visserligen delvis bero på de dåvarande yrkesräkningarnas utförande; osannolikt är emellertid icke att gruppen ifråga något minskades under senare hälften af 1700-talet. 1805—10 torde med säkerhet en minskning hafva ägt rum, men under tiden därefter en om ock svag ökning. I stort sedt torde kunna antagas, att kategorien ifråga under hundraårsperioden före 1860-talet var *ungefärligen stationär*. Det erinras om att densamma inom riket i dess helhet ökades med något mer än hälften.

Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen numeriska utveckling under tiden 1750—1860 uti Stockholms, Upsala och Södermanlands län kan sålunda sammanfattas på efterföljande sätt. I sin helhet tillväxte denna befolkning med på sin höjd en fjärdedel af antalet vid midten af 1700-talet. Den i vidsträcktare mening produktiva delen däraf ökades något starkare, till emellan en tredjedel och hälften af antalet vid nyssnämnda tidpunkt; den improduktiva delen åter var ungefärligen stationär. Gruppen af drängar och hemmasöner öfver 15 år tillväxte med på sin höjd hälften. Statareklassens uppkomst föll helt och hållet inom perioden ifråga och hufvudpersonerna af denna klass torde under tiden 1825—60 hafva fördubblats. Hufvudpersonerna af backstugu- och inhysesklasserna mellan två- och tredubblades, hufvudpersonerna åter af torpareklassen ökades endast jämförelsevis obetydligt, och hufvudpersonerna af bondeklassen minskades i antal. Bonde- och torpareklassernas utveckling sönderföll emellertid i två olika skeden: under senare hälften af 1700-talet tillväxte de i antal, men under förra hälften af 1800-talet ägde en fortskridande minskning rum.

Vi öfvergå nu till att betrakta *utvecklingen efter 1860-talet*. Liksom den jordbruksidkande befolkningen i dess helhet¹⁾ har mankönet under denna tid ökat något, om ock obetydligt. Medan detsamma under perioden 1840—60 utgjorde i medeltal 106,648 personer, var medelsiffran för perioden 1870—1900 113,716. Tillväxten efter 1860 synes dock hufvudsakligen hafva ägt rum under 1880-talet och hafva försiggått hufvudsakligen inom grupperna af drängar och hemmasöner öfver 15 år samt barn under 15 år. Under 1890-talet har en minskning ånyo inträdt. År 1900 var slutsumman i vår tabell ofvan 115,425 och öfversteg slutsiffran för år 1860 med 5,802 personer eller 5·3 %. Den jordbruksidkande befolkningen torde sålunda inom de tre nu behandlade mälarelänen hafva bibehållit sig något bättre än inom riket i genomsnitt.²⁾

Betraktas nu de olika kategorierna af denna befolkning, så faller i ögonen tillväxten under tiden efter 1860-talet af hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen*. Denna tillväxt synes, som ofvan i förbigående har nämnts, hafva tagit sin början redan i slutet af 1850-talet. Medan dessa hufvudper-

1) Jfr sid. 54. — 2) Jfr sid. 38.

soner 1840—60 voro i medeltal 16,076, var medelsiffran för perioden 1870—1900 18,135. Ökningen är 2,059 jordbrukare eller 12·8 %. Då emellertid tillväxten har varit fortskridande, mätes den noggrannare genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 (eller 1855) och 1900. Ökningen har i så fall varit 2,419 (3,657) personer d. v. s. 14·5 % (23·7 %). Räkndt från midten af 1850-talet torde sålunda tillväxten ifråga hafva varit större än medelsiffran för hela riket; och räknadt från 1860 torde den föga hafva underskridit motsvarande riksmiddelsiffran.¹⁾

Hvad sålunda anförts om jordbrukareklassen torde äfven gälla om *fiskareklassen*, om ock siffermaterialet här är bristfälligt. Under perioden 1840—60 uppgåfvo de manliga hufvudpersonerna inom denna kategori till i medeltal 307, men under perioden 1870—1900 till 685. En om ock mindre del af denna ökning torde hafva varit en faktisk företeelse.

Medan hufvudpersonerna af bondeklassen sålunda ökats, hafva hufvudpersonerna af jordtorpare- samt backstugu- och inhysesklasserna varit stadda i fortskridande minskning. Medan hufvudpersonerna af *torpareklassen* under perioden 1840—60 uppgåfvo till i medeltal 8,767, hade genomsnittssiffran för perioden 1870—1900 sjunkit till 7,805. Då minskningen varit fortskridande, mätes den emellertid noggrannare genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900. Minskningen har i så fall varit 1,889 personer, d. v. s. 21·7 % eller en femtedel, sålunda mindre stark än för riket i medeltal. Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* voro 1840—60 i medeltal 6,403, men 1870—1900 i medeltal 3,955. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900, skulle minskningen hafva varit 2,725 eller 42·1 %, sålunda något mindre än för riket i genomsnitt. Emellertid bör påpekas, att under 1890-talet en ökning uppgifves hafva ägt rum, och att hvad särskildt backstugusittarne beträffar en stationär numerär iakttages äfven vid jämförelse mellan åren 1900 och 1870.²⁾ Därtill bidrager emellertid den anmärkta oegentlighet, att till backstugusittarne jämväl äro räknade innehafvere af i senare tid afsöndrade lägenheter.³⁾

Hufvudpersonerna af *statareklassen* torde under perioden 1860—1900, liksom under tiden dessförinnan, hafva i stort sedt ökats, om ock denna ökning endast synes hafva fortgått till år 1880 och sedermera hafva efterträds af någon, om ock obetydlig minskning. Vid jämförelse mellan siffran för år 1860 samt siffran för år 1900, skulle ökningen hafva varit 36·2 %. Ökningen torde sålunda icke hafva varit fullt så stor som för riket i genomsnitt.

Beträffande gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* är siffermaterialiet af tidigare anförda skäl bristfälligt. Medelsiffran för denna grupp var emellertid 1840—60 32,481, och 1870—1900 31,300. Man torde i anseende härtill och till oregelbundenheterna hos siffrorna för de olika åren få inskränka sig till den slutsats, att gruppen ifråga under tiden efter 1860-talet varit *ungefärligen oförändrad*.

En endast mycket ringa ökning torde få tilläggas totalgruppen af det *närande mankönet*. Medan detta under perioden 1840—60 utgjordes af 69,629 personer, var nämligen medelsiffran 1870—1900 71,961. Siffrorna för åren 1860 och 1900 voro resp. 71,584 och 73,130; skillnaden var sålunda endast 1,546 personer eller 2·2 %.

Gruppen slutligen af det *tärande mankönet* företer äfven ett bristfälligt siffermateriel, men man torde dock kunna konstatera en tillväxt under perioden ifråga. Under perioden 1840—60 var nämligen medelsiffran 37,019

1) Jfr sid. 38. — 2) Jfr rätabelerna. — 3) Jfr det i not 2 sid. 19 citerade ställe, sid. 58.

och under perioden 1870—1900 41,755. Skillnaden är 4,736 eller 12·8 %. Vid jämförelse åter mellan siffran för år 1900 och den approximerade siffran för år 1860, skulle ökningen hafva varit 4,256 personer eller 11·2 %.

Utvecklingen under tiden 1860—1900 kan sammanfattas på efterföljande sätt. Mankönet i dess helhet af den jordbruksidkande befolkningen ökades med några procent. Denna ökning föll emellertid mest på gruppen af det tärande mankönet; gruppen af det produktiva mankönet ökades synnerligen obetydligt. Ty om äfven inom denna senare hufvudgrupp hufvudpersonerna af bondeklassen samt af statareklassen tillväxte i antal, så var gruppen af drängar och hemmasöner öfver 15 år stationär, och minskades hufvudpersonernas antal inom torpare- samt backstugu- och inhysesklasserna.

Det har framgått af hvad nu anförts, att den jordbruksidkande befolkningens utveckling inom *Stockholms, Upsala och Södermanlands län* haft att uppvisa flera egendomligheter. Den mest i ögonen fallande af dessa var den i förhållande till riket i genomsnitt *anmärkningsvärdt långsamma tillväxten af befolkningen ifråga* under hundraårsperioden 1750—1860. Se vidare härom i kap. III.

På grund af denna långsamma allmänna tillväxt var äfven tillväxten af de särskilda kategorierna af jordbruksbefolkningen väsentligt ringare än för riket i genomsnitt. Däraf hade emellertid icke behöft blifva en följd, att bondeklassen och torpareklassen under förra hälften af århundradet *gingo tillbaka i absolut antal*. Orsakerna härtill sammanhänge med särskilda förhållanden i afseende å de ifrågavarande länens agrariska utveckling, till hvilka i andra sammanhang skall återkommas.

Den tredje egendomligheten hos utvecklingen inom målarelänen var att den jordbruksidkande befolkningen *under tiden efter 1860-talet har bibehållit sig något bättre* än inom riket i genomsnitt. Jfr vidare kap. III.

Vi vilja nu betrakta den jordbruksidkande befolkningens procentiska fördelning på de här ofvan behandlade hufvudkategorierna af densamma. Följande tabell angifver dessa procentsiffror för *mankönet*.¹⁾

Tab. e. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Stockholms, Upsala och Södermanlands län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
1751/72	21·5	0·2	8·8	2·8	—	24·3	42·4
1795/1800	20·3	1·1	10·3	4·0	—	29·6	34·7
1805/35	20·2	0·4	9·5	4·6	1·6	26·0	37·7
1840/60	15·1	0·3	8·2	6·0	5·3	30·5	34·6
1870/1900	15·9	0·6	6·9	3·5	8·9	27·5	36·7

Det framgår här af vid jämförelse med riksprocenterna²⁾, att procentsiffrorna för det i egentligaste mening tärande mankönet visa ganska stor öfver-

1) Jfr tab. K å sid. 46. — 2) Sid. 46.

ensstämmelse med riksprocenterna. 1751—1900 var nämligen riksmedeltalet 38·8 % och medeltalet för de ifrågavarande tre länen 37·2 %. Detsamma gäller om gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar m. fl. 1751—1900 var nämligen riksmedeltalet 25·0 %, men medeltalet här ofvan 27·6 %.

Beträffande åter procentsiffrorna för de fem första hufvudgrupperna hafva de afvikelser bestått, att inom mälarelänen bondeklassen varit relativt fåtaligare, torpareklassen relativt talrikare, backstugu- och inhysesklasserna relativt fåtaligare och statareklassen relativt talrikare än i riket i genomsnitt (allt efter hufvudpersoner räknadt). Dessa egendomligheter hos jordbruksbefolkningen i de nu betraktade tre länen hafva varit bestående under hela tidsperioden 1751—1900.

Böndernas relativa undertalighet framgår af det förhållande, att medan riksmedelprocenten 1751—1900 för jordbrukareklassen¹⁾ var 23·0 %, så var motsvarande procent inom de tre ifrågavarande länen endast 18·6 %. Denna differens har föga utjämats ens under tiden efter 1860-talet. Torpareklassens relativa talrikhet framgår däraf att riksmedelprocenten 1751—1900 var 6·7 %, men medelprocenten för de ifrågavarande länen 8·7 %. Denna differens var störst i slutet af 1700-talet, men har under loppet af 1800-talet minskats. Backstugu- och inhysesklassernas relativa fåtalighet framgår däraf, att riksprocenten 1751—1900 var 5·1 %, men medelprocenten för de tre länen 4·2 %. Denna skiljaktighet har skärpts under tiden efter 1860-talet. Statareklassens talrikhet slutligen i de tre mälarelänen illustreras af det förhållande, att medelprocenten 1805—1900 för dem var 5·3 %, men för riket i genomsnitt endast 1·5 %.

Beträffande förskjutningarna uti jordbruksbefolkningens sammansättning bekräftas af procentsiffrorna ofvan hvad vi i det föregående anført om de olika allmogekategoriernas utveckling. Bondeklassens och torpareklassens aftagande under förra hälften af 1800-talet manifesterar sig i dessa siffror, desslikes torpareklassens aftagande efter 1860-talet, backstugu- och inhysesklassernas tillväxt intill 1860-talet och deras därefter fortgående aftagande, samt statareklassens tillväxt genom hela århundradet.

Vi öfvergå nu till att taga i betraktande folkmängdens fördelning på a) bondeklassen, b) torpareklassen, c) backstugu- och inhysesklasserna och d) tjänsteklassen, där familjemedlemmarna inom hvarje kategori äro specificerade. Efterföljande tabell, utarbetad efter samma grunder som tabellen för hela riket,²⁾ angifver denna befolkningens sammansättning för de år, där en sådan uppdelning är möjlig, nämligen 1795—1800 och 1870—1900 (se tab. F₁ sid. 63).

Häraf framgå anmärkningsvärda förhållanden. Det resultat, hvartill vi ofvan kommit, att bondeklassen efter hufvudpersoner räknadt varit relativt fåtalig inom mälarelänen, skärpes högst väsentligt då bondeklassen betraktas i dess helhet, d. v. s. då familjemedlemmarna hopräknas med hufvudpersonerna. Under perioden 1795—1800 utgjorde nämligen bondeklassen i dessa län endast 49·7 % af hela den jordbruksidkande befolkningen, under det att motsvarande procent för hela riket var 60·5 %. Under perioden 1870—1900 voro procenterna 43·5 %, resp. 55·0 %. Under hela perioden 1750—1900 torde sålunda bondeklassens procentiska andel af den jordbruksidkande befolkningen i de tre mälarelänen hafva med 10—11 % understigit den för riket i dess helhet typiska procentsiffran.

Hvad vi vidare ofvan anført, nämligen att hufvudpersonerna af torpareklassen varit relativt talrika i dessa län, visar sig i viss mån gälla äfven om

¹⁾ Det i denna grupp innehållna antalet af jordbrukare utom bondeklassen är utan inverkan på ifrågavarande slutsatser. — ²⁾ Jfr noten sid. 48.

Tab. f₁. Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Stockholms, Upsala och Södermanlands län.

År.	A) Bondeklussen.	B) Torpareklussen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	102,662	40,476	18,385	44,133	205,656	49·9	19·7	8·9	21·5
1800	103,670	41,257	19,018	45,624	209,569	49·4	19·7	9·1	21·8
Medeltal:									
1795/1800 . . .	103,166	40,867	18,702	44,878	207,613	49·7	19·7	9·0	21·6
1870	96,032	39,693	22,836	66,527	225,088	42·7	17·6	10·1	29·6
1880	97,271	38,784	16,130	69,945	222,130	43·8	17·4	7·3	31·5
1890	102,081	34,942	14,198	85,913	237,134	43·1	14·7	6·0	36·2
1900	103,198	31,641	16,578	79,277	230,694	44·7	13·7	7·2	34·4
Medeltal:									
1870/1900 . . .	99,645	36,265	17,436	75,416	228,762	43·5	15·9	7·6	33·0

torpareklassen betraktas i dess helhet. 1795—1800 var nämligen procent-siffran för torpareklassen inom mälarelänen 19·7 %, men inom hela riket 13·8 %. Under loppet af 1800-talet har emellertid denna skiljaktighet allt mera minskats; 1870—1900 var procenten för de tre mälarelänen 15·9 %, och riksmedelprocenten 15·0 %. Torpareklassens minskning i mälarelänen¹⁾ under förra hälften af 1800-talet har tydligen förorsakat denna utjämning.

Den relativa fåtaligheten i mälarelänen af hufvudpersoner af backstugu- och inhysesklasserna visar sig väl icke i äldre, men dock i senare tid gälla, äfven när dessa klasser betraktas i deras helhet. Medan nämligen 1795—1800 procenten för dem var inom mälarelänen 9·0 %, och inom riket i dess helhet 10·3 %, så hade 1870—1900 procenten för de tre länen sjunkit till 7·6 %, men för riket stigit till 14·2 %.

Mycket anmärkningsvärd är *tjänsteklassens utveckling* uti de nu behandlade länen. 1795—1800 uppgick denna klass till 21·6 % af hela den i jordbruket sysselsatta folkmängden i dessa län, under det att motsvarande procent-siffra för hela riket var 15·5 %. Tjänsteklassen var således i mälarelänen redan i äldre tid procentiskt talrik. Under loppet af 1800-talet har nu detta förhållande utomordentligt skärpts, i det att tjänsteklassen under perioden 1870—1900 hade stigit till i medeltal 33·0 % af den i jordbruket sysselsatta folkmängden, allt under det att procent-siffran för hela riket sjunkit till 15·8 %. Därvid får dock gifvetvis icke förbises, att 1870—1900 stutare- och daglönareklasserna äro sammanräknade med tjänstehjonen, under det att dessa klasser saknades i slutet af 1700-talet. Tjänsteklassens andel i procent af hela den jordbruksidkande befolkningen är emellertid numera *mera än dubbelt så stor* inom mälarelänen som inom riket i genomsnitt.

Västmanlands län.

Om det ock kan förutses att utvecklingen inom Västmanlands län har visat likhet med utvecklingen inom de ofvan behandlade tre mälarelänen, är det dock lämpligt att behandla detta län för sig, särskildt på grund därpå att en större del af länet har karaktär af bergslag.

1) Jfr sid. 58.

Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudkategorierna af yrken var åren 1751, 1800, 1840 och 1900 följande:

Tab. a₂. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binärningar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
1751	75·8	9·9	2·0	12·3
1800	74·0	15·7	1·4	8·9
1840	80·3	9·5	1·0	9·2
1900	54·2	31·4	7·3	7·1

På vissa egendomligheter hos dessa procentsiffror kunna vi icke här ingå; år 1840 synes emellertid jordbruksbefolkningen hafva uppgått tiil ungefär samma procent af hela befolkningen som den för riket typiska. Industrialiseringen af länet under perioden 1840—1900 har äfven visat det för riket typiska förloppet; år 1900 öfverensstämde ock procentsiffran för den jordbruksidkande befolkningen nära med riksprocentsiffran (54·2 %, resp. 53·7 %).

Den jordbruksidkande befolkningens utveckling framgår af tabellen A), hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₂. *Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.*

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden.
1751/72	73,852	48,794
1795/1800	83,717	59,781
1805/35	86,678	57,872
1840/50	94,678	59,929
1870/1900	132,062	68,643

Jordbruksbefolkningen befann sig sålunda under senare hälften af 1700-talet i tillväxt, men intog under hela förra delen af 1800-talet intill 1860-talet en stationär eller t. o. m. något tillbakagående numerär. Beträffande den låga medelsiffran för perioden 1805—35 hänvisas till hvad ofvan anförts¹⁾. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg endast obetydligt medelsiffran för perioden 1795—1800, och siffran för år 1850 var lägre än siffran för år 1800.

Vid betraktande af hela perioden 1750—1850 visade emellertid jordbruksbefolkningen en tillväxt, som vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—1850 kan uppskattas till 11,135 personer eller 22·8 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 till 9,879 personer eller 19·7 %. Jordbruksbefolkningen i Västmanlands län torde sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *ökats* med endast *en femtedel*.

Beträffande utvecklingen efter 1860-talet konstateras vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—50 och 1870—1900 en tillväxt med 8,714 personer eller 14·6 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 (60,127, resp. 72,678) en tillväxt med 12,551 personer eller 20·9 %.

¹⁾ Sid. 54.

Då tillväxten under åren 1870—1900 var fortskridande, angifver den sistnämnda siffran närmast dess storlek. Under perioden 1860—1900 torde sålunda jordbruksbefolkningen i Västmanlands län hafva *ökats med en femtedel* af numerären omkring år 1860.

Vi öfvergå nu till att betrakta jordbruksbefolkningens sammansättning. 1795—1800 funnos inom länet 185 *jordbrukande ståndspersoner*, men 6,298 bönder; den förra siffran var 2·9 % af den senare. Ståndspessionaternas relativa talrikhet var sålunda icke lika stor som inom de tre förut behandlade mälarelänen, men dock större än inom riket i genomsnitt.¹⁾ Åren 1840—55 var ståndspersonernas antal i medeltal 184, men böndernas 4,936. Procentsiffran hade således nu stigit till 3·7 %, och var väl mindre än siffrorna för Stockholms och Södermanlands län, men ungefär lika stor som siffran för Upsala län och större än riksmedeltalet.²⁾ Västmanlands län torde sålunda i likhet med de förut behandlade mälarelänen hafva karaktäriserats af ett relativt större antal af jordbrukande ståndspersoner än det för riket typiska.

Efterföljande tabell angifver de i senare tid uppvuxna, i viss mån utanför allmogeklassen stående kategorierna af jordbruksbefolkningen:

Tab. c₂. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- o. ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.
1870	88	369	39	148	41	1,126
1880	117	493	34	377	57	1,414
1890	144	634	53	846	61	1,484
1900	173	712	135	1,688	73	1,682

Grupperna i fråga hafva sålunda under senaste tid ganska starkt ökats och befinnas vid jämförelse med rikssiffrorna³⁾ relativt talrika inom länet.

Efterföljande tabell är utarbetad i öfverensstämmelse med föregående tabeller af samma slag (se tab. d₂ sid. 66).

Mankönet af den jordbruksidkande befolkningen visade samma utveckling som denna befolkning i dess helhet. Under senare hälften af 1700-talet ökades sålunda numerären, men under den därefter följande tiden intill 1860-talet var ökningen ytterst ringa; man torde kunna säga att numerären var nästan oförändrad. Vid jämförelse mellan medeltalen för perioderna 1751—72 och 1840—60 iakttages emellertid en ökning med 5,052 personer, d. v. s. med 20·7 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 var ökningen 4,765 personer eller 19·0 %. Mankönet ifråga torde sålunda, liksom jordbruksbefolkningen i dess helhet, under hundraårsperioden före 1860-talet icke hafva ökats med mera än *en femtedel*, d. v. s. än svagare än inom de tre förut behandlade länen.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* voro likaledes under senare hälften af 1700-talet stadda i någon tillväxt, men deras numerär minskades oafbrutet under hela tidsperioden 1805—1855. Medelsiffran för perioden

1) Rikspcentsiffran var 2·3 0/0. — 2) Jfr sid. 13 och 55. — 3) Jfr sid. 15.

Tab. d₂. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Västmanlands län.*

År.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Bakstugue och inhysesklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år o. drängar.	Barn under 15 år o. vissa andra tärande personer.	Summa.
1751	6,259	—	1,292	797	—	5,911	10,822	25,081
1754	4,457	2	1,122	743	—	4,069	8,157	18,550
1757	4,568	—	1,254	710	—	4,646	8,564	19,742
1760	6,498	2	1,432	740	—	5,606	11,379	25,657
1763	6,704	1	1,359	740	—	6,452	11,326	26,582
1766	6,876	1	1,490	749	—	6,687	10,814	26,617
1769	6,699	4	1,587	839	—	6,053	11,093	26,275
1772	6,799	1	1,585	930	—	6,659	10,890	26,864
1795	6,467	28	2,193	1,229	—	7,145	10,240	27,302
1800	6,639	9	2,206	1,444	—	7,805	10,387	28,490
1805	8,061	—	1,948	1,806	—	6,463	10,331	28,609
1810	7,797	31	1,841	1,767	—	6,038	10,317	27,791
1815	7,049	—	1,973	1,601	—	6,404	10,976	28,003
1820	6,795	—	1,911	1,748	—	6,487	11,143	28,084
1825	5,966	—	1,859	1,466	801	6,256	11,381	27,729
1830	5,681	—	1,890	1,585	1,025	6,397	11,231	27,809
1835	5,629	—	2,060	1,626	1,181	6,595	11,581	28,672
1840	5,586	5	2,091	1,718	1,213	8,377	10,575	29,565
1845	5,341	5	2,152	2,097	1,151	8,232	10,419	29,397
1850	5,243	6	2,152	2,169	1,354	8,761	9,018	28,703
1855	5,228	2	2,154	2,335	1,357	8,359	10,419	29,854
1860	5,371	27	2,153	1,791	1,731	8,357	10,416	29,846
1870	5,684	26	2,314	1,454	2,214	8,169	12,332	32,193
1880	6,093	39	2,449	925	2,673	8,037	12,939	33,155
1890	6,342	46	1,953	869	2,586	10,112	12,756	34,664
1900	6,500	46	1,765	1,082	2,500	11,174	13,369	36,436
Medeltal:								
1751/72	6,108	1	1,390	781	—	5,760	10,381	24,421
1795/1800	6,553	18	2,199	1,337	—	7,475	10,314	27,896
1805/35	6,711	4	1,926	1,657	430	6,377	10,994	28,099
1840/60	5,354	9	2,140	2,022	1,361	8,417	10,170	29,473
1870/1900	6,155	39	2,120	1,083	2,493	9,373	12,849	34,112

1840—60 *understeg* med 754 personer, d. v. s. med 12·3 %, medelsiffran för perioden 1751—72. Siffran för år 1860 *understeg* med 888 personer, d. v. s. med 14·2 %, siffran för år 1751. Minskningen inom denna kategori var sålunda i Västmanlands län ännu större än inom de tre ofvan behandlade länen.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* visade likaledes under senare hälften af 1700-talet en tillväxt, som var rätt betydlig; siffran för åren 1795—1800 *öfversteg* sålunda med 809 personer, d. v. s. med 58·2 %, medelsiffran för åren 1751—72. Under förra delen af 1800-talet var emellertid numerären med mindre oregelbundenheter stationär eller minskades; först på 1840-talet började ånyo en mindre ökning. Medelsiffran för perioden 1840—60 äfvensom siffran för år 1860 *understego* siffrorna för åren 1795—1800. Betraktas hela perioden 1750—1860, iakttages emellertid en tillväxt, som vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 var 750 personer eller 54·0 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 861 personer eller 66·6 %. Torpareklassens tillväxt inom länet torde

sålunda kunna uppskattas till *högst två tredjedelar* af numerären vid midten af 1700-talet.

Utvecklingen af *backstugu- och inhysesklasserna* visade det typiska förloppet, nämligen en i det hela fortskridande rätt afsevärd tillväxt. Medelsiffran för 1840—60 var närmare 3 ggr så stor som medelsiffran för 1751—72; detsamma gällde om siffran för år 1855 i jämförelse med siffran för år 1751. Hufvudpersonerna af de ifrågavarande kategorierna torde således hafva *tredubblats*.

Äfven utvecklingen af *statareklassen* var den för riket typiska; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1825 och 1860 konstateras mer än *en fördubbling*.

Gruppen af *hemmasöner, öfver 15 år och drängar* visar en diskontinuerlig sifferkolumn; i stort sedt var den emellertid stadd i tillväxt. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 2,657 personer, d. v. s. med 46.1 %, medelsiffran för perioden 1751—72. Gruppen ifråga torde under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *ökats med hälften*.

Det *närande mankötet* utgjordes under perioden 1751—72 af sammanlagdt 14,040 personer, under perioden 1795—1800 af 17,582, under perioden 1805—35 af 17,105 och under perioden 1840—60 af 19,303. Den sistnämnda siffran öfversteg den förstnämnda med 5,263 personer, d. v. s. med 37.5 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 var tillväxten 36.3 %. Gruppen ifråga torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva *ökats* med något mera än *en tredjedel* af dess numerär vid midten af 1700-talet.

Gruppen slutligen af det *tärande mankötet* visar oregelbundna siffror; medelsiffran för perioden 1840—60 understeg något medelsiffran för perioden 1751—72, och detsamma var förhållandet med siffran för år 1860 i jämförelse med siffran för år 1751. Man torde kunna säga, att gruppen ifråga under perioden 1750—1860 var *ungefärligen stationär*.

Den jordbruksidkande befolkningens ¹⁾ utveckling inom Västmanlands län under hundraårsperioden före 1860-talet visade sålunda liknande egendomligheter som utvecklingen inom Stockholms, Upsala och Södermanlands län.²⁾ I så måtto voro dessa inom Västmanlands län ännu mera utpräglade, att folktillväxten i dess helhet samt inom de båda hufvudkategorierna af närande, resp. tärande personer var därstädes än svagare, samt jordbrukareklassens tillbakagång under 1800-talet än större än inom Upland och Södermanland. Torpareklassens minskning under 1800-talet var emellertid mindre utpräglad i Västmanlands län; äfven var backstugu- och inhysesklassernas tillväxt större.

Utvecklingen *under tiden efter 1860-talet* är för den jordbruksidkande befolkningen i dess helhet ofvan anmärkt,³⁾ och mankötets utveckling var därmed öfverensstämmande. Medelsiffran för perioden 1870—1900 öfverskred med 4,642 personer medelsiffran för perioden 1840—60, hvilket innebar en ökning med 15.8 %. Då emellertid tillväxten var fortskridande, mätes den noggrannare genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900; den var i så fall 6,590 personer eller 22.1 %. Mankötet i dess helhet torde sålunda under perioden 1860—1900 hafva *ökats* med något mera än *en femtedel* af numerären omkring år 1860.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* visa samma jämförelsevis gynnsamma utveckling. De hafva under perioden 1855—1900 befunnit sig i fortskridande tillväxt, som vid jämförelse mellan åren 1860 (1855) och 1900 upp-

¹⁾ Vi erinra om anmärkningen å sid. 52, att vi icke anse oss behöfva undersöka *kvinnkönets* sammansättning. — ²⁾ Jfr sid. 59. — ³⁾ Jfr sid. 64—65.

gått till 1,129 (1,272) personer, d. v. s. 21·0 % (24·3 %). Under perioden 1860—1900 torde sålunda hufvudpersonerna ifråga hafva *ökats* med mera än *en femtedel*.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* synas hafva nått sin högsta numerär omkring år 1880, och först under tiden 1880—1900 har en minskning ägt rum. Af detta skäl är medelsiffran för perioden 1870—1900 nära lika stor som för perioden 1840—60. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 framgår dock en *minskning* med 388 personer, d. v. s. med 18·0 % eller *en femtedel*.

Siffrorna öfver hufvudpersoner af *backstugu- och inhysesklasserna* visa från 1850-talet en fortskridande minskning intill år 1890, men under 1890-talet en ökning. Denna sistnämnda företeelse torde få tillskrivas det förhållande, att innehafvare af i nyare tid tillkomna lägenheter inräknats bland backstugusittareklassen. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 konstateras emellertid en *minskning* med 709 personer, d. v. s. med 39·6 % eller *mera än en tredjedel*.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* voro under perioden 1860—1900 i stort sedt stadda i tillväxt; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 ökades de med 769 personer, d. v. s. med 44·4 % eller *med närmare hälften* af numerären år 1860.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* torde hafva ökats; vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—60 och 1870—1900 var ökningen 11·4 %, men vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 uppgick den till 33·7 %. Den sistnämnda procentciffran torde närmast angifva *ökningens* storlek, hvilken alltså kan uppskattas till *en tredjedel* af numerären på 1860-talet.

Hufvudgruppen af det *närande mankön*et uppgafs 1840—60 till 19,303 personer och år 1860 till 19,430; men under perioden 1870—1900 till 21,263 och år 1900 till 23,067. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 var tillväxten 3,637 personer eller 18·7 %. *Ökningen* 1860—1900 torde kunna uppskattas till *närmare en femtedel*.

Hufvudgruppen slutligen af det *tärande mankön*et ökades vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 med 2,953 personer eller 28·4 %. Gruppen ifråga torde sålunda under perioden 1860—1900 hafva *ökats med mera än en fjärdedel* af numerären omkring år 1860.

Äfven utvecklingen under tiden efter 1860-talet har alltså visat liknande egendomligheter inom Västmanlands län som inom de tre förut behandlade länen.¹⁾ Dessa egendomligheter hafva likaledes²⁾ varit än mera utpräglade inom Västmanlands län. Sålunda var därstädes jordbruksbefolkningens tillväxt starkare än inom Upland och Södermanland; och var detta särskildt förhållandet med hufvudpersonerna af jordbrukareklassen samt med grupperna af hemmasöner och drängar.

Följande tabell angifver nu mankönets procentiska sammansättning (se tab. e₂ sid. 69).

Det framgår här af, att de båda sista grupperna ungefärligen hafva inlagt samma andelar af jordbruksbefolkningen som inom riket i genomsnitt. Medeltalen af procentciffrorna under hela perioden 1751—1900 voro nämligen för Västmanlands län 25·8 % och 38·1 %, men för riket i dess helhet resp. 25·0 % och 38·8 %. I afseende å dessa grupper har sålunda Västmanlands län anslutit sig till de förut behandlade mälarelänen.³⁾

1) Jfr sid. 61. — 2) Ofvan sid. 67. — 3) — Sid. 62.

Tab. e₂. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Västmanlands län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torparklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
	Hufvudpersoner.						
1751/72	25·0	—	5·7	3·2	—	23·6	42·5
1795/1800	23·5	0·1	7·9	4·8	—	26·8	36·9
1805/35	23·9	—	6·9	5·9	1·5	22·7	39·1
1840/60	18·2	—	7·3	6·9	4·6	28·5	34·5
1870/1900	18·1	—	6·2	3·2	7·3	27·5	37·7

Detta har jämväl varit fallet i afseende å hufvudpersonerna af statareklassen, hvilka äfven i Västmanlands län varit talrika. Medelprocentsiffran 1805—1900 var sålunda för detta län 4·5 %, men för riket i genomsnitt 1·5 %.

De egendomligheter åter, hvilka konstaterades inom Stockholms, Upsala och Södermanlands län, nämligen att i jämförelse med hela riket hufvudpersonerna af bondeklassen (jordbrukareklassen) samt af backstugu- och inhysesklasserna hafva varit procentiskt fåtaliga, men hufvudpersonerna af torpareklassen procentiskt talrika, befinnas blott i ringare grad vara gällande för Västmanlands län. Medelvärdena under perioden 1751—1900 voro nämligen inom detta län a) för jordbrukareklassen 21·8 %, b) för torpareklassen 6·8 %, c) för backstugu- och inhysesklasserna 4·8 %, under det att motsvarande siffror för hela riket voro resp. 23·0 %, 6·7 % och 5·1 %. Västmanlands län synes sålunda i dessa afseenden ganska nära hafva anslutit sig till hvad för riket varit typiskt.

Nedanstående tabell angifver emellertid hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900.¹⁾

Tab. f₂. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Västmanlands län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	33,054	8,628	6,021	10,925	58,628	56·4	14·7	10·3	18·6
1800	33,664	8,701	6,939	11,631	60,935	55·2	14·3	11·4	19·1
Medeltal:									
1795/1800	33,359	8,665	6,480	11,278	59,782	55·8	14·5	10·8	18·9
1870	32,270	10,213	5,951	17,057	65,491	49·3	15·6	9·1	26·0
1880	33,721	10,537	4,076	18,655	66,989	50·3	15·7	6·1	27·9
1890	34,321	8,423	4,346	22,324	69,414	49·4	12·1	6·3	32·2
1900	35,118	7,819	5,089	24,652	72,678	48·3	10·8	7·0	33·9
Medeltal:									
1870/1900	33,858	9,248	4,865	20,672	68,643	49·3	13·5	7·1	30·1

1) Jfr tab. sid. 49.

Häraf synes att öfverensstämmelsen i afseende å jordbruksbefolkningens sammansättning mellan Västmanlands län samt de tre förut behandlade mälarelänen blifver större, då icke endast hufvudpersonerna, men jämväl familjemedlemmarna specificeras. Sålunda framträder nu bondeklassens fåtalighet något skarpare; medan riksprocenten 1795—1800 var 60·5 %, så var motsvarande procentsiffra för Västmanlands län 55·8 %, och medan riksmedelprocenten 1870—1900 var 55·0 %, så var motsvarande procentsiffra för Västmanlands län 49·3 %. Bondeklassens andel utaf hela den jordbruksidkande befolkningen har sålunda legat 5 à 6 % under den för riket typiska procentsiffran.¹⁾ — Äfven hafva i länet backstugu- och inhysesklasserna under senare delen af 1800-talet varit procentiskt fåtaligare: sålunda var medelprocentsiffran 1870—1900 för riket 14·2 %, men för länet i fråga 7·1 %. Torpareklassens andel åter af den jordbruksidkande befolkningen har inom Västmanlands län varit ungefär deusamma som inom riket i genomsnitt.

I afseende å *tjänsteklassens utveckling* har Västmanlands län företett samma egendomligheter som de förut behandlade mälarelänen. I slutet af 1700-talet var sålunda tjänsteklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen något större inom länet än i medeltal inom riket (1795—1800 voro procentsiffrorna 18·9 %, resp. 15·5 %), och under loppet af 1800-talet skärptes högst betydligt detta förhållande. Medelprocentsiffran 1870—1900 hade nämligen inom Västmanlands län stigit till 30·1 %, medan den inom riket var 15·8 %. Liksom inom Upland och Södermanland var således i slutet af 1800-talet tjänsteklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen dubbelt så stor som inom riket i genomsnitt.

Östergötlands län.

Östergötlands län synes i betraktande af dess omfång, läge och agrariska förhållanden böra behandlas för sig, om det ock skall visa sig att länet företer en i vissa afseenden likartad utveckling med mälareprovinsernas.

Folkmängdens fördelning på de fyra hufvudkategorierna af yrken angifves för åren 1751, 1800, 1840 och 1900 af följande siffror:

Tab. a₃. Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allm. tjänst m. m.
1751	79·2	7·6	1·3	11·9
1800	78·9	12·1	1·0	8·0
1840	78·2	12·5	1·3	8·0
1900	52·1	31·6	8·7	7·6

Under tiden intill 1840-talet uppgick sålunda den af jordbruket lefvande befolkningen till närmare samma procent af hela folkmängden som fallet var beträffande riket i genomsnitt. Denna procent var nämligen 78·8 % och understeg riksmedelprocenten med endast 1·8 %. Denna differens synes dock hafva varit permanent och förklaras däraf, att åtminstone fr. o. m. början af 1800-talet procenten för den af industri och bergsbruk lefvande befolkningen

¹⁾ Jfr för mälarelänens vidkommande sid. 62.

öfverskred riksmedeltalet; ett förhållande som torde vara att tillskrifva den i vissa delar af länet sedan gammalt förekommande textilindustrien och järnhandteringen. Under tiden efter 1840-talet har den af jordbruket lefvande befolkningen procentiskt sjunkit och underskred år 1900 endast obetydligt riksmedeltalet. Industrialiseringen af Östergötlands län har sålunda företett samma för riket i genomsnitt karaktäristiska förlopp, som industrialiseringen af de förut behandlade länen.

Utvecklingen af den sammanlagda i jordbruket med binäringar sysselsatta folkmängden framgår af tabellen A)¹. I medeltal var denna folkmängd som följer:

Tab. b₃. Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	135,039	103,056
1795/1800	136,535	119,358
1805/35	175,641	121,770
1840/50	214,579	144,878
1870/1900	266,867	137,546

Siffran för perioden 1805—35 är således visserligen äfven för Östergötlands län låg¹), men dock icke lägre än siffran för nästföregående period. Det framgår ock af tabellen A), att den i jordbruket sysselsatta folkmängden inom länet visserligen minskades 1800—05 och 1810—15, men dock fr. o. m. 1815 ånyo successivt ökades. En ända in på 1830-talet fortfarande folkminskning inom jordbruket, sådan den synes hafva ägt rum i målarelänen, iakttagas således ej i Östergötland.

Den allmänna tillväxten under tiden före 1860-talet af den i jordbruket sysselsatta folkmängden visar sig vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—50 hafva varit 41,822 personer eller 40·6 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 (95,489, resp. 144,077) var ökningen 48,588 personer eller 50·9 %. Tillväxten ifråga torde sålunda kunna uppskattas till *högst hälften* af den jordbruksidkande befolkningens numerär vid midten af 1700-talet. Den var sålunda väsentligt större än tillväxten inom målareprovinserna²), men dock väsentligt mindre än tillväxten i medeltal inom riket³).

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet har varit ogynnsammare än inom riket i genomsnitt. Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—50 och 1870—1900 konstateras en absolut minskning med 7,332 personer eller 5·1 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900, hvilka voro resp. 144,077 och 130,760, var minskningen 13,317 personer eller 9·2 %. Jordbruksbefolkningen inom Östergötland torde således under tiden 1860—1900 hafva *minskats med närmare en tiondedel*.

Beträffande den jordbruksidkande befolkningens sammansättning må nu anföras följande. Under perioden 1795—1800 funnos i medeltal 387 jordbrukande ståndspersoner men 11,025 bönder på egna och andras hemman; de förra voro sålunda 3·5 % af de senares antal. Under perioden 1840—55 funnos i medeltal 376 personer af förstnämnda slag⁴), men 9,305 bönder på

1) Sid. 54. — 2) Jfr sid. 54. — 3) Jfr sid. 8. — 4) Härvid är från siffrorna i yrkesräkningarna 1840—50 subtraheradt antalet af bergsmän (jfr sid. 12), hvilka för åren 1840, 1845 och 1850 approximerats till resp. 24, 17 och 9.

egna och andras hemman; procenten var sålunda nu 4·0 %. Båda dessa procenter voro höga i förhållande till motsvarande riksprocenter,¹⁾ utvisande den jämförelsevis stora talrikheten i Östergötland utaf jordbrukare utom allmogeklassen. Detta förhållande torde under senare tid icke endast hafva fortfarande, utan jämväl ytterligare fortskridit.

Tillväxten af vissa i regel utom allmogem stående kategorier af den jordbruksidkande befolkningen framgår af efterföljande tabell:

Tab. c₃. Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landtbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.
1870	252	1,090	172	891	166	2,604
1880	336	1,453	140	904	168	3,702
1890	371	1,669	210	1,186	179	3,669
1900	440	1,926	314	1,530	194	4,239

Grupperna ifråga hafva sålunda ökats och synas vid jämförelse med rikssiffrorna²⁾ vara något, om ock icke afsevärdt talrikare relativt till jordbrukareklassen i länet, än hvad förhållandet är för riket i genomsnitt.

Efterföljande tabell angifver fördelningen af mankönet af den jordbruksidkande befolkningen på de olika kategorierna af densamma (se tab. d₃ sid. 73).

Tillväxten af mankönet af jordbruksbefolkningen under hundraårsperioden före 1860-talet öfverensstämmer i stort sedt med tillväxten af jordbruksbefolkningen i dess helhet. Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 skulle den hafva varit 20,507 personer eller 40·5 %; vid jämförelse mellan den approximerade siffran för år 1860 samt siffran för år 1751 skulle ökningen hafva varit 24,640 personer eller 53·0 %. Man torde således med rymligaste beräkningsgrund kunna antaga, att tillväxten utgjorde hälften af numerären vid midten af 1700-talet.

Vi betrakta nu de särskilda kategorierna af befolkningen. Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* voro 1751—72 i medeltal 10,603 personer, 1795—1800 11,663, 1805—35 11,557 och 1840—60 9,883. Under senare hälften af 1700-talet ägde sålunda en ökning rum, men under förra hälften af 1800-talet minskades, liksom i mälarelänen, i stort sedt antalet af jordbrukare. Denna minskning synes visserligen icke hafva varit jämnt fortskridande, men oregelbundenheterna kunna bero på oegentligheter hos det statistiska materialet. Medelsiffran för perioden 1840—60 understeg medelsiffran för perioden 1751—72 med 720 personer; siffran för år 1855 understeg siffran för år 1751 med 233 personer. Siffran för år 1860 underskred visserligen icke siffran för år 1751, men uppgaf dock 544 jordbrukare mindre detta år än i medeltal under perioden 1751—72.

Siffrorna öfver manliga hufvudpersoner af *fiskareklassen* äro mycket bristfälliga; det synes emellertid icke vara uteslutet att äfven dessa personer under förra hälften af 1800-talet minskades i antal.

Siffrorna öfver manliga hufvudpersoner af *torpareklassen* synas för perioden 1751—72 vara väl låga i förhållande till siffrorna vid efterföljande

¹⁾ Jfr sid. 13. — ²⁾ Jfr sid. 15.

Tab. d₃. Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Östergötlands län.

År.	Jordbrukare-klassen.	Fiskareklassen.	Torpare-klassen.	Bäckstugu- och inhyses-klasserna.	Statare-klassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
1751	9,765	39	3,807	1,900	—	11,133	19,823	46,467
1754	9,936	46	3,883	1,950	—	11,700	20,720	48,235
1757	10,125	45	3,936	2,176	—	11,455	20,213	47,950
1760	10,459	10	4,257	2,162	—	10,677	19,628	47,193
1763	10,965	30	4,428	6,398	—	12,496	21,984	56,301
1766	11,028	11	4,908	2,310	—	12,315	21,962	52,534
1769	11,190	17	5,208	2,469	—	12,559	21,665	53,108
1772	11,353	45	5,509	2,628	—	12,803	21,370	53,708
1795	11,893	95	7,402	2,928	—	15,167	19,208	56,693
1800	11,433	240	7,841	3,022	—	15,792	19,678	58,006
1805	12,905	228	6,837	3,380	—	13,672	21,889	58,911
1810	13,221	32	6,920	3,139	—	13,322	21,530	58,164
1815	11,680	74	6,904	3,011	—	13,875	21,440	56,984
1820	11,642	117	7,411	3,044	—	15,427	22,491	60,132
1825	10,553	92	7,349	3,494	1,544	14,245	24,021	61,298
1830	10,348	230	7,637	3,878	1,814	14,162	24,882	62,951
1835	10,549	73	7,950	4,128	2,061	14,212	26,376	65,349
1840	10,121	77	7,958	4,013	2,493	19,417	28,243	72,322
1845	9,882	85	7,929	5,333	2,582	19,904	27,509	73,224
1850	9,820	29	7,731	5,901	2,625	20,036	24,287	70,429
1855	9,532	33	7,287	6,496	2,967	17,497	25,075	68,887
1860	10,059	95	7,054	6,320	3,626	18,061	25,883	71,107
1870	10,550	104	6,498	6,936	4,611	16,193	27,828	72,720
1880	11,053	150	5,510	4,482	4,837	17,219	23,965	67,216
1890	10,782	174	4,629	3,199	4,462	20,015	23,184	66,445
1900	11,265	183	4,259	2,455	4,087	20,622	22,460	65,331
Medeltal:								
1751/72	10,603	30	4,492	2,749	—	11,892	20,921	50,687
1795/1800	11,663	168	7,621	2,975	—	15,480	19,443	57,350
1805/35	11,557	121	7,286	3,439	774	14,131	23,233	60,541
1840/60	9,883	64	7,592	5,614	2,859	18,983	26,199	71,194
1870/1900	10,913	153	5,224	4,268	4,499	18,512	24,359	67,928

yrkesräkningar. År 1772 skulle nämligen antalet hafva varit 5,509 och år 1795 7,402; om äfven utvecklingen af torpsystemet under den mellanliggande tiden torde hafva varit snabbt fortskridande, så torde den näppeligen hafva varit så häftig som häraf vill framgå. Emellertid uppgafs antalet under perioden 1751—72 till i medeltal 4,492, 1795—1800 till i medeltal 7,621, 1805—35 till i medeltal 7,286 samt 1840—60 till i medeltal 7,592. Häraf kan i allt fall slutas, att tillväxten af torpareklassen var *mycket stark under senare hälften af 1700-talet*, men att torparne under förra hälften af 1800-talet bibehöllo sig vid en ungefärligen stationär numerär. Vid betraktande af siffrorna 1840—55 iakttages t. o. m. en begynnande minskning.

De manliga hufvudpersonerna af *bäckstugu- och inhysesklasserna* föredde inom länet en utveckling, likartad med utvecklingen i allmänhet inom riket. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfverskred med 2,865 personer, d. v. s. med 104 %, medelsiffran för perioden 1751—72. Den approximerade siffran för år 1860 öfverskred siffran för år 1751 med 4,429 personer, d. v. s.

233 %. Kategorierna ifråga torde under tiden före 1860-talet hafva mellan två- och tredubblats.

De manliga hufvudpersonerna af *statareklassen* voro under perioden stadda i tillväxt. Den approximerade siffran för år 1860 öfverskred siffran för år 1825 med 2,082 personer eller 135 %. Kategorierna ifråga torde sålunda under den mellanliggande tiden hafva mer än fördubblats.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* uppgafs 1751—72 till i medeltal 11,892 personer, 1795—1800 till 15,480, 1805—35 till 14,131 och 1840—60 till 18,983. Den låga genomsnittssiffran 1805—35 förklaras delvis af den faktiska minskningen 1800—10¹⁾ samt därutaf att en minskning synes hafva ägt rum äfven 1820—30²⁾. I stort sedt ökades dock gruppen under hundraårsperioden före 1860-talet. Vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 skulle ökningen hafva varit 7,091 personer eller 59·6 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 skulle ökningen hafva varit 6,928 personer eller 62·2 %. Gruppen ifråga torde sålunda hafva ökat med omkring *tre femtedelar* af sitt antal vid midten af 1700-talet.

Samtliga de nu behandlade kategorierna tillsammans, d. v. s. det i vidsträcktare mening *närande mankötet*, uppgafs 1751—72 till i medeltal 29,766 personer, 1795—1800 till 37,907, 1805—35 till 37,308 samt 1840—60 till 44,995. Siffrorna för åren 1751 och 1860 voro resp. 26,644 och 45,224. Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 skulle ökningen hafva varit 15,229 personer, d. v. s. 51·2 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 skulle ökningen hafva varit 18,580 personer, d. v. s. 69·7 %. Den ifrågavarande gruppen ökades således med *minst hälften*, högst två tredjedelar af sitt antal vid midten af 1700-talet.

Gruppen slutligen af det *tärande mankötet* uppgafs 1751—72 till 20,921 personer, 1795—1800 till 19,443, 1805—35 till 23,233 och 1840—60 till 26,199. Den sistnämnda medelsiffran öfverstiger den förstnämnda med 5,278 personer, d. v. s. med 25·2 %. Den approximerade siffran för år 1860 öfverstiger siffran för år 1751 med 6,060 personer, d. v. s. med 30·6 %. Gruppen ifråga torde under tiden 1750—1860 hafva ökat med ungefär *en fjärdedel* af sitt antal vid midten af 1700-talet.

Den jordbruksidkande befolkningens utveckling i Östergötlands län under tiden före 1860-talet företedde sålunda liknande egendomligheter som utvecklingen inom målarelänen, ehuru de inom Östergötland voro mindre utpräglade. Befolkningen ökades svagare än inom riket i genomsnitt. Detta var jämväl fallet med grupperna af hemmasöner och drängar samt tärande personer. Bonde- och torpareklasserna ökades endast till ingången af 1800-talet, men företedde under dettas förra hälft en stationär eller aftagande numerär. Statare- samt backstugu- och inhysesshjonklasserna åter visade den för riket typiska tillväxten.

Betrakta vi nu utvecklingen under tiden efter 1860-talet. Mankötet af den jordbruksidkande befolkningen inom länet, som 1840—60 uppgafs till i medeltal 71,194 personer, hade under perioden 1870—1900 sjunkit till i medeltal 67,928. Detta innebär en minskning med 3,266 personer eller 4·6 %. Då emellertid folkmängden var i stigande intill år 1870 och sedan successivt aftagit, mätes minskningen noggrannare genom jämförelse mellan

1) Jfr sid. 71. — 2) Jfr sid. 58.

siffrorna för åren 1870 och 1900. Minskningen har i så fall varit 7,389 personer eller 10·2 %. Liksom jordbruksbefolkningen i dess helhet torde sålunda mankötet af densamma hafva under perioden 1860—1900 *minskats med en tiondedel*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen*, hvilka 1840—60 voro i medeltal 9,883, hade 1870—1900 stigit till i medeltal 10,913. Denna tillväxt visar sig i stort sedt hafva varit fortskridande fr. o. m. år 1855. Vid jämförelse mellan de nyssnämnda medelsiffrorna var ökningen 1,030 eller 10·4 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 (1855) och 1900 skulle ökningen hafva varit 1,206 (1,733) personer, d. v. s. 12·0 % (18·2 %). Under senare hälften af 1800-talet torde sålunda hufvudpersonerna af jordbrukareklassen inom länet hafva *ökats*, om och något svagare än i målarelänen.¹⁾ Det synes icke osannolikt, att en liknande tillväxt har ägt rum af hufvudpersonerna inom *fiskareklassen*.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen*, hvilka 1840—60 uppgåfvos till 7,592, hade 1870—1900 sjunkit i antal till 5,224. Då *minskningen* varit fortskridande, mätes den noggrannare genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900; den skulle i så fall hafva varit 39·6 %, d. v. s. *två femtedelar* eller större än för riket i genomsnitt. Det är ofvan anfördt, huru detta aftagande var den fortsatta utvecklingen af en företeelse, som började redan på 1840-talet.

De manliga hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna*, hvilka 1840—60 voro i medeltal 5,614, hade 1870—1900 sjunkit till i medeltal 4,268. Då *minskningen* varit fortskridande fr. o. m. år 1870, mätes den emellertid noggrannare genom jämförelse mellan siffran för detta år och siffran för år 1900. Den skulle i så fall hafva varit 4,481 personer, d. v. s. 64·6 % eller *nära två tredjedelar*. Detta innebär en minskning större än för riket i genomsnitt.

De manliga hufvudpersonerna af *statareklassen*, hvilka 1840—60 voro i medeltal 2,859, hade 1870—1900 stigit till i medeltal 4,499. Liksom är anmärkt i afseende å målarelänen,²⁾ synes dock ökningen hafva fortgått endast till år 1880 och därefter hafva efterträds af någon minskning. Vid jämförelse mellan den approximerade siffran för år 1860 samt siffran för år 1900 skulle visserligen en tillväxt hafva ägt rum; vid jämförelse åter mellan sistnämnda siffra och siffran för år 1870, nämligen 4,611, har en minskning försiggått. Man torde i anledning häraf kunna säga, att statarne vid jämförelse mellan 1860-talet och år 1900 varit af en *ungefärligen stationär* numerär.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar, biträden m. fl.*, som 1840—60 uppskattades till i medeltal 18,983 personer, hade 1870—1900 sjunkit till i medeltal 18,512. Trots siffermaterialets bristfälligheter torde kunna slutas, att gruppen ifråga *minskats*, hvilket äfven framgår vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900.

Samtliga de nu behandlade kategorierna tillsammans, d. v. s. det *närande mankötet*, var 1840—60 i medeltal 44,995, men 1870—1900 i medeltal 43,569 personer. Detta innebär en *minskning* med 1,426 personer eller 3·2 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 (45,224, resp. 42,871) skulle minskningen hafva varit 2,353 personer eller 5·2 %.

Gruppen slutligen af det *tärande mankötet*, som 1840—60 utgjordes af i medeltal 26,199 personer, hade 1870—1900 sjunkit till 24,359. Siffermaterialet är bristfälligt, men den slutsats torde kunna dragas att gruppen ifråga varit *ungefärligen stationär*.

1) Jfr sid. 60. — 2) Sid. 60.

Utvecklingen inom Östergötlands län under tiden efter 1860-talet har sålunda varit ogynnsammare än i de tre mälarelänen.¹⁾ Mankönet i dess helhet har minskats, och denna minskning har fallit uteslutande på hufvudkategorien af det närande mankönet. Den har inom denna hufvudkategori träffat grupperna af hemmasöner öfver 15 år och drängar samt hufvudpersonerna af torpare-, backstugu- och inhyseklasserna. Minskningen inom de tre sistnämnda kategorierna har varit icke blott häftigare än inom mälarelänen, men äfven häftigare än inom riket i genomsnitt.

Vi öfvergå nu till att betrakta den jordbruksidkande befolkningens procentiska sammansättning. Efterföljande tabell angifver dessa procentsiffror för mankönet:

Tab. e₃. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Östergötlands län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torparklassen.	Backstugu- o. inhyseklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
	Hufvudpersoner.						
1751/72	20·9	0·1	8·7	5·5	—	23·5	41·3
1795/1800	20·3	0·3	13·3	5·2	—	27·0	33·9
1805/35	19·1	0·2	12·0	5·7	1·3	23·3	38·4
1840/60	13·9	0·1	10·7	7·9	4·0	26·6	36·8
1870/1900	16·1	0·2	7·7	6·3	6·6	27·2	35·9

Det framgår häraf, att procentsiffrorna för de två sista grupperna, nämligen af det tärande mankönet samt af hemmasöner öfver 15 år och drängar m. fl., nära öfverensstämma med riksprocenterna. För den förstnämnda gruppen var nämligen riksmedelprocenten 1751—1900 38·8 %²⁾ och medelprocenten för länet ifråga 37·3 %; för den sistnämnda gruppen var riksmedelprocenten 25·0 % och medelprocenten här ofvan 25·5 %. Östergötlands län har sålunda i dessa afseenden i likhet med mälareprovinserna anslutit sig till det för riket normala.³⁾

Beträffande åter grupperna af hufvudpersoner har Östergötland i likhet med mälarelänen⁴⁾ haft att uppvisa de egendomligheter, att hufvudpersonerna af bondeklassen varit procentiskt fåtaligare, men hufvudpersonerna af torpareklassen samt af statarklassen procentiskt talrikare än inom riket i genomsnitt. Medan riksmedelprocenterna 1751—1900 för hufvudpersonerna af jordbrukare- och torpareklasserna voro resp. 23·0 % och 6·7 %, voro nämligen medelprocenterna för detta län resp. 18·1 % och 10·5 %; och medan riksmedelprocenten 1805—1900 för hufvudpersonerna af statarklassen var 1·5 %, var medelprocenten för Östergötland 4·0 %. Däremot hafva hufvudpersonerna af backstugu- och inhyseklasserna, hvilka i mälarelänen voro procentiskt fåtaligare än i riket i genomsnitt, uti Östergötlands län varit procentiskt talrikare; riksmedelprocenten 1751—1900 var nämligen 5·1 %, men medelprocenten för detta län 6·1 %.

Beträffande förskjutningarna uti den nu berörda procentiska sammansättningen, bekräftas af siffrorna i tabellen hvad vi i det föregående anført om utvecklingen af enhvar af kategorierna ifråga. Bondeklassens och torpare-

1) Jfr sid. 61. — 2) Jfr sid. 46. — 3) Jfr sid. 62. — 4) Jfr sid. 62.

klassens tillbakagång under förra hälften af 1800-talet tager sig i procent-siffrorna tydliga uttryck, desslikes bondeklassens tilltagande under tiden efter 1860-talet, torpareklassens aftagande under samma tid, backstugu- och inhysesklassernas tillväxt under tiden intill 1860-talet och därefter följande aftagande samt statareklassens tillväxt genom hela århundradet.

Vi öfvergå nu till att betrakta den i jordbruket sysselsatta folkmängdens sammansättning, då äfven familjemedlemmarna specificeras. Efterföljande tabell är uträknad i öfverensstämmelse med motsvarande rikstabell:

Tab. f₃. Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Östergötlands län.

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänstestklassen.	E) Hela jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	57,227	28,058	11,758	21,252	118,295	48·4	23·7	9·9	18·0
1800	55,812	30,121	12,941	21,546	120,420	46·4	25·0	10·7	17·9
Medeltal:									
1795/1800 . .	56,520	29,089	12,350	21,399	119,358	47·4	24·4	10·3	17·9
1870	52,650	27,932	29,933	38,147	148,662	35·4	18·8	20·1	25·7
1880	55,340	24,681	19,638	37,313	136,972	40·4	18·0	14·3	27·3
1890	53,515	20,801	13,570	45,903	133,789	40·0	15·6	10·1	34·3
1900	55,405	19,762	12,131	43,462	130,760	42·4	15·1	9·3	33·2
Medeltal:									
1870/1900 . .	54,228	23,294	18,818	41,206	137,546	39·4	16·9	13·7	30·0

Häraf framgår samma förhållande, som ofvan anmärkts i afseende å mälarelänen, nämligen bondeklassens relativa fåtalighet. Medan riksmedelprocenten för jordbrukareklassen 1795—1800 var 60·5 %, så var procenten för Östergötland 47·4 %; och medan riksmedelprocenten 1870—1900 var 55·0 %, så var procenten för Östergötland 39·4 %. Bondeklassens procentiska andel af den jordbruksidkande befolkningen i Östergötland torde sålunda under hela perioden 1750—1900 hafva med 13—14 % understigit den för riket normala procenten. Vid jämförelse med ofvan¹⁾ framgår, att bondeklassen i Östergötland varit procentiskt än fåtaligare än inom mälarelänen.

Äfven hvad vi ofvan anført om den relativa talrikheten af torpareklassen bekräftas af nu betraktade siffror. Medan nämligen riksmedelprocenten 1795—1800 för torpareklassen var 13·8 %, var motsvarande procentsiffra för Östergötland icke mindre än 24·4 %. Torpareklassens relativa talrikhet var sålunda under senare hälften af 1700-talet än större i Östergötland än i mälarelänen.²⁾ I likhet med hvad anförts i afseende å dessa sistnämnda, har emellertid äfven i Östergötland denna skiljaktighet under loppet af 1800-talet alltmera utjämats. Medan sålunda riksmedelprocenten 1870—1900 var 15·0 %, var motsvarande procentsiffra för Östergötland 16·9 %.

Ofvan är anfördt, att i motsats mot förhållandet inom mälarelänen³⁾ hufvudpersonerna af backstugu- och inhysesklasserna hafva varit procentiskt talrikare inom Östergötland än inom riket i genomsnitt. Det framgår emellertid af den nu betraktade tabellen, att denna öfvertalighet icke har funnits,

1) Jfr sid. 62. — 2) Jfr sid. 63. — 3) Jfr sid. 63.

då med hufvudpersonerna hopräknas motsvarande familjemedlemmar. Under perioden 1795—1800 öfverensstämde nämligen procentsiffran här ofvan för Östergötland (10·3 %) med motsvarande riksprocentsiffran, och medan riksmedelprocenten för perioden 1870—1900 var 14·2 %, var motsvarande medelprocent för Östergötland 13·7 %. Den nämnda skiljaktigheten mellan mälarelänen och Östergötland visar sig sålunda icke hafva bestått, då backstugu- och inhysesklasserna betraktas i deras helhet.

Beträffande slutligen den kategori af den i jordbruket sysselsatta folkmängden, som ofvan har förts under gruppen »tjänsteklassen», så framträda inom Östergötland liknande egendomligheter som inom mälarelänen.¹⁾ Visserligen var den relativa öfvertaligheten af denna grupp icke i äldre tid lika stor som inom mälarelänen, ty procentsiffran 1795—1800 för Östergötland var 17·9 % (men i mälarelänen 21·6), under det att procentsiffran för hela riket var 15·5 %. Den utomordentliga procentiska tillväxt under 1800-talet af tjänsteklassen, som konstaterades inom mälarelänen, har emellertid i lika hög grad förefunnits inom Östergötland. Under perioden 1870—1900 var nämligen medelprocenten för detta län 30·0 %, (i mälarelänen 33·0 %), under det att riksmedelprocenten var 15·8 %. I afseende i öfrigt å denna tillväxt samt tjänsteklassens procentiska talrikhet för närvarande inom Östergötland hänvisas till kap. III.

Gottlands län.

Länets hela folkmängd fördelade sig procentiskt på de fyra hufvudkategorierna af yrken på efterföljande sätt:

Tab. a₄. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk m. binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
1751	75·7	7·4	3·4	13·5
1800	78·6	9·9	3·2	8·3
1840	82·8	5·2	4·7	7·3
1900	67·4	17·4	9·1	6·1

Det befinnes häraf, att jordbruksbefolkningen på Gottland under tiden intill 1840-talet ungefärligen uppgick till den för riket typiska andelen af hela folkmängden; 1751—1840 var nämligen denna procents medelvärde för riket 80·6 % och för länet ifråga 79·0 %. Under senare hälften af 1800-talet har visserligen äfven på Gottland industrialiseringen fortskridit; dock icke på långt när så starkt som inom riket i genomsnitt. År 1900 utgjorde jordbruksbefolkningen på ön ännu 67·4 % af hela folkmängden, medan motsvarande procentsiffran för riket var 53·7 %.

Utvecklingen af den sammanlagda i jordbruket med binäringar sysselsatta folkmängden framgår af tabell A) samt af följande sammandragstabell (se tab. C₄ sid. 79).

Denna befolknings tillväxt under tiden före 1860-talet var vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—50 10,594 personer eller 54·9 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 (18,392, resp. 29,838) 11,446 personer eller 62·2 %. Tillväxten under perioden 1750—1850 torde sålunda kunna uppskattas till *mellan hälften*

¹⁾ Jfr sid. 63.

Tab. b₄. Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.

Period.	Hela folk- mängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	26,432	19,306
1795/1800	30,652	24,102
1805/35	36,045	25,320
1840/50	43,138	29,900
1870/1900	53,204	30,947

och två tredjedelar af numerären vid midten af 1700-talet. Den var sålunda större än tillväxten inom Östergötland, men dock icke så stor som inom riket i genomsnitt.

Samma befolknings utveckling under tiden efter 1860-talet visar sig ungefärligen öfverensstämma med den för riket i genomsnitt typiska. Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—50 och 1870—1900 iakttages nämligen en ökning med något öfver 1,000 personer; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 (29,838, resp. 31,894) framgår en ökning med 2,056 personer eller med 6.9 %. I förhållande till numerären på 1860-talet torde sålunda befolkningen ifråga år 1900 hafva varit ungefärligen oförändrad, i allt fall ökat med blott några få procent.

Beträffande den i jordbruket sysselsatta folkmängdens sammansättning anmärkes följande. 1795—1800 funnos 117 jordbrukande ståndspersoner, men 3,453 bönder på egna och andras hemman; de förra voro sålunda 3.4 % af de senares antal. Denna procent öfverträffades på samma tid endast af procenterna i mälarelänen,¹⁾ Östergötlands²⁾ och Skaraborgs³⁾ län; hvilket förhållande skulle häntyda på en relativ rikedom på jordbrukande ståndspersoner på Gottland. Under perioden 1840—55 funnos emellertid på 3,561 bönder endast 99 jordbrukande ståndspersoner; procenten hade alltså nu sjunkit till 2.8 % och var icke vid jämförelse med andra län anmärkningsvärdt stor.⁴⁾ Sannolikt torde numera de jordbrukande ståndspersonernas relativa antal på Gottland icke vara särskildt framträdande. Detta bestyrkes äfven utaf den ringa numerären af trädgårdsmästare, mejeriidkare, landtbruksinspektorer m. fl. personer, i regel ej tillhörande den egentliga allmogeklassen. Efterföljande tabell angifver detta förhållande (jfr rikstabellen å sid. 15):

Tab. c₄. Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landtbruksinspek- torer, rättare m. fl.	
	Hufvud- personer.	Inkl. bi- träden, tjänstehjon o. familje- medlemmar.	Hufvud- personer.	Inkl. bi- träden, tjänstehjon o. familje- medlemmar.	Hufvud- personer.	Inkl. bi- träden, tjänstehjon o. familje- medlemmar.
1870	11	51	1	3	13	132
1880	13	57	2	10	8	151
1890	13	59	16	55	11	156
1900	22	91	10	76	23	245

1) Jfr sid. 55. — 2) Jfr sid. 71. — 3) Jfr sid. 109. — 4) Riksprocenten var nu 2.5 %.

Efterföljande tabell angifver mankönets af den jordbruksidkande befolkningens sammansättning och är utarbetad efter samma grunder som förut meddelade tabeller af samma slag:

Tab. d₄. Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Gottlands län.

År.	Jordbru-kare-klassen.	Fisk-are-klas-sen.	Tor-pare-klas-sen.	Back-stugu-och in-hyses-klas-serna.	Sta-tare-klas-sen.	Hemma-söner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år o. vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1751	2,758	26	25	57	—	2,126	3,754	8,746
1754	2,847	37	18	55	—	2,118	4,075	9,130
1757	2,874	45	16	64	—	2,205	4,063	9,267
1760	2,921	64	20	36	—	2,118	3,980	9,139
1763	3,222	92	25	87	—	2,384	3,768	9,578
1766	3,212	110	27	93	—	2,335	3,970	9,747
1769	3,310	108	24	86	—	2,430	3,837	9,795
1772	3,404	89	33	114	—	2,435	3,827	9,902
1795	3,359	35	75	580	—	3,228	4,178	11,455
1800	3,792	36	86	722	—	2,396	4,386	11,418
1805	3,820	8	126	384	—	2,232	4,713	11,283
1810	3,857	14	126	402	—	2,167	4,635	11,201
1815	3,680	—	132	493	—	2,356	4,678	11,339
1820	3,699	—	160	659	—	2,820	4,842	12,180
1825	3,697	—	185	891	25	2,892	5,371	13,061
1830	3,626	—	233	1,037	26	2,728	5,544	13,194
1835	3,746	—	254	1,255	41	2,744	6,105	14,145
1840	3,585	—	191	1,412	53	3,760	5,714	14,715
1845	3,692	—	209	1,510	59	3,934	5,510	14,914
1850	3,676	—	216	1,768	56	3,925	4,533	14,174
1855	3,730	10	287	1,904	133	4,154	5,698	15,916
1860	3,754	152	295	1,144	174	3,781	5,186	14,486
1870	4,034	133	514	493	295	3,724	5,994	15,187
1880	4,259	34	142	222	240	3,241	5,284	13,422
1890	4,438	126	107	135	275	4,860	5,759	15,700
1900	4,642	45	131	39	311	5,121	5,500	15,789
Medeltal:								
1751/72	3,069	71	24	72	—	2,269	3,909	9,414
1795/1800	3,575	36	81	651	—	2,812	4,282	11,437
1805/35	3,732	3	174	731	13	2,563	5,127	12,343
1840/60	3,687	32	240	1,548	95	3,911	5,328	14,841
1870/1900	4,343	85	224	222	280	4,237	5,634	15,025

Mankönets utveckling företer samma hufvuddrag som den samfälliga jordbruksbefolkningens. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg medelsiffran för perioden 1751—72 med 5,427 personer eller 57.6 %, siffran för år 1860 öfversteg siffran för år 1751 med 5,740 personer eller 65.6 %.¹⁾ Tillväxten 1750—1860 torde sålunda kunna uppskattas till *mellan hälften och två tredjedelar* af antalet vid midten af 1700-talet.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* förete liknande utveckling som inom Östergötland.²⁾ Dock begynte minskningen i deras antal först närmare midten af 1800-talet och var icke heller så utpräglad som inom nyssnämnda

1) Jfr sid. 78. — 2) Jfr sid. 72.

provins; man torde möjligen kunna säga att antalet under förra hälften af 1800-talet torde hafva varit tämligen stationärt. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg emellertid medelsiffran för 1751—72 med 618 personer, d. v. s. med 20·1 %, och siffran för år 1860 öfversteg siffran för år 1751 med 996 personer, d. v. s. med 36·1 %. Om det sålunda ock är svårt att beräkna tillväxtens närmare storlek, torde man möjligen kunna uppskatta den till *omkring en tredjedel* af antalet vid midten af 1700-talet.

Beträffande hufvudpersonerna af *torpareklassen* är materialet bristfälligt, då de egentliga dagsverkestorparnas antal städe varit ringa inom länet. Att döma af siffrorna skulle emellertid torparna under tiden 1750—1860 hafva tämligen kontinuerligt ökats, så att de från endast ett tjugotal vid midten af 1700-talet skulle uppgått till närmare 300 år 1860. Ovisst torde emellertid vara, huruvida härvid samma uppfattning har bibehållits om hvad som har förståtts med »torp».

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* företedde under tiden intill 1860-talet den inom riket i allmänhet typiska utvecklingen. Vid midten af 1700-talet öfverskred deras antal icke ett hundratal, men vid midten af 1800-talet hade antalet stigit till närmare ett par tusen.

De växlande uppfattningar, som tilläfventyrs hafva förefunnits på Gottland om hvad som bör förstås med »torp», kunna endast hafva haft den verkan, att gränsen mellan »torp» samt »backstugor» (i senare tid »backstugor och andra lägenheter») vid olika yrkesräkningar dragits efter växlande grunder. Betraktas hufvudpersonerna af *torpare-, backstugu- och inhysesklasserna* tillsammans, torde man alltså kunna säga, att deras antal under perioden 1750—1860 ökades från ett hundratal till minst ett par tusen. De ifrågasvarande klassernas uppkomst kan således tillnärmelsevis anses hafva fallit inom detta tidsskede.

Detta sistnämnda förhållande har, liksom inom riket i allmänhet, bestått jämväl i afseende å den på Gottland för öfrigt fåtaliga *statareklassen*. Hufvudpersonerna inom denna kategori, som år 1825 uppgåfvos till endast 25 personer, hade år 1860 stigit till 174 personer.

Siffrorna öfver gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* äro liksom för riket i allmänhet bristfälliga; i stort sedt torde emellertid af dem kunna dragas den slutsats, att denna grupp under tiden 1750—1860 icke obetydligt tillväxte i antal. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg nämligen med 1,642 personer eller 72·4 % medelsiffran för perioden 1751—72; den approximerade siffran för år 1860 öfversteg siffran för år 1751 med 1,655 personer eller 77·8 %. Den ifrågasvarande gruppen torde sålunda under tiden 1750—1860 hafva *ökats med ungefär tre fjärdedelar* af sitt antal vid midten af 1700-talet.

Samtliga de nu behandlade grupperna tillsammans, d. v. s. det i vidsträcktare mening *närande mankönet*, utgjorde 1751—72 i medeltal 5,505 personer och 1840—60 i medeltal 9,513 personer. Detta innebär en ökning med 4,008 personer eller 72·8 %. Siffran för år 1860 (9,300) öfversteg siffran för år 1751 (4,992) med 4,308 personer, d. v. s. med 86·3 %. Gruppen ifråga torde sålunda 1750—1860 hafva ökats med *minst tre fjärdedelar* af sitt antal vid midten af 1700-talet, sannolikt därutöfver.

Gruppen slutligen af det i egentlig mening *tärande mankönet* visade äfvenledes under tiden 1750—1860 en icke obetydlig tillväxt. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg med 1,419 personer, d. v. s. 36·3 %, medelsiffran för 1751—72; den approximerade siffran för år 1860 öfversteg med 1,432 personer, d. v. s. 38·1 %, siffran för år 1751. Gruppen ifråga torde sålunda

under tidsperioden 1750—1860 hafva *ökats* med *ungefär en tredjedel* af sitt antal vid midten af 1700-talet.

Den i jordbruket sysselsatta folkmängdens utveckling på Gottland under tiden 1750—1860 torde alltså kunna sammanfattas sålunda. I dess helhet tillväxte densamma med hälften å två tredjedelar; gruppen af det närande mankönet tillväxte emellertid med öfver tre fjärdedelar, gruppen af det tärande med blott en tredjedel. Inom den förra gruppen ökades kategorien af hemmasöner öfver 15 år och drängar med tre fjärdedelar, hufvudpersonerna af bondeklassen med omkring en tredjedel. Torpare-, backstugu-, inhyses- och statareklassernas uppkomst föll i hufvudsak inom hundraårsperioden ifråga.

Utvecklingen på Gottland anslöt sig sålunda närmare till den för riket typiska än utvecklingen inom mälarelänen och Östergötland. Dock hafva några af de för dessa sistnämnda län påvisade egendomligheterna kunnat i svagare mån iakttagas äfven på Gottland. Den jordbruksidkande befolkningens tillväxt var nämligen äfven på Gottland svagare än inom riket i genomsnitt, och detta var jämväl fallet med grupperna af hemmasöner, drängar och biträden. Dessutom företedde hufvudpersonerna af bondeklassen en något aftagande eller åtminstone stationär numerär under förra hälften af 1800-talet.

Vi betrakta nu utvecklingen under tiden efter 1860-talet. Mankönet af den jordbruksidkande befolkningen förhöll sig härvid ungefärligen på samma sätt som denna befolkning i dess helhet. Medelsiffran för 1870—1900 öfverstege medelsiffran för 1840—60 med endast 184 personer, siffran för år 1900 understeg siffran för år 1855, men öfverstege den approximerade siffran för år 1860 med 1,303 personer eller med 9.0 %. Mankönet ifråga torde sålunda hafva varit vid en *stationär numerär* eller i allt fall *ökats* endast med några få procent.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* hafva emellertid *ökats*. Medelsiffran för 1870—1900 öfverstege siffran för 1840—60 med 656 personer eller 17.8 %; siffran för år 1900 öfverstege siffran för år 1860 med 888 personer eller med 23.7 %. Tillväxten af ifrågavarande hufvudpersoners antal under tiden efter 1860-talet har således varit t. o. m. något större än inom riket i genomsnitt.¹⁾

Hufvudpersonerna af *torpare- samt backstugu- och inhysesklasserna* hafva under tiden efter 1860-talet minskats i numerär. I afseende å de förra är siffermaterialet såsom anförts bristfälligt; vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—60 och 1870—1900 var minskningen blott obetydlig, men vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1900 och 1860 har den varit relativt mycket stor. Utomordentligt häftigt synes minskningen hafva varit uti numerären af hufvudpersoner inom backstugu- och inhysesklasserna; med siffran för år 1900 såsom jämförelsepunkt kunna dessa klasser sägas hafva nästan alldeles försvunnit under perioden ifråga.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* hafva under tiden efter 1860-talet i stort sedt *ökats* i antal; medelsiffran för 1870—1900 var tre gånger så stor som medelsiffran för 1840—60, och siffran för år 1900 var närmare dubbelt så stor som siffran för år 1860.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* har under tiden efter 1860-talet något *ökats*. I betraktande af siffermaterialets bristfällighet är det dock vanskligt att angifva ökningens storlek. Medelsiffran för 1870—

1) Jfr. sid. 38.

1900 öfversteg medelsiffran för 1840—60 med 326 personer eller 8·3 %, men siffran för år 1900 öfversteg den approximerade siffran för år 1860 med 1,340 personer eller med 35·4 %.

Samtliga nu behandlade grupper tillsammans, nämligen det i vidsträcktare mening *närande mankönet*, utgjorde 1840—60 i medeltal 9,513 personer och 1870—1900 i medeltal 9,391 personer, år 1860 9,300 personer och år 1900 10,289 personer. Denna grupp torde sålunda hafva förhållit sig ungefärligen på samma sätt som mankönet i dess helhet, d. v. s. hafva varit ungefärligen *stationär*.

Häraf följer, att sistnämnda förhållande jämväl har bestått i afseende å gruppen af det *tärande mankönet*. Medelsiffran för 1870—1900 öfversteg medelsiffran för 1840—60 med endast 306 personer, och siffran för år 1900 öfversteg siffran för år 1860 med 314 personer.

Utvecklingen på Gottland under tiden efter 1860-talet har sålunda i sina hufvuddrag öfverensstämt med den för riket typiska. Den jordbruksidkande befolkningen har varit stationär (eller i allt fall ökats obetydligt); detsamma har varit fallet med enhvar af de båda hufvudgrupperna af det närande, resp. det tärande mankönet, och inom den förra hufvudgruppen med kategorien af hemmasöner öfver 15 år och drängar. Hufvudpersonerna af bondeklassen åter hafva ökats med ungefär en femtedel samt af statareklassen till dubbla antalet, under det att hufvudpersonerna af torpare-, backstugu- och inhysesklasserna hafva minskats.

Endast i så måtto torde utvecklingen på Gottland hafva varit något afvikande från den för riket typiska, att befolkningen i dess helhet samt grupperna af hemmasöner och drängar något bättre bibehållit sig än inom riket i genomsnitt, samt att backstugu- och inhysesklassernas aftagande på Gottland synes hafva varit osedvanligt häftigt.

Följande tabell angifver mankönets ifråga procentiska sammansättning:

Tab. e₄. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Gottlands län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- och inhysesklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år o. vissa andra tärande personer.
1751/72	32·6	0·7	0·3	0·8	—	24·1	41·5
1795/1800	31·3	0·3	0·7	5·7	—	24·6	37·4
1805/35	30·2	0·1	1·4	5·9	0·1	20·8	41·5
1840/60	24·9	0·2	1·6	10·4	0·6	26·4	35·9
1870/1900	28·9	0·5	1·5	1·5	1·9	28·2	37·5

Häraf synes att procenttalen för de två sista grupperna mycket nära ansluta sig till motsvarande procenttal för hela riket; medelprocenterna 1751—1900 voro nämligen för Gottland resp. 24·3 % och 38·8 % samt för riket 25·0 % och 38·8 %. Ifråga om den relativa talrikheten af hemmasöner öfver 15 år, drängar och biträden samt af det tärande mankönet har sålunda Gottland haft den för riket typiska karaktären.

Beträffande åter grupperna af hufvudpersoner har Gottland, såsom redan af det föregående indirekt framgått, kännetecknats af relativt talrika bönder, men relativt fåtaliga torpare-, backstugu- och inhysesjon samt statare. Medelprocenten 1751—1900 för hufvudpersonerna af jordbrukareklassen var nämligen på Gottland 29·6 %, men inom riket 23·0 %; motsvarande procenter för torparne, backstugu- och inhysesjonerna samt statarne voro för Gottland resp. 1·1 %, 4·9 % och 0·9 %, men för riket resp. 6·7 %, 5·1 % och 1·5 %. Gottland har sålunda i dessa afseenden än mera afvikit från den för mälarelänen och Östergötland typiska situationen.¹⁾

Beträffande förskjutningarna i de nu betraktade procent-siffrorna illustreras däraf i hufvudsak hvad vi ofvan anført om utvecklingen af de olika kategorierna af befolkningen. Särskildt påfallande manifesterar sig uti procent-siffrorna öfver hufvudpersoner af jordbrukareklassen dessa personers stationära numerär under förra hälften af 1800-talet och tillväxt under senare hälften af samma århundrade.

Efterföljande tabell angifver hela jordbruksbefolkningens fördelning på sätt å sid. 46 är anfördt:

Tab. f₄. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Gottlands län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	17,608	270	2,486	3,126	23,490	75·0	1·1	10·6	13·3
1800	18,203	338	2,974	3,198	24,713	73·7	1·4	12·0	12·9
Medeltal:									
1795/1800 . .	17,906	304	2,730	3,162	24,102	74·3	1·3	11·3	13·1
1870	22,372	2,087	2,579	4,527	31,565	70·9	6·6	8·2	14·3
1880	21,849	558	1,357	4,110	27,874	78·4	2·0	4·9	14·7
1890	21,548	456	1,149	9,311	32,464	66·4	1·4	3·5	28·7
1900	22,245	514	423	8,712	31,894	69·8	1·6	1·3	27·3
Medeltal:									
1870/1900 . .	22,003	904	1,377	6,665	30,949	71·1	2·9	4·5	21·5

Häraf bekräftas de ofvannämnda för Gottland egendomliga förhållandena nämligen bondeklassens relativa talrikhet samt torpare-, backstugu- och inhysesklassernas relativa fåtalighet på ön. Medelprocenterna för bondeklassen under perioderna 1795—1800 och 1870—1900 voro nämligen för Gottland 74·3 % resp. 71·1 %, men för riket i dess helhet 60·5 % resp. 55·0 %. Med icke mindre än 13—15 % har sålunda på Gottland bondeklassens andel af den jordbruksidkande befolkningen öfverskridit den för riket normala; och har denna skiljaktighet under loppet af 1800-talet skärpts. Medelprocenterna för torpareklassen under samma perioder voro på Gottland 1·3 % resp. 2·9 %, men för riket i dess helhet 13·8 % resp. 15·0 %. Medelprocenten för backstugu- och inhysesklasserna var visserligen under perioden 1795—1800 t. o. m. något större för Gottland än för riket i dess helhet (11·3 % resp. 10·3 %);

1) Jfr sid. 62 och sid. 76.

1870—1900 hade emellertid procenten för Gottland sjunkit till 4·5 %, men för riket stigit till 14·2 %.

Beträffande tjänsteklassen har Gottland blott i ringare mån haft att uppvisa den inom mälarelänen och Östergötland egendomliga utvecklingen. Åren 1795—1800 var medelprocenten för Gottland t. o. m. lägre än inom riket i medeltal (13·1 % resp. 15·5 %); under loppet af 1800-talet har tillväxten visserligen, såsom i mälarelänen och Östergötland, varit starkare än inom riket i medeltal, men dock icke på långt när af samma häftighet som i nyssnämnda län. Under perioden 1870—1900 var procenten för Gottland 21·5 % och för riket i medeltal 15·8 %; den förra var visserligen större än den senare, men dock väsentligt lägre än motsvarande procenter inom mälarelänen och Östergötland (30—33 %).

Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.

På grund af den i flere hufvudafseenden likartade utvecklingen inom de tre småländska länen behandla vi dem härstädes uti ett sammanhang.

Hela folkmängdens procentiska fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken var följande:

Tab. a₆. Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri o. bergsbruk.	Handel o. samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
Jönköpings län:				
1751	84·6	3·9	0·5	11·0
1800	83·9	7·0	0·7	8·4
1840	86·8	4·4	0·2	8·6
1900	58·3	26·7	6·8	8·2
Kronobergs län:				
1751	87·3	2·5	0·3	9·9
1800	88·1	3·7	0·1	8·1
1840	89·1	3·7	0·1	7·1
1900	68·7	17·9	5·9	7·5
Kalmar län:				
1751	83·8	4·0	1·6	10·6
1800	85·0	5·8	1·1	8·1
1840	86·5	5·7	2·1	5·7
1900	59·5	24·4	10·7	5·4

Inom de småländska länen utgjorde jordbruksbefolkningen under tiden intill 1840-talet en ännu större andel af hela folkmängden än den för riket typiska. Medelvärdena 1751—1840 utaf procentsiffrorna för denna befolkning voro nämligen inom riket 80·6 %, men inom Jönköpings och Kalmar län 85·1 % och inom Kronobergs län 88·2 %. Detta resultat stämmer öfverens med hvad man i öfrigt har sig bekant om Smålands ställning i industriellt hänseende.

Under senare delen af 1800-talet har industrialiseringen af de småländska länen visserligen gått raskt framåt, dock icke så häftigt som inom riket i genomsnitt. Särskildt i Kronobergs län intager jordbruksbefolkningen ännu

en väsentligt större andel af hela folkmängden än den för riket typiska. År 1900 var nämligen denna procentsiffra inom riket 53·7 %, men inom Jönköpings län 58·3 %, inom Kalmar län 59·5 % och inom Kronobergs län ej mindre än 68·7 %.

Utvecklingen af den sammanlagda i jordbruket med binäringar sysselsatta folkmängden framgår af tabellen A), hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₃. Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	290,796	228,697
1795/1800	330,187	276,335
1805/35	377,711	289,759
1840/50	480,335	364,473
1870/1900	590,036	380,747

Under hundraårsperioden före 1860-talet var jordbruksbefolkningen stadd i stark tillväxt. Medelsiffran för perioden 1840—50 öfversteg medelsiffran för perioden 1751—72 med 135,776 personer, d. v. s. med 59·4 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 (220,022, resp. 368,086) var ökningen 148,064 personer eller 67·3 %. Man torde i anledning häraf få uppskatta jordbruksbefolkningens *tillväxt* under tiden 1750—1860 till *omkring två tredjedelar* af numerären vid midten af 1700-talet.

Beträffande utvecklingen under tiden efter 1860-talet, var medelsiffran för perioden 1870—1900 visserligen större än medelsiffran för perioden 1840—50, men vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 (368,086 resp. 349,017) iakttages en minskning med 19,069 personer eller 5·2 %. Vid jämförelse mellan 1860-talet och år 1900 får antagas, att jordbruksbefolkningen *minskats med några få procent* af sin numerär vid förstnämnda tidpunkt.

Ifråga om jordbruksbefolkningens sammansättning må anmärkas följande. Åren 1795—1800 funnos inom Jönköpings län 323, inom Kronobergs län 191 och inom Kalmar län 254 jordbrukande ståndspersoner, under det att böndernas antal var resp. 12,734, 10,249 och 12,421. De förra siffrorna utgjorde i procent af de senare resp. 2·5 %, 1·9 % och 2·0 %, under det att motsvarande procentsiffra för hela riket var 2·3 %. De småländska länen hade sålunda i slutet af 1700-talet icke att uppvisa någon anmärkningsvärd rikedom på jordbrukare utom allmogeklassen; uti Kronobergs och Kalmar län var deras antal tvärtom osedvanligt litet. Under förra hälften af 1800-talet gick utvecklingen inom Jönköpings och Kronobergs län än längre i denna riktning, medan inom Kalmar län de jordbrukande ståndspersonerna synas hafva ökat på bekostnad af bondeklassen. Åren 1840—55 funnos nämligen inom Jönköpings län 252, inom Kronobergs län 176 och inom Kalmar län 373 jordbrukande ståndspersoner, medan böndernas antal var resp. 12,438, 10,065 och 11,819. Procentsiffrorna voro således resp. 2·0 %, 1·7 % och 3·2 %, under det att motsvarande siffra för hela riket var 2·5 %. Det får antagas, att äfven f. n. de jordbrukande ståndspersonerna äro fåtaliga relativt

till bönderna inom Jönköpings och Kronobergs län, men talrikare inom Kalmar län.

Tillväxten i senare tid utaf vissa i regel utom den egentliga allmogeklassen stående kategorier af jordbruksbefolkningen illustreras af följande tabell:

Tab. c₅. Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.
1870	220	909	83	584	168	2,650
1880	274	1,201	46	637	232	3,979
1890	310	1,464	60	848	238	4,190
1900	371	1,669	179	1,483	260	4,368

Dessa kategorier hafva väl varit i tillväxt, men denna har dock icke varit så häftig som i genomsnitt inom riket.¹⁾ Icke heller äro grupperna ifråga i förhållande till allmogeklassen anmärkningsvärdt talrika; relativt talrikast äro de i Kalmar län.²⁾ Häraf bekräftas ytterligare hvad ofvan anmärkts, att åtminstone inom Jönköpings och Kronobergs län den egentliga allmogeklassen ännu i våra dagar är jämförelsevis oblandad.

Vi öfvergå nu till att taga allmogeklassens utveckling och sammansättning i betraktande. Efterföljande tabell är utarbetad i öfverensstämmelse med föregående tabeller af samma slag (se tab. d₅ sid. 88).

Den ofvan anförda starka tillväxten af den jordbruksidkande befolkningen under perioden 1750—1860 bekräftar sig vid ett studium af mankönet ensamt. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg medelsiffran för 1751—72 med 73,259 personer, d. v. s. 66·3 %. Siffran för år 1860 öfversteg siffran för år 1751 med 82,579 personer, d. v. s. 77·9 %. Mankönets ifråga tillväxt under perioden 1750—1860 synes hafva varit något starkare än jordbruksbefolkningen i dess helhet³⁾ och torde kunna uppskattas till *mellan två tredjedelar och tre fjärdedelar* af numerären vid midten af 1700-talet.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* visade under senare hälften af 1700-talet en ökning, hvilken dock, såsom framgår af tabellen C,⁴⁾ synes hafva ägt rum endast inom Kronobergs och Kalmar län. Medelsiffran för perioden 1795—1800 öfverskred emellertid för de tre länen med 3,558 personer eller 10·6 % medelsiffran för perioden 1751—72; siffran för år 1800 öfverskred med 4,644 personer eller 14·4 % siffran för år 1751. Under senare hälften af 1700-talet torde sålunda hufvudpersonerna af jordbrukareklassen inom de tre småländska länen hafva ökats med 10—15 %, men torde någon ökning icke hafva ägt rum inom Jönköpings län.

Under förra hälften af 1800-talet visade nämnda hufvudpersoner inom alla tre länen en i stort sedt stationär eller aftagande numerär.⁵⁾ Visserligen iakttas

1) Jfr sid. 15. — 2) Jfr råtabellerna. — 3) Jfr sid. 86. — 4) Denna tab. angifver visserligen endast jordbrukarne af bondeklass, men detta inverkar icke på härvarande slutsatser beträffande bönderna. — 5) För Jönköpings län var medelsiffran 1795—1800 13,575 och 1840—60 13,084, hvilket var en minskning med 491 personer. För Kronobergs län voro samma medelsiffror 10,747, resp. 10,556; minskningen var sålunda 191 personer. För Kalmar län voro samma medelsiffror 12,919, resp. 12,233; minskningen var sålunda 686 personer.

Tab. d₅. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.*

År.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugue- och inhysesklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
1751	32,352	143	4,486	2,180	—	18,844	48,044	106,049
1754	33,530	173	4,665	2,605	—	19,872	48,980	109,825
1757	32,707	185	4,671	2,708	—	20,262	45,203	105,786
1760	32,709	164	4,196	2,440	—	21,381	48,537	109,427
1763	35,183	332	5,082	2,765	—	23,377	51,641	118,380
1766	35,580	393	5,657	3,087	—	25,127	34,181	104,025
1769	34,802	339	5,880	3,442	—	28,049	52,321	124,833
1772	32,600	259	4,384	2,889	—	22,811	42,327	105,270
1795	37,486	313	9,167	5,766	—	29,203	47,732	129,667
1800	36,996	331	9,858	6,305	—	30,690	49,166	133,346
1805	39,512	248	10,087	5,499	—	26,180	51,054	132,580
1810	40,274	272	10,008	5,600	—	25,628	51,829	133,611
1815	38,252	266	10,464	5,820	—	25,998	52,348	133,148
1820	37,927	192	11,572	6,553	—	26,893	56,898	140,035
1825	36,865	177	12,415	7,806	723	26,289	62,806	147,081
1830	37,048	104	12,771	8,672	892	27,766	67,898	155,151
1835	37,235	142	13,965	10,025	998	30,786	71,063	164,214
1840	36,438	185	14,338	10,558	1,188	41,652	73,296	177,655
1845	36,463	166	15,011	12,524	1,493	46,825	76,458	188,940
1850	35,992	152	15,075	14,016	1,611	48,126	66,037	181,009
1855	35,102	208	15,387	15,884	1,408	39,918	74,369	182,276
1860	35,369	175	16,140	16,599	2,075	41,310	76,960	188,628
1870	35,937	230	14,781	19,048	2,702	32,907	86,430	192,035
1880	38,094	250	14,491	15,421	2,891	41,824	82,081	195,052
1890	37,731	374	12,708	11,575	2,723	43,666	73,994	182,771
1900	38,164	415	10,410	8,219	2,554	45,614	65,047	170,423
Medeltal:								
1751/72	33,683	249	4,878	2,764	—	22,465	46,404	110,443
1795/1800	37,241	322	9,512	6,035	—	29,947	48,449	131,506
1805/35	38,159	200	11,612	7,139	373	27,077	59,128	143,688
1840/60	35,873	177	15,190	13,916	1,555	43,567	73,424	183,702
1870/1900	37,482	317	13,098	13,565	2,717	41,003	76,888	185,070

gas hos siffrorna åtskilliga oregelbundenheter, så att de mellan somliga yrkesräkningar något ökas, och medelsiffran för 1805—35 öfversteg af detta skäl något medelsiffran för 1795—1800. Men medelsiffran för perioden 1840—60 understeg med 1,368 personer eller 3·7 % medelsiffran för 1795—1800 och siffran för år 1860 understeg likaledes med 1,627 personer eller 4·4 % siffran för år 1800. Under tiden 1800—1860 torde sålunda hufvudpersonerna af jordbrukareklassen inom Småland hafva aftagit med några procent.

Till följd af hvad nu anförts var tillväxten i dess helhet af ifrågavarande hufvudpersoner under perioden 1750—1860 obetydlig. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med endast 2,190 personer eller 6·5 % medelsiffran för perioden 1751—72. Siffran för år 1860 öfversteg med 3,017 personer eller 9·3 % siffran för år 1751. Hufvudpersonerna af jordbrukareklassen torde sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet hafva inom Småland ökats med *högst en tiondedel*.

Annorlunda förhöll det sig emellertid med hufvudpersonerna inom nästföljande kategorier. Hufvudpersonerna af *torpareklassen* voro under hela perioden 1750—1860 stadda i nästan oafbruten stark tillväxt. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 10,312 personer medelsiffran för perioden 1751—72, hvilket innebar mera än en fördubbling. Jämföras åter, hvilket i detta fall är lämpligare, siffrorna för åren 1751 och 1860, iakttages en ökning med 11,654 personer, d. v. s. 260 %. Hufvudpersonerna af *torpareklassen* torde sålunda under tiden 1750—1860 hafva *mellan tre- och fyradubblats*. Denna tillväxt underskred föga den för riket i genomsnitt typiska.

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* ökades än häftigare. Deras genomsnittliga antal 1840—60 öfversteg med 11,152 personer medelantalet för perioden 1751—72, hvilket innebar en fyradubbling. Siffran för år 1860 öfversteg med 14,419 personer siffran för år 1751, hvilket innebar en sex- å sjudubbling. Jämföres åter siffran för år 1751 med siffran för år 1870, hvilken sistnämnda har varit den högsta förr eller senare förekommande, så var ökningen 16,868 personer, d. v. s. innebar en sju- å åttadubbling utaf antalet vid midten af 1700-talet. Under hundraårsperioden före 1860-talet torde sålunda de nu omhandlade hufvudpersonerna hafva *omkring sjudubblats*. Denna tillväxt var betydligt häftigare än inom riket i genomsnitt.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* tillväxte i öfverensstämmelse med den för riket typiska utvecklingen. Deras genomsnittliga antal 1840—1860 öfversteg med 684 personer antalet under perioden 1825—35, hvilket innebar icke fullt en fördubbling. Siffran för år 1860 öfversteg med 1,352 personer siffran för år 1825, hvilket innebar ungefär en tredubbling.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* befann sig under perioden ifråga uti en stark tillväxt. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 21,102 personer medelsiffran för perioden 1751—72, hvilket innebar en tillväxt med 93·9 % eller nära en fördubbling. Siffran för år 1860 öfversteg med 22,466 personer siffran för år 1751, hvilket innebar en tillväxt med 119 %, eller mer än en fördubbling. Gruppen ifråga torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva *minst fördubblats*, hvilket var en tillväxt lika stark som den för riket i genomsnitt gällande.

Samtliga de nu behandlade grupperna tillsammans, d. v. s. det *närande mankötet* i vidsträcktare mening, utgjordes 1751—72 af i medeltal 64,039 och 1840—60 af i medeltal 110,278 personer. Ökningen var sålunda 46,239 personer eller 72·2 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 (58,005, resp. 111,668) var ökningen 53,663 personer eller 92·5 %. Gruppen ifråga torde sålunda hafva *ökats med tre fjärdedelar å fyra femtedelar* af dess numerär vid midten af 1700-talet; en tillväxt som något underskred den för riket i genomsnitt gällande.¹⁾

Gruppen slutligen af det *tärande mankötet* ökades något starkare än inom riket i genomsnitt. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 27,020 personer, d. v. s. 58·2 %, medelsiffran för perioden 1751—72. Siffran för år 1860 öfversteg med 28,916 personer, d. v. s. 60·2 %, siffran för år 1751. Under perioden 1750—1860 torde sålunda tillväxten hafva öfverstigit hälften af numerären vid midten af 1700-talet, sannolikt uppgått till *närmare två tredjedelar* af samma numerär.

Utvecklingen inom Småland under hundraårsperioden före 1860-talet kan alltså sammanfattas sålunda. Mankötet i dess helhet af den jordbruksidkande

¹⁾ Jfr sid. 32.

befolkningen ökades med mellan två tredjedelar och tre fjärdedelar, hvarvid dock det närande mankötet ökades med tre fjärdedelar å fyra femtedelar, det tärande med hälften å två tredjedelar. Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar fördubblades; statareklassens uppkomst föll helt och hållet inom perioden ifråga; backstugu- och inhysesjhjonen sjudubblades; torparne mellan tre- och fyradubblades; bönderna åter ökades icke med en tiondedel.

Vi betrakta nu utvecklingen under tiden efter 1860-talet. Mankötet af den jordbruksidkande befolkningen har härvid visat en liknande minskning som denna befolkning i dess helhet. Medelsiffran för perioden 1870—1900 öfversteg med 1,368 personer medelsiffran för perioden 1840—60. Jämföras åter, hvilket i detta fall är riktigare, siffrorna för åren 1860 och 1900, så framträder en minskning med 18,205 personer eller 9·7 %. Mankötet ifråga torde sålunda under perioden 1860—1900 hafva aftagit något starkare än jordbruksbefolkningen i dess helhet, nämligen med närmare en tiondedel eller i ungefär samma grad som inom Östergötland.¹⁾

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* hafva, såsom i riket i allmänhet varit fallet, ökats. Medelsiffran för 1870—1900 öfversteg med 1,609 personer eller 4·5 % medelsiffran för 1840—60. Siffran för år 1900 öfversteg med 2,795 personer, d. v. s. 7·9 %, siffran för år 1860. Tillväxten har sålunda med rymligaste beräkningsgrund blott varit tredjedelen så stark som inom riket i genomsnitt.²⁾ Af tabellen C)³⁾ framgår, att den hufvudsakligen ägt rum inom Jönköpings och Kronobergs län.

Hufvudpersonerna af torpare- samt af backstugu- och inhysesklasserna hafva under tiden efter 1860-talet varit stadda i stark minskning. I afseende å *jordtorpareklassen* underskred siffran för år 1900 med 5,730 personer, d. v. s. med 35·5 %, siffran för år 1860. Hufvudpersonerna af torpareklassen inom Småland hafva sålunda aftagit med *mera än en tredjedel*, hvilket har varit en minskning större än inom riket i genomsnitt. I afseende å *backstugu- och inhysesklasserna* underskred siffran för år 1900 med 8,380 personer siffran för år 1860 och med 10,829 personer siffran för år 1870. Detta har inneburit en minskning med 50·5 %, resp. 56·9 %. Hufvudpersonerna af dessa klasser torde sålunda under tiden efter 1860-talet intill år 1900 hafva minskats med *omkring hälften*, d. v. s. minst lika starkt som i medeltal inom riket.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* torde under tiden efter 1860-talet hafva något, om ock obetydligt, ökats. Siffran för år 1900 öfversteg med 479 personer, d. v. s. 23·1 %, siffran för år 1860. Tillväxten torde sålunda hafva varit endast en fjärdedel, d. v. s. långt mindre än inom riket i medeltal.⁴⁾

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* företer ett bristfälligt siffermaterial; man torde dock kunna draga den slutsats, att densamma under tiden efter 1860-talet förminskats. Medelsiffran för perioden 1870—1900 underskred nämligen med 2,564 personer medelsiffran för perioden 1840—60.

Totalgruppen af det i vidsträcktare mening *produktiva mankötet* utgjorde 1840—60 i medeltal 110,278 och 1870—1900 i medeltal 108,182 personer. En minskning skulle alltså hafva ägt rum med bortåt ett par tusen personer. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 (111,668, resp. 105,376) iakttages en minskning med öfver 6,000 personer. Att minskningen icke framträder större, trots torpare-, backstugu- och inhy-

1) Siffran för år 1900 understeg siffran för år 1860: i Jönköpings län med 9·2 %, i Kronobergs län med 12·6 % och i Kalmar län med 3·2 %. — 2) Se sid. 38. — 3) Sid. 184—185. — 4) Sid. 40.

sesklassernas ofvan omnämnda aftagande, torde till en del få tillskrifvas det bristfälliga siffermaterialet inom sjätte kolumnen.

Att emellertid hufvudparten af den hos mankönet i dess helhet iakttagna minskningen har berott på en minskning af det i egentlig mening *tärande mankönet*, framgår utaf siffrorna i tabellens sista kolumn. Fr. o. m. år 1870 framträder nämligen här en fortskridande betydlig minskning; siffran för år 1900 understeg med 21,383 personer eller 24·7 % siffran för nämnda år, och äfven vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1900 och 1860 framträder en minskning med 11,913 personer eller 15·5 %. Gruppen ifråga torde sålunda under tiden efter 1860-talet intill år 1900 hafva *aftagit* med en femtedel.

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet kan sammanfattas sålunda. Mankönet af den jordbruksidkande befolkningen minskades med närmare en tiondedel; den produktiva delen däraf minskades emellertid obetydligare, den tärande delen åter med en femtedel. Inom den förra gruppen minskades, ehuru mindre framträdande, kategorien af hemmasöner öfver 15 år och drängar; torparne åter minskades med en tredjedel samt backstugu- och inhysesshjonerna med hälften. Statarne ökades endast obetydligt och likaledes hufvudpersonerna af bondeklassen.

Vid jämförelse¹⁾ framgår, att denna utveckling på alla punkter varit än ogynnsammare än utvecklingen i genomsnitt inom riket.

Efterföljande tabell angifver mankönets ifråga procentiska sammansättning:

Tab. e₃. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
1751/72	30·5	0·2	4·4	2·5	—	20·4	42·0
1795/1800	28·3	0·2	7·2	4·6	—	22·8	36·9
1805/35	26·6	0·1	8·1	5·0	0·3	18·8	41·1
1840/60	19·5	0·1	8·3	7·6	0·8	23·7	40·0
1870/1900	20·2	0·2	7·1	7·3	1·5	22·2	41·5

De två sista grupperna hafva inom Småland utgjort ungefär samma procent af hela folkmängden som inom riket i genomsnitt; dock har gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar varit procentiskt något fåtaligare, men gruppen af det tärande mankönet något talrikare än i medeltal inom riket. Procentsiffrornas medelvärden 1751—1900 voro nämligen för den näst sista gruppen inom de tre länen ifråga 21·6 % men inom riket 25·0 %; för den sista gruppen 40·3 %, resp. 38·8 %.

Beträffande grupperna af hufvudpersoner hafva de småländska länen karakteriserats af procentiskt fåtaligare fiskare och statare. Procentsiffrornas medelvärde 1751—1900 inom dessa län uppgick nämligen för fiskarne till icke fullt 0·2 %, men för riket till 0·4 %; motsvarande medelvärde 1805—1900 för statarne till 0·9 %, resp. 1·5 %.

¹⁾ Jfr sid. 42.

Däremot hafva procentsiffrorna inom Småland för hufvudpersonerna såväl af jordbrukareklassen som af torpare- samt backstugu- och inhysesklasserna i regel något litet öfverstigit procentsiffrorna för riket. Procentsiffrornas medelvärden 1751—1900 för dessa tre grupper utgjorde nämligen inom Småland resp. 25·0 %, 7·0 %, 5·4 %, men inom riket resp. 23·0 %, 6·7 % och 5·1 %. Jordbrukarnes (böndernas) procentiska öfvertalighet har bestått under hela perioden 1750—1900; torparnes samt backstugu- och inhysesljonens åtminstone under loppet af 1800-talet.

Samtliga nu anförda afvikelser från riksprocentsiffrorna hafva emellertid varit jämförelsevis små. Småland har sålunda närmare anslutit sig till den för riket typiska sammansättningen af jordbruksbefolkningen än förut behandlade delar af riket.¹⁾

Förskjutningarna uti nu omhandlade procentsiffror illustrera en del af det resultat, hvartill vi ofvan kommit. Sålunda framträder i dessa procentsiffror statareklassens tillväxt äfvensom torpare-, backstugu- och inhysesklassernas tillväxt under tiden intill 1860-talet samt därefter följande aftagande. Bondeklassens i förhållande till de öfriga grupperna långsamma tillväxt under perioden 1750—1860 tager sig jämväl uttryck uti raskt fallande procentsiffror; under tiden efter 1860-talet konstateras åter någon ökning.

Betrakta vi nu hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning, då jämväl familjemedlemmarna specificeras. Efterföljande tabell är utarbetad efter samma grunder som föregående tabeller af motsvarande slag:

Tab. f₃. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänstesteklasser.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	178,287	36,796	27,225	30,750	273,058	65·3	13·5	10·0	11·2
1800	181,571	37,928	30,433	29,680	279,612	64·9	13·6	10·9	10·6
Medeltal:									
1795/1800 . .	179,929	37,562	28,829	30,215	276,335	65·1	13·5	10·5	10·9
1870	199,760	66,883	92,747	36,886	396,276	50·4	16·9	23·4	9·3
1880	219,416	69,342	75,767	36,181	400,706	54·8	17·3	18·9	9·0
1890	211,314	59,719	58,183	47,772	376,988	56·1	15·8	15·4	12·7
1900	210,094	49,377	44,600	44,946	349,017	60·2	14·1	12·8	12·9
Medeltal:									
1870/1900 . .	210,146	61,330	67,824	41,447	380,747	55·2	16·1	17·8	10·9

Af denna tabell framgår, att jordbruksbefolkningens sammansättning inom Småland endast i så måtto har mera anmärkningsvärdt afvikit från den för riket typiska, att tjänstesteklassen varit något fåtaligare. Procentsiffran 1795—1800 för bondeklassen var nämligen inom Småland 65·1 %, men inom riket 60·5 %; för torpareklassen voro motsvarande siffror 13·5 %, resp. 13·8 % samt för backstugu- och inhysesklasserna 10·5 %, resp. 10·3 %. Åren 1870—1900 hade procentsiffran för bondeklassen inom Småland sjunkit till 55·2 %, och inom riket till 55·0 %; procentsiffran för torpareklassen inom Småland

1) Jfr sid. 46.

stigit till 16·1 % och inom riket till 15·0 % samt procentsiffran för backstugu- och inhysesklasserna inom Småland stigit till 17·8 %, men inom riket till 14·2 %. Om sålunda äfven ännu vid slutet af 1800-talet torpare-, backstugu- och inhysesklasserna inom Småland voro procentiskt talrikare än inom riket i genomsnitt, så voro dock differenserna icke stora.

Öfvertaligheten hos enhvar af dessa sistnämnda klasser har emellertid adderat sina verkningar i afseende å tjänsteklassens storlek. Denna sistnämnda kategori af allmogebefolkningen har nämligen inom provinsen varit procentiskt fåtalig vid jämförelse med hvad för riket varit typiskt. Procentsiffran 1795—1800 var nämligen inom Småland 10·9 % och inom riket 15·5 %; motsvarande siffror 1870—1900 voro resp. 10·9 % och 15·8 %. Procentiskt räknadt har således tjänsteklassen inom Småland blott uppgått till $\frac{2}{3}$ af den för riket normala andelen af jordbruksbefolkningen, och detta förhållande har bestått under hela den nu behandlade perioden.

Dessa förhållanden böra särskildt beaktas vid jämförelse med förhållandena inom mälarelänen och Östergötland. Jfr vidare kap. III.

Blekinge, Kristanstads, Malmöhus och Hallands län.

Mellan de agrariska förhållandena inom de tre sydsvenska provinserna bestå åtskilliga likheter, äfven om Halland, östra Blekinge och vissa delar af Kristianstads län i vissa afseenden mera ansluta sig till de småländska länen. Vi behandla emellertid härstädes de tre provinserna Blekinge, Skåne och Halland uti ett sammanhang.

Följande tabell angiver folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken inom hvarje af de fyra länen:

Tab. a₆. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och sambfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
Blekinge län:				
1751	80·2	5·7	2·4	11·7
1800	64·7	14·2	4·4	16·7
1840	75·9	9·1	2·7	12·3
1900	53·3	26·0	8·8	11·9
Kristianstads län:				
1751	86·0	4·8	1·0	8·2
1800	89·4	4·9	0·3	5·4
1840	87·6	5·2	1·3	5·9
1900	67·6	18·9	7·6	5·9
Malmöhus län:				
1751	82·7	6·6	1·6	9·1
1800	82·4	9·3	2·2	6·1
1840	83·6	6·8	1·4	8·2
1900	41·2	37·5	14·0	7·3
Hallands län:				
1751	86·5	5·8	1·7	6·0
1800	91·1	5·0	1·3	2·6
1840	92·3	2·6	2·4	2·7
1900	67·7	19·5	9·1	3·7

Under tiden 1751—1840 utgjorde den af jordbruk med binärningar lefvande befolkningen inom riket i medeltal 80·6 % af hela folkmängden. Då motsvarande procentsiffra för Blekinge län var 73·6 %, synes Blekinge hafva afvikit från den för riket typiska situationen med en osedvanligt talrik utom jordbruket lefvande befolkning. Denna egendomlighet hos provinsen synes hafva utbildat sig först under senare delen af 1700-talet; de afvikande siffrorna för åren 1800 och 1840 torde bero på oregelbundenheter hos det statistiska materialet.

Skåne och Halland visade under tiden 1751—1840 afvikelser i motsatt riktning. Medelvärdet 1751—1840 af procentsiffrorna för den af jordbruket lefvande befolkningen utgjorde nämligen inom Kristianstads län 87·7 %, inom Malmöhus län 82·9 och inom Hallands län 90·0 %. Inom Malmöhus län öfversteg procentsiffran med 2·3 % den för riket gällande, inom Kristianstads län med 7·1 % och inom Hallands län med ej mindre än 9·4 %. Särskildt inom sistnämnda län utgjorde således den af jordbruket lefvande befolkningen en osedvanligt stor andel af hela folkmängden.

Under tiden efter 1840-talet har industrialiseringen fortgått inom alla fyra länen. År 1900 hade den nu betraktade procentsiffran inom Blekinge sjunkit till öfverensstämmelse med den för riket typiska (som var 53·7 %); inom Malmöhus län ända till 41·2 %, men inom Kristianstads och Hallands län endast till 67 à 68 %. Vid slutet af 1800-talet var således Malmöhus län i osedvanlig grad industrialiseradt; inom Kristianstads och Hallands län åter hade den af jordbruket lefvande befolkningen bättre bibehållit sig än inom riket i genomsnitt.

Utvecklingen af den i jordbruket sysselsatta folkmängden framgår af tabellen A), hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₆. Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.

År.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden.
1751/72	311,994	248,974
1795/1800	386,220	323,800
1805/35	475,143	354,017
1840/50	616,430	438,515
1870/1900	857,410	497,114

Under tiden intill 1860-talet var jordbruksbefolkningen i stort sedt stadd i tillväxt. Den utgjorde vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—50 189,541 personer eller 76·1 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 212,033 personer eller 89·2 % samt vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 280,220 personer eller 118 %. Då befolkningsnumerären synes hafva nått sin kulmen omkring år 1870, torde man kunna uppskatta jordbruksbefolkningens tillväxt under hundraårsperioden före 1860-talet till *en fördubbling*.

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet belyses af nyssnämnda skäl lämpligast genom jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900. Jordbruksbefolkningen skulle i så fall hafva minskats från 518,042 till 457,920 personer, d. v. s. med 60,122 personer eller 11·6 %. Man torde sålunda få uppskatta minskningen under tiden efter 1860-talet till *omkring en tiondedel* af numerären på denna tid.

Vi öfvergå nu till att betrakta jordbruksbefolkningens sammansättning. Antalet af jordbrukande ståndspersoner inom Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län utgjorde åren 1795—1800 resp. 98, 179, 151 och 81, medan böndernas antal var resp. 3,849, 9,340, 9,551 och 8,565. De förra siffrorna utgjorde i procent af de senare resp. 2·5 %, 1·9 %, 1·6 % och 0·9 %, under det att motsvarande procentsiffra för riket var 2·3 %. Inom Blekinge län öfversteg således de jordbrukande ståndspersonernas relativa antal något det för riket typiska, men inom Skåne och Halland funnos ett relativt litet antal af sådana ståndspersoner (siffran för Halland var den lägsta bland alla län).

Under perioden 1840—55 uppgåfvos inom Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län resp. 67, 148, 240 och 136 jordbrukande ståndspersoner, under det att böndernas antal var resp. 4,211, 10,798, 12,855 och 8,350. Procentsiffrorna voro resp. 1·6 %, 1·4, 1·9 % och 1·6 %, medan motsvarande siffra för hela riket var 2·5 %. Om således äfven under förra hälften af 1800-talet ståndspersonernas absoluta antal hade ökats inom Malmöhus och Hallands län, så hade deras absoluta antal minskats inom Blekinge och Kristianstads, äfvensom deras antal relativt till bönderna minskats inom de sistnämnda båda länen. Detta sistnämnda antal var vid midten af 1800-talet inom samtliga fyra länen mindre än det för riket typiska.

Under tiden intill midten af 1800-talet torde således de *jordbrukande ståndspersonernas antal* inom Blekinge, Skåne och Halland icke relativt bönderna hafva varit anmärkningsvärdt talrika; inom vissa delar af dessa provinser torde de hafva *minskats i numerisk betydelse* i förhållande till bondeklassen.

Följande tabell angifver tillväxten af vissa i regel utom allmogeklassen stående kategorier af jordbruksbefolkningen:

Tab. c. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.
1870	372	1,557	146	1,042	284	2,227
1880	553	2,284	142	1,632	356	2,722
1890	683	2,895	319	2,049	439	3,215
1900	852	3,644	663	2,365	521	3,588

Häraf framgår vid jämförelse med tabellen för hela riket (å sid. 15), att de ifrågakommande yrkesgrupperna väl efter hufvudpersoner räknadt hafva varit ganska talrika inom de sydsvenska länen, men då tjänstehjon och familjemedlemmar inräknas relativt fåtaliga. Medan nämligen hufvudpersonernas antal inom de tre grupperna år 1900 utgjorde inom riket 8,914 personer, så var antalet inom länen ifråga 2,036, d. v. s. 22·8 % af den förra siffran. Hela folkmängden inom dessa grupper utgjorde åter 70,035 resp. 9,597, hvilken sistnämnda siffra endast var 13·7 % af den förstnämnda.

Trots rikedomens särskildt i Skåne på större egendomar får det af nu nämnda skäl antagas, att allmogeklassen inom de sydsvenska provinserna bibehållit sin numeriska öfvervikt öfver andra kategorier af jordbruksbefolkningen bättre än inom riket i genomsnitt.

Vi öfvergå nu till att taga allmogeklassens utveckling och sammansättning i betraktande. Efterföljande tabell illustrerar dessa förhållanden:

Tab. d₆. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.*

År.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torparklassen.	Backstugue- och inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemman öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1751	34,980	850	2,795	6,291	—	25,056	50,509	120,431
1754	30,401	920	3,079	6,524	—	26,604	51,229	118,757
1757	30,720	986	2,958	7,048	—	27,481	52,717	121,910
1760	30,145	751	3,445	6,842	—	27,886	52,542	121,611
1763	31,001	1,056	3,569	8,258	—	28,196	53,814	125,894
1766	31,182	952	3,627	8,453	—	28,471	54,871	127,556
1769	31,805	1,002	3,824	8,528	—	29,508	55,459	130,126
1772	31,132	1,062	3,551	9,393	—	29,638	54,958	129,734
1795	32,560	1,059	9,375	11,736	—	44,275	55,030	154,035
1800	31,924	1,246	10,412	13,998	—	45,629	57,842	161,051
1805	35,573	1,278	11,205	12,253	—	35,476	62,886	158,671
1810	37,429	1,137	11,644	11,506	—	34,510	63,447	159,673
1815	35,541	1,278	13,360	11,285	—	36,807	66,263	164,534
1820	36,431	1,320	15,502	11,609	—	40,233	72,155	177,250
1825	35,579	1,169	16,795	12,280	877	41,509	77,777	185,986
1830	35,399	1,139	17,734	13,391	899	43,306	80,690	192,558
1835	35,838	1,144	18,065	14,091	1,295	48,061	83,835	202,329
1840	35,341	1,170	17,803	15,075	1,924	60,480	81,527	213,320
1845	36,276	1,235	18,367	17,769	2,235	63,835	77,063	216,780
1850	38,202	1,257	19,000	19,398	2,190	65,555	70,179	215,781
1855	38,565	1,546	17,002	22,000	3,563	58,163	82,007	222,846
1860	40,758	1,758	20,778	22,536	3,117	62,575	88,228	239,750
1870	45,016	2,105	18,483	24,583	4,058	55,524	104,466	254,235
1880	47,493	2,452	17,968	20,761	6,398	58,799	97,751	251,622
1890	48,212	2,690	14,815	17,770	6,785	58,971	93,594	242,837
1900	48,207	2,471	12,359	13,664	7,171	59,688	79,921	223,481
Medeltal:								
1751/72	31,415	947	3,356	7,667	—	27,855	53,262	124,502
1795/1800	32,242	1,152	9,894	12,867	—	44,952	56,436	157,543
1805/35	35,970	1,209	14,901	12,345	439	39,986	72,436	177,286
1840/60	37,828	1,393	18,590	19,356	2,606	62,121	79,801	221,695
1870/1900	47,232	2,430	15,906	19,195	6,103	58,245	93,933	243,044

Tillväxten 1750—1860 af *mankönet* har varit af samma karaktär som den samfälda jordbruksbefolkningens ökning. Medelsiffran 1840—60 öfverskred med 97,193 personer medelsiffran för 1751—72, hvilket innebar en ökning med 78·1 %. Den approximerade siffran för år 1860 öfversteg med 119,319 personer siffran för år 1751, hvilket innebar en tillväxt med 99·1 %. Jämföres åter siffran för år 1870, då den jordbruksidkande befolkningen synes hafva nått sin kulmen, med siffran för år 1751, så var tillväxten 133,804 personer eller 111 %. Liksom ofvan är anfördt i afseende å hela den i jordbruket sysselsatta folkmängden, torde sålunda *mankönet* ifråga under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *ungefärligen fördubblats*.

För hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* öfversteg medelsiffran 1840—60 med 6,413 personer medelsiffran för 1751—72. Detta innebar en till-

växt med 20·4 %. Jämföres åter siffran för år 1860 med medelsiffran för perioden 1751—72¹⁾, så var tillväxten icke mindre än 9,343 personer eller 29·7 %. Det får på grund häraf antagas, att tillväxten ifråga uppgått till minst en femtedel, men sannolikt *öfverstigit en fjärdedel* af numerären vid midten af 1700-talet.

Jordbrukareklassens tillväxt, efter hufvudpersoner räknadt, torde sålunda i de sydsvenska provinserna hafva varit något större än genomsnittsökningen inom riket. Beträktas emellertid denna tillväxt närmare, synes den hafva börjat först under 1800-talet. Siffran för 1795—1800 öfversteg nämligen endast obetydligt medelsiffran för 1751—72; inom Malmöhus och Hallands län var siffran för år 1800 t. o. m. lägre än siffrorna vid 1754 års folk-räkning.²⁾ Fr. o. m. år 1800 ökades emellertid siffrorna i stort sedt inom området ifråga; anmärkningsvärdt är att en tillväxt ägde rum äfven under femårsperioderna 1800—05 och 1810—15.³⁾ Under tiden härefter iakttagas väl några oregelbundenheter, men dessa afhänga delvis af det statistiska materialet, och siffran för år 1835 öfversteg icke obetydligt siffran för år 1800. Under 1840- och 50-talen synes emellertid den starkaste tillväxten hafva ägt rum.

Den ojämförligt starkaste tillväxten af jordbrukareklassen ägde emellertid rum i Skåne och särskildt i Malmöhus län. Jämföras nämligen⁴⁾ medelsiffrorna för perioden 1840—60 med medelsiffrorna för åren 1795—1800, så var den procentiska ökningen inom Blekinge län 8·4 % och inom Hallands län t. o. m. negativ, men inom Kristianstads län 18·8 % och inom Malmöhus län 37·8. Jämföras siffrorna för år 1860 med siffrorna för åren 1795—1800, så var den procentiska ökningen inom Blekinge län 15·8 % och inom Hallands län 5·7 %, men inom Kristianstads län 31·3 % och inom Malmöhus län 50·7 %. Uti ifrågavarande hänseende bilda sålunda de sydsvenska provinserna ingen sammanhängande enhet, särskildt afviker Hallands län med en utveckling mera öfverensstämmande med Smålands.⁵⁾

Gruppen af hufvudpersoner inom *fiskareklassen* företer under perioden ifråga en liknande tillväxt som den nu omrörda. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 446 personer medelsiffran för 1751—72, hvilket innebar en tillväxt med 47·1 %. Jämföres åter siffran för år 1860 med sistnämnda medelsiffran, så var ökningen 811 personer eller ända till 85·6 %. Om det sålunda ock är vanskligt att närmare angifva tillväxstens storlek, kan densamma dock antagas hafva varit starkare än tillväxten inom jordbrukareklassen.

Hufvudpersonernas af *jordtorpareklassen* utomordentliga tillväxt framgår däraf, att medelsiffran för 1840—60 med icke mindre än 15,234 personer eller 454 % öfverskred medelsiffran för 1751—72, och siffran för år 1860 öfverskred sistnämnda medelsiffran med 17,422 personer eller 519 %. Jämföras siffrorna för åren 1860 och 1751, så var tillväxten 17,983 personer eller 643 %. Hufvudpersonerna af jordtorpareklassen torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva minst femdubblats, sannolikt ända till *sex- à sjudubblats*.

Af tabellen D)⁶⁾ framgår att denna torparnes tillväxt var olika stark inom de fyra länen. I Blekinge län föll torpareklassens uppkomst nästan

1) Siffran vid 1751 års yrkesräkning synes af okänd anledning afvika från siffrorna 1754—72. Den lämpar sig därför mindre väl för jämförelse. — 2) Jfr föregående not. — 3) Uti tabellen öfvan framträder denna tillväxt mycket betydlig, men detta beror på att jämte bönderna jämväl »ur tjänst gångna» m. fl. äro inräknade i kol. 1. Af tabellen C) synes att böndernas tillväxt var mindre. — 4) Efterföljande beräkningar grunda sig på siffror motsvarande dem i kol. 1 af tab. de, uträknade för de särskilda länen. — 5) Jfr öfvan sid. 88. — 6) Sid. 186—187.

helt och hållet inom perioden ifråga; siffran för år 1860 var närmare 24 gånger så stor som medelsiffran för perioden 1751—72 och mer än 53 ggr så stor som siffran för år 1751. Äfven i Hallands län var torparnas antal vid midten af 1700-talet ringa; siffran för 1860 var 8 gånger så stor som medelsiffran för 1751—72 och nära 10 gånger så stor som siffran för år 1751. Inom de båda skånska länen åter uppgafs redan vid midten af 1700-talet ett rätt anseeligt antal af torpare. Icke desto mindre var siffran för år 1860 i afseende å Kristianstads län 6 å 7 gånger så stor som medelsiffran för 1751—72 samt 8 å 9 gånger så stor som siffran för år 1751; samt i afseende å Malmöhus län 3 å 4 gånger så stor som de sistnämnda siffrorna. — I förhållande till antalet vid midten af 1700-talet var således torparnas tillväxt 1750—1860 häftigast inom Blekinge län, dernäst inom Hallands och Kristianstads län samt minst häftig inom Malmöhus län. Äfven inom sistnämnda län torde dock tillväxten hafva uppgått till den inom riket i genomsnitt typiska.¹⁾

Äfven tillväxten af hufvudpersonerna inom *backstugu- och inhyysesklasserna* (inkl. *gatuhusmännen*) var uti nu omhandlade provinser betydlig. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg med 11,689 personer medelsiffran för 1751—72, hvilket innebar närmare en tredubbling. Siffran för år 1860 öfversteg sistnämnda medelsiffran med 14,869 personer, hvilket innebar mycket nära en tredubbling. Siffran för år 1860 slutligen öfversteg siffran för år 1751 med 16,245 personer, hvilket innebar mellan en tredubbling och en fyrdubbling. De ifrågavarande hufvudpersonerna torde sålunda under tiden 1750—1860 hafva *omkring tredubblats*.

Det framgår af tab. E),²⁾ att de fyra länen i afseende å denna tillväxt förhöllo sig på i någon mån liknande sätt som i afseende å tillväxten af torpareklassen. Inom Blekinge och Hallands län voro nämligen backstugu- och inhysehjonerna vid midten af 1700-talet fåtaligare än inom de skånska länen; den procentiska tillväxten 1750—1860 var fördenskull i dessa län starkare än inom Skåne. Siffran för år 1860 var sålunda inom Blekinge län 5 å 6 gånger så stor som medelsiffran för 1751—72 samt mera än 8 gånger så stor som siffran för år 1751. Inom Hallands län var den närmare 3 gånger så stor som den förra medelsiffran och mera än 3 gånger så stor som den senare siffran. Inom Kristianstads och Malmöhus län åter voro siffrorna för år 1860 2 å 3 gånger så stora som medelsiffrorna för 1751—72 och omkring 3 gånger så stora som siffrorna för år 1751.

Statareklassens tillväxt var likaledes inom de här omrörda provinserna betydlig. Den approximerade siffran för år 1860 öfversteg med 2,240 personer siffran för år 1825, hvilket innebar mellan en tre- och en fyrdubbling. Tillväxten af hufvudpersonerna inom denna grupp var sålunda starkare än för riket i medeltal.³⁾

Detta sistnämnda var jämväl fallet med gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar*. Siffran för perioden 1840—60 öfversteg med 34,266 personer siffran för perioden 1751—72, hvilket innebar en ökning med 123 %. Den approximerade siffran för år 1860 öfversteg nyssnämnda medelsiffran med 34,720 personer, hvilket innebar samma procentiska ökning. Jämföras åter siffrorna för åren 1860 och 1751, så var tillväxten 37,519 personer eller 150 %. Gruppen ifråga torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva ökats med *närmare* $\frac{3}{2}$ af dess numerär vid midten af 1700-talet.

Samtliga de nu behandlade grupperna tillsammans, d. v. s. det *närande mankönet*, utgjorde under perioden 1751—72 i medeltal 71,240, under pe-

1) Jfr ofvan sid. 29. — 2) Sid. 188—189. — 3) Jfr sid. 30.

rioden 1840—60 i medeltal 141,894, år 1751 69,922 samt år 1860 151,522 personer. Vid jämförelse mellan de två förstnämnda medelsiffrorna var sålunda ökningen 70,654 personer, d. v. s. mycket nära en fördubbling. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 var ökningen 81,600 personer eller 117 %, d. v. s. mer än en fördubbling. Man torde sålunda kunna antaga, att hufvudgruppen ifråga under perioden 1750—1860 *mer än fördubblades*.

Gruppen slutligen af det *tärande mankönet* ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—60 och 1751—72 med 26,539 personer eller 49·8 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1751 med 37,719 personer eller 74·7 %. Gruppen torde sålunda hafva ökat med minst hälften, men sannolikt med *närmare tre fjärdedelar* af sin numerär vid midten af 1700-talet.

Under hundraårsperioden före 1860-talet torde sålunda utvecklingen i Blekinge, Skåne och Halland hafva varit följande. Mankönet af den jordbruksidkande befolkningen ungefärligen fördubblades; hufvudkategorien af det närande ökades än något starkare, men hufvudkategorien af det tärande med hälften å två tredjedelar. Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar ökades med fem fjärdedelar å tre halfva; statarne 3- å 4-dubblades under perioden 1825—60; backstugu- och inhysseshjonerna tredubblades, torparne sex- å sjudubblades och hufvudpersonerna af bondeklassen ökades med mera än en fjärdedel.

Utvecklingen *under tiden efter 1860-talet* har varit följande. Mankönet i dess helhet nådde sin kulmen år 1870, men har sedermera aftagit. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 var minskningen 16,269 personer eller 6·8 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 var densamma 30,754 personer eller 12·1. Mankönet af den jordbruksidkande befolkningen torde sålunda under tiden efter 1860-talet intill år 1900 hafva minskats med möjligen ända till *en tiondedel*, d. v. s. i ungefär samma grad som inom Östergötland¹⁾ och Småland.²⁾

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* befunno sig, såsom ofvan anmärkts, särskildt under tiden från 1840-talet i ökning. Denna ökning fortsatte intill år 1890; under 1890-talet var antalet stationärt. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 var *ökningen* 7,449 personer eller 18·3 %, d. v. s. *ungefär en femtedel* af antalet omkring år 1860.

Hvad nu anförts synes i stort sedt gälla äfven om hufvudpersonerna af *fiskareklassen*; endast framträder tillväxten vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 än större, nämligen 40·6 %.

Hufvudpersonerna af *torpare-* samt *backstugu-* (*husmans-*) och *inhysses-* *klasserna* hafva under tiden efter 1860-talet varit i starkt aftagande. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 var hufvudpersonernas minskning inom den förstnämnda klassen 8,419 personer eller 40·5 %, inom de sistnämnda 8,872 personer eller 39·4 %. Af tabellen *D)* framgår, att minskningen af torpareklassen har varit olika stark inom de olika länen. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 var nämligen torparnas minskning inom Blekinge län endast 15·0 %, men inom Hallands län 30·1 %, inom Kristianstads län 40·3 % och inom Malmöhus län 68·1 %. Backstugusittarnes (*husmännens*) och inhysseshjonens minskning åter har varit ungefär lika stark inom de olika länen; af tabellen *E)* framgår att densamma vid jämförelse

1) Jfr sid. 75. — 2) Jfr sid. 90.

mellan åren 1870 och 1900 var inom Blekinge län 38·4 %, inom Kristianstads län 45·2 %, inom Malmöhus län 46·2 % och inom Hallands län 46·5 %.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* hafva under tiden efter 1860-talet befunnit sig i fortsatt ökning; vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 var tillväxten 4,054 personer eller *mera än en fördubbling*.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* torde hafva *något minskats*; medelsiffran för perioden 1870—1900 understeg med 6·2 % medelsiffran för perioden 1840—60.

Hufvudgruppen af det i vidsträcktare mening *närande mankönet* uppgick åren 1860, 1870 och 1900 till resp. 151,522, 149,769 och 143,560 personer. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 iakttagas således en minskning med 5·3 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 en minskning med 4·1 %. Hufvudgruppen ifråga torde alltså endast hafva minskats hälften så starkt som mankönet i dess helhet.

Hufvudgruppen slutligen af det i egentligaste mening *tärande mankönet* minskades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 med 8,307 personer eller 9·4 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 med 24,545 personer eller 23·5 %. Det är förut anmärkt, att den sistnämnda siffran närmast torde angifva minskningens storlek, och torde således denna hafva uppgått till åtminstone *en femtedel*. Minskningen af ifrågavarande grupp torde alltså hafva varit dubbelt så häftig som minskningen af mankönet i dess helhet.

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet kan alltså sammanfattas på efterföljande sätt. Mankönet af jordbruksbefolkningen minskades med en tiondedel; hufvudgruppen af det närande mankönet dock endast hälften så starkt, men hufvudgruppen af det tärande mankönet dubbelt så starkt. Kategorien af hemmasöner öfver 15 år och drängar minskades ungefär så som den förstnämnda hufvudgruppen. Hufvudpersonerna af torpare- samt backstugu- och inhysesklasserna minskades med två femtedelar, men hufvudpersonerna af statareklassen mer än fördubblades och hufvudpersonerna af bondeklassen ökades med ungefär en femtedel.

Följande tabell angifver nu mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning:

Tab. e_a. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Hemmasöner under 15 år och vissa andra tärande personer.
	Hufvudpersoner.						
1751/72	25·2	0·8	2·7	6·1	—	22·4	42·8
1795/1800	20·5	0·7	6·3	8·2	—	28·5	35·8
1805/35	20·3	0·7	8·4	7·0	0·2	22·6	40·8
1840/60	17·1	0·6	8·4	8·7	1·2	28·0	36·0
1870/1900	19·4	1·0	6·5	7·9	2·5	24·0	38·7

Gruppen af barn under 15 år (och vissa andra tärande personer) har under hela perioden 1750—1900 utgjort en andel af jordbruksbefolkningen,

som alldeles öfverensstämt med den för riket typiska. Medelvärdet 1751—1900 af procentsiffrorna var inom riket 38·8 %, och inom de ifrågavarande fyra länen äfven 38·8 %.

Samma förhållande har bestått i afseende å gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar; medelvärdet 1751—1900 af procentsiffrorna för denna grupp var inom riket 25·0 % och inom de fyra länen ifråga 25·1 %.

Hufvudpersonerna af statareklassen hafva ungefärligen visat den för riket typiska procentsiffran (1870—1900 rådde fullständig öfverensstämmelse). Likaså hufvudpersonerna af torpareklassen; medelvärdet 1751—1900 af procentsiffrorna för denna kategori var inom länen ifråga 6·5 % och inom riket 6·7 %.

De något mera framträdande afvikelserna hafva bestått däruuti, att uti länen ifråga hufvudpersonerna af backstugu- (husmans-) och inhysesklasserna varit procentiskt talrikare än inom riket i genomsnitt, samt hufvudpersonerna af jordbrukareklassen (bondeklassen) procentiskt något fåtaligare. Medelvärdena 1751—1900 af procentsiffrorna för den förra kategorien voro nämligen inom länen ifråga 7·6 % och inom riket 5·1 %; motsvarande medelvärdet af procentsiffrorna för den senare kategorien voro resp. 20·5 % och 23·0 %. Det synes vid jämförelse med tabellen å sid. 46, att dessa afvikelser hafva bestått under hela perioden 1751—1900. — Slutligen hafva, af naturliga grunder, hufvudpersonerna af fiskareklassen varit procentiskt talrikare inom länen ifråga än inom riket i genomsnitt (medelvärdet 1751—1900 resp. 0·8 % och 0·4 %).

Hela den i jordbruket sysselsatta folkmängdens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900 angifves af följande tabell:

Tab. f₀. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	176,932	35,959	47,713	56,343	316,947	55·8	11·3	15·1	17·8
1800	175,189	41,521	54,854	59,088	330,652	53·0	12·5	16·6	17·9
Medeltal:									
1795/1800 . .	176,060	38,740	51,284	57,716	323,800	54·4	12·0	15·8	17·8
1870	253,539	80,584	108,347	75,572	518,042	48·9	15·6	20·9	14·6
1880	264,608	78,906	91,374	78,403	513,291	51·5	15·4	17·8	15·3
1890	259,026	64,049	82,919	93,209	499,203	51·9	12·8	16·6	18·7
1900	245,527	54,136	66,783	91,474	457,920	53·6	11·8	14·6	20·0
Medeltal:									
1870/1900 . .	255,675	69,419	87,356	84,664	497,114	51·4	14·0	17·6	17·0

Af dessa procentsiffror bekräftas hvad ofvan anförts. Torpareklassen har ungefärligen uppgått till den för riket typiska andelen af jordbruksbefolkningen; procentsiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 voro inom riket resp. 13·8 % och 15·0 % samt inom länen ifråga 12·0 % och 14·0 %. — Backstugu- (husmans-) och inhysesklasserna hafva något öfverskridit den normala andelen; procentsiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 voro nämligen inom

riket resp. 10·3 % och 14·2 %, inom de fyra nu behandlade länen resp. 15·8 % och 17·6 %. Bondeklassen har understigit den normala andelen; procentsiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 voro nämligen inom riket resp. 60·5 % och 55·0 %, inom provinserna ifråga resp. 54·4 % och 51·4 %. Bondeklassens relativa fåtalighet var sålunda störst i äldre tider, men har under loppet af 1800-talet minskats.

Tjänsteklassen har inom Blekinge, Skåne och Halland föga öfverskridit den för riket normala andelen af jordbruksbefolkningen. Procentsiffran 1795—1800 var inom riket 15·5 % och inom länen ifråga 17·8 %; under perioden 1870—1900 voro motsvarande siffror resp. 15·8 % och 17·0 %. De inom mälarelänen och Östergötland konstaterade egendomligheterna i afseende å utvecklingen af denna kategori återfinnas icke i nu behandlade län.

Af hvad nu utvecklats framgår, att jordbruksbefolkningens utveckling och sammansättning inom de sydsvenska provinserna varit af olika karaktär, såväl emot mälareprovinsernas och Östergötlands utveckling som emot Smålands. Jfr vidare kap. III.

Göteborgs och Bohus län.

Om ock utvecklingen inom Göteborgs och Bohus län skall visa sig i mycket öfverensstämmande med den inom öfriga delar af västliga Sverige, anse vi oss dock böra behandla länet i särskildt sammanhang.

Efterföljande tabell angifver folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken:

Tab. a. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allm. tjänst m. m.
1751	75·2	8·5	4·9	11·4
1800	74·5	11·7	5·6	8·2
1840	81·6	4·7	5·6	8·1
1900	36·1	35·1	22·4	6·4

Procentsiffrorna 1751—1840 för den af jordbruk lefvande folkmängden synas rätt bristfälliga; deras medelvärde, nämligen 77·1 %, understeg emellertid föga motsvarande siffra för riket (80·6 %). Under senare hälften af 1800-talet har industrialiseringen af länet i synnerligen hög grad fortskridit; procentsiffran för år 1900, nämligen 36·1 %, understeg högst betydligt den för riket typiska (53·7 %).

Utvecklingen af den i jordbruket sysselsatta folkmängden angifves af tabellen A) hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b. *Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.*

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	83,291	57,852
1795/1800	113,619	78,408
1805/35	136,192	91,987
1840/50	176,418	112,767
1870/1900	282,126	116,058

Medelsiffran för perioden 1840—50 öfversteg medelsiffran för perioden 1751—72 med 54,915 personer eller 94·9 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 var ökningen 59,275 personer eller 105 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 var densamma 62,933 personer eller 111 %. Man torde få antaga, att jordbruksbefolkningen inom länet under hundraårsperioden före 1860-talet *minst fördubblades*.

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet belyses därutaf, att siffran för år 1900 (109,290) understeg siffran för år 1850 med 6,690 personer eller 5·8 % samt understeg siffran för år 1870 (119,638) med 10,348 personer eller 8·6 %. Jordbruksbefolkningen torde sålunda under tiden efter 1860-talet hafva *minskats med närmare en tiondedel*.

Beträffande jordbruksbefolkningens sammansättning må anmärkas, att åren 1795—1800 funnos inom länet 174 jordbrukande ståndspersoner men 8,493 bönder, åren 1840—55 åter 246 personer af förra slaget men 9,851 bönder. De förra siffrorna utgjorde i procent af de senare resp. 2·0 % och 2·5 %. Då motsvarande riksprocentsiffror voro 2·3 % och 2·5 %, så synes att inom Göteborgs och Bohus län de jordbrukande ståndspersonernas antal relativt till bondeklassen var det för riket i genomsnitt normala.

Följande tabell angifver de under tiden 1870—1900 redovisade särskilda kategorierna af jordbruksbefolkningen:

Tab. c₇. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.
1870	65	355	3	25	39	350
1880	97	540	8	101	46	488
1890	165	786	15	234	46	528
1900	206	1,112	39	252	40	487

Häraf framgår vid jämförelse med motsvarande rikstabell, att de ifrågasvarande kategorierna varit fåtaliga inom länet.

Efterföljande tabell angifver nu den närmare sammansättningen af jordbruksbefolkningen (se tab. d₇ sid. 104).

Mankönet i dess helhet af den jordbruksidkande befolkningen ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 med 25,471 personer, d. v. s. 80·4 %; vid jämförelse mellan förstnämnda medelsiffran och den approximerade siffran för år 1860 med 29,531 personer eller 93·2 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 med 111 %. Liksom jordbruksbefolkningen i dess helhet, torde *mankönet* däraf hafva under perioden 1750—1860 *minst fördubblats*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* visa oregelbundna siffror; i sin helhet ökades dock denna kategori under hundraårsperioden ifråga. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 13·0 % medelsiffran för perioden 1751—72; siffran för år 1860 öfversteg sistnämnda medelsiffran med 20·4 %. Tillväxten torde sålunda *högst* hafva uppgått till *en femtedel*.

Tab. d₇. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Göteborgs och Bohus län.*

År.	Jordbru- kare- klassen.	Fiska- reklas- sen.	Tor- pare- klas- sen.	Back- stugu- och in- hyses- klas- serna.	Sta- tare- klas- sen.	Hemma- söner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1751	8,265	807	1,173	749	—	6,161	11,916	29,071
1754	8,508	806	1,267	759	—	7,364	12,893	31,597
1757	9,534	677	1,265	712	—	6,339	11,761	30,288
1760	9,606	707	1,165	1,087	—	6,556	12,256	31,377
1763	8,509	736	1,223	1,126	—	6,810	12,614	31,018
1766	8,780	745	1,395	1,094	—	8,235	13,753	34,002
1769	10,202	912	1,191	1,126	—	7,346	12,449	33,226
1772	9,859	729	1,233	973	—	7,941	12,121	32,856
1795	8,530	539	3,050	1,353	—	9,613	12,751	35,836
1800	9,112	2,048	3,211	1,372	—	10,766	15,058	41,567
1805	10,495	1,928	2,592	1,799	—	8,960	16,615	42,389
1810	10,993	2,027	2,294	1,587	—	8,595	15,582	41,078
1815	9,760	2,020	2,810	1,678	—	10,070	15,538	41,876
1820	10,105	1,921	3,609	1,912	—	10,570	16,887	45,004
1825	10,117	1,681	4,374	1,925	153	10,273	19,966	48,489
1830	10,708	1,882	5,019	2,153	155	10,282	21,330	51,529
1835	11,481	1,710	5,238	1,944	152	10,250	22,361	53,136
1840	9,648	1,534	4,940	2,313	108	14,276	20,876	53,695
1845	10,149	1,526	5,417	2,644	142	15,180	21,821	56,879
1850	10,381	1,549	5,646	2,958	157	15,992	19,940	56,623
1855	10,517	1,460	5,617	2,730	90	15,082	21,847	57,343
1860	11,024	1,599	5,434	3,489	245	16,098	23,321	61,210
1870	10,323	1,666	4,502	3,650	257	14,343	24,157	58,898
1880	10,830	2,602	4,335	3,987	252	14,020	22,536	58,562
1890	10,590	2,988	3,972	2,966	270	14,530	21,181	56,497
1900	10,796	3,765	3,375	2,707	287	12,870	20,014	53,814
Medeltal:								
1751/72	9,158	765	1,239	953	—	7,094	12,470	31,679
1795/1800	8,821	1,293	3,131	1,363	—	10,189	13,905	38,702
1805/35	10,523	1,881	3,705	1,856	66	9,857	18,326	46,214
1840/60	10,344	1,534	5,411	2,827	148	15,325	21,561	57,150
1870/1900	10,635	2,755	4,046	3,328	266	13,941	21,972	56,943

Fiskareklassen är uti länet relativt betydlig och ökades under hundraårsperioden anmärkningsvärdt. Medelsiffran för perioden 1840—60 var nämligen dubbelt så stor som medelsiffran för perioden 1751—72. Hufvudpersonerna af fiskareklassen torde sålunda hafva *fördubblats*.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* voro likaledes stadda i stark ökning. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg med 337 % medelsiffran för perioden 1751—72; siffran för år 1860 öfversteg sistnämnda medelsiffran med 339 %. Hufvudpersonerna af *torpareklassen* torde sålunda hafva *mellan fyra- och femdubblats*.

Liknande utveckling visade hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna*. Medelsiffran för 1840—60 var 3 ggr så stor som medelsiffran för 1751—72; den approximerade siffran för år 1860 var mer än 3¹/₂ ggr så stor som sistnämnda medelsiffran. Hufvudpersonerna ifråga torde sålunda hafva *mellan tre- och fyradubblats*.

Statareklassen har uti länet varit mycket fåtalig; emellertid visade äfven denna kategori den för riket typiska ökningen.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* visar diskontinuerliga siffror; medelsiffran för 1840—60 öfversteg emellertid med 116 % medelsiffran för 1751—72. Gruppen torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva *mer än fördubblats*.

Hufvudgruppen af det i vidsträcktare mening *närande mankönet* utgjordes år 1751 af 17,155 personer, under perioden 1751—72 af i medeltal 19,209, 1840—60 af i medeltal 35,589 och år 1860 af 37,889. Vid jämförelse mellan den förstnämnda medelsiffran och de två sistnämnda siffrorna var ökningen 85·3 %, resp. 97·2 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för 1751 och 1860 var den 121 %. Hufvudgruppen ifråga torde under perioden 1750—1860 hafva *mer än fördubblats*.

Gruppen slutligen af *barn under 15 år* m. fl. tärande personer ökades sannolikt något mindre starkt än nyssnämnda hufvudgrupp. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg medelsiffran för 1751—72 med 72·9 %; den approximerade siffran för år 1860 öfversteg sistnämnda medelsiffran med 87·0 %. Siffran för år 1860 öfversteg siffran för år 1751 med 95·7 %. Hufvudgruppen ifråga torde hafva *närmare fördubblats*.

Utvecklingen inom Göteborgs och Bohus län under perioden 1750—1860 öfverensstämde således nära med den för riket typiska utvecklingen utom möjligen i det afseendet att gruppen af det tärande mankönet tillväxte något starkare samt hufvudpersonerna af backstugu- och inhysesklasserna något mindre starkt än hvad fallet var inom riket i genomsnitt.

Utvecklingen under tiden efter 1860-talet är i afseende å hela jordbruksbefolkningen ofvan angifven. *Mankönet* i dess helhet af nämnda befolkning visade en däremot svarande utveckling. Siffran för år 1900 understeg den approximerade siffran för år 1860 med 12·1 % samt siffran för år 1870 med 8·6 %. Mankönet ifråga torde sålunda hafva *minskats med ungefär en tiondedel*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* synas hafva intagit en tämligen stationär numerär; medelsiffran för 1870—1900 öfversteg endast med 2·8 % medelsiffran för 1840—60, och siffran för år 1900 var lägre än siffran för år 1860. Trots siffermaterialets bristfälligheter torde gruppen ifråga kunna antagas hafva varit *ungefärligen oförändrad*.

Hufvudpersonerna af *fiskareklassen* hafva däremot varit stadda i stark fortsatt tillväxt; siffran för år 1900 öfversteg med 135 % siffran för år 1860. Dessa hufvudpersoner torde sålunda under perioden 1860—1900 hafva åtskilligt *mera än fördubblats*.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* hafva varit stadda i fortskridande minskning; siffran för år 1900 understeg siffran för år 1860 med 37·9 %. Torparne torde således under perioden 1860—1900 hafva *minskats med mera än en tredjedel*.

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* synas egendomligt nog hafva varit stadda i fortsatt ökning ända till år 1880, och först fr. o. m. 1880-talet begynte den för riket typiska minskningen. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 iakttagas emellertid en *minskning* med 22·4 %, d. v. s. med något öfver *en femtedel*.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* torde hafva något, om ock *obetydligt ökats*.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* har minskats; medelsiffran för perioden 1870—1900 understeg med 9·0 % medelsiffran för 1840—

—60; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 var minskningen ej mindre än 20·1 %. Då minskningen synes hafva varit tämligen fortskridande, torde den sistnämnda siffran närmast angifva dess storlek. Gruppen ifråga torde sålunda under perioden 1860—1900 hafva *minskats* med *en femtedel*.

Hufvudgruppen af det i vidsträcktare mening *närmande mankötet* utgjordes år 1860 af 37,889 och år 1900 af 33,800 personer. Vid jämförelse mellan dessa båda siffror var *minskningen* 10·8 %, d. v. s. ungefär *en tiondel* eller af samma styrka som minskningen af mankötet i dess helhet.

Gruppen slutligen af *barn under 15 år* m. fl. personer synes hafva nått sin kulmen år 1870, men därefter hafva varit stadd i fortskridande minskning. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 iakttages en minskning med 14·2 %. Gruppen ifråga torde sålunda hafva *minskats* med möjligen något mera än *en tiondedel*.

Utvecklingen inom länet under tiden efter 1860-talet har sålunda visat en viss öfverensstämmelse med den för riket i genomsnitt typiska utvecklingen. Dock hafva de egendomligheter bestått, att hufvudpersonerna af jordbrukareklassen visat en stationär numerär och hufvudpersonerna af torpareklassen minskats något starkare än inom riket i genomsnitt. Den fåtaliga statareklassen har därjämte föga ökats.

Följande tabell angifver mankötets procentiska sammansättning:

Tab e₇. *Mankötets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Göteborgs och Bohus län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
1751/72	28·9	2·4	3·9	3·0	—	22·4	39·4
1795/1800	22·8	3·4	8·1	3·5	—	26·3	35·9
1805/35	22·8	4·1	8·0	4·0	0·1	21·3	39·7
1840/60	18·1	2·7	9·5	4·9	0·3	26·8	37·7
1870/1900	18·7	4·8	7·1	5·8	0·5	24·5	38·6

Det befinnes häraf vid jämförelse med procentsiffrorna för riket, att de båda sista grupperna i tabellen i afseende å sin andel af hela jordbruksbefolkningen hafva varit af normal storlek. Medelvärdet 1751—1900 af procentsiffrorna för gruppen af hemmasöner och drängar var nämligen inom länet 24·3 % och inom riket 25·0 %; motsvarande medelvärden för gruppen af barn under 15 år m. fl. personer voro 38·3 %, resp. 38·8 %.

De mest framträdande afvikelserna från de för riket typiska förhållandena hafva bestått däri, att statareklassen inom länet varit mycket fåtalig och fiskareklassen relativt mycket talrik. Medelvärdet 1805—1900 af procentsiffrorna för den förstnämnda kategorien var inom länet 0·3 %, men inom riket 1·5 %. Motsvarande medelvärden för den senare kategorien voro 3·5 %, resp. 0·4 %. Dessa egendomligheter hafva varit bestående under hela hundra-femtioårsperioden.

I öfrigt må anmärkas att hufvudpersonerna af backstugu- och inhysesklasserna under tiden 1750—1860 varit procentiskt något fåtaligare än inom riket i

genomsnitt samt hufvudpersonerna af torpareklassen under 1800-talet procentiskt något talrikare. Dessa afvikelser hafva emellertid varit mindre betydande. Hufvudpersonerna af jordbrukareklassen hafva ungefärligen visat de normala procentsiffrorna, hvilket i betraktande af de höga procentsiffrorna för fiskareklassen innebär att bondeklassen, efter hufvudpersoner räknadt, har varit procentiskt något talrikare än inom riket i genomsnitt.

Efterföljande tabell angifver på vanligt sätt hela jordbruksbefolkningens sammansättning:

Tab. f₇. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Göteborgs och Bohus län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	44,959	11,145	5,047	11,726	72,877	61·7	15·3	6·9	16·1
1800	56,856	12,746	5,537	8,800	83,939	67·7	15·2	6·6	10·5
Medeltal:									
1795/1800 . .	50,908	11,945	5,292	10,263	78,408	64·9	15·2	6·8	13·1
1870	67,849	21,891	19,019	10,879	119,638	56·7	18·3	15·9	9·1
1880	70,257	20,290	18,764	10,252	119,563	58·7	17·0	15·7	8·6
1890	70,686	18,304	15,052	11,698	115,740	61·1	15·8	13·0	10·1
1900	70,721	15,725	14,466	8,378	109,290	64·7	14·4	13·2	7·7
Medeltal:									
1870/1900 . .	69,878	19,053	16,825	10,302	116,058	60·2	16·4	14·5	8·9

Häraf bekräftas hvad ofvan anförts, att bondeklassen inom länet varit relativt något talrikare än i medeltal inom riket. Under åren 1795—1800 uppgick nämligen bondeklassens andel af hela jordbruksbefolkningen till 64·9 % och under perioden 1870—1900 till 60·2 %, under det att motsvarande procentsiffror för hela riket voro 60·5 % resp. 55·0 %. Äfven bekräftas, att torpareklassen inom länet varit procentiskt något talrikare än inom riket i medeltal; procentsiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 voro för länet 15·2 %, resp. 16·4 %, för riket 13·8 % resp. 15·0 %. Backstugu- och inhysesklasserna voro, såsom ofvan påpekats, intill 1870-talet relativt något fåtaligare inom länet än i medeltal inom riket.

Särskildt anmärkningsvärda äro procentsiffrorna för tjänsteklassen. Redan vid ingången af 1800-talet var denna hufvudkategori af jordbruksbefolkningen relativt fåtaligare inom länet än hvad för riket var typiskt; procentsiffrorna 1795—1800 voro resp. 13·1 % och 15·5 %. Detta förhållande har emellertid under loppet af 1800-talet betydligt skärpts, så att tjänsteklassen inom länet numera intager en betydligt mindre andel af jordbruksbefolkningen än hvad fallet är inom riket i medeltal. Procentsiffrornas medelvärden 1870—1900 voro nämligen för länet 8·9 %, men för riket 15·8 %; år 1900 voro samma procentsiffror 7·7 %, resp. 18·1 %.

Tjänsteklassen inom Göteborgs och Bohus län torde sålunda i senare tid icke utgöra hälften så stor andel af hela jordbruksbefolkningen som den för riket normala.

Beträffande dessa nu påpekade egendomligheter inom Göteborgs och Bohus län, se vidare kap. III.

Älfsborgs och Skaraborgs län.

På grund af den i flera afseenden likartade utvecklingen inom de båda västgötalänen behandla vi dem här uti ett sammanhang, men komma dock att anmärka de afvikelser, hvilka förefinnas.

Efterföljande tabell angifver folkmängdens procentiska fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken:

Tab. a₈. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binärningar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
Älfsborgs län:				
1751	85·7	3·9	1·0	9·4
1800	87·4	4·9	0·7	7·0
1840	90·5	2·8	0·8	5·9
1900	67·0	20·7	5·6	6·7
Skaraborgs län:				
1751	85·6	3·1	0·6	10·7
1800	86·4	5·4	0·3	7·9
1840	89·6	2·5	0·3	7·6
1900	69·3	16·7	6·1	7·9

De båda västgötalänen hafva sålunda städse karakteriserats af en i förhållande till riket i genomsnitt procentiskt talrik jordbruksbefolkning. Medeltalet 1751—1840 af procentsiffrorna för denna senare befolkning voro nämligen inom Älfsborgs län 87·9 %, inom Skaraborgs län 87·2 % och inom hela riket 80·6 %. Siffrorna för år 1900 voro resp. 67·0 %, 69·3 % och 53·7 %.

Utvecklingen af hela jordbruksbefolkningen framgår af tabellen A, hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₈. *Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.*

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden.
1751/72	128,312	190,453
1795/1800	285,859	246,314
1805/35	328,589	260,195
1840/50	422,643	335,330
1870/1900	528,581	366,815

Medelsiffran för perioden 1840—50 öfversteg medelsiffran för perioden 1751—72 med 144,877 personer eller 76·1 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 (183,521, resp. 349,241) var ökningen 165,720 personer eller 90·3 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 (af hvilka den sistnämnda var 389,433) var ökningen 205,912 personer eller 112 %. Man torde i anledning häraf få under tiden före 1860-talet antaga en *fördubbling*.

Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 (349,241, resp. 337,891) iakttages en minskning med 11,350 personer. Vid jämförelse

åter mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 framträder en minskning med 51,542 personer eller 13·2 %. Jordbruksbefolkningen torde sålunda under tiden efter 1860-talet hafva minskats med mera än *en tiondedel*.

Vi öfvergå till att betrakta jordbruksbefolkningens sammansättning. 1795—1800 funnos inom Älfsborgs län 299 och inom Skaraborgs län 475 jordbrukande ståndspersoner, under det att böndernas antal var resp. 16,150 och 13,609. Procenterna voro resp. 1·9 % och 3·5 %, utvisande (då riksprocenten var 2·3 %), att Älfsborgs län karakteriserades af ett relativt litet och Skaraborgs län af ett relativt stort antal af jordbrukare utom allmogeklassen. Under tiden intill åren 1840—55 hade dessa sistnämndas antal inom Älfsborgs län stigit till 346, men inom Skaraborgs län sjunkit till 444, under det att böndernas antal hade blifvit resp. 17,253 och 13,131. Procentsiffrorna voro nu resp. 2·0 % och 3·4 %, utvisande en ungefär oförändrad ställning i nu nämnda afseende.

Följande tabell angifver utvecklingen under senare delen af 1800-talet utaf vissa i regel ej till allmogen hörande kategorier af jordbruksbefolkningen:

Tab. c₃. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landtbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.
1870	151	571	81	292	169	1,906
1880	208	850	50	479	199	2,871
1890	259	1,094	104	1,186	193	3,084
1900	301	1,304	403	1,769	222	3,305

Ifrågavarande kategorier hafva sålunda varit i tillväxt och visa sig vid jämförelse med rikssiffrorna¹⁾ vara relativt ganska talrika inom de båda länen.

Efterföljande tabell angifver jordbruksbefolkningens närmare sammansättning (se tab. d₃ sid. 110).

Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 utgjorde mankönets ifråga tillväxt 78,343 personer eller 82·5 %; vid jämförelse mellan åren 1751 och 1860 96,173 personer eller 105 %; vid jämförelse mellan åren 1751 och 1870 98,445 personer eller 108 %. Under tiden 1750—1860 torde sålunda *en fördubbling* hafva ägt rum. Det framgår af tabell A₁ att tillväxten var något *starkare inom Skaraborgs än inom Älfsborgs län*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* voro under senare hälften af 1700-talet stadda i ökning; denna ökning fortsatte väl under början af 1800-talet, men under tiden 1840—60 synes numerären hafva varit stationär. Inalles ökades kategorien ifråga under tiden 1751—1860 med 23·1 %, d. v. s. med *en fjärdedel*. Det visar sig emellertid att tillväxten under senare hälften af 1700-talet hufvudsakligen ägde rum inom Skaraborgs län, under det att ökningen inom Älfsborgs län var obetydlig. Ökningen 1751—1860 upp-

¹⁾ Sid. 15.

Tab. d₈. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Älfsborgs och Skaraborgs län.*

År.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugo- och inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1751	28,057	45	3,293	2,311	—	18,235	39,320	91,261
1754	26,758	15	3,289	2,289	—	18,727	37,226	88,304
1757	27,623	17	3,780	2,581	—	17,871	39,450	91,322
1760	28,144	23	3,793	2,421	—	18,467	43,824	96,672
1763	27,955	28	4,216	2,434	—	19,948	40,618	95,199
1766	28,331	21	4,534	2,493	—	21,039	42,265	98,683
1769	29,126	16	4,867	2,708	—	21,556	42,491	100,764
1772	27,694	16	4,596	3,043	—	23,667	38,247	97,263
1795	31,836	100	8,693	4,233	—	29,128	43,325	117,315
1800	30,421	11	9,370	5,175	—	30,834	44,670	120,481
1805	33,725	4	9,410	4,206	—	28,539	43,653	119,537
1810	33,246	106	9,505	4,376	—	28,050	41,408	116,691
1815	32,328	8	10,598	4,462	—	28,937	44,359	120,692
1820	32,776	13	11,957	5,052	—	30,485	47,541	127,824
1825	32,051	—	13,011	5,939	770	27,120	55,169	134,060
1830	31,669	—	13,929	7,119	794	27,840	60,908	142,259
1835	32,614	—	14,822	8,321	784	30,117	63,542	150,200
1840	32,372	12	13,882	9,074	692	42,818	62,123	160,973
1845	31,409	—	15,740	10,637	918	47,095	62,608	168,407
1850	32,152	—	16,626	12,012	945	50,448	60,100	172,283
1855	32,137	2	17,091	13,641	1,088	44,501	68,828	177,288
1860	34,533	11	17,225	13,927	1,940	47,036	72,762	187,434
1870	35,204	62	16,068	15,029	2,764	39,636	80,943	189,706
1880	36,793	40	15,064	12,865	1,776	44,021	71,634	182,193
1890	36,249	84	12,416	10,934	2,122	48,109	65,788	175,702
1900	37,475	79	10,301	9,372	2,468	46,464	58,341	164,500
Medeltal:								
1751/72	27,961	23	4,046	2,535	—	19,939	40,430	94,934
1995/1800	31,129	56	9,032	4,704	—	29,980	43,998	118,899
1805/35	32,630	19	11,890	5,639	336	28,726	50,940	130,180
1840/60	32,520	5	16,112	11,859	1,117	46,379	65,285	173,277
1870/1900	36,430	66	13,463	12,050	2,283	44,557	69,177	178,026

gick äfven inom Älfsborgs län till blott 10·3 %, men inom Skaraborgs län till ej mindre än 41·6 %.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* ökades vid jämförelse mellan åren 1751 och 1860 från 3,293 till 17,225 personer, hvilket innebär *mera än en femdubbling*. Då emellertid antalet vid midten af 1700-talet var relativt litet inom Älfsborgs, men relativt stort inom Skaraborgs län, så innebär ökningen inom det förra länet mer än en åttadubbling, inom det senare länet mellan en tre- och en fyradubbling.

Hufvudpersonerna af *backstugo- och inhysesklasserna* ökades från 2,311 personer år 1751 till 13,927 år 1860 och 15,029 år 1870. Under hundraårsperioden före 1860-talet torde således dessa personer hafva *mera än sexdubblats*. Ökningen var något häftigare inom Skaraborgs än inom Älfsborgs län, i det att densamma inom det förra länet innebär ungefär en åttadubbling, i det senare ungefär en femdubbling.

Hufvudpersonerna inom *statareklassen* ökades från 770 år 1825 till 1,940 år 1860, hvilket innebar en *två- à tredubbling*. Inom Älfsborgs län ökades statarne under samma tid från 231 till 927, d. v. s. fyradubblades; inom Skaraborgs län ökades de från 539 till 1,013, d. v. s. knappt fördubblades.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 med 26,440 personer eller 133 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 med 28,801 personer eller 158 %. Gruppen ifråga torde således under tiden 1750—1860 hafva betydligt mera än fördubblats; möjligen *ökats med ända till $\frac{3}{2}$* af numerären på 1750-talet. Det visar sig vid undersökning, att ökningen torde hafva varit af ungefär lika styrka inom de båda länen.

De nu behandlade grupperna sammanslagna, eller det i vidsträcktare mening *produktiva mankönet*, ökades från 54,504 personer under perioden 1751—72 till 107,992 under perioden 1840—1860, d. v. s. med 53,488 personer eller 98·1 %; samt från 51,941 personer år 1751 till 114,672 personer år 1860, d. v. s. med 62,731 personer eller 121 %. Hufvudgruppen ifråga *mera än fördubblades*, d. v. s. ökades något starkare än mankönet i dess helhet af jordbruksbefolkningen.

Gruppen slutligen af *barn under 15 år m. fl. tärande personer* ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 med 24,855 personer eller 61·5 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 utgjorde ökningen 33,442 personer eller 85·1 %. Ökningen af ifrågavarande kategori uppgick således *icke till en fördubbling*, d. v. s. var mindre än mankönets i dess helhet af jordbruksbefolkningen. Det framgår vid undersökning, att ökningen var något starkare inom Skaraborgs än inom Älfsborgs län.

Utvecklingen under tiden före 1860-talet inom Västergötland och Dal kan sammanfattas sålunda. Jordbruksbefolkningen, liksom mankönet däraf, fördubblades i numerär; hvarvid dock den i vidsträcktare mening produktiva delen däraf ökades något starkare än gruppen af improduktiva personer. Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar mera än fördubblades, statarne två- à tredubblades, backstugu- och inhysesshjonen mera än sexdubblades, torparne mera än femdubblades och bönderna ökades med en fjärdedel.

Mellan Älfsborgs och Skaraborgs län bestodo härvid de skiljaktigheter, att jordbruksbefolkningens tillväxt och särskildt tillväxten utaf gruppen af barn under 15 år m. fl. var något starkare inom det senare länet än inom det förra. Detsamma var fallet med backstugu- och inhysesshjonen samt i all synnerhet med bönderna. Torparnes tillväxt åter var starkast inom Älfsborgs län.

Vi betrakta nu utvecklingen *efter 1860-talet*. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 minskades mankönet af jordbruksbefolkningen med 22,934 personer eller 12·2 %; vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 var minskningen 25,206 personer eller 13·3 %. Minskningen har således *öfverstigit en tiondedel* af numerären på 1860-talet (jfr ofvan). Vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 utgjorde minskningen inom Älfsborgs län 15·9 %, men inom Skaraborgs län 10·2 %; den har således varit något *större inom Älfsborgs än inom Skaraborgs län*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* ökades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 med 2,942 personer eller 8·5 %. Ökningen uppgick

således *icke till en tiondedel*. Den utgjorde inom Älfsborgs län 8·3 % och inom Skaraborgs län 8·8 % och var alltså af ungefär samma relativa storlek i båda länen.

Hufvudpersonerna af *jordtorpareklassen* minskades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 med 6,924 personer, d. v. s. 40·2 % eller *två femtedelar*. Minskningen utgjorde inom Älfsborgs län 38·3 % och inom Skaraborgs län 43·1 %; den var således relativt något starkare inom det sistnämnda länet.

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* minskades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 med 4,555 personer, d. v. s. 32·7 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 med 5,657 personer eller 37·6 %. Minskningen under tiden efter 1860-talet torde således hafva öfverstigit *en tredjedel*. Minskningen 1870—1900 uppgick inom Älfsborgs län till 41·2 %, inom Skaraborgs till 34·2 %; den var således relativt något starkare inom det förstnämnda länet.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* torde under tiden efter 1860-talet hafva ökat; vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 synes ökningen hafva uppgått till ungefär *en fjärdedel*. Af siffrorna för Älfsborgs län göres det emellertid tvifvelaktigt, att inom detta län någon ökning ägt rum.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* m. fl. minskades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—60 och 1870—1900 med 1,822 personer eller 3·9 %. Siffermaterialet är otillfredsställande; man torde emellertid kunna draga den slutsats, att gruppen ifråga *minskades med några procent*. Minskningen torde emellertid hafva ägt rum uteslutande inom Älfsborgs län, under det att numerären inom Skaraborgs län var stationär eller t. o. m. något ökades.

Det *produktiva mankönet* i dess helhet minskades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 från 114,672 till 106,159 personer, d. v. s. med 8,513 personer eller 7·4 %. Minskningen torde således *icke hafva uppgått till en tiondedel*, d. v. s. hafva varit mindre än minskningen af hela mankönet.

Gruppen slutligen af *barn under 15 år m. fl. tävande personer* minskades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 med 14,421 personer eller 19·8 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 med 22,602 personer eller 27·9 %. Trots det bristfälliga siffermaterialet kan den slutsats dragas, att minskningen uppgått till *en femtedel à en fjärdedel*, d. v. s. har varit starkare än mankönets i dess helhet. Minskningen har varit af samma styrka inom de båda länen.¹⁾

Utvecklingen efter 1860-talet kan sammanfattas sålunda. Jordbruksbefolkningen liksom mankönet därpå minskades med öfver en tiondedel. Den improduktiva delen af mankönet minskades starkare än den produktiva. Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar något minskades; backstugu- och inhysesjonen minskades med en tredjedel och torparne med två femtedelar. Statarna ökades med en fjärdedel och bönderna med icke fullt en tiondedel.

Älfsborgs och Skaraborgs län skilde sig härvid i någon mån i så måtto, att folkminskningen och särskildt minskningen utaf gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar samt utaf backstugu- och inhysesjonen var något större inom det förra länet samt att statarna inom detta län knappast torde hafva ökat. Utvecklingen inom Älfsborgs län har således varit något ogynnsammare än inom Skaraborgs.

¹⁾ Inom Älfsborgs län var nämligen minskningen 1870—1900 28·2 %, inom Skaraborgs län 27·6 %.

Följande tabell angifver nu jordbruksbefolkningens procentiska sammansättning:

Tab. e₈. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Älfsborgs och Skaraborgs län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torparklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
	Hufvudpersoner.						
1751/72	29·4	—	4·3	2·7	—	21·0	42·6
1795/1800	26·2	0·1	7·6	3·9	—	25·2	37·0
1805/35	25·1	—	9·1	4·3	0·3	22·1	39·1
1840/60	18·8	—	9·3	6·8	0·6	26·8	37·7
1870/1900	20·5	—	7·5	6·8	1·3	25·0	38·9

Jordbruksbefolkningens procentiska sammansättning inom västgötalänen har under hela hundrafemtioårsperioden anmärkningsvärdt nära öfverensstämt med den för riket typiska. Sålunda utgjorde medelvärdena 1751—1900 utaf procentsiffrorna a) för jordbrukareklassen, inom länen ifråga 24·0 % och inom riket i dess helhet 23·0 %; b) för torpareklassen resp. 7·6 % och 6·7 %, c) för backstugu- och inhysesklasserna resp. 4·9 % och 5·1 %, d) för gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar resp. 24·0 % och 25·0 % samt e) för gruppen af barn under 15 år m. fl. tärande personer resp. 39·1 % och 38·8 %.

Endast i afseende å hufvudpersonerna af statarklassen har en afvikelse bestått i så måtto, att statarne varit procentiskt fåtaligare inom västgötalänen än inom riket i genomsnitt. Medelvärdena 1805—1900 utaf procentsiffrorna för denna grupp voro nämligen, inom västgötalänen 0·7 % och inom riket 1·5 %.

Mellan Älfsborgs och Skaraborgs län har i nu nämnda hänseenden icke rådt annan anmärkningsvärd skiljaktighet, än att statarne varit procentiskt än fåtaligare inom Älfsborgs län än hvad ofvan anförts, under det att procentsiffran för Skaraborgs län mera närmat sig riksmedeltalet.¹⁾

Följande tabell angifver jordbruksbefolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900, då jämväl familjemedlemmarna specificeras (se tab. F₈ sid. 114).

Häraf framgår, att äfven då familjemedlemmarna specificeras samt tjänsteklassen särskildt utbrytes, så har jordbruksbefolkningens sammansättning inom västgötalänen ganska nära öfverensstämt med den för riket typiska. Bondeklassen inom dessa län utgjorde 1795—1800 och 1870—1900 resp. 62·3 och 53·6 % af hela jordbruksbefolkningen, under det att motsvarande siffror för hela riket voro 60·5 % resp. 55·0 %. Procentsiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 för torpareklassen voro inom länen ifråga resp. 14·7 och 17·5 % och inom riket resp. 13·8 och 15·0 %; för backstugu- och inhysesklasserna inom länen resp. 9·5 och 16·4 %, och inom riket resp. 10·3 och 14·2 %. Endast den afvikelse kan här konstateras, att torpare- samt backstugu- och inhysesklasserna i senare tid varit procentiskt något talrikare inom västgötalänen. Denna afvikelse har emellertid ej varit mera betydande.

¹⁾ Medelvärdena 1825—1900 voro nämligen 0·4 %, resp. 1·1 %.

Tab. f_g. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Älfsborgs och Skaraborgs län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	152,605	34,485	21,153	34,402	242,645	62·9	14·2	8·7	14·2
1800	155,191	37,885	25,624	31,283	249,983	62·1	15·2	10·2	12·5
Medeltal: 1795—1800 . .	153,898	36,185	23,389	32,842	246,314	62·5	14·7	9·5	13·3
1870	194,785	76,073	74,884	43,691	389,433	50·0	19·6	19·2	11·2
1880	202,871	72,102	64,162	36,477	375,612	54·0	19·2	17·1	9·7
1890	194,647	59,115	54,615	55,947	364,324	53·4	16·2	15·0	15·4
1900	194,119	49,250	46,582	47,940	337,891	57·4	14·6	13·8	14·2
Medeltal: 1870—1900 . .	196,605	64,135	60,061	46,014	366,815	53·6	17·5	16·4	12·5

Äfven tjänsteklassens andel af jordbruksbefolkningen har icke inom västgötalänen i betydligare mån afvikit från riksprocenten. Den har dock legat något under denna senare; sålunda voro procentisiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 inom länen ifråga 13·3 resp. 12·5 %, men inom riket i dess helhet 15·5, resp. 15·8 %.

Mellan Älfsborgs och Skaraborgs län hafva i nu anmärkta hänseenden icke bestått några mera betydande skiljaktigheter. Endast visar det sig vid undersökning, att bondeklassen inom Skaraborgs län har varit procentiskt något talrikare än inom Älfsborgs¹⁾ samt att tjänsteklassen under loppet af 1800-talet har något ökats uti Skaraborgs, men något aftagit inom Älfsborgs län.²⁾

Värmlands och Örebro län.

För studiet af utvecklingen inom Värmland är det förhållande olägligt, att Värmlands och Örebro län under tiden för yrkesräkningarna 1751—72 utgjorde en administrativ enhet. Dessa båda län kunna icke särskiljas förrän åren 1795—1800, men våra betraktelser öfver utvecklingen före 1860-talet kräfvä för att få jämförlighet med andra län tillgång äfven till siffrorna för perioden 1751—72. Vi komma därför att behandla de båda länen tillsammans, men då utvecklingen inom dem varit på åtskilliga punkter olikartad, komma vi att såvidt möjligt angifva dessa olikheter.

År 1751 kan sålunda befolkningens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken icke beräknas för hvardera af de båda länen. Vi antaga emellertid, att de procentisiffror detta år, som gälla för dem båda sammanlagna, kunna antagas i någon mån karakterisera situationen inom etthvert af dem. Följande tabell angifver i så fall nämnda fördelning (se tab. a_g sid. 115).

Värmland har således städe karakteriserats af en talrik jordbruksbefolkning; medelvärdet 1751—1840 af procentisiffrorna för denna befolkning var 87·5 % och öfversteg icke obetydligt motsvarande riksmåttal (80·6 %). Äfven under senare delen af 1800-talet har Värmland, trots dess industrial-

1) Medeltalen 1795—1800 och 1870—1900 utaf procentisiffrorna för bondeklassen voro a) inom Älfsborgs län 64·6 %, resp. 54·4 %, b) inom Skaraborgs län 60·0 %, resp. 52·7 %. — 2) Medeltalen 1795—1800 och 1870—1900 utaf procentisiffrorna för tjänsteklassen voro a) inom Älfsborgs län 14·3 %, resp. 10·7 %, b) inom Skaraborgs län 12·3 %, resp. 14·7 %.

Tab. a₉. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk m. binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
Värmlands län:				
1751	86·0	5·3	0·7	8·0
1800	86·6	8·0	0·5	4·9
1840	90·0	5·3	0·3	4·4
1900	65·5	22·9	6·3	5·3
Örebro län:				
1751	86·0	5·3	0·7	8·0
1800	74·4	20·0	0·8	4·8
1840	87·1	7·6	0·5	4·8
1900	55·0	31·6	8·1	5·3

sering, bibehållit en procentiskt större jordbruksbefolkning än riket i genomsnitt (år 1900 voro siffrorna resp. 65·5 och 53·7 %).

Siffran år 1800 för *Örebro län* afviker betydligt från 1751 och 1840 års siffror. Denna oregelbundenhet, som äfven iakttages inom flere andra län, beror förmodligen därpå att nämnda år bergsmansklassen och den vid bergshandteringen sysselsatta landsbygdsbefolkningen efter andra grunder särskildes från allmogebefolkningen. Räknas den förstnämnda befolkningen till jordbruket, torde *Örebro län* i äldre tid hafva uppvisat en fördelning ungefär öfverensstämmande med *Värmlands*; räknas den åter till industrien, så torde jordbruksbefolkningen inom *Örebro län* hafva varit procentiskt fåtaligare än inom riket i genomsnitt. Vid slutet af 1800-talet låg procentsiffran för jordbruksbefolkningen endast obetydligt öfver rikssiffran.

Utvecklingen af den sammanlagda jordbruksbefolkningen framgår af tab. A), hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₉. *Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.*

År.	Hela folk-mängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folk-mängden.
1751/72	186,591	155,363
1795/1800	227,574	190,481
1805/35	261,015	201,910
1840/50	340,490	258,026
1870/1900	440,990	289,761

Under hundraårsperioden före 1860-talet var den jordbruksidkande befolkningen i stort sedt stadd i tillväxt, om ock, i likhet med hvad förhållandet var inom riket i allmänhet, en minskning ägde rum under vissa kvinvennier i början af 1800-talet.¹⁾ Vid jämförelse mellan genomsnittssiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—50 var ökningen 102,663 personer eller 66·1 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1850 (142,697, resp. 266,288) var ökningen 123,591 personer eller 86·6 %, vid jämförelse slutligen mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 (142,697, resp. 312,817) var densamma 170,120 personer eller ej mindre än 119 %. Då befolkningen

¹⁾ Jfr sid. 54, 64 och 71.

synes hafva varit i ganska stadigt stigande under hela hundraårsperioden intill 1870, torde den sistnämnda procentsiffran närmare än de båda förstnämnda uttrycka tillväxtens storlek. Man torde sålunda kunna antaga, att denna tillväxt under hundraårsperioden före 1860-talet uppgick till *en fördubbling* utaf numerären vid midten af 1700-talet. Huru tillväxten torde hafva förhållit sig inom hvartdera af de båda länen, se nedan.

Under tiden efter 1860-talet torde befolkningen hafva minskats. Medelsiffran för perioden 1870—1900 var visserligen större än medelsiffran för perioden 1840—60; men detta förhållande bevisar mindre då såsom nämnts folkmängden synes hafva nått sin kulmen omkring år 1870 och den först därefter synes hafva successivt aftagit. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 (266,288, resp. 258,597) iakttages en minskning med 7,691 personer, d. v. s. med 2.9 %. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 (312,817, resp. 258,597) var minskningen ej mindre än 54,220 personer eller 17.3 %. Då folkmängden ifråga under 1850- och 60-talen synes hafva starkt ökats, torde den sistnämnda procentsiffran noggrannast angifva minskningen under tiden efter 1860-talet. Det får sålunda antagas, att denna *minskning* har uppgått till *närmare en femtedel* af numerären på 1860-talet.

Beträffande jordbruksbefolkningens sammansättning må först anmärkas följande. Åren 1795—1800 funnos inom Värmlands län 255 och inom Örebro län 170 jordbrukande ståndspersoner, under det att böndernas antal var resp. 12,919 och 7,428. De förra siffrorna voro resp. 2.0 och 2.3 % af de senare, under det att rikssiffran var 2.3 %. Åren 1840—55 hade de jordbrukande ståndspersonernas antal inom Värmlands län stigit till 727 och inom Örebro län sjunkit till 96 personer,¹⁾ under det att böndernas antal var 14,188, resp. 5,329. Procentsiffrorna voro således nu för Värmlands län 5.1 % och för Örebro län 1.8 %. Häraf framgår vid jämförelse med rikspocenterne (hvilka 1795—1800 och 1840—55 voro resp. 2.3 och 2.5 %), att de jordbrukande ståndspersonerna uti Örebro län icke relativt till bondeklassen utgjort något anmärkningsvärdare antal, men att desamma inom Värmland under förra delen af 1800-talet starkt ökades.

Följande tabell angifver utvecklingen under senare delen af 1800-talet utaf vissa grupper af jordbruksbefolkningen:

Tab. c₉. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landtbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon o. familjemedlemmar.
1870	141	637	44	211	91	1,954
1880	183	809	31	610	140	2,765
1890	235	1,006	65	1,898	129	2,860
1900	270	1,134	194	3,093	151	3,289

De båda sistnämnda folkgrupperna synas vid jämförelse med rikstabellen²⁾ vara af ungefär normal talrikhet; trädgårdsmästarna synas däremot vara relativt fåtaliga.

¹⁾ Då *bergsmännen* på sedvanligt sätt frändragas. — ²⁾ Sid. 15.

Efterföljande tabell angifver sammansättningen af mankönet af den jordbruksidkande befolkningen. Till belysning af utvecklingen inom hvar och och ett af de båda länen äro jämväl medeltalen för dem angifna under de perioder, där ett särskiljande varit möjligt.

Tab. d₉. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Värmlands och Örebro län.*

År.	Jordbrukskareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- och inhysesklasserna.	Stattareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år o. vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1751	19,365	1	2,815	1,824	—	16,788	29,455	70,248
1754	19,571	5	3,012	2,050	—	19,339	30,586	74,563
1757	19,879	1	2,842	2,110	—	18,363	30,833	74,028
1760	19,882	—	3,166	2,053	—	17,194	32,488	74,783
1763	20,243	5	3,058	2,449	—	17,215	33,848	76,818
1766	10,674	4	3,257	2,463	—	19,949	34,108	70,455
1769	20,691	—	3,330	3,323	—	20,127	33,433	80,904
1772	20,281	—	2,600	3,277	—	20,219	32,742	79,119
1795	21,400	42	5,800	3,269	—	24,522	35,114	90,147
1800	21,403	22	6,506	3,706	—	24,803	36,011	92,451
1805	23,393	2	6,685	4,308	—	23,413	35,991	93,792
1810	23,195	—	6,576	3,601	—	22,761	34,228	90,361
1815	21,659	—	7,456	3,182	—	22,639	35,400	90,336
1820	22,314	—	8,079	4,270	—	23,568	37,344	95,575
1825	23,049	12	8,360	4,727	1,155	22,779	42,869	102,951
1830	22,964	—	9,089	5,580	1,216	23,101	48,076	110,026
1835	23,277	—	10,253	5,724	1,440	25,690	51,437	117,821
1840	22,122	—	10,530	6,204	1,458	34,063	49,607	123,984
1845	22,701	—	11,304	7,287	1,516	39,516	47,467	129,791
1850	23,140	—	11,401	9,136	1,853	41,142	42,839	129,511
1855	23,786	1	10,809	10,075	1,819	36,239	51,869	134,598
1860	24,196	18	11,433	10,473	2,544	37,918	54,286	140,868
1870	25,421	26	11,366	11,970	3,336	33,845	67,512	153,476
1880	27,290	23	10,529	11,150	3,167	36,268	60,976	149,403
1890	28,825	61	8,627	8,071	2,992	36,955	52,408	137,939
1900	28,709	101	6,950	6,040	2,817	35,579	46,113	126,309
Medeltal:								
1751/72	18,823	2	3,010	2,444	—	18,649	32,187	75,115
1795/1800	21,402	32	6,153	3,488	—	24,662	35,563	91,300
1805/35	22,836	2	8,071	4,484	545	23,421	40,764	100,123
1840/60	23,189	4	11,095	8,635	1,837	37,777	49,213	131,750
1870/1900	27,561	53	9,368	9,308	3,078	35,662	56,752	141,782
Medeltal för Värmlands län:								
1795/1800	13,572	22	2,783	1,938	—	14,957	21,886	55,158
1805/35	14,556	—	4,080	2,442	304	14,574	24,800	60,756
1840/60	15,483	2	5,671	5,740	820	23,820	30,561	82,097
1870/1900	18,348	29	4,000	7,047	1,352	22,280	36,100	89,156
Medeltal för Örebro län:								
1795/1800	7,830	10	3,370	1,550	—	9,705	13,677	36,142
1805/35	8,280	2	3,991	2,042	241	8,847	15,964	39,367
1840/60	7,706	2	5,424	2,895	1,017	13,957	18,652	49,653
1870/1900	9,214	24	5,368	2,260	1,726	13,382	20,652	52,626

Mankönets tillväxt under tiden före 1860-talet var vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 56,635 personer eller 75·4 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 70,620 personer eller 101 % och vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 83,228 personer eller 118 %. Då tillväxten i det stora hela var fortskridande, torde de senare procentsiffrorna närmare än den förstnämnda angifva folkökningens storlek. Man torde sålunda få antaga, att tillväxten under hundraårsperioden före 1860-talet af den jordbruksidkande befolkningen inom Värmlands och Örebro län uppgick till *minst en fördubbling* af numerären vid midten af 1700-talet.

För bedömandet af den frågan, huru denna folkökning fördelade sig på hvar och ett af de båda länen, äro vi hänvisade till siffrorna för åren 1795—1800 såsom utgångspunkt. För båda länen tillsammans öfversteg medelsiffran för perioden 1840—60 med 44·3 % medelsiffran för åren 1795—1800; för Värmlands län var denna procentsiffra 48·8 % och för Örebro län 37·4 %. Motsvarande procentsiffra för hela riket var 37·2 %. Vid jämförelse mellan siffran för år 1870 och medelsiffran för åren 1795—1800 var tillväxten inom båda länen tillsammans 68·1 %, men inom Värmlands län 75·8 % och inom Örebro län 56·3 %.¹⁾ För hela riket var motsvarande procentsiffra 51·3 %. Det framgår här af, dels att jordbruksbefolkningens tillväxt under förra hälften af 1800-talet var starkare inom Värmland än inom Örebro län, dels att samma tillväxt var inom Värmland större men inom Örebro län ungefär lika med den för riket typiska. Det är högst sannolikt, att det förstnämnda förhållandet bestod äfven under 1700-talet. Beträffande de sistnämnda afvikelserna från den för riket typiska utvecklingen skulle desamma sannolikt framträda än mera markeradt, om det hade varit möjligt att inom hvar och ett af länen fullfölja utvecklingen ända från 1750-talet. Vi få sålunda antaga, att tillväxten utaf mankötet af jordbruksbefolkningen inom *Värmland* innebar *mera än en fördubbling*, men inom *Örebro län icke ens uppgick* till den för riket i genomsnitt typiska tillväxten.

Vi öfvergå nu att betrakta hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen*. Under tiden intill 1860-talet voro dessa i stort sedt stadda i ökning, hvilken vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 utgjorde 4,831 personer eller 24·9 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 6,056 personer eller 31·3 %. Man torde i anledning här af få antaga, att tillväxten uppgick till *mera än en fjärdedel* utaf numerären vid midten af 1700-talet.

Beträffande utvecklingen inom hvardera af de båda länen anmärkes följande. Inom Värmlands län voro hufvudpersonerna ifråga under hela den nu betraktade delen af 1800-talet stadda i tillväxt. Inom Örebro län åter var deras antal under förra hälften af 1800-talet i stort sedt stationärt; medelsiffran för 1840—60 var t. o. m. lägre än den för 1795—1800, och siffran för år 1860 öfversteg endast obetydligt den sistnämnda siffran. Detta förhållande torde väl icke hafva bestått under 1700-talet, då äfven inom Örebro län en tillväxt sannolikt ägde rum. Emellertid framgår däraf, att jordbrukareklassens tillväxt efter hufvudpersoner räknadt inom *Värmlands län* rätt betydligt bör hafva öfverstigit en fjärdedel, sannolikt uppgått till *minst en tredjedel* af deras numerär på 1750-talet; medan inom *Örebro län* en *tillväxt visserligen ägde rum under 1700-talet*, men antalet under förra hälften af 1800-talet var *stationärt*.

Hufvudpersonernas af *torpareklassen* ökning inom de båda länen framgår däraf, att medelsiffran för 1840—60 var närmare 4 gånger så stor som

¹⁾ Siffrorna för år 1870 voro inom Värmlands län 96,976 och inom Örebro län 56,500.

medelsiffran för 1751—72 och siffran för år 1860 var mera än 4 gånger så stor som siffran för år 1751. Denna kategori torde sålunda under perioden 1750—1860 hafva *fyradubblats*.

Äfven på denna punkt var tillväxten inom Värmland starkare än inom Örebro län. Siffran för år 1860 öfversteg medelsiffran för åren 1795—1800, inom Värmland med 101 % och inom Örebro län med 73·4 %.¹⁾ Under förra hälften af 1800-talet torde således torparnas ökning hafva inom *Värmlands län* inneburit en *fördubbling*, men inom *Örebro län* en *ökning med tre fjärdedelar*.

Mycket häftig var inom de båda länen tillväxten af hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna*. Siffran för år 1860 var närmare 6 gånger så stor som den för år 1751, och man torde i anledning häraf få antaga att gruppen ifråga under perioden 1750—1860 *seardubblades*.

Härvid var emellertid mellan de båda länen en skillnad i samma riktning som ofvan. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1795—1800 och för år 1860²⁾ iakttages nämligen inom *Värmlands län* närmare en *fyradubbling*, inom *Örebro län* åter *knappt en fördubbling* af backstugu- och inhysesjonens antal. Tillväxten var således inom Värmland dubbelt så häftig, åtminstone under tiden 1800—1860; sannolikt var den äfven dessförinnan häftigare inom Värmlands än inom Örebro län.

Statareklassen företedde en tillväxt, som var något mindre än den för riket typiska. Siffran för år 1860 var något mera än dubbelt så stor som den för år 1825; hufvudpersonerna af statareklassen torde således under perioden 1825—60 hafva *något mera än fördubblats*.

Härvid rådde mellan de båda länen en skilljaktighet i motsatt riktning mot hvad förut framgått. Ut i *Värmlands län* ökades statarne under perioden 1825—60 från 649 till 975, d. v. s. *med hälften*, i *Örebro län* ökades de under samma tid från 506 till 1,569, d. v. s. *tredubblades*.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 med 19,128 personer eller 103 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 med 21,130 personer eller 126 %. Gruppen ifråga torde sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *mera än fördubblats*.

Att tillväxten af denna grupp var starkast inom Värmlands län, göres redan sannolikt af hvad ofvan framgått om folktillväxten i allmänhet inom de båda länen. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1795—1800 samt år 1860 visar sig ock tillväxten inom Värmlands län hafva varit 62·3 % och inom Örebro län 40·6 %, medan motsvarande procentsifra inom båda länen tillsammans var 53·8 %. Vid betraktande af hela perioden 1750—1860 torde sålunda gruppen ifråga hafva inom *Värmlands län* *betydligt mera än fördubblats*, inom *Örebro län* *icke fullt fördubblats*.

Samtliga de nu behandlade grupperna tillsammans, d. v. s. det i vidsträckt mening *produktiva mankønet*, ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för åren 1751—72 och 1840—60 från 42,928 till 82,537 personer, d. v. s. med 39,609 personer eller 92·3 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 från 40,793 till 86,582 personer, d. v. s. med 45,789 personer eller 112 % och vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 från 40,793 till 85,964 personer, d. v. s. med 45,171 personer eller 111 %. Denna hufvudkategori torde sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *fördubblats*. Då samtliga de i denna hufvudgrupp ingående kategorierna af allmogebefolkningen, med undantag endast af

¹⁾ Siffran för år 1860 var inom Värmlands län 5,591 och inom Örebro län 5,842. — ²⁾ Jfr tab. D) bland sammandragstabellerna.

den jämförelsevis fåtaliga statareklassen, ökades betydligt *häftigare inom Värmlands än inom Örebro län*, så bör äfven hufvudgruppen ifråga hafva gjort detta. Detta bestyrkes i afseende å tiden 1800—60 utaf siffrorna i tabellen.

Gruppen slutligen af *barn under 15 år och andra tärande personer* ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1751—72 och 1840—60 med 17,026 personer eller 52·9 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 med 24,831 personer eller 84·3 % och vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 med 38,057 personer eller med ej mindre än 129 %. Siffermaterialet är bristfälligt, men man torde däraf kunna sluta att hufvudgruppen ifråga under hundraårsperioden före 1860-talet *ungefärligen fördubblades*. Att tillväxten inom Värmlands län var betydligt häftigare än inom Örebro län, synes af de i tabellen meddelade siffrorna.

Utvecklingen inom Värmlands och Örebro län under hundraårsperioden intill 1860-talet kan sammanfattas sålunda. Såväl mankötet af jordbruksbefolkningen i dess helhet som de båda hufvudkategorierna däraf, nämligen dels närande och dels tärande personer, ungefär fördubblades i numerär. Af materialet kan icke med visshet slutas, att tillväxten af det tärande mankötet skulle hafva varit svagare; ett förhållande som bör särskildt anmärkas.¹⁾ Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar minst fördubblades, backstugu- och inhysesbjonen sexdubblades, torparna fyradubblades, och bönderna ökades i numerär med mera än en fjärdedel. Statarne fördubblades under perioden 1825—60.

Äfven då Örebro län sammanslages med Värmlands, innebar sålunda utvecklingen på alla punkter, utom hvad beträffar statarne, en häftigare tillväxt än den för riket typiska. Emellertid var folktillväxten inom Värmland på alla dessa punkter väsentligt starkare än inom Örebro län. Inom *Värmland* torde därför hela mankötet samt de båda hufvudgrupperna däraf hafva betydligt mera än fördubblats; detsamma torde hafva varit fallet med gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar; torparne, backstugu- och inhysesbjonen torde hafva än mera mångdubblats än hvad ofvan är anfördt och bönderna torde hafva ökats med åtskilligt utöfver en fjärdedel. Endast statarnes tillväxt torde hafva varit obetydligare. Denna utveckling var i markerad form den ofvan *inom sydliga och västliga Sverige konstaterade*.²⁾ Inom *Örebro län* åter torde tillväxten af mankötet i dess helhet och de båda hufvudgrupperna däraf knappt hafva uppgått till den för riket typiska; äfven grupperna af hemmasöner öfver 15 år och drängar, af torpare, backstugu- och inhysesbjon torde icke hafva ökats så mycket som ofvan angifvits, och hufvudpersonerna af bondeklassen intogo under förra delen af 1800-talet en stationär numerär. Endast statarne ökades, t. o. m. häftigare än inom riket i genomsnitt. Denna utveckling anslöt sig i viss mån *till den inom mälarelänen konstaterade*;³⁾ dock var folktillväxten i allmänhet inom Örebro län betydligt starkare än inom dessa. Örebro län förmedlar sålunda öfvergången från den för mälarelänen och den för Värmland egendomliga utvecklingen.

Vi öfvergå nu till att betrakta utvecklingen *efter 1860-talet*. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 har mankötet af jordbruksbefolkningen minskats med 14,559 personer, d. v. s. med 10·3 %. Vid jäm-

¹⁾ Jfr den för riket typiska utvecklingen sid. 32. — ²⁾ Jfr sid. 99, sid. 105 och sid. 111. — ³⁾ Sid. 59 och 67.

förelse åter mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 har minskningen utgjort 27,167 personer eller 17·7 %. Minskningen torde sålunda hafva uppgått till *närmare en femtedel* af numerären på 1860-talet.

Beträffande utvecklingen inom etthvar af länen anmärkes följande. Inom Värmlands län minskades mankötet ifråga från 96,976 personer år 1870 till 77,487 personer år 1900, d. v. s. med 19,489 personer eller 20·1 %. Inom Örebro län minskades mankötet under samma tid från 56,500 till 48,822, d. v. s. med 7,678 personer eller 13·6 %. Minskningen torde således hafva varit störst inom *Värmlands län*, där den uppgått till *en femtedel*; mindre inom *Örebro län*, där den emellertid uppgått till *öfver en tiondedel*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* ökades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 med 4,513 personer eller 18·7 %. *Ökningen* torde således hafva uppgått till *en femtedel* af numerären år 1860. Inom Värmlands län utgjorde den emellertid under samma tid 16·5 %, inom Örebro län 23·0 %. De ifrågavarande hufvudpersonernas tillväxt synes sålunda hafva varit *större inom Örebro än inom Värmlands län*.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* hafva vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 minskats med 4,483 personer eller 39·2 %. Inom Värmlands län var minskningen under samma tid ¹⁾ 47·0 %, inom Örebro län 31·8 %. Torparna torde sålunda inom båda länen sammanlagda hafva *minskats med två femtedelar*, men inom *Värmlands län* med *nära hälften* och inom *Örebro län* med *nära en tredjedel*.

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* hafva vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 minskats med 4,433 personer eller 42·3 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 med 5,930 personer eller 49·5 %. Minskningen torde således hafva uppgått till *närmare hälften*. Inom *Värmlands län* var densamma ²⁾ vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 51·4 %, inom Örebro län 43·3 %; minskningen har således varit något *större inom Värmlands än inom Örebro län*.

Hufvudpersonerna af *statarer* klassen synas vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 hafva varit ungefär oförändrade i antal, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 hafva minskats. Man torde i anledning af siffermaterialets otillfredsställande beskaffenhet få inskränka sig till den slutsats, att statarne inom de båda nu behandlade länen icke ökats på sätt för riket i genomsnitt varit fallet, utan snarare *minskats*. Detta synes i synnerhet hafva varit fallet inom *Örebro län*, under det att inom *Värmlands län* någon ökning möjligen kan konstateras.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* har vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—60 och 1870—1900 minskats med 2,115 personer eller 5·6 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 med 2,339 personer eller 6·2 %. Trots siffermaterialets brister torde kunna antagas, att *minskningen* har uppgått till *fem à sex procent*. Vid jämförelse mellan de ofvannämnda medelsiffrorna uppgick minskningen inom Värmlands län till 6·5 % och inom Örebro län till 4·1 %; den torde således hafva varit *större inom Värmlands än inom Örebro län*.

Hufvudgruppen af det i vidsträcktare mening *produktiva mankötet* minskades vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 från 86,582 till 80,196 personer, d. v. s. med 6,386 personer eller 7·4 %; vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 var minskningen 6·7 %. Minskningen torde således hafva varit *sex à sju procent*, d. v. s. hafva varit af ungefär samma styrka som

1) Jfr tab. D bland sammandragstabellerna. — 2) Jfr tab. E bland dito.

minskningen utaf gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar. Det bekräftas vid undersökning, att minskningen varit större inom Värmlands än inom Örebro län.

Gruppen slutligen af det i egentlig mening *tärande mankönet* visar ett mycket otillfredsställande siffermaterial. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 skulle minskningen emellertid hafva utgjort ej mindre än 21,399 personer eller 31·7 %, d. v. s. uppgått till *nära en tredjedel*. Att detta torde hafva varit fallet bestyrkes af hvad ofvan anförts, nämligen att minskningen af mankönet i dess helhet uppgick till närmare en femtedel, men minskningen af den produktiva hufvudkategorien däraf till endast 6 å 7 %. Inom Värmlands län var den *tärande hufvudgruppens* aftagande 1870—1900 33·4 %, inom Örebro län 28·6 %.¹⁾ Minskningen torde således hafva varit *något starkare inom Värmlands än inom Örebro län*.

Utvecklingen inom Värmlands och Örebro län under tiden efter 1860-talet kan sammanfattas sålunda. Såväl jordbruksbefolkningen i dess helhet som mankönet däraf minskades med närmare en femtedel. Hufvudgruppen af det produktiva mankönet minskades emellertid med endast sex å sju procent, under det att hufvudkategorien af det *tärande mankönet* minskades med en tredjedel. Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar minskades med fem å sex procent, statarna minskades något, backstugu- och inhyses-hjonen gingo ned med närmare hälften och torparne med två femtedelar. Bönderna ökades med en femtedel.

Då Värmlands och Örebro län betraktas tillsammans, så har alltså utvecklingen efter 1860-talet på alla punkter varit ogynnsammare än inom riket i genomsnitt, undantagandes i afseende å hufvudpersonerna af bondeklassen, hvilkas ökning torde hafva varit något starkare än medelökningen i riket.

Betraktas *Värmlands län* för sig, så visar sig utvecklingen inom detta län hafva varit än ogynnsammare. Mankönet af jordbruksbefolkningen minskades med ända till en femtedel, och minskningen utaf grupperna af barn och tjänstefolk var än större än ofvan angifvits. Detsamma var fallet med torparne samt backstugu- och inhyses-hjonen, som torde hafva gått ned till hälften. Böndernas tillväxt uppgick icke heller till en femtedel. Endast statarne synas hafva något bättre bibehållit sig, men deras antal har inom provinsen varit ringa, och siffrorna öfver dem äro mindre tillförlitliga.

Inom *Örebro län* har utvecklingen varit något mindre ogynnsam än den för de båda länen tillsammans konstaterade. Dock har mankönet af jordbruksbefolkningen gått ned med öfver en tiondedel, gruppen af barn under 15 år m. fl. med öfver en fjärdedel, gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar med ca 4 %, backstugu- och inhyses-hjonen samt torparne med omkring två femtedelar. Detta innebär en utveckling, som äfven är ogynnsammare än den för riket typiska. Därtill kommer att statarne, i olikhet med hvad i regel varit fallet inom riket, synas hafva minskats. Endast i så måtto har Örebro län visat en gynnsammare utveckling, att böndernas ökning synes hafva varit t. o. m. starkare än inom riket i genomsnitt.

Vi öfvergå nu till att taga jordbruksbefolkningens procentiska sammansättning i betraktande. Efterföljande tabell angifver dessa procentsiffror, uträknade dels för båda länen sammanslagna, dels under tiden från 1795 för hvarje län för sig:

¹⁾ Siffrorna för denna grupp voro nämligen åren 1870 och 1900 för Värmlands län 42,998, resp. 28,618, för Örebro län 24,514, resp. 17,495.

Tab. e₃. Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Värmlands och Örebro län.

Period.	Jordbrukare-	Fiskare-	Torpare-	Back-	Statare-	Hemma-	Barn
	klassen.	klassen.	klassen.	stugu- och in- hyses- klas- serna.			
H u f v u d p e r s o n e r.							
Värmlands och Örebro län:							
1751/72	25·1	—	4·0	3·3	—	24·8	42·8
1795/1800	23·4	—	6·8	3·8	—	27·0	39·0
1805/35	22·8	—	8·1	4·5	0·5	23·4	40·7
1840/60	17·6	—	8·4	6·6	1·4	28·7	37·3
1870/1900	19·4	—	6·6	6·6	2·2	25·2	40·0
Värmlands län:							
1795/1800	24·6	—	5·1	3·5	—	27·1	39·7
1805/35	24·0	—	6·7	4·0	0·5	24·0	40·8
1840/60	18·9	—	6·9	7·0	1·0	29·0	37·2
1870/1900	20·6	—	4·5	7·9	1·5	25·0	40·5
Örebro län:							
1795/1800	21·7	—	9·3	4·3	—	26·9	37·8
1805/35	21·0	—	10·1	5·2	0·6	22·5	40·6
1840/60	15·5	—	10·9	5·8	2·1	28·1	37·6
1870/1900	17·5	0·1	10·2	4·3	3·3	25·4	39·2

Då Värmlands och Örebro län betraktas tillsammans, har jordbruksbefolkningens sammansättning anmärkningsvärdt nära öfverensstäm med den för riket typiska. Medelvärdena 1751—1900 (för statarne 1805—1900) af procentsiffrorna i tabellen utgjorde nämligen för de sju grupperna: inom riket i dess helhet resp. 23·0, 0·4, 6·7, 5·1, 1·5, 25·0 och 38·8 procent, men inom de ifrågavarande länen resp. 21·7, 0·0, 6·8, 5·0, 1·4, 25·8 och 40·0 procent.

Betraktas Värmlands och Örebro län hvar för sig, så framgår följande. Medelvärdena 1795—1900 (för statarne 1805—1900) utaf procentsiffrorna för de sju grupperna utgjorde a) inom riket i dess helhet¹⁾ resp. 22·2, 0·5, 7·3, 5·6, 1·5, 25·5 och 38·0 procent; b) inom Värmlands län resp. 22·0, 0·0, 5·8, 5·6, 1·0, 26·3 och 39·6 procent samt c) inom Örebro län resp. 18·9, 0·0, 10·1, 4·9, 2·0, 25·7 och 38·8 procent. Häraf framgår att äfven inom hvardera af Värmlands och Örebro län har under 1800-talet jordbruksbefolkningens sammansättning i stort sedt öfverensstämt med den för riket typiska; dock undantagandes därutinnan, dels att statarne och torparna hafva varit relativt talrika inom Örebro län men relativt fåtaliga inom Värmlands län, dels att bönderna hafva varit relativt fåtaliga inom Örebro län.

Torparnas och statarnas undertalighet inom Värmlands län är dock en icke alltför utpräglad företeelse. Mera markerad är torparnas talrikhet inom Örebro län samt böndernas fåtalighet därstädes. Dessa egendomligheter hos Örebro län hafva bestått under hela 1800-talet och visa i viss mån en öfverensstämmelse med hvad vi funnit vara rådande inom målarelänen.²⁾ Äfven på denna punkt framträder således Örebro läns karaktär af öfvergångsområde mellan målareprovinserna och Västsverige.

¹⁾ Dessa siffror gälla dock för perioden 1775—1900. — ²⁾ Sid. 62.

Vi vilja nu taga i betraktande hela jordbruksbefolkningens sammansättning, då familjemedlemmarna specificeras samt tjänsteklassen särskiljes. Efterföljande tabell är utarbetad efter samma grunder som motsvarande tabeller i det föregående:

Tab. f₉. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900, Värmlands och Örebro län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- och inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
Värmlands län:									
1795	69,939	12,521	8,706	20,630	111,796	62·6	11·2	7·8	18·4
1800	73,140	15,054	10,970	18,507	117,671	62·2	12·8	9·3	15·7
Medeltal:									
1795/1800	71,540	13,788	9,838	19,568	114,734	62·3	12·0	8·6	17·1
1870	102,303	26,238	49,730	20,083	198,354	51·6	13·2	25·1	10·1
1880	109,440	24,136	43,328	19,585	196,489	55·7	12·3	22·0	10·0
1890	105,815	20,703	31,750	20,954	179,222	59·0	11·6	17·7	11·7
1900	104,354	16,441	24,644	15,152	160,591	65·0	10·2	15·4	9·4
Medeltal:									
1870/1900	105,478	21,879	37,363	18,944	183,664	57·4	11·9	20·4	10·3
Örebro län:									
1795	41,821	14,813	7,603	12,035	76,272	54·8	19·4	10·0	15·8
1800	40,806	15,599	8,013	10,804	75,222	54·2	20·7	10·7	14·4
Medeltal:									
1795/1800	41,313	15,206	7,808	11,420	75,747	54·5	20·1	10·3	15·1
1870	49,576	31,934	13,704	19,249	114,463	43·3	27·9	12·0	16·8
1880	49,192	29,699	13,136	16,567	108,594	45·3	27·3	12·1	15·3
1890	51,402	23,773	10,633	18,217	104,025	49·4	22·9	10·2	17·5
1900	50,058	19,401	8,978	19,569	98,006	51·1	19·8	9·1	20·0
Medeltal:									
1870/1900	50,057	26,202	11,613	18,400	106,272	47·1	24·7	10·9	17·3

Häraf synes, att inom *Värmlands län* har bondeklassen varit ett par procent talrikare än inom riket i genomsnitt (riksprocenterna 1795—1800 och 1870—1900 voro resp. 60·5 och 55·0 %) samt torpareklassen inom samma län ett par procent fåtaligare (riksprocenterna voro resp. 13·8 och 15·0 %). Rörande backstugu- och inhysesklasserna framgår att desamma i senare tid äro inom Värmland osedvanligt talrika, om ock, liksom i allmänhet inom riket, procentsiffran under tiden 1870—1900 har varit i successivt sjunkande.

Beträffande tjänsteklassen inom *Värmland*, så framgår att densamma vid slutet af 1700-talet var några procent talrikare än inom riket i dess helhet; men under loppet af 1800-talet har procentsiffran sjunkit, så att den år 1900 var föga mer än hälften utaf motsvarande rikssiffrå. Denna utveckling hafva vi förut funnit inom andra delar af västra Sverige.

Inom *Örebro län* blifva böndernas ofvannämnda undertalighet och torparnas öfvertalighet mera markerade, då jämväl familjemedlemmarna specificeras. Bondeklassen inom *Örebro län* utgjorde under perioderna 1795—1800 och 1870—1900 resp. 54·5 och 47·1 procent af hela jordbruksbefolkningen, under det att motsvarande rikssiffror voro resp. 60·5 och 55·0 %. Med 6—8 % har således bondeklassen inom länet understigit den för riket typiska andelen af jordbruksbefolkningen. Torpareklassen inom länet åter uppgick under perioderna 1795—1800 och 1870—1900 till resp. 20·1 och 24·7 % af jordbruksbefolkningen, under det att rikssiffrorna voro resp. 13·8 och 15·0 %. Med 7—10 % har således torpareklassen inom länet öfverstigit den för riket typiska andelen af jordbruksbefolkningen. Backstugu- och inhyssklasserna inom länet äro i senare tid något fåtaligare än inom riket i genomsnitt.

Tjänsteklassen inom *Örebro län* uppgick vid slutet af 1700-talet till ungefär normal andel af jordbruksbefolkningen. Under loppet af 1800-talet har den ökat procentiskt något starkare än i medeltal inom riket; medelsiffran 1870—1900 var sålunda inom länet 17·3 %, men inom riket 15·8 %. I någon, ehuru obetydlig mån iakttages sålunda inom *Örebro län* den på denna punkt egendomliga utvecklingen inom målarelänen.

Jfr vidare kap. III.

Kopparbergs län.

Folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken har varit följande:

Tab. a₁₀. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
1751	82·5	8·5	0·4	8·6
1800	75·8	18·9	0·3	5·0
1840	89·7	5·3	0·2	4·8
1900	58·2	30·7	5·8	5·3

Ifråga om den afvikande siffran för år 1800 gäller hvad ofvan i afseende å *Örebro län* är anfördt. Dalarne synes i äldre tider, trots bergshandteringens utveckling inom provinsen, hafva haft en jordbruksbefolkning föga underskridande den för riket typiska andelen af hela folkmängden, möjligen öfverskridande densamma. År 1900 var detta förhållande fortfarande bestående.

Utvecklingen af den sammanlagda i jordbruket sysselsatta folkmängden framgår af följande tabell:

Tab. b₁₀. *Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.*

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1751/72	105,014	91,140
1795/1800	120,856	97,257
1805/35	127,100	100,906
1840/50	144,990	111,459
1870/1900	195,203	117,989

Med undantag af några kvinkvennier vid ingången af 1800-talet (jfr tab. A) var befolkningen stadd i fortskridande tillväxt intill år 1870. Siffran för år 1850 öfverskred medelsiffran för 1751—72 med 21,221 personer, eller 23·3 %, samt siffran för år 1751 med 44,029 personer eller 64·4 %. Då siffrorna redan under decennierna 1750—70 markera en fortskridande tillväxt, torde sistnämnda procentsiffra närmast angifva tillväxten under perioden 1750—1850. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1751 var ökningen 54,550 personer eller 79·8 %. Äfven med rymligaste beräkningsgrund har således jordbruksbefolkningens tillväxt inom Dalarna under hundraårsperioden före 1860-talet icke uppgått till den för riket normala. Man torde kunna uppskatta densamma till *mellan två tredjedelar och tre fjärdedelar* af numerären vid midten af 1700-talet.

Under tiden efter 1860-talet synes jordbruksbefolkningen hafva varit stationär. Visserligen understeg siffran för 1900 något litet siffran för år 1870, nämligen med 5,149 personer eller icke fullt 4·2 %; men förstnämnda siffra t. o. m. öfversteg siffran för år 1850. Trots svårigheten af en noggrannare uppskattning torde häraf kunna slutas, att vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 befolkningen ifråga skulle visa sig hafva varit *oförändrad*.

Beträffande jordbruksbefolkningens sammansättning anmärkes följande. De jordbrukande ståndspersonernas antal utgjorde 1795—1800 169 och 1840—55 95 personer, under det att böndernas antal var resp. 16,517 och 16,046. Procentsiffrorna voro resp. 1·0 % och 0·6 %, utvisande att inom provinsen jordbrukarne utom allmogeklassen utgjorde ett relativt till bönderna osedvanligt litet antal. Detta förhållande torde ännu vara bestående. Af följande tabell framgår, att äfven andra icke till allmogeklassen hörande kategorier af jordbruksbefolkningen äro fåtaliga inom länet.

Tab. c₁₀. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landtbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.
1870	19	89	—	8	44	484
1880	28	97	6	103	63	713
1890	35	153	8	216	35	715
1900	56	245	55	587	52	957

Jordbruksbefolkningens närmare sammansättning var nu följande (se tab. d₁₀ sid. 127).

Vid betraktande af mankötet af den jordbruksidkande befolkningen framgår än tydligare än vid betraktande af hela jordbruksbefolkningen det förhållande, att tillväxten under perioden 1750—1860 var mindre än den för riket typiska. Siffran för år 1860 öfversteg siffran för år 1751 med 16,241 personer eller 43·1 %; siffran för år 1870 öfversteg siffran för år 1751 med 21,245 personer eller 56·3 %. Äfven med rymligaste beräkningsgrund torde således tillväxten under perioden 1750—1860 af mankötet af jordbruksbefolkningen icke hafva uppgått till två tredjedelar af numerären vid midten af

Tab. d₁₀. Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Kopparbergs län.

År.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugue- och inhysesklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
1751	12,095	—	565	322	—	9,704	15,034	37,720
1754	13,199	—	579	313	—	9,682	15,501	39,274
1757	12,895	—	614	278	—	9,250	16,632	39,669
1760	13,558	—	582	293	—	8,590	17,737	40,760
1763	14,491	—	531	283	—	10,611	16,200	42,116
1766	13,021	—	589	312	—	11,430	16,617	41,969
1769	13,206	—	594	310	—	11,775	16,934	42,819
1772	13,391	—	600	308	—	12,122	17,249	43,670
1795	17,200	—	522	627	—	11,938	17,285	47,572
1800	16,390	4	452	637	—	11,542	16,650	45,675
1805	16,768	—	198	866	—	12,103	18,382	48,317
1810	17,669	9	401	576	—	11,577	15,928	46,160
1815	16,949	—	312	706	—	10,628	16,462	45,057
1820	15,687	—	306	1,040	—	11,904	17,568	46,505
1825	16,753	—	296	1,248	119	11,588	19,490	49,494
1830	16,559	—	287	1,410	237	12,740	20,631	51,864
1835	17,132	—	316	1,859	161	13,298	21,439	54,205
1840	16,309	—	343	1,862	359	15,707	19,491	54,071
1845	16,669	—	312	2,405	520	16,814	17,589	54,309
1850	16,764	—	339	3,020	591	16,740	16,003	53,457
1855	16,931	—	250	3,910	570	16,802	20,080	58,543
1860	16,698	1	137	2,320	809	15,487	18,509	53,961
1870	17,282	—	367	1,792	1,123	15,534	22,867	58,965
1880	17,873	9	423	853	448	14,046	20,653	54,305
1890	18,644	6	74	570	503	15,946	22,788	58,531
1900	17,563	12	84	885	568	17,655	21,523	58,290
Medeltal:								
1751/72	13,232	—	582	301	—	10,396	16,488	40,999
1795/1800	16,796	2	487	632	—	11,740	16,967	46,624
1805/35	16,788	1	302	1,101	74	11,977	18,557	48,800
1840/60	16,674	—	276	2,704	570	16,310	18,334	54,868
1870/1900	17,841	7	237	1,025	661	15,795	21,957	57,523

1700-talet. Sannolikt uppgick densamma till föga mer än hälften af samma numerär.¹⁾

Hufvudpersonerna af jordbrukareklassen voro under senare delen af 1700-talet stadda i ökning. Sålunda öfversteg siffran för 1795—1800 med 26·9 % medelsiffran för 1751—72 och med 38·9 % siffran för år 1751. Under förra hälften af 1800-talet synes numerären emellertid hafva varit oförändrad eller t. o. m. hafva gått något tillbaka. Såväl medelsiffran för 1840—60 som siffran för år 1860 voro lägre än siffran för åren 1795—1800. Betraktas tidsperioden 1750—1860 i dess helhet, så framträder en ökning, som vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 var 4,603 personer eller 38·1 %. Under perioden ifråga ökades sålunda hufvudpersonerna af jordbrukareklassen (bondeklassen) med mer än en tredjedel.

¹⁾ Nu nämnda förhållande visar, att inom Dalarne tillväxten af kvinnkönet af jordbruksbefolkningen var starkare än tillväxten af mankönet.

Jordtorpareklassen har i Dalarne städse varit mycket fåtalig och synes under hela perioden 1750—1860 hafva varit stadd i *minskning*. Medelsiffran för 1840—60 var sålunda icke hälften så stor som medelsiffran för 1751—72.

Backstugu- och inhysesklasserna voro vid midten af 1700-talet fåtaliga, men numerären var under perioden 1750—1860 stadd i stark tillväxt. Medelsiffran för 1840—60 var 9 ggr så stor som medelsiffran för 1751—72. Hufvudpersonerna af dessa kategorier torde sålunda under perioden ifråga hafva *niodubblats*.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* hafva varit fåtaliga, men voro dock proportionsvis stadda i *stark tillväxt*. Siffran för år 1855 var 5 ggr så stor som siffran för år 1825, och den approximerade siffran för år 1860 nära 8 ggr så stor som sistnämnda siffra.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* företer ett diskontinuerligt siffermaterial; i stort sedt var den emellertid stadd i tillväxt. Medelsiffran för 1840—60 öfversteg med 5,914 personer eller 56·9 % medelsiffran för 1751—72. Gruppen ifråga torde under perioden 1750—1860 hafva ökats med *något mera än hälften*, d. v. s. i samma grad som mankötet i dess helhet af jordbruksbefolkningen.

Hufvudkategorien af det i vidsträcktare mening *produktiva mankötet* uppgick år 1751 till 22,686 personer, år 1860 till 35,452 och år 1870 till 36,098, under perioden 1751—72 till i medeltal 24,511 och under perioden 1840—60 till i medeltal 36,534 personer. Vid jämförelse mellan de båda medelsiffrorna var tillväxten 49·1 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1860 var den 56·3 % samt vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1751 och 1870 59·1 %. Hufvudkategorien ifråga torde sålunda med rymligaste beräkningsgrund hafva ökats med *närmare två tredjedelar*, eller något starkare än mankötet i dess helhet.

Hufvudkategorien slutligen af det i egentligaste mening *tärande mankötet* ökades vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1751 med 23·1 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1751 med 52·1 %. Siffermaterialet är sålunda bristfälligt; emellertid vill det synas som skulle gruppen ifråga hafva ökats något mindre starkt än mankötet i dess helhet.

Utvecklingen inom Dalarne under perioden 1750—1860 karaktäriserades således af en mindre stark tillväxt af jordbruksbefolkningen än inom riket i medeltal, hvilket förhållande jämväl iakttages inom de båda grupperna af hemmasöner öfver 15 år och drängar samt barn under 15 år. Beträffande hufvudpersonerna inom de olika kategorierna af allmogeklassen voro torparne och statarne fåtaliga, och synas torparne för öfrigt hafva minskats i antal. Backstugu- och inhysesjonerna åter niodubblades och hufvudpersonerna af bondeklassen ökades med en tredjedel, hvilken ökning dock uteslutande föll under senare hälften af 1700-talet.

Det är ofvan anfördt, att jordbruksbefolkningen inom länet under perioden 1860—1900 torde hafva varit ungefärligen *stationär*.¹⁾ Samma förhållande framgår vid betraktande af siffrorna öfver mankötet.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* synas under 1860—80-talen hafva varit stadda i någon tillväxt, hvilken dock under 1890-talet efterträds af en *minskning*. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 framträder emellertid en ökning med 865 personer eller 5·2 %. Hufvudpersonerna ifråga torde således hafva *ökats* med på sin höjd *några få procent*.

¹⁾ Ofvan, sid. 126.

I den mån slutsatser kunna dragas på grund af siffrorna öfver den fåtaliga *torpareklassen*, har denna under perioden 1860—1900 varit stadd i ytterligare *minskning*.

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* hafva i stort sedt minskats, om ock under 1890-talet en ökning synes hafva ägt rum.¹⁾ Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 skulle *minskningen* hafva uppgått till ungefär *en tredjedel*.

Hufvudpersonerna af *statareklassen* torde under perioden 1860—1900 hafva visat en ungefärligen *stationär* numerär.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* får äfven antagas hafva varit ungefärligen *stationär*; ty om ock siffran för år 1900 något öfversteg de approximerade siffrorna för åren 1855 och 1860, så var dock medelsiffran 1870—1900 lägre än medelsiffran 1840—60.

Hufvudkategorien af det i vidsträcktare mening *produktiva mankön*et utgjordes under perioden 1840—60 af i medeltal 36,534 personer, under perioden 1870—1900 af i medeltal 35,566, år 1860 af 35,452 och år 1900 af 36,768 personer. Häraf får slutas att gruppen ifråga under den nu beaktade perioden har varit ungefärligen *stationär*.

Äfven hufvudkategorien af det i egentligaste mening *tärande mankön*et har under perioden 1860—1900 varit ungefärligen *stationär*.

Utvecklingen inom Dalarne under tiden efter 1860-talet har alltså karakteriserats af en stationär numerär inom alla kategorier utom grupperna af hufvudpersoner inom torpare-, backstugu- och inhysesklasserna, hvilka minskats, samt gruppen af hufvudpersoner inom bondeklassen, som möjligen ökats med några få procent.

Följande tabell angifver mankönets procentiska sammansättning:

Tab. e₁₀. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Kopparbergs län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
1751/72	32·3	—	1·4	0·7	—	25·4	40·2
1795/1800	36·0	—	1·0	1·4	—	25·2	36·4
1805/35	34·4	—	0·6	2·3	0·2	24·5	38·0
1840/60	30·4	—	0·5	4·9	1·0	29·8	33·4
1870/1900	31·0	—	0·4	1·8	1·1	27·5	38·2

Liksom inom alla förut behandlade delar af riket öfverensstämma procent-siffrorna för de två sista grupperna nära med motsvarande procent-siffror för riket. Medelvärdena 1751—1900 utaf procent-siffrorna för gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar voro nämligen inom länet 26·5 % och inom riket 25·0 %. Motsvarande medelvärden för gruppen af barn under 15 år m. fl. voro inom länet 37·2 % och inom riket 38·8 %.

¹⁾ Om anledningen därtill, jfr sid. 20.

I afseende åter å hufvudpersonerna inom de olika kategorierna af allmogeklassen afviker Dalarne betydligt från den för riket typiska sammansättningen. Såsom redan ofvan anmärkts, hafva nämligen torpare- samt statareklasserna varit mycket fåtaliga, och det framgår af tabellen ofvan att äfven backstugu- och inhysesklasserna hafva varit relativt fåtaliga inom länet. Medelvärdena 1751—1900 af procentsiffrorna för hufvudpersonerna af torpareklassen voro inom Dalarne 0·8 %, men inom riket 6·7 %; motsvarande medelvärden för backstugu- och inhysesklasserna voro resp. 2·2 % och 5·1 %. Medelvärdena 1805—1900 af procentsiffrorna för hufvudpersonerna af statareklassen voro inom Dalarne 0·8 %, men inom riket 1·5 %.

Medan sålunda de nu nämnda kategorierna varit relativt fåtaliga, hafva hufvudpersonerna af jordbrukareklassen (bondeklassen) procentiskt räknadt varit osedvanligt talrika. Medelvärdet 1751—1900 af procentsiffrorna för denna grupp var inom riket 23·0 %, men inom Dalarne icke mindre än 32·8 %. Denna egendomlighet hos ifrågavarande provins har under loppet af 1800-talet skärpts; medan skillnaden mellan procentsiffrorna under tiden 1751—1800 utgjorde 7·7 %, hade den under perioden 1870—1900 stigit till 11·1 %.

Följande tabell illustrerar huru dessa egendomligheter hos provinsen i afseende å den relativa talrikheten utaf antalet af hufvudpersoner inom olika kategorier inverka på hela jordbruksbefolkningens sammansättning:

Tab. f₁₀. Den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1751—1800 och 1870—1900. Kopparbergs län.

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	86,177	2,556	2,946	7,263	98,942	87·1	2·6	3·0	7·3
1800	82,858	2,153	3,072	7,488	95,571	86·7	2·3	3·2	7·8
Medeltal: 1795/1800	84,517	2,355	3,009	7,376	97,257	86·9	2·4	3·1	7·6
1870	102,587	2,075	9,114	9,106	122,882	83·5	1·7	7·4	7·4
1880	99,576	2,090	4,493	5,450	111,609	89·2	1·9	4·0	4·9
1890	102,399	386	4,518	12,430	119,733	85·5	0·3	3·8	10·4
1900	96,452	387	7,184	13,710	117,733	81·9	0·3	6·1	11·7
Medeltal: 1870/1900	100,253	1,235	6,327	10,174	117,989	85·0	1·0	5·4	8·6

Medan bondeklassen inom riket under åren 1775—1800 utgjorde 60·5 % och under perioden 1870—1900 55·0 % af hela jordbruksbefolkningen, så voro motsvarande procentsiffror¹⁾ inom Dalarne 86·9 % och 85·0 %. Torpareklassen åter, som inom riket uppgick till 13—14 % af jordbruksbefolkningen, har inom Dalarne uppgått till endast några få procent. Backstugu- och inhysesklasserna, hvilka inom riket uppgingo till 10·3 % under åren 1775—1800 och 14·2 % under perioden 1870—1900, utgjorde inom Dalarne resp. 3·1 % och 5·4 %. Tjänsteklassen slutligen, för hvilken riksprocenterna under perioderna 1775—1800 och 1870—1900 voro resp. 15·5 % och 15·8 %, har inom denna provins endast uppgått till resp. 7·6 % och 8·6 %.

¹⁾ Den första procentsiffran afser dock perioden 1795—1800.

Inom Dalarne har alltså bondeklassen varit utomordentligt talrik relativt till de öfriga klasserna af allmogebefolkningen. En torpareklass har nästan saknats, backstugu- och inhysesklasserna hafva knappt utgjort en tredjedel och tjänsteklassen föga mer än hälften af den för riket typiska andelen af jordbruksbefolkningen.

Gäflborgs län.

Gäflborgs län komma vi här att behandla i särskildt sammanhang, då länet i flere agrariska afseenden bildar öfvergång mellan mälareprovinserna samt Norrland.

År 1751 omfattade Gäflborgs län äfven de nuvarande Västernorrlands och Jämtlands; vi antaga emellertid att folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken, sådan den kan beräknas för det dåvarande länet, tillnärmelsevis gällde för de olika delarna däraf. Sistnämnda fördelning har i så fall varit följande:

Tab. a₁₁. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmäntjänst m. m.
1751	79·5	8·0	1·8	10·7
1800	71·0	17·7	2·7	8·6
1840	79·1	11·7	2·0	7·2
1900	43·0	40·3	11·1	5·6

Ifråga om den afvikande siffran för år 1800, se ofvan sid. 115. I äldre tid synes jordbruksbefolkningen inom länet hafva intagit en tillnärmelsevis normal andel af hela folkmängden; under senare hälften af 1800-talet har emellertid industrialiseringen af länet varit starkare än inom riket i medeltal. År 1900 hade nämligen inom länet procentsiffran för jordbruksbefolkningen nedgått till 43 %, medan motsvarande siffra för riket var 53·7 %.

Utvecklingen af den sammanlagda jordbruksbefolkningen framgår af tabellen A), hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₁₁. *Den jordbruksidkande befolkningen 1751—1900.*

Period.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1763/72	65,861	39,457
1795/1800	82,244	59,468
1805/35	93,571	63,563
1840/50	115,377	76,794
1870/1900	192,779	82,552

Under perioden 1750—1860 var således jordbruksbefolkningen stadd i stark tillväxt. Medelsiffran för perioden 1840—50 öfversteg med 37,337 personer, d. v. s. med 94·6 %, medelsiffran för perioden 1763—72. Skillnaden mellan siffrorna för åren 1850 och 1763 (77,736, resp. 41,891) var 35,845 personer, d. v. s. 85·6 %. Jordbruksbefolkningen inom Gäflborgs län ökades sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet starkare än inom riket i medeltal; sannolikt innebar denna ökning *närmare en fördubbling*.

Under tiden efter 1860-talet torde befolkningen ifråga t. o. m. hafva något ökat. Medelsiffran för perioden 1870—1900 öfversteg med 5,758 personer, d. v. s. med 7·5 %, medelsiffran för perioden 1840—50. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1900 och 1850 (88,271, resp. 77,736) var ökningen 10,535 personer eller 13·6 %. Man torde i anledning här af kunna uppskatta *ökningen* till ungefär *en tiondedel* af numerären på 1860-talet. Jordbruksbefolkningen inom Gäfteleborgs län har således under perioden ifråga ungefär lika mycket ökat, som den inom flere provinser i södra och mellersta Sverige minskats.

De jordbrukande ståndspersonernas antal inom länet har i äldre tid varit relativt ringa. Åren 1795—1800 funnos 87 sådana personer på ett antal af 5,747 bönder; åren 1840—55 voro siffrorna resp. 55 och 6,051. De förra siffrorna utgjorde i procent af de senare resp. 1·5 och 0·9 %, medan motsvarande rikssiffror voro 2·3 och 2·5 %. Huru dessa förhållanden i senare tid ändrat sig, framgår icke af yrkesräkningarna. Af följande tabell synes emellertid att öfriga kategorier af jordbruksbefolkningen utom allmogeklassen äro fåtaliga inom länet:

Tab. c₁₁. Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.
1870	31	133	5	14	20	474
1880	48	249	—	57	40	653
1890	88	399	5	354	33	661
1900	98	494	38	522	42	793

Efterföljande tabell angifver på sedvanligt sätt sammansättningen af mankönet af jordbruksbefolkningen¹⁾ (se tab. sid. 133).

Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg medelsiffran för åren 1763—69 med 18,103 personer eller 89·7 %. Mankönet af jordbruksbefolkningen torde sålunda under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *närmare fördubblats*.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* voro under perioden ifråga i stort sedt stadda i ökning, om ock vid midten af 1800-talet en stagnation i tillväxten synes hafva ägt rum. Medelsiffran för perioden 1840—60 öfversteg emellertid medelsiffran för åren 1763—69 med 1,726 personer eller 35·5 %. Bönderna ökades således med *öfver en tredjedel* af numerären vid midten af 1700-talet.

Beträffande *torpareklassen* må erinras om att torparne i detta och öfriga norrländska län till större delen äro af annan karaktär än torparne i förut behandlade län.²⁾ Åren 1763—69 uppgafs deras antal till 148, men 1840—60 till i medeltal 2,658. De hade sålunda under hundraårsperioden ifråga ej mindre än *adertondubblats*.

En häftig tillväxt visade äfven hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna*. Vid jämförelse mellan perioderna 1763—69 och 1840—60 ökades dessa från 624 till 4,189, d. v. s. *närmare sjudubblades*.

Statarne hafva städse varit mycket fåtaliga inom länet.

¹⁾ Siffrorna för år 1772 hafva alldeles uteslutits, då de af okänd anledning synas helt och hållet oanvändbara. — ²⁾ Jfr det i not 2 sid. 19 citerade stället.

Tab. d₁₁. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1763—1900. Gäfleborgs län.*

År.	Jord- bru- kare- klas- sen.	Fiska- reklas- sen.	Tor- pare- klas- sen.	Back- stugu- och in- hyses- klas- serna.	Sta- tare- klas- sen.	Hemma- söner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1763	4,919	8	101	523	—	5,760	8,606	19,917
1766	4,989	14	157	691	—	5,721	8,300	19,872
1769	4,664	12	187	659	—	6,046	9,155	20,723
1795	5,882	273	858	2,099	—	7,978	10,685	27,775
1800	5,939	279	1,185	1,999	—	8,191	10,269	27,862
1805	7,504	52	1,282	1,589	—	8,212	11,033	29,672
1810	7,368	59	1,434	1,385	—	7,744	10,244	28,234
1815	7,142	57	1,641	1,572	—	7,746	11,244	29,402
1820	7,232	54	1,926	1,664	—	8,480	10,943	30,299
1825	5,811	38	2,394	1,964	32	8,251	12,871	31,361
1830	6,133	34	2,488	2,493	42	8,997	13,362	33,549
1835	6,855	53	2,651	2,788	41	9,204	13,961	35,553
1840	6,296	33	2,462	3,662	26	10,384	14,074	36,987
1845	6,408	43	2,742	4,166	58	11,284	13,793	38,494
1850	6,529	48	2,934	4,718	45	10,965	12,131	37,370
1855	6,668	314	3,130	4,911	51	11,485	15,665	42,224
1860	7,018	411	2,021	3,489	37	9,886	13,484	36,346
1870	7,213	406	2,370	2,509	76	9,484	15,830	37,888
1880	7,934	404	2,598	2,024	398	8,174	16,071	37,603
1890	8,790	555	2,696	1,458	223	12,588	17,910	44,220
1900	9,830	524	2,752	593	47	14,081	16,872	44,699
Medeltal:								
1763/69	4,858	11	148	624	—	5,843	8,687	20,171
1795/1800	5,911	276	1,022	2,049	—	8,084	10,477	27,819
1805/35	6,864	50	1,974	1,922	16	8,376	11,951	31,153
1840/60	6,584	170	2,658	4,189	43	10,801	13,829	38,274
1870/1900	8,442	472	2,604	1,646	186	11,082	16,671	41,103

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* ökades vid jämförelse mellan perioderna 1751—72 och 1840—60 från 5,843 till 10,801 personer, d. v. s. *fördubblades*.

Samtliga nu behandlade kategorier tillsammans, d. v. s. *det produktiva mankönets*, utgjorde 1763—69 11,484 och 1840—60 24,445 personer. Ökningen var således 12,961 personer, d. v. s. innebar *mera än en fördubbling*.

Gruppen slutligen af *barn under 15 år m. fl.* tärande personer ökades vid jämförelse mellan perioderna 1763—69 och 1840—60 med 5,142 personer, d. v. s. 59·2 % eller *tre femtedelar*.

Utvecklingen under tiden 1750—1860 karakteriserades således däraf, att jordbruksbefolkningen i dess helhet fördubblades, hvarvid dock den produktiva delen däraf mera än fördubblades och den improduktiva ökades med tre femtedelar; gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* fördubblades, *backstugu- och inhysehjonens* sjudubblades, *torparne* adertondubblades och *bönderna* ökades med en tredjedel.

Vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1840—60 och 1870—1900 ökades mankönets af jordbruksbefolkningen med 2,829 personer eller

7.4 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 med 8,353 personer eller ej mindre än 23.0 %. Den senare siffran är mindre tillförlitlig; man torde emellertid kunna antaga att *ökningen* af mankötet icke understeg *en tiondedel* af numerären på 1860-talet.

Hufvudpersonerna af *jordbrukareklassen* hafva under tiden efter 1860-talet fortfarande ökats. Vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 var ökningen 2,812 personer eller 40.1 %. Ökningen har således varit omkring *två femtedelar*. Äfven hufvudpersonerna af *fiskareklassen* hafva varit stadda i en liknande tillväxt.

Torparne förete ett i vissa afseenden otillfredsställande siffermaterial, men man torde kunna draga den slutsats, att de under tiden efter 1860-talet hafva bibehållit en *stationär numerär*.

Backstugu- och inhysesghjonen förete ett mycket häftigt aftagande; från 4,911 år 1855 och, approximativt räknadt, 3,489 år 1860 hade de år 1900 nedgått till 593. De hafva således under tiden efter 1860-talet *reducerats till en sjundedel*.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* visar ett otillfredsställande siffermaterial. Medelsiffran för perioden 1870—1900 öfversteg medelsiffran för perioden 1840—60 med några hundra personer; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 var ökningen högst betydligt större. Man torde få inskränka sig till den slutsats, att gruppen ifråga något ökats.

Totalgruppen af det *närande mankötet* uppgick år 1860 till 22,862 och år 1870 till 22,058 personer, men år 1900 till 27,827. Ökningen var således 4,965, resp. 5,769 personer, d. v. s. 21.7 %, resp. 26.2 %. Ökningen synes således hafva varit starkare än mankötets i dess helhet; emellertid är siffermaterialet bristfälligt.

Gruppen af *barn under 15 år m. fl.* tärande personer ökades vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 med 3,388 personer eller 25.1 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 med 1,042 personer eller 6.6 %. En ökning har således ägt rum; det bristfälliga siffermaterialet tillåter dock icke en närmare uppskattning af dess storlek.

Utvecklingen efter 1860-talet kan alltså sammanfattas sålunda, att jordbruksbefolkningen ökades med en tiondedel, hvarvid det emellertid är vanskligt att angifva, huru ökningen fördelade sig på de båda hufvudgrupperna däraf. *Backstugu- och inhysesghjonen* minskades emellertid till en sjundedel, *torparne* voro oförändrade och *bönderna* ökades med två femtedelar.

Följande tabell angifver jordbruksbefolkningens procentiska sammansättning:

Tab. e₁₁. *Mankötets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Gäfleborgs län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statarklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.
	Hufvudpersoner.						
1763/69	24.1	—	0.7	3.1	—	29.0	43.1
1795/1800	21.2	1.0	3.7	7.4	—	29.1	37.6
1805/35	22.0	0.2	6.3	6.2	0.1	26.9	38.3
1840/60	17.2	0.4	7.0	11.0	0.1	28.2	36.1
1870/1900	20.5	1.2	6.3	4.0	0.4	27.0	40.6

Gruppen af barn under 15 år m. fl. personer har ungefärligen uppgått till den för riket typiska andelen af jordbruksbefolkningen; medeltalet 1763—1900 var för riket 38·8 % och för Gäfleborgs län 39·1 %. Gruppen åter af hemmasöner öfver 15 år och drängar har inom Gäfleborgs län varit procentiskt något talrikare än inom riket i genomsnitt; medelvärdena af procentsiffrorna för denna grupp var för riket 25·0 % och för länet ifråga 28·0 %.

Statarne hafva, såsom redan anförts, varit mycket fåtaliga inom länet; medelvärdet 1805—1900 utaf procentsiffrorna för denna grupp var endast 0·2 %, medan motsvarande siffra för riket var 1·5 %. Beträffande åter de öfriga grupperna så framgår af tabellen, att backstugu- och inhysesjhjonen i äldre tid voro procentiskt talrikare än inom riket i medeltal, men torparne och bönderna procentiskt något fåtaligare. Dessa afvikelser synas hafva bestått intill 1860-talet; under senare tid hafva emellertid backstugu- och inhysesjhjonen sjunkit under, men bönderna stigit något utöfver den normala procenten, samt torparne ungefärligen intagit denna normala procent. På senare tid har således jordbruksbefolkningens sammansättning förskjutit sig uti en ur synpunkten af allmogens själfbestånd gynnsam riktning.

Följande tabell angifver på sedvanligt sätt jordbruksbefolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900:

Tab. f₁₁. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Gäfleborgs län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	34,693	3,737	8,132	12,511	59,073	58·7	6·3	13·8	21·2
1800	34,794	4,809	8,493	11,767	59,863	58·1	8·0	14·2	19·7
Medeltal:									
1795/1800 . . .	34,744	4,273	8,312	12,139	59,468	58·4	7·2	14·0	20·4
1870	49,930	10,307	10,399	6,650	77,286	64·6	13·3	13·5	8·6
1880	48,569	12,230	8,724	6,908	76,431	63·6	16·0	11·4	9·0
1890	52,947	12,645	7,663	14,963	88,218	60·0	14·3	8·7	17·0
1900	55,540	12,584	3,839	16,308	88,271	62·9	14·3	4·3	18·5
Medeltal:									
1870/1900 . . .	51,747	11,942	7,656	11,207	82,552	62·7	14·4	9·3	13·6

Häraf bekräftas att bondeklassen inom länet i äldre tider något underskred den normala andelen af jordbruksbefolkningen (emot procentsiffran 58·4 % för åren 1795—1800 svarade en rikssiffra af 60·5 %), men att under senare delen af 1800-talet ett motsatt förhållande hade inträdt. År 1870 hade procentsiffran för bondeklassen inom länet *stigit* till 64·6 %, under det att den inom riket hade sjunkit till 52·0 %; bondeklassen inom Gäfleborgs län låg således med närmare 13 % öfver den normala procenten. Denna anmärkningsvärda afvikelse har visserligen under tiden 1870—1900 blifvit mindre markerad, då riksprocentsiffran stigit, men procentsiffran för Gäfleborgs län något sjunkit; ännu år 1900 låg emellertid procentsiffran för Gäfleborgs län 5—6 % utöfver rikssiffran. Bondeklassens relativa öfvertalighet inom

länet synes alltså vara en företeelse, som utbildade sig under förra hälften af 1800-talet.¹⁾

Af den sista tabellen bekräftas likaledes hvad ofvan anförts, att i äldre tid torpareklassen var procentiskt fåtalig, men backstugu- och inhysesklasserna procentiskt talrika, under det att de sistnämnda klasserna i senare tid sjunkit till relativ fåtalighet, men torpareklassen stigit till normal numerär. Medan nämligen vid jämförelse mellan perioderna 1795—1800 och 1870—1900 procentsiffran för torpareklassen inom hela riket steg från 13·8 till 15·0 %, så steg den inom Gäfleborgs län från endast 7·2 till 14·4 %; och år 1900 var procentsiffran för torpareklassen inom Gäfleborgs län t. o. m. större än motsvarande siffra inom riket (14·3, resp. 13·3 %). Medan åter, med nyssnämnda jämförelsegrund, procentsiffran för backstugu- och inhysesklasserna inom riket steg från 10·3 till 14·2 %, så sjönk denna siffra inom Gäfleborgs län från 14·0 till 9·3 %; år 1900 var siffran inom riket 11·0 %, men inom Gäfleborgs län t. o. m. endast 4·3 %.

Ifråga om tjänsteklassen framgår, att denna vid slutet af 1700-talet var osedvanligt talrik inom länet; procentsiffran 1795—1800 var 20·4 %, under det att motsvarande rikssiffra var 15·5 %. Under förra hälften af 1800-talet ändrade sig detta förhållande i sin motsats; år 1870 var rikssiffran 13·8 %, medan siffran inom Gäfleborgs län hade sjunkit till 8·6 %. Sedermera har den sistnämnda afvikelsen ånyo ändrat sig, så att år 1900 tjänsteklassen inom länet var af normal storlek (procentsiffran var 18·5 % och för riket 18·1 %).

Om ifrågavarande egendomligheter, se vidare kap. III.

Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Vi komma här att behandla de fyra nordligaste länen i riket uti ett sammanhang.

År 1751 bildade, såsom ofvan omnämnts, Gäfleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län en administrativ enhet; detsamma var ännu år 1800 fallet med Västernorrlands och Jämtlands län samt åren 1751 och 1800 jämväl med Västerbottens och Norrbottens län. Vi antaga emellertid att de för de dåvarande länen gällande siffrorna öfver folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken tillnärmelsevis karakteriserade fördelningen inom hvarje af de nuvarande län, hvaraf de dåvarande voro sammansatta. Följande tabell angifver i så fall nämnda procentiska fördelning (se tab. a₁₂ sid. 137).

Dessa siffror synas gifva vid handen, att den af jordbruk med binärningar lefvande befolkningens andel utaf hela folkmängden skulle hafva varit i stigande under perioden 1751—1840. Om emellertid så äfven i någon mån kan hafva varit förhållandet, torde dock hufvudanledningen till de stigande siffrorna sammanhänga med det statistiska materialets olikformighet. Siffrorna för år 1840 äro de tillförlitligaste; de antyda, att den af jordbruk lefvande befolkningen inom de nordligaste länen af riket uti äldre tid var osedvanligt talrik, i jämförelse med öfriga yrkesgrupper. (Jfr rikssiffran för år 1840, som var 80·9 %.) Industrialiseringen under senare hälften af 1800-talet framträder tydligt af tabellen; dock hade procentsiffrorna år 1900

¹⁾ I viss mån kan synas råda en motsägelse häremellan och mellan det ofvan anförda förhållande, att bondeklassen inom länet, efter hufvudpersoner räknadt, ännu under perioderna 1805—35 och 1840—60 var undertaligare än inom riket i genomsnitt. Förklaringen kan endast ligga däruiti, att bondefamiljerna inom länet voro osedvanligt stora, hvarom äfven procentsiffrorna i kol. 6 af tab. e₁₁ gifva en antydning.

Tab. a₁₂. *Hela folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken.*

År.	Jordbruk med binäringar.	Industri och bergsbruk.	Handel och samfärdsel.	Allmän tjänst m. m.
Västernorrlands län:				
1751	79.5	8.0	1.8	10.7
1800	84.9	6.7	1.4	7.0
1840	88.3	6.9	1.2	3.6
1900	57.6	31.7	7.7	3.0
Jämtlands län:				
1751	79.5	8.0	1.8	10.7
1800	84.9	6.7	1.4	7.0
1840	90.6	2.5	0.1	6.8
1900	67.4	20.7	6.8	5.1
Västerbottens län:				
1751	82.8	2.4	4.7	10.1
1800	83.0	5.2	1.7	10.1
1840	91.5	3.4	0.9	4.2
1900	74.5	17.4	4.3	3.8
Norrbottens län:				
1751	82.8	2.4	4.7	10.1
1800	83.0	5.2	1.7	10.1
1840	89.3	4.0	1.2	5.5
1900	64.7	23.3	7.8	4.2

för den af jordbruk lefvande befolkningen icke i något af länen sjunkit ned till rikssiffran (53.7 %).

Utvecklingen af den i jordbruket sysselsatta folkmängden framgår af tabellen A), hvaraf efterföljande tabell är ett sammandrag:

Tab. b₁₂. *Den jordbruksidkande befolkningen 1763—1900.*

År.	Hela folkmängden.	Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden.
1763/72	108,577	84,807
1795/1800	151,621	125,589
1805/35	187,107	153,058
1840/50	257,003	204,550
1870/1900	495,471	330,343

Medelsiffran för perioden 1840—50 öfversteg medelsiffran för perioden 1763—72 med 119,743 personer eller 141 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1763 och 1850 (82,689, resp. 220,153) var ökningen 137,464 personer eller 166 %; vid jämförelse slutligen mellan siffrorna för åren 1763 och 1870 (82,689, resp. 275,566) var ökningen ej mindre än 192,877 personer eller 233 %. Under hundraårsperioden före 1860-talet torde jordbruksbefolkningen inom de fyra nordligaste länen af riket hafva tredubblats.

Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1850 och 1900 hade jordbruksbefolkningen ytterligare ökat från 220,153 till 386,733 personer, d. v. s. med 166,580 personer eller 75.7 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren

1870 och 1900 var ökningen 111,167 personer eller 40·3 %. Man torde få uppskatta tillväxten till ungefär *hälften* af numerären på 1860-talet.

Beträffande jordbruksbefolkningens sammansättning må anmärkas, att de jordbrukande ståndspersonerna inom länen i äldre tid voro fåtaliga. Åren 1795—1800 och 1840—55 uppgåfvos resp. 224 och 202 dylika personer, medan böndernas antal var resp. 13,182 och 20,886; de förra siffrorna i procent af de senare utgjorde resp. 1·7 % och 1·0 % (medan motsvarande siffror för hela riket voro 2·3 % och 2·5 %). Under senare delen af 1800-talet torde gifvetvis, om sågverksbolagen medräknas, dessa procentsiffror hafva betydligt stigit; därom lämna emellertid yrkesräkningarna icke upplysning. Följande tabell visar emellertid att numerären af öfriga, i regel något på sidan om allmogen stående kategorier af jordbruksbefolkningen varit ringa:

Tab. c.₁₂. *Vissa kategorier af jordbruksbefolkningen 1870—1900.*

År.	Trädgårdsmästare.		Idkare af mejeri- och ladugårdsrörelse.		Landbruksinspektorer, rättare m. fl.	
	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.	Hufvudpersoner.	Inkl. biträden, tjänstehjon och familjemedlemmar.
1870	11	48	6	7	36	436
1880	38	136	—	173	136	996
1890	85	322	47	202	85	1,008
1900	128	472	72	321	129	1,216

Följande tabell angifver på sedvanligt sätt allmogebe-folkningens sammansättning (se tab. d.₁₂ sid. 139).

Mankönet af jordbruksbefolkningen ökades vid jämförelse mellan medelsiffrorna för perioderna 1763—72 och 1840—60 med 68,205 personer eller 169 % samt vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1763 och 1860 med 216 %. Liksom jordbruksbefolkningen i dess helhet, torde alltså mankönet däraf hafva under hundraårsperioden före 1860-talet *tredubblats*.

Hufvudpersonerna af jordbrukare- och fiskareklasserna, d. v. s. af *bondeklassen*, voro under hundraårsperioden ifråga stadda i stark ökning. Siffran för år 1860 öfversteg med 14,806 personer siffran för år 1763, hvilket innebar en ökning med ej mindre än 137 %. Hufvudpersonerna af *bondeklassen* således *mera än fördubblades*.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen*, hvars särskilda karaktär inom Norrland är ofvan anmärkt,¹⁾ ökades från 585 under åren 1763—72 till 6,819 under åren 1840—60 och 8,458 år 1860. Denna kategori *fjorton- à femtondubblades* under hundraårsperioden ifråga.

Hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna* ökades från 939 under åren 1763—72 till 6,792 under åren 1840—60 och 9,002 personer år 1855.²⁾ Denna kategori torde således under hundraårsperioden före 1860-talet hafva *åtta- à tiodubblats*.

Statareklassen har inom Norrland varit mycket fåtalig och visar otillfredsställande siffror.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* ökades vid jämförelse mellan siffrorna för perioderna 1763—72 och 1840—60 med 17,165

1) Sid. 132. — 2) Siffran för år 1860 synes mindre väl lämpa sig för jämförelse.

Tab. d₁₂. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen sammansättning 1751—1900. Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.*

År.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- och inhyssesklasserna.	Stareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra tärande personer.	Summa.
	Hufvudpersoner.							
1763	10,738	58	419	710	—	10,202	16,396	38,523
1766	11,203	82	475	988	—	10,255	16,816	39,819
1769	11,644	91	655	940	—	9,578	17,773	40,681
1772	11,483	117	790	1,117	—	11,626	17,111	42,244
1795	15,000	321	2,473	1,703	—	16,156	21,702	57,355
1800	15,443	208	3,245	1,862	—	17,261	23,571	61,590
1805	19,291	98	3,497	1,912	—	15,354	24,769	64,921
1810	19,548	99	3,699	1,790	—	14,358	23,973	63,467
1815	18,958	98	4,383	2,055	—	13,873	23,040	67,407
1820	19,686	144	5,006	1,924	—	17,019	29,108	72,887
1825	20,208	109	5,473	2,612	16	17,285	32,967	78,670
1830	20,967	125	6,108	3,056	75	18,929	36,788	86,048
1835	21,723	121	6,564	3,408	119	20,300	38,851	91,086
1840	22,170	94	5,031	4,667	98	23,520	36,926	92,506
1845	22,649	134	6,422	5,711	59	27,908	40,554	103,437
1850	23,638	166	6,844	7,037	44	28,975	42,365	109,069
1855	23,124	313	7,338	9,002	111	28,061	43,004	115,953
1860	25,174	428	8,458	7,542	243	29,438	50,360	121,643
1870	27,873	354	9,437	8,257	518	29,700	59,819	135,958
1880	31,190	467	10,785	7,714	492	33,242	65,894	149,784
1890	35,427	515	12,450	6,665	441	43,367	79,373	178,238
1900	39,105	444	13,068	5,439	389	52,964	83,123	194,532
Medeltal:								
1763/72	11,267	87	585	939	—	10,415	17,024	40,317
1795/1800	15,222	264	2,859	1,783	—	16,709	22,636	59,473
1805/35	20,055	113	4,962	2,394	30	16,781	30,642	74,927
1840/60	23,351	227	6,819	6,792	111	27,580	43,642	108,522
1870/1900	33,399	445	11,435	7,019	460	39,818	72,052	164,628

personer eller 165 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1763 och 1860 med 19,236 personer eller 189 %. Ökningen torde således hafva *något understigit en tredubbling*.

Hufvudgruppen af det i vidsträcktare mening *produktiva mankötet* utgjordes under åren 1763—72 af 23,293 personer, åren 1840—60 af 64,880, år 1860 af 71,283 och år 1870 af 76,139 personer. Det framgår häraf, att hufvudgruppen ifråga under hundraårsperioden före 1860-talet torde hafva *minst tredubblats*.

Äfven hufvudgruppen af *barn under 15 år m. fl. tärande personer* visar vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1763—72 samt år 1860 *en tredubbling*.

Utvecklingen före 1860-talet inom de fyra nordligaste länen af riket karakteriserades således däraf, att jordbruksbefolkningen samt de båda hufvudkategorierna däraf (den produktiva, resp. den tärande delen) tredubblades, gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar närmare tredubblades, backstugu- och inhysseshjonen åtta- å tiodubblades, torparna fjorton- å femton-dubblades och bönderna mera än fördubblades.

Mankönet af jordbruksbefolkningen ökades vid jämförelse mellan medel-siffrorna för perioderna 1840—60 och 1870—1900 med 56,106 personer eller 51·7 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 med 72,889 personer eller 59·9 %, vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 med 58,574 personer eller 43·1 %. Man torde i anledning här af få uppskatta *tillväxten* efter 1860-talet, liksom jordbruksbefolkningens i dess helhet, till *hälften* af numerären på 1860-talet.

Hufvudpersonerna af jordbrukare- och fiskareklasserna, d. v. s. af *bonde-klassen*, hafva äfven efter 1860-talet varit stadda i betydlig tillväxt. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 (25,602, resp. 39,549) var ökningen 13,947 personer eller 54·5 %. Hufvudpersonerna af bondeklas-sen torde således under tiden 1860—1900 hafva ytterligare *ökats med hälften* af numerären förstnämnda år.

Hufvudpersonerna af *torpareklassen* hafva äfvenledes under tiden efter 1860-talet varit stadda i fortskridande tillväxt. Siffran för år 1900 öfversteg med 4,610 personer eller 54·5 % siffran för år 1860. Äfven ifrågavarande *tillväxt* torde således hafva uppgått till *hälften* af numerären omkring år 1860.

Hufvudpersonerna åter af *backstugu- och inhyseklasserna* hafva varit stadda i fortskridande minskning. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1855¹⁾ och 1900 var minskningen 3,563 personer eller 39·6 %; vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1870 och 1900 var den 2,818 personer eller 34·1 %. Minskningen torde således hafva uppgått till *minst en tredjedel* af numerären på 1860-talet.

Gruppen af *hemmasöner öfver 15 år och drängar* har varit stadd i fortskridande ökning. Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1860 och 1900 var ökningen ej mindre än 23,526 personer eller 79·9 %. Den torde således hafva uppgått till *minst tre fjärdedelar* af numerären på 1860-talet.

Hufvudkategorien af det *produktiva mankönet* utgjordes år 1860 af 71,283, år 1870 af 76,139 och år 1900 af 111,409 personer. Allteftersom år 1860 eller år 1870 tages som utgångspunkt, skulle således ökningen hafva varit 40,126 eller 35,270 personer, d. v. s. 56·3 % eller 46·3 %. *Ökningen* efter 1860-talet torde således hafva uppgått till omkring *hälften* af numerären på 1860-talet.

Hufvudkategorien slutligen af *barn under 15 år m. fl. tärande personer* visade vid jämförelse mellan åren 1860 och 1900 en ökning med 65·1 %, vid jämförelse mellan åren 1870 och 1900 en ökning med 39·0 %. Man torde få uppskatta *ökningen* till omkring *hälften* af numerären på 1860-talet.

Under tiden efter 1860-talet intill slutet af 1800-talet ökades således jord-bruksbefolkningen med hälften; en dylik ökning iakttages jämväl hos de båda hufvudgrupperna däraf (den produktiva, resp. den tärande delen); gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar ökades med tre fjärdedelar samt torparna och bönderna med hälften. Backstugu- och inhysehjonerna åter minskades med en tredjedel.

Vi öfvergå nu till att betrakta jordbruksbefolkningens procentiska sam-mansättning. Följande tabell angifver på sedvanligt sätt dessa procentssiffror (se tab. e₁₂ sid. 141).

Häraf framgår att gruppen af barn under 15 år m. fl. tärande personer under hela 1800-talet utgjort en större andel af jordbruksbefolkningen inom de ifrågavarande länen än den för riket typiska andelen. Medelvärdet 1751

1) Jfr not 2 sid. 138.

Tab. e₁₂. *Mankönets af den jordbruksidkande befolkningen procentiska sammansättning 1751—1900. Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.*

Period.	Jordbrukareklassen.	Fiskareklassen.	Torpareklassen.	Backstugu- o. inhysesklasserna.	Statareklassen.	Hemmasöner öfver 15 år och drängar.	Barn under 15 år och vissa andra förärande personer.
	Hufvudpersoner.						
1763/71	28·0	0·2	1·5	2·3	—	25·8	42·2
1795/1800	25·6	0·4	4·8	3·0	—	28·1	38·1
1805/35	26·8	0·2	6·6	3·2	—	22·3	40·9
1840/60	21·5	0·2	6·3	6·3	0·1	25·4	40·2
1870/1900	20·3	0·3	6·9	4·2	0·3	24·2	43·8

—1900 utaf procentsiffrorna för denna grupp var inom dessa län 41·0 % och inom riket 38·8 %. Afvikelsen har stegrats mot slutet af århundradet; under perioden 1870—1900 svarade emot en rikssiffra af 39·6 % en procentsiffra inom de nu behandlade länen af 43·8 %.

Gruppen af hemmasöner öfver 15 och drängar har varit af ungefärligen normal storlek; medelvärdet 1751—1900 utaf procentsiffrorna för denna grupp var inom riket 25·0 % och inom länen ifråga 25·2 %.

Beträffande hufvudpersonerna inom de olika kategorierna af allmogeklassen anmärkes följande. Statare hafva nästan saknats. Backstugu- och inhysesjonerna hafva varit relativt fåtaligare än i medeltal inom riket; torparne voro äfven detta under tiden intill 1860-talet, men hafva därefter uppgått till normal andel; bönderna åter hafva varit relativt något talrikare än i medeltal inom riket. För backstugu- och inhysesjonerna svarade 1751—1900 emot en rikssiffra af 5·1 % en procentsiffra inom de ifrågavarande länen utaf 3·8 %; för torparne voro dessa siffror resp. 6·7 och 5·2 %, för bönderna resp. 23·0 och 24·4 %.

Följande tabell angifver jordbruksbefolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900:

Tab. f₁₂. *Hela den jordbruksidkande befolkningens sammansättning 1795—1800 och 1870—1900. Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.*

År.	A) Bondeklassen.	B) Torpareklassen.	C) Backstugu- o. inhysesklasserna.	D) Tjänsteklassen.	E) Hela den jordbruksidkande befolkningen.	A) i % af E).	B) i % af E).	C) i % af E).	D) i % af E).
1795	86,886	9,054	7,198	18,042	121,180	71·7	7·5	5·9	14·9
1800	90,366	13,615	8,248	17,768	129,997	69·5	10·5	6·3	13·7
Medeltal:									
1795/1800	88,626	11,335	7,723	17,905	125,589	70·6	9·0	6·1	14·3
1870	171,054	40,571	43,018	20,923	275,566	62·1	14·7	15·6	7·6
1880	192,629	49,194	40,565	20,913	303,301	63·5	16·2	13·4	6·9
1890	218,534	58,928	37,927	40,384	355,773	61·4	16·6	10·7	11·3
1900	238,399	63,861	32,236	52,237	386,733	61·7	16·5	8·3	13·5
Medeltal:									
1870/1900	205,154	53,138	38,437	33,614	330,343	62·1	16·1	11·6	10·2

Häraf synes att bondeklassens ofvannämnda öfvertalighet framträder något starkare, då jämväl familjemedlemmarna specificeras. Åren 1795—1800 var procentsiffran för denna kategori, inom riket 60·5 %, men inom de ifrågavarande länen 70·6 %. Åren 1870—1900 hade skillnaden visserligen något minskats; emot en procentsiffra inom riket af 55·0 % svarade emellertid ännu inom de ifrågavarande länen en större siffra, nämligen 62·1 %.

Torpareklassens undertalighet i äldre tid framgår af siffran för åren 1795—1800, som var endast 9·0 %, då rikssiffran var 13·8 %. Ännu år 1870 var siffran inom de ifrågavarande länen mindre än rikssiffran (14·7. resp. 16·2 %), men under tiden därefter har, såsom redan ofvan framgått, torpareklassen stigit till och äfven öfverstigit den normala procenten. Emot en rikssiffra år 1900 af 13·3 % svarade inom länen ifråga en siffra af 16·5 %.

Backstugu- och inhysesklassernas ofvannämnda undertalighet illustreras däraf, att procentsiffrorna 1795—1800 och 1870—1900 för denna grupp voro 6·1 och 11·6 %, medan motsvarande siffror för hela riket voro resp. 10·3 och 14·2 %. Det framgår äfven häraf, att undertaligheten under senare delen af 1800-talet något minskats.

Beträffande tjänsteklassen framgår följande. Redan vid slutet af 1700-talet var denna inom den nu behandlade delen af riket något fåtaligare än i genomsnitt inom riket; procentsiffran 1795—1800 var 14·3 %, medan rikssiffran var 15·5 %. Under förra hälften af 1800-talet sjönk emellertid tjänsteklassens andel af jordbruksbefolkningen betydligt hastigare inom denna del af riket än hvad för detta i genomsnitt var typiskt. År 1870 var sålunda procentsiffran inom de ifrågavarande länen 7·6 %, medan rikssiffran var 13·8 %. Denna tjänsteklassens undertalighet har sedermera bibehållit sig ungefär oförändrad; år 1900 voro siffrorna resp. 13·5 % och 18·1 %. I genomsnitt under perioden 1870—1900 var procentsiffran för tjänsteklassen inom länen ifråga 10·2 %, medan siffran för riket var 15·8 %.

Jfr vidare kap. III.

Det har framgått af dessa undersökningar öfver jordbruksbefolkningens utveckling och sammansättning inom olika delar af riket, att anmärkningsvärda skiljaktigheter förefunnits mellan vissa af dessa landsdelar. Vi vilja nu i nästföljande kapitel sammanfatta de vunna resultaten.

III. Sammanfattning af resultaten ifråga om den jordbruks- idkande befolkningens utveckling och sammansättning inom olika delar af riket.

Den jordbruksidkande befolkningens olikartade utveckling inom olika delar af riket har gifvetvis stått i visst samband med egen- domligheter hos den allmänna befolkningsrörelsen. Öfver dessa sist- nämnda förhållanden föreligga ingående undersökningar, af *G. Sund- bärg*,¹⁾ hvilkas hufvudresultat böra i detta sammanhang förutskickas.

Ur synpunkten af den allmänna befolkningsrörelsen sönderfaller Sverige i tre hufvudområden med olikartade demografiska förhållan- den. Det första af dessa är *östra Sverige*, hvars befolkningsförhål- landen finnas mest utpräglade i de fyra länen kring Mälaren, näm- ligen Stockholms, Upsala, Södermanlands och Västmanlands län, men hvilka jämväl i regel igenfinnas uti Gäfleborgs och Kopparbergs län i norr samt Östergötlands och Gottlands län i söder. Det andra hufvudområdet är *västra Sverige*, omfattande Västgötalänen jämte Bohuslän och Dal, Småland, åtminstone de båda inre länen, Halland och Skåne samt norrut Värmlands och Örebro län. Blekinge inta- ger en säregen ställning, som i vissa fall erinrar om östra Sverige, i andra fall åter om västra. Det tredje hufvudområdet slutligen är *nordliga Sverige*, omfattande Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, hvaremot Jämtland i de flesta afseenden visar de för det östra hufvudområdet karakteristiska befolkningsförhållandena.

I afseende å *giftermålsfrekvensen* skilja sig de nu omhandlade tre hufvudområdena därutinnan,²⁾ att under det 19:de århundradet östra och norra Sverige i allmänhet hafva uppvisat en hög, men västra Sverige en låg giftermålsfrekvens. Särskildt framträdande har i äldre tid³⁾ skillnaden varit mellan östra och västra Sverige, hvarjämte under senare tid den höga giftermålsfrekvensen i nordliga Sverige varit anmärkningsvärd. Till östra Sverige få i detta sammanhang räknas de fyra Mälarelänen äfvensom Kopparbergs, Gäfleborgs, Öster- götlands och Gottlands samt delvis äfven Kalmar län; till västra

1) Bidrag till Sveriges Officiella Statistik; Litt. A. *Befolkningsstatistik*. För år 1890, 1:sta afdeln. Bihang. Folkmängdens förändringar i Sverige åren 1881—1900, jämte öfversikter för åren 1816—1900. För år 1900, 4:de afdeln. *Befolkningsrörelsen i Sverige åren 1891—1900*. — *Gustav Sundbärg*, *Bevölke- ringsstatistik Schwedens 1750—1900. Einige Hauptresultate*. Stöhm 1907. — 2) Se ofvan citerade befolk- ningsstatistiska publikation för år 1890, sid. XI. — 3) Därmed afses förra hälften af 1800-talet; de här refererade undersökningarna sträcka sig icke längre tillbaka än till år 1816.

Sverige få räknas Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Örebro län samt, vid betraktande af senare tid, äfven Blekinge. I afseende å Jönköpings och Malmöhus län har rådt den afvikelse, att dessa län, hvilka i allmänhet varit att räkna till västra Sverige, dock beträffande giftermålsfrekvensens höjd närmare anslutit sig till det östra demografiska hufvudområdet.

Beträffande den *äktenskapliga fruktsamheten*¹⁾ har under det 19:de århundradet mellan de tre anmärkta hufvudområdena bestått den skiljaktighet, att fruktsamheten har varit låg uti det östra hufvudområdet af riket, men hög uti de västra och nordliga hufvudområdena. Till det östra hufvudområdet får i detta sammanhang räknas de provinser och län, hvilka nyss ofvan äro nämnda, hvarjämte äfven i Skåne fruktsamhetssiffran har varit något lägre än riksmedeltalet. Inom Norrland afviker därjämte Jämtland, i enlighet med hvad ofvan anmärkts, med en låg fruktsamhetssiffra.

Ifråga om *dödligheten*²⁾ hafva de tre demografiska hufvudområdena i stort sedt karakteriserats därutaf, att det östra hufvudområdet, särskildt Mälareprovinserna, haft att uppvisa höga, men de västra och nordliga hufvudområdena låga dödlighetssiffror. Dessa skiljaktigheter hafva dock under senare tid i så mätto utjämnats, att det nordliga hufvudområdets dödlighetssiffra stigit relativt till siffrorna i det öfriga riket för motsvarande tid.

Det östra hufvudområdet af riket har således kännetecknats af en låg fruktsamhet och en hög dödlighet, medan de västra och nordliga hufvudområdena kännetecknats af en hög fruktsamhet och en låg dödlighet. En följd däraf har varit att *nativitetsöfverskottet* varit lågt i det östra hufvudområdet och särskildt uti Mälareprovinserna, men högt uti västra och i synnerhet norra Sverige. Därvid hafva dock de afvikelser bestått, att Blekinge län i regel anslutit sig till det västra hufvudområdet, under det att Hallands samt Göteborgs och Bohus län visat ett lägre nativitetsöfverskott. Dessa nu anförda skiljaktigheter i afseende å nativitetsöfverskottet hafva emellertid framträdt hufvudsakligen under tiden före 1860-talet, d. v. s. före den stora utvandringens begynnelse. Under tiden där-efter har utvandringen, som starkast träffat det västra hufvudområdet, föranledt att dettas nativitetsöfverskott gått mycket tillbaka i förhållande till det öfriga rikets.

Beträffande *omflyttningen* är vid flera tillfällen anmärkt, att densamma under tiden före 1860-talet var jämförelsevis obetydlig; skiljaktigheterna härutinnan mellan olika län voro af ringa inflytande på befolkningsrörelsen inom dessa. Under tiden åter efter den stora utvandringens begynnelse har omflyttningstalet varit mycket olika

1) I. c. sid. XVII. — 2) I. c. sid. XXIX.

inom olika delar af riket.¹⁾ Utflyttningen har varit starkast från Småland, Västergötland, Dalsland och Värmland, till hvilka provinser i viss grad anslutit sig Blekinge, Kristianstads, Hallands och Örebro län. Ehuru med vissa undantag, har alltså utflyttningen haft ett maximum inom det västsvenska demografiska hufvudområdet. Visserligen har den äfven, åtminstone under vissa tider, varit större inom Östergötlands, Gottlands och Kopparbergs län än i genomsnitt inom riket. Men inom Mälareprovinserna och större delen af Norrland har utflyttningen dock varit påfallande mindre än inom nyss anförda delar af södra och mellersta Sverige; i vissa Mälarelän och norrländska län har under vissa perioder t. o. m. ett inflyttningsöfverskott förefunnits. Den närmare utvecklingen af dessa förhållanden tillhör icke detta sammanhang.

Betraktas slutligen den *faktiska folkökningen*, så företedde denna under tiden före 1860-talet i stort sedt samma förhållanden som nativitetsöfverskottet; detta beroende på nu nämnda förhållande att utvandringen till främmande länder och äfven omflyttningen inom riket under denna tid voro af obetydlig omfattning. Folkökningen var sålunda svag i östra Sverige, men stark i västra och nordliga delarna af landet. Efter utvandringens uppträdande åter har folkökningen visserligen fortfarande varit stark i det nordliga hufvudområdet, men skillnaden mellan det östra och det västra hufvudområdet har i väsentlig grad minskats.

Det synes a priori sannolikt, att skiljaktigheterna mellan den jordbruksidkande befolkningens utveckling i olika delar af riket icke hafva varit utan sammanhang med de nu anmärkta egendomligheterna hos den allmänna befolkningsrörelsen. Detta bör emellertid hufvudsakligen hafva varit förhållandet under tiden före midten af 1860-talet, då de sistnämnda egendomligheterna hos de tre demografiska hufvudområdena voro mest utpräglade, och den jordbruksidkande befolkningen utgjorde en större procent af rikets hela folkmängd. Under den sista tredjedelen af århundradet hafva utvandringen och den inre folkomflyttningen förminskat de ofvan anförda olikheterna uti de befolkningsstatistiska siffrorna, och samtidigt har på grund af rikets växande industrialisering den jordbruksidkande befolkningen sjunkit från närmare fyra femtedelar till föga öfver hälften af rikets hela folkmängd. Under dessa förändrade förhållanden synes det mindre sannolikt, att allmännare öfverensstämmelser skola kunna påvisas mellan egendomligheterna hos olika delar af riket, beträffande å ena sidan de allmänna befolkningsstatistiska data, å andra sidan den jordbruksidkande befolkningens utveckling.

¹⁾ I. c. sid II. Den ofvan citerade befolkningsstatistiska publikationen för år 1900, sid II.

Vi vilja nu undersöka i hvad mån ett samband af ofvannämnda art har bestått, och öfvergå alltså till att *sammanfatta resultaten* af de statistiska utvecklingarna i föregående kapitel.

Beträffande först den af jordbruket lefvande befolkningens storlek i *procent af den totala folkmängden*, så har förut framgått, att denna procentsiffra för hela Sveriges vidkommande visade en anmärkningsvärd konstans under hela tiden före 1840-talet.¹⁾ Nämnda befolkning bibehöll sig vid ungefär fyra femtedelar af hela folkmängden.²⁾ Det synes nu af föregående kapitel, att på nämnda tid jordbruksbefolkningen i östra Sverige, d. v. s. Mälareprovinserna, Östergötland och Gottland äfvensom Gäfleborgs län, ungefärligen uppgick till den normala storleken, t. o. m. något understeg denna.³⁾ Det samma var fallet med Göteborgs och Bohus län, hvarjämte Blekinge län visade en utpräglad karaktär i sistnämnda riktning.⁴⁾ Inom det öfriga Sverige åter var jordbruksbefolkningen mera än normalt talrik; särskildt var detta fallet i Kronobergs, Hallands, Älfsborgs och Värmlands län, äfvensom öfre Norrland.⁵⁾ På flera af dessa senare orter närmade sig jordbruksbefolkningen eller t. o. m. öfversteg nio tiondedelar af hela folkmängden. Ehuru de siffror, hvarpå dessa iakttagelser grunda sig, äro ganska bristfälliga, så framgår dock af yrkesräkningarna en allmän skillnad mellan å ena sidan östra Sverige samt å andra sidan västra och norra Sverige. Under hundraårsperioden före 1860-talet var jordbruksbefolkningen inom den förra delen af riket utprägladt fåtaligare relativt till hela folkmängden än inom de senare.⁶⁾

Detta resultat är äfven ur agrarhistorisk synpunkt icke utan betydelse, särskildt om det sammanställes med hvad straxt skall anföras om jordbruksbefolkningens olika starka tillväxt inom motsvarande hufvudområden af riket. Det bidrager till att belysa den väsentliga skiljaktigheten mellan de olika demografiska hufvudområdena i afseende å folköfverfyllnaden inom jordbruket vid tiden för den stora utvandringens begynnelse. Beträffande åter graden af olika landsdelars industrialisering under senare hälften af 1800-talet, så framgår denna utveckling af procentsiffrorna för år 1900.⁷⁾ Dess sammanhang med den agrariska utvecklingen efter 1860-talet är af mindre påtaglig art.

De upplysningar vi hafva vunnit rörande de kategorier af jordbruksbefolkningen, hvilka icke tillhöra allmogen, äro visserligen ofröliga. Dock har framgått, att under perioden före 1860-talet de *jordbrukande ståndspersonerna* relativt till bondeklassen voro osedvanligt talrika inom Mälareprovinserna och Östergötland samt Skaraborgs län,⁸⁾ men i allmänhet fåtaligare inom det öfriga riket. Inom

¹⁾ Sid. 5. — ²⁾ Sid. 5. — ³⁾ Sid. 53, 64, 70, 78, 131. — ⁴⁾ Sid. 102 och 93. — ⁵⁾ Sid. 85, 93, 108, 115, 137. — ⁶⁾ Man bör observera, att *Stockholms stad*, som ju icke i det ofvanstående är medräknad, bidrog till att markera östra Sveriges karaktär. — ⁷⁾ Jfr Sv. Off. Stat. Litt. A) Befolkningsstatistik 1900. 3:dje afdeln. Sid. XL. — ⁸⁾ Sid. 55, 72, 109.

Värmland¹⁾ synas de dock under förra hälften af 1800-talet hafva varit stadda i anmärkningsvärd tillväxt. Med dessa skiljaktigheter stå äfven resultatet i afseende å de i nyare tid framvuxna grupperna af trädgårdsmästare, mejeriidkare, inspektorer, rättare o. s. v. i viss öfverensstämmelse. Äfven dessa grupper äro i allmänhet talrikare i de trakter, där possessionaterna äro talrikast.²⁾ Man får sålunda äfven af yrkesräkningarna³⁾ en bild utaf Mälareprovinsernas samt Östgöta- och Västgötaslätternas mera utpräglade karaktär af storbruksbygder. Beträffande Mälareprovinserna och Östergötland äro dessa förhållanden icke utan sammanhang med hvad nedan skall framgå om den egendomliga plutokratiska utvecklingen inom dessa delar af riket.

Vi öfvergå emellertid nu till hufvudfrågorna beträffande den svenska jordbruksbefolkningens utveckling. Af våra undersökningar ifråga om *den samfällda jordbruksbefolkningens tillväxt under hundraårsperioden före 1860-talet* har framgått följande. Denna befolknings ökning inom hela Sverige öfversteg tre fjärdedelar af numerären vid midten af 1700-talet, men uppgick icke till en fördubbling.⁴⁾ Nu var emellertid inom olika delar af riket denna tillväxt högst betydligt olika. Inom de tre länen närmast Stockholm uppgick den endast till en fjärdedel, och inom Västmanlands län knappt till mera än en femtedel af numerären vid midten af 1700-talet.⁵⁾ Inom Östergötlands och Kopparbergs län ökades jordbruksbefolkningen med hälften,⁶⁾ inom Gottlands län med hälften å två tredjedelar,⁷⁾ inom Småland med två tredjedelar å tre fjärdedelar,⁸⁾ inom Örebro län med tre fjärdedelar⁹⁾ och inom Gäfleborgs län i ungefär samma grad som i medeltal inom riket.¹⁰⁾ Däremot uppgick tillväxten inom hela det öfriga södra och mellersta Sverige, nämligen de tre sydsvenska provinserna, Bohuslän, Västergötland samt Värmland och Dal till fullt en fördubbling,¹¹⁾ och utgjorde inom de fyra nordligaste länen af Norrland icke mindre än en tredubbling af numerären omkring midten af 1700-talet.¹²⁾

I afseende å jordbruksbefolkningens tillväxt under hundraårsperioden före 1860-talet sönderföll således Sverige i tre hufvudområden. Det första utgjordes i synnerhet af de fyra Mälarelänen, där tillväxten var anmärkningsvärdt långsam; icke mera än tredjedelen så stark som i medeltal inom riket. Till dem anslöto sig i viss grad Kopparbergs län i norr och Östergötlands län i söder, där tillväxten endast var något mer än hälften så stark som medelökningen; vidare Örebro län i väster, samt Gottland och Småland, där den visserligen var större, men dock icke så stark som medelökningen. Det andra hufvudområdet utgjordes af de sydligaste och

1) Sid. 116. — 2) Sid. 55, 65, 72, 95. — 3) Den närmare undersökningen af dessa förhållanden sammanhänger gifvetvis med en direkt undersökning af jordfördelningen. — 4) Sid. 25. — 5) Sid. 57, 65. — 6) Sid. 72, 127. — 7) Sid. 80. — 8) Sid. 87. — 9) Sid. 118. — 10) Sid. 132. — 11) Sid. 96, 103, 109, 118. — 12) Sid. 133.

de västra provinserna i riket, där tillväxten öfverskred medelökningen i riket. Det tredje hufvudområdet slutligen, till hvilket Gäfleborgs län bildade öfvergången, utgjordes af nordliga och större delen af Norrland, med en i det öfriga riket icke förekommande utomordentligt stark tillväxt.

Det faller i ögonen, att dessa anmärkningsvärda skiljaktigheter stå i öfverensstämmelse med de tre demografiska hufvudområdenas skiljaktigheter i afseende å nativitetsöfverskottet.¹⁾ Man finner huru Mälarelänen under hundraårsperioden ifråga bildade ett minimum för jordbruksbefolkningens tillväxt samt västliga och nordliga Sverige tvenne maxima; såsom fallet äfven var med nativitetsöfverskottet. Vid uppdelningen uti de tre demografiska hufvudområdena har man visserligen ansett sig böra hänföra Örebro län och Småland till det västra Sverige, under det att vi hafva funnit dem i nu betraktade afseende ligga på samma sida om riksmediet som östra Sverige. Detta innebär ju dock ingen brist på öfverensstämmelse, eftersom dessa landsdelar tydligt förmedlade öfvergången mellan den för östra och den för västra Sverige karakteristiska utvecklingen.

Det resultat, hvartill vi kommit, står alltså i öfverensstämmelse med hvad man förut haft sig bekant om den svenska befolkningsrörelsen. För kännedomen om Sveriges agrariska utveckling är det samma af stor betydelse. Det är påtagligt, att den agrariska utvecklingen måste hafva varit af helt annan karaktär uti de sydsvenska och de västsvenska provinserna än uti Mälarelänen, eftersom jordbruksbefolkningens tillväxt under det i flera afseenden grundläggande hundraårsskedet före 1860-talet var åtta å tio gånger häftigare inom de förra delarna af riket än inom de senare. Äfven vid jämförelse med de öfvergången förmedlande provinserna, nämligen Dalarne, Örebro län, Östergötland, Gottland och Småland, var ju jordbruksbefolkningens tillväxt i sydliga och västra Sverige två å fyra gånger så häftig. Alla dessa bygder voro redan vid midten af 1700-talet gamla odlingsbygder, om ock med olika utrymmen för nyodlingar; det är i så fall tydligt, att gången af jordstyckningens utveckling och arten af den agrariska strukturen på 1860-talet stod i nära samband med den nu betraktade befolkningsutvecklingen. Mellan östra och västra Sverige bör alltså i dessa senare afseenden anmärkningsvärda skiljaktigheter hafva bestått. Slutligen är det uppenbart, att Norrland norr om Helsingland, där jordbruksbefolkningen ökades sexton å tjugu gånger så starkt som inom Mälarelänen, i afseende å sin agrariska utveckling under nu nämnda tid får betraktas ur särskilda synpunkter.

Uti härvarande sammanhang kommer emellertid endast den befolkningsstatistiska utvecklingen i betraktande. Bland följderna

¹⁾ Jfr ofvan sid. 144.

af utvecklingen före 1860-talet fästa vi oss därför blott vid det samband, som tvifvelsutan har bestått mellan denna utveckling och *utvecklingen efter 1860-talet*. Vi hafva funnit, att jordbruksbefolkningen i Sverige vid jämförelse mellan 1860-talet och det därefter följande sekelskiftet var af ungefär oförändrad numerär.¹⁾ Det har emellertid nu framgått, att utvecklingen härutinnan icke har varit densamma inom hela riket. Inom de fyra Mälarelänen bibehöll sig befolkningen något bättre än i medeltal inom riket, i det att den ökades med några procent²⁾. På Gottland och i Kopparbergs län var den, i likhet med inom riket i genomsnitt, stationär.³⁾ Inom hela det öfriga södra och mellersta Sverige åter konstaterades vid jämförelse mellan 1860-talet och år 1900 en minskning i jordbruksbefolkningens numerär, som väl ofta var svår att noggrant fixera, men som vi inom Östergötland, Småland, de tre sydsvenska provinserna samt Göteborgs och Bohus län uppskattade till en tiondedel af numerären på 1860-talet⁴⁾, inom de båda Västgötalänen samt Örebro län till mera än en tiondedel⁵⁾ samt inom Värmlands län⁶⁾ till mera än en femtedel af samma numerär. Från denna för södra och västra Sverige karakteristiska utveckling afvek i utpräglad grad utvecklingen inom Norrland, i det att jordbruksbefolkningen inom Gäfleborgs län ökades med en tiondedel⁷⁾ och inom de fyra nordligaste länen ökades med ej mindre än hälften utaf numerären på 1860-talet⁸⁾.

Under den senaste fasen i den svenska jordbruksbefolkningens historia, då under inflytande af den allmänna folkomflyttningen till städerna och industrien samt utvandringen denna befolkning i dess helhet intagit en stationär numerär, kunna således ännu skillnader skönjas mellan de tre demografiska hufvudområdena. Det östra hufvudområdet, som dock nu kringskurits till att omfatta endast de fyra Mälarelänen samt Dalarne och Gottland, visar åtminstone icke någon återgång af jordbruksbefolkningens numerär. Det västra hufvudområdet visar en påtaglig sådan återgång, som varit störst inom Värmland och därefter inom Västgötalänen och Örebro län. Östergötland, Småland, de sydsvenska provinserna samt Göteborgs och Bohus län förmedla nu öfvergången mellan utvecklingen inom Mälarelänen och Västsverige, i det att jordbruksbefolkningen därstädes visserligen gått tillbaka, men dock icke fullt så mycket som inom Västergötland och Värmland. Det norra demografiska hufvudområdet åter d. v. s. Norrland visar en framåtgående numerär, och Gäfleborgs län förmedlar härutinnan tydligen öfvergången mellan Mälarelänen och öfre Norrland.

Det tillhör lika litet detta sammanhang att utreda orsakerna till dessa skiljaktigheter i afseende å utvecklingen efter 1860-talet,

¹⁾ Sid. 38. — ²⁾ Sid. 59, 67. — ³⁾ Sid. 82, 128. — ⁴⁾ Sid. 75, 90, 99, 105. — ⁵⁾ Sid. 111, 121. — ⁶⁾ Sid. 121. — ⁷⁾ Sid. 134. — ⁸⁾ Sid. 140.

som beträffande utvecklingen före denna tid. Dessa skiljaktigheter sammanhänga gifvetvis nära med olikheter uti den inre omflyttningens och utvandringens omfång, hvilka i sin tur bero af mångfaldiga med Sveriges ekonomiska lif sammanhängande förhållanden. Dock bör icke i detta befolkningsstatistiska sammanhang lämnas oanmärkt, att mellan de olika hufvudområdenas befolkningsrörelse före och efter 1860-talet ett samband tydligen har bestått. Mälarelänen, som under hundraårsperioden före 1860-talet hade den långsammaste tillväxten af jordbruksbefolkningen, hafva efter 1860-talet utvisat en mindre ogynnsam utveckling än det öfriga södra och mellersta Sverige. I viss grad kan detta generaliseras till att gälla i afseende å det östra och det västra hufvudområdet i allmänhet.¹⁾ Man finner påtagligen, huru landsbygdens folkaftappning efter 1860-talet bland annat varit bestämd af folköfverfyllnaden i jordbruket vid sistnämnda kritiska tidpunkt. Att emellertid därvid äfven jordbrukets expansionsmöjligheter varit af afgörande betydelse, framgår af utvecklingen inom Norrland, där ju jordbruksbefolkningens tillväxt såväl före som efter 1860-talet varit den ojämförligt gynnsammaste inom riket.

Vid vår uppdelning af jordbruksbefolkningen i olika kategorier hafva vi till en särskild grupp sammanfört hvad vi kallat den *tärande* befolkningen i egentligaste mening, d. v. s. barn under 15 år jämte vissa åldriga och bräckliga personer. Öfriga till jordbruksbefolkningen hörande personer räknade vi till den i vidsträcktare mening *produktiva* befolkningen. Vi hafva funnit, att inom riket i genomsnitt ökades under hundraårsperioden före 1860-talet den senare kategorien till närmare dubbla antalet, men den förra kategorien med något mera än hälften.²⁾ Under tiden efter 1860-talet har den produktiva befolkningen något litet bättre bibehållit sin numerär än gruppen af barn under 15 år.³⁾

Det förstnämnda af dessa förhållanden har nu visat sig i det stora hela gälla för alla delar af riket. Under tiden före 1860-talet ökades nämligen inom de fyra Mälarelänen den produktiva befolkningen med en tredjedel å hälften, medan den tärande var stationär⁴⁾. Inom Östergötland ökades den förra med minst hälften, den senare med en fjärdedel⁵⁾. På Gottland var tillväxten tre fjärdedelar, resp. en tredjedel⁶⁾. Inom Småland tre fjärdedelar å fyra femtedelar, resp. hälften å två tredjedelar.⁷⁾ Inom de sydsvenska provinserna, Bohuslän, Västergötland, Dalsland och Värmland uppgick den produktiva gruppens tillväxt till mera än en fördubbling; den tärande gruppens var icke fullt så stor.⁸⁾ Inom Kopparbergs län ökades den förra med närmare två tredjedelar, den senare med

1) Ty Gottlands och Kopparbergs län tillhöra i båda afseendena det östra hufvudområdet. Östergötland och Småland hade ju äfven en mindre stark tillväxt före 1860-talet samt vid jämförelse åtminstone med västra Sverige en mindre ogynnsam utveckling efter 1860-talet. — 2) Sid. 32. — 3) Sid. 42. — 4) Sid. 59, 67. — 5) Sid. 74. — 6) Sid. 82. — 7) Sid. 90. — 8) Sid. 99, 105, 111, 120.

hälften¹⁾. Inom Gäfleborgs län ökades den produktiva gruppen till mera än dubbla numerären, den tärande med tre femtedelar²⁾. Inom det öfriga Norrland uppgick den tärande gruppens tillväxt till en tredubbling, men var den produktivas än större.³⁾

Gruppen af barn under 15 år m. fl. tärande personer ökades således inom alla landsdelar mindre starkt än den öfriga delen af jordbruksbefolkningen. Emellertid synes att skillnaden härutinnan var störst inom det östra demografiska hufvudområdet; mindre inom det västra och det norra. Betrakta vi nu utvecklingen efter 1860-talet, så synes det inom riket i genomsnitt konstaterade förhållande, att den produktiva gruppen bibehållit sig något bättre än den tärande, endast kunna iakttagas inom det västra hufvudområdet. Inom Småland och de sydsvenska provinserna minskades den förra gruppen blott med ett par procent, den tärande med en femtedel⁴⁾. Inom Västgötalänen uppgick den förra gruppens minskning icke till en tiondedel, den senares däremot till en femtedel å en fjärdedel.⁵⁾ Inom Värmlands och Örebro län var den förra sex å sju procent, medan den senare uppgick till en tredjedel.⁶⁾ Inom Mälarelänen, Östergötlands, Gottlands och Kopparbergs län samt Norrland däremot kan icke iakttagas, att den produktiva gruppen bibehållit sig bättre än den tärande; inom ett par län i dessa delar af riket synes snarare motsatsen⁷⁾ hafva ägt rum.

Att gruppen af barn under 15 år under tiden före 1860-talet ökades mindre starkt än den öfriga jordbruksbefolkningen, göres af allmänna befolkningsstatistiska grunder förklarligt, ty vid tiden omkring 1860-talet förefanns den största öfvertaligheten inom vissa åldrar öfver gränsen af 15 år. Att den anmärkta skiljaktigheten mellan utvecklingen af den produktiva och den tärande gruppen var mindre framträdande inom de västra och norra hufvudområdena än inom det östra, kan äfven hafva berott på allmänna befolkningsstatistiska orsaker. Att slutligen under tiden efter 1860-talet den tärande gruppen aftagit starkare än den produktiva inom de västra och norra hufvudområdena, men icke inom det östra, kan hafva berott just därpå, att den förra gruppen under tiden före 1860-talet visade den proportionsvis starkaste tillväxten inom de västra och norra hufvudområdena (se ofvan).

Såsom anmärkts,⁸⁾ synes man icke böra tillmäta alltför stor betydelse åt dessa sistnämnda förhållanden. Beträffande nu utvecklingen utaf enhvar af de båda grupperna ifråga, så har denna inom de olika delarna af riket varit af samma beskaffenhet som jordbruksbefolkningens utveckling i dess helhet. Tillväxten under tiden före 1860-talet utaf såväl den produktiva som den tärande gruppen visade, såsom redan ofvan framgått, ett minimum inom det

¹⁾ Sid. 128. — ²⁾ Sid. 133. — ³⁾ Sid. 139. — ⁴⁾ Sid. 91, 100. — ⁵⁾ Sid. 112. — ⁶⁾ Sid. 122. — ⁷⁾ Västmanlands och Östergötlands län. Sid. 68, 75. — ⁸⁾ Sid. 46.

östra hufvudområdet samt maxima inom de västra och norra. Under tiden efter 1860-talet visade båda grupperna en mindre ogynnsam utveckling inom det östra hufvudområdet än inom det södra och västra, hvarjämte utvecklingen inom Norrland var ojämförligt gynnsammast. Dessa öfverensstämmelser mellan hela jordbruksbefolkningens utveckling samt utvecklingen af de båda hufvudkategorierna därpå äro icke ägnade att förvåna.

Inom hufvudkategorien af den i vidsträcktare mening produktiva jordbruksbefolkningen särskilde vi gruppen af *hemmavarande barn öfver 15 år samt drängar och pigor* m. fl. biträden i jordbruket. Vi funno för hela Sveriges vidkommande, att denna grupp under hundraårsperioden före 1860-talet ungefärligen fördubblades och under tiden efter 1860-talet varit stationär.¹⁾ I afseende å utvecklingen inom olika delar af riket har nu framgått, att denna utveckling företedde liknande egendomligheter som jordbruksbefolkningens i dess helhet. Under tiden före 1860-talet uppgick nämligen tillväxten inom de fyra Mälarelänen och Dalarne till hälften²⁾, inom Östergötland till tre femtedelar³⁾ och på Gottland till tre fjärdedelar.⁴⁾ Inom Småland steg den till en fördubbling⁵⁾, inom de sydsvenska provinserna, Bohuslän, Västergötland, Dalsland och Värmland till mera än en fördubbling⁶⁾ inom Gäfleborgs län till en fördubbling⁷⁾ och inom det öfriga Norrland till närmare en tredubbling.⁸⁾ Under tiden efter 1860-talet åter visade gruppen den gynnsammaste utvecklingen inom de fyra nordligaste länen, där den ökades med tre fjärdedelar⁹⁾; därefter inom det östra hufvudområdet, där den var stationär (de tre Mälarelänen, Dalarne¹⁰⁾) eller ökades något (Västmanlands, Gäfleborgs, Gottlands län¹¹⁾); hvaremot en minskning konstaterades inom det öfriga Sverige, uppgående till några procent eller såsom i Bohuslän, t. o. m. till en femtedel.¹²⁾

Att inom de olika delarna af riket nu nämnda grupp af allmogen har visat en liknande utveckling som hela jordbruksbefolkningen i dess helhet synes naturligt; om ock den egentliga tjänsteklassen härutinnan företett vissa egendomligheter (se nedan). Vi öfvergå nu till utvecklingen af *de olika grupperna af hufvudpersoner*. Vi funno för hela Sveriges vidkommande, att under hundraårsperioden före 1860-talet ökades bönderna med en fjärdedel, medan torparna samt backstugu- och inhysesshjonen fyra- å femdubblades samt statarnas uppkomst helt och hållet föll inom perioden ifråga¹³⁾. Under tiden efter 1860-talet åter ökades bönderna med en femtedel och statarna med närmare hälften, under det att torparna minskades med öfver en fjärdedel samt backstugu- och inhysesshjonen med öfver en tredjedel¹⁴⁾.

1) Sid. 32, 42. — 2) Sid. 59, 129. — 3) Sid. 74. — 4) Sid. 82. — 5) Sid. 90. — 6) Sid. 99, 105, 111, 120. — 7) Sid. 133. — 8) Sid. 139. — 9) Sid. 140. — 10) Sid. 61, 129. — 11) Sid. 67, 134, 83. — 12) Sid. 106. — 13) Sid. 32. — 14) Sid. 42.

Dessa typiska skiljaktigheter mellan utvecklingen af hufvudpersonerna dels af bondeklassen, dels af torpare-, backstugu- och inhysesklasserna samt dels af statareklassen hafva i stora drag bestått inom alla delar af riket. Ehuru för dessa tre grupper tillväxten före 1860-talet samt aftagandet under tiden därefter varit af mycket olika styrka inom olika provinser, så har dock nästan öfverallt det förhållande bestått, att före 1860-talet hufvudpersonerna af torpare-, backstugu- och inhysesklasserna ökades betydligt häftigare än hufvudpersonerna af bondeklassen, under det att efter 1860-talet de förra minskats, men de senare fortsatt att ökas. Äfven statarnas genom hela århundradet fortskridande tillväxt har varit en inom de flesta landsorter förekommande företeelse.

Undantag från dessa allmänna förhållanden hafva blott på ett par punkter iakttagits. De hafva bestått däruti, att torparna inom Kopparbergs län synas hafva minskats redan under perioden före 1860-talet, medan bönderna såsom i allmänhet inom riket ökades;¹⁾ samt däruti att torparna inom Norrland icke efter 1860-talet minskats, utan inom Gäfveborgs län visat en stationär numerär²⁾ och inom det öfriga Norrland ökats med hälften eller lika starkt som bönderna.³⁾ Därför hafva statarna inom några provinser (Östergötland, Bohuslän, Värmlands och Örebro län) icke efter 1860-talet ökats, utan visat en stationär eller t. o. m. något aftagande numerär.⁴⁾

Beträffande dessa afvikelser från den för riket typiska utvecklingen erinras därom, att torparna inom Kopparbergs län städse hafva varit synnerligen fåtaliga, och att den ifråga om dem konstaterade afvikelsen därför är utan större betydelse. Beträffande »torparna» i Norrland åter är det bekant och äfven förut påpekadt,⁵⁾ att dessa äro af annan karaktär än torparna inom det öfriga riket. De äro i regel själfägande, och det står därför i öfverensstämmelse med den allmänna utvecklingen, att de efter 1860-talet ökats i antal. Det förhållande slutligen, att statarna efter 1860-talet i några provinser visat en stationär numerär, innebär blott en gradskillnad hos utvecklingen inom dessa provinser; dessutom bör ihågkommas att statarna i några af dem städse hafva varit synnerligen fåtaliga (jfr nedan).

Såsom anmärkts, har emellertid tillväxten och aftagandet af hvarje särskild, nu betraktad kategori varit af mycket olika styrka inom olika delar af riket. Det är ju att förvänta, att de tre demografiska hufvudområdenas egendomligheter härvid skola komma till synes. Beträffande emellertid hufvudpersonerna af *statareklassen*, så har dock detta sistnämnda i ringa grad varit fallet. Statarna äro ju i förhållande till de öfriga kategorierna af allmogen fåtaliga, och och såsom nyss anmärktes saknas de nästan alldeles i stora delar af

1) Sid. 128. — 2) Sid. 134. — 3) Sid. 140. — 4) Sid. 75, 105, 121. — 5) Sid. 132.

riket. Deras tillväxt under loppet af 1800-talet har därför varit mindre beroende af den allmänna befolkningsrörelsens faktorer än af andra förhållanden. Därtill kommer, att till grund för bedömandet af utvecklingens styrka måste läggas de mestadels små och tämligen osäkra siffrorna för året 1825.

Det har framgått, att under perioden 1825—60 statarna inom riket i genomsnitt två- å tredubblades.¹⁾ Uti de fyra Mälarelänen samt Östergötland uppgick tillväxten till mera än en fördubbling,²⁾ inom Småland till en tredubbling,³⁾ inom de tre sydsvenska provinserna till en tre- å fyradubbling,⁴⁾ inom Göteborgs och Bohus län samt de båda Västgötalänen till en två- å tredubbling⁵⁾ och inom Örebro län till en tredubbling.⁶⁾ Man finner, att de demografiska hufvudområdenas egendomligheter mycket svagt gjorde sig gällande. Därtill kommer, att tillväxten på Gottland och inom Dalarne, hvilka provinser ju tillhöra det östra hufvudområdet, kunde uppskattas till en sju-, resp. åttadubbling,⁷⁾ medan tillväxten inom Värmland, som mest typiskt representerar det västra hufvudområdet, endast uppgick till hälften af numerären på 1820-talet.⁸⁾ Inom Norrland hafva statarna varit så fåtaliga, att beräkningar öfver tillväxten äro omöjliga.

Äfven utvecklingen af statareklassen efter 1860-talet har i främsta rummet varit bestämd af andra faktorer än den allmänna befolkningsrörelsen. Inom riket i genomsnitt har befunnits, att statarna under tiden 1860—1900 ökades ungefär med hälften af numerären omkring år 1860.⁹⁾ Inom de tre länen närmast hufvudstaden ökades de emellertid med närmare två femtedelar¹⁰⁾ samt på Gottland och i de tre sydsvenska provinserna till dubbla numerären.¹¹⁾ Inom Västmanlands län uppgick ökningen såsom i medeltal inom riket till hälften¹²⁾ samt inom Småland och Västgötalänen till en fjärdedel;¹³⁾ men inom det öfriga riket var numerären i allmänhet stationär.¹⁴⁾ Statarnas ökning efter 1860-talet har således varit mest framträdande i Mälarelänen, på Gottland och i de sydsvenska provinserna, därefter i Småland och Västergötland. Det är påtagligt, att orsakerna härtill sammanhänga med den agrariska strukturen och andra utom befolkningsrörelsen liggande förhållanden.

Öfvergå vi emellertid nu till de numeriskt betydelsefullare kategorier af landsbygdens underklass, som utgöras af torpare-, backstugu- och inhyseklasserna. Egendomligheterna hos de olika hufvudområdenas befolkningsrörelse hafva tydligare manifesterat sig i dessa folkgruppers utveckling, om ock andra hufvudfaktorer äfven varit bestämmande.

1) Sid. 30. — 2) Sid. 58, 67, 74. — 3) Sid. 89. — 4) Sid. 98. — 5) Sid. 105, 111. — 6) Sid. 119. — 7) Sid. 81, 128. — 8) Sid. 119. — 9) Sid. 42. — 10) Sid. 60. — 11) Sid. 82, 100. — 12) Sid. 68. — 13) Sid. 90, 112. — 14) Inom Göteborgs och Bohus län iaktogs någon ökning; inom Örebro län t. o. m. någon minskning. Sid. 105 och 121. Inom Norrland äro beräkningar omöjliga.

Betrakta vi först hufvudpersonerna af *backstugu- och inhysesklasserna*. Under hundraårsperioden före 1860-talet uppgick dessas tillväxt inom riket i genomsnitt till en fyra- å femdubbling.¹⁾ Inom de tre länen närmast hufvudstaden samt Östergötland uppgick den emellertid blott till en två- å tredubbling²⁾, inom Västmanlands län samt de tre sydsvenska provinserna till en tredubbling³⁾ och inom Göteborgs- och Bohus län till en tre- å fyradubbling.⁴⁾ Inom Småland åter försiggick en sjudubbling,⁵⁾ inom Västgötalänen och Värmland mera än en sexdubbling;⁶⁾ inom Örebro län närmare en sexdubbling,⁷⁾ inom Kopparbergs län en niodubbling,⁸⁾ inom Gäfleborgs län närmare en sjudubbling⁹⁾ och inom det öfriga Norrland en åtta- å tiodubbling.¹⁰⁾

Man kan alltså på denna punkt i viss grad spåra de tre demografiska hufvudområdenas egendomligheter. Tillväxten inom Mälarelänen och Östergötland var påfallande svagare än den inom västra och norra Sverige; i dessa senare trakter ökades ju kategorierna ifråga tre å fem gånger så häftigt som i de förra. Dock bestodo de afvikelser, att tillväxten inom de sydsvenska provinserna (egentligen Skåne¹¹⁾) icke var så häftig som hade kunnat förmodas på grund af den allmänna tillväxten af jordbruksbefolkningen i denna del af riket; på Gottland var tillväxten därjämte anmärkningsvärdt häftig.¹²⁾ Den förra afvikelsen sammanhänger därmed, att backstuguhjonen i Skåne varit af en särskild karaktär (s. k. gatuhusmän), och redan vid midten af 1700-talet voro jämförelsevis talrika i denna provins. Beträffande Gottland kan sägas, att kategorierna ifråga nästan saknades vid midten af 1700-talet; deras uppkomst föll således nästan helt och hållet inom den nu betraktade hundraårsperioden. Det skall nedan påpekas, huru denna anmärkning, om man går något längre tillbaka i tiden än 1750-talet,¹³⁾ kan utsträckas till att gälla för hela Sverige.

Under tiden efter 1860-talet intill sekelskiftet minskades backstugu- och inhysesghjonen inom riket i genomsnitt med närmare hälften.¹⁴⁾ I afseende å denna utveckling hafva de tre demografiska hufvudområdenas egendomligheter varit utan anmärkningsvärdt inflytande. Minskningen var minst inom Göteborgs- och Bohus län, där den uppgick till en femtedel;¹⁵⁾ därefter inom Västgötalänen, Örebro län, Dalarne och de fyra nordligaste norrländska länen, där den uppgick till en tredjedel;¹⁶⁾ därefter kommo Mälarelänen och de sydsvenska provinserna med två femtedelar,¹⁷⁾ Småland med hälften¹⁸⁾ och Östergötland med två tredjedelar;¹⁹⁾ inom Gäfleborgs län åter hade kategorierna år 1900 reducerats med sex sjundedelar²⁰⁾ och på Gottland hade de nästan försvunnit.²¹⁾

1) Sid. 29. — 2) Sid. 60, 74. — 3) Sid. 67, 98. — 4) Sid. 104. — 5) Sid. 89. — 6) Sid. 110, 119. — 7) Sid. 119. — 8) Sid. 128. — 9) Sid. 132. — 10) Sid. 138. — 11) Jfr sid. 98. — 12) Sid. 81. — 13) Jfr nedan sid. 166. — 14) Sid. 40. — 15) Sid. 105. — 16) Sid. 112, 121, 129, 140. — 17) Sid. 60, 99. — 18) Sid. 90. — 19) Sid. 75. — 20) Sid. 134. — 21) Sid. 82.

Folkklasserna ifråga hafva således icke bibehållit sig bättre inom de delar af riket (det östra hufvudområdet), där deras tillväxt före 1860-talet var häftigast. Om backstugu- och inhysesklasserna undersökas hvar för sig, så kan visserligen iakttagas, att backstugorna bibehållit sig bättre i Mälareprovinserna än i öfriga delar af riket, samt att inhysesjonens minskning varit minst uti Norrland.¹⁾ Men i öfrigt framträda icke heller i sådant fall de olika hufvudområdenas egendomligheter. I allmänhet kan sägas, att dessa gruppers utveckling efter 1860-talet har varit bestämd af andra faktorer än af dem, som innehållits i den allmänna befolkningsrörelsen.

Torpareklassens utveckling inom olika landsdelar under tiden före 1860-talet uppvisade vissa likheter med backstugu- och inhysesklassernas. Medan hufvudpersonerna af denna kategori inom riket i genomsnitt fyradubblades,²⁾ så var ökningen inom de tre länen närmast Stockholm endast obetydlig,³⁾ utgjorde inom Västmanlands län endast två tredjedelar⁴⁾ och inom Östergötlands icke en fördubbling af antalet vid midten af 1700-talet.⁵⁾ Inom Småland åter försiggick en tre- å fyradubbling,⁶⁾ inom de sydsvenska provinserna en sex- å sjudubbling,⁷⁾ inom Göteborgs och Bohus län en fyra- å femdubbling,⁸⁾ inom Västgötalänen mera än en femdubbling,⁹⁾ inom Värmland mera än en fyradubbling¹⁰⁾ och inom Örebro län närmare en fyradubbling.¹¹⁾ På Gottland samt i Norrland föll torpareklassens¹²⁾ uppkomst nästan helt och hållet inom perioden ifråga.

Man finner sålunda huru äfven torparnas tillväxt under tiden före 1860-talet i viss mån bestämdes af de demografiska hufvudområdenas egendomligheter. Tillsväxten inom det östra hufvudområdet var ju väsentligt svagare än inom de västra och norra.¹³⁾ Emellertid är det påtagligt, att för denna utveckling äfven andra faktorer varit bestämmande.

I afseende å torpareklassens utveckling under nu betraktade tidskede har vidare iakttagits två anmärkningsvärda förhållanden. Vi hafva funnit, att inom Mälareprovinserna och Östergötland föll ökningen endast inom senare hälften af 1700-talet, under det att torparnas antal under hela förra hälften af 1800-talet var stationärt eller t. o. m. gick något tillbaka.¹⁴⁾ Inom det östra demografiska hufvudområdet¹⁵⁾ nådde således torpareklassen sin numeriska kulmen redan ett halft sekel före den tid, då den svenska jordbruksbefolkningen i allmänhet nådde denna kritiska punkt. Vi skola straxt sammanställa detta med vissa egendomligheter hos bondeklassens utveckling.¹⁶⁾ På 1840-talet begynte vidare, visserligen i främsta rummet inom vissa Mälarelän och Östergötland,¹⁷⁾ men äfven på andra

1) Jfr det i not 2) sid. 19 citerade ställe, sid. 58. — 2) Sid. 29. — 3) Sid. 58. — 4) Sid. 66. — 5) Sid. 73. — 6) Sid. 89. — 7) Sid. 97. — 8) Sid. 104. — 9) Sid. 110. — 10) Sid. 119. — 11) Sid. 119. — 12) I afseende å »torparna» i Norrland, jfr sid. 153. — 13) I afseende å Gottland, se ofvan i texten sid. 155. — 14) Sid. 58, 66, 73. — 15) Jfr att inom Kopparbergs län en utpräglad minskning ägde rum. Ofvan sid. 153. — 16) Sid. 158. — 17) Sid. 58, 73.

håll inom rikets storbruksbygder,¹⁾ en påtaglig minskning i torparnas antal. Denna företeelse kan synas hafva varit blott en fortsättning af den nyss påpekade, men skäl föreligga att hänföra den till särskilda orsaker. Sistnämnda minskning föranleddes nämligen af den nu begynnande tendensen att öfvergå från torpare- till stataresystemet, och bör ses i sammanhang med statarnas tillväxt under samma tid.²⁾

Utvecklingen af torpareklassen efter 1860-talet har, i olikhet med hvad fallet varit i afseende å backstugu- och inhysesklasserna, i påtagligare grad påverkats af den allmänna utvecklingen inom de tre demografiska hufvudområdena. Det är redan anmärkt, att torparna i Norrland, i likhet med jordbruksbefolkningen i dess helhet inom denna del af riket, fortfarande ökas.³⁾ I det öfriga Sverige hafva de minskats. Medan minskningen inom riket i genomsnitt uppgick till mera än en fjärdedel af numerären på 1860-talet,⁴⁾ var den inom Mälareprovinserna något mindre, uppgående blott till omkring en femtedel.⁵⁾ Inom Örebro län uppgick den till en tredjedel,⁶⁾ inom Småland samt Göteborgs- och Bohus län till mera än en tredjedel,⁷⁾ inom Östergötland, de sydsvenska provinserna samt Västgötalänen till två femtedelar⁸⁾ och inom Värmland till ej mindre än hälften af numerären på 1860-talet.⁹⁾ Inom södra och mellersta Sverige hafva sålunda Mälareprovinserna¹⁰⁾ visat den minst och Värmland den mest ogynnsamma utvecklingen; liksom förhållandet har varit ifråga om jordbruksbefolkningen i allmänhet. Förutom de i den allmänna befolkningsrörelsen innehållna faktorerna hafva emellertid andra förhållanden varit bestämmande för utvecklingen äfven efter 1860-talet.

Vi hafva funnit, huru inom de tre hufvudområdena af riket utvecklingen under hundraårsskedet före 1860-talet af de hitintills betraktade kategorierna af jordbruksbefolkningen varit i icke oväsentlig grad bestämd af den allmänna befolkningsrörelsens egendomligheter. Inom det östra hufvudområdet visade dock torpareklassen under förra hälften af 1800-talet en anmärkningsvärd afvikelse. Öfvergå vi nu till hufvudkategorien af jordbruksbefolkningen, nämligen *bondeklassen*, så har i afseende å hufvudpersonerna inom denna grupp framgått följande. Inom riket i dess helhet ökades dessa under tiden 1750—1860 med högst en fjärdedel.¹¹⁾ Inom de fyra Mälarelänen försiggick emellertid ingen ökning, utan det ägde t. o. m. någon minskning rum;¹²⁾ inom Östergötland var numerären stationär¹³⁾ och inom Örebro län var ökningen obetydlig.¹⁴⁾ Äfven inom Småland var ökningen icke stor, understigande en tiondedel.¹⁵⁾ Inom de tre sydsvenska provinserna åter uppgick ökningen till mera

1) Sid. 96. — 2) Se det i not 2) sid. 19 citerade ställe, sid. 52, 83—84. — 3) Sid. 153. — 4) Sid. 39. — 5) Sid. 60, 68. — 6) Sid. 121. — 7) Sid. 90, 105. — 8) Sid. 75, 99, 112. — 9) Sid. 121. — 10) I afseende å utvecklingen på Gottland, se sid. 82 och sid. 155. — 11) Sid. 33. — 12) Sid. 57, 65. — 13) Sid. 72. — 14) Sid. 118. — 15) Sid. 88.

än en fjärdedel,¹⁾ på Gottland till en tredjedel;²⁾ inom Göteborgs och Bohus län ökades de jordbrukande bönderna med en femtedel och de fiskeriidkande fördubblades;³⁾ inom Västgötalänen utgjorde tillväxten en fjärdedel,⁴⁾ inom Värmland en tredjedel,⁵⁾ inom Dalarne mera än en tredjedel,⁶⁾ inom Gäfleborgs län en tredjedel⁷⁾ och inom det öfriga Norrland mera än en fördubbling af numerären på 1860-talet.⁸⁾

I afseende å utvecklingen af hufvudpersonerna af bondeklassen framträda sålunda de tre demografiska hufvudområdena synnerligen skarpt. Mälareprovinserna och Östergötland visa ett fullständigt stationärt tillstånd; södra och västra Sverige åter en ökning större än riksmedeltalet och Norrland, liksom för jordbruksbefolkningen i dess helhet, en anmärkningsvärdt häftig tillväxt.

Vid närmare undersökning har det emellertid framgått, att den inom det östra hufvudområdet konstaterade stationära utvecklingen icke karakteriserade hela perioden 1750—1860. Under senare hälften af 1700-talet försiggick nämligen äfven inom Mälareprovinserna och Östergötland en ökning af böndernas antal.⁹⁾ Vid ingången af 1800-talet efterträddes emellertid denna ökning först af en stationär och sedan af en tillbakagående utveckling.¹⁰⁾ Minskningen i böndernas numerär under tiden intill 1860-talet var så betydlig, att inom Mälarelänen en minskning kunde konstateras, t. o. m. vid jämförelse mellan 1750- och 1860-talen.

Denna regressiva utveckling utaf hufvudpersonerna af bondeklassen hafva vi iakttagit äfven inom andra provinser än de nu nämnda. På Gottland var nämligen böndernas antal under perioden 1800—60 stationärt;¹¹⁾ inom Småland gick detsamma något tillbaka;¹²⁾ uti Västergötland var numerären åtminstone under 1840—60-talen stationär¹³⁾ och inom Dalarne gick den under tiden 1800—60 något tillbaka.¹⁴⁾ Skillnaden mellan dessa provinser och de förut nämnda har endast bestått däruti, att inom de förra den ifrågavarande stationära eller regressiva utvecklingen varit, vid jämförelse med ökningen under 1700-talet, mindre stark, så att under tiden 1750—1860 en ökning i allt fall ägde rum. Då ju Gottland, Småland och Dalarne hafva varit att räkna eller förmedlat öfvergången till det östra hufvudområdet, så har alltså den nu anmärkta företeelsen varit karakteristisk för detta område i dess helhet. Att den i någon mån kunnat spåras äfven i Västergötland bör emellertid beaktas. I Värmland, Bohuslän och Norrland har den icke kunnat iakttagas; beträffande de sydsvenska provinserna har tvärtom framgått, att böndernas antal var stationärt under senare hälften af 1700-talet och ökades mest under förra hälften af 1800-talet.¹⁵⁾

¹⁾ Sid. 97. — ²⁾ Sid. 81. — ³⁾ Sid. 103—104. — ⁴⁾ Sid. 109. — ⁵⁾ Sid. 118. — ⁶⁾ Sid. 127. — ⁷⁾ Sid. 132. — ⁸⁾ Sid. 138. — ⁹⁾ Sid. 57, 65, 72. — ¹⁰⁾ Jfr föregående not. — ¹¹⁾ Sid. 81. — ¹²⁾ Sid. 88. — ¹³⁾ Sid. 109. — ¹⁴⁾ Sid. 127. — ¹⁵⁾ Sid. 97.

De nu anmärkta förhållandena sammanhånga med viktiga företeelser inom jordstyckningens och jordfördelningens historia i Sverige, och skall till dem i en särskild undersökning återkommas. Beträffande emellertid bondeklassens utveckling efter 1860-talet, så har framgått följande. Inom riket i genomsnitt ökades hufvudpersonerna inom denna kategori under tiden 1860—1900 med icke fullt en femtedel.¹⁾ Inom Mälareprovinserna uppgick emellertid ökningen till en femtedel eller t. o. m. mera;²⁾ detsamma var fallet på Gottland samt inom de sydsvenska provinserna.³⁾ Inom Östergötland och Värmland uppgick ökningen icke till en femtedel,⁴⁾ inom Västgötalänen och Småland icke till en tiondedel;⁵⁾ inom Dalarne blott till några få procent.⁶⁾ Däremot tillväxte böndernas antal inom Gäfleborgs län med två femtedelar⁷⁾ och inom det öfriga Norrland med hälften;⁸⁾ hvarjämte bör nämnas att inom Göteborgs och Bohus län de jordbrukande böndernas antal väl var stationärt, men de fiskeridikandes fördubblades.⁹⁾

De tre demografiska hufvudområdenas egendomligheter kunna således tvifvelsutän spåras äfven på denna punkt. Tillväxten inom Norrland har varit väsentligt starkare än inom det öfriga riket; inom Mälarelänen har den varit åtminstone icke ogynnsammare än inom riket i genomsnitt, men har detta varit fallet inom Västergötland och Värmland. Att emellertid särskilda faktorer varit för utvecklingen medbestämmande är tydligt; exempelvis var ju inom Östergötland tillväxten långsammare än inom de sydsvenska provinserna. Man kan alltså visserligen ifråga om södra och mellersta Sverige i viss mån iakttaga, att bondeklassen efter 1860-talet visat den gynnsammaste utvecklingen i de trakter, där den före samma tid visade den ogynnsammaste, och omvänt. Men naturligtvis har icke bestått endast detta enkla orsakssammanhang.

Innan vi gå vidare, må följande anmärkning förutskickas. Det har otvifvelaktigt framgått, att under tiden före 1860-talet egendomligheterna inom olika delar af Sverige hos de befolkningsstatistiska data, särskildt nativitetsöfverskottet, starkt påverkat jordbruksbefolkningens olikartade utveckling inom dessa landsdelar. Men, såsom redan anmärkts, är det påtagligt, att äfven andra väsentliga faktorer härvid spelat in. Dessa faktorer hafva ägt sammanhang med de olika agrariska förhållandena på olika orter, framförallt jordstyckningens olikartade utveckling. Inom allmogebefolkningen har ju äktenskapsfrekvensen varit nära beroende af möjligheterna för nya bosättningar. Men dessa hafva kunnat ske an-

1) Sid. 39. — 2) Sid. 60, 68. — 3) Sid. 82, 99. — 4) Sid. 75, 121. — 5) Sid. 112, 90. — 6) Sid. 128. — 7) Sid. 134. — 8) Sid. 140. — 9) Sid. 105.

tingen på utbrutna hemmansdelar och nybyggen eller i torp och backstugor eller i statarekaserner. Om äfven ett samband har förfunnits mellan nativitetsöfverskottet samt jordbruksbefolkningens tillväxt, så har dock det förhållande, huruvida denna tillväxt blifvit starkare inom den ena eller den andra hufvudgruppen af allmogen, varit nära afhängigt af den agrariska strukturen. En ökning af bondeklassen bör hafva haft till förutsättning förefintliga möjligheter till jordstyckningar, nyodlingar och nybyggen; en stark ökning af torpare- och backstugusittareklasserna bör hafva gått jämsides med en häftig utveckling af nyttjanderättsupplätelser på hemmanens ägor. Om utvecklingen såväl af hemmansklyfningen som af sådana nyttjanderättsupplätelser varit långsammare, bör den lösa tjänsteklassen och inhysesklassen hafva visat en relativt starkare ansvällning. På utvecklingen af landsbygdens olika underklasser har därjämte hela jordbruksstrukturen samt växlingarna uti användandet vid jordbruket af olika arbetssystem varit utaf inflytande. Om sålunda äfven, vid betraktande af hvarje kategori af jordbruksbefolkningen för sig, utvecklingen däraf påverkats af den allmänna befolkningsrörelsen, så hafva dock ofvannämnda agrariska förhållanden bestämt *de olika sociala klassernas relativa talrikhet* inom olika delar af riket.

Vi öfvergå till att i detta sistnämnda afseende sammanfatta resultaten af föregående kapitel. Det har först varit anmärkningsvärdt, *huru nära procentsiffrorna för de båda grupperna af hemmasöner öfver 15 år och drängar, resp. barn under 15 år och vissa andra tärande personer, inom alla delar af riket öfverensstämt med riksmedeltalen*. Gruppen af barn under 15 år m. fl. tärande personer utgjorde under tiden 1751—1900 för riket i genomsnitt 38·8 %; d. v. s. nära två femtedelar af hela jordbruksbefolkningen.¹⁾ Den lägsta inom någon del af riket förekommande procentsiffra af samma slag var 37·2 %, den högsta 41·0 %. Mellan dessa gränser falla siffrorna för de olika delarna af riket; endast kan möjligen iakttagas att dessa äro något lägre inom det östra hufvudområdet än inom de västra och norra.²⁾ Gruppen af hemmasöner öfver 15 år och drängar utgjorde under tiden 1751—1900 i medeltal 25·0 %, d. v. s. en fjärdedel af jordbruksbefolkningen.³⁾ Den lägsta inom någon del af riket förekommande siffra af samma slag var 21·6 %, den högsta 28·0 %. Mellan dessa gränser⁴⁾ falla siffrorna för de olika delarna af riket, utan att några skiljaktigheter mellan de olika hufvudområdena kunna iakttagas.

1) Sid. 46. — 2) Siffran 37·2 % har förekommit i Stockholms, Upsala, Södermanlands och Kopparbergs län; Östergötland har haft 37·3 %, Västmanlands län 38·1 % samt Gottlands och Örebro län 38·8 %. Däremot har siffran för Småland varit 40·3 %, för Västgötalänen 39·1 %, för Värmland 39·6 %, för Gäfveborgs län 39·1 % och för det öfriga Norrland 41·0 %. Emellertid var den för de sydsvenska provinserna 38·8 och för Göteborgs och Bohus län 38·3 %. — 3) Sid. 46. — 4) Siffran 21·6 % (för Småland) var t. o. m. enstaka och osedvanligt låg. Den därefter lägsta var 24·0 %.

Att i afseende å dessa båda grupper af jordbruksbefolkningen inga större skiljaktigheter hafva bestått mellan olika landsdelar är förklarligt. I viss mån innebär ju särskiljandet af dem en uppdelning af befolkningen *efter ålder*. Att gruppen af barn under 15 år samt vissa äldre personer utgör en rätt konstant andel af hela jordbruksbefolkningen, står i viss öfverensstämmelse med allmänna befolkningsstatistiska förhållanden.¹⁾ Beträffande den andra gruppen, så ingår visserligen däri den särskilda kategori, som utgöres af dräng- och pigklassen, hvars utveckling och relativa storlek är mycket olika inom olika landsdelar (se nedan). Men det är icke oförklarligt, att vid sammanslagning af denna grupp samt gruppen af allmogens hemmavarande barn över 15 år en summa erhålles, som af jordbruksbefolkningen utgör ungefär samma procent inom alla delar af riket.²⁾

Allmogens olika sammansättning inom olika delar af riket framgår däremot vid betraktande af procentsiffrorna för hufvudpersonerna inom olika kategorier. Dessa siffror angifva visserligen vederbörande hufvudpersoners antal i procent utaf hela jordbruksbefolkningen, icke utaf totalantalet af hufvudpersoner. De uttrycka emellertid mycket nära äfven detta sistnämnda förhållande, eftersom procentsiffrorna för de båda förut betraktade grupperna visa en anmärkningsvärd öfverensstämmelse inom de olika delarna af riket.

Ifråga om hufvudpersonerna af *statareklassen* hafva vi funnit följande. Medelvärde för tiden 1805—1900 utaf procentsiffrorna för denna grupp var inom riket i genomsnitt 1·5 %.³⁾ Af de olika sociala kategorierna af allmogebevolknigen har statareklassen varit den fåtaligaste. Nämnda siffra öfverskreds nu endast af siffrorna för Stockholms, Upsala och Södermanlands län (5·3 %), Västmanlands län (4·5 %), Örebro län (2·0 %) och Östergötlands län (4·0 %). Statareklassens relativt talrikaste förekomst har alltså varit inom Mälareprovinserna och Östergötland, d. v. s. det östra demografiska hufvudområdet. Därefter hafva följt de tre sydsvenska provinserna (1·3 %) och därefter Skaraborgs län (1·1 %). Inom det öfriga Sverige hafva procentsiffrorna varit lägre;⁴⁾ inom Norrland hafva statareklassens tillväxt har varit bestämd af andra faktorer än de som innehållits i den allmänna befolkningsrörelsen.

I afseende å *backstugu- och inhysesklassernas* relativa talrikhet inom olika landsdelar har framgått följande. Riksprocentsiffran för hufvudpersonerna inom dessa grupper var under tiden intill 1860-talet i stigande, men har därefter sjunkit; medelvärdet 1751—1900

¹⁾ Jfr *Sundbärg*, Bevolkeringsstatistik Schwedens, sid. 4. — ²⁾ Hemmasönerna öfver 15 år samt drängarna uppfylla ju i stort sedt samma funktioner inom allmogens hushållning. Att nämnda summa visar en relativ konstans häntyder på en viss likartad hushållning inom olika delar af riket. — ³⁾ Sid. 46. ⁴⁾ Gottlands län samt de småländska länen 0·9 %, Göteborgs och Bohus län 0·3 %, Alfsborgs län 0·4 %, Värmlands län 1·0 %, Kopparbergs län 0·8 %. — ⁵⁾ Sid. 153.

var 5·1 %.¹⁾ Vid jämförelse mellan de tre hufvudområdena kan iakttagas, att Mälareprovinserna, Dalarne och i allmänhet Norrland hafva uppvisat lägre medelvärden än det nyssnämnda, medan det södra och västra hufvudområdet i allmänhet uppvisat högre.²⁾ Visserligen kan detta blott i ofullkomlig grad generaliseras till en skillnad mellan å ena sidan östra och norra Sverige, å andra sidan södra och västra; ty Östergötlands och Gäfleborgs län hafva exempelvis företett högre, men Västgötalänen och Bohuslän lägre medelvärden än riksmedeltalet. Emellertid visa sig dessa oregelbundenheter mest hafva bestått under tiden före 1860-talet. Under *tiden efter 1860-talet* hafva de östra och norra hufvudområdena i mera utpräglad grad företett lägre, men det södra och västra hufvudområdet högre procentsiffror än riksmedeltalet.³⁾

I allmänhet och särskildt i senare tid hafva alltså backstugue- och inhysseshjonen varit relativt talrikare inom södra och västra Sverige än inom östra och norra.

Beträffande *torpareklassen* har framgått följande. Medelvärdet 1751—1900 utaf procentsiffrorna för hufvudpersonerna af denna kategori var inom riket i genomsnitt 6·7 %.⁴⁾ Denna siffra öfverskreds inom Mälareprovinserna och Östergötland samt därjämte inom Småland, Bohuslän och Västgötalänen.⁵⁾ Anmärkningsvärdt stor var siffran för Östergötlands och Örebro län.⁶⁾ För öfriga delar af riket voro motsvarande siffror lägre, särskildt för Norrland samt framför allt för Dalarne⁷⁾ och Gottland.⁸⁾ Vid betraktande af de särskilda perioderna under tidsskedet 1751—1900 framgå inga andra anmärkningsvärda förhållanden, än att under senare tid siffrorna för Norrland närmast sig eller öfverstigit riksmediet.⁹⁾

Man kan alltså icke i afseende å torparnas andel af jordbruksbefolkningen iakttaga några utpräglade skiljaktigheter mellan de tre demografiska hufvudområdena. Visserligen är det påfallande, att torparna inom Mälareprovinserna och Östergötland varit relativt talrika. Men detta har äfven varit fallet inom Västergötland och Bohuslän, hvarjämte siffrorna för Småland och de sydsvenska provinserna icke följa långt efter. Att torpare nästan saknats på Gottland och i Dalarne framgår dock otvetydigt.

Det största intresset knyter sig till den numeriskt betydelsefullaste kategorien af allmogen, nämligen *bondeklassen*. Då riket betraktas i dess helhet, utgjorde hufvudpersonerna af denna kategori under perioden 1751—1900 i medeltal 23·4 % af jordbruksbefolkningen.¹⁰⁾

1) Sid. 46. — 2) Medelvärdena för de 13 länen eller länsgруппerna voro i ordningsföljd (se innehållsförteckningen) 1) 4·2, 2) 4·8, 3) 6·1, 4) 4·9, 5) 5·4, 6) 7·6, 7) 4·2, 8) 4·9, 9) 5·6, 10) 4·9, 11) 2·2, 12) 6·3, 13) 3·8 procent. — 3) Afvikelser hafva bestått däri, att siffran för Östergötland fortfarande något öfverstigit rikssiffran, samt siffran för Göteborgs och Bohus län något understigit densamma. Jfr sid. 76, 106. — 4) Sid. 46. — 5) Medelvärdena 1751—1900 för de 13 länen eller länsgруппerna voro i ordningsföljd (se innehållsförteckningen) 1) 8·7, 2) 6·8, 3) 10·5, 4) 1·1, 5) 7·0, 6) 6·5, 7) 7·3, 8) 7·6, 9) 5·8, 10) 10·1, 11) 0·8, 12) 4·8, 13) 5·2 %. — 6) 10·5, resp. 10·1 %. — 7) Dalarne 0·8 %, jfr sid. 153. — 8) 1·1 %. — 9) Sid. 136, 141. — 10) Sid. 46.

I afseende å olika landsdelars ställning har nu framgått följande. Inom Mälareprovinserna, Gäfleborgs län och Östergötland, d. v. s. hufvuddelen af det östra demografiska hufvudområdet, hafva bönderna varit procentiskt fåtaligare än inom riket i genomsnitt. Nyssnämnda procentsiffra utgjorde nämligen för Stockholms, Upsala och Södermanlands län 19.1 %, för Västmanlands län 21.8 %, för Örebro län 18.9 %, för Gäfleborgs län 21.6 % och för Östergötlands län 18.3 %. Lägre än riksmedeltalet voro äfven siffrorna för de tre sydsvenska provinserna (21.3 %) samt egendomligt nog för Värmland (22.0 %). Öfver riksmedeltalet lågo siffrorna för Småland (25.2 %), Göteborgs och Bohus län (25.8 %), Västgötalänen (24.0 %) samt de fyra nordligaste länen (24.7 %). Gottland och Dalarne hafva haft en säregen karaktär med osedvanligt talrika bönder (siffrorna voro resp. 30.6 % och 32.8 %).

Oafsedt de förskjutningar, hvilka under hundrafemtioårsperiodens förlopp ägt rum uti böndernas procentiska talrikhet, så hafva alltså mellan olika delar af riket vissa permanenta skiljaktigheter bestått. *Inom det östra hufvudområdet hafva bönderna varit relativt fåtaligare* än inom öfre Norrland samt större delen af södra och västra Sverige. Dock hafva i detta afseende de sydsvenska provinserna i viss grad påmint om det östra hufvudområdet.

Af våra beräkningar öfver jordbruksbefolkningens procentiska sammansättning, då jämväl familjemedlemmarna specificeras samt tjänsteklassen utbrytes, har vidare framgått följande. Vid en sådan uppdelning af jordbruksbefolkningen bekräftas i stort sedt de resultat, hvartill ofvan kommits vid betraktande af hufvudpersonerna. Dock skärpas af naturliga grunder skiljaktigheterna mellan olika landsdelar.

Det bekräftas sålunda, om *backstugu- och inhysesklasserna* i deras helhet betraktas i förhållande till jordbruksbefolkningen, att visserligen i äldre tid inga utpräglade skiljaktigheter funnos mellan de olika demografiska hufvudområdena, men att nämnda klasser *efter 1860-talet* hafva varit procentiskt talrikare inom det västra hufvudområdet än inom de östra och norra.¹⁾ Emot en rikssiffra af 14.2 % svarade nämligen inom de tre länen närmast Stockholm en siffra af 7.6 %, inom Västmanlands län 7.1 %, inom Örebro län 10.9 %, inom Östergötlands län 13.7 %, på Gottland 4.5 %, inom Dalarne 5.4 %, inom Gäfleborgs län 9.3 %, samt inom det öfriga Norrland 11.6 %; under det att siffran för Småland var 17.8 %, för de sydsvenska provinserna 17.6 %, för Göteborgs och Bohus län 14.5 %, för Västgötalänen 16.4 % och för Värmland 20.4 %; Gottland och Dalarne hafva företett sin

¹⁾ Sid. 162.

särskilda karaktär.¹⁾ Äfven mellan Mälareprovinserna och västra Sverige är emellertid skillnaden betydlig; exempelvis har ju för Värmland procentsiffran varit nära tre gånger så stor som för Mälarelänen.

Att *torpareklassens* relativa talrikhet inom olika delar af riket har haft ringa sammanhang med de tre hufvudområdenas egendomligheter,²⁾ framgår äfven då denna klass betraktas i dess helhet. Vi funno visserligen ofvan, att torparna hafva varit procentiskt något talrikare inom Mälareprovinserna och Östergötland än inom norra och vissa delar af södra och västra Sverige. Då torpareklassen betraktas i dess helhet, framgår emellertid att så varit förhållandet hufvudsakligast blott i äldre tid.³⁾ Under senare hälften af 1800-talet iakttagas icke heller vid denna uppdelning af jordbruksbefolkningen några påtagligare skiljaktigheter mellan de tre hufvudområdena.⁴⁾ Gottlands och Dalarnes nästan fullständiga saknad af torpare bekräftas emellertid äfven nu, äfvensom den egenartade utvecklingen inom Norrland, där efter 1860-talet torpareklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen högst betydligt stigit.

Tvifvelsutän anmärkningsvärdast är den ofvan påpekade underligheten hos *bondeklassen* inom det östra hufvudområdet. Vid betraktande af hufvudpersonerna iakttogos skillnader mellan det östra samt de västra och norra hufvudområdena, som visserligen absolut sedt icke voro stora, men relativt taget dock rätt betydande. Då äfven familjemedlemmarna specificeras samt tjänsteklassen utbrytes, skärpas differenserna betydligt. Under perioden 1795—1800 var riksprocentsiffran för denna klass 63·4 %; inom de tre länen närmast Stockholm var siffran emellertid 49·7 %, inom Västmanlands län 55·8 %, inom Örebro län 54·5 %, inom Östergötlands län 47·4 % och inom Gäfleborgs län 58·4 %. Däremot var samma siffra inom Småland 65·1 %, inom Göteborgs och Bohus län 64·9 %, inom Västgötalänen 62·5 %, inom Värmland 62·3 % samt inom de fyra nordligaste länen 70·6 %. De sydsvenska provinserna visade viss öfverensstämmelse med de östra provinserna (54·4 %); Gottland och Dalarna afveko med osedvanligt höga siffror (74·3 %, resp. 86·9 %). Dessa egendomligheter voro under senare hälften af 1800-talet fortfarande bestående. Medan rikssiffran 1870—1900 var 55·0 %, så voro nämligen siffrorna för de tre länen närmast Stockholm 43·5 %, för Västmanlands län 49·3 %, för Örebro län 47·1 %, för Östergötlands län 39·4 % samt för de sydsvenska provinserna 51·4 %; å andra sidan stod Småland med 55·2 %, Göteborgs och Bohus län med 60·2 %, Västgötalänen med 53·6 %, Värmland med 57·4 %, de fyra nordligaste länen med

1) Sid. 162. — 2) Ofvan sid. 162. — 3) Procentsiffrorna 1795—1800 voro för riket 12·1 % samt för länen eller länsgrupperna i ordningsföljd (se innehållsförteckningen) 1) 13·7, 2) 14·5, 3) 24·4, 4) 1·8, 5) 13·5, 6) 12·0, 7) 15·2, 8) 14·7, 9) 12·0, 10) 20·1, 11) 2·4, 12) 7·2 och 13) 9·0. — 4) Procentsiffrorna 1870—1900 voro för riket 15·0 % samt för länen eller länsgrupperna 1) 15·9, 2) 13·5, 3) 16·9, 4) 2·9, 5) 16·1, 6) 14·0, 7) 16·4, 8) 17·5, 9) 11·9, 10) 24·7, 11) 1·0, 12) 14·4 och 13) 16·1.

62.1 % samt Gottland och Dalarne med 71.1, resp. 85.0 %. Den enda uppkomna skillnaden låg däruti, att Gäfleborgs län nu hade anslutit sig till det norra hufvudområdet med en siffra af 62.7 %.

Dessa betydande skiljaktigheter mellan bondeklassens relativa numerär inom å ena sidan det östra, å andra sidan de västra och norra hufvudområdena hafva stått i nära samband med förhållandena i afseende å *tjänsteklassen*. Detta var redan fallet i äldre tid, ty redan vid slutet af 1700-talet var tjänsteklassen i allmänhet talrikare i det östra hufvudområdet än inom de västra och norra.¹⁾ Dock var skillnaden härvid icke så betydande, att förhållandena i afseende å bondeklassen däraf ensamt kunde förklaras; det får därjämte erinras om att torpareklassen på nämnda tid var procentiskt talrikare inom det östra hufvudområdet.²⁾ Under senare hälften af 1800-talet hade emellertid förhållandena utvecklats sig därhän, att i afseende å torpareklassen inga utpräglade skiljaktigheter bestodo mellan de tre hufvudområdena samt i afseende å backstugu- och inhysesklasserna det östra hufvudområdet utvisade en lägre procentisk numerär. Bondeklassens undertalighet inom detta område måste då stå i direkt samband med tjänsteklansens öfvertalighet. Så har äfven varit förhållandet, i det att tjänsteklassen inom dessa delar af riket under loppet af 1800-talet visat en direkt motsatt utveckling mot den inom de västra och norra hufvudområdena. Dess procentiska andel har där betydligt ökat, under det att samma andel inom västra och norra Sverige minskats.

Medan sålunda rikssiffran för tjänsteklassen under perioden 1870—1900 hade sjunkit till 15.8 %, så hade den inom de tre länen närmast Stockholm *stigit* till 33.0 %, inom Västmanlands län till 30.1 %, inom Östergötlands län till 30.0 % och äfven något inom Gottlands och Örebro län, nämligen till 21.5, resp. 17.3 %. Till dessa provinser anslöto sig i viss mån de tre sydsvenska, där procentsiffran visserligen hade sjunkit, men dock fortfarande låg öfver riksmidiet (den var nämligen 17.0 %). Inom Småland stod siffran emellertid kvar på 10.9 %, inom Göteborgs och Bohus län hade den *sjunkit* till 8.9 %, inom Västgötalänen till 12.5, inom Värmlands län till 10.3 %, inom Gäfleborgs län till 13.6 % och inom det öfriga Norrland till 10.2 %. Inom Dalarne hade den väl något stigit, men var dock fortfarande blott 8.6 %.

Man finner alltså, huru landsbygdens sociala struktur under loppet af 1800-talet utvecklades i en annan riktning inom det östra hufvudområdet än inom de västra och norra. Inom Mälareprovinserna och Östergötland icke endast sjönk bondeklassens procentiska andel af hela jordbruksbefolkningen starkare än hvad fallet var inom

¹⁾ 1795—1900 var rikssiffran 16.0 %, samt siffrorna för länen eller länsggrupperna 1) 21.6, 2) 18.9, 3) 17.9, 4) 13.1, 5) 10.9, 6) 17.8, 7) 13.1, 8) 13.3, 9) 17.1, 10) 15.1, 11) 7.6, 12) 20.4 och 13) 14.3 procent. —

²⁾ Sid. 164.

riket i genomsnitt;¹⁾ bondeklassens t. o. m. absoluta numerär gick därjämte tillbaka²⁾ och dess redan under 1700-talet förefintliga under-talighet i förhållande till de öfriga kategorierna af allmogen blef en allt mera markerad företeelse. Samtidigt tillväxte den lösa tjänsteklassen (d. v. s. statare-, daglönare- samt dräng- och pigklas-serna) starkare än hvad fallet var inom riket i genomsnitt, så att dess procentiska andel af jordbruksbefolkningen högst betydligt ökades. I olikhet med denna utveckling, som i viss, ehuru mindre utpräglad grad förekom äfven i de sydsvenska provinserna, gick utvecklingen i Småland och Västsverige samt Norrland. Där sjönk väl äfven i allmänhet bondeklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen³⁾, men dock icke så starkt som inom det förra området; bondeklassens absoluta numerär ökades, ehuru visserligen väsentligt långsammare än torpare-, backstugu- och inhysesklassernas; tjänsteklassens absoluta numerär ökades visserligen äfven, men dess procentiska andel af jordbruksbefolkningen var oförändrad eller minskades.

Redan i äldre tider synas Mälareprovinserna och Östergötland äfvensom de sydsvenska provinserna hafva haft en agrarisk struktur af mera plutokratisk karaktär än det öfriga rikets. Tjänsteklassen, som då utgjordes uteslutande af dräng- och pigklassen, synes nämligen i dessa provinser hafva varit talrikare i förhållande till bondeklassen än hvad fallet var inom andra landsdelar. Åtminstone hafva vi funnit, att så var förhållandet vid slutet af 1700-talet. Hade det varit möjligt att föra undersökningen längre tillbaka, så hade emellertid samma förhållande sannolikt kunnat iakttagas. Dock voro skiljaktigheterna under denna äldre tid icke alltför betydande.

Betrakta vi nu den efterföljande utvecklingen. Tidsskedet från midten af det 18:de århundradet till 1860-talet bildar den märkligaste, hitintills förekomna epoken i den svenska landsbygdens historia. Tager man en något längre tillbaka liggande tidpunkt som utgångspunkt, så kan såsom förut blifvit anmärkt sägas, att uppkomsten af de stora sociala bildningar, som hafva utgjorts af torpare-, backstugu-, inhyses-, statare- och daglönareklasserna, helt och hållet faller inom detta tidsskede. Under trycket af folkökningen frampresades dessa landsbygdens underklasser och tillväxte med en utomordentlig häftighet, medan bondeklassens tillväxt var långt ringare. Vi hafva förut funnit, att tillväxten inom olika delar af riket af dessa olika kategorier af jordbruksbefolkningen delvis bestämdes af de demografiska egendomligheterna hos de tre hufvudområdena, delvis af agrariska förhållanden. Nu har till sist framgått, att under denna utveckling det östra hufvudområdets mera plutokratiska karaktär, såväl absolut sedt som vid jämförelse med västra och norra Sverige, blifvit en allt mera framträdande företeelse.

1) Jfr sid. 164. — 2) Jfr tabellerna F för respektive län. — 3) Undantag: Gäfveborgs län.

På 1860-talet nådde utvecklingen en vändpunkt. Den starka tillväxten af jordbruksbefolkningen efterträddes inom mellersta och södra Sverige af en stationär eller regressiv utveckling, och inom Norrland minskades tillväxtens tempo. Regressen träffade emellertid hufvudsakligen de landsbygdens underklasser, hvilka under tiden förut visat en sådan utomordentlig tillväxt. Med undantag för statareklassen, decimerades dessa klasser betydligt, beträffande såväl numerären i dess helhet som antalet af hufvudpersoner. Bondeklassen åter gick, hvad hufvudpersonernas antal beträffar, t. o. m. starkare framåt än förut; och äfven numerären i dess helhet var åtminstone stationär, om den icke ökades.¹⁾ Den egentliga dräng- och pigklassen torde väl hafva minskats, men den lösa tjänsteklassen i dess helhet ökades. Under denna senaste fas af landsbygdens historia har utvecklingen således rört sig tillbaka mot den struktur, som i äldre tider, då torpare-, backstugu- och inhysesklasserna saknades, var den förhärskande. Af för framtiden stor betydelse är då, huruvida bonde- eller tjänsteklassen härvid bibehållit sig bäst eller visat den starkaste tillväxten. Det befinnes att det östra hufvudområdet fortfarande utvecklats sig i plutokratisk, de västra och norra hufvudområdena i allmänhet i mera demokratisk riktning.

Mellan å ena sidan östra, å andra sidan västra och norra Sverige hafva vi funnit skiljaktigheter i två anmärkningsvärda hänseenden. Dels har det gällt progressionen i jordbruksbefolkningens tillväxt under tiden före 1860-talet, dels den sist anmärkta skillnaden i afseende å jordbruksbefolkningens sammansättning. Det framställer sig då den frågan, huruvida mellan dessa båda företeelser något samband har bestått; med andra ord huruvida Mälareprovinsernas och Östergötlands mera plutokratiska utveckling har stått i kausal-förhållande till dessa provinserns långsammare befolkningsrörelse.

Att under förra hälften af 1800-talet den lösa tjänsteklassen uti sistnämnda provinser visade en så stark tillväxt, sammanhänge såsom anmärkts med bondeklassens stationära eller regressiva utveckling. Denna åter gick parallellt med en stationär eller tillbakagående utveckling af jordstyckningen. Det är i främsta rummet detta sistnämnda förhållande, som inom det östra hufvudområdet förorsakat tjänsteklassens relativt till bondeklassens starka tillväxt. I ett annat sammanhang skola dessa agrariska frågor tagas i närmare skärskådande. Det vore emellertid egendomligt, om icke något sammanhang bestode mellan två så i ögonen fallande och till det östra hufvudområdet begränsade företeelser som den långsamma folkökningen och den stillastående jordfördelningen. Olika länders och tiders befolkningsstatistiska egendomligheter äro i stort sedt ännu oförklarade. Åtminstone kan tänkas, att både den stillastående jordfördelningen

1) Minskning iakttagas blott i de sydsvenska provinserna och Dalarne.

och den lägre nativiteten uti Mälareprovinserna och Östergötland hafva haft sina djupare orsaker i vissa rasegendomligheter hos dessa provinsers allmoge, hvilken har starkare bibehållit de gammalgermanska åskådningarna om arfvejordens odelade bevarande inom släkterna.

Häremot kan invändas, att den stillastående jordstyckningen inom Mälareprovinserna och Östergötland iaktogs först fr. o. m 1800-talets ingång. Under senare hälften af 1700-talet ökades äfven här hufvudpersonerna af bondeklassen;¹⁾ hvilket såsom i annat sammanhang skall utvecklas gick parallellt med en fortskridande jordstyckning. Emellertid var denna icke heller på nämnda tid så stark inom nu betraktade provinser som inom de västra och norra delarna af riket. För öfrigt bör icke lämnas oanmärkt, att de befolkningsstatistiska egendomligheter, hvarpå rikets indelning i de tre hufvudområdena har grundats, icke hafva konstaterats genom undersökningar gående längre tillbaka än till år 1816.²⁾

Det tillhör icke detta sammanhang att närmare ingå på dessa spörsmål. Det är emellertid tydligt, att en plutokratisk utveckling af det slag som konstaterats i Mälareprovinserna och Östergötland icke står i något absolut samband med en långsammare folkökning. Äfven med en folktillväxt af det slag som förekommit inom de västra och norra hufvudområdena, kan ju tjänsteklassen hafva ökat starkare än bondeklassen. Exempel härpå äro de sydsvenska provinserna. I afseende å tillväxten af jordbruksbefolkningen och de olika kategorierna däraf hafva dessa provinser tillhört det västra hufvudområdet. Icke desto mindre konstaterades äfven inom dem det förhållande, att tjänsteklassen varit talrik i förhållande till bondeklassen och att denna egendomlighet under 1800-talet blifvit mera markerad. Just under förra hälften af 1800-talet ökades t. o. m. inom nämnda provinser hufvudpersonerna af bondeklassen i anmärkningsvärd grad.³⁾ Förklaringen ligger naturligtvis däri, att proportionen mellan bondeklassen och tjänsteklassen icke endast beror på jordfördelningens *utveckling*, men äfven på dess absoluta *beskaffenhet*. Den i Mälareprovinserna, Östergötland och de sydsvenska provinserna iakttagna egendomliga utvecklingen beror gifvetvis äfven därpå, att dessa provinser i allmänhet äro rikets mest utpräglade storbruksbygder.

Af de svenska yrkesräkningarna under tiden 1751—1900 kunna alltså trots deras mångfaldiga brister, dragas vissa betydelsefulla slutsatser ifråga om jordbruksbefolkningens skiljaktiga utveckling inom olika delar af riket. Det torde redan hafva fallit i ögonen, att dessa resultat böra vara af stort värde för klargörandet af den

1) Sid. 57, 65, 72. — 2) Jfr not 3) sid. 143. — 3) Sid. 97.

situation, som hade utbildat sig inom olika delar af den svenska landsbygden vid tiden för den stora affolkningens begynnelse. Att denna situation inom östra Sverige, med dess i förhållande till andra folkklasser fåtaligare allmoge, dess långsamma befolkningstillväxt och dess plutokratiska utveckling, bör hafva varit en annan än inom västra Sverige, synes antagligt. Att den bör hafva varit af särskild karaktär i Norrland, torde äfven göras sannolikt.

Vi skola i efterföljande undersökningar närmare ingå på dessa agrarhistoriska frågor samt påvisa sammanhanget mellan dem och den senaste beklagliga fasen i den svenska jordbruksbefolkningens historia.

IV. Några anmärkningar beträffande jordbruksbefolkningens utveckling i Finland, Norge och Danmark.

Den föregående undersökningen öfver den svenska jordbruksbefolkningens utveckling bygger på ett yrkesstatistiskt material, hvartill de flesta främmande länder sakna motsvarighet. Endast för Finland, Norge och Danmark existerar såvidt bekant ett sådant material, sträckande sig öfver hela 1800-talet. Ifråga om jordbruksbefolkningens utveckling och sammansättning i öfriga länder är man hänvisad till ett mindretal i senare tid utförda yrkesräkningar, hvilka väl i afseende å den senaste utvecklingen gifva möjlighet till en del jämförelser, men hvilka icke gifva upplysning om samma befolknings tillväxt och differentiering under den tid, som föregick den moderna industrialismen.

Efter undersökningar hafva vi äfven kommit till den uppfattning, att jämförelser med andra länder än de tre nyssnämnda äro af mindre intresse i härvarande sammanhang. Väl erhåller man af de utländska yrkesräkningarna kännedom om de olika ländernas fortskridande industrialisering samt graden af denna vid olika tidpunkter. Omfattande sammanställningar häröfver finnas emellertid redan tillgängliga.¹⁾ En del jämförelser kunna väl äfven göras beträffande förändringarna under de senare decennierna af 1800-talet uti jordbruksbefolkningens absoluta numerär samt i viss grad beträffande jordbruksbefolkningens sammansättning. Emellertid möta flera svårigheter, som försvaga värdet af dessa jämförelser. Dels äro de perioder, för hvilka desamma kunna utföras, alltför korta, så att sammanställningar af förändringarna inom olika länder blifva mindre upplysande, i vissa fall osäkra. Dels och framför allt äro grunderna för jordbruksbefolkningens klassificering alltför växlande, såväl vid jämförelse mellan olika länder, som äfven ofta vid jämförelse mellan olika yrkesräkningar i samma land. Vi hafva äfven funnit, att om jämförande slutsatser skola kunna dragas i detta sistnämnda afseende, kräfves en ingående diskussion af de utländska yrkesräkningarna, hvilken icke kan anses tillhöra detta sammanhang.

Äfven af det skäl synas jämförelser mellan Sverige samt andra främmande länder än de tre ofvannämnda vara mindre påkallade,

¹⁾ Statistik des Deutschen Reichs. Neue Folge, Band 111. Sid. 262—279.

att sådana jämförelser, för att vara af egentligt intresse, fordra i viss grad likartade agrarhistoriska och demografiska förhållanden inom de olika länderna. Statistiska jämförelser mellan jordbruksbefolkningens utveckling i senaste tid, å ena sidan inom Sverige, å andra sidan inom exempelvis England eller Förenta Staterna, äro ju föga ägnade att belysa orsakerna till den svenska allmogeklassens egenartade utveckling. Det fordras därtill i främsta rummet, att undersökningen inskränkes till de germanska länderna. Emellertid hafva vi icke ens funnit en jämförande undersökning af de tyska yrkesräkningarna i detta sammanhang lämplig. Vi inskränka oss i stället till efterföljande korta anmärkningar beträffande de tre öfriga nordiska länderna.

För *Finland* existerar ett yrkesstatistiskt material, gående lika långt tillbaka som det svenska. För tiden 1751—1805 finnas nämligen i svenska statistiska centralbyråns arkiv sammandrag af de dåtida yrkesräkningarna äfven för de finska länen eller stiftet. Dessa hafva emellertid icke blifvit bearbetade, så att en jämförande bild kan icke erhållas från Finland öfver jordbruksbefolkningens utveckling under hundraårsskedet före 1860-talet. De finska arbeten som föreligga utgöras af vissa undersökningar öfver jordbruksbefolkningens utveckling och yrkesfördelning *under tiden 1815—1890*, hvilka undersökningar hitintills endast synas hafva hunnit utsträckas till vissa län.¹⁾ Å andra sidan hafva de företrädet att vara utsträckta till de särskilda pastoraten inom länen.

Uti ifrågavarande finska arbeten hafva vid jordbruksbefolkningens uppdelning följts synpunkter, hvilka på några punkter varit afvikande från dem som vi hafva satt i förgrunden. Vi hafva i våra allmänna öfversikter nödgats göra en del sammanslagningar af närhörande grupper, och hafva måst behålla i sikte önskvärdheten af att erhålla för hela tidsperioden 1751—1900 sammanhängande sifferkolumner. Vår undersöknings syften hafva emellertid äfven varit något afvikande, i det att för oss de historiskt-demografiska skiljaktigheterna inom allmogen varit af största intresset. Här af förklaras en del olikheter mellan vår undersökning och de finska. Emellertid försvåra dessa skiljaktigheter icke belysande jämförelser, så mycket mer som i båda fallen råsiffrorna för hvarje särskild kategori finnas tillgängliga. Olägenheten ligger mest däruti, att de finska undersökningarna behandla en så väsentligt kortare tidrymd.

Utan att närmare ingå på skiljaktigheterna mellan de olika behandlade länen iakttagas åtskilliga allmänna öfverensstämmelser

¹⁾ O. K. Kilpi. Jordbruksbefolkningens yrkesfördelning i Åbo och Björneborgs län åren 1815—1890. (Stat. med. utg. af Stat. Centralbyrån i Finland. 2.) Helsingfors 1906. — Väinö Junsela. Jordbruksbefolkningens yrkesfördelning i Tavastehus och St Michels län åren 1815—1890. (Dito 4.) Helsingfors 1907. — O. K. Kilpi. Jordbruksbefolkningens yrkesfördelning i Vasa län åren 1815—1890. (Dito 5.) Helsingfors 1908.

mellan den svenska och den finska jordbruksbefolkningens utveckling under tiden före 1860—70-talen. Af jordbruksbefolkningens procentiska andel af hela folkmängden iakttagas man liksom i Sverige den ringa industrialiseringen och det stationära tillståndet härutinnan intill midten af 1800-talet, samt den därefter begynnande industrialiseringen. Absolut räknadt åter försiggick under nämnda tid äfven i Finland en fortskridande tillväxt af jordbruksbefolkningen, som inom Åbo, Björneborgs, Tavastehus och S:t Michels län synes hafva haft den i det västsvenska samt inom Vasa län fullt ut den i det norrländska hufvudområdet konstaterade progressionen. Hufvudpersonerna af bondeklassen visade i de förra länen en stationär, i det senare länet en stigande numerär; äfven i det senare länet var dock tillväxten väsentligt svagare än vissa andra jordbrukskategoriers och sjönk böndernas procentiska andel af totalantalet hufvudpersoner. Grupperna af allmogens söner och döttrar samt drängar och pigor ökades i numerär, utan att dock deras procentiska andel utaf totalantalet hufvudpersoner ökades. Den relativt starkaste tillväxten visade torpare, inhysesghjon och födorådstagare, hvilkas procentiska andel utaf totalantalet af yrkesutöfvare äfven i regel ökades.

I Finland var alltså, liksom i Sverige, böndernas tillväxt relativt långsam, medan vissa af landsbygdens underklasser i långt häftigare grad ökades i numerär.

Anmärkningsvärdt är det förhållande, att jordbruksbefolkningen i de behandlade finska länen visade en fortskridande och betydlig tillväxt äfven efter den tid, då tillväxten i södra och mellersta Sverige hade nått sin kulmen och efterträddes af den stora affolkningen. Detta var åtminstone fallet intill år 1890. Tillväxten 1860—90 var högst betydlig, närmande sig eller öfverstigande 30 % af numerären förstnämnda år. Härutinnan visa sålunda de betraktade delarna af Finland den inom Sverige endast i Norrland förekommande utvecklingen.

I afseende å utvecklingen under tiden efter 1860-talet af de särskilda kategorierna af jordbruksbefolkningen äro slutsatser af de finska undersökningarna förenade med svårigheter. Dessa sluta ju redan med året 1890 och under tiden 1875—80 företer materialet därjämte betydande diskontinuiteter. Så mycket synes dock framgå, att tiden omkring 1860—70-talen icke för de finska länen hade samma kritiska karaktär som i Sverige. Man märker i de förra endast obetydligt af den skarpa skillnad, som i Sverige gjort sig gällande i afseende å utvecklingen, å ena sidan af bondeklassen, å andra sidan af landsbygdens underklasser. I de finska länen hafva fastmera, efter hufvudpersoner räknadt, äfven de senare klasserna fortfarande att ökas i antal, eller de hafva åtminstone icke anmärkningsvärdt minskats.

Anmärkningsvärdt är att detta sistnämnda icke synes hafva varit fallet ens med en sådan kategori som t. ex. inhysesklassen, som ju inom Sverige äfven i Norrland starkt aftagit.

Så vidt man kan döma af tillgängliga finska undersökningar, hade alltså utvecklingen i detta land under tiden före 1860-talet vissa allmänna likheter med utvecklingen inom Sverige, men har Finland efter samma tidsskede visat en betydligt gynnsammare befolkningsrörelse inom jordbruket än hvad fallet varit inom vårt land. Därvid må emellertid lämnas öppet, om icke under de sista decennierna en utveckling äfven inom Finland har tagit sin begynnelse, som i allmänna drag påminner om den i Sverige försiggångna.

För Norge föreligger ett yrkesstatistiskt material från tiden 1801—1900,¹⁾ i det att yrkesräkningar utfördes åren 1801, 1825, 1835, 1845, 1855, 1865, 1875, 1890 och 1900.²⁾ Af detta material framgår, att den norska jordbruksbefolkningens utveckling företett flera hufvuddrag liknande den svenskas. Under tiden intill midten af 1860-talet var den sålunda stadd i fortskridande betydlig tillväxt, men vid nämnda tidpunkt inträffade ett omslag i utvecklingen. Under tiden 1865—1900 gick numerären nämligen tillbaka. Såsom det vill synas har tillbakagången varit betydlig,³⁾ i det att den 1865—1900 uppgått till omkring en femtedel af numerären år 1865. Det framgår alltså att regressen varit betydligt starkare än i Sverige; att alltså inom Norge jordbruksbefolkningens utveckling under den senaste mansåldern varit än ogynnsammare än i vårt land.

Åtminstone intill 1850-talet försiggick tillväxten inom alla kategorier af jordbruksbefolkningen, utom gruppen af »leiländinger og forpagterere». Sistnämnda kategoris aftagande kan dock möjligen hafva varit skenbar, beroende på att ifrågavarande personer åtminstone delvis öfvergingo till själfägareklassen. Redan i slutet af 1840-talet synes emellertid en minskning hafva begynt inom den manliga tjänsteklassen; under perioden 1855—65 tog jämväl husmännens tillbakagång sin begynnelse. Under regressen efter 1860-talet har tillbakagången därefter träffat familjemedlemmarna inom olika kategorier,

1) Uppgifter om befolkningens yrkesfördelning m. m. under de 16:de och 17:de århundradena finnas i *Tallak Lindstøl*, Mandtallet i Norge 1701 samt Oplysninger om Folkemængdens Bevægelse i Norge i det 16:de och 17:de Aarhundrede. Kristiania 1887. — 2) *Norges Officielle Statistik*, udgivet i aaret 1874. C. N:o 1. Tabeller vedkommende folketællingerne i aarene 1801 og 1825. — *Statistiske Tabeller for Kongeriget Norge*. Første Række, indeholdende tabeller over Folkemængden i Norge den 29:de November 1835, Kristiania 1838. — *Dito*. Ottende Række, indeholdende tabeller over folkemængden i Norge den 31 dec. 1845 ... Kristiania 1847. — *Dito*. Sextende Række, indeholdende tabeller over folkemængden i Norge den 31 dec. 1855 ... Kristiania 1857. — *Norges Off. Stat.*, udgiven i aaret 1869. C. N:o 1. Resultaterne af folketællingen i Norge i januar 1866. — *Dito*. C. N:o 1. Resultaterne af folketællingen i Norge i januar 1876 (1878—1881). — *Dito*. C. N:o 1. Bidrag til en norsk Befolkningsstatistik. Inledning til Tabeller indeholdende Resultaterne af Folketællingen i Norge i januar 1876 (1882). — *Dito*. Tredje Række. N:o 286, 259 og 284. (1896—98.) — *Dito*. Fjerde Række. N:o 111 og 124. (1905.) — Jfr dessutom A. Th. Kiær. Det norske folks hovederhverv 1801 samt 1865—1900. (Statsøkonomisk tidskrift 1904.) — 2) Jfr Kiær l. c. sid. 265—66. — 3) Numerären uppgifves 1865 till 1,115 tusen och 1900 till 917 tusen.

dessutom tjänsteklassen samt hufvudpersonerna af husmansklassen, förmodligen äfven af backstuguklassen. Tjänsteklassens och husmännens utveckling har varit betydligt ogynnsammare än i Sverige, i det att den förra 1865—1900 minskades med en tredjedel och de senares numerär med öfver hälften. Liksom i Sverige hafva emellertid hufvudpersonerna af bondeklassen varit stadda i fortsatt ökning, och synes tillväxten hafva utgjort omkring en femtedel af numerären år 1865, d. v. s. hafva varit af samma relativa styrka som hos oss. Beträffande tjänsteklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen, så har denna under tiden 1865—1900 endast obetydligt sjunkit.

Norge företer alltså äfven i afseende å de olika allmogekategoriernas utveckling stora likheter med Sverige; särskildt med det västsvenska demografiska hufvudområdet. På ingen punkt har emellertid utvecklingen inom Norge varit gynnsammare än hos oss, och på flere punkter har den varit ogynnsammare. Detta gäller särskildt husmansklassens och tjänsteklassens starkare tillbakagång därstädes samt den starkare decimeringen af bondefamiljerna. Märkligt är äfven, att ehuru Norge tydligen företer en utveckling som i vissa hufvudafseenden påminner om det västsvenska hufvudområdet och som har varit lika ogynnsam som i Värmland, så har dock i Norge mycket litet kunnat iakttagas af den inom nämnda delar af Sverige konstaterade procentiska förskjutningen från tjänsteklass till bondeklass. Denna förskjutning är en ur social synpunkt fördelaktig sida hos den eljest beklagliga utvecklingen i Västsverige. Dess ringa framträdande i Norge gör totalbilden af utvecklingen i detta land än ofördelaktigare.

Näst Finland och Norge bör *Danmark* uti här behandlade afseenden vara för oss af största intresset. I detta land föreligger ock ett yrkesstatistiskt material från hela loppet af 1800-talet och äfven längre tillbaka,¹⁾ i det att yrkesräkningar därstädes hafva utförts åren 1787, 1801, 1834, 1840, 1845, 1850, 1855, 1860, 1870, 1880, 1890, 1901 och 1906.²⁾ Emellertid är den i tryck tillgängliga bearbetningen utaf yrkesräkningarna från tiden 1787—1850 så summarisk, att inga upplysningar däraf kunna erhållas om jordbruksbefolkningens sammansättning i olika kategorier. Endast under tiden 1855—1901³⁾ är detta i viss grad möjligt. Dock synas resultaten

1) I afseende å förteckningen öfver vederbörande publikationer, se Statistisk Bureaus Historie. Et Omrids, udarbejdet i Anledning af Bureauets 50-aarige Bestaaen. Köpenhamn 1899, sid. 145—164. — 2) Statistisk Tabelværk. Første Hæfte (1835). Siette Hæfte (1842). Tiende Hæfte (1846). Ny Række, Første Bind (1850). Ny Række, Tofte Bind, 2:den Afdeling (1857). Tredje Række, Første Bind (1861). Tredje Række, Attende Bind (1873). Fjerde Række, Litra A N:r 3 (1883). Fjerde Række, Litra A N:r 8 a (1894). Fente Række Litra A N:r 3 (1903). Statistiske meddelelser. 4:de Række, 28 Bd. 5 Hæfte (1908). — 3) Bearbetningen af 1906 års yrkesräkning föreligger, då detta skrives, endast i ett sammandrag (det i föregående not sist citerade ställe), där jordbruksbefolkningens sammansättning icke är angifven.

härutinnan af yrkesräkningarna icke hafva blifvit underkastade en jämförande historisk behandling.

Af uppgifterna i de danska yrkesräkningarna om jordbruksbefolkningens totala numerär framgår emellertid det förhållande, att denna befolkning visserligen, såsom fallet varit i de flesta kulturländer, under det senaste halfseket sjunkit i procent af hela folkmängden,¹⁾ men att densamma dock absolut räknadt varit i tillväxt äfven under detta tidsskede.²⁾ Under vissa perioder, såsom 1870—80 och 1890—1900, synes tillväxten t. o. m. hafva varit betydlig vid jämförelse med äldre perioder. Det framgår sålunda otvifvelaktigt, att i Danmark likasom i Finland jordbruksbefolkningens utveckling under den senaste mansåldern varit gynnsammare än i Sverige.

Beträffande i öfrigt utvecklingen under sistnämnda tid så framgår följande. Hufvudpersonerna såväl af bondeklassen som af husmansklassen hafva varit stadda i fortskridande tillväxt. Dock har böndernas ökning varit obetydlig, men husmännens (och de små lägenhetsinnehafvarnas) tillväxt mycket betydlig. Familjemedlemmarna af bondeklassen visade äfven intill år 1880 en stationär numerär, och hafva efter denna tid icke obetydligt minskats. Familjemedlemmarna inom husmans- och lägenhetsinnehafvareklasserna voro däremot stadda i anmärkningsvärd tillväxt intill år 1890, men synas under den därefter följande tiden äfvenledes hafva minskats. De sistnämnda minskningarna hafva emellertid kompensrats genom ökningsar, isynnerhet hos grupperna af tjänstehjon, daglönare och inhysesghjon. Emellertid synas skäl föreligga för antagandet, att familjemedlemmarnas minskning samt tjänstehjonens ökning vid de sista yrkesräkningarna, såsom beroende på förändrade grunder för yrkesräkningarnas utförande, till en del äro skenbara företeelser.

Enligt af det statistiska ämbetsverket utförda beräkningar³⁾ skall äfven utvecklingen under senare hälften af 1800-talet hafva gått i den riktning, att familjeförsörjarnas procentiska andel af hela jordbruksbefolkningen ökats, men tjänstehjonens minskats. Under tiden 1840—1900 tredubblades nämligen de förra; gruppen af tjänstehjon däremot ökades visserligen under tiden 1840—70, men minskades under tiden 1870—1900, så att dess absoluta numerär var ungefär densamma åren 1840 och 1900. Försörjarnas procentiska andel af jordbruksbefolkningen steg därför 1840—1900 från 18·4 till 30·4 %, medan tjänstehjonens sjönk från 22·8 till 14·4 %. Härvid synas dock hufvudpersonerna af daglönareklassen hafva räknats till »försörjarne».

1) Befolkningsförhållande i Danmark i det 19:de Aarhundrede. Udgivet af Statens Statistiske Bureau. Kjøbenhavn 1905. Sid. 158 o. f. — 2) Visserligen iakttages någon minskning 1880—90, men statistiska byrån antager, att denna kan bero på formella grunder. Ibid. sid. 160. — Äfven under tiden 1901—06 har någon ökning ägt rum. — 3) l. c. sid. 171.

Jordbruksbefolkningens senare utveckling inom Danmark har således icke endast ifråga om dess absoluta numerär varit olika med utvecklingen inom Sverige. Man märker i Danmark ingenting af den skiljaktiga utveckling, som konstaterats hos oss, å ena sidan hos bondeklassen, å andra sidan hos torpare-, backstugu- och inhysesklasserna. De danska husmans- och inhysesklasserna synas tvärtom, efter hufvudpersoner räknadt, hafva fortfarit att ökas ända till närvarande tid. Till husmännen synas dock härvid böra adderas i nyare tid tillkomna lägenhetsinnehafvare. Förklaringen till dessa förhållanden torde i främsta rummet ligga däruti, att utvägar i tid bereddes för den danska husmansklassen att blifva själfägande. Att denna klass, efter hufvudpersoner räknadt, icke gått tillbaka, står ju under sådana förhållanden i öfverensstämmelse med hvad iakttagits i afseende å de svenska bönderna, lägenhetsägarna och själfägande norrlandstorparna.

Att i Danmark den egentliga tjänsteklassens procentiska andel af jordbruksbefolkningen gått betydligt tillbaka, medan familjeförsörjarnas betydligt ökats, angifver att Danmark i dess helhet¹⁾ uppvisat samma demokratiska utveckling, hvilken inom Sverige konstaterades endast inom vissa västra och nordliga provinser. Anmärkningsvärdt är emellertid därvid, att inom Danmark ifrågavarande utveckling framför allt tillhör tiden efter 1860-talet, medan den i Sverige hufvudsakligen försiggick under förra hälften af 1800-talet. I viss mån är denna skiljaktighet visserligen överklig, i det att vid våra beräkningar daglönare- och statareklasserna räknats till tjänsteklassen, medan de vid de danska siffrornas utarbetande ansetts såsom försörjare och dessas familjemedlemmar. Emellertid synes dock stå fast, att den danska jordbruksbefolkningens sociala förskjutningar under den senaste mansåldern gått i mera demokratisk riktning än den svenskas. Detta gäller ju äfven, då man beaktar den svenska torpareklassens och den danska husmansklassens skiljaktiga utveckling.

Det synes icke osannolikt, att ett sammanhang har bestått mellan detta sistnämnda förhållande samt det faktum, att jordbruksbefolkningen i dess helhet visat en gynnsammare utveckling i Danmark än i Sverige.

De nordiska länderna torde under tidsskedena före den moderna industrialismen hafva uppvisat flere likheter i afseende å jordbruksbefolkningens utveckling. Denna befolknings allmänna starka tillväxt, uppkomsten och den starka tillväxten af de landsbygdens underklasser, som utgjorts af torpare-(husmans-), backstugu- och in-

¹⁾ Huruvida mellan olika delar af Danmark skiljaktigheter förefunnits härutinnan, är oss obeaktant. Af rikssiffrorna bekräftas dock hvad ofvan i texten anføres.

hysesklasserna, samt bondeklassens i jämförelse med dessas långsamare tillväxt; allt detta torde vara för dessa länder gemensamma egendomligheter. Under industrialiseringens tidsskede har väl i dem alla verkningarna af folkutflyttningen från landsbygden varit i viss mån likartade. Tillväxten midt under affolkningen utaf antalet af hufvudpersoner af själfägareklassen har kanske varit mest i ögonen fallande. Anmärkningsvärda skiljaktigheter hafva dock gjort sig gällande. Danmarks utveckling har varit gynnsammast. Därefter har kommit Finland, under det att affolkningen visat sina svåraste verkningar på den Skandinaviska halfön, och särskildt i Västsverige och Norge. Särskildt har i dessa senare delar af halfön tillbakagången träffat den lösa landtbefolkningen samt landsbygdens talrika mellanklasser, af hvilka torpare-(husmans-)klassen varit af den största sociala betydelsen.

Det är icke här platsen att utreda, i hvad mån dessa olikheter mellan jordbruksbefolkningens utveckling i de nordiska länderna beror på utvandringens olika omfattning, jordfördelningens och öfriga agrarförhållandens olika utveckling samt agrarpolitikens olika beskaffenhet.

SAMMANDRAGSTABELLER

Tabell A. Den sammanlagda, i jordbruk med

L ä n.	1751.	1754.	1757.	1760.	1763.	1766.	1769.	1772.
1 Stockholms stad	33	216	33	—	268	173	218	251
2 Stockholms län	73,010	73,490	73,418	74,445	76,420	75,575	78,050	78,300
3 Upsala	44,185	45,805	47,343	48,927	50,328	50,706	51,270	51,219
4 Södermanlands	60,596	61,782	62,240	63,004	63,635	65,695	66,493	68,159
5 Östergötlands	95,489	98,840	98,168	97,188	110,882	108,060	107,880	107,937
6 Jönköpings	85,653	87,540	78,998	80,900	96,378	61,838	100,286	100,740
7 Kronobergs	56,972	57,735	58,453	59,773	62,864	62,943	64,905	61,916
8 Kalmar	77,397	79,783	81,071	84,379	87,588	91,877	95,178	54,410
9 Gottlands	18,392	18,765	19,222	18,695	19,609	19,630	20,145	19,986
10 Blekinge	28,017	30,227	30,088	31,077	28,808	28,838	29,209	29,411
11 Kristianstads	78,081	74,141	78,758	79,029	83,059	85,807	87,857	86,364
12 Malmöhus	86,892	96,858	86,414	86,961	90,636	92,880	94,749	94,287
13 Hallands	44,832	45,412	45,268	46,024	47,616	47,408	48,577	48,210
14 Göteborgs och Bohus	56,705	61,649	57,386	59,591	57,816	58,058	56,182	55,426
15 Älfsborgs	104,846	91,248	100,065	99,720	99,852	100,724	104,043	99,191
16 Skaraborgs	78,675	84,781	88,764	90,980	95,176	95,273	96,360	93,928
17 Örebro	142,697	153,311	150,679	153,050	159,703	153,936	165,346	164,181
18 Värmlands								
19 Västmanlands	50,248	36,094	37,598	50,802	52,009	54,816	54,730	55,500
20 Kopparbergs	68,332	75,507	65,528	87,902	81,538	83,694	86,767	89,841
21 Gäfveborgs	82,227	84,173	86,278	88,298	51,001	51,649	51,131	54,103
22 Västernorrlands								
23 Jämtlands	26,905	27,491	28,814	30,128	31,688	32,439	34,287	32,928
24 Västerbottens								
25 Norrbottens								
Hela riket	1,360,184	1,384,848	1,374,586	1,430,873	1,488,765	1,464,774	1,537,719	1,475,412

(Forts.) Den sammanlagda, i jordbruk med

L ä n.	1795.	1800.	1805.	1810.	1815.	1820.	1825.	1830.
1 Stockholms stad	229	—	14,332	13,580	—	—	—	—
2 Stockholms län	72,953	75,105	71,198	69,589	69,804	69,254	66,663	65,615
3 Upsala	57,599	57,824	57,456	53,782	53,853	53,296	51,411	50,744
4 Södermanlands	75,104	76,640	73,057	72,215	71,307	72,232	70,527	70,309
5 Östergötlands	118,295	120,420	119,398	119,586	116,449	122,153	121,307	124,176
6 Jönköpings	93,190	96,915	93,909	93,663	92,634	95,698	96,871	102,726
7 Kronobergs	75,973	73,980	73,090	73,557	74,727	78,167	79,457	83,332
8 Kalmar	103,895	108,717	105,180	106,592	106,421	112,960	116,162	120,171
9 Gottlands	23,490	24,713	24,160	23,419	23,839	25,588	25,912	26,330
10 Blekinge	39,001	40,788	42,183	41,960	43,376	49,097	51,392	52,238
11 Kristianstads	101,236	105,255	99,750	99,394	102,613	109,373	111,730	114,769
12 Malmöhus	113,340	119,966	117,920	120,723	125,365	132,175	135,880	141,181
13 Hallands	63,370	64,643	61,824	61,383	62,944	66,532	67,680	69,996
14 Göteborgs och Bohus	72,877	83,939	86,044	83,644	84,200	89,774	94,741	101,131
15 Älfsborgs	128,523	134,029	130,274	125,600	130,996	139,082	145,579	153,891
16 Skaraborgs	114,122	115,954	111,471	109,889	114,153	118,800	119,448	125,997
17 Värmlands	111,796	117,671	113,178	110,087	114,228	118,858	125,094	132,861
18 Örebro	76,272	75,222	78,510	73,501	73,934	76,038	79,395	85,366
19 Västmanlands	58,628	60,935	60,634	58,393	58,895	58,750	55,609	55,457
20 Kopparbergs	98,942	95,571	101,032	94,934	96,633	98,873	100,660	105,063
21 Gäfveborgs	59,073	59,863	63,002	52,173	62,010	63,722	63,862	68,436
22 Västernorrlands	68,415	72,366	75,111	50,892	55,116	56,136	57,769	62,465
23 Jämtlands								
24 Västerbottens	52,765	57,631	60,624	28,589	29,948	31,504	31,716	34,779
25 Norrbottens								
Hela riket	1,779,088	1,838,147	1,833,207	1,789,472	1,819,125	1,901,781	1,937,162	2,022,153

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Stift.	1775.	1780.	1785.	1790.	
Stockholms stad	198	201	167	210	1
Upsala stift	174,178	173,227	171,466	177,951	2
Linköpings	171,505	192,389	166,170	178,759	3
Skara	139,279	134,198	141,544	149,962	4
Strängnäs	120,656	124,051	127,256	129,537	5
Västerås	144,388	154,082	153,125	159,582	6
Växjö	130,540	127,591	129,673	139,603	7
Lunds	232,277	214,165	221,015	245,394	8
Göteborgs	163,584	172,924	163,484	168,898	9
Kalmar	53,134	56,497	56,775	56,653	10
Karlstads	151,366	148,012	150,374	150,174	11
Härnösands	96,030	105,604	111,892	113,256	12
Visby	24,417	22,359	22,531	21,898	13
Hela riket	1,601,552	1,625,300	1,615,472	1,691,877	

binäringar sysselsatta folkmängden.

1835.	1840.	1845.	1850.	1855. ¹⁾	1860. ¹⁾	1870. ²⁾	1880. ²⁾	1890. ²⁾	1900. ²⁾	
—	29	17	41	142	415	1,003	1,259	1,553	1,368	1
69,162	78,273	78,695	76,820	29,729	26,753	80,106	82,790	88,312	88,087	2
52,974	55,397	55,761	55,392	21,734	16,527	54,982	53,272	59,807	56,990	3
71,775	79,828	80,385	80,523	30,905	24,629	90,000	86,068	89,015	85,617	4
129,322	143,886	146,670	144,077	55,327	42,813	148,662	136,972	133,789	130,760	5
108,528	115,531	121,123	119,459	43,253	31,616	127,860	132,262	121,600	114,732	6
88,146	97,066	103,460	104,168	37,232	25,508	121,808	129,780	117,362	106,230	7
126,324	139,304	148,848	144,459	54,102	34,470	146,608	138,664	138,026	128,055	8
27,993	29,564	30,299	29,838	11,293	8,199	31,565	27,874	32,464	31,894	9
55,040	60,343	62,420	64,378	23,336	17,110	76,522	82,920	84,086	73,321	10
120,861	130,179	136,473	139,516	51,996	44,150	161,581	153,780	151,419	140,244	11
146,630	157,358	159,958	164,382	62,770	50,341	184,227	178,871	170,356	155,995	12
74,238	77,890	81,069	81,579	30,131	23,842	95,712	97,720	93,342	88,360	13
104,376	107,454	114,868	115,980	42,234	30,667	119,638	119,563	115,740	109,290	14
163,313	176,824	188,758	196,293	73,307	53,276	213,015	202,896	194,352	179,104	15
132,868	143,153	148,012	152,948	60,533	42,516	176,418	172,716	169,972	158,787	16
143,577	151,927	161,351	165,971	63,085	44,086	198,354	196,489	179,222	160,591	17
88,743	95,049	99,465	100,317	37,905	27,354	114,463	108,594	104,025	98,006	18
57,365	59,970	59,690	60,127	22,206	18,561	65,491	66,989	69,414	72,678	19
109,147	109,657	112,359	112,351	44,609	24,803	122,882	111,609	119,733	117,733	20
71,734	74,585	78,060	77,736	29,431	18,600	77,286	76,431	88,218	88,271	21
66,337	67,522	74,299	77,012	30,273	21,667	90,462	93,764	116,179	124,421	22
36,175	37,481	40,694	43,144	16,468	12,590	53,697	59,263	69,342	72,118	23
44,074	46,689	53,059	58,014	20,564	13,730	71,522	79,644	92,833	103,981	24
35,025	35,254	38,499	41,983	15,550	9,840	59,885	70,630	77,419	86,213	25
2,123,727	2,270,213	2,374,292	2,406,518	908,115	664,063	2,683,749	2,660,820	2,677,580	2,572,846	

Tabell B. Det sammanlagda mankönet af den i jordbruk

L ä n .	1751.	1754.	1757.	1760.	1763.	1766.	1769.	1772.
1 Stockholms stad . . .	18	92	14	—	105	70	104	120
2 Stockholms län . . .	35,272	35,609	35,741	36,280	35,990	37,084	38,266	38,544
3 Upsala	21,886	22,424	22,923	23,442	24,193	24,822	25,360	25,407
4 Södermanlands	28,836	29,586	29,920	30,288	30,635	31,552	32,257	33,011
5 Östergötlands	46,467	48,235	47,950	47,193	56,301	52,534	53,108	53,708
6 Jönköpings	41,329	43,583	38,667	39,619	46,736	29,731	47,106	48,488
7 Kronobergs	27,861	27,917	28,514	29,161	29,537	30,069	31,565	30,164
8 Kalmar	36,859	38,325	38,555	40,647	42,107	44,225	46,162	26,618
9 Gottlands	8,746	9,130	9,267	9,139	9,578	9,747	9,795	9,902
10 Blekinge	13,572	14,586	15,046	15,273	13,749	13,733	13,840	13,887
11 Kristianstads	37,615	36,748	38,735	37,927	40,999	41,497	42,367	41,532
12 Malmöhus	45,051	42,589	43,028	42,970	44,944	45,378	46,456	46,624
13 Hallands	24,193	24,834	25,101	25,441	26,202	26,948	27,463	27,691
14 Göteborgs och Bohus	29,071	31,597	30,288	31,377	31,018	34,002	33,226	32,856
15 Älfsborgs	52,267	47,209	48,904	53,125	50,011	52,225	53,878	51,556
16 Skaraborgs	38,994	41,095	42,418	43,547	45,188	46,458	46,886	45,707
17 Örebro	70,248	74,563	74,028	74,783	76,818	70,455	80,904	79,119
18 Värmlands								
19 Västmanlands	25,081	18,550	19,742	25,657	26,582	26,617	26,275	26,864
20 Kopparbergs	37,720	39,274	39,669	40,760	42,116	41,969	42,819	43,670
21 Gäfleborgs	38,764	39,123	39,641	40,076	23,807	24,379	24,146	26,194
22 Västernorrlands								
23 Jämtlands								
24 Västerbottens	12,649	12,983	13,519	14,050	14,716	15,440	16,535	16,050
25 Norrbottens								
Hela riket	672,499	678,052	681,670	700,755	731,249	718,807	759,241	731,652

(Forts.) Det sammanlagda mankönet af den i jordbruk

L ä n .	1795.	1800.	1805.	1810.	1815.	1820.	1825.	1830.
1 Stockholms stad . . .	85	—	3,813	3,029	—	—	—	—
2 Stockholms län . . .	34,755	35,836	34,233	33,739	33,415	33,345	33,897	33,609
3 Upsala	27,582	27,754	28,148	26,678	25,926	25,772	25,840	25,701
4 Södermanlands	36,114	36,383	35,361	35,173	34,882	35,325	36,047	35,874
5 Östergötlands	56,693	58,006	58,911	58,164	56,984	60,132	61,298	62,951
6 Jönköpings	44,335	46,256	45,873	45,760	44,883	46,493	48,655	51,547
7 Kronobergs	36,287	35,520	35,851	35,953	36,303	38,047	39,941	42,220
8 Kalmar	49,045	51,570	50,856	51,898	51,962	55,495	58,485	61,384
9 Gottlands	11,455	11,418	11,283	11,201	11,339	12,180	13,061	13,194
10 Blekinge	18,875	19,552	20,713	20,792	21,263	24,189	25,890	26,508
11 Kristianstads	49,399	50,912	49,159	49,176	50,462	54,260	56,504	58,184
12 Malmöhus	55,926	59,293	59,079	60,341	62,664	66,535	69,589	72,755
13 Hallands	29,835	31,294	29,720	29,364	30,145	32,266	34,003	35,111
14 Göteborgs och Bohus	35,836	41,567	42,389	41,078	41,876	45,004	48,489	51,529
15 Älfsborgs	62,499	64,854	64,633	62,271	64,463	68,698	73,384	78,384
16 Skaraborgs	54,816	55,627	54,904	54,420	56,229	59,126	60,676	63,875
17 Värmlands	53,833	56,482	55,383	54,046	55,465	58,492	62,922	67,071
18 Örebro	36,314	35,969	38,409	36,315	35,871	37,083	40,029	42,955
19 Västmanlands	27,302	28,490	28,609	27,791	28,003	28,084	27,729	27,809
20 Kopparbergs	47,572	45,675	48,317	46,160	45,057	46,505	49,494	51,864
21 Gäfleborgs	27,775	27,862	29,672	28,234	29,402	30,299	31,361	33,549
22 Västernorrlands	32,255	34,222	35,581	24,105	26,119	26,553	28,469	30,834
23 Jämtlands								
24 Västerbottens	25,100	27,368	29,340	13,917	14,396	15,236	15,765	17,563
25 Norrbottens								
Hela riket	853,688	881,910	880,237	875,050	884,001	930,217	975,964	1,022,122

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

S t i f t.	1775.	1780.	1785.	1790.	
Stockholms stad	82	83	63	98	1
Upsala	83,094	81,918	81,021	83,565	2
Linköpings	81,625	91,655	80,426	85,039	3
Skara	67,350	69,414	68,802	72,270	4
Strängnäs	58,185	58,331	61,419	61,543	5
Västerås	67,528	73,272	74,429	74,528	6
Växjö	62,724	61,287	61,991	67,119	7
Lunds	112,368	104,184	105,496	120,384	8
Göteborgs	79,492	84,028	79,610	76,495	9
Kalmar	25,686	27,221	27,196	26,909	10
Karlstads	73,698	71,130	72,032	71,117	11
Härnösands	46,218	49,101	54,091	53,415	12
Visby	12,016	10,555	11,132	9,884	13
Hela riket	770,066	782,179	777,708	802,466	

med binäringar sysselsatta folkmängden.

1835.	1840.	1845.	1850.	1855. ³⁾	1860. ³⁾	1870. ⁴⁾	1880. ⁴⁾	1890. ⁴⁾	1900. ⁴⁾	
—	29	17	41	130	303	507	638	817	711	1
35,377	39,775	39,229	38,074	37,465	39,871	39,555	40,488	43,964	44,078	2
26,807	27,687	27,621	27,006	27,549	27,438	27,121	26,166	29,872	28,492	3
36,579	40,351	40,362	39,789	38,711	42,314	44,591	43,161	44,520	42,855	4
65,349	72,322	73,224	70,429	68,887	71,107	72,720	67,216	66,445	65,331	5
54,628	57,624	60,503	58,211	56,661	59,198	61,727	64,480	59,035	56,141	6
44,666	49,002	51,946	50,975	51,875	56,902	59,046	62,990	56,627	51,805	7
64,920	71,029	76,491	71,823	73,740	72,528	71,262	67,582	67,109	62,477	8
14,145	14,715	14,914	14,174	15,916	14,486	15,187	13,422	15,700	15,789	9
27,982	30,014	30,595	30,814	31,845	35,906	37,060	40,134	40,387	35,855	10
61,445	65,839	67,456	67,039	68,897	75,614	79,237	75,109	73,453	67,900	11
75,570	79,080	78,527	78,544	82,127	84,405	91,223	88,638	83,575	76,463	12
37,332	38,387	40,202	39,384	39,977	43,825	46,715	47,741	45,422	43,263	13
53,136	53,695	56,879	56,623	57,343	61,210	58,898	58,562	56,497	53,814	14
82,888	88,587	94,165	96,482	98,696	103,054	103,371	98,163	93,118	86,979	15
67,312	72,386	74,242	75,801	78,592	84,380	86,335	84,030	82,584	77,521	16
72,915	75,810	80,251	80,552	85,287	88,585	96,976	95,645	86,515	77,487	17
44,906	48,174	49,540	48,959	49,311	52,283	56,500	53,758	51,424	48,822	18
28,672	29,565	29,397	28,703	29,854	29,846	32,193	33,155	34,664	36,436	19
54,205	54,071	54,309	53,457	58,543	53,961	58,965	54,305	58,532	58,290	20
35,553	36,937	38,494	37,370	42,224	39,346	37,888	37,603	44,220	44,699	21
33,091	33,458	36,814	37,980	44,081	45,064	43,706	45,382	57,276	61,544	22
18,375	18,724	20,643	21,530	23,212	25,968	26,788	29,512	35,409	36,820	23
22,085	23,365	26,793	28,746	27,204	29,332	35,529	39,385	46,361	52,361	24
17,535	16,959	19,187	20,813	21,456	21,279	29,935	35,505	39,192	43,807	25
1,075,473	1,137,585	1,181,801	1,173,319	1,209,583	1,255,205	1,313,035	1,302,770	1,312,718	1,269,740	

Tabell C. Manliga hufvudpersoner af Hemmans-

L ä n.	1751.	1754.	1757.	1760.	1763.	1766.	1769.	1772.
1 Stockholms stad	6	1	—	—	—	—	—	—
2 Stockholms län	7,602	7,809	8,016	8,223	8,245	8,210	8,514	8,679
3 Upsala	5,004	5,102	5,200	5,298	5,378	5,488	5,465	5,442
4 Södermanlands	5,878	5,972	5,995	6,130	6,261	6,186	6,272	6,314
5 Östergötlands	9,765	9,936	10,125	10,459	10,965	11,028	11,190	11,353
6 Jönköpings	13,001	13,846	12,470	12,346	14,531	14,390	14,145	15,304
7 Kronobergs	9,568	9,429	9,705	9,990	9,912	9,923	9,286	10,304
8 Kalmar	9,783	10,255	10,532	10,373	10,740	11,267	11,371	6,992
9 Gottlands	2,758	2,847	2,874	2,921	3,222	3,212	3,310	3,404
10 Blekinge	3,448	3,572	3,694	3,741	3,662	3,716	3,770	3,824
11 Kristianstads	10,059	9,168	9,163	8,468	9,454	9,501	9,588	9,255
12 Malmöhus	13,110	9,296	9,341	9,477	9,354	9,511	9,823	9,397
13 Hallands	8,313	8,365	8,522	8,459	8,531	8,454	8,624	8,656
14 Göteborgs och Bohus	8,265	8,508	9,534	9,606	8,509	8,780	10,202	9,859
15 Älfsborgs	16,618	15,072	15,436	15,621	15,094	15,345	16,327	15,542
16 Skaraborgs	11,439	11,686	12,187	12,523	12,861	12,986	12,799	12,152
17 Örebro	19,365	19,571	19,879	19,882	20,243	10,674	20,691	20,281
18 Värmlands								
19 Västmanlands	6,259	4,457	4,568	6,498	6,704	6,876	6,699	6,799
20 Kopparbergs	12,095	13,199	12,895	13,558	14,491	13,021	13,206	13,391
21 Gäfveborgs	10,760	10,295	9,830	9,365	6,706	6,948	7,271	7,309
22 Västernorrlands								
23 Jämtlands								
24 Västerbottens	3,473	3,551	3,714	3,876	4,032	4,255	4,373	4,174
25 Norrbottens								
Hela riket	186,569	181,937	183,680	186,814	193,814	184,760	197,590	189,820

(Forts.) Manliga hufvudpersoner af Hemmans-

L ä n.	1795	1800.	1805.	1810.	1815.	1820.	1825.	1830.
1 Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—
2 Stockholms län	6,832	6,924	6,713	6,519	6,210	6,004	6,031	5,984
3 Upsala	5,667	5,716	5,840	5,911	5,497	5,220	5,163	5,101
4 Södermanlands	6,326	6,379	6,107	6,037	5,816	5,620	5,314	5,331
5 Östergötlands	11,239	10,811	10,506	10,623	9,901	9,753	9,641	9,516
6 Jönköpings	12,638	12,830	12,853	12,998	12,401	12,197	12,068	12,219
7 Kronobergs	10,334	10,163	10,475	10,582	10,215	9,591	10,052	10,215
8 Kalmar	12,597	12,244	12,597	12,688	12,204	12,451	12,555	12,524
9 Gottlands	3,247	3,659	3,392	3,404	3,400	3,432	3,550	3,504
10 Blekinge	3,843	3,855	4,044	4,078	3,818	3,810	3,897	3,948
11 Kristianstads	9,291	9,388	9,418	9,610	9,402	9,151	9,548	9,721
12 Malmöhus	9,708	9,393	9,425	10,064	10,035	10,429	11,369	11,553
13 Hallands	8,838	8,291	8,317	8,612	8,266	8,412	8,491	8,457
14 Göteborgs och Bohus	8,160	8,825	8,658	8,945	8,873	8,981	9,237	9,838
15 Älfsborgs	16,391	15,909	16,975	16,429	16,133	16,286	16,811	16,622
16 Skaraborgs	14,029	13,189	13,683	13,421	12,920	12,914	13,357	13,177
17 Värmlands	12,812	13,026	13,224	13,280	12,920	13,998	13,546	13,499
18 Örebro	7,524	7,332	7,728	7,746	6,982	7,004	5,132	5,187
19 Västmanlands	6,216	6,379	6,793	6,568	6,055	5,863	5,515	5,213
20 Kopparbergs	16,902	16,132	15,820	16,625	15,985	14,693	15,812	15,780
21 Gäfveborgs	5,707	5,788	5,995	5,647	5,494	5,639	5,309	5,599
22 Västernorrlands	8,226	8,397	9,115	6,353	6,252	6,099	6,323	6,480
23 Jämtlands								
24 Västerbottens								
25 Norrbottens	4,726	5,015	6,394	2,905	3,027	3,050	3,429	3,382
Hela riket	201,253	199,645	204,072	205,955	198,263	197,346	199,817	201,169

ägare- och Hemmansbrukareklassen. (Forts.)

S t i f t.	1775.	1780.	1785.	1790.	
Stockholms stad	2	2	—	—	1
Upsala stift	18,195	19,450	18,466	17,996	2
Linköpings	19,757	28,240	18,849	22,949	3
Skara	19,424	20,953	20,778	19,467	4
Strängnäs	12,597	12,709	12,686	12,377	5
Västerås	21,190	21,954	23,093	23,615	6
Växjö	20,137	20,724	19,672	27,204	7
Lunds	24,984	25,032	26,592	23,641	8
Göteborgs	21,536	22,764	21,675	22,412	9
Kalmar	6,854	7,576	7,250	7,148	10
Karlstads	17,602	18,884	18,128	17,411	11
Härnösands	11,472	12,206	12,452	13,156	12
Visby	3,247	3,523	3,369	3,367	13
Hela riket	196,997	214,017	203,010	210,743	

ägare- och Hemmansbrukareklassen.

1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860. ⁵⁾	1870. ⁵⁾	1880. ⁵⁾	1890. ⁵⁾	1900. ⁵⁾	
—	—	—	—	—	7	44	36	36	45	1
5,825	5,578	5,481	5,262	5,118	5,662	5,837	6,136	6,279	6,283	2
5,011	4,869	4,621	4,471	4,426	4,539	4,670	4,646	4,881	4,910	3
5,125	5,023	4,900	4,770	4,667	4,913	5,051	5,296	5,495	5,905	4
9,673	9,596	9,359	9,242	9,024	9,703	10,145	10,585	10,302	10,678	5
12,451	12,318	12,410	12,667	12,357	12,908	13,212	14,268	14,102	14,097	6
10,055	10,098	10,330	9,900	9,932	10,536	10,925	11,952	11,868	11,858	7
12,355	12,322	11,988	11,732	11,233	11,432	11,420	11,542	11,403	11,797	8
3,568	3,473	3,578	3,566	3,627	3,747	4,022	4,246	4,419	4,616	9
4,009	4,044	4,216	4,289	4,294	4,573	4,759	5,219	5,426	5,509	10
9,733	9,842	10,624	11,281	11,443	12,264	13,714	14,600	15,082	15,343	11
11,787	12,485	12,370	13,017	13,548	14,394	16,271	17,043	17,017	16,414	12
8,574	8,144	8,271	8,478	8,507	9,056	9,760	9,917	9,693	9,755	13
10,041	9,306	9,819	10,100	10,178	10,907	10,250	10,727	10,408	10,582	14
17,629	16,988	17,197	17,277	17,548	18,246	18,765	19,666	19,124	19,696	15
13,387	12,558	13,142	13,299	13,524	16,044	16,244	16,871	16,772	17,359	16
14,229	13,586	13,870	14,356	14,624	15,918	16,463	18,059	18,822	18,570	17
5,308	5,141	5,040	4,983	5,247	7,794	8,366	8,611	9,369	9,642	18
5,152	5,125	4,943	4,829	4,812	5,129	5,453	5,883	6,106	6,269	19
16,219	15,570	15,899	16,128	16,302	16,533	17,137	17,754	18,561	17,483	20
5,761	5,817	6,007	6,140	6,242	6,796	7,058	7,808	8,657	9,699	21
6,545	6,593	6,577	6,495	6,679	6,729	7,289	7,761	8,457	8,806	22
3,838	3,846	4,050	4,245	4,621	4,821	5,497	6,145	6,768	7,051	23
4,973	5,233	5,667	6,153	6,446	6,289	7,295	9,161	11,339	12,960	24
3,612	3,622	3,828	4,249	4,698	4,169	4,776	5,963	7,337	8,915	25
204,860	201,177	204,187	206,929	209,097	223,109	234,423	249,895	257,723	264,242	

Tabell D. Manliga hufvudpersoner

L ä n.	1751.	1754.	1757.	1760.	1763.	1766.	1769.	1772.
1 Stockholms stad	3	2	—	—	1	9	1	—
2 Stockholms län	3,202	3,201	3,199	3,198	3,443	3,651	3,643	3,421
3 Upsala	1,695	1,766	1,836	1,907	1,840	2,059	2,149	2,041
4 Södermanlands	2,555	2,622	2,670	2,735	2,708	2,933	3,026	3,080
5 Östergötlands	3,807	3,883	3,936	4,257	4,428	4,908	5,208	5,509
6 Jönköpings	2,166	2,239	2,127	2,166	2,307	2,495	2,645	2,842
7 Kronobergs	670	729	756	220	922	1,032	1,075	827
8 Kalmar	1,650	1,697	1,788	1,810	1,853	2,130	2,160	715
9 Gottlands	25	18	16	20	25	27	24	33
10 Blekinge	69	117	126	141	164	188	212	236
11 Kristianstads	1,032	1,100	1,033	1,331	1,363	1,369	1,405	1,321
12 Malmöhus	1,314	1,464	1,379	1,498	1,498	1,506	1,615	1,598
13 Hallands	380	398	420	475	544	564	592	396
14 Göteborgs och Bohus	1,173	1,267	1,265	1,165	1,223	1,395	1,191	1,233
15 Älfsborgs	1,261	1,143	1,242	1,265	1,378	1,457	1,716	1,548
16 Skaraborgs	2,032	2,146	2,538	2,528	2,838	3,077	3,151	3,048
17 Värmlands	2,815	3,012	2,842	3,166	3,058	3,257	3,330	2,600
18 Örebro								
19 Västmanlands	1,292	1,122	1,254	1,432	1,359	1,490	1,587	1,585
20 Kopparbergs	565	579	614	582	531	589	594	600
21 Gäfleborgs	183	229	275	321	101	157	187	65
22 Västernorrlands								
23 Jämtlands								
24 Västerbottens	2	11	14	16	16	22	96	48
25 Norrbottens								
Hela riket	27,891	28,745	29,330	30,233	32,003	34,768	36,166	33,488

(Forts.) Manliga hufvudpersoner

L ä n.	1795.	1800.	1805.	1810.	1815.	1820.	1825.
1 Stockholms stad	15	.	8	—	—	—	—
2 Stockholms län	3,743	3,460	3,231	3,235	3,128	2,970	2,967
3 Upsala	2,359	2,315	1,969	1,914	2,004	1,968	1,796
4 Södermanlands	4,062	4,497	4,088	4,044	4,063	4,260	4,120
5 Östergötlands	7,402	7,841	6,837	6,920	6,904	7,411	7,349
6 Jönköpings	3,308	3,668	3,764	3,620	3,804	4,042	4,250
7 Kronobergs	2,328	2,409	2,357	2,481	2,434	3,035	3,224
8 Kalmar	3,531	3,781	3,966	3,907	4,226	4,495	4,941
9 Gottlands	75	86	126	126	132	160	185
10 Blekinge	937	1,339	1,362	1,559	1,880	2,286	2,649
11 Kristianstads	3,570	3,948	4,287	4,598	5,050	5,678	6,110
12 Malmöhus	3,681	3,754	4,143	4,107	4,631	5,394	5,612
13 Hallands	1,187	1,571	1,413	1,380	1,799	2,144	2,424
14 Göteborgs och Bohus	3,050	3,211	2,592	2,294	2,810	3,609	4,374
15 Älfsborgs	3,888	4,139	4,271	4,121	4,925	5,536	6,695
16 Skaraborgs	4,805	5,231	5,139	5,384	5,673	6,421	6,316
17 Värmlands	2,486	3,080	3,024	3,213	3,717	3,957	4,361
18 Örebro	3,314	3,426	3,661	3,363	3,739	4,122	3,999
19 Västmanlands	2,193	2,206	1,948	1,841	1,973	1,911	1,859
20 Kopparbergs	522	452	198	401	312	306	296
21 Gäfleborgs	858	1,185	1,282	1,434	1,641	1,926	2,394
22 Västernorrlands	2,297	2,881	3,178	2,267	2,779	3,142	3,535
23 Jämtlands							
24 Västerbottens							
25 Norrbottens	176	364	319	106	136	180	244
Hela riket	59,787	64,644	63,163	63,641	69,228	76,637	81,394

af Torpareklassen. (Forts.)					
S t i f t.	1775.	1780.	17	1790.	
Stockholms	11	11	11	13	1
Upsala	5,774	5,779	5,744	5,818	2
Linköpings	9,929	10,030	10,330	9,580	3
Skara	4,536	4,689	4,976	5,367	4
Strängnäs	6,076	3,752	6,912	6,771	5
Västerås	3,164	3,488	3,395	3,423	6
Växjö	3,123	4,127	3,965	3,358	7
Lunds	6,310	—	—	7,098	8
Göteborgs	3,447	3,644	3,658	4,178	9
Kalmar	994	1,194	1,272	1,314	10
Karlstads	2,814	3,088	3,354	3,525	11
Härnösands	1,328	1,498	1,645	2,000	12
Visby	68	80	74	85	13
Hela riket	47,574	41,380	45,336	52,530	

af Torpareklassen.

1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1870.	1880.	1890.	1900.
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
2,946	3,101	3,045	2,866	2,899	2,874	2,780	2,864	2,794	2,543	2,378
1,799	1,869	1,462	1,611	1,681	1,671	1,659	1,601	1,592	1,456	1,231
4,184	4,223	4,288	4,170	4,266	4,317	4,248	4,222	3,909	3,442	3,189
7,637	7,950	7,958	7,929	7,731	7,287	7,054	6,498	5,510	4,629	4,259
4,090	4,653	4,778	4,874	4,980	4,797	4,890	4,615	4,512	3,856	2,974
3,533	3,851	4,156	4,540	4,821	5,191	5,614	5,141	5,129	4,629	3,715
5,148	5,461	5,404	5,597	5,273	5,399	5,636	5,025	4,850	4,223	3,721
233	254	191	209	216	287	295	514	142	107	131
2,694	2,596	2,450	2,528	2,931	1,668	3,667	3,548	3,649	3,228	3,128
6,496	6,680	6,775	6,774	7,015	6,883	8,421	7,955	7,616	6,221	5,028
5,894	5,982	5,555	5,957	5,825	5,129	4,924	3,410	3,216	2,329	1,569
2,650	2,807	3,023	3,108	3,229	3,322	3,766	3,570	3,487	3,037	2,634
5,019	5,238	4,940	5,417	5,646	5,617	5,434	4,502	4,335	3,972	3,375
7,118	7,807	7,862	8,657	9,392	9,600	10,310	9,692	9,512	7,860	6,364
6,811	7,015	6,020	7,083	7,234	7,491	6,915	6,376	5,552	4,556	3,937
4,932	5,353	5,412	5,743	6,073	5,536	5,591	4,869	4,411	3,753	2,965
4,157	4,900	5,118	5,561	5,328	5,273	5,842	6,497	6,118	4,874	3,985
1,890	2,060	2,091	2,152	2,152	2,154	2,153	2,314	2,449	1,953	1,765
287	316	343	312	339	250	137	367	423	74	84
2,488	2,651	2,462	2,742	2,934	3,130	2,021	2,370	2,598	2,696	2,752
3,978	4,475	3,374	4,333	4,519	4,701	5,328	5,794	6,643	7,566	7,616
1,564	1,503	1,337	1,525	1,656	1,896	2,259	2,574	2,744	3,085	3,222
407	389	246	444	559	613	653	675	783	1,065	1,114
159	197	74	120	111	128	218	394	615	734	1,116
86,114	91,331	88,364	94,252	96,810	95,214	99,815	95,388	92,590	81,888	72,252

stugu- och Inhyseklasserna. (Forts.)					
Stift.	1775.	1780.	1785.	1790.	
Stockholms stad	10	10	7	10	1
Upsala	2,804	3,299	3,865	4,762	2
Linköpings	2,027	2,492	2,714	3,250	3
Skara	1,960	2,121	2,492	2,776	4
Strängnäs	1,804	2,012	2,451	2,572	5
Västerås	1,336	1,481	1,964	1,911	6
Växjö	1,270	1,181	1,961	2,076	7
Lunds	6,590	6,440	5,468	9,613	8
Göteborgs	2,337	2,470	2,747	3,224	9
Kalmar	1,419	1,468	1,804	1,744	10
Karlstads	1,390	1,867	2,354	2,592	11
Härnösands	1,114	1,358	1,222	1,630	12
Visby	406	371	503	449	13
Hela riket	24,467	26,570	29,552	36,609	

stugu- och Inhyseklasserna.										
1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1870.	1880.	1890.	1900.	
—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1
1,477	1,554	1,693	2,526	2,736	2,935	1,227	930	904	1,207	2
1,048	1,090	1,303	1,694	1,771	2,039	1,168	522	484	797	3
1,614	1,712	1,672	2,173	2,575	2,529	2,997	2,123	1,723	1,739	4
3,878	4,128	4,013	5,733	5,901	6,496	6,936	4,482	3,199	2,455	5
2,736	3,132	2,820	3,457	3,621	4,058	5,977	4,555	3,874	2,506	6
2,119	2,405	2,692	2,857	3,577	3,849	6,150	5,864	4,337	3,512	7
3,817	4,488	5,046	6,210	6,818	7,977	6,921	5,002	3,364	2,201	8
1,037	1,255	1,412	1,910	1,768	1,904	493	222	135	39	9
1,818	2,292	2,253	2,503	2,905	3,572	4,847	4,414	3,683	2,986	10
3,917	4,147	4,778	6,332	6,765	7,309	7,107	5,121	4,800	3,893	11
6,180	6,131	6,274	6,863	7,565	8,868	9,818	8,991	7,302	5,281	12
1,476	1,521	1,770	2,071	2,163	2,251	2,811	2,235	1,985	1,504	13
2,153	1,944	2,313	2,644	2,958	2,730	3,650	3,987	2,966	2,707	14
3,779	4,430	4,821	5,558	6,194	7,197	7,406	5,910	5,310	4,353	15
3,340	3,891	4,253	5,079	5,818	6,444	7,623	6,955	5,624	5,019	16
3,439	3,426	3,894	4,733	5,854	6,777	9,231	8,445	6,027	4,487	17
2,141	2,298	2,310	2,554	3,282	3,298	2,739	2,705	2,044	1,553	18
1,585	1,626	1,718	2,097	2,169	2,335	1,454	925	869	1,082	19
1,410	1,859	1,862	1,405	3,020	3,910	1,792	853	570	885	20
2,493	2,788	3,662	4,166	4,718	4,911	2,509	2,024	1,458	593	21
590	738	1,408	1,687	2,300	3,301	1,832	1,065	1,158	948	22
508	603	813	1,018	1,156	1,330	799	552	542	480	23
738	805	958	1,377	1,524	2,083	2,249	2,058	1,672	1,453	24
1,220	1,262	1,488	1,729	2,057	2,288	3,377	4,039	3,293	2,558	25
54,513	59,525	65,226	78,376	89,215	100,391	101,113	83,981	67,323	54,238	

Tabell F. Den jordbruksidkande befolkningen. Hemmasöner öfver

L ä n.	1751.	1754.	1757.	1760.	1763.	1766.	1769.	1772.
1 Stockholms stad . . .	—	28	10	—	31	19	36	42
2 Stockholms län . . .	8,575	8,643	8,711	8,779	8,027	8,848	9,364	9,433
3 Upsala	5,342	5,351	5,360	5,370	5,728	6,178	6,398	6,397
4 Södermanlands . . .	6,904	6,823	7,299	7,269	7,800	7,878	8,226	8,545
5 Östergötlands . . .	11,133	11,700	11,455	10,677	12,496	12,315	12,559	12,803
6 Jönköpings	7,797	8,283	7,371	7,262	8,821	9,621	9,946	10,470
7 Kronobergs	4,629	4,738	5,391	5,871	5,845	6,066	7,261	6,237
8 Kalmar	6,418	6,851	7,500	8,248	8,711	9,440	10,842	6,104
9 Gottlands	2,126	2,118	2,205	2,118	2,384	2,335	2,430	2,435
10 Blekinge	2,866	3,155	3,469	3,327	2,342	2,211	2,080	1,949
11 Kristianstads	8,091	8,404	8,855	8,231	8,949	9,035	9,440	9,375
12 Malmöhus	9,520	10,084	10,644	10,911	11,184	11,165	11,579	11,835
13 Hallands	4,579	4,961	5,013	5,417	5,721	6,060	6,409	6,479
14 Göteborgs och Bohus	6,161	7,364	6,339	6,556	6,810	8,235	7,346	7,941
15 Älfsborgs	10,010	9,919	9,767	10,071	10,986	11,512	11,722	13,367
16 Skaraborgs	8,225	8,808	8,104	8,396	8,962	9,527	9,834	10,300
17 Örebro	16,788	19,339	18,363	17,194	17,215	19,949	20,127	20,219
18 Värmlands								
19 Västmanlands								
20 Kopparbergs	9,704	9,682	9,250	8,590	10,611	11,430	11,775	12,122
21 Gäfleborgs	10,291	10,500	10,709	10,917	5,760	5,721	6,046	4,900
22 Västernorrlands . . .								
23 Jämtlands								
24 Västerbottens	3,145	3,663	3,518	3,372	3,871	3,853	4,209	4,620
25 Norrbottens								
Hela riket	148,215	154,483	153,479	154,182	165,037	174,487	179,051	179,238

(Forts.) Den jordbruksidkande befolkningen. Hemmasöner öfver

L ä n.	1795.	1800.	1805.	1810.	1815.	1820.	1725.	1830.
1 Stockholms stad . . .	30	—	—	—	—	—	—	—
2 Stockholms län . . .	10,308	10,825	8,891	8,655	9,239	9,754	8,740	8,515
3 Upsala	8,412	8,538	6,875	6,977	6,596	7,198	6,317	6,205
4 Södermanlands . . .	10,207	10,321	8,490	8,814	9,075	9,866	10,093	9,894
5 Östergötlands . . .	15,167	15,792	13,672	13,322	13,875	15,427	14,245	14,162
6 Jönköpings	10,022	10,318	9,180	9,314	9,066	9,055	8,005	8,597
7 Kronobergs	7,249	7,821	6,838	6,384	6,000	6,320	6,344	6,948
8 Kalmar	11,932	12,551	10,162	9,930	10,932	11,518	11,940	12,221
9 Gottlands	3,228	2,396	2,232	2,167	2,356	2,820	2,892	2,728
10 Blekinge	5,193	5,254	4,096	4,198	4,229	5,224	5,568	6,095
11 Kristianstads	14,532	15,488	11,612	11,260	11,149	12,438	12,451	12,520
12 Malmöhus	16,792	16,868	13,471	13,572	15,329	15,591	16,288	17,315
13 Hallands	7,758	8,019	6,297	5,480	6,100	6,980	7,202	7,376
14 Göteborgs och Bohus	9,613	10,766	8,960	8,595	10,070	10,570	10,273	10,282
15 Älfsborgs	15,332	16,963	15,501	14,693	15,660	16,613	14,449	15,142
16 Skaraborgs	13,796	13,871	13,038	13,357	13,277	13,872	12,671	12,698
17 Värmlands	14,621	15,294	14,644	14,196	14,472	14,945	13,929	14,033
18 Örebro	9,901	9,509	8,769	8,565	8,167	8,623	8,850	9,018
19 Västmanlands	7,145	7,805	6,463	6,038	6,404	6,487	6,256	6,397
20 Kopparbergs	11,938	11,542	12,103	11,577	10,628	11,904	11,588	12,740
21 Gäfleborgs	7,978	8,191	8,212	7,744	7,746	8,480	8,251	8,997
22 Västernorrlands . . .	8,659	8,842	8,629	5,438	5,949	6,263	6,134	6,557
23 Jämtlands								
24 Västerbottens								
25 Norrbottens	7,497	8,419	6,725	2,698	1,241	3,089	3,302	3,433
Hela riket	227,310	235,393	204,860	199,196	204,241	220,704	213,637	220,862

15 år och drängar m. fl. biträden i jordbruket⁶⁾. (Forts.)

S t i f t.	1775.	1780.	1785.	1790.	
Stockholms stad	39	40	26	30	1
Upsala stift	25,266	24,733	25,035	22,741	2
Linköpings	22,266	21,797	21,570	20,984	3
Skara	18,258	18,313	19,000	18,130	4
Strängnäs	15,897	17,205	17,511	16,801	5
Västerås	18,154	20,103	20,394	18,812	6
Växjö	16,417	14,559	14,329	12,949	7
Lunds	31,962	32,334	31,100	35,067	8
Göteborgs	21,980	23,235	23,319	13,698	9
Kalmar	6,768	7,265	6,961	6,387	10
Karlstads	26,244	21,397	21,134	19,512	11
Härnösands	13,564	13,613	16,909	14,717	12
Visby	3,687	3,082	3,205	2,029	13
Hela riket	220,502	217,676	220,493	201,857	

15 år och drängar m. fl. biträden i jordbruket⁶⁾.

1835.	1840.	1845.	1850.	1855. ⁷⁾	1860. ⁷⁾	1870.	1880.	1890. ⁸⁾	1900.	
—	—	—	—	—	—	217	287	419	372	1
8,508	12,754	12,344	12,838	11,078	11,784	10,077	10,134	12,738	12,587	2
5,988	7,907	8,041	8,352	7,788	7,754	6,971	7,181	9,137	8,427	3
9,778	12,748	12,741	12,810	11,214	12,253	11,508	11,746	13,075	11,618	4
14,212	19,417	19,904	20,036	17,497	18,061	16,193	17,219	20,015	20,622	5
9,226	13,892	15,264	15,845	12,832	13,416	11,090	14,726	13,729	14,985	6
7,687	10,224	12,140	12,843	10,607	11,642	9,293	13,023	11,844	12,092	7
13,873	17,536	19,421	19,438	16,479	16,252	12,524	14,075	18,093	18,537	8
2,744	3,760	3,934	3,925	4,154	3,781	3,724	3,241	4,860	5,121	9
6,779	8,495	8,467	8,800	7,302	8,259	6,459	7,937	8,617	8,580	10
14,332	18,319	19,488	19,867	17,179	18,907	16,120	17,382	17,476	17,995	11
18,363	23,949	25,212	25,291	23,436	24,145	22,734	21,995	21,805	21,888	12
8,587	9,717	10,668	11,597	10,246	11,264	10,211	11,485	11,073	11,225	13
10,250	14,276	15,180	15,992	15,082	16,098	14,343	14,020	14,530	12,870	14
16,202	23,480	26,162	28,624	25,167	26,279	22,062	22,434	24,825	24,305	15
13,915	19,338	20,933	21,824	19,334	20,757	17,574	21,587	23,284	22,159	16
15,752	20,816	24,699	25,938	23,369	24,272	21,845	23,480	22,605	21,190	17
9,938	13,247	14,817	15,204	12,870	13,646	12,000	12,788	14,350	14,389	18
6,595	8,377	8,232	8,761	8,359	8,357	8,169	8,037	10,112	11,174	19
13,298	15,707	16,814	16,740	16,802	15,487	15,534	14,046	15,946	17,655	20
9,204	10,384	11,284	10,965	11,485	9,886	9,484	8,174	12,588	14,081	21
7,079	8,607	9,802	10,209	10,668	10,905	9,638	10,075	14,881	17,952	22
4,982	5,361	5,970	6,446	5,617	6,284	6,367	7,247	9,142	10,675	23
4,743	5,843	7,187	7,651	6,584	7,099	7,618	8,664	10,400	13,355	24
3,496	3,709	4,949	4,669	5,192	5,150	6,077	7,256	8,944	10,982	25
235,531	307,863	333,653	344,665	310,341	321,738	287,832	308,239	344,488	354,836	

Tabell G. Den jordbruksidkande befolkningen. Barn af mankön

L ä n .		1751.	1754.	1757.	1760.	1763.	1766.	1769.	1772.
1	Stockholms stad	1	53	4	—	55	33	60	70
2	Stockholms län	14,890	14,968	14,953	15,122	15,284	15,357	15,537	15,955
3	Upsala	9,368	9,663	9,958	10,253	10,590	10,428	10,512	10,782
4	Södermanlands	12,587	13,174	13,047	13,103	12,848	13,446	13,690	13,875
5	Östergötlands	19,823	20,720	20,213	19,628	21,984	21,962	21,665	21,370
6	Jönköpings	17,568	18,241	15,800	16,893	20,238	2,211	19,246	18,691
7	Kronobergs	12,580	12,567	12,202	12,588	12,312	12,520	13,294	12,139
8	Kalmar	17,896	18,172	17,201	19,056	19,091	19,450	19,781	11,497
9	Gottlands	3,754	4,075	4,063	3,980	3,768	3,970	3,837	3,827
10	Blekinge	6,615	7,145	6,981	7,160	6,668	6,744	6,694	6,707
11	Kristianstads	15,806	15,342	17,261	16,986	17,757	18,141	18,584	18,348
12	Malmöhus	18,164	18,677	18,459	18,194	18,957	19,210	19,403	18,834
13	Hallands	9,924	10,065	10,016	10,202	10,432	10,776	10,778	11,069
14	Göteborgs och Bohus	11,916	12,893	11,761	12,256	12,614	13,753	12,449	12,121
15	Älfsborgs	22,923	19,772	20,900	24,729	21,181	22,402	22,526	19,416
16	Skaraborgs	16,397	17,454	18,550	19,095	19,437	19,863	19,965	18,831
17	Örebro	29,455	30,586	30,833	32,488	33,848	34,108	33,433	32,742
18	Värmlands	10,822	8,157	8,564	11,379	11,326	10,814	11,093	10,890
19	Västmanlands	15,034	15,501	16,632	17,737	16,200	16,617	16,934	17,249
20	Kopparbergs					8,606	8,300	9,155	6,982
21	Gäflerborgs					9,899	9,921	10,299	10,269
22	Västernorrlands	16,364	16,985	17,766	18,466				
23	Jämtlands								
24	Västerbottens	5,882	5,633	6,029	6,425	6,497	6,895	7,474	6,842
25	Norrbottnens								
Hela riket		287,769	289,843	291,193	305,740	309,592	296,921	316,409	298,506

(Forts.) Den jordbruksidkande befolkningen. Barn af mankön

L ä n .		1795.	1800.	1805.	1810.	1815.	1820.	1825.
1	Stockholms stad	26	—	786	723	—	—	—
2	Stockholms län	11,405	12,052	12,448	12,187	12,172	11,788	12,702
3	Upsala	9,644	9,627	10,323	9,213	9,914	9,390	9,996
4	Södermanlands	13,289	12,877	13,704	13,396	13,495	13,321	13,854
5	Östergötlands	19,208	19,678	21,889	21,590	21,440	22,491	24,021
6	Jönköpings	15,785	16,986	17,610	16,926	16,849	17,833	20,888
7	Kronobergs	14,151	13,064	13,860	14,163	14,941	16,289	17,811
8	Kalmar	17,796	19,116	19,584	20,740	20,558	22,776	24,107
9	Gottlands	4,178	4,386	4,713	4,635	4,678	4,842	5,371
10	Blekinge	6,756	6,782	7,920	8,230	8,828	9,965	11,521
11	Kristianstads	17,749	17,398	18,968	18,821	20,251	21,990	23,547
12	Malmöhus	19,831	21,970	24,247	24,420	25,120	27,265	28,848
13	Hallands	10,694	11,692	11,751	11,976	12,064	12,935	13,861
14	Göteborgs och Bohus	12,751	15,058	16,615	15,582	15,598	16,887	19,966
15	Älfsborgs	24,237	24,545	23,776	22,986	23,626	25,716	30,901
16	Skaraborgs	19,088	20,125	19,877	18,422	20,733	21,825	24,268
17	Värmlands	21,463	22,309	21,413	20,336	21,239	22,854	26,222
18	Örebro	13,651	13,702	14,578	13,892	14,161	14,490	16,647
19	Västmanlands	10,240	10,387	10,331	10,317	10,976	11,143	11,381
20	Kopparbergs	17,285	16,650	18,382	15,928	16,462	17,568	19,490
21	Gäflerborgs	10,685	10,269	11,033	10,244	11,244	10,943	12,871
22	Västernorrlands	11,800	12,875	13,296	8,996	9,968	10,024	11,390
23	Jämtlands				5,240	5,576	5,749	6,369
24	Västerbottens	9,902	10,696	11,473	5,302	5,721	7,057	8,558
25	Norrbottnens				4,435	6,775	6,278	6,650
Hela riket		311,614	322,244	338,577	328,640	342,329	361,419	401,240

under 15 år jämte vissa andra tärande personer.⁹⁾ (Forts.)

S t i f t .	1775.	1780.	1785.	1790.	
Stockholms stad	15	15	15	24	1
Upsala stift	28,148	27,160	26,182	30,448	2
Linköpings	26,435	27,682	25,265	26,759	3
Skara	22,381	22,449	20,696	25,638	4
Strängnäs	20,625	21,368	20,566	21,730	5
Västerås	23,042	25,738	24,971	26,298	6
Växjö	20,834	19,699	21,096	20,905	7
Lunds	41,143	39,532	41,199	43,461	8
Göteborgs	28,240	29,852	26,077	30,636	9
Kalmar	9,362	9,410	9,570	10,043	10
Karlstads	25,143	25,251	26,328	27,333	11
Härnösands	17,336	18,794	20,141	20,153	12
Visby	4,449	3,318	3,818	3,766	13
Hela riket	267,153	270,268	265,924	287,194	

under 15 år jämte vissa andra tärande personer.⁹⁾

1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855. ¹⁰⁾	1860. ¹⁰⁾	1870.	1880.	1890. ¹¹⁾	1900.	
—	—	—	—	—	—	—	138	174	226	171	1
12,577	13,860	14,050	13,431	11,554	12,715	13,529	14,816	15,251	16,186	16,334	2
10,057	10,780	10,540	9,821	8,732	9,598	9,558	10,092	9,448	11,127	10,469	3
13,695	14,311	14,995	14,654	13,254	13,680	14,952	16,579	15,305	15,922	15,492	4
24,882	26,376	28,243	27,509	24,287	25,075	25,883	27,828	23,965	23,184	22,460	5
22,964	24,250	22,973	23,426	20,266	21,860	22,841	26,097	25,763	22,833	20,931	6
18,779	19,904	21,243	21,420	19,185	21,776	23,889	27,321	26,699	23,623	20,290	7
26,155	26,909	29,080	31,612	26,586	30,733	30,230	35,012	29,619	27,538	23,826	8
5,544	6,105	5,714	5,510	4,533	5,098	5,186	5,994	5,284	5,759	5,500	9
11,361	11,383	11,656	11,626	10,856	12,694	14,293	16,481	17,271	17,649	13,997	10
24,399	25,342	25,177	23,287	21,151	25,187	27,603	32,979	28,464	27,809	23,558	11
30,266	31,714	29,326	26,410	24,629	28,790	29,547	35,252	32,437	29,717	25,608	12
14,664	15,396	15,368	15,740	13,543	15,336	16,785	19,754	19,579	18,419	16,758	13
21,330	22,361	20,876	21,821	19,940	21,847	23,321	24,157	22,536	21,181	20,014	14
34,432	35,668	34,643	35,730	34,217	38,492	40,191	43,878	40,122	35,359	31,516	15
26,476	27,874	27,480	26,878	25,883	30,336	32,571	37,065	31,512	30,429	26,825	16
29,308	32,226	30,365	29,244	26,261	32,835	34,105	42,998	39,332	33,453	28,618	17
18,768	19,211	19,242	18,223	16,578	19,034	20,181	24,514	21,644	18,955	17,495	18
11,231	11,581	10,575	10,419	9,018	10,419	10,416	12,332	12,939	12,756	13,369	19
20,631	21,439	19,491	17,589	16,003	20,080	18,509	22,867	20,653	22,788	21,523	20
13,362	13,961	14,074	13,793	12,131	15,665	13,484	15,830	16,071	17,910	16,872	21
12,566	13,612	12,765	14,001	14,061	18,249	18,657	18,511	19,251	24,700	25,708	22
7,095	7,199	7,139	7,789	7,797	9,610	10,751	11,042	12,274	15,374	14,912	23
9,437	10,200	10,104	11,278	11,962	11,262	12,143	16,540	17,998	21,381	23,188	24
7,690	7,840	6,918	7,486	8,545	8,883	8,809	13,726	16,371	17,918	19,315	25
427,669	449,502	442,037	438,727	400,972	459,854	477,434	549,803	519,962	512,196	474,749	

Noter till sammandragstabellerna.

1) Siffrorna för dessa år 1855 och 1860 angifva endast hufvudpersoner och äro *ojämförliga* med öfriga siffror i tabellen.

2) Åren 1870—1900 äro grupperna af *födorådstagare* och *inhysesfolk* adderade till slutsummorna i råtabellerna. Se P. M. sid. 319.

3) Siffrorna för dessa år 1855 och 1860 äro *approximativt beräknade* enligt de grunder, som kommit till användning uti tabellerna H i hufvudtexten. Se not sid. 26. Rikssiffrorna uti härvarande sammandragstabell B (1,209,583 och 1,255,205) afvika något från siffrorna i tabellen H sid. 26 (1,207, 074 och 1,253, 433) af det skäl, att de förra äro summorna af motsvarande länssiffror, de senare direkt approximerade.

4) Samma anmärkning som ofvan i not 2).

5) I enlighet med hvad som anföres i hufvudtexten (sid. 12) och P. M. (sid. 320), angifva siffrorna för dessa år 1860—1900 icke endast den egentliga hemmansägare- och hemmansbrukareklassen, utan jämväl jordbrukare och arrendatorer af *andra stånd än bondeståndet*.

6) I afseende å utarbetandet af denna sammandragstabell F hänvisas till den utförliga redogörelsen i hufvudtexten.

7) Siffrorna för dessa år 1855 och 1860 äro *approximerade* enligt de grunder, som angifvas i not sid. 26. Rikssiffrorna (310,341 och 321,738) afvika något från siffrorna i tabellen H sid. 26 (309,011 och 320,873) af samma skäl som angifves i not 3) här ofvan.

8) I afseende å dessa *approximerade* siffror se not sid. 26.

9) I afseende å utarbetandet af denna sammandragstabell G hänvisas till den utförliga redogörelsen i hufvudtexten (sid. 23).

10) Siffrorna för dessa år 1855 och 1860 äro *approximerade* enligt de grunder, som angifvas i not sid. 26. Rikssiffrorna (459,854 och 477,434) afvika något från siffrorna i tabellen H sid. 26 (458,688 och 476,305) af skäl som angifvas i not 3) här ofvan.

11) I afseende å siffrorna för detta år 1890 bör beaktas hvad som anföres i not sid. 26 jfr not 8) ofvan.

RÅTABELLER

År
1751.

	Län.	Den i jordbruk								
		Hela folkmängden.			Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	24,629	31,071	55,700	6	2	3	3	5	5
2	Stockholms län	43,359	48,040	91,399	7,602	7,575	3,202	3,172	436	464
3	Upsala	29,655	34,240	63,895	5,004	3,970	1,695	1,357	240	203
4	Södermanlands	87,347	42,470	79,817	5,878	5,799	2,555	2,563	549	614
5	Östergötlands	60,443	68,468	128,911	9,765	9,525	3,807	3,466	1,538	1,552
6	Jönköpings	50,235	56,082	106,317	13,001	12,889	2,166	2,000	452	586
7	Kronobergs	32,184	35,099	67,283	9,568	9,230	670	709	220	269
8	Kalmar	45,398	50,655	96,053	9,783	9,827	1,650	1,830	430	483
9	Gottlands	11,633	12,929	24,562	2,758	2,763	25	26	9	10
10	Blekinge	17,158	18,536	35,694	3,448	3,321	69	77	48	54
11	Kristianstads	43,375	46,960	90,335	10,059	9,709	1,032	1,011	871	865
12	Malmöhus	51,335	53,828	105,163	13,110	8,870	1,314	926	758	708
13	Hallands	27,225	31,009	58,234	8,313	1,771	380	193	241	273
14	Göteborgs och Bohus	36,453	40,084	76,537	8,265	5,639	1,173	578	409	397
15	Älfsborgs	55,278	60,575	115,853	16,618	13,417	1,261	1,182	500	471
16	Skaraborgs	46,362	51,556	97,918	11,439	9,946	2,032	1,789	556	569
17	Örebro	83,063	90,854	173,917	19,365	17,150	2,815	1,843	670	535
18	Värmlands									
19	Västmanlands	33,036	33,916	71,952	6,259	3,516	1,292	836	496	382
20	Kopparbergs	44,803	52,625	97,428	12,095	2,450	565	79	200	50
21	Gäflleborgs	50,580	61,310	111,890	10,760	8,121	183	208	83	129
22	Västernorrlands									
23	Jämtlands									
24	Västerbottens	17,069	19,800	36,869	3,473	3,585	2	1	13	23
25	Norrbottnens	17,069	19,800	36,869	3,473	3,585	2	1	13	23
	Hela riket									
	Hela riket	840,620	945,107	1,785,727	186,569	149,075	27,891	23,349	8,724	8,642

År
1754.

	Län.	Den i jordbruk								
		Hela folkmängden.			Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	28,201	33,565	61,766	1	1	2	1	5	6
2	Stockholms län	44,607	48,752	93,359	7,809	7,523	3,201	3,088	419	424
3	Upsala	29,700	34,630	64,330	5,102	4,428	1,766	1,540	248	220
4	Södermanlands	38,443	43,385	81,828	5,972	5,915	2,622	2,584	624	663
5	Östergötlands	61,946	69,510	131,456	9,936	9,501	3,883	3,581	1,628	1,587
6	Jönköpings	51,594	56,935	108,529	13,846	11,471	2,239	1,856	532	501
7	Kronobergs	32,948	36,169	69,117	9,429	9,328	729	751	202	220
8	Kalmar	47,987	52,474	100,461	10,255	10,043	1,697	1,675	438	470
9	Gottlands	11,971	13,327	25,298	2,847	2,828	18	17	1	1
10	Blekinge	18,524	19,868	38,392	3,572	3,457	117	111	95	61
11	Kristianstads	44,245	47,960	92,205	9,168	8,769	1,100	965	954	917
12	Malmöhus	53,624	55,777	109,401	9,296	9,191	1,464	1,458	687	804
13	Hallands	28,135	32,123	60,258	8,365	1,245	398	202	231	195
14	Göteborgs och Bohus	36,959	41,305	78,264	8,508	5,339	1,267	564	428	310
15	Älfsborgs	55,786	60,221	116,007	15,072	9,141	1,143	702	484	422
16	Skaraborgs	48,352	53,700	102,052	11,686	11,080	2,146	2,094	644	662
17	Örebro	86,601	94,587	181,188	19,571	18,664	3,012	2,324	806	787
18	Värmlands									
19	Västmanlands	32,327	37,350	69,677	4,457	1,948	1,122	678	434	334
20	Kopparbergs	46,457	54,304	100,761	13,199	7,034	579	96	179	61
21	Gäflleborgs	52,181	62,733	114,914	10,295	8,629	229	244	104	135
22	Västernorrlands									
23	Jämtlands									
24	Västerbottens	17,588	20,463	38,051	3,551	3,543	11	10	2	2
25	Norrbottnens	17,588	20,463	38,051	3,551	3,543	11	10	2	2
	Hela riket									
	Hela riket	868,176	969,138	1,837,314	181,937	149,138	28,745	24,541	9,145	8,782

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	sa.
—	—	—	—	3	4	1	1	—	—	18	15	33
8,575	9,680	13,960	13,890	524	1,038	930	1,876	43	43	35,272	37,738	73,010
5,342	5,906	8,715	8,850	223	711	653	1,289	14	13	21,886	22,299	44,185
6,904	7,649	11,477	11,765	356	966	1,110	2,397	7	7	28,836	31,760	60,596
11,133	11,697	18,856	19,105	362	1,209	967	2,426	39	42	46,467	49,022	95,489
7,797	8,910	16,744	16,951	342	1,059	824	1,927	3	2	41,329	44,324	85,653
4,629	4,992	11,832	11,546	194	660	748	1,705	—	—	27,861	29,111	56,972
6,418	7,695	16,883	16,459	542	1,701	1,013	2,444	140	99	36,859	40,538	77,397
2,126	2,793	3,562	3,247	48	242	192	536	26	29	8,746	9,646	18,392
2,866	2,982	6,158	6,325	390	875	457	710	136	101	13,572	14,445	28,017
8,091	8,494	13,896	14,155	1,574	2,756	1,910	3,309	182	167	37,615	40,466	78,081
9,520	9,209	16,218	15,990	1,909	2,887	1,946	2,986	276	265	45,051	41,841	86,892
4,579	6,293	8,691	8,664	500	1,088	1,233	2,331	256	26	24,193	20,639	44,832
6,161	6,746	11,292	11,651	340	695	624	1,283	807	645	29,071	27,634	56,705
10,010	10,904	21,583	21,685	923	2,111	1,340	2,783	32	26	52,267	52,579	104,846
8,225	8,713	15,461	15,102	332	1,073	936	2,476	13	13	38,994	39,681	78,675
16,788	19,333	28,009	27,873	1,154	2,464	1,446	3,251	1	—	70,248	72,449	142,697
5,911	7,300	10,121	10,378	301	956	701	1,799	—	—	25,081	25,167	50,248
9,704	11,638	14,576	14,432	122	472	458	1,491	—	—	37,720	30,612	68,332
10,291	15,034	14,975	14,795	1,036	2,399	1,389	2,765	47	12	38,764	43,463	82,227
3,145	4,354	5,727	5,518	134	358	155	417	—	—	12,649	14,256	26,905
148,215	170,322	268,736	268,381	11,309	25,724	19,033	40,202	2,022	1,490	672,499	687,685	1,360,184¹⁾

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	sa.
28	60	52	49	1	4	1	1	2	2	92	124	216
8,643	9,694	14,092	14,176	515	1,124	876	1,800	54	52	35,609	37,881	73,490
5,351	5,990	9,097	9,200	258	769	566	1,198	36	36	22,424	23,381	45,805
6,823	7,927	12,182	12,048	365	941	992	2,112	6	6	29,586	32,196	61,782
11,700	12,505	19,665	19,926	322	939	1,055	2,524	46	42	48,235	50,605	98,840
8,283	9,256	17,251	17,343	442	1,256	990	2,274	—	—	43,583	43,957	87,540
4,738	5,304	11,667	11,856	252	647	900	1,712	—	—	27,917	29,818	57,735
6,851	8,136	17,057	16,669	739	1,686	1,115	2,661	173	118	38,325	41,458	79,783
2,118	2,618	3,845	3,403	34	188	230	546	37	34	9,130	9,635	18,765
3,155	3,380	6,567	6,600	361	993	578	922	141	117	14,586	15,641	30,227
8,404	8,684	14,092	14,099	1,528	2,444	1,250	1,284	252	231	36,748	37,393	74,141
10,084	9,983	16,678	25,238	2,080	3,888	1,999	3,411	301	296	42,589	54,269	96,858
4,961	6,461	8,880	8,933	588	1,241	1,185	2,237	226	34	24,834	20,578	45,412
7,364	7,936	12,249	13,216	331	655	644	1,280	806	752	31,597	30,052	61,649
9,919	10,369	18,529	19,118	804	1,676	1,243	2,574	15	7	47,209	44,039	91,248
8,808	9,881	16,367	16,419	357	908	1,087	2,642	—	—	41,095	43,686	84,781
19,339	21,576	28,974	29,279	1,244	2,477	1,612	3,636	5	5	74,563	78,748	153,311
4,069	4,819	7,704	7,818	309	796	453	1,150	2	1	18,550	17,544	36,094
9,682	11,699	14,977	15,209	134	478	524	1,656	—	—	39,274	36,233	75,507
10,500	15,227	15,685	15,515	963	2,269	1,300	3,011	47	20	39,123	45,050	84,173
3,663	4,580	5,394	5,440	123	354	239	579	—	—	12,933	14,508	27,491
154,483	176,085	271,004	281,554	11,750	25,733	18,839	39,210	2,149	1,753	678,052	706,796	1,384,848²⁾

År
1757.

	Län.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
					Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	33,293	38,570	71,863	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	44,068	48,818	92,886	8,016	7,470	3,199	3,004	401	384
3	Upsala . . .	29,745	35,018	64,763	5,200	4,887	1,836	1,723	256	237
4	Södermanlands . . .	38,209	43,361	81,570	5,995	6,002	2,670	2,684	604	655
5	Östergötlands . . .	61,567	69,298	130,865	10,125	9,694	3,936	3,687	1,654	1,692
6	Jönköpings . . .	52,650	58,021	110,671	12,470	11,505	2,127	1,965	466	520
7	Kronobergs . . .	33,576	36,474	70,050	9,705	9,617	756	818	212	237
8	Kalmar . . .	48,224	53,101	101,325	10,532	10,545	1,788	1,764	504	615
9	Gottlands . . .	13,143	13,797	26,940	2,874	2,891	16	16	6	6
10	Blekinge . . .	18,995	20,242	39,237	3,694	3,560	126	118	136	141
11	Kristianstads . . .	44,522	48,517	93,039	9,163	8,891	1,033	1,108	1,042	1,081
12	Malmöhus . . .	53,228	56,035	109,263	9,341	8,949	1,379	1,291	702	710
13	Hallands . . .	28,602	32,780	61,382	8,522	728	420	257	251	205
14	Göteborgs och Bohus . . .	38,635	41,792	80,427	9,534	5,738	1,265	572	425	257
15	Älfsborgs . . .	57,120	61,857	118,977	15,436	15,442	1,242	1,243	534	495
16	Skaraborgs . . .	48,893	54,175	103,068	12,187	12,232	2,538	2,631	649	712
17	Örebro . . .	86,292	94,143	180,435	19,879	18,982	2,842	2,163	829	392
18	Värmlands . . .									
19	Västmanlands . . .	33,200	39,200	72,400	4,568	1,495	1,254	697	416	317
20	Kopparbergs . . .	47,251	54,870	102,121	12,895	5,433	614	146	188	75
21	Gäflerborgs . . .	53,870	64,270	118,140	9,830	9,137	275	280	125	141
22	Västernorrlands . . .									
23	Jämtlands . . .									
24	Västerbottens . . .	19,045	21,955	41,000	3,714	3,900	14	13	75	75
25	Norrbottnens . . .									
	Hela riket	884,128	986,244	1,870,372	183,680	157,148	29,330	26,180	9,505	8,947

År
1760.

	Län.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
					Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	31,256	37,955	69,211	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	43,940	49,659	93,599	8,223	7,418	3,198	2,920	384	344
3	Upsala . . .	30,704	35,472	66,176	5,298	5,345	1,907	1,907	264	255
4	Södermanlands . . .	38,263	43,516	81,779	6,130	6,179	2,735	2,728	706	796
5	Östergötlands . . .	63,165	70,329	133,494	10,459	9,833	4,257	3,861	1,697	1,702
6	Jönköpings . . .	53,706	59,107	112,813	12,346	11,655	2,166	2,045	505	516
7	Kronobergs . . .	34,173	36,694	70,867	9,990	9,229	220	885	238	241
8	Kalmar . . .	49,958	54,804	104,762	10,373	10,397	1,810	1,839	382	428
9	Gottlands . . .	12,054	13,388	25,442	2,921	2,795	20	20	1	1
10	Blekinge . . .	19,141	20,471	39,612	3,741	3,568	141	128	189	183
11	Kristianstads . . .	44,735	49,035	93,770	8,468	7,753	1,331	1,152	1,055	1,082
12	Malmöhus . . .	52,887	55,503	108,390	9,477	9,025	1,498	1,421	885	951
13	Hallands . . .	29,140	33,319	62,459	8,459	1,097	475	133	202	153
14	Göteborgs och Bohus . . .	38,910	42,203	81,113	9,606	5,537	1,165	494	677	305
15	Älfsborgs . . .	58,098	62,285	120,383	15,621	9,816	1,265	767	506	427
16	Skaraborgs . . .	50,323	56,111	106,434	12,523	12,544	2,528	2,603	721	786
17	Örebro . . .	87,588	96,576	184,164	19,882	19,063	3,166	2,783	945	844
18	Värmlands . . .									
19	Västmanlands . . .	33,385	39,507	72,892	6,498	3,829	1,432	948	547	398
20	Kopparbergs . . .	48,440	56,252	104,692	13,558	16,835	582	476	172	138
21	Gäflerborgs . . .	53,964	65,775	119,739	9,365	9,645	321	316	145	147
22	Västernorrlands . . .									
23	Jämtlands . . .									
24	Västerbottens . . .	19,235	22,222	41,457	3,876	4,256	16	15	148	147
25	Norrbottnens . . .									
	Hela riket	893,065	1,000,183	1,893,248	186,814	165,819	30,233	27,441	10,369	9,844

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a.
10	12	4	7	—	—	—	—	—	—	14	19	33
8,711	9,708	14,224	14,462	405	1,101	729	1,527	56	21	35,741	37,677	73,418
5,360	6,074	9,479	9,550	293	827	479	1,103	20	19	22,923	24,420	47,343
7,299	7,612	12,178	12,231	291	881	869	2,243	14	12	29,920	32,320	62,240
11,455	12,261	19,199	19,348	492	1,199	1,014	2,301	45	36	47,950	50,218	98,168
7,371	7,743	15,487	15,501	433	991	313	2,106	—	—	38,667	40,331	78,998
5,391	5,519	11,517	11,510	248	736	685	1,502	—	—	28,514	29,939	58,453
7,500	8,358	16,782	17,015	845	1,911	419	2,148	185	160	38,555	42,516	81,071
2,205	2,721	3,832	3,524	58	193	231	574	45	30	9,267	9,955	19,222
3,469	2,755	6,575	6,557	477	1,036	406	725	163	150	15,046	15,042	30,088
8,355	8,681	15,293	15,222	1,624	2,803	1,968	2,022	257	215	38,735	40,023	78,758
10,644	10,173	16,592	15,610	2,199	3,477	1,867	2,890	304	286	43,028	43,386	86,414
5,013	6,472	8,816	9,025	617	1,242	1,200	2,214	262	24	25,101	20,167	45,268
6,339	6,716	11,132	11,452	287	516	629	1,256	677	591	30,288	27,098	57,386
9,767	10,923	19,691	19,513	1,008	1,927	1,209	1,605	17	13	48,904	51,161	100,065
8,104	9,166	16,957	17,903	390	943	1,593	2,709	—	—	42,418	46,346	88,764
18,363	20,087	29,248	29,468	1,281	2,407	1,585	3,151	1	1	74,028	76,651	150,679
4,646	5,264	8,075	8,209	294	685	489	1,189	—	—	19,742	17,856	37,598
9,250	2,192	15,957	16,051	90	315	675	1,647	—	—	39,669	25,859	65,528
10,709	15,420	16,395	16,235	890	2,139	1,371	3,257	46	28	39,641	46,637	86,278
3,518	4,624	5,780	5,772	168	385	249	525	1	1	13,519	15,295	28,814
153,479	162,481	273,213	274,165	12,390	25,714	17,980	36,694	2,093	1,587	681,670	692,916	1,374,586³⁾

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8,779	9,722	14,355	14,747	497	1,296	767	1,647	77	71	36,280	38,165	74,445
5,370	6,158	9,860	9,901	327	885	393	1,011	23	23	23,442	25,485	48,927
7,269	7,909	12,192	12,126	332	866	911	2,100	13	12	30,288	32,716	63,004
10,677	12,036	18,790	19,452	465	1,194	838	1,909	10	8	47,193	49,995	97,188
7,262	7,916	15,820	15,731	447	1,363	1,073	2,055	—	—	39,619	41,281	80,900
5,871	5,957	11,914	12,327	254	685	674	1,288	—	—	29,161	30,612	59,773
8,248	9,218	17,906	17,596	614	1,793	1,150	2,366	164	95	40,647	43,732	84,379
2,118	2,581	3,794	3,459	35	134	186	520	64	46	9,139	9,556	18,695
3,327	3,674	6,782	6,788	518	778	838	628	197	57	15,273	15,804	31,077
8,231	9,216	15,020	15,574	1,728	2,974	1,966	3,159	128	192	37,927	41,102	79,029
10,911	10,445	16,100	16,382	1,785	2,468	2,094	3,087	220	212	42,970	43,991	86,961
5,417	6,935	9,135	9,462	480	961	1,067	1,756	206	86	25,441	20,583	46,024
6,556	7,286	11,658	12,043	410	586	598	1,262	707	701	31,377	28,214	59,591
10,071	10,178	23,540	21,233	910	1,889	1,189	2,266	23	19	53,125	46,595	99,720
8,396	9,939	18,085	18,032	284	874	1,010	2,655	—	—	43,547	47,433	90,980
17,194	18,650	30,981	31,178	1,108	2,315	1,507	3,434	—	—	74,783	78,267	153,050
5,606	7,018	10,644	10,644	193	665	735	1,642	2	1	25,657	25,145	50,802
8,590	9,798	17,034	17,712	121	343	703	1,840	—	—	40,760	47,142	87,902
10,917	15,614	17,105	16,953	816	2,008	1,361	3,504	46	35	40,076	48,222	88,298
3,372	4,667	6,166	6,105	212	416	259	471	1	1	14,050	16,078	30,128
154,182	174,917	286,881	287,445	11,536	24,493	18,859	38,600	1,881	1,559	700,755	730,118	1,430,873⁴⁾

År
1763.

Län.		Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
					Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	33,585	39,404	72,989	—	—	1	1	9	10
2	Stockholms län . . .	44,417	48,820	93,237	8,245	8,067	3,443	3,404	434	422
3	Upsala . . .	31,748	35,916	67,664	5,378	5,243	1,840	1,845	296	298
4	Södermanlands . . .	39,171	43,666	82,837	6,261	6,116	2,708	2,772	712	731
5	Östergötlands . . .	64,504	71,058	135,562	10,965	10,808	4,428	4,353	1,896	1,771
6	Jönköpings . . .	54,763	60,194	114,957	14,531	14,424	2,307	2,366	466	649
7	Kronobergs . . .	34,677	37,704	72,381	9,912	10,077	922	835	300	333
8	Kalmar . . .	50,935	56,065	107,000	10,740	10,792	1,853	1,936	508	553
9	Gottlands . . .	12,595	13,896	26,491	3,222	3,140	25	25	8	8
10	Blekinge . . .	19,454	21,005	40,459	3,662	3,323	164	143	262	273
11	Kristianstads . . .	46,866	51,061	97,927	9,454	9,003	1,363	1,156	1,289	1,147
12	Malmöhus . . .	55,493	57,803	113,296	9,354	8,655	1,498	1,353	928	933
13	Hallands . . .	29,459	33,293	62,752	8,531	1,723	544	179	269	189
14	Göteborgs och Bohus . . .	40,515	43,843	84,358	8,509	3,956	1,223	452	806	486
15	Älfsborgs . . .	57,393	62,330	119,723	15,094	11,470	1,378	1,043	498	2,170
16	Skaraborgs . . .	52,784	57,797	110,581	12,861	12,999	2,838	2,823	718	781
17	Örebro . . .	90,187	98,231	188,418	20,243	19,466	3,058	2,423	999	845
18	Värmlands . . .	34,412	39,825	74,237	6,704	4,171	1,359	852	506	373
19	Västmanlands . . .	49,458	56,887	106,345	14,491	9,045	531	200	183	101
20	Kopparbergs . . .	28,897	34,139	63,036	4,919	3,180	101	89	57	56
21	Gäflleborgs . . .	28,867	33,222	62,089	6,706	6,850	403	380	169	167
22	Västernorrlands . . .	20,409	23,263	43,672	4,032	4,229	16	16	61	61
23	Jämtlands . . .									
24	Västerbottens . . .									
25	Norrbottnens . . .									
	Hela riket	920,589	1,019,422	1,940,011	193,814	166,737	32,003	28,646	11,374	12,357

År
1766.

Län.		Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
					Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	31,520	37,416	68,936	—	—	9	10	4	15
2	Stockholms län . . .	44,336	50,767	95,103	8,210	6,954	3,651	3,180	426	421
3	Upsala . . .	32,666	36,594	69,260	5,488	4,791	2,059	2,099	228	235
4	Södermanlands . . .	40,088	44,169	84,257	6,186	6,310	2,933	2,951	768	843
5	Östergötlands . . .	65,642	73,048	138,690	11,028	10,931	4,908	4,907	1,768	2,001
6	Jönköpings . . .	56,092	60,246	116,338	14,390	14,305	2,495	2,495	530	580
7	Kronobergs . . .	35,108	38,600	73,708	9,923	10,152	1,032	1,068	226	301
8	Kalmar . . .	52,831	57,916	110,747	11,267	10,406	2,130	2,107	516	548
9	Gottlands . . .	13,094	13,892	26,986	3,212	3,436	27	26	16	16
10	Blekinge . . .	19,765	21,384	41,149	3,716	3,324	188	160	316	328
11	Kristianstads . . .	48,308	51,352	99,660	9,501	8,993	1,369	1,173	1,305	1,213
12	Malmöhus . . .	56,573	58,622	115,195	9,511	8,705	1,506	1,407	971	985
13	Hallands . . .	30,755	34,489	65,244	8,454	256	564	53	265	136
14	Göteborgs och Bohus . . .	42,712	45,385	88,097	8,780	279	1,395	85	635	180
15	Älfsborgs . . .	60,795	64,142	124,937	15,345	10,223	1,457	946	555	513
16	Skaraborgs . . .	53,624	58,152	111,776	12,986	12,946	3,077	3,063	578	630
17	Örebro . . .	93,205	101,220	194,425	10,674	20,062	3,257	2,791	1,133	981
18	Värmlands . . .	35,614	40,707	76,321	6,876	6,194	1,490	1,380	486	477
19	Västmanlands . . .	50,794	57,559	108,353	13,021	11,419	589	261	190	130
20	Kopparbergs . . .	30,406	34,899	65,305	4,989	4,568	157	123	85	85
21	Gäflleborgs . . .	29,787	34,189	63,976	6,948	6,987	453	450	166	166
22	Västernorrlands . . .	20,324	22,813	43,137	4,255	4,389	22	22	62	65
23	Jämtlands . . .									
24	Västerbottens . . .									
25	Norrbottnens . . .									
	Hela riket	944,039	1,037,561	1,981,600	184,760	165,630	34,768	30,757	11,229	10,849

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s.a.
31	67	54	63	5	11	1	8	4	3	105	163	268
8,027	9,940	14,412	15,366	464	1,245	872	1,894	93	92	35,990	40,430	76,420
5,728	6,686	10,133	10,029	337	887	457	1,176	24	21	24,193	26,135	50,328
7,800	8,502	11,953	12,223	299	789	895	1,861	7	6	30,635	33,000	63,635
12,496	13,181	21,116	21,100	4,502	1,224	868	2,120	30	24	56,301	54,581	110,882
8,821	9,643	19,310	18,970	370	1,192	928	2,397	3	1	46,736	49,642	96,378
5,845	8,847	11,809	11,454	246	655	503	1,126	—	—	29,537	33,327	62,864
8,711	10,103	18,212	17,691	875	2,021	879	2,168	329	217	42,107	45,481	87,588
2,384	2,750	3,633	3,412	79	190	135	440	92	66	9,578	10,031	19,609
2,342	3,747	6,274	5,773	436	892	394	737	215	171	13,749	15,059	28,808
8,949	10,328	15,702	14,811	1,942	2,561	2,055	2,807	245	247	40,999	42,060	83,059
11,184	10,522	16,967	16,952	2,651	3,885	1,990	3,054	372	338	44,944	45,692	90,636
5,721	7,151	9,456	9,315	481	1,011	976	1,750	224	96	26,202	21,414	47,616
6,810	7,200	12,050	12,397	320	608	564	1,064	736	635	31,018	26,798	57,816
10,986	10,784	20,005	20,285	847	1,625	1,176	2,441	27	23	50,011	49,841	99,852
8,962	10,627	18,363	19,090	371	991	1,074	2,676	1	1	45,188	49,988	95,176
17,215	18,852	32,365	35,379	1,450	2,802	1,483	3,113	5	5	76,818	82,885	159,703
6,452	6,978	10,586	10,838	234	710	740	1,504	1	1	26,582	25,427	52,009
10,611	12,179	15,658	16,281	100	288	542	1,328	—	—	42,116	39,422	81,538
5,760	7,310	7,783	8,129	466	1,271	823	1,933	8	6	19,917	21,974	41,891
6,331	7,776	9,541	9,578	242	969	358	1,429	57	45	23,807	27,194	51,001
3,871	5,375	6,227	6,254	238	443	270	593	1	1	14,716	16,972	31,688
165,037	188,498	291,609	295,390	16,955	26,270	17,983	37,619	2,474	1,999	731,249	757,516	1,488,765⁵⁾

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s.a.
19	35	33	39	—	—	—	—	5	4	70	103	173
8,848	9,603	14,546	15,092	494	1,254	811	1,899	98	88	37,084	38,491	75,575
6,178	6,570	9,983	10,042	415	971	445	1,145	26	31	24,822	25,884	50,706
7,878	9,078	12,506	12,376	316	901	940	1,663	25	21	31,552	34,143	65,695
12,315	12,895	20,977	20,861	542	1,496	985	2,427	11	8	52,534	55,526	108,060
9,621	10,654	1,118	726	479	1,145	1,093	2,198	5	4	29,731	32,107	61,838
6,066	6,934	12,013	12,474	302	688	507	1,257	—	—	30,069	32,874	62,943
9,440	11,542	18,230	18,160	1,034	2,187	1,220	2,446	388	256	44,225	47,652	91,877
2,335	2,319	3,850	3,443	77	220	120	323	110	100	9,747	9,883	19,630
2,211	3,938	6,303	5,635	402	879	441	717	156	124	13,733	15,105	28,838
9,035	11,453	16,154	16,210	1,893	2,478	1,987	2,539	253	251	41,497	44,310	85,807
11,165	11,639	17,203	17,297	2,718	4,003	2,007	3,115	297	351	45,378	47,502	92,880
6,060	7,509	9,718	9,778	583	997	1,058	1,694	246	37	26,948	20,460	47,408
8,235	7,702	13,263	12,960	459	962	490	1,222	745	666	34,002	24,056	58,058
11,512	10,984	21,224	21,128	934	1,985	1,178	2,700	20	20	52,225	48,499	100,724
9,527	9,749	18,900	18,791	426	1,110	963	2,525	1	1	46,458	48,815	95,273
19,949	21,109	32,727	33,040	1,330	2,790	1,381	2,705	4	3	70,455	83,481	153,936
6,687	7,160	10,042	10,463	263	884	772	1,640	1	1	26,617	28,199	54,816
11,430	12,278	16,018	15,965	122	266	599	1,406	—	—	41,969	41,725	83,694
5,721	6,879	7,538	8,241	606	1,281	762	1,695	14	11	19,872	22,883	42,755
6,402	7,961	9,341	9,293	413	901	580	1,463	76	49	24,379	27,270	51,649
3,853	4,834	6,522	6,428	347	556	373	699	6	6	15,440	16,999	32,439
174,487	192,825	278,209	278,442	14,155	27,954	18,712	37,478	2,487	2,032	718,807	745,967	1,464,774⁶⁾

År
1769.

	Län.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
					Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	31,352	37,393	68,745	—	—	1	1	4	5
2	Stockholms län . . .	46,196	51,487	97,683	8,514	8,168	3,643	3,436	379	360
3	Uppsala . . .	33,291	36,852	70,143	5,465	4,764	2,149	2,069	317	299
4	Södermanlands . . .	40,665	44,661	85,326	6,272	6,221	3,026	3,049	677	713
5	Östergötlands . . .	66,255	73,753	140,008	11,190	10,630	5,208	4,918	1,831	1,955
6	Jönköpings . . .	55,136	60,790	115,926	14,145	14,470	2,645	2,634	588	656
7	Kronobergs . . .	36,748	39,187	75,935	9,286	10,000	1,075	1,058	333	348
8	Kalmar . . .	54,966	59,960	114,926	11,371	11,505	2,160	2,164	780	642
9	Gottlands . . .	13,242	14,505	27,747	3,310	3,552	24	24	12	12
10	Blekinge . . .	20,075	21,764	41,839	3,770	3,325	212	177	370	383
11	Kristianstads . . .	49,400	52,969	102,369	9,588	9,108	1,405	1,263	1,326	1,301
12	Malmöhus . . .	57,385	60,076	117,461	9,823	8,698	1,615	1,424	993	979
13	Hallands . . .	31,033	34,832	65,865	8,624	207	592	67	243	73
14	Göteborgs och Bohus . . .	44,159	45,270	89,429	10,202	1,056	1,191	646	693	487
15	Älfsborgs . . .	62,286	66,751	129,037	16,327	10,355	1,716	1,195	535	438
16	Skaraborgs . . .	54,382	58,480	112,862	12,799	13,248	3,151	3,145	625	698
17	Örebro . . .	93,920	102,485	196,405	20,691	20,386	3,330	3,010	1,724	1,078
18	Värmlands . . .									
19	Västmanlands . . .	35,768	40,901	76,669	6,699	6,020	1,587	1,294	499	428
20	Kopparbergs . . .	51,586	58,339	109,925	13,206	13,213	594	297	188	146
21	Gäleborgs . . .	31,091	35,845	66,936	4,664	4,543	187	179	151	153
22	Västernorrlands . . .	30,832	34,669	65,501	7,271	6,455	559	538	181	171
23	Jämtlands . . .									
24	Västerbottens . . .									
25	Norrbottnens . . .	21,229	23,161	44,390	4,373	4,610	96	89	51	53
	Hela riket	960,997	1,054,130	2,015,127	197,590	170,534	36,166	32,677	12,500	11,378

År
1772.

	Län.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
					Seminanter.		Torpare med utsäde.		Torpare utan utsäde.	
		m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	32,921	39,523	72,444	—	—	—	—	4	5
2	Stockholms län . . .	47,039	51,592	98,631	8,679	7,845	3,421	3,325	439	430
3	Uppsala . . .	33,430	36,853	70,283	5,442	4,540	2,041	1,812	292	271
4	Södermanlands . . .	41,340	45,241	86,581	6,314	6,327	3,080	3,135	744	798
5	Östergötlands . . .	66,869	74,458	141,327	11,353	10,329	5,509	4,929	1,895	1,910
6	Jönköpings . . .	54,933	60,627	115,560	15,304	15,520	2,842	2,862	592	662
7	Kronobergs . . .	35,564	38,655	74,219	10,304	10,095	827	859	354	321
8	Kalmar . . .	55,850	60,574	116,424	6,992	6,924	715	708	205	240
9	Gottlands . . .	13,334	14,653	27,987	3,404	3,613	33	36	16	14
10	Blekinge . . .	26,086	28,166	54,252	3,824	3,326	236	194	424	438
11	Kristianstads . . .	48,149	51,715	99,864	9,255	8,961	1,321	1,209	1,283	1,291
12	Malmöhus . . .	56,571	59,290	115,861	9,397	9,485	1,598	1,411	981	973
13	Hallands . . .	31,430	34,543	65,973	8,656	230	396	23	364	25
14	Göteborgs och Bohus . . .	43,138	44,967	88,105	9,859	590	1,233	169	503	389
15	Älfsborgs . . .	61,461	65,064	126,525	15,542	9,694	1,548	1,026	571	423
16	Skaraborgs . . .	52,934	57,431	110,365	12,152	12,624	3,048	3,128	675	713
17	Örebro . . .	92,937	100,839	193,776	20,281	20,840	2,600	3,583	1,506	1,504
18	Värmlands . . .									
19	Västmanlands . . .	35,895	40,772	76,667	6,799	6,242	1,585	1,328	549	574
20	Kopparbergs . . .	53,318	57,166	110,484	13,391	15,007	600	333	186	162
21	Gäleborgs . . .	31,938	36,227	68,165	1,389	1,378	65	61	159	133
22	Västernorrlands . . .	31,775	35,584	67,359	7,309	6,565	742	715	199	213
23	Jämtlands . . .									
24	Västerbottens . . .									
25	Norrbottnens . . .	21,062	23,123	44,185	4,174	4,272	48	47	138	135
	Hela riket	967,974	1,057,063	2,025,037	189,820	164,407	33,488	30,893	12,079	11,624

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a.
36	51	60	55	—	—	—	—	3	2	104	114	218
9,364	9,744	14,650	14,871	537	1,298	887	1,763	292	144	38,266	39,784	78,050
6,398	6,498	10,005	9,861	495	1,234	507	1,166	24	19	25,360	25,910	51,270
8,226	8,969	12,718	12,431	350	935	972	1,901	16	17	32,257	34,236	66,493
12,559	13,184	20,746	20,252	638	1,592	919	2,217	17	24	53,108	54,772	107,880
9,946	11,936	18,189	19,901	536	1,172	1,057	2,411	—	—	47,106	53,180	100,286
7,261	7,632	12,709	12,396	316	677	585	1,229	—	—	31,565	33,340	64,905
10,842	11,480	18,690	19,080	889	1,909	1,091	2,019	339	217	46,162	49,016	95,178
2,430	2,582	3,718	3,573	74	187	119	344	108	76	9,795	10,350	20,145
2,080	4,129	6,332	5,497	459	901	362	751	255	206	13,840	15,369	29,209
9,440	11,966	16,577	16,790	1,763	2,162	2,007	2,641	261	259	42,367	45,490	87,857
11,579	11,865	17,416	17,598	2,735	4,067	1,987	3,286	308	376	46,456	48,293	94,749
6,409	8,007	9,765	9,929	639	1,078	1,013	1,745	178	8	27,463	21,114	48,577
7,346	7,451	11,941	11,437	433	616	508	573	912	690	33,226	22,956	56,182
11,722	12,172	21,237	21,504	1,036	1,918	1,289	2,567	16	16	53,878	50,165	104,043
9,534	10,303	19,018	18,598	512	1,367	947	2,115	—	—	46,886	49,474	96,360
20,127	21,262	32,160	32,651	1,599	3,256	1,273	2,799	—	—	80,904	84,442	165,346
6,053	7,477	10,392	10,631	340	1,013	701	1,589	4	3	26,275	28,455	54,730
11,775	12,406	16,307	16,272	122	225	627	1,389	—	—	42,819	43,948	86,767
6,046	7,171	8,420	8,602	508	1,136	735	1,539	12	10	20,723	23,333	44,056
5,369	7,631	9,820	9,800	386	1,132	479	1,196	81	62	24,146	26,985	51,131
4,209	5,014	7,029	6,909	322	499	445	569	10	9	16,535	17,752	34,287
179,051	198,930	297,899	298,638	14,689	28,374	18,510	35,809	2,836	2,138	759,241	778,478	1,537,719⁹⁾

med binäringar sysselsatta folkmängden.

a) Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år.		b) Dito under 15 år.		a) Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.		b) Dito bräckligt, dock ej allmosehjon.		Strandsittare o. sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a.
42	60	70	64	—	—	—	—	4	2	120	131	251
9,433	9,731	15,075	15,104	524	1,352	880	1,904	93	65	38,544	39,756	78,300
6,397	6,684	10,235	10,107	435	1,107	547	1,275	18	16	25,407	25,812	51,219
8,545	9,100	12,912	12,690	436	1,136	963	1,944	17	18	33,011	35,148	68,159
12,803	13,473	20,516	19,644	733	1,687	854	2,217	45	40	53,708	54,229	107,937
10,470	11,596	17,785	17,951	589	1,525	906	2,136	—	—	48,488	52,252	100,740
6,237	6,864	11,641	11,781	303	761	498	1,071	—	—	30,164	31,752	61,916
6,104	6,602	10,673	10,113	846	1,721	824	1,258	259	226	26,618	27,792	54,410
2,435	2,374	3,727	3,757	98	193	100	35	89	62	9,902	10,084	19,986
1,949	4,320	6,361	5,359	472	904	346	758	275	225	13,887	15,524	29,411
9,375	11,891	16,436	16,602	1,701	2,085	1,912	2,530	249	263	41,532	44,832	86,364
11,835	11,634	16,873	16,983	3,682	3,689	1,961	3,199	297	289	46,624	47,663	94,287
6,479	7,696	10,055	9,915	486	768	1,014	1,841	241	21	27,691	20,519	48,210
7,941	7,573	11,704	11,928	470	527	417	859	729	535	32,856	22,570	55,426
13,367	13,188	18,635	19,250	1,096	2,163	781	1,876	16	15	51,556	47,635	99,191
10,300	10,453	18,023	17,766	701	1,714	808	1,823	—	—	45,707	48,221	93,928
20,219	20,996	31,442	31,676	1,771	3,418	1,300	3,045	—	—	79,119	85,062	164,181
6,659	7,432	10,187	10,539	381	921	703	1,599	1	1	26,864	28,636	55,500
12,122	12,534	16,594	16,579	122	184	655	1,372	—	—	43,670	46,171	89,841
4,900	5,228	6,634	6,682	436	870	348	825	9	7	13,940	15,184	29,124
7,006	8,539	9,772	9,580	565	1,123	497	1,104	104	70	26,194	27,909	54,103
4,620	4,957	6,511	6,481	215	373	331	601	13	12	16,050	16,878	32,928
179,238	192,925	281,861	280,551	16,062	28,221	16,645	33,272	2,459	1,867	731,652	743,760	1,475,412⁹⁾

År
1775.

Stift.		Hela folkmängden.			Den i jordbruk med									
					Adel och ståndspersoner som idka landt- allmänhet landtmannanä-									
					Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.					
m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
1	Stockholms stad	33,491	39,030	72,521	3	3	—	—	1	—				
2	Upsala	109,356	121,064	230,420	524	523	38	108	268	321				
3	Linköpings	102,700	112,198	214,898	532	522	46	125	196	259				
4	Skara	81,682	88,131	169,813	411	403	46	105	171	226				
5	Strängnäs	75,308	82,224	157,532	444	434	31	113	138	176				
6	Västerås	88,377	99,177	187,554	342	339	32	84	203	246				
7	Växjö	73,692	79,170	152,862	432	388	25	74	114	134				
8	Lunds	128,066	138,430	266,496	385	385	40	78	153	243				
9	Göteborgs	100,712	107,233	207,945	320	311	33	60	167	214				
10	Kalmar	32,194	33,919	66,113	142	135	10	21	59	64				
11	Karlstads	70,845	75,758	146,603	306	303	31	69	166	200				
12	Härnösands	56,687	62,408	119,095	202	204	2	21	110	86				
13	Visby	13,845	15,150	28,995	99	94	5	20	36	74				
Hela riket		966,955	1,053,892	2,020,847	4,142	4,044	339	878	1,782	2,243				

År
1775.
(Forts.)

Stift.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-											
		Bönder som jämte landtbruk idka andra näringsar.								Ny-			
		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
2	Upsala	1,672	1,670	33	67	927	936	1,484	1,419	1,201	1,199	2	11
3	Linköpings	1,200	1,148	41	36	470	398	597	630	314	304	9	24
4	Skara	556	487	18	12	153	105	256	240	270	269	14	31
5	Strängnäs	756	754	18	25	297	293	419	386	326	319	18	37
6	Västerås	1,850	1,855	141	231	879	1,071	1,158	1,153	129	129	4	6
7	Växjö	497	379	28	4	90	25	95	99	436	436	39	79
8	Lunds	1,107	1,089	47	46	406	401	576	654	318	290	3	3
9	Göteborgs	1,697	1,685	53	34	643	557	1,032	1,054	314	312	7	25
10	Kalmar	1,150	1,031	39	55	471	397	797	819	84	84	3	8
11	Karlstads	283	270	22	5	64	61	104	100	140	140	3	4
12	Härnösands	2,553	2,553	31	24	334	347	482	508	973	973	28	60
13	Visby	1,315	1,192	27	25	627	616	1,119	1,063	9	9	—	—
Hela riket		14,636	14,113	498	564	5,361	5,207	8,119	8,125	4,514	4,464	130	288

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.	
bruk eller i ringar.		Bönder på egna och andras hemman.									
Barn under 15 år.		Giftn.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
381	391	17,718	17,675	477	964	8,995	8,302	15,406	15,467	Upsala.	2
360	368	19,299	19,298	458	867	8,799	10,187	14,688	14,125	Linköpings.	3
256	278	18,881	18,806	543	1,440	9,219	8,649	14,894	14,740	Skara.	4
192	242	12,213	12,194	384	941	5,198	4,998	10,392	10,354	Strängnäs.	5
282	329	19,837	19,844	1,353	3,081	10,895	11,383	16,513	16,683	Västerås.	6
215	222	19,159	19,158	978	1,694	8,422	8,772	14,708	15,291	Växjö.	7
335	311	24,393	24,359	591	1,072	11,288	14,227	22,762	24,153	Lunds.	8
237	248	20,853	20,853	683	1,044	10,453	9,656	18,534	18,413	Göteborgs.	9
109	93	6,650	6,645	204	351	3,633	3,501	6,073	6,000	Kalmar.	10
329	328	16,717	16,704	885	1,331	17,035	16,881	16,046	16,679	Karlstads.	11
157	146	11,202	11,202	270	681	6,885	6,921	11,661	10,615	Härnösands.	12
62	63	3,127	3,116	120	258	1,680	1,416	3,082	2,955	Visby.	13
2,917	3,023	190,051	189,856	6,946	13,724	102,502	104,893	164,759	165,475	Hela riket.	

ringars sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.			
byggare.				T o r p a r e .									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftn.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.				Barn under 15 år.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			m.	kv.
—	—	—	—	11	11	—	—	—	2	8	6	Stockholms stad.	1
14	25	80	69	5,640	5,599	134	227	1,041	1,217	4,226	4,289	Upsala.	2
27	33	186	202	9,725	9,709	204	712	1,926	2,108	6,212	6,491	Linköpings.	3
46	45	149	174	4,381	4,415	155	400	779	776	2,899	2,795	Skara.	4
32	37	216	235	5,953	5,928	123	295	1,245	1,187	4,631	4,507	Strängnäs.	5
16	32	111	155	3,065	3,039	99	249	759	831	2,645	2,662	Västerås.	6
164	189	293	362	3,052	3,054	71	206	805	936	1,969	1,993	Växjö.	7
18	32	204	255	6,068	6,077	242	486	552	1,021	3,921	4,256	Lunds.	8
66	61	223	228	3,341	3,335	106	245	623	825	2,106	2,258	Göteborgs.	9
17	29	76	93	953	902	41	77	265	299	769	830	Kalmar.	10
29	18	118	132	2,700	2,670	114	262	878	890	3,436	2,333	Karlstads.	11
389	404	992	916	1,309	1,309	19	100	262	332	746	704	Härnösands.	12
—	—	8	9	62	61	6	5	5	11	36	52	Visby.	13
818	905	2,656	2,830	46,260	46,109	1,314	3,264	9,140	10,435	33,604	33,176	Hela riket.	

År
1775.
(Forts.)

S t i f t .		(Forts.) Den i jordbruk med binä.											
		Fiskare och skärkarlar.								Arbetsföra backstugumän eller fria arbetshafva			
		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	2	2	—	—	—	—	—	—	9	9	1	9
2	Upsala	1,112	1,102	30	55	412	400	774	863	2,445	2,494	359	2,169
3	Linköpings	300	298	10	9	88	70	110	110	1,766	1,752	261	1,790
4	Skara	50	48	—	1	5	3	19	21	1,669	1,701	291	2,129
5	Strängnäs	356	315	11	28	105	86	206	224	1,570	1,580	234	1,517
6	Västerås	135	135	—	2	10	8	24	20	1,164	1,380	172	1,217
7	Växjö	10	9	1	2	2	3	6	8	1,080	1,092	190	940
8	Lunds	616	609	17	35	188	135	390	376	6,069	6,259	521	2,051
9	Göteborgs	1,215	1,210	63	155	479	533	988	1,019	2,109	2,107	228	1,318
10	Kalmar	50	50	—	2	25	17	38	46	1,263	1,292	156	743
11	Karlstads	23	23	2	1	10	7	30	20	1,196	1,238	194	1,310
12	Härnösands	192	192	7	38	47	79	144	152	1,013	1,013	101	728
13	Visby	44	43	2	5	1	14	14	20	374	394	32	248
	Hela riket	4,105	4,036	143	333	1,372	1,355	2,743	2,879	21,727	22,311	2,740	16,169

År
1775.
(Forts.)

S t i f t .		(Forts.) Den i jordbruk			
		Tjänstehjonen hos menige allmogen, hos ståndspersoner af alla på			
		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	3	3	2	4
2	Upsala	1,145	1,139	62	264
3	Linköpings	107	114	15	79
4	Skara	67	84	20	101
5	Strängnäs	859	825	90	366
6	Västerås	394	401	23	98
7	Växjö	542	574	10	28
8	Lunds	233	213	43	75
9	Göteborgs	58	55	21	61
10	Kalmar	22	22	—	—
11	Karlstads	129	121	58	122
12	Härnösands	131	131	7	55
13	Visby	134	141	6	4
	Hela riket	3,824	3,823	357	1,257

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)												Stift.	
Inhyesfolk och gatubus- tare å landsbygden som eget bo.				Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitta hos sina barn eller andra.									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn un- der 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
4	7	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
412	697	1,483	1,354	2,262	2,337	877	3,227	90	63	46	58	Upsala.	2
166	481	976	1,023	935	957	501	1,801	20	70	24	30	Linköpings.	3
325	727	1,252	1,238	598	650	505	1,414	24	45	24	27	Skara.	4
129	414	956	898	1,217	1,169	587	1,753	—	—	—	—	Strängnäs.	5
229	455	799	873	1,046	1,047	779	3,244	29	59	—	—	Västerås.	6
379	682	566	631	828	828	454	1,228	22	81	53	62	Växjö.	7
412	971	3,369	3,750	2,547	2,705	1,124	2,297	349	656	508	677	Lunds.	8
346	699	1,103	1,205	1,906	1,922	1,075	2,658	31	42	—	—	Göteborgs.	9
151	418	755	819	475	473	269	596	30	58	99	133	Kalmar.	10
174	437	1,051	1,029	878	942	577	1,313	—	—	—	—	Karlstads.	11
215	336	458	612	1,391	1,391	638	1,598	—	—	—	—	Härnösands.	12
13	53	218	240	313	322	141	355	1	1	7	11	Visby.	13
2,955	6,377	12,990	13,679	14,396	14,743	7,527	21,484	596	1,075	761	998	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.												Stift.
torpare och inhyesfolk samt hos landet boende stånd.				S u m m a .								
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		m.		kv.		s:a.				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a.						
30	46	—	1	82	116	198	Stockholms stad.	1				
13,095	15,829	2,345	2,646	83,094	91,084	174,178	Upsala.	2				
11,118	13,774	2,247	2,188	81,625	89,880	171,505	Linköpings.	3				
7,773	8,367	1,614	1,821	67,350	71,929	139,279	Skara.	4				
8,239	9,200	2,090	2,099	58,185	62,471	120,656	Strängnäs.	5				
5,799	7,752	640	1,077	67,528	76,860	144,388	Västerås.	6				
6,071	6,985	1,628	1,678	62,724	67,816	130,540	Växjö.	7				
18,879	16,735	5,830	5,114	112,368	119,909	232,277	Lunds.	8				
9,903	11,156	1,901	1,864	79,492	84,092	163,584	Göteborgs.	9				
2,625	2,955	640	692	25,686	27,448	53,134	Kalmar.	10				
7,931	9,439	2,512	2,722	73,698	77,668	151,366	Karlstads.	11				
5,628	7,494	1,039	1,319	46,218	49,812	96,030	Härnösands.	12				
1,847	1,921	532	486	12,016	12,401	24,417	Visby.	13				
98,938	111,653	23,018	23,707	770,066	831,486	1,601,552	Hela riket.					

År
1780.

Stift.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk med						
				Adel och ståndspersoner som idka landt allmänhet landtmannané						
				Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.		
	m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	35,415	40,394	75,809	3	3	—	—	1	—
2	Upsala	110,592	121,877	232,469	501	501	50	148	216	262
3	Linköpings	102,648	113,158	215,806	528	529	42	143	203	290
4	Skara	86,950	92,641	179,591	471	471	40	96	173	249
5	Strängnäs	78,121	84,562	162,683	454	447	34	89	147	203
6	Västerås	93,938	104,299	198,237	338	339	31	66	184	211
7	Växjö	78,430	83,884	162,314	397	391	33	88	168	209
8	Lunds	136,071	144,278	280,349	440	438	52	85	188	262
9	Göteborgs	106,837	113,060	219,897	338	328	35	63	177	226
10	Kalmar	35,172	36,859	72,031	133	111	28	31	66	121
11	Karlstads	77,182	82,074	159,256	329	332	27	55	173	209
12	Härnösands	62,131	67,893	130,024	209	209	11	38	96	103
13	Visby	14,309	15,506	29,815	105	101	5	32	37	80
	Hela riket	1,017,796	1,100,485	2,118,281	4,246	4,200	388	934	1,829	2,425

År
1780.
(Forts.)

Stift.	(Forts). Den i jordbruk med binä											
	Bönder som jämte landtbruk idka andra näringsar.								Ny			
	Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Upsala	1,242	1,249	43	63	664	698	987	1,002	191	189	5
3	Linköpings	1,299	1,261	28	59	688	537	805	999	319	314	8
4	Skara	574	574	23	60	137	103	245	246	260	259	15
5	Strängnäs	509	502	13	24	227	206	319	306	508	513	26
6	Västerås	2,887	2,885	109	428	1,692	2,110	1,888	2,035	111	111	7
7	Växjö	685	541	42	20	298	252	368	429	457	456	11
8	Lunds	1,211	1,195	62	60	533	498	659	705	349	302	5
9	Göteborgs	1,794	1,781	56	36	680	589	1,091	1,114	332	330	7
10	Kalmar	801	660	24	31	20	220	446	493	77	76	4
11	Karlstads	326	315	41	19	159	116	257	286	258	259	7
12	Härnösands	2,964	2,956	43	50	885	916	1,488	1,502	1,031	1,031	23
13	Visby	1,397	1,377	28	43	675	483	1,208	1,182	12	12	—
	Hela riket	15,689	15,296	512	893	6,658	6,728	9,761	10,299	3,905	3,852	118

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.	
bruk eller i ringar.											Stift.
Bönder på egna och andras hemman.											
Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
364	385	18,981	18,981	469	1,064	9,239	8,671	15,095	15,641	Upsala.	2
327	356	27,767	27,766	473	1,062	8,109	8,658	15,693	16,278	Linköpings.	3
318	309	20,388	20,386	565	1,293	8,867	7,781	14,941	6,011	Skara.	4
202	239	12,410	12,402	299	747	5,311	5,222	11,550	11,437	Strängnäs.	5
281	318	20,636	20,639	1,318	3,141	12,279	12,652	18,182	17,206	Västerås.	6
268	266	20,059	20,059	665	1,190	7,099	7,433	13,114	13,458	Växjö.	7
370	350	24,417	24,401	615	1,180	11,396	14,359	23,591	26,013	Lunds.	8
250	262	22,043	22,043	721	1,104	11,050	10,207	19,592	19,464	Göteborgs.	9
97	93	7,348	7,348	228	247	3,727	3,484	6,453	6,517	Kalmar.	10
327	328	18,164	18,166	720	1,593	10,464	9,798	16,649	17,207	Karlstads.	11
183	203	11,937	11,938	269	660	6,130	8,421	12,422	12,704	Härnösands.	12
75	74	3,388	3,185	135	302	1,310	1,431	2,216	2,637	Visby.	13
3,064	3,187	207,540	207,316	6,477	13,583	94,981	98,117	169,498	164,573	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.			
byggare.											Stift.		
T o r p a r e.													
Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.				Barn under 15 år.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	—	—	11	11	—	—	—	2	8	6	Stockholms stad.	1
21	32	114	129	5,653	5,654	126	304	1,199	1,219	4,323	4,579	Upsala.	2
15	40	177	179	9,852	9,846	178	526	1,576	2,026	6,140	6,596	Linköpings.	3
33	39	135	129	4,574	4,569	115	343	885	769	2,791	2,955	Skara.	4
50	59	341	350	3,622	6,264	130	274	1,161	981	4,417	4,347	Strängnäs.	5
37	40	135	162	3,358	3,350	130	320	1,055	1,038	3,060	3,167	Västerås.	6
78	74	301	342	4,027	4,029	100	198	635	609	2,542	2,463	Växjö.	7
27	41	235	281	—	—	—	—	—	—	—	—	Lunds.	8
70	64	236	241	3,532	3,525	112	259	659	872	2,226	2,387	Göteborgs.	9
17	15	48	61	1,145	1,142	49	55	295	392	804	711	Kalmar.	10
53	53	260	240	2,958	2,957	130	266	848	915	2,631	2,656	Karlstads.	11
580	555	946	932	1,451	1,451	47	144	290	291	925	1,036	Härnösands.	12
2	—	5	3	74	73	6	9	3	6	48	58	Visby.	13
983	1,012	2,933	3,049	40,257	42,871	1,123	2,703	8,606	9,120	29,915	30,961	Hela riket.	

År
1780.
(Forts.)

Stift.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-											
		Fiskare och skärkarlar.								Arbetsföra backstugumän eller fria arbetshafva			
		Giftn.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftn.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	2	2	—	—	—	—	—	—	9	9	1	9
2	Upsala	712	210	38	107	318	521	568	263	2,960	2,954	339	2,552
3	Linköpings	477	473	40	36	233	77	252	224	2,162	2,159	330	2,193
4	Skara	100	100	3	—	13	52	41	60	1,866	1,869	255	1,936
5	Strängnäs	251	248	12	23	61	59	122	128	1,750	1,674	262	1,469
6	Västerås	21	21	—	—	2	2	15	23	1,315	1,331	166	1,151
7	Växjö	99	97	—	—	32	4	11	5	1,013	1,027	168	1,134
8	Lunds	—	—	—	—	—	—	—	—	6,171	6,185	269	592
9	Göteborgs	1,284	1,279	67	164	506	563	1,044	1,077	2,229	2,227	241	1,393
10	Kalmar	66	66	—	5	18	16	25	33	1,307	1,274	161	964
11	Karlstads	20	20	2	—	14	3	19	15	1,572	1,604	295	1,349
12	Härnösands	340	338	18	44	95	111	252	238	1,231	1,236	127	737
13	Visby	57	55	2	5	6	10	29	28	353	337	18	227
Hela riket		3,429	3,409	182	384	1,298	1,418	2,378	2,094	23,938	23,886	2,632	15,706

År
1780.
(Forts.)

Stift.		(Forts.) Den i jordbruk			
		Tjänstehjonen hos menige allmogen, hos ståndspersoner af alla på			
		Giftn.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	3	3	2	4
2	Upsala	1,446	1,443	58	374
3	Linköpings	162	165	28	118
4	Skara	62	63	10	42
5	Strängnäs	981	943	85	317
6	Västerås	397	395	36	108
7	Växjö	76	75	3	8
8	Lunds	251	232	49	82
9	Göteborgs	61	58	22	64
10	Kalmar	108	122	21	46
11	Karlstads	633	619	45	98
12	Härnösands	419	421	14	92
13	Visby	227	223	4	9
Hela riket		4,826	4,762	377	1,362

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)												Stift.	
inhyesfolk och gatuhus- tare å landsbygden som eget bo.				Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitter hos sina barn eller andra.									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn un- der 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
4	7	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
375	871	1,632	1,556	2,149	2,149	891	3,217	51	101	71	60	Upsala.	2
378	734	999	1,197	1,015	1,028	574	1,959	46	78	46	68	Linköpings.	3
261	673	975	955	600	626	489	1,501	22	49	13	21	Skara.	4
174	389	722	721	1,169	1,178	629	2,551	7	5	3	2	Strängnäs.	5
249	496	902	930	1,138	1,153	938	3,114	30	68	34	33	Västerås.	6
288	589	415	475	1,172	1,212	573	1,875	38	33	37	31	Växjö.	7
639	1,115	4,899	4,468	2,684	2,893	1,035	2,314	403	784	558	693	Lunds.	8
366	739	1,166	1,274	2,015	2,032	1,136	2,810	33	52	—	—	Göteborgs.	9
194	637	666	716	613	518	240	653	69	87	105	154	Kalmar.	10
260	793	1,090	1,243	1,009	1,031	572	1,479	11	7	8	7	Karlstads.	11
334	516	623	673	1,566	1,568	567	1,694	8	26	6	4	Härnösands.	12
26	78	163	182	309	290	165	479	7	8	5	10	Visby.	13
3,548	7,637	14,256	14,397	15,439	15,678	7,809	23,646	725	1,298	886	1,083	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.												Stift.
torpare och inhyesfolk samt hos landet boende stånd.				S u m m a.								
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		m.		kv.		s:a.				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.							
31	48	—	1	83	118	201	Stockholms stad.	1				
12,026	14,808	1,737	1,853	81,918	91,309	173,227	Upsala.	2				
11,250	13,207	2,256	2,375	91,655	100,734	192,389	Linköpings.	3				
8,160	9,315	1,973	1,854	69,414	64,784	134,198	Skara.	4				
9,375	10,162	2,066	2,208	58,331	65,720	124,051	Strängnäs.	5				
6,018	8,161	869	1,060	73,272	80,810	154,082	Västerås.	6				
6,310	7,186	1,098	1,239	61,287	66,304	127,591	Växjö.	7				
19,569	17,585	5,972	5,321	104,184	109,981	214,165	Lunds.	8				
10,468	11,793	2,010	1,970	84,028	88,896	172,924	Göteborgs.	9				
2,816	3,105	293	472	27,221	29,276	56,497	Kalmar.	10				
9,069	10,635	2,513	2,939	71,130	76,882	148,012	Karlstads.	11				
5,743	7,655	1,208	1,372	49,101	56,503	105,604	Härnösands.	12				
1,497	1,610	266	246	10,555	11,804	22,359	Visby.	13				
102,332	115,270	22,261	22,910	782,179	843,121	1,625,300	Hela riket.					

År
1785.

Stift.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk med						
				Adel och ståndspersoner som idka landt- allmänhet landtmannänä-						
				Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.		
	m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	36,480	39,411	75,891	2	2	—	—	1	3
2	Upsala	111,686	122,550	234,236	555	555	44	143	224	279
3	Linköpings	106,755	115,961	222,716	576	577	49	147	219	331
4	Skara	87,899	94,099	181,998	468	450	49	120	232	280
5	Strängnäs	79,554	85,809	165,363	429	414	52	109	162	214
6	Västerås	95,959	105,902	201,861	334	333	42	61	150	188
7	Växjö	76,098	81,297	157,395	408	397	42	116	180	231
8	Lunds	146,647	150,780	297,427	568	524	75	85	254	330
9	Göteborgs	103,400	109,986	213,386	325	319	40	70	149	230
10	Kalmar	84,664	87,426	172,090	142	142	18	30	55	69
11	Karlstads	78,078	82,831	160,909	349	349	35	57	221	249
12	Härnösands	65,897	70,959	136,856	180	174	26	23	80	84
13	Visby	14,142	15,503	29,645	95	89	7	30	38	75
	Hela riket	1,037,259	1,112,514	2,149,773	4,431	4,325	479	991	1,965	2,563

År
1785.
(Forts.)

Stift.	(Forts.) Den i jordbruk med binä-												
	Bönder som jämte landtbruk idka andra närningar.								Ny-				
	Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Upsala	1,797	1,793	32	61	886	896	1,079	1,173	172	169	14	42
3	Linköpings	889	842	22	32	333	303	488	473	426	428	51	39
4	Skara	512	432	38	61	115	86	134	128	295	293	22	53
5	Strängnäs	723	715	24	27	227	189	354	366	510	510	22	45
6	Västerås	3,015	3,011	169	208	855	1,285	1,077	1,109	214	214	6	15
7	Växjö	497	430	33	2	156	89	373	418	477	477	28	56
8	Lunds	1,366	1,207	79	83	671	503	833	897	487	463	7	9
9	Göteborgs	2,601	2,536	95	79	823	836	1,260	1,211	264	263	7	22
10	Kalmar	996	996	18	39	110	105	232	215	63	63	2	3
11	Karlstads	276	272	20	8	156	123	281	241	327	327	11	17
12	Härnösands	2,397	2,397	43	44	727	922	1,018	1,078	1,198	1,199	27	86
13	Visby	1,482	1,482	28	62	657	603	1,141	1,037	9	9	—	1
	Hela riket	16,551	16,113	601	706	5,716	5,940	8,270	8,346	4,442	4,415	197	388

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.	
bruk eller i ringar.		Bönder på egna och andras hemman.									
Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
325	367	17,810	17,796	656	1,653	9,022	8,283	13,744	14,104	Upsala.	2
340	385	18,389	18,320	460	937	7,429	6,194	13,627	13,484	Linköpings.	3
301	315	20,061	20,037	717	1,058	8,146	6,951	12,512	13,215	Skara.	4
294	299	12,363	12,355	323	692	5,547	4,783	9,997	10,462	Strängnäs.	5
445	333	21,691	21,694	1,402	1,886	12,141	10,433	17,154	17,294	Västerås.	6
262	281	19,053	19,052	619	1,204	7,048	6,705	14,307	14,465	Växjö.	7
484	508	25,713	26,407	879	3,932	12,073	13,509	25,667	27,167	Lunds.	8
241	245	20,847	20,847	828	1,306	11,560	9,700	15,677	15,069	Göteborgs.	9
70	108	7,056	7,056	194	312	3,443	3,037	5,996	6,414	Kalmar.	10
390	353	17,415	17,416	713	1,604	9,883	8,991	17,120	17,013	Karlstads.	11
121	115	12,099	12,100	353	680	8,817	8,184	13,324	12,516	Härnösands.	12
70	85	3,244	3,244	125	185	1,570	1,289	2,712	2,551	Visby.	13
3,347	3,395	195,741	196,324	7,269	15,449	96,679	88,059	161,837	163,754	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.			
byggare.		T o r p a r e .											
Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.				Barn under 15 år.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			m.	kv.
—	—	—	—	11	11	—	—	2	2	4	6	Stockholms stad.	1
40	35	122	136	5,627	5,629	117	386	1,198	1,165	4,230	4,151	Upsala.	2
47	41	223	209	10,076	10,025	254	818	1,443	1,567	5,684	5,922	Linköpings.	3
65	42	161	135	4,849	4,846	127	431	1,112	795	3,200	3,210	Skara.	4
59	77	414	447	6,778	6,778	134	241	1,263	1,304	4,765	4,843	Strängnäs.	5
34	47	144	149	3,295	3,295	100	430	950	886	2,701	2,871	Västerås.	6
80	106	290	291	3,817	3,817	148	329	847	978	2,424	2,712	Växjö.	7
36	50	307	365	—	—	—	—	—	—	—	—	Lunds.	8
38	40	172	198	3,486	3,394	172	389	1,019	1,087	2,278	3,052	Göteborgs.	9
18	25	57	75	1,229	1,229	43	90	293	646	911	920	Kalmar.	10
37	52	238	278	3,219	3,217	135	298	909	941	2,779	2,939	Karlstads.	11
796	749	1,175	1,233	1,566	1,566	79	280	378	418	1,030	1,055	Härnösands.	12
4	1	2	3	69	69	5	12	10	18	57	54	Visby.	13
1,254	1,265	3,305	3,519	44,022	43,876	1,314	3,704	9,424	9,707	30,063	31,735	Hela riket.	

År
1785.
(Forts.)

Stift.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-											
		Fiskare och skärkarlar.								Arbetsföra backstugumän eller fria arbetshafva			
		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	2	2	—	—	—	—	1	1	6	6	1	9
2	Upsala	895	901	49	151	415	364	600	636	3,488	3,499	377	2,880
3	Linköpings	585	582	11	11	237	81	299	296	2,354	2,358	360	1,998
4	Skara	26	26	—	1	14	3	23	33	2,200	2,204	292	2,279
5	Strängnäs	257	257	23	11	143	123	189	206	2,082	2,120	369	2,187
6	Västerås	16	16	—	—	—	1	7	14	1,743	1,162	221	1,105
7	Växjö	12	12	1	—	25	—	13	7	1,648	1,651	313	1,596
8	Lunds	—	—	—	—	—	—	—	—	5,276	5,311	192	374
9	Göteborgs	1,409	1,400	89	206	570	574	1,226	1,148	2,355	2,355	392	1,806
10	Kalmar	99	99	15	1	10	11	57	84	1,620	1,620	184	1,044
11	Karlstads	12	8	—	2	2	1	4	5	2,061	2,099	293	2,704
12	Härnösands	268	268	23	55	101	108	187	185	1,100	1,102	122	656
13	Visby	50	50	2	8	18	8	17	28	416	416	87	128
Hela riket		3,631	3,621	213	446	1,535	1,274	2,623	2,643	26,349	25,903	3,203	18,766

År
1785.
(Forts.)

Stift.		(Forts.) Den i jordbruk			
		Tjänstehjonen hos menige allmogen, hos ståndspersoner af alla på			
		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	3	3	—	6
2	Upsala	1,621	1,625	72	387
3	Linköpings	231	229	40	120
4	Skara	175	179	47	139
5	Strängnäs	1,225	1,218	100	269
6	Västerås	858	861	27	136
7	Växjö	151	149	11	85
8	Lunds	342	329	65	106
9	Göteborgs	375	368	38	66
10	Kalmar	257	257	7	16
11	Karlstads	1,115	1,114	102	204
12	Härnösands	465	465	22	64
13	Visby	184	132	3	18
Hela riket		6,952	6,929	534	1,616

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)												Stift.	
inhyesfolk och gathus- tare å landsbygden som eget bo.				Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitter hos sina barn eller andra.									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn un- der 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	4	6	10	—	—	—	1	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
477	1,077	1,985	1,947	2,112	2,113	1,224	3,491	63	117	70	69	Upsala.	2
426	936	1,243	1,417	1,046	1,059	567	2,117	86	136	132	126	Linköpings.	3
466	825	1,262	1,474	540	549	411	1,392	42	40	51	51	Skara.	4
231	590	1,294	1,340	1,053	1,079	602	1,240	17	5	37	33	Strängnäs.	5
388	603	1,186	1,184	1,397	1,418	956	3,325	26	45	27	37	Västerås.	6
533	1,269	1,140	1,219	1,120	1,123	658	1,963	409	369	62	94	Växjö.	7
813	985	4,062	3,893	2,491	2,753	1,215	3,958	519	639	747	811	Lunds.	8
506	889	1,702	1,721	1,774	1,787	1,123	2,865	52	81	57	47	Göteborgs.	9
278	737	851	854	476	476	299	623	88	71	113	61	Kalmar.	10
547	850	1,765	1,752	1,117	1,116	721	1,571	20	26	16	13	Karlstads.	11
415	584	712	717	1,460	1,460	715	2,234	26	35	36	62	Härnösands.	12
94	71	161	211	246	246	191	490	5	6	—	8	Visby.	13
5,174	9,420	17,369	17,739	14,832	15,179	8,682	25,270	1,353	1,570	1,348	1,412	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.												Stift.	
torpare och inhyesfolk samt hos landet boende stånd.				S u m m a.									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		m.		kv.		s.a.					
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.								
21	36	2	1	63		104		167		Stockholms stad.	1		
12,127	14,416	1,546	1,879	81,021		90,445		171,466		Upsala.	2		
11,631	12,699	1,885	2,155	80,426		85,744		166,170		Linköping.	3		
8,933	9,590	2,003	1,726	68,802		72,742		141,544		Skara.	4		
8,926	9,812	1,759	1,774	61,419		65,837		127,256		Strängnäs.	5		
5,970	7,558	804	1,102	74,429		78,696		153,125		Västerås.	6		
5,225	6,265	640	663	61,991		67,682		129,673		Växjö.	7		
17,252	15,213	5,972	7,798	105,496		115,519		221,015		Lunds.	8		
9,161	10,808	1,675	1,522	79,610		83,874		163,484		Göteborgs.	9		
2,567	2,836	685	670	27,196		29,579		56,775		Kalmar.	10		
8,519	10,546	1,957	2,230	72,032		78,342		150,374		Karlstads.	11		
5,889	7,924	1,301	1,420	54,091		57,801		111,892		Härnösands.	12		
1,367	1,518	324	346	11,132		11,399		22,531		Visby.	13		
97,588	109,221	20,553	23,236	777,708		837,764		1,615,472		Hela riket.			

År
1790.

Stift.		Hela folkmängden.			Den i jordbruk med					
					Adel och ståndspersoner som idka landt- allmänhet landtmannanä-					
					Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.	
m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad . . .	30,979	98,737	69,716	17	17	3	3	5	4
2	Upsala	111,507	122,801	234,308	525	525	64	132	219	293
3	Linköpings	105,429	116,763	222,192	605	605	48	143	222	292
4	Skara	89,175	95,495	184,670	442	423	60	108	171	254
5	Strängnäs	79,006	87,188	166,194	431	423	54	124	174	242
6	Västerås	97,532	108,166	205,698	347	347	36	80	148	147
7	Växjö	73,741	79,669	153,410	297	297	74	92	199	235
8	Lunds	147,844	153,856	301,700	332	330	36	70	170	232
9	Göteborgs	106,013	113,308	219,321	372	370	51	103	175	229
10	Kalmar	32,325	35,722	68,047	127	127	15	40	43	73
11	Karlstads	80,674	86,349	167,023	346	346	25	75	190	238
12	Härnösands	65,122	72,130	137,252	199	199	13	40	74	88
13	Visby	13,187	15,514	28,701	109	111	8	38	72	111
Hela riket		1,032,534	1,125,698	2,158,232	4,149	4,136	487	1,048	1,862	2,438

År
1790.
Forts.)

Stift.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-											
		Bönder som jämte landtbruk idka andra närningar.								Ny-			
		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Upsala	1,844	1,844	44	111	456	455	780	767	186	186	2	16
3	Linköpings	790	780	222	48	275	297	533	659	546	534	13	62
4	Skara	708	556	28	16	114	96	170	163	328	329	27	23
5	Strängnäs	383	375	16	12	192	141	337	355	471	477	23	78
6	Västerås	4,874	4,874	247	332	1,362	1,560	1,728	1,700	165	165	8	17
7	Växjö	184	184	33	—	207	—	241	197	191	191	65	36
8	Lunds	1,179	1,128	37	74	537	555	832	919	237	231	9	13
9	Göteborgs	2,754	2,754	95	63	685	386	697	635	327	327	31	41
10	Kalmar	1,046	1,046	31	28	146	181	155	210	57	57	3	7
11	Karlstads	460	442	29	17	189	170	394	415	358	358	7	28
12	Härnösands	2,800	2,800	91	122	599	868	1,231	1,263	1,212	1,212	33	84
13	Visby	1,447	1,452	59	136	592	667	1,428	1,113	8	8	—	—
Hela riket		18,469	18,235	932	959	5,354	5,376	8,526	8,396	4,086	4,075	221	405

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.	
bruk eller i ringar.		Bönder på egna och andras hemman.									
Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.		Barn under 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
333	389	17,446	17,446	550	1,176	7,827	7,496	15,641	15,687	Upsala.	2
410	432	22,385	22,448	564	1,208	7,344	6,785	14,257	14,651	Linköpings.	3
448	415	18,826	18,830	641	1,417	7,829	6,332	16,201	16,426	Skara.	4
321	336	12,003	12,001	374	847	4,938	4,354	10,485	10,739	Strängnäs.	5
246	265	22,230	22,230	1,385	3,909	11,564	12,135	18,002	17,899	Västerås.	6
322	404	26,688	26,688	516	925	6,996	7,296	12,601	13,269	Växjö.	7
301	301	22,940	22,923	701	1,148	12,470	10,826	20,336	21,389	Lunds.	8
333	347	21,566	21,566	846	1,897	10,497	10,000	18,515	19,602	Göteborgs.	9
82	114	6,940	6,940	208	356	3,160	3,235	6,347	6,459	Kalmar.	10
379	360	16,721	16,728	690	1,239	7,946	7,658	16,788	16,511	Karlstads.	11
119	124	12,778	12,778	378	828	7,645	7,842	12,677	12,893	Härnösands.	12
75	96	3,193	3,197	174	390	876	1,431	2,392	2,434	Visby.	12
3,373	3,586	203,716	203,775	7,027	14,840	89,092	85,390	164,242	167,959	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Stift.			
byggare.				Torpare.									
Ogiftna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogiftna öfver 15 år.			Barn under 15 år.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
—	—	—	—	13	13	—	3	2	4	6	4	Stockholms stad.	1
45	45	133	143	5,668	5,668	150	396	1,069	1,110	4,486	4,299	Upsala.	2
64	86	260	397	9,247	9,245	333	749	1,539	1,745	6,048	6,487	Linköpings.	3
67	67	24	240	5,208	5,208	159	403	953	1,047	3,947	4,051	Skara.	4
52	65	271	289	6,603	6,599	168	317	1,043	1,088	4,913	5,052	Strängnäs.	5
43	61	121	126	3,277	3,277	146	346	913	998	2,923	2,909	Västerås.	6
22	19	172	206	3,132	3,132	226	235	304	279	3,796	3,461	Växjö.	7
43	39	157	181	6,897	6,908	201	554	960	1,060	4,877	5,175	Lunds.	8
72	63	248	273	3,989	3,989	189	560	803	956	3,456	3,625	Göteborgs.	9
12	22	56	50	1,270	1,270	44	107	252	304	938	1,080	Kalmar.	10
81	126	317	358	3,403	3,404	122	292	1,014	1,290	3,578	4,034	Karlstads.	11
630	597	1,242	1,239	1,928	1,928	72	249	304	452	1,376	1,315	Härnösands.	12
1	2	1	2	81	81	4	15	19	16	60	62	Visby.	12
1,132	1,192	3,002	3,504	50,716	50,722	1,814	4,226	9,175	10,349	40,404	41,554	Hela riket.	

År
1790.
(Forts.)

S t i f t.		(Forts.) Den i jordbruk med binä.											
		Fiskare och skärkarlar.								Arbetsföra backstugumän eller fria arbetshafva			
		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	10	10	—	4
2	Upsala	985	985	38	119	369	230	604	685	4,319	4,319	443	3,346
3	Linköpings	294	293	11	32	125	74	190	224	2,727	2,796	523	2,892
4	Skara	33	33	2	—	13	6	24	41	2,377	2,387	399	2,761
5	Strängnäs	290	290	23	19	79	52	184	198	2,192	2,298	380	2,412
6	Västerås	12	12	1	1	9	2	8	19	1,651	1,651	260	1,404
7	Växjö	—	—	—	—	—	—	—	—	1,668	1,668	408	503
8	Lunds	833	831	57	115	278	226	814	800	8,702	8,711	911	3,298
9	Göteborgs	1,489	1,489	77	146	464	487	826	1,003	2,758	2,758	466	2,055
10	Kalmar	64	64	7	14	31	16	40	43	1,563	1,563	181	1,152
11	Karlstads	8	8	—	—	2	1	13	13	2,229	2,260	363	1,920
12	Härnösands	292	292	10	40	80	113	171	188	1,445	1,445	185	884
13	Visby	58	58	5	15	9	25	9	20	418	435	31	367
	Hela riket	4,358	4,355	232	501	1,459	1,232	2,883	3,234	32,059	32,301	4,550	22,998

År
1790.
(Forts.)

S t i f t.		(Forts.) Den i jordbruk			
		Tjänstehjonen hos menige allmogen, hos ståndspersoner af alla på			
		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	4	4	—	5
2	Upsala	1,730	1,730	98	535
3	Linköpings	346	298	55	171
4	Skara	194	185	39	108
5	Strängnäs	1,436	1,399	136	455
6	Västerås	715	715	55	159
7	Växjö	45	45	2	11
8	Lunds	261	239	55	66
9	Göteborgs	105	105	52	128
10	Kalmar	44	44	10	12
11	Karlstads	1,133	1,133	85	165
12	Härnösands	459	459	42	119
13	Visby	99	104	3	27
	Hela riket	6,571	6,460	632	1,961

ringars sysselsatta folkmängden. (Forts.)												Stift.		
inhysesfolk och gatuhus- tare å landsbygden som eget bo.				Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitter hos sina barn eller andra.										
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn un- der 15 år.				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
3	1	6	3	—	—	—	—	4	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
928	1,449	2,795	2,944	2,684	2,684	1,168	3,390	73	122	91	122	—	Uppsala.	2
477	1,223	1,850	2,037	1,087	1,113	681	2,109	37	84	102	135	—	Linköpings.	3
525	934	1,962	1,876	952	955	700	1,942	32	59	27	34	—	Skara.	4
383	795	1,863	1,888	1,055	1,074	683	2,216	35	52	38	47	—	Strängnäs.	5
445	759	1,294	1,270	1,650	1,650	1,139	3,639	46	121	32	24	—	Västerås.	6
564	722	1,526	1,718	1,332	1,332	895	2,608	—	—	11	19	—	Växjö.	7
1,277	2,650	6,237	6,741	2,570	2,609	1,404	2,890	232	536	506	524	—	Lunds.	8
678	1,146	2,270	2,058	1,819	1,819	1,078	2,670	64	82	150	118	—	Göteborgs.	9
375	270	1,075	1,191	603	603	321	766	62	90	64	63	—	Kalmar.	10
471	1,054	2,038	2,969	1,068	1,070	776	1,808	—	—	—	—	—	Karlstads.	11
508	826	866	1,091	1,857	1,857	687	2,084	31	50	28	35	—	Härnösands.	12
46	146	261	265	407	394	220	443	4	—	—	—	—	Visby.	13
6,680	11,975	24,043	26,051	17,084	17,160	9,752	26,569	616	1,196	1,049	1,121	—	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.												Stift.	
torpare och inhysesfolk samt hos landet boende stånd.				S u m m a.									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		m.		kv.		s:a.					
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.								
21	28	3	2	98	112	210	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
10,602	14,628	2,294	2,091	83,565	94,386	177,951	—	—	—	—	—	Uppsala.	2
10,997	12,579	1,652	1,791	85,039	93,720	178,759	—	—	—	—	—	Linköpings.	3
8,478	9,512	1,182	1,270	72,270	77,692	149,962	—	—	—	—	—	Skara.	4
8,699	9,933	1,743	1,835	61,543	67,994	129,537	—	—	—	—	—	Strängnäs.	5
5,022	7,477	735	1,140	74,628	84,954	159,582	—	—	—	—	—	Västerås.	6
5,016	7,031	51	62	67,119	72,484	139,603	—	—	—	—	—	Växjö.	7
19,491	18,159	6,089	5,235	120,384	125,010	245,394	—	—	—	—	—	Lunds.	8
963	11,187	1,766	1,704	76,495	92,403	168,898	—	—	—	—	—	Göteborgs.	9
2,441	3,055	474	557	26,909	29,744	56,653	—	—	—	—	—	Kalmar.	10
8,780	11,245	2,186	2,366	71,117	79,057	150,174	—	—	—	—	—	Karlstads.	11
5,018	7,466	1,056	1,024	53,415	59,841	113,256 ⁹⁾	—	—	—	—	—	Härnösands.	12
578	1,459	269	262	9,884	12,014	21,898	—	—	—	—	—	Visby.	13
86,500	113,759	19,500	19,339	802,466	889,411	1,691,877⁹⁾	—	—	—	—	—	Hela riket.	

År
1795.

L ä n .	Hela folkmängden.			Den i jordbruk med						
				Adel och ståndspersoner som idka landt allmänhet landtmannana						
				Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		
	m.	kv.	s:a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	34,632	40,559	75,191	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	44,137	48,639	92,776	300	298	38	74	108	142
3	Upsala	37,270	41,143	78,413	184	178	22	42	86	90
4	Södermanlands	45,387	49,037	94,424	217	205	17	52	83	104
5	Östergötlands	73,951	81,061	155,012	367	359	31	89	130	174
6	Jönköpings	54,416	58,912	113,328	318	316	26	93	146	165
7	Kronobergs	41,005	44,762	85,767	168	154	20	45	65	102
8	Kalmar	61,493	68,154	129,647	235	233	15	60	103	117
9	Gottlands	13,817	16,195	30,012	104	105	5	26	45	67
10	Blekinge	23,999	30,994	59,993	81	82	9	21	31	47
11	Kristianstads	55,056	58,208	113,264	131	126	13	16	58	75
12	Malmöhus	67,525	69,251	136,776	142	135	13	22	70	85
13	Hallands	33,166	36,502	69,668	67	66	15	28	58	84
14	Göteborgs och Bohus	54,417	56,146	110,563	167	167	26	25	84	80
15	Älfsborgs	71,857	76,287	148,144	268	266	26	57	154	182
16	Skaraborgs	64,930	70,009	134,939	480	472	45	95	147	233
17	Värmlands	62,997	67,100	130,097	241	232	19	49	161	177
18	Örebro	45,224	49,363	94,587	176	172	11	49	88	117
19	Västmanlands	37,770	43,081	80,851	160	160	27	49	74	88
20	Kopparbergs	56,157	62,931	119,088	166	156	19	54	78	86
21	Gäflborgs	38,363	42,864	81,227	86	85	2	7	36	53
22	Västernorrlands	37,507	41,973	79,480	133	131	9	16	49	52
23	Jämtlands									
24	Västerbottens									
25	Norrbottnens	32,810	35,080	67,890	84	84	3	15	23	26
	Hela riket	1,092,886	1,188,251	2,281,137	4,275	4,182	411	984	1,877	2,346

År
1795.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) Den i jordbruk med binä-												
	Bönder som jämte landtbruk idka andra näringar.								N y -				
	Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
2	Stockholms län . . .	935	935	35	51	290	291	495	565	52	51	—	8
3	Upsala	131	129	7	5	50	57	113	117	44	44	2	4
4	Södermanlands	285	239	14	40	96	71	168	187	358	357	19	47
5	Östergötlands	705	701	29	39	273	212	443	418	243	239	13	15
6	Jönköpings	438	430	17	4	159	103	220	219	494	494	49	94
7	Kronobergs	208	142	13	1	102	35	96	73	313	314	17	16
8	Kalmar	1,812	1,806	32	40	292	286	445	431	253	253	9	16
9	Gottlands	1,416	1,344	42	89	511	540	815	850	3	3	—	—
10	Blekinge	494	494	28	23	194	169	360	350	14	14	—	—
11	Kristianstads	65	64	—	1	70	68	65	75	120	120	3	18
12	Malmöhus	245	206	14	8	123	79	95	80	170	170	2	8
13	Hallands	144	144	43	4	66	59	122	88	87	87	13	17
14	Göteborgs och Bohus	1,424	1,424	85	29	756	381	668	686	170	170	7	9
15	Älfsborgs	629	391	10	8	69	57	136	171	256	256	10	29
16	Skaraborgs	459	352	20	9	103	84	135	128	313	311	18	29
17	Värmlands	421	375	32	11	133	63	179	200	394	383	12	24
18	Örebro	405	405	17	31	251	252	368	374	202	202	9	42
19	Västmanlands	395	395	10	24	173	125	333	398	52	52	12	13
20	Kopparbergs	3,386	3,253	264	235	622	934	832	910	109	109	4	11
21	Gäflborgs	802	801	16	9	200	209	437	464	86	84	1	12
22	Västernorrlands	1,194	661	15	25	188	239	312	314	225	225	9	18
23	Jämtlands												
24	Västerbottens												
25	Norrbottnens	1,107	1,107	27	37	821	908	1,211	1,229	1,546	1,546	39	103
	Hela riket	17,100	15,798	770	723	5,542	5,222	8,048	8,327	5,504	5,484	248	533

Bönder på egna och andras hemman.										Län.	
Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
202	215	6,589	6,585	243	437	2,948	2,714	5,401	5,616	Stockholms län.	2
122	119	5,429	5,423	238	417	2,575	2,282	4,765	4,680	Upsala.	3
132	137	6,141	6,104	185	407	2,555	2,463	5,691	5,443	Södermanlands.	4
251	333	10,832	10,824	407	716	4,926	4,620	9,242	9,326	Östergötlands.	5
247	236	12,244	12,245	394	839	4,477	4,546	9,877	9,753	Jönköpings.	6
121	137	9,970	9,972	364	533	3,251	2,952	9,179	8,769	Kronobergs.	7
161	197	12,239	12,238	358	752	5,311	5,200	10,417	10,759	Kalmar.	8
80	77	3,092	3,096	155	336	2,088	1,396	2,653	2,519	Gottlands.	9
67	65	3,659	3,659	184	252	2,066	1,631	3,726	3,679	Blekinge.	10
113	114	9,035	9,009	256	420	4,667	4,358	8,722	8,611	Kristianstads.	11
94	134	9,466	9,452	242	430	4,771	4,765	9,024	9,092	Malmöhus.	12
99	59	8,524	8,524	314	705	4,222	4,706	7,070	7,332	Hallands.	13
168	189	7,785	7,785	375	603	4,475	3,987	7,320	7,065	Göteb. o. Bohus.	14
260	240	15,871	15,865	520	877	6,941	5,893	15,117	14,709	Älfsborgs.	15
321	295	13,518	13,524	511	942	6,010	4,978	11,276	11,489	Skaraborgs.	16
247	278	12,345	12,370	467	837	5,216	4,469	13,342	13,280	Värmlands.	17
165	154	7,221	7,210	303	632	3,744	3,366	7,120	7,234	Örebro.	18
99	146	5,994	5,994	222	448	2,397	2,149	5,231	5,449	Västmanlands.	19
121	143	15,784	15,784	1,118	2,803	8,795	9,074	13,861	12,139	Kopparbergs.	20
71	58	5,588	5,583	119	300	2,827	2,741	5,836	5,693	Gäfleborgs.	21
56	58	7,993	7,993	233	560	4,177	4,572	7,544	7,449	{Västernorrlands.	22
65	65	4,558	4,557	168	206	3,388	3,666	5,674	5,903	{Jämtlands.	23
										{Västerbottens.	24
										{Norrbottens.	25
3,262	3,449	193,877	193,796	7,376	14,452	91,827	86,528	178,088	175,989	Hela riket.	

Byggare.										Län.			
Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.			Barn under 15 år.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
—	—	—	—	14	14	1	6	1	7	10	18	Stockholms stad.	1
8	6	33	30	3,603	3,594	140	222	768	748	2,661	2,580	Stockholms län.	2
9	10	24	25	2,272	2,270	87	190	444	469	1,968	1,708	Upsala.	3
42	41	265	292	3,974	3,967	88	226	657	633	3,787	3,420	Södermanlands.	4
20	31	182	206	7,165	7,145	237	636	1,053	1,272	5,288	5,262	Östergötlands.	5
64	72	329	356	3,117	3,118	191	406	565	651	2,215	2,391	Jönköpings.	6
30	22	178	160	2,237	2,240	91	227	598	571	1,790	1,924	Kronobergs.	7
53	55	182	186	3,430	3,430	101	236	826	859	2,879	2,703	Kalmar.	8
—	—	4	1	72	72	3	17	6	12	46	42	Gottlands.	9
2	2	—	—	891	891	46	68	240	222	704	769	Blekinge.	10
22	25	107	131	3,409	3,407	161	307	691	816	2,669	2,582	Kristianstads.	11
13	20	137	141	3,564	3,559	117	204	548	589	2,171	2,451	Malmöhus.	12
22	13	67	54	1,142	1,142	45	156	145	253	1,021	979	Hallands.	13
37	37	120	168	2,906	2,906	144	299	300	366	1,994	2,230	Göteb. o. Bohus.	14
49	48	245	221	3,774	3,772	114	233	624	647	3,157	2,993	Älfsborgs.	15
56	57	213	210	4,673	4,709	132	316	930	961	3,708	3,632	Skaraborgs.	16
119	128	355	391	2,389	2,337	97	203	865	1,010	2,801	2,819	Värmlands.	17
30	60	226	189	3,181	3,185	133	367	964	957	2,997	3,029	Örebro.	18
19	21	41	50	2,119	2,119	74	225	322	399	1,725	1,645	Västmanlands.	19
78	64	95	100	479	479	43	96	224	324	495	416	Kopparbergs.	20
28	24	59	71	836	836	22	77	162	190	840	774	Gäfleborgs.	21
105	111	260	256	2,227	2,228	70	326	425	493	1,352	1,104	{Västernorrlands.	22
												{Jämtlands.	23
												{Västerbottens.	24
												{Norrbottens.	25
1,651	1,664	4,717	4,975	57,643	57,589	2,144	5,117	11,408	12,510	46,447	45,711	Hela riket.	

År
1795.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med binä-													
		Fiskare och skärkarlar.								Arbetsföra backstugu- eller fria arbetare å lands-					
		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifna öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad . . .	1	1	1	—	—	—	—	—	11	11	1	1		
2	Stockholms län . . .	741	741	42	80	232	174	358	401	1,058	1,068	236	1,211		
3	Upsala . . .	75	75	2	3	8	23	54	60	1,031	1,038	140	1,000		
4	Södermanlands . . .	162	162	23	35	49	47	102	89	1,197	1,225	237	1,421		
5	Östergötlands . . .	87	87	8	4	22	20	43	49	2,555	2,557	373	1,937		
6	Jönköpings . . .	30	30	1	—	31	3	36	39	1,393	1,395	271	1,262		
7	Kronobergs . . .	14	14	3	—	6	2	8	9	1,292	1,294	398	1,718		
8	Kalmar . . .	246	246	19	34	90	87	184	194	2,035	2,033	377	2,094		
9	Gottlands . . .	34	34	1	6	4	6	19	20	536	537	44	430		
10	Blekinge . . .	184	184	12	42	68	40	155	137	1,575	1,577	271	808		
11	Kristianstads . . .	332	330	31	48	156	180	292	309	3,210	3,222	417	1,353		
12	Malmöhus . . .	427	426	25	78	187	220	406	341	4,666	4,706	469	1,765		
13	Hallands . . .	45	45	3	35	17	12	36	47	971	971	157	813		
14	Göteborgs och Bohus	509	509	30	34	134	55	322	283	1,119	1,119	234	613		
15	Älfsborgs . . .	2	2	1	—	13	1	2	2	1,720	1,727	368	1,666		
16	Skaraborgs . . .	93	90	4	4	21	6	37	36	1,839	1,848	306	2,117		
17	Värmlands . . .	23	23	1	—	1	—	14	30	1,525	1,478	236	1,263		
18	Örebro . . .	17	17	1	—	6	1	27	9	1,291	1,310	217	1,235		
19	Västmanlands . . .	26	26	2	4	15	2	17	34	1,065	1,083	164	1,188		
20	Kopparbergs . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	516	516	111	434		
21	Gäflleborgs . . .	257	257	16	62	85	73	156	178	1,967	1,969	132	1,068		
22	Västernorrlands . . .	273	273	18	49	88	102	125	168	524	524	82	467		
23	Jämtlands . . .			1	12	2	15	22	24			967	967	130	469
24	Västerbottens . . .			29	29	1	12	2	15			22	24	967	967
25	Norrbottnens . . .	29	29	1	12	2	15	22	24	967	967	130	469		
	Hela riket	3,607	3,601	245	530	1,236	1,069	2,415	2,459	34,063	34,175	5,371	26,333		

År
1795.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk					
		Tjänstehjonen hos menige allmogen, hos ståndspersoner af alla på					
		Giftna.		Änklingar och änkor.			
		m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad . . .	5	5	3	11		
2	Stockholms län . . .	1,198	1,183	77	307		
3	Upsala . . .	747	745	49	177		
4	Södermanlands . . .	1,272	1,253	87	281		
5	Östergötlands . . .	525	495	56	180		
6	Jönköpings . . .	189	186	77	206		
7	Kronobergs . . .	49	46	8	21		
8	Kalmar . . .	197	190	20	69		
9	Gottlands . . .	129	126	12	39		
10	Blekinge . . .	46	46	10	8		
11	Kristianstads . . .	132	133	20	29		
12	Malmöhus . . .	203	174	16	17		
13	Hallands . . .	71	72	32	108		
14	Göteborgs och Bohus	59	59	30	71		
15	Älfsborgs . . .	286	280	79	207		
16	Skaraborgs . . .	184	176	33	70		
17	Värmlands . . .	1,227	1,222	88	148		
18	Örebro . . .	534	533	50	131		
19	Västmanlands . . .	520	517	32	119		
20	Kopparbergs . . .	605	605	23	64		
21	Gäflleborgs . . .	585	576	20	75		
22	Västernorrlands . . .	514	514	16	83		
23	Jämtlands . . .			392	396	25	30
24	Västerbottens . . .			392	396	25	30
25	Norrbottnens . . .	392	396	25	30		
	Hela riket	9,669	9,592	863	2,451		

ingarsysselsatta folkmängden. (Forts.)												Län.	
Inhyesfolk o. gatuhusmän ygden som hafva eget bo.				Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitta hos sina barn eller andra.									
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öf- ver 15 år.		Barn un- der 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	1	5	8	—	—	1	7	—	1	—	—	Stockholms stad.	1
160	302	602	602	492	494	397	1,284	26	23	36	48	Stockholms län.	2
832	1,212	823	859	596	593	328	1,209	9	4	21	22	Upsala.	3
151	361	779	840	665	655	332	1,308	16	33	23	41	Södermanlands.	4
273	686	1,664	1,713	707	714	476	1,368	8	19	19	20	Östergötlands.	5
386	696	916	993	845	844	471	1,597	27	64	29	42	Jönköpings.	6
447	1,075	992	1,074	947	946	486	1,284	96	183	129	100	Kronobergs.	7
591	1,336	1,475	1,682	1,041	1,041	535	1,643	126	180	87	90	Kalmar.	8
38	168	359	374	423	415	220	550	10	9	1	1	Gottlands.	9
407	749	1,235	1,231	390	390	221	436	67	118	95	75	Blekinge.	10
733	1,097	2,260	2,321	1,636	1,664	666	1,412	202	330	216	267	Kristianstads.	11
536	1,111	3,311	3,486	1,012	1,011	541	1,220	100	167	199	257	Malmöhus.	12
293	618	712	662	663	668	454	1,067	31	48	36	31	Hallands.	13
191	291	731	749	340	340	408	833	31	26	29	57	Göteb. o. Bohus.	14
999	1,229	1,485	1,498	1,045	1,046	790	1,882	50	56	46	45	Älfsborgs.	15
538	903	1,465	1,445	602	601	540	1,573	24	38	23	27	Skaraborgs.	16
339	863	1,507	1,495	951	968	644	1,711	8	17	4	8	Värmlands.	17
361	622	1,365	1,202	624	621	395	1,281	26	45	12	17	Örebro.	18
177	492	898	954	1,037	1,039	457	1,286	23	35	55	49	Västmanlands.	19
179	233	487	470	946	979	686	2,685	54	71	1	3	Kopparbergs.	20
277	486	1,131	1,102	1,050	1,049	447	1,346	50	76	66	75	Gäflleborgs.	21
81	284	352	389	972	972	374	1,203	19	47	6	8	Västernorrlands.	22
382	466	511	603	939	939	338	763	45	29	20	35	Jämtlands.	23
8,372	15,281	25,065	25,752	17,923	17,989	10,207	28,948	1,048	1,619	1,153	1,318	Västerbottens.	24
												Norrbottnens.	25
												Hela riket.	

ned binäringar sysselsatta folkmängden.												Län.
orpare och inhyesfolk samt hos andet boende stånd.				S u m m a.								
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		m.		kv.		s.a.				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.							
20	42	10	11	85	144	229	Stockholms stad.	1				
4,891	5,818	1,115	1,142	34,755	38,198	72,953	Stockholms län.	2				
3,739	4,210	857	836	27,582	30,017	57,599	Upsala.	3				
5,378	5,777	1,430	1,564	36,114	38,990	75,104	Södermanlands.	4				
8,284	8,997	1,206	1,509	56,693	61,602	118,295	Östergötlands.	5				
4,206	4,963	674	760	44,335	48,855	93,190	Jönköpings.	6				
2,764	3,429	256	353	36,287	39,686	75,973	Kronobergs.	7				
4,718	5,812	732	825	49,045	54,850	103,895	Kalmar.	8				
941	1,267	328	284	11,455	12,035	23,490	Gottlands.	9				
2,287	2,715	132	168	18,875	20,126	39,001	Blekinge.	10				
7,909	7,981	1,010	1,026	49,399	51,837	101,236	Kristianstads.	11				
10,418	9,115	2,866	2,063	55,926	57,414	113,340	Malmöhus.	12				
2,925	3,713	478	420	29,835	33,535	63,370	Hallands.	13				
4,356	4,728	1,235	1,188	35,836	37,041	72,877	Göteb. o. Bohus.	14				
6,291	8,098	1,936	1,947	62,499	66,024	128,523	Älfsborgs.	15				
6,000	7,247	756	812	54,816	59,306	114,122	Skaraborgs.	16				
6,758	8,088	1,437	1,662	53,833	57,963	111,796	Värmlands.	17				
4,186	5,180	632	789	36,314	39,958	76,272	Örebro.	18				
3,640	4,748	606	743	27,302	31,326	58,628	Västmanlands.	19				
1,979	2,761	515	711	47,572	51,370	98,942	Kopparbergs.	20				
3,944	5,227	993	1,091	27,775	31,298	59,073	Gäflleborgs.	21				
3,234	4,583	710	902	32,255	36,160	68,415	Västernorrlands.	22				
2,368	3,121	546	608	25,100	27,665	52,765	Jämtlands.	23				
101,236	117,620	20,460	21,414	853,688	925,400	1,779,088	Västerbottens.	24				
							Norrbottnens.	25				
							Hela riket.					

År
1800.

L ä n.	Den i jordbruk med									
	Adel och ståndspersoner som idka landt- allmänhet landtmannänä-									Ogifta öfver 15 år.
	Hela folkmängden.			Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		
	m.	kv.	s.a.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	34,332	41,185	75,517	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	46,068	50,212	96,280	305	301	36	69	130	150
3	Upsala	38,787	42,344	81,131	167	164	19	35	88	78
4	Södermanlands . . .	46,370	50,177	96,547	214	212	32	52	84	110
5	Östergötlands . . .	75,394	82,663	158,057	349	344	26	103	150	210
6	Jönköpings	54,899	59,581	114,480	281	281	20	58	135	159
7	Kronobergs	41,921	45,683	87,604	179	179	15	29	80	108
8	Kalmar	61,827	67,721	129,548	238	236	19	57	114	118
9	Gottlands	14,596	16,695	31,291	113	111	11	27	61	83
10	Blekinge	30,296	32,106	62,402	97	97	8	11	29	29
11	Kristanstads	56,991	59,690	116,681	188	182	26	36	100	124
12	Malmöhus	70,049	72,007	142,056	132	128	15	28	62	60
13	Hallands	34,252	37,347	71,599	72	71	7	19	32	77
14	Göteborgs och Bohus	57,259	59,415	116,674	137	141	18	26	95	102
15	Älfsborgs	74,267	78,670	152,937	278	278	25	46	134	147
16	Skaraborgs	65,277	70,420	135,697	375	344	49	101	160	211
17	Värmlands	65,566	69,872	135,438	228	225	22	50	183	202
18	Örebro	45,582	49,443	95,025	133	134	19	39	77	100
19	Västmanlands	40,555	46,028	86,583	163	165	19	40	63	71
20	Kopparbergs	58,172	64,452	122,624	136	130	17	40	71	84
21	Gäflleborgs	39,441	43,819	83,260	78	79	7	11	42	44
22	Västernorrlands . . .	40,199	44,301	84,500	141	138	4	16	38	35
23	Jämtlands									
24	Västerbottens									
25	Norrbottnens	34,378	36,994	71,372	70	70	3	13	25	16
	Hela riket	1,126,478	1,220,825	2,347,303	4,074	4,010	417	906	1,953	2,318

År
1800.
(Forts.)

L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med binä-											
	Bönder som jämte landtbruk idka andra näringar.								N y			
	Giftna.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Giftna.		Änklingar och änkor.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	815	815	40	34	265	153	523	548	96	95	5
3	Upsala	153	149	8	9	62	73	1,133	140	60	59	3
4	Södermanlands . . .	160	161	12	16	69	67	122	152	255	256	24
5	Östergötlands . . .	884	759	42	65	347	318	552	591	236	233	11
6	Jönköpings	470	458	26	10	187	84	267	282	450	450	45
7	Kronobergs	208	208	35	22	91	87	100	107	258	258	26
8	Kalmar	1,233	882	48	39	522	462	730	754	218	218	10
9	Gottlands	1,679	1,679	37	106	507	568	969	965	8	8	1
10	Blekinge	1,269	1,269	33	29	175	150	339	329	47	47	1
11	Kristianstads	286	277	14	38	128	123	131	146	147	147	—
12	Malmöhus	353	319	11	8	75	73	230	225	160	161	2
13	Hallands	733	123	19	14	250	58	101	114	93	93	2
14	Göteborgs och Bohus	1,941	1,932	161	103	1,368	909	1,641	1,593	127	129	5
15	Älfsborgs	818	449	26	14	91	78	142	155	290	290	9
16	Skaraborgs	769	650	24	8	292	187	515	516	280	280	17
17	Värmlands	469	457	32	14	186	68	166	168	376	376	14
18	Örebro	231	200	8	7	96	103	203	199	246	246	7
19	Västmanlands	389	386	15	32	151	135	350	394	71	71	7
20	Kopparbergs	3,670	3,029	361	235	774	622	1,156	804	96	95	9
21	Gäflleborgs	690	689	19	32	378	420	672	692	66	66	—
22	Västernorrlands . . .	1,340	1,071	24	46	102	94	147	166	222	222	5
23	Jämtlands											
24	Västerbottens											
25	Norrbottnens	1,990	1,990	66	83	1,099	1,094	1,513	1,519	1,548	1,548	38
	Hela riket	20,550	17,952	1,061	964	7,215	5,926	11,702	10,559	5,350	5,348	241

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.	
bruk eller i ringar.		Bönder på egna och andras hemman.									
Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
118	192	6,694	6,687	230	422	2,796	2,357	5,386	5,698	Stockholms län.	2
112	109	5,502	5,501	214	389	2,632	2,399	4,802	4,782	Upsala.	3
142	182	6,157	6,156	222	394	2,580	2,552	5,330	5,714	Södermanlands.	4
263	307	10,452	10,449	359	716	4,888	4,226	9,071	8,990	Östergötlands.	5
195	171	12,352	12,352	478	970	4,906	4,229	11,140	11,019	Jönköpings.	6
132	139	9,814	9,814	349	544	3,814	2,722	8,272	8,066	Kronobergs.	7
322	222	11,874	11,874	370	754	5,487	5,229	11,086	11,173	Kalmar.	8
84	82	3,503	3,500	156	373	1,152	1,493	2,845	2,784	Gottlands.	9
54	60	3,674	3,674	181	227	1,945	1,595	3,338	3,552	Blekinge.	10
73	95	9,095	9,095	293	431	4,858	4,551	8,516	8,541	Kristianstads.	11
96	128	9,128	9,119	265	366	4,540	4,044	9,281	9,302	Malmöhus.	12
50	55	7,974	7,974	317	742	3,876	3,981	7,548	6,420	Hallands.	13
181	161	8,312	8,280	513	709	5,260	4,665	8,375	8,303	Göteb. o. Bohus.	14
250	252	15,341	15,341	568	1,090	8,048	6,768	15,706	15,666	Älfsborgs.	15
279	291	12,650	12,641	539	1,087	6,387	5,242	11,873	12,280	Skaraborgs.	16
241	246	12,525	12,515	501	1,030	6,214	5,836	13,738	13,658	Värmlands.	17
143	134	7,079	7,071	253	543	3,443	3,023	7,034	7,086	Örebro.	18
97	138	6,156	6,157	223	515	2,558	2,257	5,249	5,401	Västmanlands.	19
107	107	15,043	15,043	1,089	2,424	8,301	8,573	13,078	12,370	Kopparbergs.	20
61	60	5,677	5,677	111	305	2,978	2,902	5,587	5,541	Gäflleborgs.	21
95	99	8,202	8,203	195	548	4,392	4,220	7,519	7,627	Västernorrlands.	22
44	32	4,827	4,828	188	263	3,863	4,223	6,106	6,143	Jämtlands.	23
3,139	3,262	192,031	191,951	7,614	14,842	94,918	87,087	180,880	180,116	Västerbottens.	24
										Norrbottens.	25
										Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.			
byggare.		T o r p a r e.											
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.				Barn under 15 år.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			m.	kv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
23	10	66	62	3,365	3,363	95	224	801	645	2,846	2,832	Stockholms län.	2
10	4	39	38	2,234	2,236	81	189	466	443	1,836	1,736	Upsala.	3
37	31	137	180	4,350	4,346	147	234	663	632	3,632	3,861	Södermanlands.	4
36	46	202	181	7,592	7,592	249	524	1,384	1,515	5,405	5,860	Östergötlands.	5
99	170	497	456	3,523	3,523	145	281	634	611	2,309	2,302	Jönköpings.	6
28	31	129	196	2,281	2,280	128	212	480	532	1,562	1,700	Kronobergs.	7
37	45	195	174	3,641	3,641	140	262	845	1,003	2,785	3,058	Kalmar.	8
1	—	5	5	82	82	4	10	10	15	67	68	Gottlands.	9
4	1	29	29	1,293	1,293	46	75	307	268	1,134	1,103	Blekinge.	10
20	16	67	84	3,810	3,881	138	375	652	737	3,013	3,035	Kristianstads.	11
10	12	137	140	3,648	3,645	106	183	481	641	3,026	3,088	Malmöhus.	12
8	17	92	73	1,324	1,313	47	145	186	259	1,084	1,185	Hallands.	13
12	21	98	135	3,007	2,988	204	366	605	635	2,442	2,499	Göteb. o. Bohus.	14
75	67	230	235	3,958	3,961	181	371	886	870	3,127	3,094	Älfsborgs.	15
59	44	237	231	5,085	5,085	146	369	1,167	1,233	4,131	4,221	Skaraborgs.	16
119	134	341	370	2,953	2,951	127	232	1,106	1,074	3,225	3,386	Värmlands.	17
58	77	257	257	3,312	3,302	114	325	1,173	998	3,079	3,296	Örebro.	18
13	27	66	52	2,138	2,138	68	193	407	418	1,719	1,620	Västmanlands.	19
35	30	147	125	425	425	27	65	208	195	386	422	Kopparbergs.	20
15	18	56	74	1,152	1,152	33	124	227	252	917	952	Gäflleborgs.	21
70	67	214	208	2,782	2,781	99	366	515	611	2,230	2,250	Västernorrlands.	22
1,016	1,033	1,700	1,833	353	353	11	37	235	284	369	339	Jämtlands.	23
1,785	1,901	4,941	5,138	62,308	62,331	2,336	5,162	13,438	13,921	50,324	51,907	Västerbottens.	24
												Norrbottens.	25
												Hela riket.	

År
1800.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med binä-													
		Fiskare och skärkarlar.								Arbetsföra backstuguller fria arbetare å lands-					
		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	738	736	37	69	106	96	263	289	1,127	1,121	231	1,320	—	—
3	Upsala	61	61	1	4	9	15	43	45	1,106	1,036	141	936	—	—
4	Södermanlands	246	246	18	34	76	48	181	183	1,261	1,257	259	1,309	—	—
5	Östergötlands	235	234	5	10	38	26	119	112	2,581	2,579	441	2,127	—	—
6	Jönköpings	13	13	—	—	1	1	6	9	1,324	1,328	321	1,825	—	—
7	Kronobergs	8	8	1	—	5	1	3	5	1,276	1,280	300	1,548	—	—
8	Kalmar	297	297	12	23	85	107	188	206	2,689	2,690	395	2,142	—	—
9	Gottlands	35	35	1	10	2	7	18	28	691	693	31	445	—	—
10	Blekinge	266	266	13	54	94	63	218	194	1,588	1,588	302	842	—	—
11	Kristianstads	313	300	16	70	166	183	241	266	3,538	3,569	462	1,174	—	—
12	Malmöhus	568	566	35	156	109	112	544	560	5,893	5,841	503	1,895	—	—
13	Hallands	34	34	1	8	13	8	24	29	1,485	1,487	227	820	—	—
14	Göteborgs och Bohus	1,952	1,927	96	241	727	634	1,569	1,510	1,119	1,113	253	635	—	—
15	Älfsborgs	4	4	—	—	19	—	3	—	2,120	2,133	572	2,580	—	—
16	Skaraborgs	7	7	—	—	7	1	2	—	2,064	2,068	419	2,508	—	—
17	Värmlands	16	16	3	—	2	1	25	18	1,796	1,846	318	1,489	—	—
18	Örebro	3	3	—	—	1	—	2	4	1,355	1,384	237	1,241	—	—
19	Västmanlands	9	9	—	2	3	4	6	14	1,264	1,276	180	1,304	—	—
20	Kopparbergs	4	4	—	4	—	—	3	4	567	567	70	346	—	—
21	Gäflleborgs	262	262	17	52	75	79	163	191	1,839	1,846	160	1,232	—	—
22	Västernorrlands	115	115	8	14	41	19	47	76	626	632	106	585	—	—
23	Jämtlands														
24	Västerbottens														
25	Norrbottnens	81	81	4	11	18	29	44	46	1,022	1,036	108	435	—	—
	Hela riket	5,267	5,224	268	762	1,597	1,434	3,712	3,789	38,331	38,370	6,036	28,798	—	—

År
1800.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk			
		Tjänstehjonen hos menige allmogen, hos ståndspersoner af alla på			
		Gifta.		Änklingar och änkor.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—
2	Stockholms län	1,489	1,511	94	32
3	Upsala	913	907	56	192
4	Södermanlands	1,299	1,301	101	330
5	Östergötlands	730	696	74	299
6	Jönköpings	74	72	13	19
7	Kronobergs	50	51	7	45
8	Kalmar	290	290	14	88
9	Gottlands	104	104	—	12
10	Blekinge	104	104	8	10
11	Kristianstads	126	106	10	13
12	Malmöhus	230	208	27	50
13	Hallands	105	93	26	16
14	Göteborgs och Bohus	25	25	42	101
15	Älfsborgs	201	198	52	114
16	Skaraborgs	203	205	31	69
17	Värmlands	1,054	1,007	104	139
18	Örebro	438	432	29	48
19	Västmanlands	645	650	29	82
20	Kopparbergs	632	632	47	140
21	Gäflleborgs	763	763	43	59
22	Västernorrlands	447	447	20	102
23	Jämtlands				
24	Västerbottens				
25	Norrbottnens	278	272	16	65
	Hela riket	10,200	10,074	843	2,025

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Inhyesfolk o. gatuhusmän bygden som hafva eget bo.				Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitter hos sina barn eller andra.								Län.	
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		Gifta.		Änklingar och änkor.		Ogifta öf- ver 15 år.		Barn un- der 15 år.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
183	439	785	823	628	631	409	1,445	25	43	18	21	Stockholms län.	2
781	776	763	841	669	670	389	1,320	14	26	37	34	Upsala.	3
201	443	897	982	760	761	424	1,316	22	54	52	42	Södermanlands.	4
462	894	1,951	1,906	642	660	455	1,317	21	28	18	15	Östergötlands.	5
443	996	921	1,046	864	864	533	1,758	50	80	44	59	Jönköpings.	6
538	1,390	1,071	1,098	986	987	490	1,379	154	218	166	155	Kronobergs.	7
656	1,573	1,779	1,804	1,107	1,107	687	1,601	149	230	125	162	Kalmar.	8
63	184	431	436	445	447	190	557	4	3	9	6	Gottlands.	9
384	960	848	876	483	483	290	564	113	142	111	106	Blekinge.	10
822	1,660	2,594	2,592	1,362	1,363	687	1,571	191	329	224	219	Kristianstads.	11
533	1,220	4,252	4,384	1,180	1,193	691	1,495	91	174	211	242	Malmöhus.	12
241	498	883	893	851	902	505	1,273	40	145	53	41	Hallands.	13
296	535	722	864	298	305	536	1,094	24	50	34	41	Göteb. o. Bohus.	14
541	1,038	1,959	1,930	986	988	731	2,108	89	125	64	72	Älfsborgs.	15
759	1,351	1,777	1,805	621	621	478	1,191	49	56	35	42	Skaraborgs.	16
514	1,285	1,898	1,874	867	879	646	1,444	6	23	2	3	Värmlands.	17
472	743	1,388	1,193	651	668	435	1,427	13	46	38	31	Örebro.	18
250	679	981	1,005	1,042	1,043	428	1,313	33	49	66	49	Västmanlands.	19
207	285	511	519	988	988	763	2,892	13	28	2	4	Kopparbergs.	20
362	657	1,176	1,221	1,031	1,031	441	1,329	87	129	95	92	Gäfleborgs.	21
108	243	461	420	1,113	1,113	442	1,550	16	55	51	42	Västernorrlands.	22
406	606	692	762	938	939	385	816	54	41	19	30	Jämtlands.	23
9,222	18,405	28,740	29,274	18,512	18,643	11,035	30,760	1,258	2,074	1,474	1,508	Västerbottens.	24
												Norrbottnens.	25
												Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.

torpare och inhyesfolk samt hos landet boende stånd.				S u m m a.			Län.	
Ogifta öfver 15 år.		Barn under 15 år.		m.	kv.	s.a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s.a.		
—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
5,308	6,118	1,403	1,461	35,836	39,269	75,105	Stockholms län.	2
3,657	4,130	849	912	27,754	30,070	57,824	Upsala.	3
5,342	5,637	1,238	1,344	36,383	40,257	76,640	Södermanlands.	4
8,159	8,708	1,402	1,478	58,006	62,414	120,420	Östergötlands.	5
4,098	5,026	342	411	46,256	50,659	96,915	Jönköpings.	6
2,745	3,183	173	224	35,520	38,460	73,980	Kronobergs.	7
4,988	5,978	728	771	51,570	57,147	108,717	Kalmar.	8
1,060	1,505	231	182	11,418	13,295	24,713	Gottlands.	9
2,295	2,673	248	248	19,552	21,236	40,788	Blekinge.	10
8,643	9,110	521	487	50,912	54,343	105,255	Kristianstads.	11
10,847	9,472	2,490	2,052	59,293	60,673	119,966	Malmöhus.	12
3,524	4,172	570	500	31,294	33,349	64,643	Hallands.	13
3,775	3,450	708	674	41,567	42,372	83,939	Göteb. o. Bohus.	14
7,052	7,845	1,355	1,524	64,854	69,175	134,029	Älfsborgs.	15
5,209	6,121	532	572	55,627	60,327	115,954	Skaraborgs.	16
6,175	7,550	1,143	1,335	56,482	61,189	117,671	Värmlands.	17
3,882	4,793	598	584	35,969	39,253	75,222	Örebro.	18
3,867	4,900	670	788	28,490	32,445	60,935	Västmanlands.	19
2,099	2,728	594	616	45,675	49,896	95,571	Kopparbergs.	20
3,641	4,950	700	848	27,862	32,001	59,863	Gäfleborgs.	21
3,233	4,649	665	669	34,222	38,144	72,366	Västernorrlands.	22
2,533	3,530	374	468	27,368	30,263	57,631	Jämtlands.	23
102,132	116,228	17,534	18,148	881,910	956,237	1,838,147	Västerbottens.	24
							Norrbottnens.	25
							Hela riket.	

År
1805.

L ä n.	Hela folkmängden.			D e n i j o r d b r u k				
				Änkor efter ståndspersoner, som sköta landbruk.			Ur tjänst gångna m. fl. (possessionater, vissa landtmän m. fl.)	
	m.	kv.	sa.	Änkor.	Omyndiga barn.			
					m.	kv.		
1	Stockholms stad . .	33,267	39,385	72,652	—	—	—	3,015 ¹⁰⁾
2	Stockholms län . .	47,388	51,989	99,377	101	29	29	927
3	Upsala	40,141	44,000	84,141	525	120	190	1,026
4	Södermanlands . .	47,638	51,123	98,761	69	5	9	887
5	Östergötlands . .	77,778	85,081	162,859	249	67	89	1,973
6	Jönköpings	55,705	61,676	117,381	94	34	47	844
7	Kronobergs	42,636	46,995	89,631	49	4	32	459
8	Kalmar	65,359	70,937	136,296	248	17	32	1,698
9	Gottlands	15,461	17,527	32,988	21	7	7	428
10	Blekinge	32,599	34,601	67,200	23	1	11	1,450
11	Kristianstads . . .	58,560	61,987	120,547	98	6	25	630
12	Malmöhus	74,164	75,728	149,892	58	13	54	1,421
13	Hallands	35,233	38,361	73,594	70	30	20	408
14	Göteborgs och Bohus	58,153	60,276	118,429	140	13	8	1,554
15	Älfsborgs	75,932	80,339	156,271	52	32	31	1,403
16	Skaraborgs	66,541	71,869	138,410	156	72	75	1,199
17	Värmlands	67,836	72,264	140,100	124	22	46	931
18	Örebro	48,278	52,150	100,428	122	5	7	1,160
19	Västmanlands . . .	39,828	44,980	84,808	48	13	25	1,236
20	Kopparbergs	59,152	65,664	124,816	76	10	23	871
21	Gäflleborgs	40,150	44,649	84,799	76	1	7	1,432
22	Västernorrlands . .	28,297	31,387	59,684	92	16	13	525
23	Jämtlands	15,298	16,521	31,819				
24	Västerbottens . . .	16,305	17,567	33,872				
25	Norrbottnens	16,601	17,416	34,017	25	8	9	613
Hela riket		1,158,800	1,254,472	2,412,772	2,516	525	789	26,090

År
1805.
(Forts.)

L ä n.	(Forts.) D e n i j o r d b r u k m e d b i -						
	Hustrur, änkor och barn af allmogeklassen samt till ur tjänst gångna m. fl.			Bondeänkor som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel.			
	Hustrur och änkor.	Omyndiga barn.		Änkor.	Omyndiga barn.		
		m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad . .	1,308	784	903	—	—	—
2	Stockholms län . .	13,187	10,025	9,947	230	110	150
3	Upsala	11,253	7,506	7,183	391	137	639
4	Södermanlands . .	14,245	11,037	10,435	218	82	80
5	Östergötlands . .	22,389	15,997	16,257	439	222	210
6	Jönköpings	17,682	14,688	13,799	590	311	285
7	Kronobergs	14,521	11,193	10,656	339	286	211
8	Kalmar	20,239	15,631	15,521	438	301	279
9	Gottlands	4,892	3,501	3,259	35	17	11
10	Blekinge	7,379	6,353	5,850	185	145	85
11	Kristianstads . . .	17,359	14,208	14,361	558	186	265
12	Malmöhus	21,072	18,786	18,044	358	157	146
13	Hallands	11,092	9,311	9,455	380	85	121
14	Göteborgs och Bohus	14,682	14,268	13,431	445	306	279
15	Älfsborgs	22,508	20,020	19,236	719	295	342
16	Skaraborgs	20,799	16,189	15,199	707	285	304
17	Värmlands	19,130	18,124	17,367	532	337	380
18	Örebro	13,855	11,584	11,312	538	251	269
19	Västmanlands . . .	11,881	8,097	8,136	297	61	76
20	Kopparbergs	18,418	14,476	13,945	1,434	631	563
21	Gäflleborgs	11,361	8,821	8,057	245	104	95
22	Västernorrlands . .	13,669	10,553	12,701	514	196	218
23	Jämtlands						
24	Västerbottens . . .						
25	Norrbottnens	10,128	8,865	8,803	132	64	86
Hela riket		333,049	270,017	263,857	9,724	4,569	5,094

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

M ä n a f a l l m o g e k l a s s e n .

Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Torpäre.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennium.	Arbets- föra back- stugu- boar.	Arbets- föra inhyse- män.	Skär- bönder och fiskare.	Äldrige och bräck- lige bönder o. torpäre.	Bond- drängar.	Gossar.	Lappar och vallhjon.
—	—	8	—	—	4	—	2	—	—	—
4,247	2,466	3,231	131	936	667	289	1,224	8,891	1,027	—
3,225	2,615	1,969	171	1,205	579	158	1,282	6,875	1,249	2
2,593	3,514	4,088	79	1,295	629	80	1,490	8,490	1,075	2
6,451	4,055	6,837	426	2,246	1,134	228	2,140	13,672	3,398	—
8,749	4,104	3,764	197	925	500	—	1,838	9,180	699	—
8,717	1,758	2,357	121	945	781	1	1,839	6,838	501	14
10,245	2,352	3,966	254	1,390	958	247	1,804	10,162	1,793	—
3,300	92	126	—	281	103	8	824	2,232	361	—
3,743	301	1,362	9	837	672	323	981	4,096	425	—
5,886	3,532	4,287	130	2,839	934	312	2,220	11,612	2,323	29
4,752	4,673	4,143	143	4,720	978	524	2,338	13,471	2,909	7
3,029	5,288	1,413	142	997	276	119	1,515	6,297	775	—
7,828	830	2,592	159	967	832	1,928	916	8,960	1,055	124
12,346	4,629	4,271	310	1,270	1,125	2	2,290	15,501	1,069	—
8,992	4,691	5,139	155	1,236	575	2	1,592	13,038	1,688	—
11,263	1,961	3,024	214	669	1,234	—	1,883	14,644	1,035	30
5,277	2,451	3,661	106	1,322	1,083	—	1,470	8,769	1,227	2
5,037	1,756	1,948	31	1,235	571	—	1,619	6,463	497	1
15,264	536	198	64	570	296	—	2,026	12,103	1,221	13
5,462	533	1,282	39	1,304	285	52	1,604	8,212	499	38
8,537	578	3,178	76	214	290	67	1,659	8,629	818	191
6,078	316	319	450	730	678	31	1,591	6,725	903	1,927
151,021	53,051	63,163	3,407	28,133	15,184	4,371	36,147	204,860	26,547	2,330

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n .

Änkor.	Änkor som lefva hos sina barn.		Kvinnor af lapp- allmogen.	Pigor och tjänste- flickor.	S u m m a .		
	Omyndiga barn.				m.	kv.	s.a.
	m.	kv.					
2	—	—	—	8,306 ¹¹⁾	3,813	10,519	14,332
1,429	33	33	—	11,859	34,233	36,965	71,198
996	29	40	189	7,902	28,148	29,308	57,456
1,481	15	19	2	11,138	35,361	37,696	73,057
1,750	65	245	—	18,859	58,911	60,487	119,398
1,553	40	29	—	13,957	45,873	48,036	93,909
1,427	37	59	14	9,931	35,851	37,239	73,090
1,545	38	100	—	15,922	50,856	54,324	105,180
774	3	6	—	3,872	11,283	12,877	24,160
663	15	6	—	7,268	20,713	21,470	42,183
1,667	25	43	29	16,186	49,159	50,591	99,750
1,655	44	51	2	17,271	59,079	58,711	117,790
1,493	35	31	—	9,442	29,720	32,104	61,824
1,000	57	51	147	13,472	42,389	43,655	86,044
2,262	70	69	—	20,422	64,633	65,641	130,274
1,682	51	40	—	17,605	54,904	56,567	111,471
2,036	12	5	62	18,113	55,383	57,795	113,178
1,453	41	42	—	12,503	38,409	40,101	78,510
1,464	44	59	1	10,038	28,609	32,025	60,634
3,347	18	28	10	14,871	48,317	52,715	101,032
2,050	4	5	—	11,434	29,672	33,330	63,002
1,880	54	42	239	10,162	35,581	39,530	75,111
1,060	42	57	2,171	8,813	29,340	31,284	60,624
34,669	772	1,060	2,366	289,346	890,237	942,970	1,833,207

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

År
1810.

L ä n.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk				
				Ånkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk.		Ur tjänst gångna m. fi. (possessionater, vissa landtmän m. fi.)		
	m.	kv.	s.a.	Ånkor.	Omyndiga barn.			
					m.	kv.		
1	Stockholms stad . . .	29,619	35,855	65,474	—	—	—	2,306 ¹²⁾
2	Stockholms län . . .	45,758	50,930	96,688	81	8	14	992
3	Upsala	38,040	42,537	80,577	95	28	58	990
4	Södermanlands . . .	47,177	51,486	98,663	39	16	20	948
5	Östergötlands . . .	77,417	85,908	163,320	94	27	59	2,253
6	Jönköpings	54,940	61,191	116,131	95	28	64	1,009
7	Kronobergs	42,726	47,251	89,977	55	11	31	616
8	Kalmar	65,781	72,640	138,421	81	49	53	1,504
9	Gottlands	15,180	17,427	32,607	48	12	18	437
10	Blekinge	33,348	35,847	69,195	7	7	4	1,208
11	Kristianstads	58,548	61,963	120,511	65	9	31	799
12	Malmöhus	76,017	77,807	153,824	34	3	34	1,674
13	Hallands	35,125	38,561	73,686	18	67	67	465
14	Göteborgs och Bohus	57,015	59,605	116,620	32	13	13	1,881
15	Älfsborgs	73,471	78,892	152,363	157	41	127	1,205
16	Skaraborgs	64,872	70,617	135,489	94	36	59	1,417
17	Värmlands	64,934	69,874	134,808	65	26	47	907
18	Örebro	45,404	49,832	95,236	44	1	7	942
19	Västmanlands	38,106	44,095	82,201	46	17	27	1,163
20	Kopparbergs	55,320	63,332	118,652	153	7	18	901
21	Gäflborgs	39,168	44,426	83,594	41	16	12	1,629
22	Västernorrlands . . .	28,353	32,147	60,500	41	13	16	339
23	Jämtlands	15,979	17,200	33,179	13	2	4	267
24	Västerbottens	16,249	17,484	33,733	16	1	—	280
25	Norrbottnens	15,461	16,941	32,402	14	4	2	332
	Hela riket	1,134,008	1,243,843	2,377,851	1,428	442	785	26,464

År
1810.
(Forts.)

L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med bi-						
	Hustrur, ånkor och barn af allmogeklassen samt till ur tjänst gångna m. fi.			Bondeånkor som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel.			
	Hustrur och ånkor.	Omyndiga barn.		Ånkor.	Omyndiga barn.		
		m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	1,238	723	919	—	—	—
2	Stockholms län . . .	12,200	7,299	7,580	309	108	131
3	Upsala	9,798	4,657	6,544	370	73	163
4	Södermanlands . . .	13,544	9,241	9,299	220	69	79
5	Östergötlands . . .	22,016	14,074	14,776	326	138	132
6	Jönköpings	17,731	9,728	10,447	620	255	297
7	Kronobergs	14,342	9,372	9,277	465	177	184
8	Kalmar	19,923	13,473	13,712	546	197	230
9	Gottlands	4,479	2,639	2,520	70	28	32
10	Blekinge	7,086	4,762	4,703	168	138	105
11	Kristianstads	17,115	11,159	11,483	386	124	158
12	Malmöhus	21,374	16,101	15,952	212	93	115
13	Hallands	11,599	7,591	8,573	281	3	6
14	Göteborgs och Bohus	13,794	10,392	10,667	493	329	323
15	Älfsborgs	21,631	15,269	15,037	757	257	385
16	Skaraborgs	20,081	11,227	11,404	733	213	234
17	Värmlands	18,569	13,296	13,129	616	276	276
18	Örebro	13,080	9,068	8,950	384	204	206
19	Västmanlands	10,878	6,252	6,678	247	113	103
20	Kopparbergs	16,992	9,772	9,806	1,746	434	373
21	Gäflborgs	9,745	5,515	5,555	252	54	49
22	Västernorrlands . . .	9,187	5,113	5,257	452	153	131
23	Jämtlands	5,093	2,844	2,873	192	63	57
24	Västerbottens	4,201	2,898	3,321	202	161	245
25	Norrbottnens	3,851	2,447	2,364	91	30	30
	Hela riket	319,547	204,912 ¹⁴⁾	210,826	10,138	3,690	4,044

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

M ä n a f a l l m o g e k l a s s e n .

Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Torpäre.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennium.	Arbets- föra back- stugu- boar.	Arbets- föra inhysses- män.	Skär- bönder och fiskäre.	Åldrige och bräck- lige bönder o. torpäre.	Bond- drängar.	Gossar.	Lappar och vallhjon.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
4,217	2,302	3,235	96	909	673	473	1,540	8,655	3,210	—	2
3,218	2,693	1,914	56	1,037	524	56	1,524	6,977	2,917	—	3
2,660	3,377	4,044	97	1,093	666	78	1,457	8,814	2,594	—	4
6,598	4,025	6,920	345	1,856	1,283	32	2,266	13,322	4,977	—	5
8,946	4,052	3,620	426	1,027	440	—	2,130	9,314	4,741	—	6
8,751	1,831	2,481	255	746	726	—	1,781	6,384	2,800	—	7
10,329	2,359	3,907	194	1,594	1,067	272	2,318	9,930	4,645	2	8
3,322	82	126	16	271	131	14	930	2,167	1,013	—	9
3,800	278	1,559	109	485	548	377	1,359	4,198	1,928	—	10
6,157	3,453	4,598	238	2,462	1,137	246	2,898	11,260	4,614	5	11
5,328	4,736	4,107	368	4,521	1,120	491	2,516	13,572	5,638	4	12
3,304	5,308	1,380	195	821	412	23	1,788	5,480	2,526	—	13
8,192	753	2,294	167	916	671	2,027	1,189	8,595	3,607	—	14
12,139	4,290	4,121	349	1,331	1,151	6	2,432	14,693	4,862	—	15
9,140	4,281	5,384	423	1,155	739	100	1,641	13,357	5,252	2	16
11,391	1,889	3,213	177	702	1,235	—	2,074	14,196	4,597	—	17
5,265	2,481	3,363	143	905	759	—	1,353	8,565	3,247	—	18
4,868	1,700	1,841	65	1,153	614	31	1,678	6,038	2,235	1	19
15,980	645	401	132	356	220	9	1,687	11,577	3,987	11	20
5,126	521	1,434	59	1,172	213	59	1,742	7,744	2,894	33	21
6,000	353	2,267	126	134	296	63	1,090	5,438	2,596	93	22
3,084	240	1,135	25	136	176	—	732	3,538	1,594	76	23
3,408	178	191	142	154	225	36	765	2,684	1,467	643	24
2,574	331	106	62	363	306	—	667	2,698	1,274	995	25
153,797	52,158	63,641	4,265	25,299	15,332	4,393	39,557	199,196	79,215	1,865	

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n .

Änkor.	Änkor som lefva hos sina barn.		Kvinnor af lapp- allmogen.	Pigor och tjänste- flickor.	S u m m a .			
	Omyndiga barn.				m.	kv.	s:a.	
	m.	kv.						
—	—	—	—	8,394 ¹³⁾	3,029	10,551	13,580	1
1,323	22	34	—	14,178	33,739	35,850	69,589	2
992	14	20	—	9,064	26,678	27,104	53,782	3
1,525	19	61	—	12,255	35,173	37,042	72,215	4
1,752	48	32	—	22,235	58,164	61,422	119,586	5
2,230	44	104	—	16,315	45,760	47,903	93,663	6
1,490	22	47	—	11,713	35,953	37,604	73,557	7
1,821	58	84	—	18,244	51,898	54,694	106,592	8
795	13	8	—	4,248	11,201	12,218	23,419	9
648	36	14	—	8,433	20,792	21,168	41,960	10
1,994	17	40	—	18,946	49,176	50,218	99,394	11
1,673	69	62	3	20,923	60,341	60,382	120,723	12
1,620	1	1	—	9,854	29,364	32,019	61,383	13
1,066	52	48	—	16,130	41,078	42,566	83,644	14
2,177	125	91	—	22,967	62,271	63,329	125,600	15
1,697	53	49	—	21,118	54,420	55,469	109,889	16
1,981	67	76	—	21,282	54,046	56,041	110,087	17
1,445	19	19	—	13,051	36,315	37,186	73,501	18
1,536	22	43	1	11,043	27,791	30,602	58,393	19
3,408	41	70	16	16,192	46,160	48,774	94,934	20
2,023	23	21	48	6,193	28,234	23,939	52,173	21
1,290	31	21	105	10,287	24,105	26,787	50,892	22
856	5	6	42	5,536	13,917	14,672	28,589	23
588	10	13	688	4,836	13,243	14,110	27,353	24
605	13	12	778	5,025	12,202	12,772	24,974	25
36,535	824	976¹⁵⁾	1,681	328,462¹⁶⁾	875,050	914,422	1,789,472	

År
1815.

L ä n.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk					
				Ånkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk.			Ur tjänst gångne m. fl. sessionater, arrendatorer med hustrur.		
	m.	kv.	s:a.	Ånkor.	Deras barn.		Män.	Hustrur.	
					m.	kv.			
1 Stockholms stad . . .	33,824	39,165	72,989	—	—	—	—	—	
2 Stockholms län . . .	46,106	51,239	97,345	85	36	28	797	561	
3 Upsala	37,325	42,774	80,099	57	22	38	734	500	
4 Södermanlands . . .	47,737	51,853	99,590	50	10	21	746	568	
5 Östergötlands . . .	77,603	86,228	163,831	128	21	30	1,571	1,212	
6 Jönköpings	55,833	61,729	117,562	84	29	63	1,017	762	
7 Kronobergs	43,693	48,187	91,880	74	23	20	694	511	
8 Kalmar	67,070	73,750	140,820	74	17	35	1,024	803	
9 Gottlands	15,677	17,703	33,380	28	19	16	277	205	
10 Blekinge	35,367	37,600	72,967	14	3	10	902	671	
11 Kristianstads	61,558	64,561	126,119	42	16	32	834	565	
12 Malmöhus	81,555	83,877	165,432	148	7	23	925	698	
13 Hallands	36,812	40,454	77,266	54	16	25	414	158	
14 Göteborgs och Bohus	61,631	63,991	125,622	25	10	25	688	510	
15 Älfsborgs	76,926	82,738	159,664	68	24	42	1,200	925	
16 Skaraborgs	68,230	73,948	142,178	118	68	77	1,378	1,085	
17 Värmlands	67,887	73,090	140,977	59	22	52	718	489	
18 Örebro	46,041	50,743	96,784	32	15	22	702	562	
19 Västmanlands	38,731	45,083	83,814	45	10	21	897	672	
20 Kopparbergs	55,632	64,016	119,648	134	25	39	916	612	
21 Gäfleborgs	41,333	46,790	88,123	158	13	9	1,467	1,182	
22 Västernorrlands . . .	29,596	33,527	63,123	44	6	16	252	194	
23 Jämtlands	16,886	18,129	35,015	22	3	13	293	208	
24 Västerbottens	17,608	19,098	36,706	12	8	11	273	233	
25 Norrbottens	16,306	17,826	34,132	7	—	—	285	245	
Hela riket	1,176,967	1,288,099	2,465,066	1,562	423	668	19,004	14,131	

År
1815.
(Forts.)

L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med bi-						
	Män af allmogeklassen.				Hustrur och barn af allmogeklassen.		
	Åldrige och bräcklige bönder o. torpare.	Bond-drängar.	Gossar.	Lappar och vallhjon.	Hustrur.	Omyndiga barn.	
						m.	kv.
1 Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—
2 Stockholms län . . .	1,382	9,239	2,885	—	12,263	7,396	6,878
3 Upsala	1,198	6,596	2,255	3	9,322	6,060	6,343
4 Södermanlands . . .	1,335	9,073	2,295	—	12,732	9,378	9,138
5 Östergötlands . . .	2,283	13,875	4,611	—	21,014	13,615	13,609
6 Jönköpings	1,982	9,066	3,255	—	17,500	10,923	11,276
7 Kronobergs	2,105	6,000	2,500	6	14,391	9,823	9,282
8 Kalmar	2,313	10,932	3,887	—	19,634	13,576	13,353
9 Gottlands	961	2,356	1,026	—	4,543	2,563	2,577
10 Blekinge	1,280	4,229	1,751	—	7,102	5,159	5,231
11 Kristianstads	2,978	11,149	4,396	—	17,986	12,214	12,169
12 Malmöhus	2,761	15,329	4,998	—	21,963	16,774	16,483
13 Hallands	1,846	6,100	2,767	1	11,378	7,059	7,463
14 Göteborgs och Bohus	1,333	10,070	4,025	—	14,010	9,544	10,408
15 Älfsborgs	2,403	15,660	4,060	1	22,662	15,965	16,363
16 Skaraborgs	1,766	13,277	5,033	—	20,650	12,917	12,917
17 Värmlands	1,945	14,472	3,746	—	19,807	14,815	15,491
18 Örebro	1,472	8,167	3,034	—	13,265	9,037	9,218
19 Västmanlands	1,589	6,404	2,367	3	10,605	6,570	6,555
20 Kopparbergs	1,970	10,628	2,695	9	17,021	10,979	11,429
21 Gäfleborgs	1,773	7,746	2,717	28	10,319	6,192	6,094
22 Västernorrlands . . .	1,225	5,949	2,691	69	10,261	5,775	5,859
23 Jämtlands	804	3,645	1,453	73	5,331	3,168	3,020
24 Västerbottens	699	3,038	1,601	700	4,135	3,190	3,254
25 Norrbottens	759	1,241	3,177	958	4,072	2,653	2,979
Hela riket	40,162	204,241	73,225	1,851	321,966	215,345	217,389

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

på landsbygden (poster, landtmän m. fl.); och barn.		Män af allmogeklassen.							
Omyndiga barn.		Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Torpare.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennum.	Arbetsföra backstuga- boar.	Arbetsföra inhysses- män.	Skärbönder och fiskare.	
m.	kv.								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
271	388	3,809	2,401	3,128	72	820	548	429	2
264	334	2,875	2,622	2,004	27	679	456	16	3
323	398	2,451	3,365	4,063	141	900	595	53	4
690	866	6,041	3,860	6,904	208	1,929	1,082	74	5
363	434	8,613	3,788	3,804	184	997	565	—	6
262	263	8,364	1,851	2,434	194	951	828	40	7
448	516	9,891	2,313	4,226	313	1,418	1,061	226	8
75	92	3,343	57	132	3	254	239	—	9
491	352	3,544	274	1,880	112	559	532	403	10
361	404	6,013	3,389	5,050	257	2,360	855	304	11
409	540	5,573	4,462	4,631	365	4,516	1,214	529	12
218	126	3,567	4,699	1,799	210	895	354	42	13
345	285	8,003	870	2,810	199	935	743	2,020	14
681	768	11,933	4,200	4,925	359	1,401	1,158	—	15
596	687	8,638	4,282	5,673	337	1,230	673	8	16
320	357	10,908	2,012	3,717	198	788	1,413	—	17
283	343	4,744	2,238	3,739	139	996	985	—	18
324	389	4,463	1,592	1,973	94	1,006	595	—	19
339	314	15,514	471	312	39	424	282	—	20
439	494	4,957	537	1,641	153	1,296	276	57	21
79	84	5,874	378	2,779	153	154	461	82	22
101	110	2,958	208	1,207	71	94	271	—	23
133	130	3,150	141	261	39	75	95	16	24
175	214	2,745	282	136	56	518	387	—	25
7,990	8,888	147,971	50,292	69,228	3,923	25,195	15,668	4,299	

när ringar sysselsatta folkmängden.

Bondeänkor som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel.			Änkor som lefva hos sina barn.			Kvinnor af lapp- allmogen.	Pigor och tjänste- flickor.	S u m m a.			
Änkor.	Omyndiga barn.		Änkor.	Omyndiga barn.				m.	kv.	s:a.	
	m.	kv.		m.	kv.						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
258	143	140	1,488	59	44	—	14,256	33,415	36,389	69,804	2
210	91	134	1,111	24	29	5	9,844	25,926	27,927	53,853	3
218	65	73	1,418	89	72	—	11,737	34,882	36,425	71,307	4
275	187	151	1,643	33	59	—	20,478	56,984	59,465	116,449	5
451	255	265	2,159	42	51	—	14,706	44,883	47,751	92,634	6
377	191	239	1,582	37	45	2	11,638	36,303	38,424	74,727	7
444	245	238	1,933	72	75	—	17,354	51,962	54,459	106,421	8
52	16	19	950	18	21	—	3,997	11,339	12,500	23,839	9
176	109	87	609	35	17	—	7,844	21,263	22,113	43,376	10
331	235	213	2,034	51	75	5	18,295	50,462	52,151	102,613	11
250	123	134	1,786	48	88	—	20,588	62,664	62,701	125,365	12
261	120	109	1,596	38	56	—	11,573	30,145	32,799	62,944	13
427	264	238	1,266	17	7	1	15,122	41,876	42,324	84,200	14
618	398	458	2,632	95	149	—	21,848	64,463	66,533	130,996	15
746	337	390	1,840	16	49	—	19,365	56,229	57,924	114,153	16
652	309	267	1,993	82	119	—	19,477	55,465	58,763	114,228	17
390	289	294	1,395	31	47	—	12,495	35,871	38,063	73,934	18
216	85	108	1,598	31	44	11	10,628	28,003	30,892	58,895	19
1,808	435	420	3,740	19	40	121	15,898	45,057	51,576	96,633	20
271	95	85	1,772	15	13	48	12,163	29,402	32,608	62,010	21
460	168	138	1,493	24	13	98	10,337	26,119	28,997	55,116	22
206	47	47	860	—	2	45	5,688	14,396	15,552	29,948	23
139	73	54	615	17	16	739	5,355	13,509	14,693	28,202	24
83	11	19	625	—	—	980	4,871	13,383	14,095	27,478	25
9,319	4,291	4,320	38,138	893	1,131	2,055	315,557	884,001	935,124	1,819,125	

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

på landsbygden (pöser, landtmän m. å.); och barn.		Män af allmogeklassen.							
Omyndiga barn.		Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Torpare.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennium.	Arbetsföra backstugu- boar.	Arbetsföra inhyses- män.	Skärbönder och fiskare.	
m.	kv.								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
391	460	3,818	2,186	2,970	102	750	705	349	2
350	371	2,802	2,418	1,968	61	598	513	20	3
261	301	2,322	3,298	4,260	135	756	603	52	4
733	941	5,950	3,803	7,411	246	1,892	1,152	117	5
462	559	8,464	3,733	4,042	265	1,270	724	—	6
445	423	7,829	1,762	3,035	239	979	831	—	7
424	505	10,072	2,379	4,495	191	1,637	1,112	192	8
88	109	3,404	28	160	13	375	284	—	9
287	346	3,513	297	2,286	211	761	675	419	10
550	652	6,011	3,140	5,678	304	2,503	841	314	11
663	707	5,984	4,445	5,394	478	4,348	1,242	537	12
123	156	3,842	4,570	2,144	262	882	357	50	13
387	430	7,966	1,015	3,609	398	1,055	857	1,921	14
752	752	12,009	4,277	5,536	449	1,607	1,167	—	15
698	708	8,665	4,249	6,421	387	1,431	847	13	16
402	415	11,391	2,007	3,957	286	881	1,399	—	17
363	397	4,745	2,259	4,122	129	1,089	901	—	18
374	447	4,284	1,579	1,911	35	972	776	—	19
435	449	14,103	590	306	34	542	498	—	20
488	496	5,091	548	1,926	49	1,407	257	54	21
59	73	5,740	359	3,142	151	152	283	118	22
65	95	3,225	221	1,315	55	90	260	—	23
95	110	3,671	232	369	99	171	183	21	24
164	155	2,818	232	180	63	422	363	5	25
9,059	10,057	147,719	49,627	76,637	4,642	26,570	16,830	4,182	

är ringar sysselsatta folkmängden.

Bondeänkor som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel.			Änkor som lefva hos sina barn.			Kvinnor af lapp- allmogen.	Pigor och tjänste- flickor.	S u m m a.		
Änkor.	Omyndiga barn.		Änkor.	Omyndiga barn.				m.	kv.	s:a.
	m.	kv.		m.	kv.					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
272	108	162	1,439	59	59	—	13,695	33,345	35,909	69,254
225	91	103	1,101	12	39	18	9,903	25,772	27,524	53,296
202	92	114	1,318	18	20	—	12,029	35,325	36,907	72,232
320	191	186	1,589	34	32	—	21,205	60,132	62,021	122,153
451	184	252	2,156	33	48	—	14,348	46,493	49,205	95,698
396	340	316	1,650	69	137	—	10,757	38,047	40,120	78,167
303	297	421	1,864	80	138	—	16,728	55,495	57,465	112,960
37	28	24	1,004	—	—	—	4,178	12,180	13,408	25,588
233	112	115	756	20	24	—	8,780	24,189	24,908	49,097
399	232	238	1,922	29	28	3	18,972	54,260	55,113	109,373
349	171	202	1,949	81	99	—	21,360	66,535	65,640	132,175
319	149	184	1,522	28	29	—	10,262	32,266	34,266	66,532
389	216	265	1,502	44	85	—	14,833	45,004	44,770	89,774
777	492	537	2,526	48	94	—	22,878	68,698	70,384	139,082
853	300	286	1,770	20	27	—	19,490	59,126	59,674	118,800
658	367	359	1,726	60	114	—	18,570	58,492	60,366	118,858
378	278	284	1,366	16	19	3	12,382	37,083	38,955	76,038
237	92	139	1,471	31	41	2	10,382	28,084	30,666	58,750
1,802	541	558	3,812	30	60	25	17,144	46,505	52,368	98,873
336	95	136	2,109	19	14	47	11,926	30,299	33,423	63,722
487	165	187	1,535	26	32	100	10,540	26,553	29,533	56,136
187	49	31	888	4	3	97	5,909	15,236	16,268	31,504
133	81	110	718	5	11	721	6,090	16,489	17,343	33,832
92	11	5	647	—	1	960	4,787	14,609	15,278	29,887
9,835	4,682	5,214	38,340	766	1,154	1,976	317,148	930,217	971,564	1,901,781

År
1825.

L ä n .	Hela folkmängden.			Den i jordbruk			
				Änkor efter ståndspersoner som sköta landtbruk.			
	m.	kv.	s:a.	Änkor.	Barn under 10 år.		
m.					kv.		
1	Stockholms stad	36,497	42,976	79,473	—	—	—
2	Stockholms län	49,198	53,897	103,095	67	21	47
3	Upsala	38,289	43,608	81,897	45	9	22
4	Södermanlands	51,257	55,536	106,793	59	16	47
5	Östergötlands	87,034	95,246	182,280	78	21	46
6	Jönköpings	62,174	67,822	129,996	71	30	88
7	Kronobergs	49,204	53,505	102,709	64	54	67
8	Kalmar	77,328	83,392	160,720	87	37	66
9	Gottlands	18,185	19,966	38,151	58	11	18
10	Blekinge	41,406	43,908	85,314	21	7	19
11	Kristianstads	71,354	74,026	145,380	38	16	30
12	Malmöhus	95,767	96,432	192,199	46	15	41
13	Hallands	41,087	44,570	85,657	42	16	27
14	Göteborgs och Bohus	71,999	74,692	146,691	63	32	63
15	Älfsborgs	91,047	95,974	187,021	115	29	54
16	Skaraborgs	77,167	82,447	159,614	141	107	134
17	Värmlands	79,442	83,930	163,372	86	26	50
18	Örebro	52,403	56,851	109,254	45	13	34
19	Västmanlands	41,208	47,410	88,618	30	6	19
20	Kopparbergs	60,737	68,651	129,388	110	31	100
21	Gäflleborgs	45,640	51,096	96,736	29	4	27
22	Västernorrlands	34,033	38,204	72,237	30	7	12
23	Jämtlands	19,057	20,065	39,122	30	8	13
24	Västerbottens	21,849	23,062	44,911	30	11	22
25	Norrbottnens	19,608	21,016	40,624	19	6	8
	Hela riket	1,332,970	1,438,282	2,771,252	1,404	533	1,054

År
1825.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) Den i jordbruk med bi-					
	M ä n a f a l l .					
	Bergsmän.	Bergsskatte- torpare.	Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Jordtorpare.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	
2	Stockholms län	—	—	3,820	2,211	2,967
3	Upsala	—	—	2,826	2,337	1,796
4	Södermanlands	—	—	2,347	2,967	4,120
5	Östergötlands	47	—	5,768	3,873	7,349
6	Jönköpings	182	—	8,427	3,641	4,250
7	Kronobergs	—	—	8,378	1,674	3,224
8	Kalmar	—	—	10,116	2,439	4,941
9	Gottlands	—	—	3,526	24	185
10	Blekinge	—	—	3,639	258	2,649
11	Kristianstads	—	—	6,561	2,987	6,110
12	Malmöhus	—	—	7,007	4,362	5,612
13	Hallands	—	—	4,473	4,018	2,424
14	Göteborgs och Bohus	—	—	8,229	1,008	4,374
15	Älfsborgs	—	2	13,026	3,785	6,695
16	Skaraborgs	—	—	9,076	4,281	6,316
17	Värmlands	472	75	11,515	2,031	4,361
18	Örebro	2,317	343	2,830	2,302	3,999
19	Västmanlands	246	—	3,945	1,570	1,859
20	Kopparbergs	657	146	12,656	3,156	296
21	Gäflleborgs	289	—	4,721	588	2,394
22	Västernorrlands	—	—	5,990	333	3,535
23	Jämtlands	—	—	3,330	214	1,367
24	Västerbottens	—	—	4,015	108	327
25	Norrbottnens	1	16	3,211	218	244
	Hela riket	4,311	582	149,432	50,385	81,394

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Ur tjänst gångna m. fl. på landsbygden (possessionater, arrendatorer, m. fl.); med hustrur och barn.				Gästgifvare med jordbruk m. fl.; med hustrur och barn. ¹⁷⁾				Län.	
Män.	Hustrur.	Barn under 10 år.		Män.	Hustrur.	Barn under 10 år.			
		m.	kv.			m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
255	573	372	437	298	235	187	213	Stockholms län.	2
101	594	389	449	59	47	46	42	Upsala.	3
153	478	338	356	111	94	64	77	Södermanlands.	4
231	1,206	778	904	158	122	92	89	Östergötlands.	5
106	875	533	645	137	107	96	107	Jönköpings.	6
51	498	326	377	155	128	154	155	Kronobergs.	7
109	892	501	620	375	232	235	251	Kalmar.	8
23	202	105	112	64	45	38	24	Gottlands.	9
23	527	273	311	97	16	12	13	Blekinge.	10
75	698	485	549	98	47	36	39	Kristianstads.	11
107	975	687	727	115	59	67	67	Malmöhus.	12
39	120	75	119	54	35	44	38	Hallands.	13
90	450	326	398	179	253	193	180	Göteb. o. Bohus.	14
119	909	686	753	244	182	179	162	Älfsborgs.	15
186	925	632	690	161	117	117	135	Skaraborgs.	16
97	555	385	424	243	197	228	266	Värmlands.	17
68	530	312	291	52	43	38	52	Örebro.	18
86	605	359	368	70	58	57	50	Västmanlands.	19
32	581	346	391	46	24	23	32	Kopparbergs.	20
14	1,306	601	630	47	39	38	36	Gäfileborgs.	21
6	197	81	86	55	42	29	39	Västernorrlands.	22
7	200	74	97	44	35	28	22	Jämtlands.	23
2	196	154	170	46	35	43	49	Västerbottens.	24
1	172	110	146	51	30	50	39	Norrbottens.	25
1,981	14,264	8,928	10,050	2,959	2,272	2,094	2,177	Hela riket.	

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n . (F o r t s .)

m o g e k l a s s e n .

Stattorpare.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennum.	Arbetsföra backstuguhjon.	Arbetsföra inhyesmän.	Skärbönder.	Åldriga bönder och torpare.	Län.	
							—
1,114	154	727	746	161	1,104	Stockholms län.	2
1,178	75	653	477	22	894	Upsala.	3
732	194	774	654	48	988	Södermanlands.	4
1,544	376	2,050	1,444	92	1,907	Östergötlands.	5
195	424	1,416	984	—	1,836	Jönköpings.	6
106	335	1,091	772	—	2,287	Kronobergs	7
422	316	2,231	1,312	177	2,508	Kalmar.	8
25	60	756	135	—	842	Gottlands.	9
107	169	631	844	384	1,221	Blekinge.	10
96	543	2,664	1,044	328	2,636	Kristianstads.	11
598	580	4,140	1,517	415	2,399	Malmöhus.	12
76	374	1,038	402	42	1,905	Hallands.	13
153	611	1,060	865	1,681	1,418	Göteb. o. Bohus.	14
231	693	1,823	1,415	—	2,628	Älfsborgs.	15
539	477	1,678	1,023	—	1,584	Skaraborgs.	16
649	417	1,131	1,780	—	1,744	Värmlands.	17
506	287	810	1,006	12	1,168	Örebro.	18
801	48	715	751	—	1,309	Västmanlands.	19
119	52	429	819	—	1,772	Kopparbergs.	20
32	123	1,594	370	38	1,860	Gäfileborgs.	21
16	371	153	338	87	1,497	Västernorrlands.	22
—	89	100	263	—	1,146	Jämtlands.	23
—	132	232	306	19	727	Västerbottens.	24
—	91	640	580	3	1,109	Norrbottens.	25
9,239	6,991	28,536	19,847	3,509	38,489	Hela riket.	

År
1825.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk		
		Män af allmogeklassen.		
		Bonddrängar öfver 15 år i all- mogens tjänst.	Bondgossar mellan 10 och 15 år i dito.	Lappar och vallhjon.
1	Stockholms stad	—	—	—
2	Stockholms län	8,740	2,891	2
3	Upsala	6,317	2,277	3
4	Södermanlands	10,093	3,341	—
5	Östergötlands	14,245	5,902	—
6	Jönköpings	8,005	4,612	—
7	Kronobergs	6,344	3,882	—
8	Kalmar	11,940	4,950	—
9	Gottlands	2,892	1,216	—
10	Blekinge	5,568	2,880	—
11	Kristianstads	12,451	5,724	—
12	Malmöhus	16,288	6,962	—
13	Hallands	7,202	3,014	—
14	Göteborgs och Bohus	10,273	4,566	—
15	Älfsborgs	14,449	6,334	1
16	Skaraborgs	12,671	5,975	—
17	Värmlands	13,929	5,784	—
18	Örebro	8,850	3,589	—
19	Västmanlands	6,256	2,339	1
20	Kopparbergs	11,588	5,444	8
21	Gäffebergs	8,251	3,300	29
22	Västernorrlands	6,134	3,032	61
23	Jämtlands	3,906	1,662	76
24	Västerbottens	3,943	1,981	850
25	Norrbottnens	3,302	1,368	890
Hela riket		213,637	93,025	1,921

År
1825.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk		
		Hustrur, änkor och ogifta kvinnor samt barn af lappallmogen.		
		Kvinnor öfver 10 år.	Barn under 10 år.	
m.	kv.			
1	Stockholms stad	—	—	—
2	Stockholms län	2	2	—
3	Upsala	11	2	5
4	Södermanlands	—	—	—
5	Östergötlands	—	—	—
6	Jönköpings	—	—	—
7	Kronobergs	—	—	—
8	Kalmar	—	—	—
9	Gottlands	—	—	—
10	Blekinge	—	—	—
11	Kristianstads	—	—	—
12	Malmöhus	—	—	—
13	Hallands	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—
15	Älfsborgs	—	—	—
16	Skaraborgs	—	—	—
17	Värmlands	—	—	—
18	Örebro	—	—	—
19	Västmanlands	3	—	2
20	Kopparbergs	22	4	9
21	Gäffebergs	54	15	21
22	Västernorrlands	109	31	43
23	Jämtlands	102	37	52
24	Västerbottens	721	350	424
25	Norrbottnens	1,074	481	465
Hela riket		2,098¹⁸⁾	922	1,021

ned binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)						Län.	
Hustrur, änkor och barn af allmogeklassen.			Änkor efter bergsmän och bönder, som ännu hafva gårdsskötsel.				
Hustrur.	Barn under 10 år.		Änkor.	Barn under 10 år.			
	m.	kv.		m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
12,535	7,997	8,048	453	128	162	Stockholms län.	2
9,897	6,264	6,209	258	115	141	Upsala.	3
13,232	9,008	8,752	293	99	132	Södermanlands.	4
23,298	15,128	14,834	358	193	227	Östergötlands.	5
19,828	13,585	13,669	550	196	236	Jönköpings.	6
15,672	10,902	11,002	333	206	195	Kronobergs.	7
22,583	15,469	15,440	561	407	368	Kalmar.	8
5,346	3,131	3,107	191	28	39	Gottlands.	9
8,882	6,977	7,007	334	151	174	Blekinge.	10
20,188	14,400	14,266	446	250	253	Kristianstads.	11
24,320	18,489	17,924	467	229	301	Malmöhus.	12
12,928	8,579	8,568	342	228	346	Hallands.	13
16,469	13,058	13,088	625	373	408	Göteb. o. Bohus.	14
27,080	20,406	20,451	957	639	587	Älfsborgs.	15
23,643	15,490	15,583	994	363	438	Skaraborgs.	16
22,838	17,350	17,321	950	705	614	Värmlands.	17
14,639	11,341	11,110	414	186	271	Örebro.	18
10,860	7,144	7,404	337	167	154	Västmanlands.	19
19,252	11,254	10,891	2,150	616	632	Kopparbergs.	20
11,709	6,906	6,693	311	147	125	Gäflleborgs.	21
11,361	6,591	6,677	503	122	126	Västernorrlands.	22
6,135	3,311	3,318	208	103	98	Jämtlands.	23
5,770	5,224	5,091	230	68	84	Västerbottens.	24
4,955	3,386	3,609	289	140	137	Norrbottnens.	25
363,420	251,390	250,062	12,554	5,859	6,248	Hela riket.	

ned binäringar sysselsatta folkmängden.						Län.	
Ogifta kvinnor af allmogeklassen.			S u m m a.				
Skrifna för gårdsbruk.	I allmogens tjänst öfver 15 år.	I allmogens tjänst mellan 10 och 15 år.					
			m.	kv.	s:a.		
—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
9	7,253	2,732	33,897	32,766	66,663	Stockholms län.	2
12	5,745	2,094	25,840	25,571	51,411	Upsala.	3
3	7,805	3,152	36,047	34,480	70,527	Södermanlands.	4
7	12,921	5,919	61,298	60,009	121,307	Östergötlands.	5
45	7,716	4,279	48,655	48,216	96,871	Jönköpings.	6
36	7,229	3,760	39,941	39,516	79,457	Kronobergs.	7
19	11,782	4,726	58,485	57,677	116,162	Kalmar.	8
4	2,488	1,217	13,061	12,851	25,912	Gottlands.	9
8	5,493	2,697	25,890	25,502	51,392	Blekinge.	10
10	13,463	5,199	56,504	55,226	111,730	Kristianstads.	11
7	14,434	6,923	69,589	66,291	135,880	Malmöhus.	12
29	8,019	3,064	34,003	33,677	67,680	Hallands.	13
8	9,578	4,669	48,489	46,252	94,741	Göteb. o. Bohus.	14
63	14,517	6,365	73,384	72,195	145,579	Älfsborgs.	15
17	11,015	4,940	60,676	58,772	119,448	Skaraborgs.	16
8	13,152	5,711	62,922	62,172	125,094	Värmlands.	17
5	8,234	3,698	40,029	39,366	79,395	Örebro.	18
6	5,677	2,307	27,729	27,880	55,609	Västmanlands.	19
27	11,931	5,014	49,494	51,166	100,660	Kopparbergs.	20
5	8,596	2,920	31,361	32,501	63,862	Gäflleborgs.	21
16	6,989	3,070	28,469	29,300	57,769	Västernorrlands.	22
8	4,082	1,551	15,765	15,951	31,716	Jämtlands.	23
5	3,978	1,073	18,538	17,878	36,416	Västerbottens.	24
7	3,581	1,452	15,898	15,983	31,881	Norrbottnens.	25
364	205,678	88,532	975,964	961,198	1,937,162	Hela riket.	

År
1830.

L ä n .	Hela folkmängden.			D e n i j o r d b r u k		
				Änkor efter ståndspersoner som sköta landtbruk.		
	m.	kv.	s.a.	Änkor.	Barn under 10 år.	
m.				kv.	kv.	
1 Stockholms stad	37,238	43,333	80,621	—	—	—
2 Stockholms län	49,580	54,510	104,090	81	32	48
3 Upsala	38,206	43,536	81,742	47	14	32
4 Södermanlands	51,948	56,379	108,327	53	26	35
5 Östergötlands	89,579	98,030	187,609	97	19	67
6 Jönköpings	65,742	71,736	137,478	75	5	41
7 Kronobergs	52,407	56,334	108,741	74	19	57
8 Kalmar	80,218	85,525	165,743	66	27	52
9 Gottlands	18,643	20,311	38,954	46	15	26
10 Blekinge	41,502	44,232	85,734	20	9	27
11 Kristianstads	73,875	76,497	150,372	61	34	53
12 Malmöhus	99,856	100,247	200,103	64	35	63
13 Hallands	42,795	46,180	88,975	49	24	54
14 Göteborgs och Bohus	75,380	78,674	154,054	61	31	49
15 Älfsborgs	96,265	101,432	197,697	113	75	113
16 Skaraborgs	80,956	86,428	167,384	132	50	77
17 Värmlands	84,102	88,756	172,858	82	46	56
18 Örebro	55,880	60,375	116,255	36	7	20
19 Västmanlands	41,399	47,863	89,262	49	20	42
20 Kopparbergs	63,443	71,377	134,820	55	16	29
21 Gäfleborgs	48,413	54,323	102,736	23	12	20
22 Västernorrlands	37,100	41,321	78,421	18	1	6
23 Jämtlands	20,697	21,528	42,225	17	2	23
24 Västerbottens	24,423	25,571	49,994	29	7	31
25 Norrbottens	21,274	22,613	43,887	21	7	6
Hela riket	1,390,921	1,497,161	2,888,082	1,369	533	1,027

År
1830.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) D e n i j o r d b r u k m e d b i .				
	M ä n a f a l l .				
	Bergsmän.	Bergsskatte- torpare.	Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Jordtorpare.
1 Stockholms stad	—	—	—	—	—
2 Stockholms län	—	18	3,821	2,163	2,946
3 Upsala	—	1	2,798	2,303	1,799
4 Södermanlands	—	—	2,419	2,912	4,184
5 Östergötlands	—	4	5,713	3,803	7,637
6 Jönköpings	160	—	8,791	3,428	4,090
7 Kronobergs	—	—	8,521	1,694	3,533
8 Kalmar	—	—	10,090	2,434	5,148
9 Gottlands	—	—	3,473	31	233
10 Blekinge	—	—	3,679	269	2,694
11 Kristianstads	—	—	7,000	2,721	6,496
12 Malmöhus	—	—	7,319	4,234	5,894
13 Hallands	—	—	4,999	3,458	2,650
14 Göteborgs och Bohus	—	—	8,859	979	5,019
15 Älfsborgs	—	2	12,766	3,856	7,118
16 Skaraborgs	—	—	9,067	4,110	6,811
17 Värmlands	220	74	11,577	1,922	4,932
18 Örebro	2,290	453	2,732	2,455	4,157
19 Västmanlands	238	—	3,676	1,537	1,890
20 Kopparbergs	607	28	14,708	1,072	287
21 Gäfleborgs	285	—	5,014	585	2,488
22 Västernorrlands	—	—	6,155	325	3,978
23 Jämtlands	—	—	3,588	136	1,564
24 Västerbottens	—	—	4,293	302	407
25 Norrbottens	1	—	3,180	202	159
Hela riket	3,801	580	154,238	46,931	86,114

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)								Län.	
Ur tjänst gångna m. fl. på landsbygden (possessionater, arrendatorer m. fl.); med hustrur och barn.				Gästgifvare med jordbruk m. fl.; med hustrur och barn. ¹⁹⁾					
Män.	Hustrur.	Barn under 10 år.		Män.	Hustrur.	Barn under 10 år.			
		m.	kv.			m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
262	538	392	435	211	164	132	139	Stockholms län.	2
112	510	295	346	57	45	35	47	Upsala.	3
133	495	349	400	103	85	69	75	Södermanlands.	4
260	1,184	783	922	164	125	94	114	Östergötlands.	5
103	799	546	624	130	116	124	160	Jönköpings.	6
50	582	338	455	137	113	96	131	Kronobergs.	7
96	842	571	627	411	286	272	279	Kalmar.	8
19	175	122	104	73	46	41	22	Gottlands.	9
26	432	236	275	95	17	20	17	Blekinge.	10
71	627	486	558	97	48	44	68	Kristianstads.	11
101	886	757	866	119	78	102	101	Malmöhus.	12
45	101	95	132	63	39	50	47	Hallands.	13
78	733	486	574	224	185	244	224	Göteb. o. Bohus.	14
114	1,066	790	881	216	183	204	240	Älfsborgs.	15
199	965	655	784	172	130	141	153	Skaraborgs.	16
97	655	516	526	284	245	351	359	Värmlands.	17
67	553	328	393	44	36	36	43	Örebro.	18
83	470	290	307	96	73	42	50	Västmanlands.	19
25	514	338	391	49	25	19	26	Kopparbergs.	20
18	1,402	574	622	57	50	45	45	Gäflleborgs.	21
5	157	91	77	49	43	34	42	Västernorrlands.	22
5	172	64	89	44	36	25	31	Jämtlands.	23
3	189	175	191	60	45	50	44	Västerbottens.	24
—	191	145	172	45	31	50	49	Norrbottnens.	25
1,972	14,238	9,422	10,751	3,000	2,244	2,320	2,506	Hela riket.	

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n . (F o r t s .)						Län	
m o g e k l a s s e n .							
Stattorpare.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennium.	Arbetsföra backstuguhjon.	Arbetsföra inhyesmän.	Skärbönder.	Äldriga bönder och torpare.		
—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
1,267	167	634	843	184	1,019	Stockholms län.	2
1,250	41	629	419	28	981	Upsala.	3
706	169	890	724	45	986	Södermanlands.	4
1,814	404	2,204	1,674	230	1,657	Östergötlands.	5
192	356	1,688	1,048	—	1,658	Jönköpings.	6
126	313	1,166	953	—	2,227	Kronobergs.	7
574	334	2,614	1,203	104	2,650	Kalmar.	8
26	30	700	337	—	795	Gottlands.	9
101	68	781	1,037	302	923	Blekinge.	10
141	498	2,783	1,134	324	2,427	Kristianstads.	11
589	262	4,463	1,717	476	2,429	Malmöhus.	12
68	275	1,018	458	37	1,743	Hallands.	13
155	568	1,244	909	1,882	1,424	Göteb. o. Bohus.	14
278	681	2,191	1,588	—	2,464	Älfsborgs.	15
516	486	2,004	1,336	—	1,392	Skaraborgs.	16
679	456	1,112	2,327	—	1,426	Värmlands.	17
537	293	1,003	1,138	—	1,220	Örebro.	18
1,025	49	794	791	—	1,200	Västmanlands.	19
237	62	420	990	—	1,838	Kopparbergs.	20
42	152	2,051	442	34	1,942	Gäflleborgs.	21
22	432	170	420	98	1,589	Västernorrlands.	22
—	131	114	394	—	1,165	Jämtlands.	23
—	231	257	481	18	993	Västerbottens.	24
53	167	711	509	9	922	Norrbottnens.	25
10,398	6,625	31,641	22,872	3,771	37,070	Hela riket.	

År
1830.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk		
		Män af allmogeklassen.		
		Bonddrängar öfver 15 år i all- mogens tjänst.	Bondgossar mellan 10 och 15 år i dito.	Lappar och vallhjon.
1	Stockholms stad	—	—	—
2	Stockholms län	8,515	2,719	1
3	Upsala	6,205	2,281	2
4	Södermanlands	9,894	3,361	—
5	Östergötlands	14,162	6,140	—
6	Jönköpings	8,597	4,691	—
7	Kronobergs	6,948	4,360	—
8	Kalmar	12,221	6,006	—
9	Gottlands	2,728	1,470	—
10	Blekinge	6,095	3,490	—
11	Kristianstads	12,520	5,878	—
12	Malmöhus	17,315	8,180	—
13	Hallands	7,376	3,574	—
14	Göteborgs och Bohus	10,282	5,198	—
15	Älfsborgs	15,142	7,951	—
16	Skaraborgs	12,698	6,812	—
17	Värmlands	14,083	5,913	—
18	Örebro	9,018	5,140	—
19	Västmanlands	6,397	2,319	2
20	Kopparbergs	12,740	5,390	8
21	Gäfleborgs	8,997	3,395	22
22	Västernorrlands	6,557	3,190	57
23	Jämtlands	4,413	1,737	79
24	Västerbottens	4,526	2,177	619
25	Norrbottnens	3,433	1,521	858
Hela riket		220,862	102,893	1,648

År
1830.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk		
		Hustrur, änkor och ogifta kvinnor samt barn af lappallmogen.		
		Kvinnor öfver 10 år.	Barn under 10 år.	
m.	kv.			
1	Stockholms stad	—	—	—
2	Stockholms län	2	—	—
3	Upsala	4	—	2
4	Södermanlands	—	—	—
5	Östergötlands	—	—	—
6	Jönköpings	—	—	—
7	Kronobergs	—	—	—
8	Kalmar	—	—	—
9	Gottlands	—	—	—
10	Blekinge	—	—	—
11	Kristianstads	—	—	—
12	Malmöhus	—	—	—
13	Hallands	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—
15	Älfsborgs	—	—	—
16	Skaraborgs	—	—	—
17	Värmlands	—	—	—
18	Örebro	—	—	—
19	Västmanlands	1	—	2
20	Kopparbergs	19	4	9
21	Gäfleborgs	50	15	15
22	Västernorrlands	80	27	33
23	Jämtlands	99	37	36
24	Västerbottens	782	373	407
25	Norrbottnens	964	440	485
Hela riket		2,001 ²⁰⁾	896	989

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Hustrur, änkor och barn af allmogeklassen.			Änkor efter bergsmän och bönder, som ännu hafva gårdsskötsel.			Län.	
Hustrur.	Barn under 10 år.		Änkor.	Barn under 10 år.			
	m.	kv.		m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
12,253	8,056	7,885	426	227	237	Stockholms län.	2
9,740	6,287	6,322	317	164	159	Upsala.	3
13,180	8,768	8,774	307	136	135	Södermanlands.	4
23,658	15,993	15,965	366	196	225	Östergötlands.	5
19,708	15,649	15,130	551	291	268	Jönköpings.	6
15,869	11,514	11,999	388	225	246	Kronobergs.	7
22,868	16,205	15,522	651	424	445	Kalmar.	8
5,350	3,049	3,078	256	52	51	Gottlands.	9
8,624	6,443	6,251	323	240	247	Blekinge.	10
20,492	15,150	14,824	608	380	372	Kristianstads.	11
24,891	18,378	17,641	505	385	396	Malmöhus.	12
13,082	8,886	8,890	495	292	310	Hallands.	13
17,055	13,439	15,007	714	508	504	Göteb. o. Bohus.	14
28,012	22,224	21,737	1,066	724	714	Älfsborgs.	15
23,900	16,898	17,084	854	528	478	Skaraborgs.	16
23,124	20,277	19,602	1,042	779	718	Värmlands.	17
15,375	11,810	11,615	390	227	179	Örebro.	18
10,798	7,169	7,147	332	191	191	Västmanlands.	19
19,948	12,293	12,004	2,069	733	792	Kopparbergs.	20
12,542	7,249	7,359	299	130	137	Gäflleborgs.	21
12,376	7,511	7,824	482	123	123	Västernorrlands.	22
6,956	3,984	3,661	180	81	89	Jämtlands.	23
6,547	5,558	5,480	219	104	92	Västerbottens.	24
5,435	4,451	4,453	164	154	155	Norrbottnens.	25
371,788	267,241	265,254	13,004	7,294	7,263	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.

Ogifta kvinnor af allmogeklassen.			S u m m a.			Län.	
Skrifna för gårdbruk.	I allmogens tjänst öfver 15 år.	I allmogens tjänst mellan 10 och 15 år.	m.	kv.	sa.		
							—
5	6,990	2,803	33,609	32,006	65,615	Stockholms län.	2
10	5,293	2,169	25,701	25,043	50,744	Upsala.	3
10	7,621	3,265	35,874	34,435	70,309	Södermanlands.	4
13	13,082	5,407	62,951	61,225	124,176	Östergötlands.	5
47	8,876	4,784	51,547	51,179	102,726	Jönköpings.	6
32	7,419	3,747	42,220	41,112	83,332	Kronobergs.	7
13	11,868	5,268	61,384	58,787	120,171	Kalmar.	8
3	2,538	1,441	13,194	13,136	26,330	Gottlands.	9
10	6,170	3,317	26,508	25,730	52,238	Blekinge.	10
13	13,198	5,663	58,184	56,585	114,769	Kristianstads.	11
6	15,335	7,594	72,755	68,426	141,181	Malmöhus.	12
28	8,033	3,625	35,111	34,885	69,996	Hallands.	13
17	9,703	4,776	51,529	49,602	101,131	Göteb. o. Bohus.	14
38	14,837	6,507	78,384	75,507	153,891	Älfsborgs.	15
18	11,108	6,439	63,875	62,122	125,997	Skaraborgs.	16
18	13,304	6,059	67,071	65,790	132,861	Värmlands.	17
7	8,580	5,184	42,955	42,411	85,366	Örebro.	18
3	5,904	2,279	27,809	27,648	55,457	Västmanlands.	19
95	12,132	5,091	51,864	53,199	105,063	Kopparbergs.	20
6	9,119	3,198	33,549	34,887	68,436	Gäflleborgs.	21
30	7,176	3,164	30,834	31,631	62,465	Västernorrlands.	22
9	4,135	1,683	17,563	17,216	34,779	Jämtlands.	23
11	4,428	2,121	20,634	20,616	41,250	Västerbottens.	24
1	3,450	1,276	17,017	16,853	33,870	Norrbottnens.	25
443	210,299	96,860	1,022,122	1,000,031	2,022,153	Hela riket.	

År
1835.

	L ä n.	Den i jordbruk					
		Hela folkmängden.			Änkor efter ståndspersoner som sköta landtbruk.		
		m.	kv.	s:a.	Änkor.	Barn under 10 år.	
						m.	kv.
1	Stockholms stad	38,853	43,802	82,655	—	—	—
2	Stockholms län	51,755	56,343	108,098	69	31	47
3	Upsala	39,867	44,910	84,777	46	6	15
4	Södermanlands	53,918	57,915	111,833	42	8	24
5	Östergötlands	94,181	102,864	197,045	62	22	52
6	Jönköpings	69,538	75,315	144,853	64	16	57
7	Kronobergs	55,197	58,959	114,156	88	14	44
8	Kalmar	84,599	89,412	174,011	63	13	60
9	Gottlands	19,553	21,118	40,671	64	28	26
10	Blekinge	44,116	46,685	90,801	15	4	5
11	Kristianstads	77,856	80,077	157,933	51	17	37
12	Malmöhus	104,685	104,899	209,584	56	19	59
13	Hallands	45,163	48,192	93,355	39	26	58
14	Göteborgs och Bohus	76,797	80,215	157,012	51	39	61
15	Älfsborgs	102,295	107,964	210,259	86	70	91
16	Skaraborgs	85,103	90,072	175,175	92	37	75
17	Värmlands	91,136	95,647	186,783	53	17	38
18	Örebro	58,703	62,827	121,530	30	5	20
19	Västmanlands	42,522	48,939	91,461	33	12	17
20	Kopparbergs	65,877	73,661	139,538	66	27	53
21	Gäflerborgs	50,775	56,475	107,250	73	20	26
22	Västernorrlands	39,805	44,115	83,920	46	1	16
23	Jämtlands	21,746	22,493	44,239	18	4	12
24	Västerbottens	25,871	27,273	53,144	28	15	27
25	Norrbottnens	21,666	23,690	45,356	17	4	5
Hela riket		1,461,577	1,563,862	3,025,439	1,252	455	925

År
1835.
(Forts.)

	L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med bi-				
		M ä n a f a l l -				
		Bergsmän.	Bergsskatte- torpare.	Bönder på egna hemman.	Bönder på andras hemman.	Jordtorpare.
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	—	—	3,668	2,157	3,101
3	Upsala	—	—	2,695	2,316	1,869
4	Södermanlands	—	—	2,369	2,756	4,223
5	Östergötlands	—	4	5,942	3,731	7,950
6	Jönköpings	157	—	8,959	3,492	4,653
7	Kronobergs	—	—	7,417	2,638	3,851
8	Kalmar	—	12	9,856	2,499	5,461
9	Gottlands	—	—	3,540	28	254
10	Blekinge	—	—	3,742	267	2,596
11	Kristianstads	—	—	7,242	2,491	6,680
12	Malmöhus	—	—	7,837	3,950	5,982
18	Hallands	—	—	5,396	3,178	2,807
14	Göteborgs och Bohus	—	—	8,911	1,130	5,238
15	Älfsborgs	—	—	14,072	3,557	7,807
16	Skaraborgs	1	—	9,307	4,080	7,015
17	Värmlands	211	68	12,274	1,955	5,353
18	Örebro	2,163	11	2,862	2,446	4,900
19	Västmanlands	224	—	3,640	1,512	2,060
20	Kopparbergs	571	24	14,915	1,304	316
21	Gäflerborgs	288	—	5,158	603	2,651
22	Västernorrlands	—	15	6,250	295	4,475
23	Jämtlands	—	—	3,697	141	1,503
24	Västerbottens	—	—	4,523	450	389
25	Norrbottnens	—	14	3,398	214	197
Hela riket		3,615	148	157,670	47,190	91,331

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Ur tjänst gångna m. fl. på landsbygden (possessionärer, arrendatorer m. fl.); med hustrur och barn.				Gästgifvare med jordbruk m. fl.; med hustrur och barn. ²¹⁾				Län.	
Män.	Hustrur.	Barn under 10 år.		Män.	Hustrur.	Barn under 10 år.			
		m.	kv.			m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
233	531	371	429	208	172	114	155	Stockholms län.	2
268	552	377	427	49	39	47	45	Upsala.	3
121	529	365	422	96	80	77	71	Södermanlands.	4
353	1,186	824	1,049	157	119	104	131	Östergötlands.	5
108	859	557	632	121	106	102	107	Jönköpings.	6
124	605	404	432	139	114	111	110	Kronobergs.	7
222	791	553	640	377	276	267	320	Kalmar.	8
65	163	75	78	68	47	65	52	Gottlands.	9
58	484	318	369	60	20	14	30	Blekinge.	10
177	608	479	555	102	58	67	74	Kristianstads.	11
177	886	817	851	88	71	108	84	Malmöhus.	12
29	117	103	147	42	40	44	52	Hallands.	13
795	855	712	876	200	119	123	163	Göteb. o. Bohus.	14
130	1,067	771	851	207	172	206	243	Älfsborgs.	15
223	1,071	776	873	166	127	170	145	Skaraborgs.	16
162	689	568	543	348	315	341	349	Värmlands.	17
138	509	353	424	42	29	31	32	Örebro.	18
143	560	309	313	79	58	47	36	Västmanlands.	19
174	507	311	291	57	26	23	19	Kopparbergs.	20
545	1,288	578	644	43	39	34	34	Gäflleborgs.	21
66	165	69	73	48	38	38	35	Västernorrlands.	22
31	215	66	60	49	37	27	24	Jämtlands.	23
73	159	143	157	55	46	48	52	Västerbottens.	24
50	181	159	170	36	22	28	28	Norrbottnens.	25
4,465	14,577	10,058	11,306	2,837	2,170	2,236	2,391	Hela riket.	

närningar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

m o g e k l a s s e n .

Stattorpare.	Nybyggare sedan sista kvin- kvennium.	Arbetsföra backstuguhjon.	Arbetsföra inhyesmän.	Skärbönder.	Åldriga bönder och torpare.	Län.	
							—
1,801	132	786	768	154	1,079	Stockholms län.	2
1,616	51	606	484	78	933	Upsala.	3
1,001	167	896	816	46	957	Södermanlands.	4
2,061	362	2,208	1,920	73	1,491	Östergötlands.	5
208	322	1,967	1,165	—	1,755	Jönköpings.	6
110	391	1,355	1,050	—	2,222	Kronobergs.	7
680	401	2,945	1,543	142	2,779	Kalmar.	8
41	45	963	292	—	740	Gottlands.	9
390	66	848	1,444	349	977	Blekinge.	10
246	384	2,617	1,530	302	2,319	Kristianstads.	11
610	246	4,001	2,130	472	2,239	Malmöhus.	12
49	306	1,091	430	21	1,858	Hallands.	13
152	445	1,218	726	1,710	1,512	Göteb. o. Bohus.	14
245	570	2,330	2,100	—	2,156	Älfsborgs.	15
539	301	2,144	1,747	—	1,266	Skaraborgs.	16
799	341	1,243	2,182	—	1,674	Värmlands.	17
641	256	942	1,356	—	1,168	Örebro.	18
1,181	28	831	795	—	1,205	Västmanlands.	19
161	77	691	1,168	—	1,870	Kopparbergs.	20
41	199	2,176	612	53	2,130	Gäflleborgs.	21
20	322	171	567	109	1,622	Västernorrlands.	22
—	69	133	470	—	1,128	Jämtlands.	23
—	213	278	527	4	996	Västerbottens.	24
99	140	671	591	8	807	Norrbottnens.	25
12,691	5,834	33,111	26,414	3,521	36,883	Hela riket.	

År
1835.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk		
		Män af allmogeklassen.		
		Bonddrängar öfver 15 år i all- mogens tjänst.	Bondgossar mellan 10 och 15 år i dito.	Lappar och vallhjon.
1	Stockholms stad	—	—	—
2	Stockholms län	8,508	3,110	1
3	Upsala	5,988	2,240	6
4	Södermanlands	9,778	3,661	—
5	Östergötlands	14,212	6,764	—
6	Jönköpings	9,226	5,488	—
7	Kronobergs	7,687	4,705	—
8	Kalmar	13,873	5,864	—
9	Gottlands	2,744	1,403	—
10	Blekinge	6,779	3,733	—
11	Kristianstads	14,332	6,824	—
12	Malmöhus	18,363	8,509	—
13	Hallands	8,587	4,461	—
14	Göteborgs och Bohus	10,250	5,783	—
15	Älfsborgs	16,202	7,618	—
16	Skaraborgs	13,915	7,726	—
17	Värmlands	15,752	7,835	—
18	Örebro	9,938	6,330	—
19	Västmanlands	6,595	2,538	3
20	Kopparbergs	13,298	6,239	10
21	Gäfleborgs	9,204	3,405	19
22	Västernorrlands	7,079	3,584	62
23	Jämtlands	4,982	2,026	101
24	Västerbottens	4,743	2,475	630
25	Norrbottnens	3,496	1,568	781
Hela riket		295,531	113,889	1,613

År
1835.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk		
		Hustrur, änkor och ogifta kvinnor samt barn af lappallmogen.		
		Vuxna kvinnor.	Barn under 10 år.	
m.	kv.			
1	Stockholms stad	—	—	—
2	Stockholms län	2	—	—
3	Upsala	5	1	2
4	Södermanlands	—	—	—
5	Östergötlands	—	—	—
6	Jönköpings	—	—	—
7	Kronobergs	—	—	—
8	Kalmar	—	—	—
9	Gottlands	—	—	—
10	Blekinge	—	—	—
11	Kristianstads	—	—	—
12	Malmöhus	—	—	—
13	Hallands	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—
15	Älfsborgs	—	—	—
16	Skaraborgs	—	—	—
17	Värmlands	—	—	—
18	Örebro	—	—	—
19	Västmanlands	5	3	2
20	Kopparbergs	18	4	11
21	Gäfleborgs	48	13	16
22	Västernorrlands	107	25	38
23	Jämtlands	144	63	56
24	Västerbottens	773	433	379
25	Norrbottnens	955	506	507
Hela riket		2,057²²⁾	1,048	1,011

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Hustrur, änkor och barn af allmogeklassen.			Änkor efter bergsmän och bönder, som ännu hafva gårdsskötsel.			Län.	
Hustrur.	Barn under 10 år.		Änkor.	Barn under 10 år.			
	m.	kv.		m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
12,957	8,886	8,664	429	269	260	Stockholms län.	2
10,238	7,008	6,836	270	169	147	Upsala.	3
13,517	9,032	8,964	327	210	190	Södermanlands.	4
24,036	16,930	17,205	366	241	229	Östergötlands.	5
20,379	15,827	15,825	614	505	414	Jönköpings.	6
16,386	12,159	12,052	476	289	300	Kronobergs.	7
23,763	17,076	16,858	547	357	382	Kalmar.	8
5,679	3,704	3,467	461	90	61	Gottlands.	9
8,993	5,998	6,185	354	339	322	Blekinge.	10
21,054	15,236	15,073	599	400	388	Kristianstads.	11
24,797	19,616	19,195	619	406	467	Malmöhus.	12
13,498	8,607	9,116	615	297	323	Hallands.	13
16,909	13,722	16,709	664	470	484	Göteb. o. Bohus.	14
28,763	23,867	24,667	1,142	980	1,062	Älfsborgs.	15
24,214	17,297	17,203	897	602	587	Skaraborgs.	16
24,328	20,879	20,882	1,043	912	840	Värmlands.	17
16,097	11,067	10,764	436	257	244	Örebro.	18
11,126	7,272	7,484	351	195	191	Västmanlands.	19
20,425	12,883	12,542	1,832	582	550	Kopparbergs.	20
13,393	7,642	7,831	377	139	121	Gäflleborgs.	21
12,587	8,070	7,894	531	203	344	Västernorrlands.	22
6,786	3,805	3,792	206	80	108	Jämtlands.	23
6,997	5,971	6,039	247	119	132	Västerbottens.	24
5,666	4,660	4,654	187	108	118	Norrbotbens.	25
382,588	276,714	279,901	13,590	8,219	8,264	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.

Ogifta kvinnor af allmogeklassen.			S u m m a.			Län.	
Skrifna för gårdbruk.	I allmogens tjänst öfver 15 år.	I allmogens tjänst mellan 10 och 15 år.					
			m.	kv.	sa.		
—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
7	6,923	3,140	35,377	33,785	69,162	Stockholms län.	2
3	5,348	2,194	26,807	26,167	52,974	Upsala.	3
5	7,412	3,613	36,579	35,196	71,775	Södermanlands.	4
6	13,461	6,071	65,349	63,973	129,322	Östergötlands.	5
31	9,144	5,668	54,628	53,900	108,528	Jönköpings.	6
43	7,929	4,901	44,666	43,480	88,146	Kronobergs.	7
5	12,279	5,420	64,920	61,404	126,324	Kalmar.	8
7	2,517	1,226	14,145	13,848	27,993	Gottlands.	9
5	6,895	3,381	27,982	27,058	55,040	Blekinge.	10
7	14,689	6,273	61,445	59,416	120,861	Kristianstads.	11
4	16,481	7,490	75,570	71,060	146,630	Malmöhus.	12
23	8,285	4,593	37,332	36,906	74,238	Hallands.	13
5	9,720	4,624	53,136	51,240	104,376	Göteb. o. Bohus.	14
68	14,967	7,246	82,888	80,425	163,313	Älfsborgs.	15
25	12,656	7,591	67,312	65,556	132,868	Skaraborgs.	16
17	14,308	7,257	72,915	70,662	143,577	Värmlands.	17
10	9,042	6,200	44,906	43,837	88,743	Örebro.	18
4	5,962	2,551	28,672	28,693	57,365	Västmanlands.	19
72	12,707	5,823	54,205	54,942	109,147	Kopparbergs.	20
8	9,082	3,201	35,553	36,181	71,734	Gäflleborgs.	21
25	7,881	3,466	33,091	33,246	66,337	Västernorrlands.	22
10	4,560	1,772	18,375	17,800	36,175	Jämtlands.	23
10	4,552	2,391	22,085	21,989	44,074	Västerbottens.	24
2	3,629	1,349	17,535	17,490	35,025	Norrbotbens.	25
402	220,379	107,441	1,075,473	1,048,254	2,123,727	Hela riket.	

År
1840.

L ä n .	Hela folkmängden.			Den i jordbruk med					
				Jordbrukande ståndspersoner (possessionater, arrendatorer, bergsmän, gästgivare m. fl.) med hustrur och barn. ²³⁾					
	m.	kv.	sa.	Gifta män.	Änklingar och ogifta män.	Hustrur.	Barn under 10 år. ²⁴⁾		
							m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	38,624	45,537	84,161	22	7	—	—	—
2	Stockholms län . . .	52,912	57,367	110,279	340	63	339	206	195
3	Upsala . . .	40,075	45,219	85,294	105	30	109	72	87
4	Södermanlands . . .	55,498	59,422	114,920	189	64	187	161	176
5	Östergötlands . . .	98,999	107,626	206,625	306	59	302	202	181
6	Jönköpings . . .	72,391	78,086	150,477	362	50	357	86	110
7	Kronobergs . . .	58,659	62,795	121,454	154	14	154	33	42
8	Kalmar . . .	89,780	94,777	184,557	318	42	317	102	102
9	Gottlands . . .	20,013	21,562	41,575	88	12	88	13	13
10	Blekinge . . .	46,337	49,470	95,807	33	9	32	26	16
11	Kristianstads . . .	81,689	84,191	165,880	92	31	91	130	140
12	Malmöhus . . .	110,787	110,883	221,670	163	47	153	153	118
13	Hallands . . .	46,091	48,843	94,934	96	10	94	61	51
14	Göteborgs och Bohus . . .	80,523	84,451	164,974	165	37	160	78	64
15	Älfsborgs . . .	106,402	112,216	218,618	298	37	298	109	121
16	Skaraborgs . . .	87,986	93,062	181,048	337	67	333	163	172
17	Värmlands . . .	95,685	99,861	195,546	659	99	654	106	113
18	Örebro . . .	60,348	64,713	125,061	1,959	201	1,956	62	66
19	Västmanlands . . .	43,152	49,342	92,494	351	63	300	99	89
20	Kopparbergs . . .	65,017	73,124	138,141	557	87	527	55	43
21	Gäflleborgs . . .	52,090	57,707	109,797	328	20	327	11	15
22	Västernorrlands . . .	40,816	45,059	85,875	45	7	44	14	18
23	Jämtlands . . .	22,332	23,387	45,769	40	2	40	2	5
24	Västerbottens . . .	26,589	28,014	54,603	45	3	45	21	23
25	Norrbottens . . .	23,584	25,744	49,328	20	—	20	3	—
	Hela riket	1,516,429	1,622,458	3,138,887	7,102	1,061	6,927	1,968	1,960

År
1840.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) Den i jordbruk med binä-										
	M ä n a f a l l -										
	d) Jordtorpare		e) Stattorpare.		f) Skärbönder.		g) Nybyggare sedan sista kvin- kvennum.		h) Arbetsföra backstuguhjon.		
Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.		
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län . . .	2,863	182	1,789	151	134	12	147	14	770	156
3	Upsala . . .	1,355	107	1,246	90	94	2	31	3	627	91
4	Södermanlands . . .	4,048	240	1,228	38	13	1	88	4	777	133
5	Östergötlands . . .	7,435	523	2,325	168	65	12	156	4	1,933	272
6	Jönköpings . . .	4,450	328	191	15	—	—	212	13	1,567	221
7	Kronobergs . . .	3,781	375	96	26	—	—	236	63	1,336	274
8	Kalmar . . .	5,013	391	722	138	170	15	217	19	3,046	413
9	Gottlands . . .	183	8	52	1	—	—	12	—	1,076	80
10	Blekinge . . .	2,282	168	575	95	354	24	24	2	777	157
11	Kristianstads . . .	6,213	562	307	64	249	52	131	22	2,524	351
12	Malmöhus . . .	5,173	382	783	38	394	60	6	—	3,977	396
13	Hallands . . .	2,806	217	51	11	32	5	149	11	1,015	214
14	Göteborgs och Bohus . . .	4,397	543	97	11	1,248	286	136	4	1,252	229
15	Älfsborgs . . .	7,021	841	150	21	—	—	235	52	1,933	392
16	Skaraborgs . . .	5,549	471	447	74	—	12	100	3	2,014	349
17	Värmlands . . .	4,971	441	681	53	—	—	165	15	1,344	191
18	Örebro . . .	4,788	330	681	43	—	—	98	2	769	95
19	Västmanlands . . .	1,935	156	1,154	59	5	—	6	—	733	92
20	Kopparbergs . . .	323	20	329	30	—	—	21	2	796	123
21	Gäflleborgs . . .	2,313	149	26	—	27	6	98	10	2,583	242
22	Västernorrlands . . .	3,122	252	15	—	64	14	140	8	435	100
23	Jämtlands . . .	1,254	83	—	—	—	—	26	1	142	11
24	Västerbottens . . .	213	33	13	1	11	5	76	10	274	26
25	Norrbottens . . .	64	10	56	13	—	—	65	17	686	154
	Hela riket	81,552	6,812	13,014	1,140	2,860	506	2,575	279	32,386	4,762

Bönder i ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										
Änkor efter ståndspersoner som sköta landbruk; med barn.			Män af allmogeklassen.						Län.	
			a) Bergsskatte- torpare.		b) Bönder på egna hemman.		c) Bönder på andras hemman.			
Änkor.	Barn under 10 år.		Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.		
	m.	kv.								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
41	3	5	5	—	3,224	347	1,877	130	Stockholms län.	2
36	5	8	—	—	2,442	207	2,101	119	Upsala.	3
47	3	16	—	—	2,134	181	2,603	105	Södermanlands.	4
41	1	3	—	—	5,517	539	3,310	230	Östergötlands.	5
66	8	11	—	—	8,309	727	3,013	269	Jönköpings.	6
33	15	8	—	—	7,961	586	1,456	95	Kronobergs.	7
34	—	5	—	—	9,211	573	2,376	162	Kalmar.	8
32	3	2	—	—	3,266	176	26	5	Gottlands.	9
12	1	1	—	—	3,525	315	193	11	Blekinge.	10
29	2	4	—	—	7,083	596	2,029	134	Kristianstads.	11
37	4	14	—	—	7,993	659	3,659	174	Malmöhus.	12
16	4	4	—	—	5,009	577	2,332	226	Hallands.	13
38	6	13	—	—	7,389	969	818	130	Göteb. o. Bohus.	14
41	12	5	—	—	12,118	1,300	3,213	357	Älfsborgs.	15
64	12	13	1,539	158	7,796	704	3,748	310	Skaraborgs.	16
35	12	12	57	8	10,778	824	1,831	153	Värmlands.	17
35	9	6	123	9	2,656	200	2,166	119	Örebro.	18
41	11	9	8	1	3,318	342	1,384	81	Västmanlands.	19
56	7	7	60	5	13,130	1,163	1,198	79	Kopparbergs.	20
20	1	1	—	—	4,883	298	610	26	Gäfleborgs.	21
15	1	—	329	34	5,853	457	259	24	Västernorrlands.	22
5	—	—	—	—	3,417	296	130	3	Jämtlands.	23
15	1	2	123	—	4,108	383	693	49	Västerbottens.	24
28	11	8	—	—	3,047	282	259	34	Norrbottnens.	25
817	132	157	2,244	215	144,167	12,701	41,284	3,025	Hela riket.	

Bönder i ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)											
allmogeklassen.											
i) Arbetstföra inhysseshjon.		j) Söner af bönder, tor- pare m. fl. i allmogens tjänst, öfver 15 år.		k) Söner af bönder, tor- pare m. fl. i allmogens tjänst mellan 10 o. 15 år.		l) Åldriga bönder och torpare.		m) Vanföra backstuguhjon.		Län.	
Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
582	185	577	8,958	—	3,860	718	444	120	56	Stockholms län.	2
399	186	503	5,968	—	3,178	754	316	125	68	Upsala.	3
594	168	1,041	9,352	—	4,059	683	363	291	132	Södermanlands.	4
1,433	375	697	16,165	—	8,096	801	443	622	211	Östergötlands.	5
788	244	187	12,476	—	6,875	1,107	583	437	191	Jönköpings.	6
775	307	31	9,481	—	6,171	1,520	933	232	112	Kronobergs.	7
1,251	336	569	15,806	—	8,002	1,853	909	318	235	Kalmar.	8
225	31	341	3,128	—	1,554	465	299	86	25	Gottlands.	9
992	327	271	7,848	—	3,360	585	357	69	50	Blekinge.	10
1,122	781	248	16,822	—	7,733	1,321	827	117	96	Kristianstads.	11
1,437	464	363	21,478	—	9,191	1,297	1,015	203	75	Malmöhus.	12
410	131	260	9,059	—	4,028	1,177	708	110	52	Hallands.	13
555	277	146	13,681	—	6,176	739	665	148	65	Göteb. o. Bohus.	14
1,962	534	300	22,335	—	10,307	1,342	817	337	221	Älfsborgs.	15
1,563	327	365	17,467	—	8,389	770	520	368	149	Skaraborgs.	16
1,972	387	1,169	18,600	—	7,858	1,132	607	208	103	Värmlands.	17
1,168	278	552	11,660	—	6,029	786	418	217	100	Örebro.	18
704	189	580	6,957	—	2,792	781	391	112	101	Västmanlands.	19
692	251	1,702	13,611	—	6,445	1,159	739	104	61	Kopparbergs.	20
684	153	714	9,326	—	4,401	1,501	680	130	34	Gäfleborgs.	21
737	136	256	8,102	—	4,042	1,000	437	31	23	Västernorrlands.	22
576	84	424	4,752	—	1,944	924	335	9	3	Jämtlands.	23
528	130	268	5,433	—	2,945	692	365	43	44	Västerbottens.	24
488	160	155	3,478	—	1,574	542	290	64	39	Norrbottnens.	25
21,637	6,441	11,719	271,943	—	129,009	23,649	13,461	4,501	2,246	Hela riket.	

År
1840.
(Forts.)

	(Forts.) Den i jordbruk med binä.										
	Män af allmogeklassen.				Hustrur af allmogeklassen.						
	n) Vanföra in- hysesshjon.		o) Lappar och vallhjon.		Till a), b), c), d), e), f) och g).	Till j) och k).	Till h) och i).	Till m) och n).	Till l).		
	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.							
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län . . .	152	132	—	—	10,027	571	1,346	271	718	
3	Upsala	115	76	2	3	7,349	479	1,049	223	772	
4	Södermanlands . . .	343	259	—	—	10,108	1,033	1,362	624	683	
5	Östergötlands . . .	580	360	—	—	18,802	690	3,366	1,197	800	
6	Jönköpings	216	158	—	—	16,172	181	2,347	651	1,107	
7	Kronobergs	200	185	—	—	13,529	28	2,109	430	1,520	
8	Kalmar	309	261	—	—	17,708	568	4,278	634	1,852	
9	Gottlands	13	13	—	—	3,538	340	1,303	94	465	
10	Blekinge	133	142	—	—	6,956	271	1,766	200	585	
11	Kristianstads	103	162	—	—	16,004	245	3,627	221	1,318	
12	Malmöhus	146	210	—	—	18,012	360	5,413	349	1,297	
13	Hallands	45	71	—	—	10,378	250	1,424	153	1,177	
14	Göteborgs och Bohus	105	137	—	—	14,080	145	1,805	253	739	
15	Älfsborgs	320	229	—	—	22,743	290	3,895	651	1,343	
16	Skaraborgs	277	203	—	—	19,176	351	3,578	643	770	
17	Värmlands	376	265	—	—	18,486	1,154	3,322	587	1,129	
18	Örebro	226	189	—	—	10,511	542	1,931	441	785	
19	Västmanlands	130	95	—	2	7,806	573	1,433	246	781	
20	Kopparbergs	95	70	4	3	15,054	1,700	1,489	192	1,157	
21	Gäflleborgs	49	71	8	15	7,958	715	3,266	179	1,500	
22	Västernorrlands . . .	77	48	33	22	9,786	254	1,169	107	1,000	
23	Jämtlands	78	22	84	75	4,826	424	718	87	924	
24	Västerbottens	25	21	438	256	5,237	268	804	65	691	
25	Norrbottnens	35	47	581	396	3,489	153	1,176	100	544	
	Hela riket	4,148	3,426	1,150	772	287,735	11,585	53,976	8,598	23,657	

År
1840.
(Forts.)

	(Forts.) Den i jordbruk med binä.										
	Barn under 10 år af allmogeklassen.						Ogifta kvinnor, skrifna för landtbruk; med oäkta barn.				
	Till änkor som äro backstugu- och inhyesesshjon.		Till lappar.		Oäkta barn till bond- d'ittrar och pigor i allmogens tjänst.		Kvinnor.	Barn under 10 år.			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	229	224	—	—	123	126	12	—	—	—
3	Upsala	310	187	—	3	74	101	7	3	—	—
4	Södermanlands . . .	180	194	—	—	94	94	9	—	—	1
5	Östergötlands . . .	432	470	—	—	123	136	6	1	—	—
6	Jönköpings	351	370	—	—	45	44	50	1	—	—
7	Kronobergs	316	276	—	—	59	55	85	3	7	—
8	Kalmar	577	601	—	—	78	75	42	—	—	—
9	Gottlands	46	64	—	—	21	10	8	2	—	—
10	Blekinge	219	266	—	—	168	145	13	1	1	—
11	Kristianstads	426	501	—	—	142	125	37	2	2	—
12	Malmöhus	460	567	—	—	120	129	6	1	—	—
13	Hallands	192	153	—	—	41	47	35	2	1	—
14	Göteborgs och Bohus	271	310	—	—	93	111	29	2	2	—
15	Älfsborgs	676	702	—	—	73	77	161	3	7	—
16	Skaraborgs	363	407	—	—	90	71	53	—	2	—
17	Värmlands	625	663	—	—	411	380	48	6	4	—
18	Örebro	206	180	—	—	157	132	19	2	—	—
19	Västmanlands	152	166	—	—	74	87	12	—	—	—
20	Kopparbergs	131	115	9	6	102	119	135	12	19	—
21	Gäflleborgs	151	135	5	3	70	79	18	—	1	—
22	Västernorrlands . . .	192	187	16	18	30	44	30	2	1	—
23	Jämtlands	35	33	50	53	39	52	16	1	—	—
24	Västerbottens	126	125	288	263	66	70	12	2	—	—
25	Norrbottnens	96	97	282	295	15	21	19	—	—	—
	Hela riket	6,762	6,993	650	641	2,308	2,330	862	56	48	—

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										
Lappallogens gifta hustrur. Änkor och ogifta kvinnor.	Änkor af allmogeklassen.		Barn under 10 år af allmogeklassen.						Län.	
	Änkor efter bergsmän och allmoge som ännu hafva gårdsskötsel.	Änkor som äro backstugu- och inhyses-hjon.	Till grupperna a), b), c), d), e), f), g), j) och k). 26)		Till backstugu- o. inhyses-hjonen (h), i), m) och n).		Till änkor som ännu hafva gårdsskötsel.			
			m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
—	417	1,383	7,092	7,392	794	865	121	121	Stockholms län.	2
2	279	967	4,865	4,844	509	451	70	81	Upsala.	3
—	301	1,681	7,521	7,673	783	893	123	122	Södermanlands.	4
—	456	2,936	13,908	13,736	2,333	2,393	130	142	Östergötlands.	5
—	839	2,231	10,924	10,953	1,709	1,725	282	301	Jönköpings.	6
—	393	1,417	9,524	9,661	1,740	1,720	200	213	Kronobergs.	7
—	495	2,300	12,762	12,495	3,422	3,380	252	285	Kalmar.	8
—	367	486	2,329	2,233	809	876	36	28	Gottlands.	9
—	303	849	4,913	5,039	1,532	1,570	100	101	Blekinge.	10
—	660	1,853	10,981	11,075	2,734	3,021	401	322	Kristianstads.	11
—	749	2,302	11,977	13,579	4,019	4,842	455	547	Malmöhus.	12
—	920	740	7,454	7,368	1,124	1,188	299	269	Hallands.	13
—	897	1,199	10,475	10,545	1,621	1,637	295	364	Göteb. o. Bohus.	14
—	1,306	2,867	16,040	15,857	3,553	3,531	604	641	Älfsborgs.	15
—	1,049	2,269	13,528	13,543	2,382	2,428	266	310	Skaraborgs.	16
—	1,205	1,855	15,107	14,784	3,011	2,782	538	570	Värmlands.	17
—	530	1,302	9,477	9,473	1,199	1,321	165	180	Örebro.	18
—	394	1,418	5,028	5,245	698	661	111	112	Västmanlands.	19
12	2,047	824	9,356	9,719	875	919	271	322	Kopparbergs.	20
25	456	1,352	4,871	4,874	2,007	2,034	92	97	Gäflleborgs.	21
68	664	534	5,741	5,532	943	983	168	166	Västernorrlands.	22
192	276	263	3,297	3,173	330	373	60	68	Jämtlands.	23
886	203	318	4,718	4,664	667	699	80	103	Västerbottens.	24
1,197	277	335	2,928	2,870	933	957	59	61	Norrbotbens.	25
2,382 25)	15,483	33,681	204,816	206,327	39,727	41,249	5,178	5,526	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden.									
Bonddöttrar och pigor i allmogens tjänst.		I jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner (inspektorer, fogdar, rättare, drängar m. fl.). 27)			S u m m a.			Län.	
öfver 15 år.	mellan 10 och 15 år.	Gifta män.	Änklingar o. ogifta män.	Hustrur.	m.	kv.	s.a.		
—	—	—	—	—	29	—	29		Stockholms stad.
9,003	4,050	1,408	1,811	1,392	39,775	38,498	78,273	Stockholms län.	2
6,789	3,214	652	784	673	27,687	27,710	55,397	Upsala.	3
8,470	4,411	1,393	962	1,392	40,351	39,477	79,828	Södermanlands.	4
16,636	8,330	944	1,611	941	72,322	71,564	143,886	Östergötlands.	5
12,869	7,320	208	1,021	203	57,624	57,907	115,531	Jönköpings.	6
10,126	6,170	88	624	88	49,002	48,064	97,066	Kronobergs.	7
14,815	7,901	389	772	388	71,029	68,275	139,304	Kalmar.	8
3,437	1,419	46	245	46	14,715	14,849	29,564	Gottlands.	9
8,429	3,678	96	280	96	30,014	30,329	60,343	Blekinge.	10
17,307	7,382	383	866	376	65,839	64,340	130,179	Kristianstads.	11
20,094	9,059	656	1,452	651	79,080	78,278	157,358	Malmöhus.	12
10,781	4,379	78	320	75	38,387	39,503	77,890	Hallands.	13
14,870	6,430	73	376	68	53,695	53,759	107,454	Göteb. o. Bohus.	14
22,788	10,796	125	720	117	88,587	88,237	176,824	Älfsborgs.	15
16,801	8,435	308	1,198	299	72,386	70,767	143,153	Skaraborgs.	16
19,181	8,990	166	881	163	75,810	76,117	151,927	Värmlands.	17
10,827	6,317	325	710	321	48,174	46,875	95,049	Örebro.	18
7,283	3,420	333	507	329	29,565	30,405	59,970	Västmanlands.	19
14,334	6,675	120	274	115	54,071	55,586	109,657	Kopparbergs.	20
9,923	4,532	138	206	138	36,937	37,648	74,585	Gäflleborgs.	21
9,064	4,362	20	229	18	33,458	34,064	67,522	Västernorrlands.	22
5,017	2,203	9	176	9	18,724	18,757	37,481	Jämtlands.	23
5,747	3,079	6	136	5	23,365	23,324	46,689	Västerbottens.	24
4,480	2,162	6	70	6	16,959	18,295	35,254	Norrbotbens.	25
279,071	134,714	7,970	16,231	7,909	1,137,585	1,132,628	2,270,213	Hela riket.	

År
1845.

L ä n.	Hela folkmängden.			D e n i j o r d b r u k m e d					
				Jordbrukande ståndspersoner (possessionater, arrendatorer, bergsmän, gästgivare m. fl.) med hustrur och barn. 28)					
	m.	kv.	s.a.	Gifta män.	Änklingar o. ogifta män.	Hustrur.	Barn under 10 år. 29)		
							m.	kv.	
1	Stockholms stad . . .	40,055	48,187	88,242	15	2	—	—	—
2	Stockholms län . . .	54,659	58,651	113,310	370	83	369	185	213
3	Upsala . . .	41,245	46,455	87,700	122	35	110	75	64
4	Södermanlands . . .	57,305	61,359	118,664	203	57	201	137	162
5	Östergötlands . . .	102,947	111,681	214,628	278	73	272	2	161
6	Jönköpings . . .	75,478	81,510	156,988	349	65	343	66	80
7	Kronobergs . . .	62,599	66,587	129,186	157	17	157	39	33
8	Kalmar . . .	95,846	100,270	196,116	320	45	319	105	82
9	Gottlands . . .	20,790	22,478	43,268	83	23	83	16	14
10	Blekinge . . .	49,638	52,704	102,342	43	10	42	25	41
11	Kristianstads . . .	87,441	90,326	177,767	106	32	105	80	106
12	Malmöhus . . .	116,710	117,497	234,207	154	56	152	152	166
13	Hallands . . .	48,650	51,769	100,419	128	21	102	58	54
14	Göteborgs och Bohus	86,218	90,478	176,696	201	45	195	71	64
15	Älfsborgs . . .	113,198	119,927	233,125	282	38	282	125	119
16	Skaraborgs . . .	92,011	97,095	189,106	343	76	342	154	177
17	Värmlands . . .	102,675	106,921	209,596	811	129	807	99	117
18	Örebro . . .	63,624	68,098	131,722	1,946	234	1,935	50	62
19	Västmanlands . . .	44,435	50,415	94,850	324	52	247	41	67
20	Kopparbergs . . .	68,709	76,624	145,333	513	66	497	28	27
21	Gäflleborgs . . .	55,416	60,759	116,175	333	17	331	25	36
22	Västernorrlands . . .	44,842	48,933	93,775	60	4	60	22	19
23	Jämtlands . . .	24,163	24,914	49,077	45	5	45	2	4
24	Västerbottens . . .	29,590	31,225	60,815	48	3	48	22	36
25	Norrbottnens . . .	25,676	27,753	53,429	28	4	28	3	2
	Hela riket	1,603,920	1,712,616	3,316,536	7,262	1,192	7,072	1,582 ³⁰⁾	1,906

År
1845.
(Forts.)

L ä n.	(Forts.) D e n i j o r d b r u k m e d b i -										
	M ä n a f a l l -										
	e) Statorpare.		f) Skärbönder.		g) Nybyggare sedan sista kvin- kvennum.		h) Arbetsföra backstuguhjon.		i) Arbetsföra inhysseshjon.		
	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län . . .	1,788	150	88	8	80	9	928	152	1,104	342
3	Upsala . . .	1,430	89	111	4	40	2	709	81	746	158
4	Södermanlands . . .	1,367	52	—	—	114	1	758	118	896	301
5	Östergötlands . . .	2,441	141	74	11	161	11	2,310	342	2,068	613
6	Jönköpings . . .	322	26	—	—	263	47	1,841	301	972	343
7	Kronobergs . . .	161	33	—	—	231	60	1,261	247	976	373
8	Kalmar . . .	841	110	149	17	171	10	3,314	547	1,850	499
9	Gottlands . . .	58	1	—	—	8	—	1,082	73	316	39
10	Blekinge . . .	690	93	384	35	—	—	872	142	1,110	379
11	Kristianstads . . .	360	28	286	47	77	15	2,812	436	1,446	1,638
12	Malmöhus . . .	974	48	395	59	27	2	3,881	410	1,893	679
13	Hallands . . .	39	3	24	5	113	11	1,094	228	534	215
14	Göteborgs och Bohus	126	16	1,249	277	61	23	1,804	300	704	336
15	Älfsborgs . . .	231	66	—	—	213	31	2,145	396	2,235	782
16	Skaraborgs . . .	575	46	—	—	72	7	2,003	355	2,150	571
17	Värmlands . . .	718	40	—	—	174	12	1,570	234	2,360	569
18	Örebro . . .	710	48	—	—	82	5	723	196	1,324	311
19	Västmanlands . . .	1,082	69	5	—	9	1	730	125	929	313
20	Kopparbergs . . .	479	41	—	—	16	2	959	151	953	342
21	Gäflleborgs . . .	55	3	35	8	32	2	3,101	278	612	175
22	Västernorrlands . . .	40	4	76	43	111	7	473	65	991	158
23	Jämtlands . . .	—	—	—	—	31	—	169	25	731	93
24	Västerbottens . . .	15	—	12	3	110	14	475	131	477	194
25	Norrbottnens . . .	—	—	—	—	66	19	873	143	532	181
	Hela riket	14,502	1,107	2,888	517	2,262	291	35,387	5,476	27,909	9,604

ö in äringar sysselsatta folk m ä n g d e n. (Forts.)											
Änkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk; med barn.			M ä n a f a l l m o g e k l a s s e n.								
			a) Bergsskatte- torpare.		b) Bönder på egna hemman.		c) Bönder på andras hemman.		d) Jordtorpare.		
Änkor.	Barn under 10 år.		Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	
	m.	kv.									
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
42	6	1	5	—	3,241	357	1,748	135	2,648	218	2
24	4	2	—	—	2,259	236	2,007	119	1,518	93	3
36	4	6	—	—	2,132	157	2,519	92	3,937	233	4
50	6	9	—	—	5,373	614	3,111	261	7,394	535	5
61	2	4	—	—	8,429	887	2,765	329	4,458	416	6
26	3	5	—	—	8,054	661	1,334	281	4,036	504	7
31	5	6	—	—	9,093	565	2,209	121	5,243	354	8
26	1	5	—	—	3,376	173	26	3	196	13	9
15	2	2	—	—	3,593	371	218	34	2,274	254	10
27	1	2	—	—	7,767	784	1,899	174	6,247	527	11
41	20	14	—	—	8,475	658	3,088	149	5,559	398	12
16	3	4	—	—	5,380	604	2,104	183	2,881	227	13
28	22	7	—	—	7,760	953	947	159	4,814	603	14
35	6	8	—	—	12,433	1,332	3,015	417	7,823	834	15
60	13	13	8	—	8,596	858	3,393	295	6,611	472	16
42	4	9	69	9	10,741	1,056	1,909	164	5,277	466	17
28	4	4	289	31	2,456	272	2,147	165	5,125	436	18
29	5	7	11	1	3,216	326	1,304	97	1,990	162	19
46	4	2	158	9	13,414	1,240	1,178	67	292	20	20
13	1	—	—	—	5,077	295	608	27	2,595	147	21
10	1	2	15	—	5,886	397	271	23	4,091	242	22
14	4	1	—	—	3,646	271	122	11	1,402	123	23
20	1	—	—	—	4,503	270	833	61	405	39	24
9	1	1	—	—	3,260	252	289	27	111	9	25
729	123	114	555	50	148,160	13,589	39,044	3,394	86,927	7,325	

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n. (Forts.)												
m o g e k l a s s e n.												
j) Söner af bönder, tor- pare m. fl. i allmogens tjänst öfver, 15 år.		k) Söner af bönder, tor- pare m. fl. i allmogens tjänst, mellan 10 o. 15 år.		l) Åldriga bönder och torpare.		m) Vanföra backstuguhjon.		n) Vanföra in- hysesghjon.		o) Lappar och vallhjon.		
Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	Giftna.	Änkl. o. ogiftna.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
585	8,649	—	3,636	690	371	200	83	256	193	—	—	2
395	6,622	—	3,006	686	302	187	65	197	101	—	—	3
941	9,478	—	4,131	669	365	347	167	402	299	—	—	4
625	17,131	—	8,125	699	485	616	246	583	405	—	—	5
219	13,821	—	7,229	1,017	643	456	196	267	227	—	—	6
83	11,285	—	6,280	1,520	774	228	148	183	165	—	—	7
644	17,602	—	8,634	1,984	932	412	198	310	268	—	—	8
327	3,298	—	1,569	511	318	98	25	24	9	—	—	9
353	7,698	—	3,331	629	339	71	101	102	152	—	—	10
254	17,761	—	6,264	1,257	855	127	96	178	278	—	—	11
470	22,590	—	7,569	1,437	883	169	83	152	180	—	—	12
273	9,950	—	4,422	1,210	727	96	67	76	51	—	—	13
314	14,504	—	6,078	880	613	142	66	80	118	—	—	14
514	24,771	—	10,750	1,503	911	372	209	399	298	—	—	15
515	18,802	—	7,917	745	538	399	179	303	218	—	—	16
1,668	21,739	—	7,980	1,175	759	364	133	437	230	—	—	17
626	13,137	—	5,367	806	430	206	162	273	211	—	—	18
609	6,711	—	2,695	735	435	134	74	168	123	—	—	19
2,005	14,380	—	4,907	1,280	718	119	76	139	122	4	2	20
888	10,057	—	3,728	1,556	769	129	54	58	97	11	6	21
368	9,215	—	4,090	1,212	496	48	18	39	23	39	15	22
467	5,418	—	1,879	1,040	389	14	2	56	19	119	91	23
396	6,677	—	2,885	820	454	43	3	60	13	432	303	24
292	4,528	—	1,756	548	279	65	17	27	32	499	459	25
13,831	295,824	—	124,228	24,609	13,785	5,042	2,468	4,769	3,832	1,104	876	

År
1845.

(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med bi-								
		Hustrur af allmogeklas-								
		Till a.)	Till b.)	Till c.)	Till d.)	Till e.)	Till f.)	Till g.)	Till j) och k.)	Till h.)
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län . . .	5	3,241	1,748	2,649	1,793	88	81	584	927
3	Upsala	—	2,260	2,007	1,518	1,430	110	39	394	705
4	Södermanlands	—	2,131	2,519	3,936	1,368	—	114	933	757
5	Östergötlands	—	5,373	3,111	7,391	2,436	74	161	623	2,304
6	Jönköpings	—	8,428	2,765	4,458	322	—	263	213	1,839
7	Kronobergs	—	8,054	1,334	4,036	161	—	231	83	1,260
8	Kalmar	—	9,093	2,209	5,243	841	149	171	643	3,316
9	Gottlands	—	3,376	26	196	58	—	8	324	1,078
10	Blekinge	—	3,395	218	2,274	691	384	—	351	875
11	Kristianstads	—	7,766	1,899	6,242	356	286	77	239	2,808
12	Malmöhus	—	8,472	3,088	5,559	974	394	27	443	3,885
13	Hallands	—	5,380	2,103	2,878	39	24	113	267	1,094
14	Göteborgs och Bohus . .	—	7,759	947	4,812	125	1,248	61	310	1,301
15	Älfsborgs	—	12,432	3,014	7,824	231	—	213	514	2,148
16	Skaraborgs	8	8,594	3,393	6,610	574	—	72	513	2,000
17	Värmlands	69	10,471	1,909	5,277	718	—	174	1,661	1,568
18	Örebro	289	2,453	2,147	5,122	710	—	82	623	719
19	Västmanlands	11	3,214	1,305	1,990	1,080	5	9	593	729
20	Kopparbergs	158	13,410	1,178	292	479	—	16	2,005	954
21	Gäflleborgs	—	5,078	608	2,595	55	35	32	888	3,101
22	Västernorrlands	15	5,886	271	4,091	40	76	111	367	473
23	Jämtlands	—	3,645	122	1,402	—	—	31	466	169
24	Västerbottens	—	4,504	833	405	15	12	110	396	475
25	Norrbottnens	—	3,257	289	111	—	—	66	292	872
Hela riket		555	147,672 ³¹⁾	39,043	86,911	14,496	2,885	2,262	13,725	35,357

År
1845.

(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med bi-							
		Barn under 10 år af allmogeklassen.							
		Till änkor som ännu hafva gårdsskötsel.		Till änkor som äro backstugu- och inhysesshjon.		Till lappar.		Ökta barn till bonddöttrar och pigor i allmogens tjänst.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län . . .	79	114	210	207	—	—	130	126
3	Upsala	62	76	130	149	—	—	77	81
4	Södermanlands	92	23	255	262	—	—	116	124
5	Östergötlands	89	123	343	403	—	—	140	139
6	Jönköpings	183	228	273	348	—	—	48	46
7	Kronobergs	189	210	240	301	—	—	54	27
8	Kalmar	291	264	626	671	—	—	44	43
9	Gottlands	22	49	62	85	—	—	28	27
10	Blekinge	111	120	245	263	—	—	185	193
11	Kristianstads	238	275	559	646	—	—	207	198
12	Malmöhus	244	256	430	574	—	—	204	209
13	Hallands	255	261	136	136	—	—	59	50
14	Göteborgs och Bohus . .	355	403	170	218	—	—	144	122
15	Älfsborgs	590	593	772	705	—	—	133	134
16	Skaraborgs	313	317	385	430	—	—	97	90
17	Värmlands	514	581	421	502	—	—	479	536
18	Örebro	156	140	252	275	—	—	234	244
19	Västmanlands	88	90	138	248	—	—	115	132
20	Kopparbergs	309	358	133	149	—	—	152	163
21	Gäflleborgs	51	54	78	77	8	6	82	90
22	Västernorrlands	138	147	93	119	33	36	64	80
23	Jämtlands	51	45	42	26	78	94	90	91
24	Västerbottens	96	103	66	60	249	246	59	84
25	Norrbottnens	111	98	51	55	320	334	39	62
Hela riket		4,627	4,928 ³⁷⁾	6,110	6,909	688	716	2,980	3,091

Är ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)												
e n.				Lappallmogens gifta hustrur, änkor och ogifta kvinnor.	Änkor af allmogeklassen.		Barn under 10 år af allmogeklassen.					
Till l).	Till m).	Till n).	Till l).		Änkorefterbergsmän och allmoges, som ännu hafva gårdsskötsel.	Änkor som äro backstugug- och inhysheshjon.	Till grupperna a), b), c), d), e), f), g), j) och k). ³⁴⁾		Till backstugug- o. inhysheshjonen i grupperna h), l), m) o. n).			
						m.	kv.	m.	kv.			
1,098	199	252	689	—	—	426	1,738	6,192	6,835	1,200	1,327	1
747	187	195	685	—	—	268	1,125	4,168	4,799	758	828	2
893	347	403	669	—	—	301	1,783	6,634	7,353	1,066	1,126	3
2,061	614	582	698	—	—	431	3,215	13,148	13,478	2,622	2,900	4
971	453	264	1,016	—	—	708	2,204	10,827	11,364	1,991	2,003	5
975	228	182	1,518	—	—	502	1,716	9,905	10,308	1,688	1,807	6
1,847	409	305	1,984	—	—	532	2,598	13,388	13,070	4,414	4,041	7
316	98	24	511	—	—	252	502	1,992	2,167	831	866	8
1,106	70	101	629	—	—	321	981	4,654	5,325	1,676	1,862	9
1,444	124	176	1,257	—	—	711	2,112	10,486	12,263	2,653	3,075	10
1,893	165	151	1,437	—	—	709	2,457	11,287	14,539	3,600	4,734	11
537	96	76	1,210	—	—	624	1,046	7,367	7,476	1,210	1,258	12
699	141	80	880	—	—	923	1,209	10,067	10,195	3,012	2,949	13
2,229	369	399	1,503	—	—	1,318	2,938	16,302	16,937	3,356	3,201	14
2,146	399	296	739	—	—	1,169	2,647	12,950	13,422	2,667	2,655	15
2,359	361	436	1,175	—	—	1,236	1,767	13,621	14,857	3,018	3,305	16
1,324	206	273	806	—	—	539	1,566	8,792	10,062	1,276	1,352	17
924	135	168	735	—	—	399	1,360	4,714	5,198	954	1,019	18
944	118	139	1,280	3	—	1,967	1,307	8,565	10,197	1,020	1,212	19
611	129	58	1,555	30	—	423	1,359	5,119	5,217	2,038	2,179	20
988	48	39	1,212	62	—	661	607	6,669	6,675	1,051	950	21
731	14	56	1,040	305	—	260	218	3,613	3,439	510	486	22
479	43	60	819	863	—	255	190	5,713	5,663	794	870	23
530	65	26	548	1,049	—	214	399	3,238	3,166	999	987	24
27,852	5,018	4,741	24,595	2,312 ³⁵⁾	15,149	37,044 ³⁵⁾	199,412 ³⁵⁾	214,005	44,404 ³⁶⁾	46,992		25

Är ringar sysselsatta folkmängden.											
Ogifta kvinnor, skrifna för landtbruk; med öökta barn.			Bondöftrrar och pigor i allmogens tjänst.		I jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner (inspektörer, fogdar, rättare, drängar m. fl.). ³⁸⁾			S u m m a.			
Kvinnor.	Barn under 10 år.		öfver 15 år.	mellan 10 och 15 år.	Gifta män.	Änkl. och ogifta män.	Hustrur.	m.	kv.	s.a.	
	m.	kv.									
—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	17	1
14	—	—	9,002	4,401	1,314	1,796	1,297	39,229	39,466	78,695	2
9	3	—	6,650	3,265	416	608	413	27,621	28,140	55,761	3
5	—	—	8,735	4,495	1,341	981	1,341	40,362	40,023	80,385	4
12	—	—	17,410	8,583	832	1,316	832	73,224	73,446	146,670	5
61	1	2	14,493	7,493	196	1,028	190	60,503	60,620	121,123	6
65	4	5	12,078	6,132	80	692	80	51,946	51,514	103,460	7
21	1	—	15,680	8,374	415	760	415	76,491	72,357	148,848	8
8	4	1	3,498	1,734	53	256	53	14,914	15,385	30,299	9
15	3	3	8,574	3,866	109	307	108	30,595	31,825	62,420	10
30	8	9	18,713	7,728	345	1,128	343	67,456	69,017	136,473	11
8	—	—	20,724	9,687	687	1,465	673	78,527	81,431	159,958	12
32	2	3	11,399	4,506	85	360	83	40,202	40,867	81,069	13
14	3	1	16,304	6,931	67	295	63	56,879	57,989	114,868	14
197	4	10	25,937	11,196	108	769	107	94,165	94,593	188,758	15
37	—	1	18,235	8,473	373	1,243	358	74,242	73,770	148,012	16
51	10	9	21,005	9,890	211	1,081	208	80,251	81,100	161,351	17
27	4	3	12,725	5,862	347	707	347	49,540	49,925	99,465	18
10	—	—	6,941	3,310	339	573	338	29,397	30,293	59,690	19
224	17	22	14,681	6,116	106	323	106	54,309	58,050	112,359	20
19	—	1	10,729	4,128	129	210	129	38,494	39,566	78,060	21
16	4	3	10,400	3,996	26	193	25	36,814	37,485	74,299	22
9	—	—	5,391	1,935	12	73	12	20,643	20,051	40,694	23
14	—	2	6,755	2,900	6	108	6	26,793	26,266	53,059	24
5	—	—	4,974	1,865	8	121	8	19,187	19,312	38,499	25
903	68	75	301,033	136,866	7,605	16,393	7,535	1,181,801	1,192,491	2,374,292	

År
1850.

L ä n .	Hela folkmängden.			D e n i j o r d b r u k m e d					
				Jordbrukande ståndspersoner (possessionater, arrendatorer, bergsmän, gästgiffvare m. fl.) med hustrur och barn. 89)					
	m.	kv.	s:a.	Gifta män.	Änklingar o. ogifta män.	Hustrur.	Barn under 10 år. 40)		
							m.	kv.	
1	Stockholms stad . .	42,492	50,578	93,070	28	13	—	—	—
2	Stockholms län . .	55,245	59,398	114,643	389	85	386	205	216
3	Upsala	42,074	47,249	89,323	146	46	130	99	81
4	Södermanlands . .	58,107	62,006	120,113	222	59	218	168	170
5	Östergötlands . .	106,810	115,674	222,484	319	106	310	156	204
6	Jönköpings	78,518	84,908	163,426	345	59	337	80	100
7	Kronobergs	66,128	70,495	136,623	153	20	153	47	60
8	Kalmar	99,096	103,082	202,178	321	58	318	113	102
9	Gottlands	21,336	23,236	44,572	83	16	83	21	22
10	Blekinge	52,298	55,529	107,827	58	14	56	14	48
11	Kristianstads . . .	93,508	96,119	189,627	119	33	119	100	115
12	Malmöhus	125,848	127,236	253,084	202	60	197	182	289
13	Hallands	51,382	54,344	105,726	129	31	106	58	70
14	Göteborgs och Bohus	91,716	95,867	187,583	209	37	200	92	108
15	Älfsborgs	119,669	126,467	246,136	307	56	304	127	131
16	Skaraborgs	97,638	102,259	199,897	363	78	360	164	218
17	Värmlands	108,827	113,058	221,885	830	138	830	153	128
18	Örebro	66,544	71,116	137,660	2,016	210	1,994	84	71
19	Västmanlands . . .	45,451	51,240	96,691	323	70	245	60	70
20	Kopparbergs	71,855	79,642	151,497	507	85	486	49	44
21	Gäflleborgs	57,493	62,665	120,158	334	15	333	41	51
22	Västernorrlands . .	47,938	51,620	99,558	65	7	65	13	12
23	Jämtlands	25,739	26,532	52,271	59	2	59	2	10
24	Västerbottens . . .	32,982	34,692	67,674	56	5	56	14	17
25	Norrbottnens	28,554	30,281	58,835	28	3	28	2	5
	Hela riket	1,687,248	1,795,293	3,482,541	7,611	1,306	7,373	2,044	2,342

År
1850.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) D e n i j o r d b r u k m e d b i -										
	M ä n a f a l l -										
	e) Statorpare.		f) Skärbönder.		g) Nybyggare sedan sista kvinnkvennum.		h) Arbetsföra backstuguhjon.		i) Arbetsföra inhysesjon.		
	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	
1	Stockholms stad . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län . .	2,049	107	85	10	55	—	1,074	177	1,070	415
3	Upsala	1,549	110	107	10	30	1	824	113	666	168
4	Södermanlands . .	1,660	80	10	1	78	4	924	217	1,032	402
5	Östergötlands . .	2,467	158	26	3	145	8	2,324	360	2,383	834
6	Jönköpings	158	20	—	—	218	32	1,805	315	1,068	433
7	Kronobergs	124	14	—	—	302	35	1,725	323	1,111	418
8	Kalmar	1,180	115	146	6	142	8	3,745	626	1,837	610
9	Gottlands	50	6	—	—	11	—	1,239	148	326	55
10	Blekinge	432	120	330	60	12	7	863	184	1,291	567
11	Kristianstads . . .	404	38	280	59	26	1	2,939	490	1,709	1,627
12	Malmöhus	1,051	70	431	75	289	39	4,292	570	1,867	836
13	Hallands	57	18	20	2	100	17	1,092	198	644	229
14	Göteborgs och Bohus	128	29	1,249	300	33	2	1,319	382	802	455
15	Älfsborgs	141	16	—	—	243	15	2,203	409	2,741	841
16	Skaraborgs	735	53	—	—	55	5	2,330	491	2,250	747
17	Värmlands	720	104	—	—	189	6	1,882	272	2,847	853
18	Örebro	937	92	—	—	69	22	768	131	1,756	627
19	Västmanlands . . .	1,292	62	6	—	10	4	838	148	871	312
20	Kopparbergs	500	91	—	—	24	10	1,018	193	1,154	655
21	Gäflleborgs	44	1	42	6	21	2	3,353	491	627	247
22	Västernorrlands . .	31	3	98	29	100	4	683	91	1,223	303
23	Jämtlands	8	—	—	—	34	1	290	32	706	128
24	Västerbottens . . .	2	—	25	14	110	10	414	68	637	405
25	Norrbottnens	—	—	—	—	107	28	1,125	123	616	193
	Hela riket	15,719	1,307	2,855	575	2,403	261	39,069	6,552	31,234	12,360

b in äringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Änkor efter ståndspersoner, som sköta landbruk; med barn.			M ä n a f a l l m o g e k l a s s e n .							
			a) Bergsskatte- torpare.		b) Bönder på egna hemman.		c) Bönder på andras hemman.		d) Jordtorpare.	
Änkor.	Barn under 10 år. m.	kv.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.
54	9	5	5	—	3,117	359	1,660	126	2,718	181
18	4	4	—	—	2,216	223	1,873	159	1,597	84
47	5	5	—	—	2,017	168	2,462	123	4,054	212
42	4	7	—	—	5,346	604	3,027	265	7,222	509
60	27	22	—	—	8,747	944	2,632	344	4,570	410
33	6	3	—	—	7,928	624	1,235	113	4,383	439
38	8	5	—	—	8,854	707	2,023	148	4,902	371
23	1	2	—	—	3,280	234	43	9	193	23
14	2	3	—	—	3,651	399	203	36	2,642	289
25	4	11	—	—	8,395	827	1,821	238	6,391	624
25	7	6	—	—	9,306	713	2,829	169	5,456	369
18	1	5	—	—	5,808	625	1,876	169	2,887	342
36	4	6	—	—	8,000	1,030	911	159	4,987	659
36	4	7	—	—	12,737	1,304	2,913	323	8,615	777
60	4	13	407	47	8,912	853	3,266	268	6,726	508
39	4	17	75	8	11,082	1,173	1,903	198	5,521	552
29	5	1	217	21	2,433	279	2,091	180	4,957	371
45	2	6	6	1	3,103	322	1,317	87	2,014	138
92	8	10	6	—	13,444	1,332	1,251	101	303	36
19	4	3	—	—	5,189	343	584	24	2,723	211
20	8	4	—	—	5,748	469	254	24	4,254	265
6	2	2	—	—	3,799	291	147	8	1,536	120
13	—	—	—	—	5,060	406	648	39	510	48
5	—	—	18	—	3,519	388	309	33	103	8
797	123	147	734	77	151,691	14,617	37,278	3,343	89,264	7,546

n äringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

m o g e k l a s s e n .

j) Söner af bönder, tor- pare m. fl. i allmogens tjänst öfver 15 år.		k) Söner af bönder, tor- pare m. fl. i allmogens tjänst mellan 10 o. 15 år.		l) Äldriga bönder och torpare.		m) Vanföra backstuguhjön.		n) Vanföra in- hysesghjön.		o) Lappar och vallhjon.	
Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.	Gifta.	Änkl. o. ogifta.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
579	9,076	—	2,774	735	444	191	80	198	127	—	—
424	6,925	—	2,604	669	352	165	92	112	84	—	—
951	9,677	—	3,238	576	374	284	158	389	334	—	—
631	16,995	—	6,762	752	527	625	260	544	415	—	—
204	14,379	—	5,328	1,132	683	426	206	287	226	—	—
58	12,043	—	4,104	1,592	804	250	144	146	222	—	—
482	17,798	—	6,830	1,756	874	395	236	225	245	—	—
326	3,223	—	944	571	306	99	21	36	19	—	—
229	8,313	—	3,003	695	375	79	102	72	99	—	—
288	18,273	—	4,879	1,336	944	127	83	129	199	—	—
474	22,328	—	6,544	1,406	945	166	100	144	166	—	—
341	10,707	—	2,892	1,221	741	109	51	32	45	—	—
346	15,129	—	4,978	865	651	127	61	114	104	—	—
721	26,944	—	8,792	1,597	1,037	363	185	294	260	—	—
585	19,384	—	6,557	842	530	340	189	279	244	—	—
1,448	23,217	—	4,950	1,120	829	329	155	480	341	—	—
730	13,479	—	3,681	1,014	486	230	81	264	179	—	—
664	7,182	—	2,027	764	401	118	71	131	93	—	—
2,439	13,882	—	2,957	1,455	853	124	62	132	120	2	2
1,033	9,634	—	2,603	1,666	752	129	70	44	28	8	9
418	9,496	—	3,079	1,345	553	91	33	67	50	36	23
502	5,756	—	1,676	1,150	391	10	3	53	27	92	34
435	7,030	—	2,797	949	473	32	23	32	25	449	227
259	4,271	—	1,553	682	315	98	51	73	49	492	506
14,567	305,141	—	95,552	25,890	14,640	4,907	2,517	4,277	3,701	1,079	801

År
1850.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med bi								
		Hustrur af allmogeklas								
		Till a).	Till b).	Till c).	Till d).	Till e).	Till f).	Till g).	Till j) och k).	Till h).
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	5	3,119	1,655	2,707	2,044	85	55	566	1,071
3	Upsala	—	2,216	1,873	1,597	1,546	107	30	420	822
4	Södermanlands	—	2,017	2,462	4,054	1,659	10	78	948	921
5	Östergötlands	—	5,345	3,020	7,232	2,467	26	145	625	2,311
6	Jönköpings	—	8,747	2,632	4,569	158	—	218	204	1,800
7	Kronobergs	—	7,928	1,235	4,383	124	—	302	58	1,732
8	Kalmar	—	8,855	2,023	4,905	1,180	146	142	480	3,742
9	Gottlands	—	3,281	43	193	50	—	11	324	1,236
10	Blekinge	—	3,651	203	2,642	432	330	12	229	858
11	Kristianstads	—	8,394	1,819	6,390	400	280	26	284	2,943
12	Malmöhus	—	9,306	2,829	5,451	1,048	431	289	459	4,293
13	Hallands	—	5,807	1,874	2,885	57	20	100	334	1,090
14	Göteborgs och Bohus . .	—	7,999	911	4,987	128	1,248	33	346	1,319
15	Älfsborgs	—	12,738	2,911	8,613	141	—	242	705	2,202
16	Skaraborgs	407	8,910	3,265	6,728	735	—	55	585	2,329
17	Värmlands	75	11,082	1,903	5,521	720	—	189	1,446	1,881
18	Örebro	217	2,433	2,091	4,957	935	—	69	737	770
19	Västmanlands	6	3,102	1,316	2,014	1,291	6	10	658	834
20	Kopparbergs	6	13,442	1,251	303	499	—	24	2,439	1,016
21	Gäflerborgs	—	5,188	583	2,723	44	42	21	1,033	3,351
22	Västernorrlands	—	5,748	254	4,254	31	98	100	418	682
23	Jämtlands	—	3,799	147	1,536	8	—	34	501	290
24	Västerbottens	—	5,160	648	509	2	25	110	435	414
25	Norrbottnens	18	3,416	309	103	—	—	107	259	1,125
Hela riket		734	151,683	37,257	89,256	15,699	2,854	2,402	14,483	39,032

År
1850.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med bi							
		Barn under 10 år af allmogeklassen.							
		Till änkor som ännu hafva gårdsskötsel.		Till änkor som äro backstugu- och inhysesshjon.		Till lappar.		Öökta barn till bonddöttrar och pigor i allmogens tjänst.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län . . .	80	88	155	185	—	—	88	93
3	Upsala	46	55	112	142	2	2	134	147
4	Södermanlands	45	58	145	152	—	—	131	109
5	Östergötlands	95	124	320	408	—	—	114	157
6	Jönköpings	223	259	282	276	—	—	66	75
7	Kronobergs	130	167	245	281	—	—	54	87
8	Kalmar	210	249	654	732	—	—	63	73
9	Gottlands	33	38	42	48	—	—	14	20
10	Blekinge	129	139	250	292	3	2	173	134
11	Kristianstads	238	294	270	386	—	—	192	202
12	Malmöhus	199	273	391	559	—	—	182	223
13	Hallands	214	260	166	166	—	—	129	129
14	Göteborgs och Bohus . .	308	294	252	247	—	—	112	159
15	Älfsborgs	441	434	455	442	—	—	187	203
16	Skaraborgs	309	383	466	439	—	—	144	159
17	Värmlands	476	570	425	477	—	—	433	443
18	Örebro	176	206	173	197	—	—	267	293
19	Västmanlands	72	92	103	145	—	—	147	171
20	Kopparbergs	325	324	115	127	—	—	192	227
21	Gäflerborgs	64	104	61	74	5	5	148	114
22	Västernorrlands	113	136	97	129	33	15	72	79
23	Jämtlands	59	62	30	18	63	67	107	104
24	Västerbottens	103	129	99	106	305	302	95	94
25	Norrbottnens	82	50	58	56	300	308	66	68
Hela riket		4,170	4,788	5,366	6,084	711	701	3,310	3,563

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n. (Forts.)

s e n.				Lappallmogens gifta hustrur, änkor och ogifta kvinnor.	Änkor af allmogeklassen.		Barn under 10 år af allmogeklassen.			
Till i).	Till m).	Till n).	Till l).		Änkor efter bergsmän och allmoge, som ännu hafva gårdsskötsel.	Änkor som äro backstug- och in-hyses-hjon.	Till grupperna a), b), c), d), e), f), g), j) och k). ⁴²⁾		Till backstuga- o. in-hyses-hjonen i grupperna h), i), m) o. n).	
						m.	kv.	m.	kv.	
1,064	191	196	735	—	442	1,669	5,629	6,726	888	1,036
668	164	110	666	—	284	1,212	3,698	4,761	559	783
1,030	284	385	576	—	372	1,766	6,408	7,542	999	1,197
2,373	617	541	750	—	419	3,075	11,158	13,116	2,553	2,999
1,065	424	285	1,132	—	697	1,981	9,640	11,466	1,657	1,814
1,108	242	147	1,592	—	455	1,560	9,732	10,569	1,707	2,005
1,832	394	224	1,756	—	508	2,643	11,514	12,712	3,458	3,912
324	101	38	570	—	244	594	1,674	2,153	748	974
1,299	79	71	691	2	366	1,159	4,239	5,572	1,618	1,790
1,696	127	131	1,336	—	690	2,143	9,782	13,168	2,864	3,690
1,858	166	143	1,406	—	743	2,484	10,485	15,096	3,712	5,552
651	109	35	1,218	—	801	808	6,773	7,900	1,108	1,112
795	125	111	864	—	866	1,073	10,721	11,713	1,548	1,666
2,757	359	298	1,598	—	1,537	2,926	16,824	18,310	3,650	3,852
2,249	339	278	846	—	1,191	2,625	13,142	14,241	2,673	3,166
2,843	329	481	1,124	—	1,377	1,934	12,761	15,645	3,800	4,387
1,747	229	263	1,014	—	533	1,383	8,304	10,062	1,625	1,904
864	120	135	763	—	454	1,264	4,251	5,445	777	905
1,148	124	127	1,454	2	2,048	867	8,311	11,106	1,282	1,359
629	129	41	1,665	23	551	1,120	4,669	5,767	1,847	2,165
1,222	91	66	1,345	66	662	732	7,359	7,339	1,147	1,148
704	10	53	1,150	174	252	299	3,726	3,790	497	573
637	32	32	977	916	246	240	6,233	6,817	782	851
614	98	73	654	1,130	288	370	3,652	3,601	1,564	1,540
31,177	4,883	4,264	25,882	2,313⁴¹⁾	16,021	35,927	190,685	224,617	43,013	50,380

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n.

Ogifta kvinnor skrifna för landbruk; med öakta barn.			Bonddöttrar och pigor i allmogens tjänst.		I jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner (inspektorer, fogdar, rättare, drängar m. fl.). ⁴³⁾			S u m m a.		
Kvin- nor.	Barn under 10 år.		öfver 15 år.	mellan 10 och 15 år.	Gifta män.	Änkl. och ogifta män.	Hustrur.	m.	kv.	s.a.
—	—	—	—	—	—	—	—	41	—	41
15	1	3	9,198	3,938	1,201	1,982	1,199	38,074	38,746	76,820
9	—	—	7,043	3,058	440	563	438	27,006	28,386	55,392
10	—	—	8,984	4,482	1,203	979	1,198	39,789	40,734	80,523
19	2	1	17,839	8,569	911	1,499	907	70,429	73,648	144,077
67	3	1	15,733	6,888	239	1,023	238	58,211	61,248	119,459
42	2	5	12,603	6,212	107	635	107	50,975	53,193	104,168
37	5	1	16,895	8,266	466	692	466	71,823	72,636	144,459
9	4	2	3,677	1,549	56	320	55	14,174	15,664	29,838
19	3	5	9,073	4,244	149	109	149	30,814	33,564	64,378
42	4	7	19,126	8,275	362	944	358	67,039	72,477	139,516
7	—	—	21,737	10,060	910	1,579	908	78,544	85,838	164,382
24	3	1	11,976	4,523	120	429	116	39,384	42,195	81,579
20	3	1	17,228	6,794	83	434	80	56,623	59,357	115,980
127	1	2	28,264	10,561	118	841	111	96,482	99,811	196,293
33	—	—	19,232	7,882	412	1,443	419	75,801	77,147	152,948
44	5	2	22,634	9,114	191	1,082	184	80,552	85,419	165,971
28	9	4	13,126	5,710	365	630	365	48,959	51,358	100,317
12	1	—	7,937	3,194	320	595	320	28,703	31,424	60,127
204	18	21	14,694	5,343	117	302	117	53,457	58,904	112,361
34	—	—	10,779	3,647	130	168	128	37,370	40,366	77,736
25	1	3	10,400	3,809	79	216	79	37,980	39,032	77,012
9	1	1	5,873	2,069	15	173	14	21,530	21,614	43,144
13	—	1	7,232	3,249	5	181	5	28,746	29,268	58,014
2	—	—	5,066	1,867	15	124	15	20,813	21,170	41,983
851	66	61	316,349	133,303	8,014	16,943	7,976	1,173,319	1,233,199	2,406,518

År
1855.

L ä n .	Hela folkmängden.			D e n i j o r d b r u k					
	m.	kv.	s:a.	Jordbrukande ståndspersoner (possessorer, arrendatorer, gästgifvare m. fl.).		Jordbrukande ståndspersoners biträden.		Kvinnor, idkande landbruk.	
				Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.		
1	Stockholms stad	44,687	53,265	97,952	77	39	—	13	12
2	Stockholms län	56,961	61,095	118,056	405	87	1,480	1,831	582
3	Upsala	42,930	47,947	90,877	129	49	443	766	366
4	Södermanlands	59,958	63,726	123,684	257	66	1,314	1,043	472
5	Östergötlands	111,477	119,881	231,358	341	75	1,033	1,704	660
6	Jönköpings	80,095	86,496	166,591	197	42	234	1,063	908
7	Kronobergs	69,519	74,188	143,707	167	21	118	605	491
8	Kalmar	104,212	108,220	212,432	331	57	530	961	704
9	Gottlands	22,534	24,451	46,985	78	12	60	301	247
10	Blekinge	54,098	57,157	111,255	79	20	177	380	391
11	Kristianstads	96,130	100,076	196,206	146	34	497	1,307	829
12	Malmöhus	133,465	135,114	268,579	211	67	723	2,380	832
13	Hallands	54,088	56,777	110,815	110	20	148	574	771
14	Göteborgs och Bohus	95,889	100,773	196,662	234	54	98	554	1,248
15	Älfsborgs	123,260	131,030	254,290	295	69	135	978	1,851
16	Skaraborgs	101,949	106,846	208,795	420	90	413	1,915	1,548
17	Värmlands	113,946	118,575	232,521	777	116	271	1,140	1,592
18	Örebro	69,286	73,577	142,863	123	38	512	845	648
19	Västmanlands	46,799	52,080	98,879	156	27	305	621	493
20	Kopparbergs	75,476	83,279	158,755	85	17	154	336	2,158
21	Gäflleborgs	60,462	65,906	126,368	56	11	143	160	693
22	Västernorrlands	51,965	55,666	107,631	57	5	92	247	873
23	Jämtlands	27,742	28,385	56,127	59	4	12	75	307
24	Västerbottens	37,237	38,737	75,974	59	8	8	190	298
25	Norrbottnens	30,999	32,650	63,649	33	—	16	76	381
	Hela riket	1,765,114	1,875,897	3,641,011	4,882	1,028	8,916	20,065	19,855

År
1855.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) D e n i j o r d b r u k m e d b i -								
	M ä n a f a l l -								
	f) Nybyggare sedan sista kvikvennum.		Biträden till grupperna a), b), c), d), e) och f).			g) Stattorpäre.		Stattorpäres biträden.	
	Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	71	3	585	11,571	1,877	140	—	—
3	Upsala	43	5	414	9,582	1,505	160	—	—
4	Södermanlands	83	4	989	13,264	1,792	75	—	—
5	Östergötlands	83	7	728	24,887	2,670	297	—	—
6	Jönköpings	158	27	215	18,864	127	17	—	—
7	Kronobergs	216	21	46	16,480	73	22	—	—
8	Kalmar	144	10	644	24,735	1,036	133	—	—
9	Gottlands	13	—	304	4,316	119	14	—	—
10	Blekinge	—	—	282	10,253	1,512	192	—	—
11	Kristianstads	2	—	196	22,633	330	33	—	—
12	Malmöhus	2	—	347	28,561	1,319	107	—	—
13	Hallands	71	2	426	13,817	68	2	—	—
14	Göteborgs och Bohus	48	3	372	19,548	85	5	—	—
15	Älfsborgs	123	7	766	34,540	182	14	—	—
16	Skaraborgs	45	16	599	27,136	795	97	—	—
17	Värmlands	118	11	2,099	28,899	758	54	—	—
18	Örebro	67	2	766	17,727	928	79	—	—
19	Västmanlands	9	1	540	9,171	1,297	60	—	—
20	Kopparbergs	25	1	2,919	17,381	518	52	—	—
21	Gäflleborgs	48	4	955	12,357	49	2	—	—
22	Västernorrlands	99	13	532	13,365	56	4	—	—
23	Jämtlands	28	3	509	7,580	41	3	—	—
24	Västerbottens	87	14	502	10,208	7	—	—	—
25	Norrbottnens	163	23	406	7,290	—	—	—	—
	Hela riket	1,746	177	16,141	404,165	17,144	1,562	—	—

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

M ä n a f a l l m o g e k l a s s e n .

a) Bergsmän, som idka jordbruk.		b) Bergskattetorpere.		c) Bönder på egna hemman.		d) Bönder på andras hemman.		e) Jordtorpare.		
Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	6	—	3,129	308	1,540	141	2,703	171	2
—	—	—	—	2,201	248	1,841	136	1,562	109	3
—	—	—	—	2,076	210	2,274	107	4,080	237	4
1	1	—	—	5,329	629	2,785	281	6,759	528	5
139	12	36	2	8,804	860	2,434	259	4,418	379	6
—	—	—	—	8,038	596	1,182	116	4,719	472	7
—	—	—	—	8,738	661	1,710	124	5,065	334	8
—	—	—	—	3,358	218	47	4	266	21	9
—	—	—	—	3,723	384	160	27	1,481	187	10
—	—	—	—	8,820	800	1,694	129	6,227	656	11
—	—	—	—	9,787	767	2,818	176	4,750	379	12
9	—	—	—	6,229	629	1,491	158	3,105	217	13
—	—	—	—	8,026	1,137	874	141	5,021	596	14
—	—	—	—	13,002	1,529	2,661	356	8,805	795	15
—	—	—	—	9,342	1,010	2,850	322	6,988	503	16
—	—	—	—	11,314	1,367	1,764	179	5,001	535	17
—	—	—	—	2,678	310	2,133	126	4,892	381	18
207	15	80	9	3,162	293	1,293	64	1,988	166	19
1,859	209	259	25	13,353	1,553	1,296	100	237	13	20
183	32	8	—	5,198	320	696	28	2,943	187	21
399	56	36	10	5,807	525	331	16	4,402	299	22
294	13	—	—	4,071	353	183	14	1,733	163	23
—	—	—	—	5,518	420	448	60	574	39	24
—	—	24	1	4,041	360	264	33	103	25	25
3,091	338	449	47	155,744	15,487	34,769	3,097	87,822	7,392	

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n .

m o g e k l a s s e n .

h) Skärbönder.				i) Arbetsföra backstugu- o. inhyshjon.		S u m m a. ⁴⁴⁾			
Skärbönders bi-träden.		Änklingar och ogifta							
Gifta.	Änklingar och ogifta.	Gifta.	Änklingar och ogifta	Gifta.	Änklingar och ogifta.	m.	kv.	s:a.	
1	—	—	—	—	—	130	12	142	1
128	28	—	8	2,213	722	29,147	582	29,729	2
121	15	—	—	1,581	458	21,368	366	21,734	3
24	3	—	6	1,981	548	30,433	472	30,905	4
27	6	—	—	5,267	1,229	54,667	660	55,327	5
—	—	—	—	3,352	706	42,345	908	43,253	6
—	—	—	—	2,943	906	36,741	491	37,232	7
178	30	—	—	6,208	1,769	53,398	704	54,102	8
8	2	—	1	1,713	191	11,046	247	11,293	9
468	44	1	3	2,470	1,102	22,945	391	23,336	10
298	53	—	3	4,991	2,318	51,167	829	51,996	11
574	76	—	26	7,396	1,472	61,938	832	62,770	12
27	6	—	—	1,765	486	29,360	771	30,131	13
1,219	241	—	—	1,962	768	40,986	1,248	42,234	14
2	—	—	—	5,529	1,668	71,456	1,851	73,307	15
—	—	—	—	5,245	1,199	58,985	1,548	60,533	16
1	—	1	—	5,288	1,489	61,493	1,592	63,085	17
—	—	—	—	2,433	865	37,257	648	37,905	18
2	—	—	—	1,767	568	21,713	493	22,206	19
—	—	—	—	2,720	1,190	42,451	2,158	44,609	20
285	29	23	26	4,144	767	28,738	693	29,431	21
202	47	—	—	2,612	689	29,400	873	30,273	22
—	—	—	—	1,140	190	16,161	307	16,468	23
30	11	—	—	1,392	691	20,266	298	20,564	24
18	5	—	—	1,827	461	15,169	381	15,550	25
3,613	596	25	73	77,939	22,452	888,760	19,355	908,115	

År
1860.

L ä n.		Hela folkmängden.		
		m.	kv.	s:a.
1	Stockholms stad	51,446	60,945	112,391
2	Stockholms län	59,179	62,558	121,737
3	Upsala	43,840	48,696	92,536
4	Södermanlands	61,658	65,047	126,705
5	Östergötlands	116,270	124,647	240,917
6	Jönköpings	82,183	88,828	171,011
7	Kronobergs	73,632	78,593	152,225
8	Kalmar	108,277	112,752	221,029
9	Gottlands	24,228	25,909	50,137
10	Blekinge	57,501	60,374	117,875
11	Kristianstads	103,020	106,561	209,581
12	Malmöhus	140,965	143,465	284,430
13	Hallands	58,445	61,133	119,578
14	Göteborgs och Bohus	104,370	109,972	214,342
15	Älfsborgs	130,636	138,686	269,322
16	Skaraborgs	108,703	113,537	222,240
17	Värmlands	120,864	126,307	247,171
18	Örebro	73,785	77,866	151,651
19	Västmanlands	49,154	54,146	103,300
20	Kopparbergs	79,839	87,060	166,899
21	Gäflleborgs	65,567	70,494	136,061
22	Västernorrlands	56,516	60,153	116,669
23	Jämtlands	30,467	30,751	61,218
24	Västerbottens	40,111	41,367	81,478
25	Norrbottnens	33,743	35,482	69,225
Hela riket		1,874,399	1,985,329	3,859,728

År
1860.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med bi-					
		c) Nybyggare.				d) Jord-	
		Gifta män.	Änkl. o. ogifta män.	Gifta kvinnor.	Änkor o. ogifta kvinnor.	Gifta män.	Änkl. o. ogifta män.
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	509	72	—	12	2,541	239
3	Upsala	155	12	—	1	1,548	111
4	Södermanlands	36	3	—	—	4,046	202
5	Östergötlands	14	1	—	2	6,594	460
6	Jönköpings	65	8	—	—	4,583	307
7	Kronobergs	65	15	—	2	5,240	374
8	Kalmar	89	7	—	2	5,297	339
9	Gottlands	—	—	—	—	283	12
10	Blekinge	—	—	—	—	3,311	356
11	Kristianstads	—	—	—	—	7,648	773
12	Malmöhus	—	—	—	—	4,653	271
13	Hallands	42	6	—	2	3,523	243
14	Göteborgs och Bohus	2	1	—	—	4,923	511
15	Älfsborgs	55	4	—	2	9,556	754
16	Skaraborgs	41	8	—	—	6,570	345
17	Värmlands	209	24	3	2	5,282	309
18	Örebro	105	13	—	11	5,453	389
19	Västmanlands	97	9	—	4	2,022	131
20	Kopparbergs	123	16	—	9	128	9
21	Gäflleborgs	193	8	—	7	1,889	132
22	Västernorrlands	250	27	—	7	4,954	374
23	Jämtlands	92	6	—	—	2,076	183
24	Västerbottens	900	91	1	20	600	53
25	Norrbottnens	851	73	—	41	196	22
Hela riket		3,893	404	4	124	92,916	6,899

Den i jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

a) Jordägare som antagligen
bruka egen jord.b) Arrendatorer och brukare
af andras jord.

L ä n.

Giftn män.	Änkl. o. ogiftn män.	Giftn kvinnor.	Änkl. o. ogiftn kvinnor.	Giftn män.	Änkl. o. ogiftn män.	Giftn kvinnor.	Änkl. o. ogiftn kvinnor.		
2	—	—	—	3	2	—	—	Stockholms stad.	1
3,564	476	4	284	1,452	170	2	166	Stockholms län.	2
2,516	270	1	143	1,606	147	—	108	Upsala.	3
2,335	200	1	221	2,257	121	—	153	Södermanlands.	4
5,769	676	2	349	2,918	340	—	120	Östergötlands.	5
9,036	873	—	474	2,705	294	—	226	Jönköpings.	6
8,388	611	—	297	1,389	148	—	224	Kronobergs.	7
8,840	713	—	357	1,747	132	—	102	Kalmar.	8
3,410	223	—	114	97	17	—	11	Gottlands.	9
3,861	411	—	123	253	48	—	57	Blekinge.	10
9,600	1,037	4	443	1,467	160	2	383	Kristianstads.	11
10,746	1,010	—	566	2,453	185	—	198	Malmöhus.	12
6,992	747	—	330	1,180	137	—	144	Hallands.	13
8,733	1,389	—	665	668	117	1	206	Göteborgs o. Bohus.	14
13,808	1,570	—	931	2,553	315	—	415	Älfsborgs.	15
11,139	1,221	—	761	3,378	306	—	197	Skaraborgs.	16
12,674	1,454	1	863	1,685	105	3	208	Värmlands.	17
4,895	646	—	296	2,118	135	—	184	Örebro.	18
3,511	303	—	216	1,237	78	—	100	Västmanlands.	19
14,476	1,482	7	1,198	545	30	—	23	Kopparbergs.	20
5,808	383	—	297	580	25	—	75	Gäflleborgs.	21
5,860	589	—	232	258	22	—	176	Västernorrlands.	22
4,318	336	—	101	153	14	—	70	Jämtlands.	23
5,502	520	—	187	242	25	—	36	Västerbottens.	24
3,657	300	1	159	196	16	—	9	Norrbottens.	25
169,440	17,440	21	9,607	33,140	3,089	8	3,591	Hela riket.	

n ä r i n g a r s y s s e l s a t t a f o l k m ä n g d e n . (F o r t s .)

torpare.

e) Å landtegenom anställda
inspektorer, bokhållare o. d.f) Öfriga biträden vid
landtbruket.

L ä n.

Giftn kvinnor.	Änkl. o. ogiftn kvinnor.	Giftn män.	Änkl. o. ogiftn män.	Giftn kvinnor.	Änkl. o. ogiftn kvinnor.	Giftn män.	Änkl. o. ogiftn män.	Giftn kvinnor.	Änkl. o. ogiftn kvinnor.		
—	—	—	—	—	—	4	6	—	6	Stockholms stad.	1
—	—	50	123	—	—	3,743	6,123	51	6,363	Stockholms län.	2
—	—	22	54	—	—	2,053	3,702	9	3,523	Upsala.	3
—	—	57	84	—	—	3,710	5,761	20	4,979	Södermanlands.	4
—	—	61	124	—	—	4,774	10,605	56	9,244	Östergötlands.	5
—	—	18	20	—	—	629	5,772	16	6,484	Jönköpings.	6
—	—	11	15	—	—	263	3,847	16	4,516	Kronobergs.	7
—	—	30	51	—	—	2,575	6,927	14	6,832	Kalmar.	8
—	—	4	6	—	—	432	1,693	12	1,722	Gottlands.	9
—	—	9	8	—	—	529	3,644	47	3,798	Blekinge.	10
—	—	26	45	—	—	1,140	10,617	66	10,153	Kristianstads.	11
—	—	42	103	—	—	2,666	14,471	—	11,860	Malmöhus.	12
—	—	8	21	—	—	682	5,161	104	4,392	Hallands.	13
—	—	14	11	—	—	443	4,982	10	6,233	Göteb. o. Bohus.	14
—	—	20	32	—	—	912	10,139	139	11,835	Älfsborgs.	15
—	—	33	84	—	—	1,784	7,666	41	8,683	Skaraborgs.	16
—	—	14	43	—	—	1,577	8,438	165	10,572	Värmlands.	17
—	—	17	52	—	—	1,558	5,323	17	5,882	Örebro.	18
—	—	19	23	—	—	2,090	4,335	14	4,068	Västmanlands.	19
—	—	19	24	—	—	595	2,230	5	2,593	Kopparbergs.	20
—	—	30	21	—	—	221	3,424	8	4,086	Gäflleborgs.	21
—	—	22	31	—	—	250	3,445	23	4,537	Västernorrlands.	22
—	—	10	9	—	—	195	2,293	42	2,536	Jämtlands.	23
—	—	8	15	—	—	78	2,171	4	2,701	Västerbottens.	24
—	—	15	17	—	—	65	1,451	11	1,953	Norrbottens.	25
—	—	559	1,016	—	—	32,968	134,226	890	139,551	Hela riket.	

År
1860.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk			
		g) Idkare af trädgårdsskötsel.			
		Gifta män.	Änkl. o. ogifta män.	Gifta kvinnor.	Änkl. o. ogifta kvinnor.
1	Stockholms stad	73	178	—	67
2	Stockholms län	194	175	—	22
3	Upsala	76	33	—	5
4	Södermanlands	128	83	—	1
5	Östergötlands	177	105	—	17
6	Jönköpings	36	18	—	3
7	Kronobergs	23	10	—	—
8	Kalmar	81	36	—	14
9	Gottlands	5	2	—	—
10	Blekinge	22	14	—	8
11	Kristianstads	29	57	—	8
12	Malmöhus	111	91	—	32
13	Hallands	25	12	—	2
14	Göteborgs och Bohus	73	39	—	4
15	Älfsborgs	18	13	—	—
16	Skaraborgs	64	25	—	7
17	Värmlands	23	15	—	—
18	Örebro	53	33	—	10
19	Västmanlands	48	28	—	11
20	Kopparbergs	19	7	—	2
21	Gäflleborgs	15	6	—	—
22	Västernorrlands	4	4	—	—
23	Jämtlands	—	1	—	—
24	Västerbottens	1	1	—	—
25	Norrbottnens	1	—	—	—
Hela riket		1,299	986	—	213

År
1860.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med					
		k) Sägare, timmerhuggare, kolare o. d.				l) Idkare af djur- rörelse utan förening	
		Gifta män.	Änkl. o. ogifta män.	Gifta kvinnor.	Änkl. o. ogifta kvinnor.	Gifta män.	Änkl. o. ogifta män.
1	Stockholms stad	—	—	—	—	21	11
2	Stockholms län	23	4	—	—	35	15
3	Upsala	48	14	—	—	6	1
4	Södermanlands	15	2	—	—	7	3
5	Östergötlands	57	10	—	—	48	11
6	Jönköpings	10	8	—	—	5	—
7	Kronobergs	16	26	—	—	1	—
8	Kalmar	26	2	—	—	14	20
9	Gottlands	2	2	—	—	—	—
10	Blekinge	7	2	—	—	—	—
11	Kristianstads	3	—	—	—	3	1
12	Malmöhus	—	—	—	—	33	19
13	Hallands	3	—	—	—	1	—
14	Göteborgs och Bohus	25	6	—	—	1	1
15	Älfsborgs	141	22	—	—	—	—
16	Skaraborgs	19	5	—	—	12	3
17	Värmlands	203	126	—	—	2	1
18	Örebro	19	7	—	—	5	1
19	Västmanlands	28	34	—	—	47	13
20	Kopparbergs	713	462	—	—	—	—
21	Gäflleborgs	644	241	—	—	—	—
22	Västernorrlands	242	65	—	—	—	—
23	Jämtlands	52	11	—	—	—	68
24	Västerbottens	198	44	—	—	212	15
25	Norrbottnens	71	22	—	—	482	87
Hela riket		2,565	1,115	—	—	940	270

med binärningar sysselsatta folkmängden. (Forts.)								L ä n.	
h) Skogs- och jägeritjänstemän samt andra forstmän.				i) Statens och enskildes skogs- och jägeribetjäning.					
Giftna män.	Änkl. o. ogiftna män.	Giftna kvinnor.	Änkor o. ogiftna kvinnor.	Giftna män.	Änkl. o. ogiftna män.	Giftna kvinnor.	Änkor o. ogiftna kvinnor.		
—	1	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
3	6	—	—	75	9	—	—	Stockholms län.	2
7	4	—	—	98	13	—	—	Upsala.	3
3	3	—	—	81	12	—	—	Södermanlands.	4
3	4	—	—	103	10	—	—	Östergötlands.	5
1	2	—	—	8	3	—	—	Jönköpings.	6
1	—	—	—	—	1	—	—	Kronobergs.	7
—	2	—	—	38	9	—	—	Kalmar.	8
—	—	—	—	—	—	—	—	Gottlands.	9
—	—	—	—	4	2	—	—	Blekinge.	10
4	2	—	—	60	5	—	—	Kristianstads.	11
5	1	—	—	68	13	—	—	Malmöhus.	12
1	1	—	—	12	2	—	—	Hallands.	13
—	1	—	—	2	2	—	—	Göteborgs o. Bohus.	14
2	2	—	—	24	2	—	—	Älfsborgs.	15
7	2	—	—	74	7	—	—	Skaraborgs.	16
6	5	—	—	53	10	—	—	Värmlands.	17
5	8	—	—	91	12	—	—	Örebro.	18
2	3	—	—	44	9	—	—	Västmanlands.	19
1	5	—	—	65	15	—	—	Kopparbergs.	20
6	4	—	—	75	11	—	—	Gäfleborgs.	21
1	2	—	—	15	1	—	—	Västernorrlands.	22
—	—	—	—	—	—	—	—	Jämtlands.	23
—	3	—	—	10	3	—	—	Västerbottens.	24
—	2	—	—	8	1	—	—	Norrbottnens.	25
58	63	—	—	1,008	152	—	—	Hela riket.	

binärningar sysselsatta folkmängden.								L ä n.		
skötsel eller mejeri-med jordbruk.		m) Fiskare utan egentligt jordbruk.				S u m m a. ⁴⁵⁾				
Giftna kvinnor.	Änkor o. ogiftna kvinnor.	Giftna män.	Änkl. o. ogiftna män.	Giftna kvinnor.	Änkor o. ogiftna kvinnor.	m.	kv.		s.a.	
2	37	2	—	—	—	303	112	415	Stockholms stad.	1
—	49	135	64	—	—	19,800	6,953	26,753	Stockholms län.	2
—	5	186	50	—	—	12,732	3,795	16,527	Upsala.	3
—	13	61	31	—	—	19,241	5,388	24,629	Södermanlands.	4
5	57	58	37	—	2	32,959	9,854	42,813	Östergötlands.	5
—	7	5	—	—	—	24,406	7,210	31,616	Jönköpings.	6
—	1	7	1	—	—	20,452	5,056	25,508	Kronobergs.	7
—	12	110	52	—	—	27,137	7,333	34,470	Kalmar.	8
—	—	142	10	—	—	6,340	1,859	8,199	Gottlands.	9
—	—	496	100	—	—	13,077	4,033	17,110	Blekinge.	10
—	9	319	86	—	—	33,082	11,068	44,150	Kristianstads.	11
1	49	551	137	—	1	37,634	12,707	50,341	Malmöhus.	12
—	—	61	8	—	—	18,868	4,974	23,842	Hallands.	13
—	5	1,251	348	—	—	23,543	7,124	30,667	Göteb. o. Bohus.	14
—	9	3	—	—	—	39,945	13,331	53,276	Älfsborgs.	15
—	26	6	2	—	—	32,801	9,715	42,516	Skaraborgs.	16
—	2	8	1	—	—	32,267	11,819	44,086	Värmlands.	17
—	7	8	1	—	—	20,947	6,407	27,354	Örebro.	18
—	10	10	17	—	—	14,138	4,423	18,561	Västmanlands.	19
—	1	—	—	—	—	20,965	3,838	24,803	Kopparbergs.	20
—	—	342	69	—	—	14,127	4,473	18,600	Gäfleborgs.	21
—	—	211	65	—	—	16,692	4,975	21,667	Västernorrlands.	22
—	—	—	24	—	—	9,841	2,749	12,590	Jämtlands.	23
—	38	35	16	—	—	10,743	2,987	13,730	Västerbottens.	24
1	53	68	9	—	2	7,610	2,230	9,840	Norrbottnens.	25
9	390	4,076	1,128	—	5	509,650	154,413	664,063	Hela riket.	

År
1870.

L ä n.		Hela folkmängden.		
		m.	kv.	s.a.
1	Stockholms stad	60,390	75,626	136,016
2	Stockholms län	63,806	67,438	131,244
3	Upsala	47,832	52,687	100,519
4	Södermanlands	66,494	69,620	136,114
5	Östergötlands	122,170	132,095	254,265
6	Jönköpings	86,265	93,608	179,873
7	Kronobergs	76,667	82,212	158,879
8	Kalmar	113,288	119,822	233,110
9	Gottlands	25,808	28,220	54,028
10	Blekinge	60,624	65,413	126,037
11	Kristianstads	108,334	113,623	221,957
12	Malmöhus	155,217	160,825	316,042
13	Hallands	61,511	65,710	127,221
14	Göteborgs och Bohus	112,098	120,291	232,389
15	Älfsborgs	134,890	144,343	279,233
16	Skaraborgs	118,507	125,054	243,561
17	Värmlands	126,751	133,641	260,392
18	Örebro	81,892	85,904	167,796
19	Västmanlands	54,792	59,241	114,033
20	Kopparbergs	84,137	91,386	175,523
21	Gäflleborgs	71,230	76,186	147,416
22	Västernorrlands	65,737	68,861	134,598
23	Jämtlands	35,328	35,135	70,463
24	Västerbottens	45,242	46,517	91,759
25	Norrbottnens	37,643	38,414	76,057
Hela riket		2,016,653	2,151,872	4,168,525

År
1870.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) D e n i j o r d b r u k			
		Arrendatorer och brukare af andras jord.			
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	7	10	8	23
2	Stockholms län	1,666	1,722	1,787	3,621
3	Upsala	1,231	1,280	1,762	3,617
4	Södermanlands	2,439	1,937	2,453	4,828
5	Östergötlands	3,174	2,976	3,401	6,460
6	Jönköpings	909	1,029	2,796	5,130
7	Kronobergs	326	355	1,318	2,506
8	Kalmar	857	772	1,873	3,301
9	Gottlands	44	56	108	215
10	Blekinge	69	100	242	386
11	Kristianstads	1,430	1,165	1,897	3,543
12	Malmöhus	3,832	3,067	3,820	7,145
13	Hallands	768	625	1,456	2,608
14	Göteborgs och Bohus	363	552	1,211	2,230
15	Älfsborgs	780	1,000	2,487	4,537
16	Skaraborgs	1,516	1,735	3,813	6,935
17	Värmlands	903	1,031	2,407	3,947
18	Örebro	1,259	1,152	2,808	4,848
19	Västmanlands	1,042	986	1,622	3,036
20	Kopparbergs	171	155	673	1,191
21	Gäflleborgs	217	231	704	1,432
22	Västernorrlands	80	88	502	800
23	Jämtlands	36	59	204	377
24	Västerbottens	30	43	347	595
25	Norrbottnens	50	46	299	515
Hela riket		23,199	22,172	39,998	73,826

Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Jordägare.								Arrendatorer och brukare af andras jord.			
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. allmogens barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. allmogens barn öfver 15 år och mågar).	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
34	—	3	—	8	44	25	45	1	1	—	1
4,002	346	1,846	1,439	2,334	2,950	3,332	7,562	1,835	55	856	617
2,912	218	1,405	1,002	1,689	2,005	2,523	5,717	1,758	71	807	598
2,798	457	1,599	1,108	1,947	2,460	2,560	5,722	2,253	73	1,160	808
6,651	763	2,868	2,819	4,458	5,328	5,386	11,293	3,494	40	1,071	936
10,621	725	4,683	4,094	2,798	3,582	10,189	19,927	2,591	84	843	764
9,754	497	4,577	4,285	1,965	2,593	10,366	19,050	1,171	31	412	389
9,707	512	4,711	4,053	3,234	4,116	10,456	19,328	1,713	14	669	563
3,910	185	2,049	1,504	1,420	1,728	4,028	8,347	112	1	16	27
4,552	228	2,172	1,907	2,814	5,039	9,266	207	8	8	58	10
12,014	542	4,914	4,741	6,576	6,521	12,557	23,484	1,700	58	616	614
12,757	777	5,779	5,783	8,964	7,784	11,863	22,958	3,514	164	1,652	1,660
8,519	320	3,939	3,798	3,574	3,353	9,006	16,864	1,241	29	586	481
9,159	666	7,043	5,975	3,319	4,750	9,832	18,507	1,091	41	560	492
16,519	1,587	9,900	8,877	5,681	7,638	17,420	32,768	2,246	91	984	894
12,768	1,193	6,668	5,840	4,173	5,750	13,401	25,069	3,476	87	1,378	1,098
14,738	1,557	11,567	10,044	3,965	6,638	17,047	30,919	1,725	58	962	782
6,271	409	3,303	2,996	2,510	3,294	6,878	12,597	2,095	47	1,037	765
4,096	336	2,327	1,574	2,349	2,929	3,922	8,394	1,357	52	705	413
16,598	2,007	12,243	12,395	1,325	2,184	16,798	34,260	539	10	347	293
6,437	502	4,115	3,243	2,325	2,923	6,546	13,747	621	31	343	289
6,915	284	3,920	3,256	2,689	3,657	6,961	13,304	374	15	162	138
5,287	163	3,378	2,823	1,477	1,973	5,605	10,427	210	3	121	73
7,012	375	4,309	3,265	1,693	2,295	8,951	16,094	283	7	97	60
4,552	252	3,417	2,564	983	1,477	5,958	10,544	224	7	157	100
198,583	14,901	112,735	99,385	73,958	90,786	206,649	396,193	35,840	1,078	15,600	12,912

ned binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Landtbruksinspektorer, -bokhållare, -rättare m. fl.								Nybyggare.			
Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
8	—	3	—	1	6	2	20	—	—	—	—
136	—	443	—	29	176	458	913	737	27	189	155
84	—	218	—	5	63	239	514	167	2	28	18
148	—	498	—	63	208	622	1,168	20	1	5	2
166	—	475	—	104	236	572	1,051	11	—	—	1
38	—	135	—	—	53	140	254	29	7	10	11
36	—	89	—	19	35	91	130	2	—	—	—
94	—	289	—	52	122	387	686	52	1	8	15
13	—	25	—	—	9	31	54	—	—	—	—
21	—	56	—	3	22	64	123	—	—	—	—
76	—	71	—	25	38	98	169	—	—	—	—
147	—	155	—	64	142	246	458	—	—	—	—
39	1	56	—	8	12	41	92	—	—	—	—
39	—	64	—	6	38	74	129	—	—	—	—
50	—	122	—	58	88	135	246	1	2	—	1
119	—	224	—	32	94	257	481	2	—	—	—
49	—	159	—	48	93	188	306	329	22	143	98
42	—	194	—	34	96	273	472	94	9	19	15
41	—	238	—	18	85	252	492	119	4	32	26
44	—	78	—	15	55	89	203	125	5	60	42
20	—	96	—	5	44	104	205	110	8	72	38
6	—	35	—	1	15	41	79	187	8	92	55
17	—	11	—	19	19	21	38	77	1	36	24
10	—	5	—	5	15	18	31	836	52	408	310
3	—	8	—	—	3	11	25	826	45	590	485
1,446	1	3,747	—	614	1,767	4,454	8,339	3,724	194	1,692	1,296

År
1870.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) D e n i j o r d b r u k			
		Nybyggare.			
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—
2	Stockholms län	16	29	502	1,182
3	Upsala	5	2	104	269
4	Södermanlands	2	2	14	31
5	Östergötlands	2	1	9	17
6	Jönköpings	1	2	20	55
7	Kronobergs	—	—	—	2
8	Kalmar	2	2	58	103
9	Gottlands	—	—	—	—
10	Blekinge	—	—	—	—
11	Kristianstads	—	—	—	—
12	Malmöhus	—	—	—	—
13	Hallands	—	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—	—
15	Älfsborgs	—	—	4	4
16	Skaraborgs	—	—	3	6
17	Värmlands	9	13	455	669
18	Örebro	2	3	122	211
19	Västmanlands	—	1	73	200
20	Kopparbergs	2	4	116	242
21	Gäfleborgs	7	11	134	251
22	Västernorrlands	17	30	250	415
23	Jämtlands	1	6	81	148
24	Västerbottens	95	132	1,101	1,912
25	Norrbottnens	70	95	964	1,860
Hela riket		231	333	4,010	7,577

År
1870.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) D e n i j o r d b r u k			
		Innehafvare af lägenheter och backstugor, husmän.			
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—
2	Stockholms län	11	20	285	639
3	Upsala	1	13	442	1,063
4	Södermanlands	14	49	878	1,828
5	Östergötlands	11	52	2,290	4,527
6	Jönköpings	16	50	2,912	5,685
7	Kronobergs	17	37	3,667	6,351
8	Kalmar	14	30	2,636	4,635
9	Gottlands	—	7	254	532
10	Blekinge	3	42	1,928	3,598
11	Kristianstads	39	113	3,543	7,149
12	Malmöhus	141	284	6,600	12,944
13	Hallands	2	25	1,524	3,029
14	Göteborgs och Bohus	8	68	3,507	5,572
15	Älfsborgs	11	59	3,972	6,598
16	Skaraborgs	56	102	4,192	7,307
17	Värmlands	30	54	2,997	4,913
18	Örebro	—	—	966	1,825
19	Västmanlands	7	35	510	1,078
20	Kopparbergs	2	17	1,567	2,706
21	Gäfleborgs	6	25	2,374	4,437
22	Västernorrlands	—	4	433	771
23	Jämtlands	—	3	94	201
24	Västerbottens	—	3	110	154
25	Norrbottnens	—	8	1,886	2,949
Hela riket		389	1,100	49,567	90,491

ned binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Jordtorpare.								Innehafvare af lägenheter och backstugor, husmän.			
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
2,864	99	1,144	800	939	611	2,808	5,590	406	131	—	—
1,601	32	588	397	491	240	1,412	3,067	645	146	—	—
4,222	51	1,619	1,076	1,576	761	4,117	8,206	1,277	843	—	—
6,498	114	1,822	1,392	1,556	832	5,999	12,107	2,622	799	—	—
4,615	155	1,286	1,282	279	266	4,530	8,779	2,900	1,366	—	—
5,141	216	1,557	1,621	207	243	4,997	9,553	2,905	1,473	—	—
5,025	148	1,613	1,338	734	493	5,233	9,794	2,307	714	—	—
514	6	98	96	4	6	421	952	279	154	—	—
3,548	108	1,055	953	167	249	3,547	6,755	1,719	295	—	—
7,955	418	1,542	1,749	479	661	7,388	14,774	3,723	393	—	—
3,410	128	883	1,062	389	377	2,965	5,971	6,945	830	—	—
3,570	120	833	830	250	279	3,681	7,339	1,427	729	—	—
4,502	107	1,919	1,616	189	259	4,731	9,016	2,457	748	—	—
9,692	548	3,605	3,508	579	864	9,660	18,486	3,219	1,336	—	—
6,376	167	2,347	1,953	854	603	6,826	12,905	3,559	1,058	—	—
4,869	215	2,679	2,229	923	737	5,929	10,317	2,161	572	—	—
6,497	252	2,451	1,783	925	620	7,163	13,788	953	351	—	—
2,314	91	860	454	311	208	2,116	4,378	688	228	—	—
367	14	213	173	122	79	475	833	1,146	463	—	—
2,370	111	863	679	69	89	1,877	4,407	2,327	246	—	—
5,794	272	1,778	1,569	199	367	4,871	10,255	370	293	—	—
2,574	112	1,026	881	95	125	2,169	4,388	146	27	—	—
675	26	238	200	26	49	640	1,291	81	24	—	—
394	5	168	93	6	8	393	759	1,328	218	—	—
95,388	3,515	32,187	27,734	11,369	9,026	93,950	183,712	45,590	12,937	—	—

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Stattorpare, statdrängar, daglönare (vid jordbruket).								Mejerister, ladugårdsidkare.			
Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
3	—	—	—	—	—	1	5	16	10	—	23
3,305	21	—	—	90	108	3,327	6,152	85	19	5	11
2,056	11	—	—	15	16	2,082	3,942	14	17	—	—
3,900	7	—	—	52	130	3,813	7,664	30	37	27	13
4,611	5	—	—	111	204	4,824	9,205	134	38	11	11
598	21	—	—	15	43	581	1,167	35	5	12	11
174	11	—	—	2	9	167	272	3	9	4	7
1,930	8	—	—	9	68	2,099	3,860	21	10	10	11
295	—	—	—	—	3	300	638	—	1	—	—
198	26	—	—	—	5	156	336	—	6	3	3
836	27	—	—	2	10	877	1,541	26	18	8	2
2,553	15	—	—	33	108	2,865	5,241	61	20	27	13
471	14	—	—	2	7	495	967	11	4	2	—
257	5	—	—	—	20	295	527	3	—	1	—
1,501	18	—	—	18	62	1,608	2,748	8	5	—	1
1,263	12	—	—	14	36	1,499	2,630	25	43	4	3
1,177	5	—	—	48	91	1,548	2,559	7	8	—	—
2,159	78	—	—	28	52	2,528	4,350	18	11	—	2
2,214	8	—	—	32	65	2,185	4,439	20	19	5	13
1,123	16	—	—	21	29	1,150	2,188	—	—	1	—
76	—	—	—	1	—	100	162	—	5	—	1
161	1	—	—	1	4	191	300	—	4	—	—
285	13	—	—	10	9	280	540	—	2	—	—
26	1	—	—	—	3	28	47	—	—	—	—
46	6	—	—	—	—	19	54	—	—	—	—
31,218	329	—	—	504	1,082	33,018	61,534	517	291	120	125

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

År
1870.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) D e n i j o r d b r u k			
		Mejerister, ladugårdsidkare.			
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	3	16	15	31
2	Stockholms län	27	98	101	180
3	Upsala	15	36	35	48
4	Södermanlands	64	112	98	202
5	Östergötlands	29	143	170	355
6	Jönköpings	11	53	65	88
7	Kronobergs	2	26	9	21
8	Kalmar	10	24	49	88
9	Gottlands	—	2	—	—
10	Blekinge	4	5	5	9
11	Kristianstads	4	94	36	59
12	Malmöhus	36	247	108	176
13	Hallands	5	14	15	21
14	Göteborgs och Bohus	1	4	6	10
15	Älfsborgs	1	6	15	17
16	Skaraborgs	3	49	43	69
17	Värmlands	—	15	20	13
18	Örebro	5	32	41	39
19	Västmanlands	4	26	20	41
20	Kopparbergs	—	1	4	2
21	Gäflleborgs	—	3	4	1
22	Västernorrlands	—	1	—	—
23	Jämtlands	—	—	—	—
24	Västerbottens	—	—	—	—
25	Norrbottnens	—	—	—	—
Hela riket		224	1,007	859	1,470

År
1870.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) D e n i j o r d b r u k			
		Sågverksägare, -arbetare, timmerhuggare, kolare. ⁴⁶⁾			
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—
2	Stockholms län	4	4	68	106
3	Upsala	13	16	89	170
4	Södermanlands	5	2	39	78
5	Östergötlands	2	4	85	132
6	Jönköpings	—	—	17	38
7	Kronobergs	—	2	42	65
8	Kalmar	1	—	59	77
9	Gottlands	—	—	15	35
10	Blekinge	2	—	6	15
11	Kristianstads	—	—	3	2
12	Malmöhus	3	3	2	6
13	Hallands	—	—	18	30
14	Göteborgs och Bohus	—	—	27	22
15	Älfsborgs	6	6	195	343
16	Skaraborgs	2	1	42	53
17	Värmlands	50	41	298	443
18	Örebro	3	2	38	53
19	Västmanlands	4	4	53	96
20	Kopparbergs	231	155	925	1,429
21	Gäflleborgs	90	112	1,400	2,132
22	Västernorrlands	9	46	373	684
23	Jämtlands	5	10	29	42
24	Västerbottens	12	34	529	819
25	Norrbottnens	14	29	228	374
Hela riket		456	471	4,580	7,244

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Trädgårdsmästare, trädgårdsdrängar.								Sågverksägare, -arbetare, timmerhuggare, kolare. ⁴⁶⁾			
Hufvudpersoner.		Biträden,		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
86	1	182	6	—	57	85	194	—	—	—	—
270	—	96	—	—	46	240	467	—	—	54	—
90	1	51	—	—	23	85	187	—	—	107	—
188	—	101	—	—	27	161	374	—	—	30	—
252	—	110	—	—	48	228	452	—	—	64	—
53	—	10	—	—	9	46	103	1	1	18	—
27	—	3	—	—	4	20	59	—	—	32	—
140	—	22	—	—	19	131	263	1	—	38	—
11	—	4	—	—	2	12	22	—	—	27	—
32	—	14	—	—	9	41	67	—	—	9	—
75	—	36	—	—	18	51	126	—	—	5	—
229	—	76	—	—	57	204	369	2	—	1	—
36	—	15	3	—	6	35	58	1	—	16	—
65	—	55	2	—	26	65	142	—	—	13	—
44	—	3	—	—	6	27	69	2	—	149	1
107	—	26	—	—	19	95	175	—	—	25	—
45	—	11	—	—	10	62	88	1	—	182	—
96	—	18	—	—	15	89	203	—	—	28	—
88	—	29	—	—	15	88	149	1	—	48	—
19	—	6	—	—	3	26	35	—	—	517	—
31	—	13	—	—	11	23	55	7	—	914	—
8	—	—	—	—	4	13	14	10	—	332	—
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	23	—
2	—	—	—	—	—	2	2	8	—	499	—
1	—	—	—	—	—	1	1	15	—	134	—
1,995	2	881	11	—	434	1,830	3,674	51	1	3,265	1

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Sågverksinspektorer, -bokhållare, skogvaktare m. fl. ⁴⁶⁾								Fiskare.			
Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15år och mågar).	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—
2	—	88	—	7	21	79	172	325	1	60	47
11	—	86	—	4	13	93	182	289	1	81	62
—	—	112	—	6	14	127	226	96	2	21	14
7	—	84	—	8	21	114	172	104	—	27	19
4	—	9	—	5	5	10	19	14	2	1	4
6	—	8	—	—	3	9	22	5	—	3	2
4	—	23	—	3	2	25	42	211	—	70	45
2	—	—	—	—	—	—	—	133	—	20	11
—	—	3	—	—	2	3	5	732	7	256	253
8	—	72	—	11	23	103	172	415	1	171	84
3	—	100	—	17	40	142	219	873	4	349	304
12	—	22	—	3	14	38	86	85	1	31	5
1	—	—	—	—	3	2	2	1,666	59	727	657
4	—	25	—	5	6	29	88	6	—	2	1
3	—	68	—	2	10	93	159	56	4	24	30
3	—	90	—	6	26	135	213	10	—	3	1
—	—	119	—	7	37	143	255	16	—	—	—
3	—	85	—	4	22	81	182	26	—	21	—
40	—	84	—	12	38	123	247	—	—	—	—
71	—	93	—	9	58	164	302	406	2	141	144
174	—	19	—	12	88	174	284	257	24	84	79
17	—	8	—	3	8	25	39	—	—	—	—
50	—	7	—	4	38	47	100	60	1	8	10
33	—	11	—	7	30	53	78	37	—	13	13
459	—	1,216	—	135	523	1,812	3,267	5,824	109	2,113	1,785

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

År
1870.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk			
		F i s k a r e .			
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—
2	Stockholms län	28	39	223	516
3	Upsala	33	28	240	523
4	Södermanlands	19	11	78	148
5	Östergötlands	17	14	79	177
6	Jönköpings	—	—	5	24
7	Kronobergs	—	—	6	7
8	Kalmar	25	22	168	354
9	Gottlands	—	1	88	231
10	Blekinge	42	82	671	1,386
11	Kristianstads	11	25	312	720
12	Malmöhus	45	114	768	1,503
13	Hallands	—	1	79	158
14	Göteborgs och Bohus	25	94	1,447	2,982
15	Älfsborgs	—	1	8	19
16	Skaraborgs	8	6	61	95
17	Värmlands	2	—	8	19
18	Örebro	1	—	12	26
19	Västmanlands	—	8	20	49
20	Kopparbergs	—	—	—	—
21	Gäflleborgs	1	32	248	596
22	Västernorrlands	3	16	205	397
23	Jämtlands	—	—	—	—
24	Västerbottens	—	4	49	100
25	Norrbottens	—	—	26	64
Hela riket		260	498	4,801	10,094

År
1870.
(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med					
		Vallackare, hudafdragare, nattmän, sockenlappar.				Summa	
		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—	161	12
2	Stockholms län	—	—	10	10	13,979	699
3	Upsala	—	—	3	7	9,630	499
4	Södermanlands	—	—	—	—	14,932	971
5	Östergötlands	—	1	6	12	24,558	1,759
6	Jönköpings	1	—	12	14	21,505	2,366
7	Kronobergs	—	1	8	8	19,229	2,237
8	Kalmar	—	—	4	8	21,210	1,407
9	Gottlands	—	—	—	1	5,270	347
10	Blekinge	—	—	7	8	11,013	678
11	Kristianstads	2	—	12	18	26,838	1,457
12	Malmöhus	1	1	28	48	30,514	1,938
13	Hallands	—	1	7	14	15,417	1,218
14	Göteborgs och Bohus	—	—	2	9	19,245	1,626
15	Älfsborgs	—	—	11	23	33,298	3,587
16	Skaraborgs	—	—	—	—	27,754	2,564
17	Värmlands	—	—	3	2	25,115	2,437
18	Örebro	—	—	—	—	18,242	1,157
19	Västmanlands	—	—	—	2	10,970	738
20	Kopparbergs	—	—	1	1	20,002	2,516
21	Gäflleborgs	—	1	8	13	12,483	905
22	Västernorrlands	—	3	13	19	14,275	902
23	Jämtlands	—	—	3	6	8,760	371
24	Västerbottens	—	—	19	32	9,263	585
25	Norrbottens	—	—	—	—	8,119	630
Hela riket		4	8	157	255	421,782	33,606

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

Lappar, lefvande af renskötjel, jakt och fiske.								Vallackare, hudafdragare, nattmän, sockenlappar.			
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år).		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	19	1	—	—
140	38	54	49	11	13	139	294	5	12	—	—
192	71	85	72	2	12	152	355	28	28	—	—
660	97	386	367	27	43	535	1,090	—	—	—	—
992	206	525	488	40	68	826	1,739	155	42	—	—

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

binäringar sysselsatta folkmängden.

idkare af jordbruk med binäringar.

S u m m a.

Biträden.		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedlemmar.		S u m m a.		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s a.
189	29	19	134	138	321	507	496	1,003
4,781	3,069	5,151	5,824	13,220	27,110	37,131	36,702	73,833
3,371	2,077	3,502	3,735	9,109	19,306	25,612	25,617	51,229
5,172	3,021	6,187	5,713	14,960	30,475	41,251	40,180	81,431
6,532	5,178	9,472	9,860	23,163	45,960	63,725	62,757	126,482
7,007	6,166	4,035	5,092	21,323	41,283	53,870	54,907	108,777
6,685	6,304	2,538	3,308	20,700	38,046	49,152	49,895	99,047
7,453	6,025	4,941	5,670	23,178	42,539	56,782	55,641	112,423
2,239	1,638	1,468	1,814	5,257	11,027	14,234	14,826	29,060
3,626	3,174	2,792	3,330	11,709	21,954	29,140	29,136	58,276
7,435	7,190	8,579	8,668	26,877	51,757	69,729	69,072	138,801
9,022	8,822	13,525	12,224	29,611	57,038	82,672	80,022	162,694
5,500	5,117	4,612	4,337	16,395	31,266	41,924	41,938	83,862
10,382	8,742	3,911	5,814	21,199	39,148	54,737	55,330	110,067
14,790	13,233	7,139	9,736	35,571	65,946	90,798	92,552	183,350
10,764	8,924	6,660	8,405	30,325	55,884	75,503	75,777	151,280
15,796	13,154	5,984	8,749	31,097	54,408	77,992	78,748	156,740
7,169	5,561	4,774	5,303	21,061	38,667	51,246	50,688	101,934
4,350	2,480	3,771	4,384	10,942	22,536	30,033	30,138	60,171
13,549	12,903	1,901	2,720	21,947	43,337	57,399	61,476	118,875
6,650	4,394	2,730	3,540	13,686	27,740	35,549	36,579	72,128
6,422	5,097	3,011	4,323	14,027	27,322	37,735	37,644	75,379
4,657	3,850	1,657	2,225	8,650	16,500	23,724	22,946	46,670
5,656	3,917	1,867	2,628	11,993	21,532	28,779	28,662	57,441
4,884	3,622	1,157	1,739	10,373	18,313	24,533	24,304	48,837
174,081	143,737	111,383	129,275	446,511	849,415	1,153,757	1,156,033	2,309,790

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

År
1880.

L ä n.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk		
				Jord.		
				Hufvudpersoner.		
	m.	kv.	s.a.	m.	kv.	
1	Stockholms stad	75,216	93,559	168,775	28	1
2	Stockholms län	71,587	75,434	147,021	3,676	392
3	Upsala	52,800	58,219	111,019	2,867	246
4	Södermanlands	72,203	74,983	147,186	2,956	310
5	Östergötlands	128,509	138,624	267,133	6,804	828
6	Jönköpings	94,824	101,447	196,271	11,610	697
7	Kronobergs	82,216	87,520	169,736	10,520	514
8	Kalmar	119,891	125,214	245,105	10,050	493
9	Gottlands	25,949	28,719	54,668	4,091	190
10	Blekinge	66,406	71,071	137,477	4,925	228
11	Kristianstads	112,137	118,482	230,619	12,905	609
12	Malmöhus	170,742	178,568	349,310	14,001	896
13	Hallands	65,532	69,767	135,299	8,839	570
14	Göteborgs och Bohus	125,713	135,401	261,114	9,867	1,086
15	Älfsborgs	139,867	149,080	288,947	16,914	1,637
16	Skaraborgs	125,488	132,454	257,942	13,508	1,410
17	Värmlands	130,920	137,497	268,417	16,193	1,828
18	Örebro	89,173	93,090	182,263	6,724	406
19	Västmanlands	62,250	66,241	128,491	4,403	367
20	Kopparbergs	92,145	97,988	190,133	17,145	1,769
21	Gäfleborgs	87,571	91,157	178,728	7,054	577
22	Västernorrlands	83,714	85,481	169,195	5,150	210
23	Jämtlands	42,389	41,234	83,623	5,593	236
24	Västerbottens	52,614	53,821	106,435	8,670	437
25	Norrbottnens	45,387	45,374	90,761	5,420	339
	Hela riket	2,215,243	2,350,425	4,565,668	209,913	16,276

År
1880.
(Forts.)

L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med bin ä-							
	Arrendatorer och brukare af andras jord.							
	Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. brukarnes barn öfver 15 år och mäggar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
1	Stockholms stad	8	—	—	—	9	6	6
2	Stockholms län	2,460	88	1,049	880	1,720	1,875	2,302
3	Upsala	1,779	89	885	645	1,151	1,191	1,765
4	Södermanlands	2,340	73	1,170	789	2,248	1,856	2,332
5	Östergötlands	3,781	58	1,212	1,066	2,989	2,877	3,298
6	Jönköpings	2,658	88	1,187	1,058	836	1,009	2,470
7	Kronobergs	1,432	40	612	614	351	398	1,339
8	Kalmar	1,492	25	720	617	636	645	1,404
9	Gottlands	155	10	29	28	32	59	138
10	Blekinge	294	10	93	87	93	110	260
11	Kristianstads	1,695	90	737	771	1,281	1,162	1,500
12	Malmöhus	3,042	102	1,215	1,190	2,798	2,667	2,664
13	Hallands	1,078	40	567	498	495	457	986
14	Göteborgs och Bohus	860	31	353	302	318	476	743
15	Älfsborgs	2,752	125	1,332	1,040	716	1,091	2,558
16	Skaraborgs	3,363	53	1,400	1,207	1,398	1,619	3,065
17	Värmlands	1,866	56	1,275	967	700	1,013	1,792
18	Örebro	1,887	49	1,069	814	945	951	1,772
19	Västmanlands	1,480	37	660	388	991	926	1,458
20	Kopparbergs	609	11	415	232	108	115	613
21	Gäfleborgs	754	37	381	228	214	218	754
22	Västernorrlands	2,611	85	1,458	1,133	728	1,027	2,460
23	Jämtlands	552	22	325	232	83	112	523
24	Västerbottens	491	8	230	194	79	95	465
25	Norrbottnens	543	19	339	235	56	81	529
	Hela riket	39,982	1,246	18,713	15,215	20,975	22,036	37,196

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)							Län.	
ägare, godsägare och hemmansägare.								
Biträden (inkl. hemmansägarnes barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.			
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
—	—	2	47	12	13	25	Stockholms stad.	1
1,647	1,464	1,738	2,665	3,344	3,059	3,411	Stockholms län.	2
1,525	1,114	1,468	1,831	2,767	2,399	2,770	Upsala.	3
1,681	1,337	1,803	2,412	2,896	2,438	2,443	Södermanlands.	4
3,474	3,364	4,011	4,878	5,818	4,956	5,082	Östergötlands.	5
6,254	5,632	2,776	3,485	10,568	11,851	11,680	Jönköpings.	6
5,853	5,026	1,750	2,595	9,573	11,377	11,105	Kronobergs.	7
5,450	5,000	2,832	3,799	9,275	11,089	10,677	Kalmar.	8
1,688	1,276	1,340	1,604	3,928	4,164	4,727	Gottlands.	9
2,642	2,408	2,349	2,652	4,594	5,667	5,641	Blekinge.	10
5,971	6,107	5,506	5,977	11,191	11,692	11,722	Kristianstads.	11
6,287	6,402	7,295	7,141	12,320	12,451	11,949	Malmöhus.	12
4,810	4,374	3,272	3,194	8,067	10,154	10,544	Hallands.	13
6,338	5,662	3,043	4,573	8,354	10,483	10,769	Göteb. och Bohus.	14
10,076	8,554	4,430	6,882	15,074	18,419	19,257	Älfsborgs.	15
8,850	7,966	3,637	5,352	12,182	12,710	12,861	Skaraborgs.	16
12,554	9,479	3,110	6,286	15,386	17,717	18,494	Värmlands.	17
3,803	3,206	2,246	3,249	5,940	6,758	6,892	Örebro.	18
2,274	1,590	2,196	2,833	4,187	4,333	4,820	Västmanlands.	19
11,353	8,704	1,230	1,930	17,356	17,767	20,318	Kopparbergs.	20
3,710	2,503	1,867	2,634	7,101	8,351	9,119	Gäfleborgs.	21
2,965	2,316	1,679	2,530	4,702	5,470	5,587	Västernorrlands.	22
3,722	2,640	1,290	1,669	5,296	6,152	6,161	Jämtlands.	23
5,318	4,010	2,046	2,910	8,320	11,322	11,667	Västerbottens.	24
3,882	2,728	884	1,662	5,352	8,012	8,230	Norrbottnens.	25
122,127	102,862	63,800	84,790	193,603	218,804	225,951	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.		
Landbruksinspektorer, bokhållare, rättare m. fl.												
Öfriga familjemedlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
3	6	10	—	17	—	1	7	10	11	13	Stockholms stad.	1
2,441	2,500	163	—	533	—	64	230	503	596	646	Stockholms län.	2
1,862	1,962	91	—	309	—	41	123	271	299	344	Upsala.	3
2,383	2,365	171	—	631	—	43	202	613	688	770	Södermanlands.	4
3,721	3,546	168	—	709	—	198	282	669	852	824	Östergötlands.	5
3,021	2,939	60	—	189	—	24	49	168	248	232	Jönköpings.	6
1,662	1,650	53	—	123	—	28	56	120	159	163	Kronobergs.	7
1,603	1,462	119	—	425	—	27	99	405	606	626	Kalmar.	8
140	152	8	—	44	—	3	9	22	31	34	Gottlands.	9
336	326	15	—	102	—	13	21	76	119	117	Blekinge.	10
1,855	1,791	84	—	87	—	39	54	78	117	132	Kristianstads.	11
3,221	3,133	205	—	194	—	79	150	173	214	276	Malmöhus.	12
1,229	1,306	52	—	61	—	20	44	55	72	73	Hallands.	13
937	899	46	—	117	—	10	42	71	98	104	Göteb. och Bohus.	14
3,085	3,050	77	—	211	—	52	81	144	189	219	Älfsborgs.	15
3,524	3,540	122	—	371	—	124	200	311	406	364	Skaraborgs.	16
2,561	2,496	75	—	254	—	39	123	208	333	315	Värmlands.	17
2,454	2,444	65	—	258	—	34	126	244	346	345	Örebro.	18
1,731	1,795	57	—	281	—	20	84	274	353	345	Västmanlands.	19
791	746	63	—	108	—	5	65	130	153	189	Kopparbergs.	20
1,043	1,092	40	—	120	—	7	49	116	148	173	Gäfleborgs.	21
2,768	2,765	60	—	50	—	11	37	78	98	89	Västernorrlands.	22
660	661	49	—	18	—	10	33	41	54	44	Jämtlands.	23
679	621	12	—	16	—	8	23	16	34	35	Västerbottens.	24
760	818	15	—	32	—	—	14	26	40	53	Norrbottnens.	25
44,470	44,065	1,880	—	5,260	—	900	2,203	4,822	6,264	6,525	Hela riket.	

År
1880.

(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
		N y b y g g a r e .									
		Hufvud- personer.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänste- hjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familje- medlemmar.		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	808	25	199	199	5	24	721	554	504	
3	Upsala	56	1	17	20	—	1	52	43	46	
4	Södermanlands	3	—	—	—	—	—	3	3	4	
5	Östergötlands	8	—	3	3	—	—	8	12	8	
6	Jönköpings	6	2	2	2	1	—	6	6	10	
7	Kronobergs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	Kalmar	6	—	3	5	—	—	5	2	8	
9	Gottlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	Blekinge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Kristianstads	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12	Malmöhus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13	Hallands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15	Älfsborgs	1	—	—	—	—	—	1	—	—	
16	Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
17	Värmlands	312	21	251	144	7	13	297	320	311	
18	Örebro	98	1	31	25	—	4	83	91	74	
19	Västmanlands	61	—	—	—	—	1	57	59	63	
20	Kopparbergs	89	4	38	34	2	5	92	111	82	
21	Gäfleborgs	69	9	25	8	3	7	67	81	85	
22	Västernorrlands	107	6	71	72	11	13	101	122	137	
23	Jämtlands	19	—	15	6	—	1	17	14	9	
24	Västerbottens	466	18	311	218	50	81	450	564	593	
25	Norrbottnens	460	29	290	223	51	73	409	564	634	
Hela riket		2,569	116	1,256	959	130	223	2,369	2,546	2,568	

År
1880.

(Forts.)

L ä n .		(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
		Innehafvare af lägenheter och backstugor.									
		Hufvud- personer.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänste- hjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familje- medlemmar.		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	258	156	64	68	12	17	219	144	131	
3	Upsala	335	222	80	69	4	21	263	152	186	
4	Södermanlands	844	212	200	196	18	45	653	369	340	
5	Östergötlands	1,764	936	407	563	20	85	1,401	914	856	
6	Jönköpings	2,342	1,539	1,028	1,291	11	48	1,956	1,540	1,546	
7	Kronobergs	3,047	1,787	1,619	1,763	19	42	2,507	2,224	2,443	
8	Kalmar	1,074	355	471	547	9	18	922	678	700	
9	Gottlands	178	73	35	27	1	3	155	122	144	
10	Blekinge	1,550	273	552	665	7	14	1,324	1,352	1,370	
11	Kristianstads	2,963	262	649	811	37	80	2,494	2,047	2,092	
12	Malmöhus	6,985	1,299	1,385	1,812	238	388	5,970	4,879	4,802	
13	Hallands	1,012	649	406	602	5	27	828	687	859	
14	Göteborgs och Bohus	2,474	963	1,120	1,239	8	72	2,044	1,940	1,929	
15	Älfsborgs	2,578	1,177	1,054	1,098	24	74	2,151	1,971	1,975	
16	Skaraborgs	3,906	1,231	1,772	1,785	59	175	3,441	2,809	2,778	
17	Värmlands	2,095	624	1,167	968	19	61	1,802	1,484	1,572	
18	Örebro	882	385	344	324	2	22	667	599	560	
19	Västmanlands	562	186	106	91	2	25	450	302	359	
20	Kopparbergs	689	333	325	359	2	12	554	539	603	
21	Gäfleborgs	1,980	372	600	453	5	20	1,739	1,575	1,712	
22	Västernorrlands	197	145	61	84	—	2	161	149	173	
23	Jämtlands	115	20	30	25	—	2	94	21	26	
24	Västerbottens	101	21	56	37	1	3	85	75	88	
25	Norrbottnens	1,724	304	903	669	9	18	1,483	1,809	1,755	
Hela riket		39,655	13,524	14,434	15,546	512	1,274	33,363	28,381	28,999	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.
Jordtorpare.										
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
1	—	—	—	—	—	1	4	—	Stockholms stad.	1
2,794	66	1,188	798	962	477	2,719	2,862	3,048	Stockholms län.	2
1,592	33	643	474	409	184	1,534	1,366	1,557	Upsala.	3
3,909	50	1,653	1,131	1,455	585	3,825	3,767	3,775	Södermanlands.	4
5,510	64	1,977	1,550	1,129	555	5,235	5,242	5,103	Östergötlands.	5
4,512	215	1,973	1,751	247	203	4,311	4,420	4,443	Jönköpings.	6
5,129	304	2,268	2,066	226	183	4,798	4,922	4,850	Kronobergs.	7
4,850	106	2,271	1,844	593	301	4,581	5,043	4,685	Kalmar.	8
142	—	34	34	3	3	142	106	100	Gottlands.	9
3,649	257	1,354	1,377	150	184	3,358	3,743	3,597	Blekinge.	10
7,616	567	2,268	2,597	327	424	6,673	6,111	6,089	Kristianstads.	11
3,216	205	965	1,116	328	336	2,844	2,535	2,426	Malmöhus.	12
3,487	232	1,385	1,383	198	209	3,271	3,284	3,301	Hallands.	13
4,335	218	1,939	1,686	133	175	3,927	4,081	4,104	Göteb. och Bohus.	14
9,512	546	3,912	3,465	421	627	8,826	9,339	9,336	Älfsborgs.	15
5,552	150	2,831	2,370	677	462	5,311	5,433	5,519	Skaraborgs.	16
4,411	177	2,904	2,115	570	563	4,237	5,159	5,133	Värmlands.	17
6,118	208	2,627	2,012	819	581	5,676	6,357	6,701	Örebro.	18
2,449	54	694	450	414	172	2,334	2,328	2,228	Västmanlands.	19
423	23	238	166	32	35	397	431	412	Kopparbergs.	20
2,598	241	949	669	61	111	2,491	2,512	2,770	Gäflleborgs.	21
6,643	356	2,644	2,148	168	427	6,139	6,059	6,059	Västernorrlands.	22
2,744	216	1,374	1,057	84	170	2,505	2,214	2,310	Jämtlands.	23
783	39	349	262	21	42	715	696	740	Västerbottens.	24
615	12	344	205	7	18	559	711	686	Norrbottens.	25
92,590	4,339	38,784	32,726	9,434	7,027	86,409	88,735	88,972	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.
Statortopare.										
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
3	—	—	—	—	—	3	2	5	Stockholms stad.	1
3,753	20	404	325	27	115	3,440	3,591	3,445	Stockholms län.	2
2,355	22	298	264	25	45	2,198	2,169	2,109	Upsala.	3
4,448	35	392	374	36	111	4,160	4,158	4,109	Södermanlands.	4
4,837	15	573	592	85	165	4,505	4,613	4,525	Östergötlands.	5
516	32	67	68	2	13	434	495	480	Jönköpings.	6
271	47	49	47	13	17	232	263	273	Kronobergs.	7
2,104	20	325	341	17	33	1,947	2,184	2,083	Kalmar.	8
240	1	21	32	—	3	224	268	244	Gottlands.	9
718	37	179	167	17	17	671	777	728	Blekinge.	10
1,263	43	108	136	4	15	1,068	1,223	1,146	Kristianstads.	11
3,563	—	322	397	78	112	3,370	3,833	3,682	Malmöhus.	12
854	17	91	104	11	17	791	918	852	Hallands.	13
252	1	49	69	9	17	234	260	291	Göteb. och Bohus.	14
429	21	61	50	10	24	383	434	428	Älfsborgs.	15
1,347	19	247	218	11	32	1,285	1,441	1,421	Skaraborgs.	16
1,521	9	439	384	31	83	1,386	1,558	1,505	Värmlands.	17
1,646	3	339	293	77	72	1,515	1,751	1,745	Örebro.	18
2,673	20	224	194	23	49	2,513	2,597	2,571	Västmanlands.	19
448	1	110	111	—	6	402	411	404	Kopparbergs.	20
398	3	47	32	4	11	346	402	396	Gäflleborgs.	21
86	1	10	9	2	3	53	53	48	Västernorrlands.	22
378	17	160	123	3	8	345	306	290	Jämtlands.	23
3	—	—	1	2	1	3	1	5	Västerbottens.	24
25	—	14	8	—	—	25	32	23	Norrbottens.	25
34,131	384	4,529	4,339	487	969	31,533	33,740	32,808	Hela riket.	

År
1880.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä									
		Mejerister, ladugårdsbiträden.									
		Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	45	7	—	4	18	62	42	45	55	
2	Stockholms län	66	15	38	73	29	37	91	154	144	
3	Upsala	9	16	34	52	6	25	37	51	57	
4	Södermanlands	11	8	82	111	5	51	80	116	113	
5	Östergötlands	123	17	40	56	19	102	151	199	197	
6	Jönköpings	19	5	26	21	2	16	39	55	72	
7	Kronobergs	3	2	13	11	1	1	16	26	19	
8	Kalmar	14	3	29	45	5	36	38	55	65	
9	Gottlands	—	2	—	5	—	—	—	2	1	
10	Blekinge	2	—	3	17	—	6	2	3	7	
11	Kristianstads	32	3	54	67	4	44	70	82	87	
12	Malmöhus	84	2	108	189	22	74	135	168	175	
13	Hallands	18	1	20	29	2	11	31	37	43	
14	Göteborgs och Bohus	5	3	10	20	1	8	12	28	14	
15	Älfsborgs	11	2	6	18	—	4	15	21	21	
16	Skaraborgs	33	4	21	100	3	42	50	69	59	
17	Värmlands	8	2	38	18	2	14	41	46	52	
18	Örebro	18	3	54	42	3	22	63	98	86	
19	Västmanlands	32	2	31	68	8	26	58	62	90	
20	Kopparbergs	2	4	11	22	—	3	10	30	21	
21	Gäfleborgs	—	—	10	18	—	1	6	11	11	
22	Västernorrlands	—	—	3	6	—	1	3	8	4	
23	Jämtlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
24	Västerbottens	—	—	17	12	—	1	15	18	17	
25	Norrbottnens	—	—	15	1	—	1	12	17	22	
Hela riket		535	101	663	1,005	130	588	1,017	1,401	1,432	

År
1880.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä									
		F i s k a r e.									
		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	1	—	—	—	—	—	1	1	3	
2	Stockholms län	254	2	54	57	37	21	208	156	191	
3	Upsala	242	3	101	68	34	20	224	201	215	
4	Södermanlands	96	—	23	16	20	12	78	83	76	
5	Östergötlands	150	1	42	37	35	15	120	99	127	
6	Jönköpings	29	—	12	8	1	—	27	32	23	
7	Kronobergs	11	—	1	—	—	—	8	7	9	
8	Kalmar	210	—	78	70	17	14	191	187	215	
9	Gottlands	34	—	—	—	—	1	32	18	25	
10	Blekinge	875	59	307	335	37	88	821	976	887	
11	Kristianstads	501	5	165	176	8	30	421	435	372	
12	Malmöhus	963	—	249	264	30	59	789	841	826	
13	Hallands	113	1	45	49	3	5	104	116	122	
14	Göteborgs och Bohus	2,602	21	423	729	33	96	1,805	1,911	2,011	
15	Älfsborgs	8	—	—	—	—	—	5	7	14	
16	Skaraborgs	32	—	12	7	2	5	25	26	23	
17	Värmlands	10	—	5	2	—	1	8	8	11	
18	Örebro	13	—	1	1	1	—	9	9	13	
19	Västmanlands	39	—	—	—	9	5	27	31	30	
20	Kopparbergs	9	—	2	3	—	1	7	5	11	
21	Gäfleborgs	404	15	91	68	10	18	343	311	282	
22	Västernorrlands	356	3	113	115	8	23	279	215	226	
23	Jämtlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
24	Västerbottens	61	4	24	24	—	5	49	57	46	
25	Norrbottnens	50	—	10	15	—	1	36	36	48	
Hela riket		7,063	114	1,758	2,044	285	420	5,617	5,768	5,806	

ringarsysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.	
Trädgårdsmästare, trädgårdsdrängar.											
Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
87	—	230	1	—	72	101	90	124	Stockholms stad.	1	
358	1	188	—	—	64	305	307	337	Stockholms län.	2	
114	—	56	—	—	15	100	101	119	Upsala.	3	
224	—	106	—	—	28	190	191	181	Södermanlands.	4	
336	—	111	—	—	66	287	333	320	Östergötlands.	5	
79	—	13	—	—	15	66	79	88	Jönköpings.	6	
36	—	10	—	—	3	29	46	43	Kronobergs.	7	
159	—	31	1	—	16	140	161	186	Kalmar.	8	
13	—	2	—	—	3	10	14	15	Gottlands.	9	
48	1	12	—	—	11	35	60	56	Blekinge.	10	
118	—	32	1	—	19	85	107	139	Kristianstads.	11	
332	1	132	1	—	58	244	273	311	Malmöhus.	12	
53	—	11	—	—	6	33	49	56	Hallands.	13	
97	—	66	7	—	19	98	129	124	Göteb. och Bohus.	14	
67	—	7	—	—	16	62	65	71	Älfsborgs.	15	
141	—	23	—	—	23	110	124	141	Skaraborgs.	16	
66	—	10	—	—	8	52	72	63	Värmlands.	17	
117	—	53	—	—	17	110	114	127	Örebro.	18	
117	—	32	1	—	13	104	105	121	Västmanlands.	19	
28	—	4	—	—	4	21	18	22	Kopparbergs.	20	
48	—	22	—	—	5	46	66	62	Gäfleborgs.	21	
24	—	2	—	—	2	19	26	19	Västernorrlands.	22	
5	—	—	—	—	—	3	6	3	Jämtlands.	23	
6	—	—	—	—	3	2	2	2	Västerbottens.	24	
3	—	3	—	—	1	2	1	2	Norrbottnens.	25	
2,676	3	1,156	12	—	487	2,254	2,539	2,732	Hela riket.		

ringarsysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.	
L a p p a r.											
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms län.	2	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Upsala.	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Södermanlands.	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Östergötlands.	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Jönköpings.	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kronobergs.	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kalmar.	8	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Gottlands.	9	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Blekinge.	10	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kristianstads.	11	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Malmöhus.	12	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Hallands.	13	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteb. och Bohus.	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Älfsborgs.	15	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Skaraborgs.	16	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Värmlands.	17	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Örebro.	18	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Västmanlands.	19	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kopparbergs.	20	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Gäfleborgs.	21	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Västernorrlands.	22	
123	25	63	67	15	10	113	111	117	Jämtlands.	23	
179	53	99	89	13	20	149	126	128	Västerbottens.	24	
693	96	371	327	28	31	530	473	524	Norrbottnens.	25	
995	174	533	483	56	61	792	710	769	Hela riket.		

År
1880.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med					
		V a l l a c -					
		Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	2	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	4	—	—	—	—	—
3	Upsala	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands	1	—	—	—	—	—
6	Jönköpings	7	—	—	—	1	—
7	Kronobergs	2	—	—	—	—	—
8	Kalmar	1	—	—	—	—	—
9	Gottlands	—	—	—	—	—	—
10	Blekinge	1	—	—	—	—	—
11	Kristianstads	12	—	—	—	2	—
12	Malmöhus	14	—	—	—	1	1
13	Hallands	—	—	—	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	1	—	—	—	—	—
15	Älfsborgs	3	—	—	—	—	—
16	Skaraborgs	—	—	—	—	—	—
17	Värmlands	1	—	—	—	—	—
18	Örebro	—	—	—	—	—	—
19	Västmanlands	—	—	—	—	—	—
20	Kopparbergs	—	—	—	—	—	—
21	Gäflleborgs	9	2	—	—	1	—
22	Västernorrlands	14	3	—	—	—	—
23	Jämtlands	25	26	—	—	—	—
24	Västerbottens	6	13	—	—	—	—
25	Norrbottnens	30	41	—	—	—	—
Hela riket		134	85	—	—	5	1

År
1880.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk			
		Summa idkare af jordbruk			
		Tjänstefolk.		Hustrur (utan yrke).	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	36	194	—	176
2	Stockholms län	4,594	5,525	—	13,854
3	Upsala	3,138	3,456	—	9,212
4	Södermanlands	5,628	5,302	—	14,830
5	Östergötlands	8,486	9,025	—	21,493
6	Jönköpings	3,901	4,838	—	20,049
7	Kronobergs	2,388	3,295	—	18,622
8	Kalmar	4,136	4,961	—	18,909
9	Gottlands	1,379	1,685	—	4,651
10	Blekinge	2,666	3,103	—	11,142
11	Kristianstads	7,208	7,805	—	23,586
12	Malmöhus	10,869	10,986	—	28,522
13	Hallands	4,006	3,970	—	14,166
14	Göteborgs och Bohus	3,555	5,478	—	17,288
15	Älfsborgs	5,653	8,799	—	29,221
16	Skaraborgs	5,911	7,910	—	25,780
17	Värmlands	4,478	8,165	—	25,210
18	Örebro	4,127	5,044	—	16,079
19	Västmanlands	3,663	4,134	—	11,462
20	Kopparbergs	1,379	2,176	—	19,582
21	Gäflleborgs	2,172	3,074	—	13,015
22	Västernorrlands	2,607	4,065	—	14,005
23	Jämtlands	1,485	2,005	—	8,954
24	Västerbottens	2,220	3,184	—	10,273
25	Norrbottnens	1,035	1,900	—	8,976
Hela riket		96,714	120,079	—	399,057

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)							Län.	
k a r e.			Summa idkare af jordbruk med binäringar.					
Hustrur (utan yrke).	Öfriga familje- medlemmar.		Hufvudpersoner.		Biträden.			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	2	185	8	247	5	Stockholms stad.	1
2	4	1	14,594	765	5,364	3,864	Stockholms län.	2
1	—	—	9,441	632	3,948	2,706	Upsala.	3
—	—	—	15,002	688	5,938	3,954	Södermanlands.	4
1	—	1	23,482	1,919	8,548	7,231	Östergötlands.	5
4	5	3	21,838	2,578	10,751	9,831	Jönköpings.	6
—	4	1	20,504	2,694	10,548	9,527	Kronobergs.	7
1	1	1	20,079	1,002	9,803	8,470	Kalmar.	8
—	—	—	4,861	276	1,853	1,402	Gottlands.	9
1	—	1	12,077	865	5,244	5,056	Blekinge.	10
6	13	13	27,189	1,579	10,071	10,666	Kristianstads.	11
13	25	20	32,405	2,505	10,857	11,371	Malmöhus.	12
—	—	—	15,506	1,510	7,396	7,039	Hallands.	13
—	1	5	20,539	2,323	10,415	9,714	Göteb. och Bohus.	14
2	4	9	32,352	3,508	16,659	14,225	Älfsborgs.	15
—	—	—	28,004	2,867	15,527	13,653	Skaraborgs.	16
1	1	1	26,558	2,717	18,897	14,077	Värmlands.	17
—	—	—	17,568	1,055	8,579	6,717	Örebro.	18
—	—	—	11,873	666	4,302	2,782	Västmanlands.	19
—	—	—	19,505	2,145	12,604	9,631	Kopparbergs.	20
6	11	7	13,354	1,256	5,955	3,979	Gäflborgs.	21
10	14	7	15,248	809	7,377	5,883	Västernorrlands.	22
17	37	33	9,603	562	5,707	4,150	Jämtlands.	23
4	9	6	10,778	593	6,420	4,847	Västerbottens.	24
13	15	15	9,578	840	6,203	4,411	Norrbottens.	25
82	144	126	432,123	36,362	209,213	175,191	Hela riket.	

med binäringar sysselsatta folkmängden.					Län.	
med binäringar.		S u m m a.				
Öfriga familjemedlemmar.		m.	kv.	s:a		
m.	kv.	m.	kv.	s:a		
169	233	631	616	1,247	Stockholms stad.	1
13,868	14,358	38,420	38,366	76,786	Stockholms län.	2
8,643	9,365	25,170	25,371	50,541	Upsala.	3
14,196	14,176	40,764	38,950	79,714	Södermanlands.	4
20,941	20,589	61,457	60,257	121,714	Östergötlands.	5
21,752	21,516	58,242	58,812	117,054	Jönköpings.	6
20,690	20,556	54,130	54,694	108,824	Kronobergs.	7
21,609	20,708	55,627	54,050	109,677	Kalmar.	8
4,865	5,442	12,958	13,456	26,414	Gottlands.	9
13,033	12,730	33,020	32,896	65,916	Blekinge.	10
23,682	23,583	68,150	67,219	135,369	Kristianstads.	11
28,440	27,600	82,571	80,984	163,555	Malmöhus.	12
16,546	17,156	43,454	43,841	87,295	Hallands.	13
19,868	20,250	54,377	55,053	109,430	Göteb. och Bohus.	14
33,534	34,380	88,198	90,133	178,331	Älfsborgs.	15
26,542	26,706	75,984	76,916	152,900	Skaraborgs.	16
29,259	29,953	79,192	80,122	159,314	Värmlands.	17
18,577	18,987	48,851	47,882	96,733	Örebro.	18
11,901	12,422	31,739	31,466	63,205	Västmanlands.	19
20,256	22,808	53,744	56,342	110,086	Kopparbergs.	20
14,511	15,709	35,992	37,033	73,025	Gäflborgs.	21
14,992	15,114	40,224	39,876	80,100	Västernorrlands.	22
9,575	9,654	26,370	25,325	51,695	Jämtlands.	23
13,583	13,948	33,001	32,845	65,846	Västerbottens.	24
12,470	12,810	29,286	28,937	58,223	Norrbottens.	25
433,502	440,753	1,171,552	1,171,442	2,342,994	Hela riket.	

År
1890.

	L ä n.	Hela folkmängden.		
		m.	kv.	sa.
		1	Stockholms stad	111,826
2	Stockholms län	74,798	77,917	152,715
3	Upsala	57,939	63,152	121,091
4	Södermanlands	76,168	78,823	154,991
5	Östergötlands	128,012	138,607	266,619
6	Jönköpings	93,229	100,475	193,704
7	Kronobergs	77,612	83,223	160,835
8	Kalmar	113,422	119,425	232,847
9	Gottlands	24,076	27,261	51,337
10	Blekinge	68,977	73,625	142,602
11	Kristianstads	107,456	114,235	221,691
12	Malmöhus	178,984	189,833	368,817
13	Hallands	65,231	70,875	136,106
14	Göteborgs och Bohus	142,979	154,845	297,824
15	Älfsborgs	131,700	144,080	275,780
16	Skaraborgs	118,985	128,089	247,074
17	Värmlands	122,570	130,756	253,326
18	Örebro	88,900	93,657	182,557
19	Västmanlands	66,963	70,490	137,453
20	Kopparbergs	96,127	101,322	197,449
21	Gäflleborgs	101,799	105,125	206,924
22	Västernorrlands	104,220	104,543	208,763
23	Jämtlands	51,427	49,028	100,455
24	Västerbottens	61,046	61,738	122,784
25	Norrbottnens	52,741	52,042	104,783
	Hela riket	2,317,187	2,467,794	4,784,981

År
1890.
(Forts.)

	L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med				
		Jordägare, godsägare, hemmansägare.		Arren-		
		Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.	
		m.	kv.		m.	kv.
1	Stockholms stad	15	16	166	9	1
2	Stockholms län	3,470	3,801	24,295	1,866	65
3	Upsala	2,615	3,049	17,433	1,754	42
4	Södermanlands	2,411	2,646	19,067	2,314	82
5	Östergötlands	4,108	4,435	34,309	3,966	80
6	Jönköpings	10,989	11,110	61,714	2,488	57
7	Kronobergs	11,215	11,124	56,827	1,305	41
8	Kalmar	9,842	9,503	53,675	1,569	27
9	Gottlands	3,789	4,225	22,218	206	1
10	Blekinge	5,827	5,815	29,978	290	10
11	Kristianstads	11,395	11,435	68,311	1,696	80
12	Malmöhus	10,548	10,894	71,126	3,135	125
13	Hallands	9,401	9,734	49,968	1,069	63
14	Göteborgs och Bohus	9,772	10,044	55,880	939	56
15	Älfsborgs	16,406	16,895	94,237	2,567	139
16	Skaraborgs	11,337	11,724	72,621	3,552	98
17	Värmlands	17,008	17,847	99,724	1,355	53
18	Örebro	6,439	6,701	41,432	1,829	52
19	Västmanlands	4,158	4,638	27,020	1,475	52
20	Kopparbergs	18,693	21,326	99,047	655	14
21	Gäflleborgs	8,998	9,792	45,206	966	18
22	Västernorrlands	8,358	8,616	43,936	878	30
23	Jämtlands	6,532	6,161	32,603	861	34
24	Västerbottens	13,909	14,452	63,747	739	15
25	Norrbottnens	9,837	10,097	45,071	280	9
	Hela riket	217,072	226,080	1,229,661	37,763	1,244

Den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)							L ä n.	
Jordägare, godsägare, hemmansägare.								
Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. hemmansägarnas barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
27	—	—	—	14	80	14	Stockholms stad.	1
4,413	452	2,153	1,930	1,664	2,425	3,987	Stockholms län.	2
3,127	211	1,464	1,223	1,336	1,597	2,861	Upsala.	3
3,181	437	1,916	1,337	1,771	2,253	3,085	Södermanlands.	4
6,336	942	3,238	3,344	3,085	3,559	5,262	Östergötlands.	5
11,614	931	6,307	5,934	1,924	2,461	10,444	Jönköpings.	6
10,563	675	5,632	5,513	1,052	1,644	9,409	Kronobergs.	7
9,834	894	5,513	5,217	1,673	2,390	8,809	Kalmar.	8
4,213	330	1,570	1,379	1,323	1,459	3,930	Gottlands.	9
5,136	372	2,685	2,719	1,204	1,684	4,536	Blekinge.	10
13,386	847	5,888	6,196	3,605	4,294	11,265	Kristianstads.	11
13,882	1,120	6,147	6,301	4,930	5,605	11,699	Malmöhus.	12
8,624	837	4,876	4,585	2,082	2,096	7,733	Hallands.	13
9,469	1,155	6,119	5,637	2,200	3,417	8,067	Göteb. och Bohus.	14
16,557	2,160	10,006	9,986	2,969	4,793	14,465	Älfsborgs.	15
13,220	1,754	8,353	7,956	2,700	3,977	11,600	Skaraborgs.	16
17,467	2,254	12,323	10,181	1,937	4,556	16,151	Värmlands.	17
7,540	713	4,632	4,170	1,861	2,859	6,517	Örebro.	18
4,631	394	2,468	1,960	2,004	2,500	4,267	Västmanlands.	19
17,906	1,909	11,127	8,728	631	1,358	17,369	Kopparbergs.	20
7,691	530	4,327	3,040	1,226	2,096	7,506	Gäfleborgs.	21
7,579	505	4,467	3,570	1,504	2,474	6,863	Västernorrlands.	22
5,907	296	3,858	2,766	736	1,020	5,327	Jämtlands.	23
10,600	533	6,364	4,985	1,193	2,051	9,660	Västerbottens.	24
7,057	447	5,208	3,494	672	1,511	6,748	Norrbottnens.	25
219,960	20,698	126,641	112,151	45,296	64,189	197,574	Hela riket.	

binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

datorer och brukare af andras jord.

L ä n.

Biträden (inkl. brukarnas barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.		
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
1	2	—	3	8	9	7	40	Stockholms stad.	1
912	663	1,347	1,274	1,723	1,882	1,929	11,661	Stockholms län.	2
873	597	1,127	1,011	1,713	2,000	2,059	11,176	Upsala.	3
1,070	817	1,944	1,540	2,206	2,438	2,499	14,910	Södermanlands.	4
1,400	1,199	2,690	2,319	3,425	3,923	3,888	22,890	Östergötlands.	5
1,015	863	609	649	2,273	2,590	2,483	13,027	Jönköpings.	6
577	626	205	246	1,171	1,502	1,466	7,139	Kronobergs.	7
761	640	536	504	1,421	1,594	1,584	8,636	Kalmar.	8
77	64	61	93	180	187	187	1,056	Gottlands.	9
100	103	30	52	245	336	319	1,485	Blekinge.	10
675	693	855	857	1,437	1,744	1,758	9,795	Kristianstads.	11
1,474	1,444	2,323	2,166	2,707	3,106	3,088	19,568	Malmöhus.	12
492	477	343	303	967	1,136	1,212	6,062	Hallands.	13
356	364	261	381	802	1,001	1,044	5,204	Göteb. och Bohus.	14
1,209	1,144	437	675	2,337	2,852	2,794	14,154	Älfsborgs.	15
1,358	1,281	1,155	1,336	3,138	3,866	3,762	19,546	Skaraborgs.	16
798	660	325	540	1,245	1,721	1,686	8,383	Värmlands.	17
1,121	888	767	721	1,664	2,031	2,078	11,151	Örebro.	18
746	540	925	863	1,396	1,620	1,682	9,299	Västmanlands.	19
418	293	62	80	628	901	957	4,008	Kopparbergs.	20
627	415	148	185	933	1,214	1,274	5,780	Gäfleborgs.	21
541	352	89	122	806	1,181	1,213	5,212	Västernorrlands.	22
495	384	56	90	790	1,187	1,210	5,107	Jämtlands.	23
398	290	69	103	693	1,037	1,029	4,373	Västerbottens.	24
190	136	29	34	269	375	421	1,743	Norrbottnens.	25
17,684	14,935	16,393	16,147	34,177	41,433	41,629	221,405	Hela riket.	

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-						
		Landbruksinspektorer, bokhållare,						
		Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad	14	—	49	—	—	5	6
2	Stockholms län	136	1	567	—	52	122	525
3	Upsala	91	1	347	—	15	95	324
4	Södermanlands	161	—	686	—	24	154	670
5	Östergötlands	179	—	735	—	138	222	693
6	Jönköpings	60	—	213	—	25	56	194
7	Kronobergs	49	—	165	—	34	53	146
8	Kalmar	129	—	434	—	24	69	409
9	Gottlands	11	—	37	—	6	11	29
10	Blekinge	32	—	112	—	2	26	89
11	Kristianstads	95	1	101	—	13	60	91
12	Malmöhus	252	1	268	—	62	155	230
13	Hallands	58	—	67	1	42	49	65
14	Göteborgs och Bohus	46	—	108	—	5	39	79
15	Älfsborgs	65	—	235	—	13	50	166
16	Skaraborgs	126	2	427	—	40	124	365
17	Värmlands	65	—	276	—	21	84	234
18	Örebro	63	1	317	—	21	77	276
19	Västmanlands	61	—	317	—	13	68	280
20	Kopparbergs	34	1	144	—	3	32	134
21	Gäflleborgs	33	—	141	—	1	31	121
22	Västernorrlands	19	—	95	—	2	16	81
23	Jämtlands	23	—	13	—	5	14	26
24	Västerbottens	22	—	16	—	9	17	23
25	Norrbottnens	21	—	33	—	6	21	32
Hela riket		1,845	8	5,903	1	576	1,650	5,288

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med bi-						
		Nybyggare.					J o r d -	
		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		
			m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	661	434	442	2,813	2,543	73	
3	Upsala	65	57	62	302	1,456	30	
4	Södermanlands	1	—	2	7	3,442	57	
5	Östergötlands	—	—	—	—	4,629	45	
6	Jönköpings	—	1	—	7	3,856	220	
7	Kronobergs	—	—	—	—	4,629	305	
8	Kalmar	1	2	2	9	4,223	129	
9	Gottlands	—	—	—	—	107	2	
10	Blekinge	—	—	—	—	3,228	317	
11	Kristianstads	—	—	—	—	6,221	530	
12	Malmöhus	—	—	—	—	2,329	158	
13	Hallands	—	—	—	—	3,037	252	
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—	—	3,972	256	
15	Älfsborgs	—	—	—	—	7,860	559	
16	Skaraborgs	—	—	—	—	4,556	154	
17	Värmlands	262	217	217	1,376	3,753	194	
18	Örebro	52	42	50	290	4,874	144	
19	Västmanlands	49	26	33	197	1,953	30	
20	Kopparbergs	35	24	27	159	74	1	
21	Gäflleborgs	36	28	24	165	2,696	108	
22	Västernorrlands	21	16	23	125	7,566	588	
23	Jämtlands	12	14	18	66	3,085	199	
24	Västerbottens	175	234	233	1,057	1,065	45	
25	Norrbottnens	251	329	390	1,580	734	44	
Hela riket		1,621	1,424	1,523	8,153	81,888	4,440	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										L ä n.	
rättare.			N y b y g g a r e.						m.		kv.
Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.				
m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
6	7	87	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
676	676	2,755	752	70	204	212	6	32	—	Stockholms län.	2
390	356	1,619	75	—	18	24	—	1	—	Upsala.	3
817	836	3,348	2	—	—	1	1	—	—	Södermanlands.	4
840	862	3,669	—	—	—	—	—	—	—	Östergötlands.	5
265	270	1,083	—	2	1	2	—	1	—	Jönköpings.	6
242	232	921	—	—	—	—	—	—	—	Kronobergs.	7
549	572	2,186	1	—	2	1	—	—	—	Kalmar.	8
31	31	156	—	—	—	—	—	—	—	Gottlands.	9
130	141	532	—	—	—	—	—	—	—	Blekinge.	10
116	135	612	—	—	—	—	—	—	—	Kristianstads.	11
309	351	1,628	—	—	—	—	—	—	—	Malmöhus.	12
61	100	443	—	—	—	—	—	—	—	Hallands.	13
121	130	528	—	—	—	—	—	—	—	Göteb. och Bohus.	14
217	222	968	—	—	—	—	—	—	—	Älfsborgs.	15
541	491	2,116	—	—	—	—	—	—	—	Skaraborgs.	16
330	329	1,339	291	25	213	141	2	8	—	Värmlands.	17
376	390	1,521	72	2	36	30	—	6	—	Örebro.	18
371	374	1,484	47	—	21	20	—	1	—	Västmanlands.	19
172	195	715	41	2	15	14	—	1	—	Kopparbergs.	20
152	182	661	35	—	27	12	1	2	—	Gäfleborgs.	21
110	128	451	25	—	19	16	2	3	—	Västernorrlands.	22
33	42	156	12	1	5	4	—	—	—	Jämtlands.	23
37	42	166	186	—	104	98	5	22	—	Västerbottens.	24
55	67	235	282	12	160	128	13	15	—	Norrbottnens.	25
6,947	7,161	29,379	1,821	114	825	703	30	92	—	Hela riket.	

näringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										L ä n.		
t o r p a r e.											m.	kv.
Biträden (inkl. barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke)	Öfriga familje- medlemmar.		Summa.					
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1	
1,158	827	657	298	2,408	2,471	2,587	13,022	—	—	Stockholms län.	2	
550	415	293	111	1,381	1,422	1,503	7,161	—	—	Upsala.	3	
1,471	1,098	1,027	319	3,302	3,387	3,361	17,464	—	—	Södermanlands.	4	
1,665	1,418	688	271	4,374	4,323	4,347	21,760	—	—	Östergötlands.	5	
1,610	1,496	157	121	3,602	3,641	3,522	18,225	—	—	Jönköpings.	6	
1,942	1,969	160	109	4,339	4,488	4,299	22,240	—	—	Kronobergs.	7	
2,022	1,712	390	167	3,929	3,883	3,903	20,358	—	—	Kalmar.	8	
35	31	1	4	106	94	81	461	—	—	Gottlands.	9	
1,267	1,247	61	119	2,926	3,276	3,262	15,703	—	—	Blekinge.	10	
1,795	2,021	138	347	5,328	4,789	4,758	25,927	—	—	Kristianstads.	11	
606	707	120	133	2,012	1,682	1,771	9,518	—	—	Malmöhus.	12	
1,102	1,155	111	104	2,790	2,727	2,756	14,034	—	—	Hallands.	13	
1,699	1,630	70	96	3,600	3,516	3,631	18,470	—	—	Göteb. och Bohus.	14	
3,479	3,628	184	348	7,276	6,983	6,991	37,308	—	—	Älfsborgs.	15	
2,117	1,893	445	213	4,240	4,672	4,707	22,997	—	—	Skaraborgs.	16	
2,623	1,965	379	364	3,588	4,265	4,315	21,446	—	—	Värmlands.	17	
2,361	2,053	560	404	4,461	4,886	4,994	24,737	—	—	Örebro.	18	
698	506	308	117	1,812	1,676	1,748	8,848	—	—	Västmanlands.	19	
35	21	7	4	73	96	86	397	—	—	Kopparbergs.	20	
1,157	867	26	60	2,545	2,586	2,686	12,731	—	—	Gäfleborgs.	21	
3,319	2,630	101	378	6,768	7,378	7,413	36,141	—	—	Västernorrlands.	22	
1,503	1,180	64	118	2,693	2,794	2,747	14,383	—	—	Jämtlands.	23	
444	353	14	34	963	1,086	1,094	5,098	—	—	Västerbottens.	24	
496	288	9	17	700	886	867	4,041	—	—	Norrbottnens.	25	
35,154	31,110	5,970	4,256	75,216	77,007	77,429	392,470	—	—	Hela riket.		

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med bin ä						
		Innehafvare af lägenheter och						
		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	525	472	285	202	25	35	425
3	Upsala	369	266	151	136	11	27	298
4	Södermanlands	806	437	199	223	25	43	608
5	Östergötlands	1,781	912	452	551	46	71	1,366
6	Jönköpings	2,092	1,655	788	1,034	24	65	1,669
7	Kronobergs	2,539	1,850	1,227	1,532	7	37	2,040
8	Kalmar	768	726	513	472	9	25	638
9	Gottlands	105	62	14	18	—	1	102
10	Blekinge	1,698	640	575	680	9	40	1,428
11	Kristianstads	3,583	1,322	1,068	1,225	56	204	2,897
12	Malmöhus	6,105	1,681	1,282	1,749	55	199	5,022
13	Hallands	1,067	905	456	619	9	42	836
14	Göteborgs och Bohus	2,092	1,260	1,174	1,167	12	55	1,645
15	Älfsborgs	3,096	1,767	1,391	1,590	24	111	2,464
16	Skaraborgs	3,558	1,694	1,630	1,679	30	140	3,012
17	Värmlands	1,848	671	757	785	9	58	1,552
18	Örebro	905	754	793	521	19	47	687
19	Västmanlands	718	447	406	240	17	31	604
20	Kopparbergs	422	616	501	353	5	14	322
21	Gäflleborgs	1,439	631	1,119	687	3	28	1,225
22	Västernorrlands	621	356	397	292	3	25	509
23	Jämtlands	67	46	20	30	—	2	40
24	Västerbottens	166	51	112	70	4	3	142
25	Norrbottnens	1,356	304	716	477	4	19	1,156
Hela riket		37,726	19,525	16,026	16,332	406	1,322	30,687

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med bi					
		Stattorpare. ⁴⁷⁾				Meje-	
		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.	
m.	kv.		m.	kv.			
1	Stockholms stad	14	14	12	77	26	1
2	Stockholms län	5,198	5,132	5,159	22,948	52	23
3	Upsala	3,639	3,483	3,595	16,177	19	8
4	Södermanlands	5,468	5,329	5,263	23,623	30	23
5	Östergötlands	7,549	7,186	6,872	32,695	108	102
6	Jönköpings	958	926	939	4,501	13	5
7	Kronobergs	614	646	638	3,142	11	1
8	Kalmar	5,084	5,057	4,884	24,431	18	12
9	Gottlands	1,621	1,197	1,232	6,337	5	11
10	Blekinge	1,763	2,061	2,067	9,252	4	3
11	Kristianstads	2,425	2,970	2,915	14,643	87	1
12	Malmöhus	5,634	6,046	6,134	26,334	153	8
13	Hallands	1,581	1,769	1,697	7,661	45	18
14	Göteborgs och Bohus	960	920	1,023	4,974	14	1
15	Älfsborgs	2,907	2,828	2,941	15,147	29	9
16	Skaraborgs	4,320	4,420	4,395	20,777	63	3
17	Värmlands	2,383	2,592	2,530	12,594	23	11
18	Örebro	2,270	2,361	2,451	10,811	14	17
19	Västmanlands	3,406	3,454	3,485	15,359	45	8
20	Kopparbergs	2,065	1,987	2,068	10,220	6	2
21	Gäflleborgs	2,225	2,213	2,419	11,114	5	—
22	Västernorrlands	2,296	2,611	2,724	12,570	4	1
23	Jämtlands	1,301	1,449	1,404	7,138	2	13
24	Västerbottens	841	842	863	4,212	—	22
25	Norrbottnens	619	789	751	3,326	1	4
Hela riket		67,141	68,282	68,461	320,093	777	307

Ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										L ä n.	
Backstugor.			Stattorpare. ⁴⁷⁾						Stockholms stad.		
Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.				
m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	32	—	2	2	—	1	Stockholms stad.	1	
343	351	2,663	6,035	24	605	602	50	143	Stockholms län.	2	
224	288	1,770	4,395	23	446	524	4	68	Upsala.	3	
374	404	3,119	6,222	6	514	644	55	122	Södermanlands.	4	
747	764	6,690	8,922	14	932	1,032	—	188	Östergötlands.	5	
1,090	1,160	9,577	1,209	31	194	216	3	25	Jönköpings.	6	
1,476	1,628	12,336	878	49	132	170	1	14	Kronobergs.	7	
589	594	4,334	6,494	209	1,327	1,288	14	74	Kalmar.	8	
84	83	469	1,770	8	204	274	3	28	Gottlands.	9	
1,479	1,495	8,044	2,181	71	532	450	28	49	Blekinge.	10	
2,581	2,492	15,428	3,837	1,508	432	492	14	50	Kristianstads.	11	
3,934	4,105	24,132	6,968	127	584	779	7	55	Malmöhus.	12	
768	882	5,584	1,989	16	260	299	15	35	Hallands.	13	
1,487	1,710	10,602	1,534	28	230	252	—	27	Göteb. och Bohus.	14	
1,755	1,937	14,135	4,317	208	898	998	2	48	Älfsborgs.	15	
2,150	2,265	16,158	5,345	142	1,026	1,016	—	113	Skaraborgs.	16	
1,194	1,241	8,115	3,346	301	711	641	12	78	Värmlands.	17	
659	634	5,019	2,673	6	468	523	2	57	Örebro.	18	
468	487	3,418	4,055	5	456	463	—	65	Västmanlands.	19	
439	507	3,179	2,798	19	628	613	5	37	Kopparbergs.	20	
1,182	1,210	7,524	3,180	2	541	504	—	30	Gäfleborgs.	21	
674	705	3,582	3,725	126	583	464	—	41	Västernorrlands.	22	
40	48	293	2,196	55	382	339	—	12	Jämtlands.	23	
215	203	966	1,325	19	166	142	1	13	Västerbottens.	24	
1,586	1,573	7,191	830	5	199	122	1	10	Norrbottnens.	25	
25,538	26,766	174,328	86,256	3,002	12,502	12,849	217	1,333	Hela riket.		

Ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)										L ä n.		
Rister, ladugårdsbiträden.											Stockholms stad.	
Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.					
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.						
54	49	—	18	49	54	54	305	Stockholms stad.	1			
100	90	9	33	127	187	186	807	Stockholms län.	2			
58	107	2	2	52	85	78	411	Upsala.	3			
204	242	9	20	202	274	281	1,285	Södermanlands.	4			
118	213	—	18	173	243	211	1,186	Östergötlands.	5			
39	62	—	5	44	63	73	304	Jönköpings.	6			
15	42	1	2	18	24	27	141	Kronobergs.	7			
64	74	—	3	63	73	96	403	Kalmar.	8			
6	7	—	—	5	9	12	55	Gottlands.	9			
3	26	—	—	5	9	10	60	Blekinge.	10			
39	144	—	34	67	92	105	569	Kristianstads.	11			
56	315	32	67	119	183	205	1,138	Malmöhus.	12			
12	73	6	18	27	35	48	282	Hallands.	13			
44	58	—	11	29	42	35	234	Göteb. och Bohus.	14			
53	64	—	6	52	70	68	351	Älfsborgs.	15			
97	238	—	22	116	150	146	835	Skaraborgs.	16			
174	59	3	14	166	250	225	925	Värmlands.	17			
175	141	2	9	152	235	228	973	Örebro.	18			
136	144	1	24	122	181	185	846	Västmanlands.	19			
25	63	—	4	27	48	41	216	Kopparbergs.	20			
63	51	—	3	62	86	84	354	Gäfleborgs.	21			
14	27	—	2	11	18	21	98	Västernorrlands.	22			
1	—	—	—	2	1	—	19	Jämtlands.	23			
9	4	—	—	5	8	4	52	Västerbottens.	24			
2	8	—	—	3	9	6	33	Norrbottnens.	25			
1,561	2,301	65	315	1,698	2,429	2,429	11,882	Hela riket.				

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med bin ä						
		Trädgårdsmästare, trädgårds						
		Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
1	Stockholms stad	105	4	255	12	—	62	133
2	Stockholms län	526	3	332	—	—	100	488
3	Upsala	159	—	101	—	—	18	150
4	Södermanlands	284	1	136	—	—	35	250
5	Östergötlands	370	1	146	—	—	50	333
6	Jönköpings	86	—	19	—	—	18	77
7	Kronobergs	43	—	12	—	—	2	39
8	Kalmar	180	1	54	—	—	9	168
9	Gottlands	13	—	2	—	—	5	8
10	Blekinge	62	1	17	6	—	7	51
11	Kristianstads	127	—	50	1	—	8	90
12	Malmöhus	423	—	199	6	—	56	303
13	Hallands	70	—	18	—	—	6	48
14	Göteborgs och Bohus	165	—	98	3	—	36	134
15	Älfsborgs	98	—	21	1	—	14	85
16	Skaraborgs	160	1	32	3	—	14	127
17	Värmlands	96	1	27	—	—	5	84
18	Örebro	138	—	52	—	—	7	114
19	Västmanlands	144	—	56	—	—	18	131
20	Kopparbergs	35	—	8	3	—	6	29
21	Gäflleborgs	88	—	43	—	—	10	74
22	Västernorrlands	56	—	9	1	—	2	41
23	Jämtlands	12	—	5	—	—	1	12
24	Västerbottens	9	1	2	—	—	1	8
25	Norrbottnens	7	—	4	—	—	1	3
Hela riket		3,456	14	1,698	36	—	491	2,980

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med bi					
		F i s k a r e .					
		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.	
m.	kv.		m.	kv.			
1	Stockholms stad	1	—	1	6	—	—
2	Stockholms län	254	194	189	1,166	—	—
3	Upsala	208	161	224	1,070	—	—
4	Södermanlands	99	67	98	474	—	—
5	Östergötlands	118	116	115	605	—	—
6	Jönköpings	34	37	17	165	—	—
7	Kronobergs	10	6	10	43	—	—
8	Kalmar	260	254	229	1,301	—	—
9	Gottlands	115	63	81	420	—	—
10	Blekinge	918	1,120	1,214	5,097	—	—
11	Kristianstads	395	388	391	2,031	—	—
12	Malmöhus	758	779	726	3,890	—	—
13	Hallands	139	159	173	754	—	—
14	Göteborgs och Bohus	2,265	2,505	2,779	12,362	—	—
15	Älfsborgs	8	9	5	42	—	—
16	Skaraborgs	57	53	71	306	—	—
17	Värmlands	29	30	21	141	—	—
18	Örebro	22	18	27	107	—	—
19	Västmanlands	24	29	24	145	—	—
20	Kopparbergs	3	3	2	18	—	—
21	Gäflleborgs	414	389	421	2,059	1	—
22	Västernorrlands	249	250	237	1,231	4	4
23	Jämtlands	1	1	1	4	120	19
24	Västerbottens	85	73	85	444	157	25
25	Norrbottnens	68	68	70	365	574	135
Hela riket		6,584	6,772	7,211	34,246	856	183

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)											
drängar.			F i s k a r e.						L ä n.		
Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.				
m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
128	173	872	2	—	1	1	—	—	Stockholms stad.	1	
506	512	2,467	314	7	70	93	24	21	Stockholms län.	2	
152	178	758	276	4	84	79	22	12	Upsala.	3	
261	248	1,215	118	—	36	21	27	8	Södermanlands.	4	
376	393	1,669	174	—	35	36	3	8	Östergötlands.	5	
120	103	423	47	—	14	16	—	—	Jönköpings.	6	
57	55	208	14	—	2	1	—	—	Kronobergs.	7	
192	229	833	313	1	93	138	5	8	Kalmar.	8	
16	15	59	126	—	15	17	—	3	Gottlands.	9	
72	72	288	1,024	43	406	321	7	44	Blekinge.	10	
112	134	522	493	4	154	186	—	20	Kristianstads	11	
371	428	1,786	1,019	2	231	330	3	42	Malmöhus.	12	
74	83	299	154	—	67	58	1	3	Hallands.	13	
160	190	786	2,988	32	841	844	—	108	Göteb. och Bohus.	14	
104	120	443	12	—	3	5	—	—	Älfsborgs.	15	
141	173	651	72	1	26	21	—	5	Skaraborgs.	16	
106	88	407	35	—	11	11	1	3	Värmlands.	17	
145	143	599	26	—	6	6	1	1	Örebro.	18	
135	150	634	46	—	6	5	—	11	Västmanlands.	19	
33	39	153	6	—	3	1	—	—	Kopparbergs.	20	
80	104	399	555	4	144	116	—	16	Gälleborgs.	21	
42	42	193	321	10	84	74	—	6	Västernorrlands.	22	
12	13	55	1	—	—	—	—	—	Jämtlands.	23	
12	15	48	110	5	47	37	1	1	Västerbottens.	24	
6	5	26	83	1	40	31	—	4	Norrbottens.	25	
3,413	3,705	15,793	8,329	114	2,419	2,448	95	324	Hela riket.		

näringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)											
L a p p a r.								L ä n.			
Biträden (inkl. barn öfver 15 år o. mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.				
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms län.	2	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Upsala.	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Södermanlands.	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Östergötlands.	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Jönköpings.	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kronobergs.	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kalmar.	8	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Gottlands.	9	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Rlekinge.	10	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kristianstads.	11	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Malmöhus.	12	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Hallands.	13	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteb. och Bohus.	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Älfsborgs.	15	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Skaraborgs.	16	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Värmlands.	17	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Örebro.	18	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Västmanlands.	19	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kopparbergs.	20	
—	—	—	—	1	—	—	2	—	Gälleborgs.	21	
3	—	—	—	3	3	—	17	—	Västernorrlands.	22	
65	46	28	27	105	104	98	612	—	Jämtlands.	23	
68	69	22	24	140	131	121	757	—	Västerbottens.	24	
301	246	20	15	444	474	501	2,710	—	Norrbottens.	25	
437	361	70	66	693	712	720	4,098		Hela riket.		

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk			
		V a l			
		Hufvudpersoner.		Biträden.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—
2	Stockholms län	2	—	—	—
3	Upsala	1	—	—	—
4	Södermanlands	—	—	—	—
5	Östergötlands	2	—	—	—
6	Jönköpings	3	—	—	—
7	Kronobergs	1	—	—	—
8	Kalmar	2	—	—	—
9	Gottlands	1	—	—	—
10	Blekinge	4	—	—	—
11	Kristianstads	10	—	—	—
12	Malmöhus	8	—	—	—
13	Hallands	1	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	3	—	—	—
15	Älfsborgs	2	—	—	—
16	Skaraborgs	1	—	—	—
17	Värmlands	—	—	—	—
18	Örebro	—	—	—	—
19	Västmanlands	—	—	—	—
20	Kopparbergs	1	—	—	—
21	Gäflleborgs	4	—	—	—
22	Västernorrlands	4	1	—	—
23	Jämtlands	31	22	—	—
24	Västerbottens	38	15	—	—
25	Norrbottnens	2	—	—	—
Hela riket		121	38	—	—

År
1890.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk			
		Summa idkare af jord-			
		Biträden.		Tjänstehjon.	
		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	362	66	14	169
2	Stockholms län	6,386	4,619	3,835	4,483
3	Upsala	4,092	3,105	2,810	2,942
4	Södermanlands	6,232	4,383	4,883	4,524
5	Östergötlands	8,721	7,793	6,650	6,706
6	Jönköpings	10,200	9,623	2,742	3,401
7	Kronobergs	9,704	9,853	1,460	2,107
8	Kalmar	10,783	9,542	2,651	3,249
9	Gottlands	1,960	1,790	1,394	1,604
10	Blekinge	5,747	5,552	1,341	2,021
11	Kristianstads	10,202	10,958	4,682	5,875
12	Malmöhus	10,847	11,631	7,532	8,479
13	Hallands	7,350	7,267	2,609	2,656
14	Göteborgs och Bohus	10,669	9,955	2,548	4,170
15	Älfsborgs	17,295	17,416	3,629	6,045
16	Skaraborgs	15,066	14,087	4,370	5,944
17	Värmlands	17,913	14,443	2,689	5,710
18	Örebro	9,961	8,332	3,233	4,188
19	Västmanlands	5,310	3,878	3,268	3,698
20	Kopparbergs	12,904	10,089	713	1,536
21	Gäflleborgs	8,189	5,692	1,405	2,461
22	Västernorrlands	9,531	7,426	1,701	3,070
23	Jämtlands	6,347	4,749	889	1,284
24	Västerbottens	7,730	6,048	1,318	2,269
25	Norrbottnens	7,349	4,930	754	1,647
Hela riket		220,850	193,227	69,120	90,238

med binärningar sysselsatta folkmängden. (Forts.)									
L a c k a r e.					Summa idkare af jordbruk med binärningar.				L ä n.
Tjänstehjon.		Hustrur (utan yrke).	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.			
m.	kv.		m.	kv.		m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	215	6	Stockholms stad.	1
1	—	1	—	2	7	17,164	1,190	Stockholms län.	2
—	—	1	—	—	2	11,722	585	Upsala.	3
—	—	—	—	—	—	16,560	1,043	Södermanlands.	4
—	—	2	3	1	8	26,467	2,096	Östergötlands.	5
—	—	—	4	2	9	21,468	2,901	Jönköpings.	6
—	—	1	—	—	2	20,032	2,921	Kronobergs.	7
—	—	2	8	6	18	23,531	1,999	Kalmar.	8
—	—	1	1	3	6	6,557	414	Gottlands.	9
—	—	3	6	7	20	13,659	1,457	Blekinge.	10
1	1	6	13	17	48	29,535	4,293	Kristianstads.	11
—	1	5	4	5	23	34,274	3,222	Malmöhus.	12
—	—	1	2	—	4	16,114	2,091	Hallands.	13
—	—	1	2	1	7	21,222	2,788	Göteborg och Bohus.	14
—	—	—	2	3	7	34,603	4,842	Älfsborgs.	15
—	—	—	—	—	1	30,653	3,849	Skaraborgs.	16
—	—	—	—	—	—	28,279	3,510	Värmlands.	17
—	—	—	—	—	—	18,134	1,689	Örebro.	18
—	—	—	—	—	—	13,175	936	Västmanlands.	19
—	—	1	—	—	2	21,978	2,564	Kopparbergs.	20
—	—	3	4	2	13	16,693	1,293	Gäflleborgs.	21
—	1	4	10	7	27	20,802	1,621	Västernorrlands.	22
—	—	21	27	35	136	12,317	685	Jämtlands.	23
—	—	28	55	44	180	14,417	731	Västerbottens.	24
—	—	—	1	1	4	11,227	961	Norrbottnens.	25
2	3	81	143	136	524	480,798	49,687	Hela riket.	

med binärningar sysselsatta folkmängden.									
bruk med binärningar.					S u m m a.				L ä n.
Hustrur (utan yrke.)	Öfriga familjemedlemmar.								
	m.	kv.	m.	kv.	s:a.				
225	226	270	817	736	1,553	Stockholms stad.	1		
15,797	15,296	15,834	42,681	41,923	84,604	Stockholms län.	2		
10,692	10,589	11,392	29,213	28,716	57,929	Upsala.	3		
15,891	15,358	15,638	43,033	41,479	84,512	Södermanlands.	4		
23,295	21,865	21,888	63,703	61,778	125,481	Östergötlands.	5		
19,295	19,726	19,679	54,136	54,899	109,035	Jönköpings.	6		
17,787	19,656	19,479	50,852	52,147	102,999	Kronobergs.	7		
20,784	22,043	21,602	59,008	57,176	116,184	Kalmar.	8		
6,097	5,471	5,950	15,382	15,855	31,237	Gottlands.	9		
11,964	14,316	14,402	35,063	35,396	70,459	Blekinge.	10		
24,001	24,200	24,140	68,619	69,267	137,886	Kristianstads.	11		
28,489	26,962	27,707	79,615	79,528	159,143	Malmöhus.	12		
14,187	16,132	16,685	42,205	42,886	85,091	Hallands.	13		
17,582	19,526	20,587	53,965	55,082	109,047	Göteborg och Bohus.	14		
29,760	31,226	31,976	86,753	90,039	176,792	Älfsborgs.	15		
26,975	27,330	27,734	77,419	78,589	156,008	Skaraborgs.	16		
25,694	27,713	28,499	76,594	77,856	154,450	Värmlands.	17		
16,215	17,192	17,696	48,520	48,120	96,640	Örebro.	18		
12,091	12,118	12,806	33,871	33,409	67,280	Västmanlands.	19		
20,686	22,396	25,248	57,991	60,123	118,114	Kopparbergs.	20		
15,145	16,932	18,198	43,219	42,789	86,008	Gäflleborgs.	21		
17,652	20,651	21,129	52,685	50,898	103,583	Västernorrlands.	22		
10,330	12,194	11,777	31,747	28,825	60,572	Jämtlands.	23		
12,763	17,639	18,185	41,104	39,996	81,100	Västerbottens.	24		
10,293	14,415	14,749	33,745	32,580	66,325	Norrbottnens.	25		
423,690	451,172	463,250	1,221,940	1,220,092	2,442,032	Hela riket.			

År
1900.

	L ä n.	Hela folkmängden.			Den i jordbruk	
					Jordägare.	
					Hufvudpersoner.	
		m.	kv.	sä.	m.	kv.
1	Stockholms stad	137,161	163,463	300,624	36	2
2	Stockholms län	85,127	87,725	172,852	4,211	472
3	Upsala	59,309	64,554	123,863	3,075	262
4	Södermanlands	82,867	84,561	167,428	3,130	437
5	Östergötlands	135,011	144,438	279,449	6,239	1,025
6	Jönköpings	98,901	104,135	203,036	11,655	1,112
7	Kronobergs	78,072	81,052	159,124	10,549	799
8	Kalmar	111,492	116,133	227,625	10,017	934
9	Gottlands	25,176	27,605	52,781	4,458	400
10	Blekinge	72,123	74,179	146,302	5,212	471
11	Kristianstads	106,864	112,302	219,166	13,482	1,181
12	Malmöhus	199,295	210,009	409,304	13,030	1,263
13	Hallands	68,500	73,188	141,688	8,627	856
14	Östergötlands och Bohus	161,672	175,503	337,175	9,658	1,431
15	Älfsborgs	134,563	144,951	279,514	17,091	2,308
16	Skaraborgs	116,811	124,258	241,069	13,454	2,123
17	Värmlands	123,906	130,378	254,284	16,771	2,717
18	Örebro	95,993	98,931	194,924	7,756	859
19	Västmanlands	73,165	75,106	148,271	4,713	442
20	Kopparbergs	107,763	109,945	217,708	16,480	1,923
21	Gäflerborgs	118,257	119,791	238,048	8,624	588
22	Västernorrlands	116,172	116,139	232,311	7,308	562
23	Jämtlands	57,191	54,200	111,391	5,568	384
24	Västerbottens	72,232	71,503	143,735	11,753	903
25	Norrbottnens	68,813	65,956	134,769	8,582	690
	Hela riket	2,506,436	2,630,005	5,136,441	221,479	24,144

År
1900.
(Forts.)

	L ä n.	(Forts.) Den i jordbruk med binä-						
		Arrendatorer och brukare af						
		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. brukarnas barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur utaf yrke.
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad	9	—	—	—	6	7	7
2	Stockholms län	2,072	53	827	765	1,169	1,038	1,892
3	Upsala	1,835	54	918	751	983	956	1,712
4	Södermanlands	2,775	67	1,202	957	1,879	1,600	2,625
5	Östergötlands	4,439	106	1,881	1,501	2,257	2,120	3,771
6	Jönköpings	2,442	80	1,104	1,074	550	576	2,174
7	Kronobergs	1,309	54	741	658	182	212	1,164
8	Kalmar	1,780	25	925	848	423	467	1,606
9	Gottlands	158	1	44	41	38	60	131
10	Blekinge	297	9	122	131	56	61	261
11	Kristianstads	1,861	76	811	789	762	730	1,554
12	Malmöhus	3,384	147	1,508	1,525	2,110	2,050	2,850
13	Hallands	1,128	45	551	463	320	320	983
14	Östergötlands och Bohus	924	43	359	394	187	288	755
15	Älfsborgs	2,605	126	1,439	1,236	309	417	2,313
16	Skaraborgs	3,905	91	1,661	1,501	1,149	1,212	3,334
17	Värmlands	1,799	81	1,248	973	214	403	1,634
18	Örebro	1,886	64	1,006	863	545	632	1,636
19	Västmanlands	1,556	22	752	559	762	711	1,444
20	Kopparbergs	1,003	26	778	549	50	104	936
21	Gäflerborgs	1,075	11	718	507	77	167	1,001
22	Västernorrlands	1,498	38	1,080	796	94	175	1,379
23	Jämtlands	1,483	67	1,126	845	79	127	1,338
24	Västerbottens	1,207	27	775	651	57	117	1,107
25	Norrbottnens	333	15	284	189	8	38	322
	Hela riket	42,763	1,328	21,860	18,566	14,266	14,588	37,929

med binäringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

godsägare, hemmansägare.

Län.

Biträden (inkl. hemmansägarnas barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.		
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
—	—	—	60	28	23	29	178	Stockholms stad.	1
1,986	1,805	1,230	1,689	3,683	3,079	3,397	21,552	Stockholms län.	2
1,478	1,235	1,009	1,244	2,692	2,438	2,658	16,091	Upsala.	3
1,525	1,289	1,368	1,827	2,747	2,060	2,215	16,598	Södermanlands.	4
3,494	3,295	2,408	2,994	4,958	3,631	3,788	31,832	Östergötlands.	5
7,475	6,801	1,390	1,876	10,096	10,533	10,700	61,638	Jönköpings.	6
6,380	6,061	723	1,208	9,163	10,206	9,848	54,937	Kronobergs.	7
6,097	5,555	1,377	1,879	8,618	8,663	8,554	51,694	Kalmar.	8
2,026	1,639	1,078	1,143	4,141	3,640	4,035	22,560	Gottlands.	9
3,266	2,910	786	1,209	4,579	5,730	5,662	29,825	Blekinge.	10
6,594	6,507	2,660	3,301	10,928	10,010	10,318	64,981	Kristianstads.	11
5,696	6,269	3,415	4,273	10,606	8,442	8,574	61,568	Malmöhus.	12
5,329	4,884	1,606	1,664	7,410	8,801	9,252	48,429	Hallands.	13
6,021	5,411	1,422	2,104	7,727	8,948	9,448	52,170	Göteb. och Bohus.	14
11,097	10,674	2,000	3,127	14,222	15,596	15,884	91,999	Älfsborgs.	15
8,208	7,952	2,335	3,246	10,833	10,016	10,308	68,475	Skaraborgs.	16
12,363	10,369	1,231	3,258	14,645	14,966	16,029	92,349	Värmlands.	17
4,716	4,035	1,487	2,465	6,256	5,694	5,876	39,144	Örebro.	18
2,531	2,137	1,482	2,008	4,109	3,772	4,299	25,493	Västmanlands.	19
11,617	9,119	384	1,079	15,423	16,251	17,830	90,106	Kopparbergs.	20
5,028	4,289	824	1,937	7,918	8,527	9,012	46,747	Gäflleborgs.	21
4,720	4,081	955	2,013	6,401	7,525	7,613	41,178	Västernorrlands.	22
3,946	2,811	506	863	4,736	5,317	5,424	29,555	Jämtlands.	23
7,831	6,040	695	1,717	10,324	14,365	14,597	68,225	Västerbottens.	24
6,198	4,217	430	1,392	7,659	11,406	11,771	52,345	Norrbottnens.	25
135,622	119,855	32,801	49,576	189,902	199,639	207,121	1,179,669	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)

andras jord.

Landbruksinspektorer, landbruksingenjörer, bokhållare och rättare.

Län.

Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.		
m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
4	9	42	41	—	13	—	—	27	14	Stockholms stad.	1
2,075	2,079	11,970	161	1	636	—	28	116	588	Stockholms län.	2
2,007	2,118	11,334	100	—	385	1	17	97	326	Upsala.	3
2,794	2,810	16,709	155	3	707	—	27	133	678	Södermanlands.	4
4,186	4,150	24,411	194	—	846	4	96	173	782	Östergötlands.	5
2,751	2,649	13,400	63	1	218	—	23	37	192	Jönköpings.	6
1,420	1,369	7,109	73	—	174	2	18	41	165	Kronobergs.	7
1,743	1,728	9,545	122	1	440	—	13	72	421	Kalmar.	8
103	126	702	23	—	52	1	2	9	48	Gottlands.	9
301	319	1,557	27	—	107	—	5	20	99	Blekinge.	10
1,624	1,786	9,993	117	1	132	—	59	80	97	Kristianstads.	11
2,984	3,002	19,560	299	4	287	—	88	182	252	Malmöhus.	12
1,163	1,266	6,239	73	—	86	—	23	34	71	Hallands.	13
976	1,027	4,953	40	—	111	—	7	34	83	Göteb. och Bohus.	14
2,707	2,823	13,975	79	1	258	—	17	39	197	Älfsborgs.	15
3,963	3,955	20,771	141	1	427	—	49	96	385	Skaraborgs.	16
2,061	2,166	10,579	64	—	325	—	21	58	287	Värmlands.	17
2,013	2,051	10,696	87	—	332	—	14	74	301	Örebro.	18
1,711	1,827	9,344	73	—	350	—	9	68	339	Västmanlands.	19
1,200	1,284	5,930	52	—	182	—	4	51	169	Kopparbergs.	20
1,419	1,440	6,415	42	—	152	—	4	38	145	Gäflleborgs.	21
1,952	1,881	8,893	35	—	116	—	8	29	113	Västernorrlands.	22
1,848	1,759	8,672	41	—	10	—	5	21	32	Jämtlands.	23
1,758	1,805	7,504	30	—	33	—	2	23	34	Västerbottens.	24
532	525	2,246	23	—	19	—	1	19	25	Norrbottnens.	25
45,295	45,954	242,549	2,155	13	6,398	8	540	1,571	5,843	Hela riket.	

År
1900.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
	Landbruksinspektorer, landbruksingenjörer, bok- hållare och rättare.			N y b y g -						
	Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvud- personer.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänste- hjon.		
	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad	16	23	134	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	801	813	3,144	626	64	122	161	3	19
3	Upsala	413	370	1,709	36	1	8	8	—	2
4	Södermanlands	905	835	3,443	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands	1,081	1,063	4,239	—	—	—	—	—	—
6	Jönköpings	283	276	1,093	—	—	—	—	—	—
7	Kronobergs	248	249	970	—	—	—	—	—	—
8	Kalmar	612	624	2,305	—	—	—	—	—	—
9	Gottlands	59	51	245	—	—	—	—	—	—
10	Blekinge	156	155	569	—	—	—	—	—	—
11	Kristianstads	133	146	765	—	—	—	—	—	—
12	Malmöhus	294	317	1,723	—	—	—	—	—	—
13	Hallands	123	121	531	—	—	—	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	102	110	487	—	—	—	—	—	—
15	Älfsborgs	244	258	1,093	—	—	—	—	—	—
16	Skaraborgs	556	557	2,212	—	—	—	—	—	—
17	Värmlands	429	421	1,605	162	26	97	89	—	2
18	Örebro	479	397	1,684	31	2	13	13	—	2
19	Västmanlands	422	421	1,682	15	1	5	5	—	—
20	Kopparbergs	252	247	957	16	—	2	3	—	1
21	Gäffleborgs	198	214	793	21	—	8	—	—	—
22	Västernorrlands	168	151	620	1	—	1	—	—	—
23	Jämtlands	40	60	209	2	—	1	2	—	—
24	Västerbottens	44	50	216	48	2	36	25	3	5
25	Norrbottnens	37	47	171	238	12	130	107	5	9
	Hela riket	8,095	7,976	32,599	1,196	108	423	413	11	40

År
1900.
(Forts.)

L ä n .	(Forts.) Den i jordbruk med binä-						
	Jordtorpare.			Inne-			
	Hustrur utan yrke.	Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		
		m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	2,243	2,485	2,500	11,796	712	575
3	Upsala	1,152	1,193	1,267	5,937	686	489
4	Södermanlands	3,009	3,143	3,083	15,547	805	411
5	Östergötlands	3,929	4,160	4,123	20,374	1,177	855
6	Jönköpings	2,738	2,843	2,770	14,280	1,252	1,235
7	Kronobergs	3,387	3,425	3,349	17,610	1,640	1,481
8	Kalmar	3,436	3,578	3,473	18,126	682	996
9	Gottlands	116	85	96	519	17	62
10	Blekinge	2,783	3,118	3,112	15,434	1,897	993
11	Kristianstads	4,213	3,796	3,733	21,033	2,839	1,874
12	Malmöhus	1,334	1,149	1,180	6,329	4,378	2,244
13	Hallands	2,304	2,228	2,243	12,013	963	1,292
14	Göteborgs och Bohus	2,953	3,105	3,161	15,828	1,952	1,593
15	Älfsborgs	5,618	5,635	5,804	30,323	2,701	1,986
16	Skaraborgs	3,628	4,010	4,100	19,635	3,449	2,170
17	Värmlands	2,714	3,310	3,380	16,736	1,697	843
18	Örebro	3,579	4,121	4,043	19,925	855	757
19	Västmanlands	1,624	1,694	1,672	8,046	950	528
20	Kopparbergs	73	68	59	393	763	890
21	Gäffleborgs	2,400	2,360	2,500	12,738	546	634
22	Västernorrlands	6,551	7,680	7,458	37,822	531	454
23	Jämtlands	2,639	2,866	2,835	15,190	117	74
24	Västerbottens	948	1,158	1,182	5,554	305	129
25	Norrbottnens	963	1,362	1,341	6,020	691	200
	Hela riket	64,334	68,572	68,464	347,208	31,605	22,765

ringarsysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.	
gare.				Jordtorpare.							
Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa i hela länet.	Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.			
	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
528	299	306	2,128	2,378	18	868	712	393	199	Stockholms län.	2
27	15	19	116	1,231	29	510	366	120	69	Upsala.	3
—	—	—	—	3,189	34	1,266	965	608	250	Södermanlands.	4
—	—	—	—	4,259	115	1,763	1,413	402	210	Östergötlands.	5
—	—	—	—	2,974	131	1,397	1,274	73	80	Jönköpings.	6
—	—	—	—	3,715	229	1,817	1,553	67	68	Kronobergs.	7
—	—	—	—	3,721	103	1,953	1,511	231	120	Kalmar.	8
—	—	—	—	131	4	43	39	3	2	Gottlands.	9
—	—	—	—	3,128	288	1,541	1,335	53	76	Blekinge.	10
—	—	—	—	5,028	600	1,589	1,769	100	205	Kristianstads.	11
—	—	—	—	1,569	76	409	518	32	62	Malmöhus.	12
—	—	—	—	2,634	238	1,142	1,079	67	78	Hallands.	13
—	—	—	—	3,375	277	1,495	1,359	40	63	Göteb. och Bohus.	14
—	—	—	—	6,364	513	3,038	3,036	91	224	Älfsborgs.	15
—	—	—	—	3,937	106	1,826	1,635	296	97	Skaraborgs.	16
137	138	150	801	2,965	190	2,215	1,667	126	169	Värmlands.	17
24	11	16	112	3,985	82	1,986	1,605	276	248	Örebro.	18
12	7	7	52	1,765	31	561	472	140	87	Västmanlands.	19
10	10	4	46	84	5	61	37	2	4	Kopparbergs.	20
17	29	25	100	2,752	132	1,334	1,106	29	125	Gäflleborgs.	21
—	—	—	2	7,616	756	3,884	3,418	91	368	Västernorrlands.	22
2	2	4	13	3,222	317	1,669	1,465	45	132	Jämtlands.	23
43	78	57	297	1,114	77	577	458	3	37	Västerbottens.	24
205	315	309	1,330	1,116	76	690	423	16	33	Norrbottens.	25
1,005	904	897	4,997	72,252	4,427	33,634	29,215	3,304	3,006	Hela riket.	

ringarsysselsatta folkmängden. (Forts.)										Län.	
hafvare af lägenheter och backstugor.											
Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.				
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
285	273	54	85	544	360	408	3,296	—	—	Stockholms län.	2
352	263	23	44	535	400	529	3,321	—	—	Upsala.	3
290	233	28	83	615	344	381	3,190	—	—	Södermanlands.	4
530	520	35	98	871	527	585	5,198	—	—	Östergötlands.	5
657	830	16	43	967	624	657	6,281	—	—	Jönköpings.	6
917	969	12	37	1,278	981	921	8,236	—	—	Kronobergs.	7
624	531	12	43	524	490	510	4,412	—	—	Kalmar.	8
37	31	5	6	16	35	34	243	—	—	Gottlands.	9
941	892	7	51	1,446	1,332	1,288	8,847	—	—	Blekinge.	10
724	1,062	42	159	2,122	1,718	1,781	12,321	—	—	Kristianstads.	11
1,277	1,625	82	193	3,435	2,549	2,759	18,542	—	—	Malmöhus.	12
558	619	22	42	721	742	859	5,818	—	—	Hallands.	13
1,112	1,188	19	79	1,457	1,521	1,670	10,591	—	—	Göteb. och Bohus.	14
1,334	1,552	27	122	2,052	1,730	1,868	13,372	—	—	Älfsborgs.	15
1,510	1,622	43	111	2,748	1,921	1,978	15,552	—	—	Skaraborgs.	16
912	790	5	68	1,342	1,120	1,151	7,928	—	—	Värmlands.	17
613	457	9	45	624	565	577	4,502	—	—	Örebro.	18
278	287	21	71	727	547	529	3,938	—	—	Västmanlands.	19
931	615	17	45	623	795	826	5,505	—	—	Kopparbergs.	20
637	329	19	32	411	469	493	3,570	—	—	Gäflleborgs.	21
470	354	6	22	404	544	562	3,347	—	—	Västernorrlands.	22
74	74	2	4	74	107	101	627	—	—	Jämtlands.	23
243	171	7	22	244	406	425	1,952	—	—	Västerbottens.	24
500	293	1	6	575	816	824	3,906	—	—	Norrbottens.	25
15,806	15,580	514	1,511	24,355	20,643	21,716	154,495			Hela riket.	

År
1900.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
		S t a t t o r p a r e .									
		Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänste-hjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	3,584	8	381	384	—	84	3,266	3,794	3,743	
3	Upsala	2,158	9	211	212	1	46	1,984	2,288	2,216	
4	Södermanlands	4,410	3	401	454	2	95	4,073	4,303	4,320	
5	Östergötlands	4,087	7	526	425	21	80	3,817	4,745	4,505	
6	Jönköpings	468	2	57	63	—	4	445	552	586	
7	Kronobergs	243	3	26	31	3	10	212	290	249	
8	Kalmar	1,843	22	364	344	8	24	1,689	2,165	1,991	
9	Gottlands	311	1	32	29	—	4	281	345	321	
10	Blekinge	662	29	205	207	10	7	612	806	731	
11	Kristianstads	1,433	4	182	222	18	36	1,357	1,677	1,653	
12	Malmöhus	4,041	10	460	604	13	48	3,823	4,860	4,551	
13	Hallands	1,035	9	210	196	8	10	944	1,221	1,214	
14	Göteborgs och Bohus	287	2	71	65	—	6	266	356	363	
15	Älfsborgs	569	3	105	87	—	4	541	635	613	
16	Skaraborgs	1,899	1	272	275	—	17	1,802	2,261	2,110	
17	Värmlands	1,299	1	415	365	8	45	1,113	1,190	1,180	
18	Örebro	1,518	—	385	371	—	38	1,366	1,558	1,584	
19	Västmanlands	2,500	14	329	357	2	59	2,230	2,551	2,390	
20	Kopparbergs	568	—	123	160	—	24	463	437	520	
21	Gäfleborgs	47	—	10	8	—	—	44	57	52	
22	Västernorrlands	113	9	30	26	—	4	89	74	96	
23	Jämtlands	261	50	119	122	—	8	196	229	226	
24	Västerbottens	6	—	—	—	—	—	6	5	2	
25	Norrbottnens	9	—	—	1	—	1	7	13	11	
Hela riket		33,351	187	4,915	5,008	94	654	30,626	36,412	35,127	

År
1900.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
		Mejerister, ladugårdsbiträden.									
		Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänste-hjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	19	3	52	42	—	12	38	29	55	250
2	Stockholms län	69	122	193	75	20	49	208	322	342	1,400
3	Upsala	11	48	101	87	1	5	86	141	145	625
4	Södermanlands	34	124	415	190	15	50	381	563	596	2,368
5	Östergötlands	148	166	157	91	20	74	252	305	317	1,530
6	Jönköpings	19	37	79	48	1	8	80	117	111	500
7	Kronobergs	7	25	49	16	2	5	46	80	83	313
8	Kalmar	14	77	94	52	3	41	89	167	133	670
9	Gottlands	3	7	9	10	—	4	10	14	19	76
10	Blekinge	4	46	8	14	—	1	11	11	7	102
11	Kristianstads	72	100	95	42	5	31	105	158	149	757
12	Malmöhus	192	153	59	168	21	89	117	173	231	1,203
13	Hallands	54	42	19	25	6	25	32	46	54	303
14	Göteborgs och Bohus	9	30	46	27	3	8	31	51	47	252
15	Älfsborgs	34	66	72	20	5	18	75	117	117	524
16	Skaraborgs	86	217	120	69	8	61	166	265	253	1,245
17	Värmlands	16	72	291	33	3	18	270	412	486	1,601
18	Örebro	18	88	278	83	2	32	244	367	380	1,492
19	Västmanlands	45	90	289	112	3	18	275	437	419	1,688
20	Kopparbergs	5	50	80	58	—	1	71	158	164	587
21	Gäfleborgs	9	29	81	43	—	5	70	163	122	522
22	Västernorrlands	4	15	11	18	—	3	13	28	25	117
23	Jämtlands	2	15	5	3	—	—	2	11	3	41
24	Västerbottens	—	19	13	12	—	2	5	7	11	69
25	Norrbottnens	3	14	18	9	3	8	11	13	15	94
Hela riket		877	1,655	2,634	1,347	121	568	2,688	4,155	4,284	18,329

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)											Län.	
Öfriga jordbruksarbetare. ⁴⁸⁾												
Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
—	20	—	—	1	—	—	10	6	4	41	Stockholms stad.	1
15,244	3,328	21	265	336	22	122	2,040	1,626	1,696	9,456	Stockholms län.	2
9,125	1,748	13	207	215	2	50	1,146	814	848	5,043	Upsala.	3
18,061	1,407	2	66	94	—	49	740	508	532	3,398	Södermanlands.	4
18,213	4,993	68	662	660	20	129	3,296	2,147	2,241	14,216	Östergötlands.	5
2,127	1,568	27	249	321	—	21	924	721	707	4,538	Jönköpings.	6
1,067	752	147	117	142	—	7	383	362	376	2,286	Kronobergs.	7
8,450	4,682	274	922	915	4	41	2,925	2,251	2,286	14,300	Kalmar.	8
1,324	1,478	77	228	258	—	25	1,212	843	902	5,023	Gottlands.	9
3,270	890	70	149	150	2	6	456	458	458	2,639	Blekinge.	10
6,582	3,579	1,714	302	378	7	34	1,492	1,717	1,648	10,871	Kristianstads.	11
18,410	5,184	373	377	570	5	61	2,802	2,389	2,481	14,242	Malmöhus.	12
4,847	953	67	123	166	1	4	548	472	516	2,850	Hallands.	13
1,416	927	79	125	120	2	12	425	394	456	2,540	Göteb. och Bohus.	14
2,557	3,570	476	806	763	5	27	1,936	1,685	1,655	10,923	Älfsborgs.	15
8,637	3,363	222	657	714	—	38	2,147	1,739	1,676	10,556	Skaraborgs.	16
5,566	1,397	119	205	202	—	13	661	651	696	3,944	Värmlands.	17
6,820	2,174	26	366	317	—	41	1,358	1,238	1,328	6,848	Örebro.	18
10,432	3,211	65	286	345	1	69	1,777	1,468	1,543	8,765	Västmanlands.	19
2,295	2,880	55	477	551	—	35	1,751	1,837	2,082	9,668	Kopparbergs.	20
218	4,286	34	593	610	3	80	2,323	2,410	2,441	12,780	Gäflleborgs.	21
441	5,295	857	1,006	961	—	66	2,819	3,522	3,605	18,131	Västernorrlands.	22
1,211	2,575	7	373	344	1	31	1,246	1,463	1,489	7,529	Jämtlands.	23
19	2,591	509	314	323	1	31	1,151	1,530	1,502	7,952	Västerbottens.	24
42	1,963	346	304	233	2	21	950	1,178	1,250	6,247	Norrbottens.	25
146,374	64,814	5,648	9,179	9,689	78	1,013	36,518	33,429	34,418	194,786	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)											Län.				
Trädgårdsmästare, trädgårdsdrängar.							Fiskare.								
Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.			Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
98	1	240	20	—	28	114	92	117	710	6	—	—	—	Stockholms stad.	1
669	—	504	2	11	94	638	568	658	3,144	337	4	67	74	Stockholms län.	2
206	—	160	—	2	21	192	198	228	1,007	247	1	56	55	Upsala.	3
323	—	202	1	—	31	282	288	316	1,443	145	1	31	30	Södermanlands.	4
438	2	239	1	6	42	388	374	436	1,926	183	—	46	27	Östergötlands.	5
116	—	54	—	—	7	105	105	122	509	44	—	7	6	Jönköpings.	6
57	—	26	—	—	—	53	59	66	261	31	—	3	5	Kronobergs.	7
197	1	74	2	—	17	188	189	231	899	340	4	143	117	Kalmar.	8
22	—	12	—	—	4	18	17	18	91	45	—	7	9	Gottlands.	9
85	1	37	—	—	8	68	90	97	386	901	7	364	346	Blekinge.	10
167	2	73	2	2	9	125	109	155	644	402	5	105	132	Kristianstads.	11
503	5	344	12	8	75	394	409	484	2,234	962	30	204	291	Malmöhus.	12
89	—	36	—	—	12	64	86	93	380	206	4	75	63	Hallands.	13
205	1	172	5	—	32	208	242	247	1,112	3,765	11	686	1,009	Göteb. och Bohus.	14
119	2	39	5	—	17	102	121	140	545	22	—	4	4	Älfsborgs.	15
180	—	70	1	1	11	162	150	184	759	57	—	21	14	Skaraborgs.	16
119	—	35	1	—	7	97	123	113	495	61	—	11	12	Värmlands.	17
151	—	73	1	—	16	124	124	150	639	40	—	17	16	Örebro.	18
171	2	58	—	4	21	147	157	152	712	46	1	15	6	Västmanlands.	19
56	—	13	5	—	4	46	55	66	245	12	—	2	3	Kopparbergs.	20
98	—	61	2	2	17	89	102	123	494	524	14	164	110	Gäflleborgs.	21
81	—	27	3	—	—	55	47	64	277	294	6	107	97	Västernorrlands.	22
19	—	8	—	—	5	18	20	27	97	3	—	—	—	Jämtlands.	23
14	—	5	—	—	1	11	9	21	61	84	2	28	30	Västerbottens.	24
14	—	5	—	—	2	7	4	5	37	63	—	28	14	Norrbottens.	25
4,197	17	2,567	63	36	481	3,695	3,738	4,313	19,107	8,820	90	2,191	2,470	Hela riket.	

År
1900.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
		F i s k a r e.						L a p -			
		Tjänste- hjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvud- personer.		Biträden (inkl. barn öfver 15 år och mågar).	
		m.	kv.		m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	2	4	1	—	13	—	—	—	—
2	Stockholms län	25	16	245	193	201	1,162	—	—	—	—
3	Upsala	33	19	189	137	192	929	—	—	—	—
4	Södermanlands	24	7	110	95	84	527	—	—	—	—
5	Östergötlands	18	12	140	117	116	659	—	—	—	—
6	Jönköpings	—	1	28	39	34	159	—	—	—	—
7	Kronobergs	—	—	18	12	21	90	—	—	—	—
8	Kalmar	18	16	276	236	224	1,374	—	—	—	—
9	Gottlands	1	—	37	26	35	160	—	—	—	—
10	Blekinge	3	22	724	794	829	3,990	—	—	—	—
11	Kristianstads	1	5	306	259	265	1,480	—	—	—	—
12	Malmöhus	3	16	690	586	588	3,370	—	—	—	—
13	Hallands	—	3	163	209	214	937	—	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	22	81	2,625	2,960	3,107	14,266	—	—	—	—
15	Älfsborgs	—	1	16	12	16	75	—	—	—	—
16	Skaraborgs	2	4	48	37	67	250	—	—	—	—
17	Värmlands	1	1	38	47	53	224	—	—	—	—
18	Örebro	7	3	33	32	38	186	—	—	—	—
19	Västmanlands	9	10	30	29	31	177	—	—	—	—
20	Kopparbergs	—	—	6	7	9	39	—	—	—	—
21	Gäfleborgs	8	14	399	381	479	2,093	—	—	—	—
22	Västernorrlands	1	3	224	217	236	1,185	21	17	7	2
23	Jämtlands	—	—	—	—	3	164	41	74	84	84
24	Västerbottens	—	—	63	44	40	291	96	19	76	50
25	Norrbottens	—	1	47	79	73	305	594	122	339	262
Hela riket		176	237	6,459	6,549	6,952	33,944	875	199	496	398

År
1900.
(Forts.)

L ä n.		(Forts.) Den i jordbruk med binä-									
		V all a c k a r e.				S u m m a i d k a r e a f					
		Öfriga familje- medlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden.				
		m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
1	Stockholms stad	—	—	—	229	6	305	63	—	—	—
2	Stockholms län	6	5	17	18,151	1,338	6,134	4,587	—	—	—
3	Upsala	—	—	—	11,333	906	4,386	3,193	—	—	—
4	Södermanlands	—	—	—	16,373	1,082	6,105	4,213	—	—	—
5	Östergötlands	1	—	3	26,158	2,344	10,144	7,937	—	—	—
6	Jönköpings	3	4	9	20,602	2,625	11,297	10,417	—	—	—
7	Kronobergs	—	—	—	18,376	2,738	10,250	9,437	—	—	—
8	Kalmar	—	1	3	23,399	2,437	11,636	9,875	—	—	—
9	Gottlands	1	1	4	6,647	552	2,490	2,057	—	—	—
10	Blekinge	5	5	16	13,106	1,914	6,741	5,985	—	—	—
11	Kristianstads	5	8	28	28,989	5,557	10,607	10,903	—	—	—
12	Malmöhus	3	4	15	33,547	4,305	10,621	11,582	—	—	—
13	Hallands	1	5	10	15,765	2,553	8,129	7,495	—	—	—
14	Göteborgs och Bohus	—	—	—	21,142	3,467	10,198	9,578	—	—	—
15	Älfsborgs	—	—	1	13,155	5,481	18,192	17,377	—	—	—
16	Skaraborgs	—	—	—	30,471	4,931	14,772	13,783	—	—	—
17	Värmlands	—	—	—	26,350	4,049	18,117	14,501	—	—	—
18	Örebro	—	—	—	18,501	1,878	9,785	7,761	—	—	—
19	Västmanlands	—	—	—	15,045	1,196	5,454	4,280	—	—	—
20	Kopparbergs	2	1	7	21,922	2,949	14,266	11,100	—	—	—
21	Gäfleborgs	4	4	14	18,027	1,442	8,786	7,004	—	—	—
22	Västernorrlands	—	—	—	22,797	2,714	11,459	9,756	—	—	—
23	Jämtlands	24	33	130	13,486	986	7,405	5,750	—	—	—
24	Västerbottens	67	65	257	17,291	1,703	9,931	7,760	—	—	—
25	Norrbottens	—	—	—	13,629	1,475	8,515	5,748	—	—	—
Hela riket		122	136	514	484,491	60,628	235,725	202,142	—	—	—

ringar sysselsatta folkmängden. (Forts.)												Län.		
p a r.						V a l l a c k a r e.								
Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.		Summa.	Hufvudpersoner.		Biträden.		Tjänstehjon.				Hustrur utan yrke.
m.	kv.		m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	2	Stockholms län.	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Upsala.	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Södermanlands.	4
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	Östergötlands.	5
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	Jönköpings.	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kronobergs.	7
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	Kalmar.	8
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	Gottlands.	9
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	Blekinge.	10
—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	1	1	4	Kristianstads.	11
—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	3	Malmöhus.	12
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	Hallands.	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteb. och Bohus.	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	Älfsborgs.	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Skaraborgs.	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Värmlands.	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Örebro.	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Västmanlands.	19
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	Kopparbergs.	20
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	Gäfleborgs.	21
—	—	14	6	14	81	—	—	—	—	—	—	—	Västernorrlands.	22
10	9	119	127	137	765	29	31	—	—	—	—	13	Jämtlands.	23
2	5	81	63	60	452	43	16	—	—	19	15	32	Västerbottens.	24
14	16	439	433	468	2,687	—	—	—	—	—	—	—	Norrbottnens.	25
26	30	653	629	679	3,985	107	47	—	—	20	16	66	Hela riket.	

ringar sysselsatta folkmängden.												Län.	
jordbruk med binärningar.						S u m m a.							
Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedlemmar.			S u m m a.		S u m m a.		S u m m a.			
m.	kv.		m.	kv.		m.	kv.	s:a.					
6	136	215	171	237	711	657	1,368	Stockholms stad.			1		
2,955	3,511	15,877	15,608	16,148	42,848	41,461	84,309	Stockholms län.			2		
2,191	2,553	10,041	10,044	10,590	27,954	27,283	55,237	Upsala.			3		
3,951	4,125	15,260	15,003	15,172	41,432	39,852	81,284	Södermanlands.			4		
5,283	5,932	22,205	21,274	21,324	62,859	59,742	122,601	Östergötlands.			5		
2,053	2,653	17,750	18,571	18,566	52,523	52,011	104,534	Jönköpings.			6		
1,007	1,588	15,869	17,083	16,531	46,716	46,163	92,879	Kronobergs.			7		
2,089	2,720	19,773	20,094	19,755	57,218	54,560	111,778	Kalmar.			8		
1,127	1,257	6,011	5,168	5,638	15,432	15,515	30,947	Gottlands.			9		
922	1,461	11,042	12,801	12,663	33,570	33,065	66,635	Blekinge.			10		
3,657	4,591	22,303	21,206	21,642	64,459	64,996	129,455	Kristianstads.			11		
5,777	7,049	26,306	23,838	24,171	73,783	73,413	147,196	Malmöhus.			12		
2,053	2,192	13,241	15,092	15,837	41,039	41,318	82,357	Hallands.			13		
1,702	2,707	16,530	18,655	19,636	51,697	51,918	103,615	Göteb. och Bohus.			14		
2,454	3,996	27,072	28,482	29,178	82,283	83,104	165,387	Älfsborgs.			15		
3,883	4,893	25,253	24,918	25,188	74,044	74,048	148,092	Skaraborgs.			16		
1,609	4,042	22,938	24,447	25,775	70,523	71,305	141,828	Värmlands.			17		
2,340	3,596	15,545	16,202	16,440	46,828	45,220	92,048	Örebro.			18		
2,433	3,122	12,714	12,795	13,290	35,727	34,602	70,329	Västmanlands.			19		
457	1,348	19,572	21,072	23,092	57,717	58,061	115,778	Kopparbergs.			20		
966	2,415	14,820	16,119	16,905	43,898	42,586	86,484	Gäfleborgs.			21		
1,155	2,683	18,062	21,763	21,705	57,174	54,920	112,094	Västernorrlands.			22		
648	1,200	10,415	12,054	12,098	33,593	30,449	64,042	Jämtlands.			23		
789	1,975	14,049	19,534	19,817	47,545	45,304	92,849	Västerbottens.			24		
480	1,546	11,210	16,188	16,639	38,812	36,618	75,430	Norrbottnens.			25		
51,987	73,291	404,073	428,182	438,037	1,200,385	1,178,171	2,378,556	Hela riket.					

Tillägg
1870—1900.Inhyses-
folk.⁴⁹⁾

L ä n.	1 8 7 0.						
	Hufvudpersoner.		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedl.		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	821	1,365	2	14	845	1,431
3	Upsala	523	663	1	12	437	809
4	Södermanlands	1,720	2,291	—	—	1,347	2,501
5	Östergötlands	4,314	4,475	12	59	3,872	7,034
6	Jönköpings	3,077	3,016	1	44	2,976	5,317
7	Kronobergs	3,245	2,799	5	34	3,640	5,970
8	Kalmar	4,614	4,655	6	47	6,156	9,731
9	Gottlands	214	369	—	2	295	482
10	Blekinge	3,128	2,937	1	16	3,510	5,666
11	Kristianstads	3,384	4,104	3	49	2,908	4,754
12	Malmöhus	2,873	3,762	—	16	2,988	5,009
13	Hallands	1,384	1,465	10	37	1,464	2,635
14	Göteborgs och Bohus	1,193	1,317	7	25	1,773	2,452
15	Älfsborgs	4,187	4,547	16	46	5,538	8,417
16	Skaraborgs	4,064	3,624	7	61	5,018	8,248
17	Värmlands	7,070	5,271	—	8	10,717	16,029
18	Örebro	1,786	1,836	5	—	2,240	3,747
19	Västmanlands	766	844	—	10	616	1,221
20	Kopparbergs	646	745	—	5	644	1,197
21	Gäflleborgs	182	283	—	—	207	343
22	Västernorrlands	1,462	2,196	3	13	2,406	3,642
23	Jämtlands	653	480	3	5	790	1,291
24	Västerbottens	2,168	926	7	50	3,516	5,078
25	Norrbottnens	2,049	898	—	—	2,598	3,780
	Hela riket	55,523	54,868	89	553	66,501	106,784

Tillägg
1870—1900.Inhyses-
folk.⁴⁹⁾

(Forts.)

L ä n.	1 8 9 0.								
	Hufvudpersoner.		Tjänstehjon		Hustrur utan yrke.	Öfr. familjemedl.		Summa.	
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	379	919	3	5	204	244	2,007	
3	Upsala	115	316	—	1	63	101	693	
4	Södermanlands	917	1,745	4	14	504	424	4,139	
5	Östergötlands	1,418	2,773	3	11	841	912	1,053	7,011
6	Jönköpings	1,782	2,255	4	19	1,139	1,393	1,547	8,139
7	Kronobergs	1,798	2,497	2	22	1,000	1,629	1,688	8,636
8	Kalmar	2,596	4,980	2	20	1,618	2,912	3,269	15,397
9	Gottlands	30	413	—	—	18	97	123	681
10	Blekinge	1,985	3,427	—	7	1,079	2,259	2,282	11,039
11	Kristianstads	1,217	3,137	—	23	641	1,277	1,333	7,628
12	Malmöhus	1,197	3,004	2	16	549	1,063	1,240	7,071
13	Hallands	918	1,437	4	9	452	849	999	4,668
14	Göteborgs och Bohus	874	1,692	—	4	355	748	848	4,521
15	Älfsborgs	2,214	4,541	—	27	1,266	2,552	2,923	13,523
16	Skaraborgs	2,066	3,267	—	37	1,403	2,057	2,338	11,168
17	Värmlands	4,179	5,905	—	31	2,791	5,266	5,561	23,733
18	Örebro	1,139	1,567	—	16	741	1,104	1,129	5,696
19	Västmanlands	151	432	—	2	81	152	160	978
20	Kopparbergs	148	519	—	—	76	294	321	1,358
21	Gäflleborgs	19	79	1	—	9	35	28	171
22	Västernorrlands	537	2,174	—	6	311	1,134	1,204	5,366
23	Jämtlands	475	752	—	2	317	750	802	3,098
24	Västerbottens	1,506	1,094	5	13	1,099	2,058	1,965	7,740
25	Norrbottnens	1,937	1,107	4	11	1,286	2,894	2,553	9,792
	Hela riket	29,597	50,032	34	296	17,843	32,204	34,247	164,253

1 8 8 0.							L ä n.	
Hufvudpersoner.		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedl.			
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
2	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
672	1,423	7	26	394	648	688	Stockholms län.	2
187	560	1	4	118	227	251	Upsala.	3
1,279	1,863	8	60	737	924	998	Södermanlands.	4
2,718	3,720	6	53	1,783	2,225	2,351	Östergötlands.	5
2,213	2,082	6	29	1,594	2,134	2,307	Jönköpings.	6
2,817	3,003	21	51	1,767	2,767	2,961	Kronobergs.	7
3,928	4,501	5	49	2,853	4,612	4,849	Kalmar.	8
44	322	—	1	22	102	133	Gottlands.	9
2,864	3,474	1	6	1,597	2,880	3,008	Blekinge.	10
2,158	3,760	3	34	1,093	1,890	2,170	Kristianstads.	11
2,006	2,912	25	66	1,144	1,721	2,009	Malmöhus.	12
1,223	1,494	5	31	699	1,293	1,400	Hallands.	13
1,513	1,921	2	14	763	1,352	1,506	Göteborgs o. Bohus.	14
3,332	4,382	6	53	2,214	4,130	4,236	Älfsborgs.	15
3,049	3,558	17	93	2,199	3,563	3,773	Skaraborgs.	16
6,350	6,404	18	69	4,343	8,457	8,062	Värmlands.	17
1,823	2,191	3	33	1,182	2,096	2,083	Örebro.	18
363	723	—	1	233	336	365	Västmanlands.	19
164	314	—	2	89	240	284	Kopparbergs.	20
44	98	—	—	18	68	65	Gäflleborgs.	21
868	2,353	3	27	627	1,563	1,557	Västernorrlands.	22
437	630	—	5	284	544	542	Jämtlands.	23
1,957	1,042	7	25	1,514	2,762	2,627	Västerbottens.	24
2,315	952	3	14	1,604	3,164	2,812	Norrbottnens.	25
44,326	53,682	147	746	28,871	49,698	51,037	Hela riket.	

1 9 0 0.							L ä n.		
Hufvudpersoner.		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfr. familjemedl.			Summa.	
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1	
495	1,123	—	10	261	218	297	2,404	Stockholms län.	2
111	490	1	3	43	92	100	840	Upsala.	3
934	1,671	—	37	508	333	412	3,895	Södermanlands.	4
1,278	3,271	3	35	678	867	972	7,104	Östergötlands.	5
1,254	2,394	2	26	717	845	1,097	6,335	Jönköpings.	6
1,872	3,130	3	27	847	1,274	1,421	8,574	Kronobergs.	7
1,519	4,954	3	25	880	1,675	1,955	11,011	Kalmar.	8
22	115	—	1	12	22	20	192	Gottlands.	9
1,089	2,650	—	13	435	1,079	1,128	6,394	Blekinge.	10
1,054	3,383	4	44	375	860	1,007	6,727	Kristianstads.	11
903	3,054	2	14	322	658	919	5,872	Malmöhus.	12
541	1,301	2	9	194	407	494	2,948	Hallands.	13
755	1,676	—	10	266	630	646	3,983	Göteborgs o. Bohus.	14
1,652	4,146	1	31	723	1,400	1,673	9,626	Älfsborgs.	15
1,570	3,497	—	5	824	1,049	1,427	8,372	Skaraborgs.	16
2,790	5,684	—	27	1,534	3,260	3,521	16,816	Värmlands.	17
698	1,916	—	17	355	753	808	4,547	Örebro.	18
132	687	—	1	56	164	204	1,244	Västmanlands.	19
122	811	—	1	33	373	402	1,742	Kopparbergs.	20
47	197	—	1	17	29	30	321	Gäflleborgs.	21
417	2,180	2	6	229	1,061	1,191	5,086	Västernorrlands.	22
363	835	1	7	188	522	545	2,461	Jämtlands.	23
1,148	1,054	2	14	792	1,493	1,483	5,986	Västerbottens.	24
1,867	1,345	1	11	1,112	2,328	2,321	8,985	Norrbottnens.	25
22,633	51,564	27	375	11,401	21,392	24,073	131,465	Hela riket.	

Tillägg
1870-1900.Födöräds-
tagare.⁴⁹⁾

	L ä n .	1 8 7 0 .					
		Hufvudpersoner.		Tjänstehjon.		Öfriga familjemedl.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	545	376	5	47	206	616
3	Upsala	378	262	2	34	168	464
4	Södermanlands	201	232	1	17	71	188
5	Östergötlands	565	874	4	95	228	648
6	Jönköpings	1,450	1,373	5	41	348	1,435
7	Kronobergs	2,062	1,417	23	74	919	2,573
8	Kalmar	2,443	1,828	26	108	1,235	3,336
9	Gottlands	401	349	2	8	41	342
10	Blekinge	856	546	19	80	406	1,081
11	Kristianstads	2,431	1,540	19	195	763	2,630
12	Malmöhus	2,017	1,528	37	274	636	2,393
13	Hallands	1,288	971	38	93	607	1,858
14	Göteborgs och Bohus	641	545	3	35	544	1,036
15	Älfsborgs	1,632	1,455	63	177	1,137	2,450
16	Skaraborgs	1,095	934	21	81	627	1,358
17	Värmlands	515	149	13	40	669	1,133
18	Örebro	757	682	10	42	456	968
19	Västmanlands	541	394	4	42	233	649
20	Kopparbergs	260	367	—	3	16	124
21	Gäflleborgs	1,036	352	13	29	901	1,812
22	Västernorrlands	1,613	1,449	22	86	465	1,726
23	Jämtlands	1,355	864	16	47	247	1,276
24	Västerbottens	798	448	28	37	233	792
25	Norrbottnens	682	690	—	1	73	277
	Hela riket	25,562	19,625	374	1,686	11,229	31,165

Tillägg
1870-1900.Födöräds-
tagare.⁴⁹⁾

(Forts.)

	L ä n .	1 8 9 0 .							
		Hufvudpersoner.		Tjänstehjon		Hustrur utan yrke.	Öfr. familjemedl.		Summa.
		m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	
2	Stockholms län	506	488	11	53	276	140	227	1,701
3	Upsala	346	351	6	21	202	91	168	1,185
4	Södermanlands	113	121	2	10	62	27	29	364
5	Östergötlands	305	531	2	24	169	102	164	1,297
6	Jönköpings	1,392	1,279	6	27	911	322	489	4,426
7	Kronobergs	1,764	1,414	8	49	1,134	574	784	5,727
8	Kalmar	1,930	1,554	8	52	1,243	653	1,005	6,445
9	Gottlands	180	208	—	7	103	11	37	546
10	Blekinge	747	571	6	46	435	327	456	2,588
11	Kristianstads	1,850	1,452	8	116	1,015	482	982	5,905
12	Malmöhus	1,377	1,092	6	82	670	315	600	4,142
13	Hallands	1,102	774	8	44	678	336	641	3,583
14	Göteborgs och Bohus	587	476	3	26	333	320	427	2,172
15	Älfsborgs	1,110	936	18	80	697	471	725	4,037
16	Skaraborgs	711	765	—	36	426	331	527	2,796
17	Värmlands	253	128	2	18	176	221	241	1,039
18	Örebro	467	438	2	26	246	192	318	1,689
19	Västmanlands	390	276	4	28	217	96	145	1,156
20	Kopparbergs	92	96	1	2	44	6	20	261
21	Gäflleborgs	580	273	3	9	426	363	385	2,039
22	Västernorrlands	2,220	1,670	5	110	1,446	695	1,084	7,230
23	Jämtlands	2,033	1,227	7	63	1,363	397	582	5,672
24	Västerbottens	1,295	808	4	39	883	389	575	3,993
25	Norrbottnens	456	272	3	12	249	153	157	1,302
	Hela riket	21,806	17,200	123	980	13,404	7,014	10,768	71,295

1 8 8 0.							L ä n.	
Hufvudpersoner.		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfriga familjemedl.			
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.		
4	1	—	—	—	1	4	Stockholms stad.	1
528	665	6	66	326	207	348	Stockholms län.	2
383	320	3	32	240	195	210	Upsala.	3
136	147	1	19	74	49	59	Södermanlands.	4
547	820	11	72	331	252	369	Östergötlands.	5
1,459	1,333	8	24	973	418	628	Jönköpings.	6
2,187	1,550	13	65	1,457	1,055	1,242	Kronobergs.	7
2,293	1,711	12	101	1,550	1,105	1,418	Kalmar.	8
290	273	1	14	180	27	51	Gottlands.	9
892	596	11	82	531	466	596	Blekinge.	10
2,236	1,626	16	153	1,341	656	1,275	Kristianstads.	11
1,786	1,095	39	158	980	490	885	Malmöhus.	12
1,217	827	26	76	770	523	841	Hallands.	13
751	586	2	45	448	565	665	Göteborgs o. Bohus.	14
1,431	1,299	39	131	952	1,027	1,333	Älfsborgs.	15
897	795	10	71	572	510	709	Skaraborgs.	16
661	364	12	41	528	955	911	Värmlands.	17
600	564	14	54	362	371	485	Örebro.	18
507	384	15	50	317	195	295	Västmanlands.	19
139	168	—	6	68	18	31	Kopparbergs.	20
716	226	7	31	589	776	768	Gäflleborgs.	21
2,071	1,453	28	176	1,403	625	910	Västernorrlands.	22
1,764	1,168	6	54	1,209	391	534	Jämtlands.	23
1,197	856	5	30	767	456	553	Västerbottens.	24
581	276	—	10	335	156	185	Norrbottnens.	25
25,273	19,103	285	1,561	16,303	11,489	15,305	Hela riket.	

1 9 0 0.							Summa.	L ä n.	
Hufvudpersoner.		Tjänstehjon.		Hustrur utan yrke.	Öfr. familjemedl.				
m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.	1
426	400	9	47	240	82	170	1,374	Stockholms län.	2
255	301	1	19	145	78	114	913	Upsala.	3
122	162	—	10	65	34	45	438	Södermanlands.	4
246	435	5	25	145	73	126	1,055	Östergötlands.	5
1,273	1,140	2	29	774	242	403	3,863	Jönköpings.	6
1,490	1,299	7	27	850	443	661	4,777	Kronobergs.	7
1,605	1,418	5	34	989	452	763	5,266	Kalmar.	8
297	237	3	6	167	13	32	755	Gottlands.	9
83	83	—	2	42	34	48	292	Blekinge.	10
1,231	1,213	31	96	641	261	589	4,062	Kristianstads.	11
940	925	5	60	428	172	397	2,927	Malmöhus.	12
1,004	734	15	34	539	255	474	3,055	Hallands.	13
514	370	3	20	275	215	295	1,692	Göteborgs o. Bohus.	14
1,160	980	9	60	653	474	755	4,091	Älfsborgs.	15
668	704	—	26	364	190	371	2,323	Skaraborgs.	16
438	162	3	27	316	473	528	1,947	Värmlands.	17
404	377	3	24	211	136	256	1,411	Örebro.	18
340	343	3	27	188	70	134	1,105	Västmanlands.	19
61	105	—	—	13	17	17	213	Kopparbergs.	20
476	168	1	10	326	248	237	1,466	Gäflleborgs.	21
2,162	1,732	6	135	1,298	722	1,186	7,241	Västernorrlands.	22
1,942	1,319	5	74	1,182	394	699	5,615	Jämtlands.	23
1,539	1,054	12	68	938	622	913	5,146	Västerbottens.	24
695	412	—	11	372	104	204	1,798	Norrbottnens.	25
19,371	16,073	128	871	11,161	5,804	9,417	62,825	Hela riket.	

Noter till råtabellerna.

- 1) Härtill kommo *lappar med land* till ett antal af 179 mk. och 185 kv., samt *lappar utan land* till ett antal af 14 mk. och 23 kv.
- 2) Härtill kommo *lappar med land* till ett antal af 168 mk. och 165 kv. samt *lappar utan land* till ett antal af 22 mk. och 30 kv.
- 3) Inga lappar voro detta år antecknade.
- 4) Härtill kommo *lappar med land* till ett antal af 795 vuxna män och 803 vuxna kvinnor samt *lappar utan land* till ett antal af 177 vuxna män och 203 vuxna kvinnor. Till båda dessa kategorier af lappar uppgåfvo höra barn öfver 15 år till ett antal af 504 mk. och 576 kv. samt barn under 15 år till ett antal af 675 mk. och 709 kv.
- 5) De i föregående not nämnda siffrorna öfver *lapparnas* antal uppgåfvo i denna yrkesräkning vara 825 mk. och 823 kv. af lappar med land samt 705 mk. och 728 kv. af lappar utan land; 510 mk. och 627 kv. af barn öfver 15 år samt 805 mk. och 789 kv. af barn under 15 år.
- 6) De i föregående noter nämnda siffrorna öfver *lapparnas* antal uppgåfvo i denna yrkesräkning vara resp. 572 mk. och 578 kv., 497 mk. och 550 kv., 324 mk. och 393 kv., 459 mk. och 618 kv.
- 7) Siffrorna öfver *lapparnas* antal uppgåfvo i denna yrkesräkning vara resp. 627 mk. och 631 kv., 347 mk. och 350 kv., 231 mk. och 317 kv., 333 mk. och 345 kv.
- 8) Siffrorna öfver *lapparnas* antal uppgåfvo i denna yrkesräkning vara resp. 751 mk. och 761 kv., 276 mk. och 277 kv., 355 mk. och 423 kv., 463 mk. och 470 kv.
- 9) Uti ifrågakvarande 1790 års yrkesräkning finnas därjämte antecknade *lappar* till ett antal af 771 gifta män, 50 änklingar, 368 ogifta män öfver 15 år, 562 barn af mk. under 15 år, 771 gifta kvinnor, 123 änkor, 409 ogifta kvinnor öfver 15 år samt 679 barn af kv. under 15 år.
- 10) Vissa *oegentligheter* vidläda siffrorna i denna kol. Se P. M. sid. 311.
- 11) Dito som föregående not. Se P. M. sid. 312.
- 12) Dito som föregående not. Se P. M. sid. 311.
- 13) Dito som föregående not. Se P. M. sid. 312.
- 14) I arkivboken är *feladdering*. Står nämligen 204,911.
- 15) I arkivboken är *feladdering*. Står nämligen 876.
- 16) I arkivboken är *feladdering* å »pigorna». Står nämligen för dem slutsumman 238,243 i stället för 251,233.
- 17) Vissa *oegentligheter* vidläda siffrorna i denna kategori. Se P. M. sid. 314.
- 18) Af dessa voro 1,135 hustrur, 369 änkor samt 594 ogifta kvinnor.
- 19) Dito som i not 17).
- 20) Af dessa voro 1,075 hustrur, 371 änkor samt 555 ogifta kvinnor.
- 21) Dito som i noter 17) och 19).
- 22) Af dessa voro 1,025 hustrur, 411 änkor samt 621 ogifta kvinnor.
- 23) Hustrur och barn till i städerna skattskrifna personer af denna grupp *kunna icke specificeras* i yrkesräkningens tryckta sammandrag och ingå icke i siffrorna härstädes.
- 24) De till bergsmännen hörande barnen *kunna icke separeras* i sammandraget af yrkesräkningen. De äro icke inräknade i nedanstående kolumner, utan sammanslagna med allmogens barn (jfr not 26).
- 25) Af dessa voro 1,151 hustrur, 326 änkor samt 905 ogifta kvinnor.
- 26) Bland barnen i dessa kolumner *äro inräknade* barnen till bergsmän (jfr not 24) samt barnen till i jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner (jfr not 27).
- 27) Barnen till denna grupp *kunna icke specificeras* i sammandraget af yrkesräkningen. De äro sammanslagna med allmogens barn (jfr not 26).
- 28) Samma anmärkning som i not 23).
- 29) Samma anmärkning som i not 24).
- 30) I det tryckta sammandraget af yrkesräkningen är *feladdering*. Står nämligen 1,739.
- 31) I det tryckta sammandraget är *feladdering*. Står nämligen 148,142.
- 32) Af dessa voro 1,102 hustrur, 339 änkor samt 871 ogifta kvinnor.
- 33) I det tryckta sammandraget är *feladdering*. Står nämligen 37,134.
- 34) Samma anmärkning som i not 26).
- 35) I det tryckta sammandraget är *feladdering*. Står nämligen 199,342.
- 36) I det tryckta sammandraget är *feladdering*. Står nämligen 44,104.
- 37) I det tryckta sammandraget är *feladdering*. Står nämligen 4,998.
- 38) Samma anmärkning som i not 27).
- 39) Samma anmärkning som i not 23).
- 40) Samma anmärkning som i not 24).
- 41) Af dessa voro 1,081 hustrur, 286 änkor samt 946 ogifta kvinnor.
- 42) Samma anmärkning som i not 26).
- 43) Samma anmärkning som i not 27).
- 44) Dessa slutsiffror *äro ojämförliga* med slutsiffrorna uti föregående yrkesräkningar. Se P. M. sid. 317.
- 45) Samma anmärkning som i föregående not.
- 46) Angående denna *yrkesgrupps medtagande* i härvarande sammanhang, se P. M. sid. 319.
- 47) Angående *ojämförligheten* af nedanstående siffror öfver »statorpare» med siffrorna i äldre yrkesräkningar, se P. M. sid. 319.
- 48) Angående denna *kategori*, se P. M. sid. 319.
- 49) Angående orsaken till att dessa tillägg blifvit medtagna, se P. M. sid. 319.

P. M.

öfver de svenska yrkesräkningarna 1751—1900 samt de här publicerade utdragen ur desamma.

I afseende å de svenska yrkesräkningarna under tiden fr. o. m. 1751 t. o. m. 1900 års yrkesräkning anmärkes, att bearbetningar utaf de äldsta af dem, nämligen de från tiden 1751—1820, icke finnas af trycket utgifna, utan förvaras läns- eller stiftssammandragen af dessa yrkesräkningar uti manuskript uti Kungl. Statistiska Centralbyråns arkiv. Detsamma är fallet med yrkesräkningen af år 1830. Läns- och rikssammandrag af yrkesräkningarna för år 1825 samt från tidsperioden 1835—1850 finnas tryckta uti stora, tämligen svårhandterliga tabellhäften. Fr. o. m. 1855 års yrkesräkning innehålles bearbetningen af yrkesräkningarna uti *Bidrag till Sveriges Officiella Statistik*, Litt. A., *Befolkningsstatistik*.

I afseende å utförandet och bearbetningen af ifrågavarande yrkesräkningar skola här nedan göras en del anmärkningar. De afse icke att lämna en uttömmande framställning af de växlande principer, som under den svenska yrkesstatistikens historia kommit till användning, utan endast att meddela de upplysningar, hvilka äro nödvändiga såsom förklaring till de här publicerade utdragen af yrkesräkningarna och i öfrigt utförda kalkylerna.

1. **Yrkesräkningarna åren 1751, 1754, 1757, 1760, 1763, 1766, 1769 och 1772.** Till grund för folkräkningarna åren 1751—1772 låg ett af kungl. maj:t den 3 febr. 1748 fastställt formulär, omfattande bl. a. formulär för *folkmängdens fördelning efter stånd*. Enligt detta formulär, som var detsamma för landsbygden och för städerna, indelades folkmängden i efterföljande yrkesgrupper, hvarvid inom hvarje yrkesgrupp ytterligare särskildes mellan *mankön* och *kvinnkön*:

- 1 a. Ridderskap och adel.
b. Ungdom öfver 15 år.
c. Barn under 15 år.
- 2 a. Prästerskap, akademi- och skolstater.
b. Ungdom öfver 15 år.
c. Barn under 15 år.
- 3 a. Ståndspersoner och deras vederlikar.
b. Kronobetjänter, fogdar, länsmän, etc.
c. Ungdom öfver 15 år.
d. Barn under 15 år.
- 4 a. Ståndens hederligare betjänter.
b. Dito lakejer och tjänstefolk öfver 15 år.
c. Dito under 15 år.
- 5 a. Magistrat i städerna.
b. Grossörer.
c. Krämare.
d. Hökare och småkrämare.
e. Bodsvenner och ungdom öfver 15 år.
f. Barn under 15 år.
- 6 a. Fabrikörer.
b. Ungdom och arbetare öfver 15 år.
c. Barn under 15 år.
- 7 a. Ambets- och handtverksfolk.
b. Gesäller.
c. Lärjossar öfver 15 år.
d. Barn under 15 år.

8. Ringare borgerskap, försvars- och fördelskarlar.
9. Rätters, staters, kyrko- och stadsbetjänter.
- 10 *a.* Friskt inhysesfolk i städerna.
- b.* Dito bräckligt, dock ej hospitalshjon.
11. Resande och främlingar.
12. Skeppare och sjöfaret folk.
- 13 *a.* Handverkares och ringare borgerskapets samt betjänters barn, öfver 15 år.
- b.* Dito under 15 år.
- 14 *a.* Samtliga borgerskapets och betjänters tjänstefolk, öfver 15 år.
- b.* Dito under 15 år.
15. Större och mindre seminanter på landet.
- 16 *a.* Torpare med utsäde.
- b.* Torpare utan utsäde.
- 17 *a.* Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet.
- b.* Dito bräckligt, dock ej almösehjon.
- 18 *a.* Gärningsmän och sockenhandtverkare.
- b.* Andra handtverkare på landet.
19. Ryttare, dragoner, soldater och båtsmän.
20. Strandsittare och sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare.
- 21 *a.* Handtverkare vid bergverken.
- b.* Bruksfolk dito.
22. Mjölhare.
- 23 *a.* Menige allmogens barn och tjänstefolk, öfver 15 år.
- b.* Dito under 15 år.
24. Fattiga prästänkor.
25. Gammalt afskedadt krigsfolk utan krigsmanshus.
- 26 *a.* Verkligen intagna i hospitaler.
- b.* Verkligen intagna i fattighus.
- 27 *a.* Eländige utom hospitaler eller fattighus.
- b.* Galna och ursinniga utan hospital.
28. Bräcklige af fallandesot och smittosam sjukdom.
29. Lägrade kvinnfolk.
30. Rasp- och spinnhusfolk.
31. Lifsfångar på fästningar och slott.
32. Främmande religionsförvandter.

Till dessa yrkesrubriker tillfogades i sammandragen öfver yrkesräkningarna två kolumner, en för »salpetersjudare och andra faktoriarbetare på landet» samt en för »lappar», bland hvilka sistnämnda i vissa af yrkesräkningarna skillnad gjordes mellan »lappar med land» och »lappar utan land» samt mellan vuxna personer, barn öfver 15 år och barn under 15 år.

Uti ifrågavarande yrkesräkningar indelades alltså befolkningen inom hvarje yrkesgrupp *efter kön* och jämväl i så måtto ur synpunkten af *hufvudpersoner* samt *familjemedlemmar och biträden*, att inom de större yrkesgrupperna skillnad gjordes mellan vuxna personer, ungdom öfver 15 år och barn under 15 år. Dessa båda sistnämnda kategorier jämte de yngre personerna uppgäfvo hafva viss tjänst eller yrke, nämligen lakejer, bodsvänner, lärgossar samt i synnerhet tjänstefolk hos allmogen. Äfven får icke förbises, att de uppgifna vuxna kvinnorna vid tillfälle kunde vara själfständiga näringsutöfvare; särskildt torde af denna grund hemmansbrukens och torpens antal hafva något öfverstigit antalet af vuxna manliga seminanter och torpare.

Till »den i jordbruk med binäringar sysselsatta folk mängden» hafva i de här publicerade tabellerna förts följande yrkesgrupper, nämligen:

15. Större och mindre seminanter på landet; 16 *a.* Torpare med utsäde; 16 *b.* Torpare utan utsäde; 17 *a.* Friskt inhyses- och gatuhusfolk på landet; 17 *b.* Dito bräckligt, dock ej almösehjon; 20. Strandsittare och sjöfaret friskt folk, dock ej hemmansbrukare; 23 *a.* Menige allmogens barn och tjänstefolk öfver 15 år samt 23 *b.* Dito under 15 år. Härjämte hafva de om lapparnas antal tillgängliga siffrorna tillfogats i noter till tabellerna.

Vid uträkandet af de i hufvudtexten förekommande tabellerna öfver *folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna af yrken*, nämligen *A)* Jordbruk med binäringar, *B)* Industri och bergsbruk, *C)* Handel och samfärdsel, *D)* Allmän tjänst m.m., har gåtts tillväga på följande sätt. Under *A)* hafva sammanräknats yrkesgrupperna 15, 16 *a* och 16 *b*, 17 *a*, 17 *b*, 20, 23 *a* och 23 *b* samt dessutom lappar, där sådana upp-

gifvits. Under *B*) hafva sammanräknats yrkesgrupperna 6 *a*, 6 *b* och 6 *c*, 7 *a*, 7 *b*, 7 *c* och 7 *d*, 18 *a* och 18 *b*, 21 *a* och 21 *b*, 22, samt salpetersjudare etc., där sådana uppgifvits. Under *C*) hafva sammanräknats yrkesgrupperna 5 *a*, 5 *b*, 5 *c*, 5 *d*, 5 *e* och 5 *f* samt 12. Under *D*) hafva sammanräknats yrkesgrupperna 1 *a*, 1 *b* och 1 *c*, 2 *a*, 2 *b* och 2 *c*, 3 *a*, 3 *b*, 3 *c* och 3 *d*, 4 *a*, 4 *b* och 4 *c*, 9, 19, 24 och 25. Af de återstående yrkesgrupperna hafva bildats två mellangrupper. Den första, som har fått omfatta yrkesgrupperna 8, 10 *a* och 10 *b*, 13 *a* och 13 *b* samt 14 *a* och 14 *b*, har utproportionerats på hufvudgrupperna *B*) och *C*). Den andra mellangruppen, som har fått omfatta de ännu återstående yrkesgrupperna 11, 26 *a* och 26 *b*, 27 *a* och 27 *b*, 28, 29, 30, 31 och 32, har, sedan den förra utproportioneringen verkställdt, utproportionerats på alla de fyra grupperna *A*), *B*), *C*) och *D*). De fyra hufvudsummor, som sålunda erhållits, hafva representerat fördelningen på kategorierna *A*), *B*), *C*) och *D*) af hela folkmängden, sådan denna erhålles genom summering af yrkesräkningarna. Det visar sig vid jämförelse, att denna totalfolkmängd något afviker från den vid *folkräkningarna efter kön och ålder* erhållna folkmängden. Det har emellertid utgått ifrån det antagande, att denna senares procentiska fördelning på de ofvannämnda fyra hufvudgrupperna har varit densamma som den på ifrågavarande sätt erhållna.

Arkivmaterialet för de ifrågavarande folkräkningarna företer *vissa luckor*, i det att sammandragen för följande län saknas. År 1754: Stockholms, Upsala och Gäfleborgs län. År 1757: Stockholms, Upsala, Gäfleborgs och Västerbottens län. År 1766: Blekinge län. År 1769: Östergötlands, Blekinge och Kopparbergs län. År 1772: Stockholms stad samt Blekinge och Kopparbergs län. — Siffrorna för dessa län, såväl uti de här publicerade tabellerna som vid uträkningen af tabellerna i hufvudtexten hafva approximerats på följande sätt. För de felande länen år 1754 hafva siffrorna erhållits genom att siffrorna för år 1751 subtraherats från de respektive siffrorna för år 1760 samt $\frac{1}{3}$ af den så erhållna differensen adderats till siffrorna för år 1751. För Stockholms, Upsala och Gäfleborgs län år 1757 har $\frac{2}{3}$ af den nyssnämnda differensen adderats till siffrorna för år 1751. För Västerbottens län år 1757 har medeltalet tagits mellan siffrorna för år 1754 och för år 1760. För Blekinge län år 1766 har differensen tagits mellan siffrorna för åren 1763 och 1751 samt $\frac{1}{4}$ af denna differens adderats till siffrorna för år 1763. För Östergötlands län år 1769 har medeltalet tagits mellan siffrorna för åren 1766 och 1772. För Blekinge län år 1769 har differensen tagits mellan siffrorna för åren 1763 och 1751 samt $\frac{1}{2}$ af denna differens adderats till siffrorna för år 1763. För Kopparbergs län år 1769 har differensen tagits mellan siffrorna för åren 1766 och 1751 samt $\frac{1}{5}$ af denna differens adderats till siffrorna för år 1766. För Stockholms stad år 1772 har differensen tagits mellan siffrorna för åren 1769 och 1751, hvarefter $\frac{1}{6}$ af denna differens adderats till siffrorna för år 1769. För Blekinge län år 1772 har differensen tagits mellan siffrorna för åren 1763 och 1751, hvarefter $\frac{3}{4}$ af denna differens adderats till siffrorna för år 1763. För Kopparbergs län år 1772 har differensen tagits mellan siffrorna för åren 1766 och 1751, hvarefter $\frac{2}{5}$ af denna differens adderats till siffrorna för år 1766.

De sålunda *approximerade siffrorna* äro i de här publicerade tabellerna tryckta med finare stil.

2. Yrkesräkningarna åren 1775, 1780, 1785, 1790, 1795 och 1800. Till grund för yrkesräkningarna under perioden 1775—1800, af hvilka under perioden 1775—1790 sammandrag utarbetades *stiftsvis* i stället för såsom dessförrinnan och därefter länsvis, låg ett af kungl. maj:t den 1 mars 1773 fastställt formulär för folkmängdens uppteckning »efter stånd, villkor och andra lefnadsomständigheter».

Uti detta formulär, som gällde såväl för landsbygden som för städerna, uppdelades folkmängden i efterföljande yrkesgrupper, hvarvid inom hvarje yrkesgrupp ytterligare särskildes, dels mellan *mankön* och *kvinnkön* och dels mellan a) *gifte*, b) *änklingar* och *änkor*, c) *ogifta öfver 15 år* och d) *barn under 15 år*:

I.

1. Samtliga ridderskapet och adeln utan åtskillnad af greffiga, friherrliga och adliga värdigheten.
2. Ridderskapet och adeln som drifver bergsbruk, handel, fabriker eller i allmänhet stadsmannanärningar.
3. Ridderskapet och adeln, som idkar landtbruk eller i allmänhet landtmannanärningar.

II.

1. Prästerskapet i städerna.
2. Prästerskapet på landet.
3. Konsistoriernas ledamöter samt ämbetsmän vid skolorna.

III.

1. Borgerskapet som handlar i gross.
2. Minuthandlande borgerskapet.
3. Borgerskapets öfriga handlande ledamöter.
4. Fabriksidkare i allmänhet.
5. Afsigkomna ledamöter af borgerskapet.
6. Skrå-, ämbets- och handtverksmän.
7. Gesäller i städerna.
8. Lärögossar i städerna.
9. Ämbetsmän och ståndspersoner, som idka borgarenäring.
10. Privilegerade handtverkare i städerna.
11. Föregående handlandes, fabrikörens och ståndspersoners kontors-, bod-, fabriks-, och i allmänhet all deras handelsbetjäning.
12. Spinneriidkare och därvid arbetande på landsbygden.
13. Skeppare och sjömän i städerna.
14. Försvars- och fördelskarlar i städerna.
15. Friskt och arbetsfört inhysesfolk, eller fria arbetare i städerna.
16. Samtliga yngre och äldre tjänstefolket och legohjonon i städerna.

IV.

1. Bönder utan åtskillnad af hemmanens natur, och ehvad de bruka egen eller andras jord.
2. Bönder som jämte landtbruk idka andra näringar, såsom fiske, handtverk, stenhuggeri etc.
3. Ståndspersoner på landsbygden utom adeln och klereciat, som idka landtbruk.
4. Nybyggare, ehuru stor eller liten jord de bebo.
5. Torpare, af hvad beskaffenhet torpen vara må.
6. Arbetsföra backstugu-, inhyses-folk och gatuhusmän etc. eller fria arbetare å landsbygden, som hafva eget bo.
7. Tjänstehjonon hos menige allmogen, hos torpare och inhysesfolk, samt hos ståndspersoner af alla på landet boende stånd.
8. Gammalt husbondfolk på landsbygden, som på ålderdomen sitter hos sina barn eller andra.

A.

- a. Kronans i tjänst varande högre och lägre civila ämbetsmän i städerna utom klereciat.
- b. Dito militära ämbetsmän i städerna.
- c. Magistratspersoner och städernas hederligare betjäning, såsom sekreterare, notarier, kamrerare, kämnärer, assistenter etc.
- d. Konstnärer, som icke äro borgare.
- e. Studenter, djäknar och skolgossar i städerna och på landet.
- f. Rätters, staters och öfriga publika verkens i städerna och på landet ringare betjante, såsom vaktmästare, pedeller, klockare, kammardrängar etc.
- ff. Underofficerare, volontärer, dragoner, soldater, båtsmän och militära reservkarlar i städerna.
- g. Kronans i tjänst varande högre och lägre civila ämbetsmän på landsbygden, utom klereciat.
- h. Militära ämbetsmän på landsbygden.
- i. Bruksidkare, ehvad slags bergsbruk de drifva.
- k. Hos privata personer i tjänst varande hederligare betjante i städerna och på landet, såsom direktörer, kamrerare, inspektorer, gårdsfogdar, bokhållare etc.
- l. Ringare betjante vid bergslagerna, bruks- samt gruffolk, eller alla ringare personer som vid bergverken hafva att syssla.
- m. Jägare, skyttar, skogvaktare; kronans och privates.
- n. Hushållerskor, hus- och kammarjungfrur, hofmästare, kammartjänare, lakejer, kuskar, löpare etc. i städerna och på landet.
- o. Handtverkare och gärningsmän på landet, utan åtskillnad.
- p. Fiskare och skärkarlar.
- q. Salpetersjudare, pärlfiskare, dykeribetjante, lotsar, färgkarlar, sågare, mjölnare, kolare och trädgårdsmästare etc. på landsbygden.
- r. Underofficerare, volontärer, ryttare, dragoner, soldater, båtsmän, vargärningsmän och militära reservkarlar på landsbygden.

B.

- a. Lytta och bräckliga, af alla stånd i städer och på landet, såsom galna, blinda, döfva, dumba, som till arbete äro oskickliga eller af ålder vanföra.
- b. Lytta och bräckliga, i städer och på landet, samt galna personer, som kunna göra något arbete.
- c. Lytta och bräckliga samt fattiga och nödlidande i städer och på landet, som äro intagna i hospitaler och fattighus.
- d. Rasp- och spinnhusfolk, samt fångar på slott och fästningar.

Tilläggas bör, att i 1790 års yrkesräkning några siffror jämväl finnas tillägda öfver lapparnas antal.

Uppgifter om antalet af kvinnliga hufvudpersoner finnas sålunda allt fortfarande icke. Antalet af gifta män + änklingar torde emellertid närmast motsvara antalet af hufvudpersoner, ehuru i allmänhet något understigande detta.

För de ifrågavarande yrkesräkningarna karakteristiskt var vidare det förhållande, att personer med två eller flera olika yrken eller titlar, d. v. s. tillhörande två eller flera här ofvan angifna yrkesgrupper, upptogos inom enhvar af dessa grupper. *Samma person kunde sålunda vara två eller flera gånger räknad.* Denna anordning af yrkesräkningarna föranleddes gifvetvis af en önskan att i möjligast fullständiga män få siffrorna inom de olika yrkesgrupperna att utvisa antalet af yrkesutövare inom dessa grupper. Emellertid blef däraf en följd, att generalsammandrag af samtliga yrkesgrupper måste för dessa 1775—1800 årens yrkesräkningar blifva i viss mån oegentliga (se nedan).

Till den i *jordbruk med vinäringar sysselsatta folkmängden* hafva förts efterföljande grupper, nämligen: I: 3. Ridderskapet och adeln som idkar landtbruk; IV: 3. Ståndspersoner på landsbygden utom adeln och klereciet, som idka landtbruk; samtliga de öfriga under IV upptagna yrkesgrupperna samt slutligen gruppen A: *p.* Fiskare och skärkarlar. De två förstnämnda grupperna hafva i de här publicerade tabellerna sammanslagits till en grupp.

Vid summeringen af dessa yrkeskolumner har gruppen IV: 2, »bönder, som jämte landtbruk idka andra näringar» uteslutits, då dessa bönder i enlighet med yrkesräkningarnas plan böra vara inräknade i gruppen IV: 1. I öfrigt göres vid betraktande af grupperna inom denna kategori af rikets befolkning sannolikt, att dubbelräkningar hafva varit mindre vanliga, så att genom summering en tämligen god kännedom om den i jordbruket sysselsatta folkmängden torde erhållas.

Vid utarbetandet af de i hufvudtexten förekommande tabellerna öfver folkmängdens fördelning på de *fyra hufvudgrupperna af yrken* har gåtts tillväga på följande sätt. Under hufvudgruppen A) (se sid. 306) hafva förts yrkesgruppen I: 3, yrkesgrupperna IV: 1, 3, 4, 5, 6, 7 och 8 samt A: *p.* äfvensom lappar, där sådana funnits. Under hufvudgruppen B) hafva förts yrkesgrupperna III: 4, 6, 7, 8, 10 och 12 samt A: *d, i, l, o* och *q.* Under hufvudgruppen C) hafva förts yrkesgrupperna III: 1, 2, 3 och 13. Under hufvudgruppen D) hafva förts yrkesgrupperna II: 1, 2 och 3 samt A: *a, b, c, f, ff, g, h* och *r.* Af de återstående yrkesgrupperna hafva bildats två grupper. Den första, som har fått omfatta yrkeskolumnerna I: 2 samt III: 5, 9, 11, 14, 15 och 16, har fördelats proportionellt på hufvudgrupperna B) och C). Den andra, som har fått omfatta yrkeskolumnerna A: *e, k, m* och *n* samt B: *a, b, c* och *d,* har fördelats proportionellt på alla fyra grupperna A), B), C) och D), sedan den föregående utproportioneringen på B) och C) dessförinnan verkställdes. — De fyra hufvudsummer, som sålunda erhållits, hafva ansetts representera fördelningen af den totala folkmängden på de nu nämnda fyra hufvudgrupperna, sådan denna totala folkmängd erhålles genom yrkesräkningarna. På grund af de ofvannämnda dubbelräkningarna i dessa yrkesräkningar blir emellertid denna totala folkmängd icke obetydligt större än den vid *folkräkningarna efter kön och ålder* erhållna. Några andra hänsyn härtill hafva dock icke vid de ifrågavarande hufvudsummeringarna kunnat tagas, än att vid sammanräkningen utesluta grupperna I: 1 samt 4: 2. Det har emellertid antagits, att den verkliga folkmängdens procentiska fördelning uti de fyra hufvudkategorierna har öfverensstämt med den på ofvannämnda sätt erhållna.

Slutligen bör anmärkas, att *arkivmaterialet är defekt* i så måtto, att sammandrag år 1775 saknas för Stockholms stad och Göteborgs stift. I de här publicerade tabellerna hafva ifrågavarande siffror erhållits genom approximation, i det att de motsvarande siffrorna för år 1780 minskats med de procenter, som hela folkköningen under perioden 1775—1780 inom staden, resp. stiftet, utgjorde af folkmängden år 1780 inom dessa resp. områden. Dessa *approximerade siffror* äro i de här publicerade tabellerna tryckta med finare stil.

3. **Yrkesräkningarna åren 1805 och 1810.** Till grund för folkräkningarna åren 1805 och 1810 lågo två af kungl. maj:t den 11 maj 1802 fastställda formulär för »folk-

mängdens antecknande på landsbygden» samt »folkmängdens antecknande i städerna». Dessa formulärs fjärde artiklar om folkmängdens antecknande »efter stånd och villkor» bestämde grunderna för yrkesräkningarnas utförande.

Enligt dessa artiklar indelades folkmängden i *städerna*, resp. *på landsbygden* uti vissa hufvudgrupper, och inom dessa hufvudgrupper särskildes ytterligare mellan ett större eller mindre antal speciellare yrkesgrupper. Det synes i detta sammanhang icke nödigt att anföra samtliga dessa senare, utan meddelas endast följande öfversikt af de allmänna hufvudkategorierna. Folkmängden indelades sålunda på efterföljande sätt:

Städerna:

- A) Mankönet:
- § a. Ecklesiastikstaten (5 underlydande grupper).
- § b. Civilstaten (9 d:o).
- § c. Militärstaten (8 d:o).
- § d. Handelsklassen (10 d:o).
- § e. Sjöfolk (4 d:o).
- § f. Ur tjänst gängne m. fl. (11 d:o).
- § g. Privat betjäning (9 d:o).
- § h. Bruks- och fabriksidkareklassen (43 d:o).
- § k. Handverkareklassen (115 d:o).
- B) Kvinnkönet och barn:
- § l. (a) Männens hustrur och barn i enhvar af §§ a—k (9 d:o).
- (b) Hustrur som sköta särskildt eller annat näringsfång än männen (1 d:o).
- (c) Hustrur som lefva ensamma (1 d:o).
- (d) Hustrur i § n (1 d:o).
- (e) Änkor, upptagna i §§ d, h, k, som fortsätta männens näringsfång (1 d:o).
- (f) Änkor som lefva af egna medel (1 d:o).
- (g) Änkor som lefva af arbete (1 d:o).
- (h) Änkor i andras tjänst (1 d:o).
- (i) Änkor i § n (1 d:o).
- (j) Fosterbarn på barnhus och hos andra (1 d:o).
- § m. Vissa kategorier af ogifta kvinnor (11 d:o).
- § n. Vissa kategorier af fattiga och fångar (5 d:o).
- § o. Summan af mankönet i enhvar af §§ a—l samt § n (10 d:o).
Summan af kvinnkönet i §§ l, m och n (3 d:o).

Landsbygden:

- A) Mankönet:
- § a. Ecklesiastikstaten (5 underlydande grupper).
- § b. Civilstaten (8 d:o).
- § c. Militärstaten (5 d:o).
- § d. Sjöfolk (4 d:o).
- § e. Ur tjänst gängne m. fl. (11 d:o).
- § f. Allmogeklassen (10 d:o).
- § g. Handverkareklassen (16 d:o).
- § h. Privat betjäning (11 d:o).
- § k. Bruks- och fabriksidkareklassen (53 d:o).
- B) Kvinnkönet och barn:
- § l. (a) Männens hustrur och barn i enhvar af §§ a—k samt n och o (10 d:o).
- (b) Hustrur som sköta särskild näring ifrån mannens (1 d:o).
- (c) Hustrur som lefva ensamma (1 d:o).
- (d) Bondeänkor, upptagna i § f, som ännu hafva hushåll och gårds-skötsel (1 d:o).
- (e) Dito änkor, i §§ e, g, k, som fortsätta sina aflidna mäns handtering (1 d:o).
- (f) Änkor efter ståndspersoner, i §§ a, b, c, d, g, k, som sköta landtbruk (1 d:o).
- (g) Änkor som lefva af egna medel (1 d:o).
- (h) Änkor som lefva af sitt arbete (1 d:o).
- (i) Änkor som lefva hos sina barn (1 d:o).
- (j) Änkor i andras tjänst (1 d:o).
- (k) Änkor i §§ n och o (1 d:o).
- (l) Fosterbarn på barnhus eller hos andra (1 d:o).
- § m. Vissa kategorier af ogifta kvinnor (9 d:o).
- § n. Vissa kategorier af fattiga och fångar (5 d:o).
- § o. Lappar (3 d:o).
- § p. Summan af mankönet i enhvar af §§ a—l samt n och o (12 d:o).
Summan af kvinnkönet i §§ l och m (1 d:o).

Uti samtliga grupper under § l upptogs jämte de vuxna kvinnorna, särskilda från dessa, *omyndiga barn* af mankön och dito af kvinnkön. Uti § n af städernas samt §§

n och o af landsbygdens folkmängd upptogs personer af mankön och af kvinnkön, särskilda från hvarandra.

Under hufvudafdelningen A) upptogs alla män öfver 21 år samt sådana ynglingar under 21 år, hvilka voro fästade vid något verk, kår eller profession; äfven om de hade sin föda hos föräldrarna. Men härfrutom upptogs under yrkesparagraferna i A) äfven sådana »änkor, som fortsätta sina afidna mäns näringar» samt »hustrur, som sköta annat näringsfång än männen». Man hade alltså allt fortfarande icke jämte de manliga hufvudpersonerna upplagt en kolumn för kvinnliga hufvudpersoner; men å andra sidan ville man fasthålla principen om folkmängdens indelande i »närande» och »tärande» personer och valde därför utvägen att utan vidare sammanslå sådana hustrur och änkor, som drefvo näringar, med de manliga hufvudpersonerna inom motsvarande yrkesgrupper. Dock fullföljde man icke konsekvent denna princip, då man icke i respektive kolumner under A) införde vissa hustrur och änkor som »lefde ensamma», »lefde af sitt arbete» och voro »i andras tjänst», äfvensom vissa ogifta fruntimmer, som »bodde för sig själfva och lefde af arbete» eller tillhörde den privata betjäningen. Dessa själfförsörjande kvinnor, hvilka åtminstone i talrika fall torde hafva konnat specificeras i afseende å sina yrken, synas med samma skäl som de ofvannämnda hustrurna och änkorna hafva bort inräknas bland de manliga hufvudpersonerna.

För att undvika dubbelräkningar i slutsummorna stadgades emellertid vidare, att i slutparagraferna (§ o af städernas och § p af landsbygdens folkmängd) de bland de manliga hufvudpersonerna inräknade hustrurna och änkorna äno skulle frändragas. Totalsummorna i §§ o resp. p, för mankön, resp. kvinnkön, borde således öfverensstämma med folkmängden, sådan denna efter andra indelningsgrunder hopräknades.

Uti de länssammandrag af yrkesräkningarna, som uppgjordes åren 1805 och 1810, sammanslogs folkmängden på landsbygden inom hvarje hufvudparagraf med folkmängden i städerna inom samma hufvudparagraf. Med undantag för städernas § d, som saknades för landsbygden, samt landsbygdens § f, som saknades i städerna, kan alltså för dessa år *ingen skillnad göras mellan folkmängden på landsbygden och folkmängden i städerna* inom de olika yrkesgrupperna.

Till i jordbruket sysselsatta personer böra nu i dessa yrkesräkningar först och främst föras: 1) § f af landsbygdens folkmängd, 2) männens hustrur och barn i denna § f, 3) bondänkor, upptagna i § f, som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel, 4) änkor efter ståndspersoner i landsbygdens §§ a, b, c, d, g, k, som sköta landtbruk, 5) änkor på landsbygden, som lefva hos sina barn, 6) lappar samt kvinnor af lappallmogen. Då emellertid uti länssammandragen med »männens hustrur och barn» i landsbygdens § f jämväl hustrur och barn till den i städernas § f och landsbygdens § e upptagna gruppen »ur tjänst gängne m. fl.» sammanräknades, och denna grupp »ur tjänst gängne m. fl.» bl. a. omfattade »possessionater utan titel och tjänst», »arrendatorer» och »landtmän, som icke kunna hänföras till annan titel», så föreligga skäl för att räkna äfven denna sistnämnda grupp till den i jordbruket sysselsatta folkmängden. Gifvetvis uppstå härigenom mindre oegentligheter, då i nämnda grupp äfven i städerna bosatta, ur tjänst gängne personer m. fl. andra stadsbor, äfvensom på landsbygden bosatta, men icke i jordbruket sysselsatta personer, såsom pensionärer etc. voro inräknade. Sannolikt torde emellertid dessa personer hafva utgjort ett mindretal i förhållande till possessionaterna, arrendatorerna och »landtmännen»; detta förhållande bestyrkes ju af att deras hustrur och barn hopräknades med bondeståndets.

I afseende å gruppen § l (c) af landsbygdens folkmängd, nämligen »*bondeänkor, som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel*», må anmärkas, att dessa änkor visserligen enligt formuläret för yrkesräkningarna skulle »upptagas i § f», d. v. s. jämväl upptagas bland männen af allmogeklassen och sålunda dubbelantecknas. Emellertid synes det af en närmare undersökning framgå, att en sådan dubbelanteckning, åtminstone icke uti länssammandragen, gjordes; i dessa synas nämligen änkorna ifråga (med deras barn) endast vara upptagna under § l. Vi anse oss fördenskull böra, oakadt formulärets ordalydelse fordrar motsatsen, uti härvarande hopsummering af jordbruksbefolkningen medräkna dessa änkor och deras barn i slutsummorna. — Inräknandet af »*änkor, som lefva hos sina barn*» bland i jordbruket sysselsatta personer motiveras däraf, att de mot dessa änkor svarande manliga personerna äro däribland medtagna, och jämväl däraf, att dessa änkor i regel torde hafva suttit på undantag och således i någon mån hafva varit sysselsatta i jordbruket. — Slutligen kan ingenting åtgöras mot den oegentligheten, att »*änkor efter ståndspersoner, som sköta landtbruk*» ingingo såsom en särskild kolumn uti den i jordbruket sysselsatta folkmängden, men icke motsvarande ståndspersonerna själfva. Någon utväg att beräkna dessa sistnämndas antal förefinnes nämligen icke.

Till den i jordbruket sysselsatta folkmängden måste ytterligare räknas tvenne under § m upptagna kategorier af ogifta kvinnor, nämligen »*pigor*» och »*tjänsteflickor*». Bland dessa var nämligen inräknadt det betydande antalet af den emot bondrängarna sva-

rande kvinnliga delen af den lagstadda tjänsteklassen, hvilken ju på landsbygden i regel deltog i gårdsbruket. Det föreligger inga skäl för att härvid utesluta »tjänsteflickorna»; i de här publicerade tabellerna äro fastmera »pigorna» och »tjänsteflickorna» sammanslagna till en kolumn. Emellertid uppstår vid dessa gruppers medtagande uti ifrågasvarande sammanhang den oegentligheten, att tjänsteflickor och pigor äfven i städerna komma att i våra tabeller upptagas såsom tillhörande den jordbruksiddande befolkningen. Att detta antal icke var obetydligt, framgår af siffrorna för Stockholms stad åren 1805 och 1810. Denna oegentlighet är emellertid oundviklig, eftersom siffrorna för land och stad äro sammanslagna, och den är mindre än det fel som skulle uppstå, om pigklassen helt och hållet uteslötes.

Under rubriken den *i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden* hafva af dessa skäl i de här publicerade tabellerna inräknats efterföljande yrkesgrupper, nämligen: 1:o Änkor efter ståndspersoner, som sköta landbruk, med deras barn; 2:o Ur tjänst gångna m. fl. personer (bl. a. possessionater, arrendatorer, »landtmän»); 3:o Bondeklassen, omfattande a) bönder på egna hemman, b) bönder på andras hemman, c) torpare, d) nybyggare sedan sista kvinkvinnium, e) arbetslösa backstuguboar, f) arbetslösa inhysesmän, g) skärbönder och fiskare, h) äldre och bräcklige bönder och torpare, som upphört med landtbruket, i) bonddrängar, j) gossar, k) lappar och vallhjon; 4:o Hustrur, änkor och barn till här ofvan under 2:o) och 3:o) omförmälda yrkesgrupper; 5:o Bondeänkor, som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel, med deras barn; 6:o Änkor på landet, som lefva hos sina barn, med deras barn; 7:o Kvinnor af lappallmogen; 8:o Pigor och tjänsteflickor.

Vid utarbetandet af de i hufvudtexten innehållna tabellerna öfver folkmängdens fördelning på de *fyra hufvudgrupperna af yrken* har gått till väga på efterföljande sätt. Under hufvudgruppen A) hafva förts de paragrafer, som här ofvanför äro nämnda. Under hufvudgruppen B) hafva förts §§ h och k af städernas samt §§ g och k af landsbygdens folkmängd samt hustrur och barn till männen i dessa paragrafer. Under hufvudgruppen C) hafva förts §§ d och e af städernas samt § d af landsbygdens folkmängd samt hustrur och barn till männen i dessa paragrafer. Under hufvudgruppen D) hafva förts §§ a, b, c af städernas och af landsbygdens folkmängd, samt hustrur och barn till männen i dessa kategorier. Af de återstående paragraferna hafva följande sammanslagits i en särskild grupp, nämligen 1) § g af städernas samt § h af landsbygdens folkmängd, 2) hustrur och barn till männen i dessa båda paragrafer, 3) hustrur, i städerna och på landet, som lefva ensamma, med deras barn, 4) änkor, i städerna och på landet, som lefva af egna medel, med deras barn, 5) änkor, i städerna och på landet, som lefva af sitt arbete, med deras barn, 6) änkor, i städerna och på landet, i andras tjänst, med deras barn, 7) § m af städernas och af landsbygdens folkmängd, med undantag af kolumnerna pigor och tjänsteflickor, 8) § n af städernas och af landsbygdens folkmängd, 9) hustrur och änkor i § n af städernas och af landsbygdens folkmängd, 10) fosterbarn på barnhus och hos andra, i städerna och på landet. Denna grupp har utportionerats proportionellt på de fyra hufvudgrupperna A), B), C) och D). Med hänvisning till hvad ofvan nämnts rörande i dessa yrkesräkningar förekommande dubbelräkningar hafva de sålunda erhållna summorna ansetts representera folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna ifråga.

4. **Yrkesräkningarna åren 1815 och 1820.** Till grund för yrkesräkningarna åren 1815 och 1820 lågo af kungl. maj:t den 31 juli 1811 fastställda formulär, hvilka i allt väsentligt öfverensstämde med formulären för åren 1805 och 1810. Under de olika paragraferna voro endast här och hvar nya underlydande yrkesrubriker tillagda; och genom kungl. tabellkommissionens cirkulär den 31 oktober 1810 hade en del förklaringar och förtydliganden afgifvits rörande olika punkter i formuläret. Hvad ofvan är anfördt om tillvägagångssättet vid utarbetandet af de här publicerade tabellerna öfver den *i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden*, samt vid utarbetandet af tabellerna i hufvudtexten, äger i det hela tillämplighet äfven på dessa folkräkningar 1815 och 1820.

Emellertid bör anmärkas, att uti länssammandragen af 1815 och 1820 årens yrkesräkningar siffrorna för städerna och för landsbygden äro särskildt angifna, så att, i olikhet mot hvad åren 1805 och 1810 var fallet, *skillnad kan göras mellan städer och landsbygd* inom alla yrkesparagrafer.

På de här publicerade tabellerna har detta haft inflytande i efterföljande afseenden. Gruppen »ur tjänst gångne m. fl.», hvilken af ofvan angifna skäl åren 1805 och 1810 måste i sin helhet inräknas till den i jordbruket sysselsatta folkmängden, har nu endast behöft medtagas, i den mån den haft afseende å landsbygden. Hustrur och barn inom denna yrkesgrupp äro dessutom dessa år icke sammanslagna med bondeståndets, hvilket äfven är till fördel för härvarande statistik. Af än större betydelse är emel-

lertid det förhållande, att *pigor och tjänstflickor*, hvilka åren 1805 och 1810 måste räknas till jordbruket, vare sig de tjänade i städerna eller på landet, nu endast behöfva medtagas i den mån de tillhörde landsbygdens befolkning. Därigenom förminskas den betydande oegentlighet, som på denna punkt vidlåder de härvarande utdragen af 1805 och 1810 årens yrkesräkningar. (Se ofvan.)

Vid uträknandet af de i hufvudtexten innehållna tabellerna har det förhållande, att skillnad kunnat göras mellan land och stad, varit till fördel i så måtto att kalkylerna ifråga hafva kunnat utföras under fasthållande af skillnaden mellan den i städerna och den på landsbygden boende folkmängden.

5. **Yrkesräkningarna åren 1825, 1830 och 1835.** Till grund för yrkesräkningarna åren 1825—35 lågo de fjärde artiklarna uti två af kungl. maj:t den 19 jan. 1825 fastställda formulär för folkmängdens antecknande efter stånd och villkor, i städerna, resp. på landsbygden.

I afseende å sin allmänna uppställning öfverensstämde dessa formulär med dem som voro gällande 1805—1820. Då emellertid en del förändringar vidtogos, synes det lämpligast att här lämna en öfersikt af formulärens ifråga. De voro på följande sätt uppställda:

Städerna:

A) Mankönet:

- § a. Ecklesiastikstaten (12 underlydande yrkesgrupper).
- § b. Civilstaten (12 dito).
- § c. Militärstaten (15 dito).
- § d. Handelsklassen (24 dito).
- § e. Sjöfolk (7 dito).
- § f. Ur tjänst gängne m. fl. (13 dito).
- § g. Bruks- och fabriksidkareklassen (56 dito).
- § h. Handverkareklassen (132 dito).
- § i. Privat tjänstefolk (10 dito).
- § k. Bosatta utlänningar (19 dito).
- § l. Fattigklassen (4 dito).
- § m. Fångar (3 dito).

B) Kvinnkönet och barn:

- § n. (a) Männens hustrur och barn i enhvar af §§ a—m (15 dito).
- (b) Hustrur som sköta särskildt och annat näringsfång än deras män (1 dito).
- (c) Hustrur som lefva ensamma (1 dito).
- (d) Änkor som fortsätta sina mäns näringsfång i §§ d, g, h (3 dito).
- (e) Änkor som lefva af egna medel (1 dito).
- (f) Änkor som lefva af arbete (1 dito).
- (g) Änkor i andras tjänst (1 dito).
- (h) Änkor i §§ k, l, m (3 dito).
- (i) Fosterbarn på barnhus eller hos andra (1 dito).

Landsbygden:

A) Mankönet:

- § a. Ecklesiastikstaten (11 underlydande yrkesgrupper).
- § b. Civilstaten (12 dito).
- § c. Militärstaten (13 dito).
- § d. Sjöfolk (6 dito).
- § e. Ur tjänst gängne m. fl. (14 dito).
- § f. Allmogeklassen (13 dito).
- § g. Gästgifvare m. fl. (4 dito).
- § h. Bruks- och fabriksidkareklassen (66 dito).
- § i. Handverkareklassen (25 dito).
- § k. Privat tjänstefolk (16 dito).
- § l. Fattigklassen (4 dito).
- § m. Lappar (3 dito).
- § n. Fångar (3 dito).

B) Kvinnkönet och barn:

- § o. (a) Männens hustrur och barn i enhvar af §§ a—n (17 dito).
- (b) Hustrur som sköta särskildt och annat näringsfång än deras män (1 dito).
- (c) Hustrur som lefva ensamma (1 dito).
- (d) Änkor efter ståndspersoner i §§ a, b, c, d, g och k, som sköta landbruk (1 dito).
- (e) Änkor efter bergsmän och bönder, som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel (1 dito).
- (f) Änkor som fortsätta männens näringsfång och handtering i §§ e, g, h, i (4 dito).
- (g) Änkor som lefva af egna medel (4 dito).
- (h) Änkor som lefva af sitt arbete (1 dito).
- (i) Änkor i andras tjänst (1 dito).
- (j) Änkor i §§ l, m, n (3 dito).
- (k) Änkor af utländsk nation.
- (l) Fosterbarn på barnhus eller hos andra.

§ o. Vissa kategorier af ogifta kvinnor
(16 dito).

C) Hela folkmängden:

§ p. Summan af mankötet i enhvar af
§§ a—m (12 dito).
Dito af kvinnkötet, med barnen, i §§
n och o (2 dito).

§ p. Vissa kategorier af ogifta kvinnor
(19 dito).

C) Hela folkmängden:

§ r. Summan af mankötet i enhvar af
§§ a—n 13 dito).
Dito af kvinnkötet och barnen i §§
o och p (2 dito).

Det befinnes här af vid jämförelse med formulären för 1805—20 årens yrkesräkningar, att i formuläret för *städerna* ändringar vidtogos uti benämningen på paragraferna, föranledda af tillfogandet af en paragraf, som nu fick benämningen § k, och som omfattade »bosatta utländingar», specificerade i afseende å olika yrken. I formuläret för *landsbygden* vidtogos äfven ändringar i benämningen på paragraferna, föranledda af tillfogandet af en paragraf, som nu fick benämningen § g, och som omfattade »gästgifvare med och utan jordbruk m. fl.» Uti § n af städernas och § o af landsbygdens folkmängd ändrades gifvetvis grupperna af hustrur och barn i öfverensstämmelse med ofvannämnda ändringar; detsamma skedde i § o af städernas och § p af landsbygdens folkmängd. En del noggrannare specifikaationer verkställdes vidare inom grupperna (a) och (d) af § n af städernas folkmängd, samt grupperna (a) och (f) af § o af landsbygdens folkmängd.

De nu vidtagna förändringarna, hvilka hafva inflytande på de här publicerade utdragen ur yrkesräkningarna, voro följande:

1:o) Till den i *jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden* får nu ytterligare räknas den nya § g af landsbygdens folkmängd, omfattande »gästgifvare med jordbruk»; dito utan jordbruk; traktörer och värdsushvårdar; krögare». Då nämligen i denna grupp ingå personer, lefvande åtminstone delvis af jordbruk, torde hela gruppen enligt den här följda principen böra föras till jordbruket.

2:o) Inom den nya § f af landsbygdens folkmängd, omfattande allmogeklassen, tillfogades nu två särskilda rubriker, dels för *bergsmän*, dels för *bergsskatttorpare*, och uppdelades den gamla rubriken torpare i två särskilda rubriker, nämligen dels *jordtorpare*, dels *stättorpare*.

4:o) Den förut existerande gruppen »*änkor, som lefva hos sina barn*», hvilken för landsbygdens vidkommande af ofvan (sid. 311) angifna skäl förts till jordbruket, försvinner nu såsom särskild grupp.

4:o) *Lappallmogens barn* kunna nu specificeras särskildt.

5:o) En ny grupp, omfattande »*ogifta kvinnor, skrifna för gårdsbruk*» specificeras inom § p af landsbygdens folkmängd, och medtages nu i våra tabeller.

6:o) *Pigklassen* kan noggrannare specificeras än förut, i det att nu inom § p af landsbygdens folkmängd särskiljes mellan »pigor öfver 15 år i ståndpersoners och andras tjänst», »bonddöttrar och pigor öfver 15 år i allmogens tjänst och hus», »flickor emellan 10 och 15 år i ståndpersoners och andras tjänst», samt »bondflickor emellan 10 och 15 år». Den andra och fjärde af dessa kategorier äro i sammandragen öfver yrkesräkningarna förda under allmogeklassen och bildade ju hufvudmassan af den i jordbruket sysselsatta lagstadda pigklassen. De första och tredje af kategorierna kunde väl ibland hafva haft sysselsättning i jordbruket, men torde dock oftare hafva varit sysselsatta i hushållen inomhus. Uti de här publicerade tabellerna äro därför endast de förstnämnda kategorierna medtagna.

Den betydelsefullaste förändring, som fr. o. m. 1825 vidtogos i yrkesräkningarnas utförande, var emellertid den, att *kvinnliga hufvudpersoner icke sammanräknades* med de manliga under hufvudgruppen A) (jfr sid. 311). »Hustrur, som sköta särskildt och annat näringsfång än männen» samt »änkor, som fortsätta sina mäns näringar», hvilka 1805—1820 hade inräknats bland männen under A), upptogos således fr. o. m. 1825 endast på sina resp. ställen under B).

Vid uträknandet af de i hufvudtexten innehållna tabellerna öfver *folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna*, A) Jordbruk med binäringar, B) Industri och bergsbruk, C) Handel och samfärdsel, D) Allmän tjänst m. m., har 1825—35 följts samma hufvudprincip som 1815 och 1820. Beräkningen af folkmängdens fördelning har sålunda skett särskildt för städerna och särskildt för landsbygden. Städernas, resp. landsbygdens folkmängd har hänförs till de fyra grupperna samt till en mellangrupp, som proportionellt utportionerats på de förra. Därvid hafva samma grunder följts som 1805—20; den nya gruppen »gästgifvare m. fl.» har förts till jordbruket och gruppen »bosatta utländingar» till den allmänna gruppen. Sedan sålunda den till enhvar af de fyra hufvudgrupperna hörande folkmängden erhållits dels för städerna, dels för lands-

bygden, hafva motsvarande grupper sammanslagits och fördelningen af rikets hela folk-
mängd beräknats.

6. **Yrkesräkningarna åren 1840, 1845 och 1850.** Till grund för yrkesräkningarna
åren 1840—50 lågo tredje artiklarna i två af kungl. maj:t den 26 juni 1840 fastställda
formulär för folkmängdens antecknande »efter stånd och villkor», i städerna, resp. på
landsbygden. Dessa formulär företedde väl i flera afseenden likhet med de för åren
1805—35 gällande formulären, men icke obetydliga förändringar blefvo dock vidtagna.
Formulären innehöllo följande hufvudafdelningar och hufvudparagrafer:

Städerna:

- A) Mankönet, tillika med hos sina
män vistande hustrur:
- § a. Ecklesiastikstaten (11 underlydande yrkesgrupper).
 - § b. Skolstaten (10 dito).
 - § c. Civilstaten (9 dito).
 - § d. Militärstaten (13 dito).
 - § e. Skeppare och sjöfolk (7 dito).
 - § f. Handelsklassen (24 dito).
 - § g. Ur tjänst gångna personer m. fl. (23 dito).
 - § h. Privat betjäning (8 dito).
 - § i. Bruks- och fabriksidkareklassen (55 dito).
 - § k. Handtverkareklassen (134 dito).
 - § l. Fångar (6 dito).
 - § m. Utlänningar (14 dito).
 - § n. Fattige (5 dito).
- B) Öfriga kvinnkönet och barn under
tio års ålder:
- § o. (a) Hustrur som sköta annat närings-
fång än deras män (1 dito).
 - (b) Hustrur som lefva ensamma (1
dito).
 - (c) Barn under tio års ålder, som
vistas hos sina föräldrar, inom
enhvar af §§ a—m (17 dito).
 - (d) Fosterbarn hos andra (1 dito).
 - (e) Änkor som äga landtbruk, men
äro skattskrifna i stad (1 dito).
 - (f) Änkor som lefva af egna medel
(1 dito).
 - (g) Änkor som fortsätta sina mäns
handtering i §§ f, i, k (3 dito).
 - (h) Änkor i privat tjänst (1 dito).
 - (i) Änkor som äro bod- eller arbets-
kvinnor i §§ f, i, k (3 dito)
 - (j) Änkor som i öfrigt lefva af ar-
bete (1 dito).
 - (k) Änkor i § l (1 dito).
 - (l) Änkor i § m (2 dito).

Landsbygden:

- A) Mankönet, tillika med hos sina
män vistande hustrur:
- § a. Ecklesiastikstaten (10 underlydande yrkesgrupper).
 - § b. Skolstaten (8 dito).
 - § c. Civilstaten (8 dito).
 - § d. Militärstaten (12 dito).
 - § e. Skeppare och sjöfolk (7 dito).
 - § f. Ur tjänst gångna personer m. fl. (21
dito).
 - § g. Handtverkareklassen (28 dito).
 - § h. Bruks- och fabriksidkareklassen (62
dito).
 - § i. Privat betjäning, som ej kan anses
höra till jordbruket (7 dito).
 - § k. Utlänningar (14 dito).
 - § l. Allmogeklassen m. fl. i jordbruket
sysselsatta personer, nämligen
vissa förut till grupperna »ur
tjänst gångna» och »privat betjä-
ning» räknade personer (29 dito).
 - § m. Lappar (3 dito).
 - § n. Fångar (3 dito).
 - § o. Fattige (4 dito).
- B) Öfriga kvinnkönet och barn under
tio års ålder:
- § p. (a) Hustrur som sköta annat närings-
fång än deras män (1 dito).
 - (b) Hustrur som lefva ensamma (1
dito).
 - (c) Barn under tio års ålder som
vistas hos sina föräldrar, inom
enhvar af §§ a—n (19 dito).
 - (d) Fosterbarn hos andra (1 dito).
 - (e) Änkor efter ståndspersoner, som
sköta landtbruk (1 dito).
 - (f) Änkor efter bergsmän och all-
moge, som ännu hafva gårdsbruk
(1 dito).
 - (g) Änkor som lefva af egna medel
(1 dito).
 - (h) Änkor som äro backstugu- och
inhysheshjon (1 dito).
 - (i) Änkor som fortsätta sina afidna
mäns handtering i §§ g och h
(2 dito).
 - (j) Arbetskvinor i § h (1 dito).
 - (k) Änkor som i öfrigt lefva af sitt
arbete (1 dito).
 - (l) Änkor i privat tjänst (1 dito).

	(m) Änkor i § k (1 dito).
	(n) Änkor i § m (1 dito).
	(o) Änkor i § n (1 dito).
§ p. Vissa kategorier af ogifta kvinnor (17 dito).	§ r. Vissa kategorier af ogifta kvinnor (17 dito).
C) Hela summan (15 dito).	C) Hela summan (16 dito).

Inom alla yrkesgrupper i afdelning A) upptogs, särskilda från hvarandra, dels *gifta män*, dels *änklingar och ogifta män*, dels de gifta männens *hustrur*. Denna uppdelning af de manliga näringsutöfvarna *efter civilstånd*, som skedde 1775—1800 men icke 1805—35, återupptogs sålunda nu. Vidare förekommo särskilda kolumner för »vid arbetet biträdande kvinnkön» inom bruks- och fabriksidkareklassen i städerna och på landsbygden samt inom handtverkareklassen i städerna. Dessa kvinnor räknades gifvetvis in i kvinnökön, då summorna af mankön, resp. kvinnkön hopräknades i afdelning C).

Hustrurna, hvilka under 1805—35 ärens yrkesräkningar upptagits under hufvudafdelningen B), och endast specificerats i afseende å de olika paragraferna under A), men ej i afseende å dessas underlydande grupper, upptogs fr. o. m. 1840 vid sidan af männen inom hvarje yrkesgrupp under afdelningen A). Ut i länssammandragen 1840—50 äro emellertid hustrurna tillhörande närliggande yrkesgrupper ibland sammanlagda med hvarandra. Detsamma är ibland fallet med *barnen* i städernas § o och landsbygdens § p. Om således en fullständig specifikation af familjemedlemmarna för hvarje yrkesgrupp under A) ännu icke kan erhållas, så är dock än större specifikation nu möjlig än hvad 1805—35 var fallet.

Liksom 1825—35 följdes allt fortfarande grundsatsen att inga dubbelräkningar af kvinnliga hufvudpersoner ägde rum.

De förändringar, hvilka fr. o. m. 1840 vidtogos och hvilka utöfva inflytande på de här publicerade tabellerna, voro följande:

1:o) Inom gruppen »*ur tjänst gångna*» m. fl. personer särskildes nu mellan personer, hvilka kunde anses hafva sin *utkomst af jordbruket*, och personer, med hvilka detta icke var fallet. Fr. o. m. 1840 försvinner således helt och hållet den olägenhet, som 1805—35 var oundviklig, nämligen att ifrågavarande grupp i dess helhet måste räknas till jordbruket. Gruppens klyfning skedde nu i afseende å *landsbygden* på sådant sätt, att uti länssammandragen efterföljande grupper upptogs vid sidan af allmogen i § l, nämligen »*possessionater som äro i verklig tjänst och icke förut upptagna, men som äga och sköta landtbruk*»; »*arrendatorer dito, utom dem, som höra till bondeståndet*»; »*bergsmän, som tillika äro jordbrukare*»; »*gästgifvare med jordbruk*» samt »*traktörer och krögare med jordbruk*». Äfven inom samma grupp inom *städerna* särskildes »*bergsmän, som ännu hafva jordbruk*» samt »*possessionater och arrendatorer på landet, skattskrifna i stad*», och upptogs vid sidan af allmogen i landsbygdens § l. Alla dessa sju grupper äro här sammanlagda med hvarandra och upptagna i våra tabeller bland den jordbruksidkande befolkningen. *Hustrur och barn* tillhörande dessa grupper kunna likaledes särskiljas, med undantag af barnen till de två sistnämnda, städerna tillhörande grupperna, hvilka barn äro sammanslagda med de öfriga barnen i städernas § g. Dessa sistnämnda barn komma således icke med i våra tabeller.

2:o) Inom allmogeklassen försvinner nu gruppen *bergsmän*, hvilken åren 1825—1835 var därunder inräknad, emedan bergsmännen, såsom ofvan anmärkts, i den mån de idkade jordbruk, inräknades i den under 1:o) nämnda gruppen. Vidare infördes under allmogeklassen grupperna *vanföra backstuguhjon* och *vanföra inhysesghjon*, hvilka förut torde hafva inräknats i fattigklassen.

3:o) *Hustrurna af allmogeklassen* kunna år 1840 specificeras i sex grupper, nämligen hustrur a) till bergsskattetorpäre, bönder på egna hemman, bönder på andras hemman, jordtorpare, statorpare, skärbönder och nybyggare, b) till gifta söner till bönder och torpare c) till arbetsföra backstuguhjon och arbetsföra inhysesghjon, d) till vanföra backstuguhjon och vanföra inhysesghjon, e) till äldre och bräckliga bönder och torpare, f) till lappar. Åren 1845 och 1850 äro länssammandragen så uppjorda, att hustrurna kunna specificeras i *samma grupper som männen* af allmogeklassen. Ut i de här publicerade tabellerna äro emellertid af utrymmesskäl hustrurna af *lappallmogen* sammanslagda med änkor och vuxna ogifta kvinnor af samma allmoge; ett särskiljande dem emellan sker i noterna.

4:o) *Änkorna af allmogeklassen* kunna specificeras i två grupper, nämligen a) änkor efter bergsmän och allmoge, som ännu hafva gårdsskötsel, b) änkor, som äro backstugu- och inhysesghjon.

5:o) *Barnen af allmogeklassen* under tio år kunna specificeras i sex grupper, nämligen a) barn till samtliga kategorierna inom allmogeklassen, utom backstugu- och

inhysesshjonen, b) barn till backstugu- och inhysesshjon, såväl arbetsföra som bräckliga, c) barn till änkor, som ännu hafva gårdsskötsel, d) barn till änkor, som äro backstugu- och inhysesshjon, e) barn till lappar, f) oäkta barn till bonddöttrar och pigor i allmogens tjänst.

6:o) Inom gruppen »ogifta kvinnor, skrifna för gårdsskötsel» kan nu motsvarande grupp af *oäkta barn* specificeras.

7:o) Inom landsbygdens grupp »*privat betjäning*», som förut icke kunnat medtagas i våra tabeller, särskildes fr. o. m. 1840 mellan *betjäning, sysselsatt i jordbruket*, och annan betjäning. Till den förra räknades följande i privat tjänst varande personer, nämligen inspektorer, gårdsfogdar och rättare, brännmästare, bränneridrängar, trädgårdsmästare, trädgårdsdrängar, skogvaktare, jägare, fiskare och gårdsdrängar öfver tio år. Denna grupp af män med *deras hustrur* kan nu upptagas bland den i jordbruket sysselsatta folkmängden. Deras *barn* åter äro i länsammandragen sammanslagna med barnen till possessionater, arrendatorer o. s. v. (jfr ofvan under 1:o) och blifva således visserligen i våra tabeller medtagna, men icke särskildt specificerade.

Dessa anmärkningar i förening med hvad ofvan är anfördt angående 1805—35 årens yrkesräkningar gifva förklaringen till uppställningen af de här publicerade utdragen af 1840—50 årens yrkesräkningar.

Vid uträknandet af de i hufvudtexten innehållna tabellerna öfver *folkmängdens fördelning på de fyra hufvudgrupperna* A) Jordbruk med binärningar B) Industri och bergsbruk, C) Handel och samfärd, D) Allmän tjänst m. m. har gåtts till väga på följande sätt. Beräkningen har liksom 1815—35 utförts särskildt för städerna och särskildt för landsbygden. Af *städernas folkmängd* hafva förts till A): bergsmän, possessionater och arrendatorer, skattskrifna i stad, med *deras hustrur*. Till B): städernas §§ i och k; f. d. näringsutöfvare inom dessa grupper (specificerade inom § g); biträden, kontorister och arbetare inom desamma; *hustrur* och barn till alla personer inom desamma; änkor, fortsättande sina mäns näringsfång inom dessa grupper, med *deras barn*; främmande religionsförvanter och utlänningar, sysselsatta inom dessa grupper (specificerade inom § m); änkor och ogifta kvinnor i tjänst vid fabriker, och *deras barn*. Till C): städernas §§ e och f, inkl. all manlig och kvinnlig handelsbetjäning; f. d. näringsutöfvare inom dito; *hustrur* och barn till dito; änkor, fortsättande sina mäns näringsfång inom dito, med *deras barn*; krögare, gästgifvare etc. utan jordbruk, med *hustrur* (specificerade inom § g); främmande religionsförvanter och utlänningar, sysselsatta inom dito. Till D): städernas §§ a, b, c och d; ur tjänst gångna af dito; *hustrur* och barn till dito; änkor till dito, med barn. Alla återstående personer af städernas folkmängd hafva förts till en allmän grupp, som utportionerats proportionellt på A), B), C), D). Af *landsbygdens folkmängd* hafva förts till A) alla de i de här publicerade tabellerna medtagna yrkesgrupperna äfvensom främmande religionsförvanter, sysselsatta vid jordbruket (hvilket fåtal af personer i de här publicerade tabellerna utslutits). Till B) hafva förts alla de här ofvan nämnda yrkesgrupper, hvilka i afseende å städerna förts under samma hufvudgrupp. I afseende å C) och D) gäller samma anmärkning. Till den allmänna gruppen hafva sedermera förts alla återstående på landsbygden bosatta personer, och denna allmänna grupp har utportionerats proportionellt på de fyra föregående. Städernas och landsbygdens till A) hörande befolkning har därefter sammanslagits; dito den till B), C) och D); hvarefter fördelningen af hela rikets folkmängd uti de ifrågakvarande fyra hufvudgrupperna erhållits.

7. **Yrkesräkningarna åren 1855 och 1860.** I afseende å utförandet och bearbetningen af 1855 och 1860 årens yrkesräkningar hänvisas till vederbörande officiella publikationer, nämligen *Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, A) Befolkningsstatistik*, för åren 1851—55 och 1856—60, 3:dje afdelningarna. De här publicerade tabellerna hafva erhållits genom hopsummering af emot hvarandra svarande, i de officiella publikationerna särskildt för landsbygden och särskildt för städerna angifna siffror. Emellertid bör i afseende å dessa yrkesräkningar anmärkas följande.

1:o) Vid bearbetningen och publicerandet af dessa yrkesräkningar har följts en princip, som hvarken förr eller senare kommit till användning, nämligen att *endast medtaga hufvudpersoner och biträden* (familjeförsörjare), men icke familjemedlemmar. Vid bearbetningen af de två ifrågakvarande yrkesräkningarna har afsikten således icke varit att klassificera den samfälda befolkningen i de olika yrken, hvaraf den genom eget eller familjeförsörjarnas arbete hämtar sin utkomst, utan endast att angifva *antalet af näringsutöfvare* inom olika yrken. Af detta skäl äro i de här publicerade tabellerna summorna öfver »den i jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden» tryckta med finare stil, såsom hafvande en annan betydelse än motsvarande summor 1751—1850 och 1870—1900.

2:o) Uti 1855 års yrkesräkning göres skillnad inom de olika yrkesgrupperna *melan husbönder och biträden*; dock äro biträdena inom flera närstående yrkesgrupper

sammanslagna med hvarandra (jfr nedan). Uti 1860 års yrkesräkning göres ingen sådan skillnad, utan *biträdena räknas såsom hufvudpersoner* inom vissa grupper.

3:o) Den fr. o. m. år 1840 återupptagna uppdelningen af de manliga yrkesutöfvarna i *gifte* samt *änklingar och ogifte* bibehölls allt fortfarande. Detta var vid bearbetningen af 1855 års yrkesräkning fallet såväl bland husbönderna som bland biträdena. Vid bearbetningen af 1860 års yrkesräkning uppdelades jämväl de kvinnliga hufvudpersonerna i *gifta* samt *änkor och ogifta*.

4:o) De i 1855 års yrkesräkning angifna hufvudpersonerna bland den jordbruksidkande befolkningen uppdelades i efterföljande grupper: a) Possessionater, som ej äro i statens tjänst; arrendatorer, som ej äro i tjänst, utom bondeståndet; gästgifvare och krögare, som idka jordbruk. Dessa fyra kategorier äro i de här publicerade tabellerna sammanslagna med hvarandra, hvilket göres så mycket mer motiveradt som biträdena inom de tre förstnämnda äro detta i den officiella publikationen. b) Kvinnor, för egen räkning idkande jordbruk. Inga biträden till dessa uppgifvas i den officiella publikationen. c) Allmogeklassen, omfattande bergsmän, som idka jordbruk, bergsskattetorpäre, bönder på egna hemman, bönder på andras hemman, jordtorpare, nybyggare, statorpare, skärbönder samt arbetsföra backstugu- och inhysheshjon. För de tre sistnämnda yrkesgrupperna äro biträdena särskildt angifna; biträdena åter inom de sex förstnämnda grupperna äro sammanslagna med hvarandra.

5:o) De i 1860 års yrkesräkning angifna hufvudpersonerna bland den jordbruksidkande befolkningen uppdelades i efterföljande grupper: a) jordägare, som antagligen bruka egen jord, b) arrendatorer och brukare af andras jord, c) nybyggare, d) jordtorpare, e) å landegendom anställda inspektorer, bokhållare o. d., f) öfriga biträden vid landtbruket, g) idkare af trädgårdsskötsel, h) skogs- och jägeritjänstemän samt öfriga forstmän, i) statens och enskildes skogs- och jägerbetjäning, k) sågare, timmerhuggare, kolare o. d., l) idkare af djurskötsel eller mejerirörelse utan förening med jordbruk, m) fiskare utan egentligt jordbruk. — Uppmärksamheten fästes därå, att jämväl i skogs- och sågverksrörelsen sysselsatta personer, nämligen de under h), i) och k) nämnda, här räknades till den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden (se nedan under 1870 års yrkesräkning).

8. Yrkesräkningarna åren 1870, 1880, 1890 och 1900. I afseende å utförandet och bearbetningen af 1870—1900 årens yrkesräkningar hänvisas till *Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, A) Befolkningsstatistik*, för åren 1870, 1880, 1890 och 1900, 3:de afdelningarna. Liksom för åren 1855 och 1860 hafva siffrorna i de här publicerade tabellerna erhållits genom hopsummering af emot hvarandra svarande, i de officiella publikationerna särskildt för landsbygden och särskildt för städerna angifna siffror. I afseende å ifrågakvarande yrkesräkningar bör i öfrigt i detta sammanhang följande icke lämnas oanmärkt.

1:o) Vid deras bearbetning har ånyo följts den princip, som följdes 1751—1850, men åsidosattes 1855 och 1860, nämligen att klassificera icke endast hufvudpersonerna, utan den *samfällda befolkningen*, i de yrken, af hvilka den hämtar sin utkomst genom eget eller familjeförärfarnas arbete.

2:o) En ny princip infördes nu för klassificeringen inom de olika yrkesgrupperna af själfständiga yrkesutöfvare, biträden och tärande familjemedlemmar. Folkmängden inom hvarje yrkesgrupp indelades nämligen år 1870 uti a) manliga hufvudpersoner, b) kvinnliga hufvudpersoner, c) manliga biträden, d) kvinnliga biträden, e) manliga tjänstehjon, f) kvinnliga tjänstehjon, g) öfriga manliga familjemedlemmar, h) öfriga kvinnliga familjemedlemmar. Denna indelning bibehölls uti 1880, 1890 och 1900 årens yrkesräkningar, dock med den skillnad, att en särskild kolumn upplades för »hustrur utan yrke», hvilka således nu särskildes från de »öfriga familjemedlemmarna» af kvinnön. Inom hvarje yrkesgrupp har således 1870—1900 skillnad gjorts såväl mellan *närande* och *tärande* personer som bland de förra mellan själfständiga yrkesutöfvare, dessas biträden och dessas tjänstehjon. Klassificering har därjämte skett *efter kön*, och åren 1880—1900 jämväl i så måtto *efter civilstånd*, att hustrur utan yrke särskildt angifvits. Däremot har den 1775—1800 samt 1840—60 följda princip icke återupptagits, att i mer eller mindre fullständig mån indela äfven hufvudpersonerna efter civilstånd. Icke heller har såsom 1775—1800 samt 1825—50 någon indelning efter ålder gjorts af de till hvarje yrkesgrupp hörande ogifta personerna i annan mån, än att uti 1890—1900 årens yrkesräkningar barn under 15 år blefvo uti *rikssammandragen* (ej länsammandragen) särskildt specificerade.

3:o) Uti de här publicerade tabellerna hafva bland den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden för hvarje af åren 1870, 1880, 1890 och 1900 förts de yrkesgrupper, hvilka i de officiella publikationerna för dessa är dit inräknats, hvarvid emellertid (jfr nedan under 5:o) uti särskildt tillägg två i dessa publikationer icke till jordbruksbefolkningen förda grupper medtagits. I följd af förstnämnda förhållande

hafva år 1870 grupperna »sågverksägare, -arbetare, timmerhuggare, kolare» samt »sågverksinspektorer, -bokhållare, skogsvaktare m. fl.» medtagits i våra tabeller, ehuru dessa i *sågverksrörelsen sysselsatta* personer fr. o. m. år 1880 förts under annan hufvudgrupp än den i jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden (jfr. ofvan om 1860 års yrkesräkning). Någon större olägenhet i afseende å slutsummorna af den jordbruksidkande befolkningen uppkommer icke häraf, då den i sågverksrörelsen sysselsatta befolkningen åren 1860—70 var relativt fåtalig.

4:o) Med hänvisning till nyssnämnda under 3:o) anförda omständighet uppdelades i öfrigt den i *jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden år 1870* uti efterföljande hufvudgrupper: a) jordägare, hemmansägare; b) arrendatorer, brukare; c) landtbruksinspektorer, -bokhållare, rättare; d) nybyggare; e) jordtorpare; f) innehafvare af läghensheter och backstugor; g) statorpare, stadträngar, daglönnare; h) mejerister, ladugårdsbiträden; i) trädgårdsmästare, trädgårdsdrängar; j) fiskare; k) lappar; l) vallackare m. fl. — Denna indelning af den jordbruksidkande befolkningen förblef *gällande äfven vid 1880 och 1890 årens yrkesräkningar*. Då emellertid sistnämnda år gruppen g) statorpare, stadträngar och daglönnare visade en stark ansvällning, förorsakad af den hastiga tillväxten af de lösa jordbruksarbetarnas antal (jfr. nedan sid. 322), *uppdelades denna grupp uti 1900 års yrkesräkning i två grupper*, nämligen dels statorpare, statare, stadträngar och gifta drängar samt dels öfriga jordbruksarbetare, d. v. s. dagakarlar och daglönnare. I öfrigt förblef indelningen år 1900 af den jordbruksidkande befolkningen densamma som åren 1880 och 1890.

5:o) Såsom ofvan under 3:o) anmärkts, har det befunnits lämpligt att låta de här publicerade utdragen af 1870—1900 årens yrkesräkningar ansluta sig till de officiella publikationerna, så att dessa sistnämndas slutsummor öfver jordbruksbefolkningen blifva återgifna. Af i hufvudtexten angifna skäl böra emellertid vid jämförande öfversikter med tiden före 1870, till jordbruksbefolkningen åren 1870—1900 jämväl föras två i de officiella publikationerna för dessa år icke till denna befolkning räknade grupper af allmogebefolkningen, nämligen *inhysehjon* och *födorådstagare*. Då det synes lämpligt att siffrorna öfver dessa grupper icke saknas bland rätabellerna, hafva dessa siffror tillfogats i form af *ett särskildt tillägg* till de här publicerade utdragen af 1870—1900 årens yrkesräkningar.

6:o) De i hufvudtexten innehållna procentsiffrorna öfver *folkmängdens fördelning på de fyra hufvudkategorierna* A) jordbruk med binärningar, B) industri och bergsbruk, C) handel och samfärdsel, D) allmän tjänst m. m., hafva hämtats ur 3:dje afdelningarna af den officiella befolkningsstatistiken för åren 1870, (sid. XLVII) 1880 (sid. xxxiv), 1890 (sid. XLVI) och 1900 (sid. XLI). I afseende å procentsiffrornas beräkning hänvisas till dessa ställen, särskildt 3:dje afd. af 1890 års befolkningsstatistik (sid. XLIV).

9. **Allmänna anmärkningar om yrkesräkningarna åren 1751—1900.** Det har framgått af ofvanstående redogörelse för de vid utförandet och bearbetningen af de svenska yrkesräkningarna följda principerna, att dessa principer hafva varit ganska växlande och att materialet företer åtskilliga brister såsom underlag för en statistisk-historisk studie af den jordbruksidkande befolkningen i Sverige.

Af de ofvan gjorda anmärkningarna rörande de grundsatser, hvilka följts vid de här publicerade utdragen öfver den i *jordbruk med binärningar sysselsatta folkmängden*, har i afseende å *slutsummorna öfver denna folkmängd* särskildt framgått följande:

1:o) För tiden 1751—72 omfatta våra tabeller endast allmogeklassen. Jordbruksidkande personer, tillhörande andra ståndsklasser, blifva icke medtagna; icke heller i jordbruket sysselsatt tjänstefolk till sådana personer.

2:o) För tiden 1775—1800 finnas jämte allmogeklassen upptagna »adel och ståndspersoner som idka landtbruk eller i allmänhet landtmannanärningar», hvarjämte tjänstehjonen äfven hos ståndspersoner af alla på landet boende stånd» äro hopräknade med tjänstehjonen hos allmogden. För tiden 1775—1800 torde därför i slutsummorna öfver den i jordbruket sysselsatta folkmängden icke några viktigare kategorier af denna vara utslutna. Emellertid lida, såsom påpekats, dessa sammandrag af förekommande dubbelräkningar.

3:o) För tiden 1805—35 saknas ånyo specificerade siffror öfver jordbrukande personer utom allmogeklassen. Det finnes visserligen en kolumn »änkor efter ståndspersoner som sköta landtbruk» och under perioden 1825—35 dessutom en kolumn »gästgivarare med jordbruk m. fl.»; men ifrågakvarande ståndspersoner själfva, såsom possessiönater, arrendatorer m. fl., äro inräknade i gruppen »ur tjänst gångna m. fl. personer». Äfven ur tjänst gångna, men icke jordbrukande personer samt deras familjemedlemmar blifva därför i våra tabeller medtagna, hvilket innebär en oegentlighet, i synnerhet åren 1805 och 1810, då ingen skillnad kan göras mellan landsbygden och städerna.

4:o) För tiden 1805—20 tillkommer ytterligare, att våra siffror öfver den kvinnliga i jordbruket sysselsatta tjänsteklassen jämväl komma att innesluta pigor och tjänsteflickor som icke äro sysselsatta i jordbruket. Särskildt ären 1805 och 1810, då ingen skillnad kan göras mellan landsbygden och städerna, innebär detta en afsevärd oegentlighet.

5:o) För tiden 1840—50 finnes änyo, liksom 1775—1800, jämte allmogeklassen, specifikation öfver jordbrukande ståndspersoner af olika slag med deras familjemedlemmar, äfvensom i jordbruket sysselsatt betjäning till sådana ståndspersoner med familjemedlemmar (de senares barn dock hopslagna med allmogens). Slutsummorna för dessa år öfver den i jordbruket sysselsatta folkmängden torde af dessa och andra skäl vara de tillförlitligaste som finnas före år 1870.

6:o) För åren 1855 och 1860 finnas endast uppgifter om antalet af hufvudpersoner, och slutsiffror öfver den i jordbruket sysselsatta folkmängden saknas. Bland nämnda hufvudpersoner äro emellertid jordbrukande personer utom allmogeklassen äfven upptagna; år 1860 äro dessa f. ö. sammanslagna med hemmansägareklassen. År 1860 består äfven den mindre oegentlighet, att i sågverksrörelsen sysselsatta personer ingå i våra slutsummor.

7:o) För tiden 1870—1900 omfatta slutsummorna öfver den i jordbruket med binärningar sysselsatta folkmängden de kategorier, såväl af allmogen som af andra stånd, hvilka skäligen kunna föras hit; dock med undantag af grupperna af inhysesshjon och födorådstagare, hvilka åtminstone vid historiska jämförelser böra räknas till jordbruksbefolkningen. Siffrorna öfver dessa båda grupper äro därför i sammandragstabellerna A, B, F och G äfvensom i tabellerna i hufvudtexten, hopadderade med slutsummorna i råtabellerna. — Någon skillnad mellan jordbrukande ståndspersoner samt hemmansägare och brukare af allmogeklassen göres år 1870 alls icke, och åren 1880—1900 endast i rikssummorna. År 1870 består, liksom år 1860, den mindre oegentlighet, att äfven i sågverksrörelsen sysselsatta personer ingå i våra slutsummor.

Dessa anmärkningar 1:o)—7:o) böra beaktas vid alla de tillfällen, då framställningen i hufvudtexten afhandlar *slutsummorna öfver den i jordbruket med binärningar sysselsatta folkmängden*. De innehålla äfven de erforderliga förklaringarna till sammandragstabellerna A och B.

Om således redan slutsummorna öfver den i jordbruket sysselsatta folkmängden under tiden 1751—1900 måste begagnas med åtskilliga reservationer, så är detta än mer fallet i afseende å siffrorna öfver *folkmängden inom de olika kategorierna af den jordbruksidkande befolkningen*. Det har härvidlag af hvad ofvan är anfördt särskildt framgått följande:

1:o) Endast under perioderna 1775—1800 och 1840—55 samt, i afseende å rikssummorna, under perioden 1880—1900 är det möjligt att särskilja allmogeklassen från öfriga i jordbruket sysselsatta personer. Under perioderna 1751—72 och 1805—35 antingen saknas alla siffror öfver de senare eller äro dessa siffror ofullständiga (jfr ofvan). Åren 1860 och 1870 äro nämnda personer inräknade bland allmogeklassen. — Af dessa skäl har ingen separat tabell utarbetats öfver den egentliga allmogeklassens storlek 1751—1900, hvilket äfven göres mindre påkalladt af de skäl, att de jordbrukande ståndspersonernas antal ända fram till de senare årtiondena var relativt mycket litet i förhållande till allmogens och att särskiljandet dememellan åren 1880—1900 har varit synnerligen bristfälligt.

2:o) För tiden 1751—72 kan ingen skillnad göras mellan hemmansägareklassens, torpareklassens samt backstugu- och inhysesshjonklassernas barn och andra familjemedlemmar än hustrur. Icke heller kan för denna tid tjänsteklassen separeras från de öfriga kategorierna af allmogeklassen.

3:o) För tiden 1775—1800 är däremot ett fullständigt särskiljande möjligt mellan a) hemmansägareklassen, inkl. familjemedlemmar; b) torpareklassen, inkl. dito; c) backstugu- och inhysesshjonklasserna, inkl. dito; d) tjänsteklassen på landsbygden, inkl. dito.

4:o) För tiden 1805—35 åter saknas möjlighet att särskilja hustrur eller barn till de olika kategorierna af allmogeklassen, då hustrur, resp. barn till samtliga dessa kategorier äro sammanslagna med hvarandra; icke heller kan tjänsteklassen separeras från allmogens hemmavarande barn (jfr nedan).

5:o) Särskilda diskontinuiteter föranledas under tiden 1805—50 af de till allmogeklassen hörande änkor. Under tiden 1805—20 delades dessa i tre grupper, nämligen »bondeänkor som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel», »änkor som lefva hos sina barn» samt öfriga änkor. De sistnämnda torde hafva hopslagits med hustrurna af allmogeklassen; åtminstone angafs detta i länsammandragen hafva varit fallet åren 1805 och 1810. För de två förstnämnda funnos särskilda kolumner. Under tiden fr. o. m. 1825 slopades emellertid kolumnen »änkor, som lefva hos sina barn», och torde dessa änkor, åtminstone 1825—35, hafva hopräknats med hustrurna af allmogeklassen.

»Bondeänkorna, som ännu hafva gårdsskötsel» kvarstodo däremot såsom särskild grupp t. o. m. år 1850.

6:o) År 1840 är ånyo någon, om ock ofullständig, specifikation möjlig af familjemedlemmarna till de olika kategorierna af allmogeklassen. De fyra grupperna af hustrur till backstuguhjonen, till inhysheshjonen, till »söner af bönder, torpare m. fl. i allmogens tjänst» samt till »äldriga bönder och torpare» kunna nämligen särskiljas från hvarandra samt från hustrurna till alla de öfriga kategorierna af allmogen. Dessa sistnämnda äro emellertid sammanslagna i en grupp. Änkorna och barnen, tillhörande backstugu- och inhysheshjonklasserna, kunna likaledes särskiljas från änkorna, resp. barnen till de öfriga kategorierna af allmogen.

7:o) Åren 1845 och 1850 är en fullständig specifikation af hustrurna till de olika kategorierna af allmogeklassen möjlig. Om änkorna och barnen gäller däremot hvad ofvan under 6:o) är nämnt.

8:o) Åren 1855 och 1860 saknas alla siffror om antalet af familjemedlemmar.

9:o) För tiden 1870—1900 finnes en genomförd specifikation af familjemedlemmar, biträden och tjänstehjon inom enhver af de olika kategorierna af den i jordbruket sysselsatta folkmängden.

Det framgår af dessa anmärkningar 1:o)—9:o), att endast under perioderna 1775—1800 samt 1870—1900 beräkningar äro möjliga öfver *totalantalet af hemmansägareklassen, torpareklassen o. s. v.* Det har under sådana förhållanden icke ansetts erforderligt att upplägga särskilda separattabeller häröfver, utan inrymmas de därom tillgängliga siffrorna uti hufvudtexten.

I afseende däremot *af antalet af hufvudpersoner inom olika kategorier af allmogeklassen* är det föreliggande materialet af den största användbarheten. Dessa uppgifter äro äfven för de härvarande undersökningarna af den största betydelsen. Det framgår härvidlag af hvad ofvan är anfördt följande.

1:o) Öfver antalet af hufvudpersoner inom *hemmansägare- och hemmansbrukareklassen* finnes för hela perioden 1751—1900 en fortlöpande statistik. Under tiden 1751—1772 är visserligen icke angifvet, att det uppgifna antalet af manliga »seminanter» motsvarade antalet af manliga hufvudpersoner; men utan större fel kan detta antagas (jfr. ofvan sid. 306). Under tiden 1775—1800 kan antalet af gifta män + änklingar inom bondeklassen rätt nära antagas hafva motsvarat antalet af manliga hufvudpersoner (jfr. ofvan sid. 309). Det blir alltså de kvinnliga hufvudpersonerna, hvilka under tiden 1751—1800 blifva lämnade ur räkningen; en oegentlighet dock utan allt för stor betydelse. Under perioden 1805—50 finnas särskilda kolumner för de manliga hufvudpersonerna. Åren 1840—50 äro dock dessa uppdelade uti a) gifta män samt b) änklingar och ogifta män, men det synes af yrkesräkningarnas plan dessa år framgå, att a) + b) motsvarade antalet af manliga hufvudpersoner. För de kvinnliga hufvudpersonerna redovisades under denna samma period 1805—50 uti kolumnen »bondeänkor, som ännu hafva hushåll och gårdsskötsel» hvarjämte under perioden 1825—50 fanns en kolumn »ogifta kvinnor, skrifna för landtbruk». Åren 1855 och 1860 redovisades uteslutande för hufvudpersoner; gifta män + änklingar och ogifta män motsvarade alltså dessa år antalet af manliga hufvudpersoner. År 1855 saknas siffror om kvinnliga hufvudpersoner, men år 1860 äro dessa de i tabellerna upptagna gifta kvinnor + änkor och ogifta kvinnor. Fr. o. m. 1870 slutligen finnas manliga, resp. kvinnliga hufvudpersoner särskildt upptagna.

Dessa anmärkningar gifva förklaringen till sammandragstabellen C.

2:o) Under perioden 1805—55 kan skillnad göras mellan *hemmansägare* samt *bönder, brukande andras hemman*. Under perioden 1880—1900 kan detta ske i afseende å rikssummorna. I öfrigt kan under perioden 1860—1900 skillnad göras mellan jordägare i allmänhet samt brukare af andras jord i allmänhet. För hela perioden 1805—1900 kan alltså fås en tämligen god föreställning om proportionen mellan den själfägande jordbrukareklassen samt arrendatorerna och brukarna af andras hemman.

3:o) Hvad ofvan under 1:o) är nämnt om hufvudpersonerna af *hemmansägareklassen* gäller äfven om hufvudpersonerna af *torpareklassen*. En fortlöpande statistik kan 1751—1900 erhållas öfver dessa: omfattande 1751—72 »torpare med utsäde», 1775—1820 »torpare», 1825—1900 »jordtorpare». Endast finnas 1805—50 inga emot »bondeänkorna, som ännu hafva gårdsskötsel», svarande siffror öfver antalet af kvinnliga hufvudpersoner inom torpareklassen. Dessa anmärkningar i förening med hvad under 1:o) är anfördt gifva förklaringen till sammandragstabellen D.

4:o) Hvad ofvan under 1:o) är nämnt om hufvudpersonerna af *hemmansägareklassen* gäller likaledes i hufvudsak om hufvudpersonerna såväl af *backstugusittareklassen* som af *inhysheshjonklassen*. En tämligen fortlöpande statistik kan 1751—1900 erhållas öfver dessa. Under perioden 1751—72 sammanfalla hufvudpersonerna af backstuguklassen med mankötet inom gruppen »torpare utan utsäde»; hufvudpersonerna af inhysheshjonklassen med mankötet inom gruppen »friskt inhyse- och gatuhusfolk på

landet». Det bräckliga dito torde böra föras till fattigklassen. Under perioden 1775—1800 äro hufvudpersonerna af de båda klasserna ifråga sammanslagna med hvarandra samt utgöras af gifta män + änklingar inom gruppen »arbetsföra backstugu-, inhysesfolk och gatuhusmän eller fria arbetare å landsbygden, som hafva eget bo». Under perioden 1805—35 redovisas i kolumnerna »arbetsföra backstuguhjon» samt »arbetsföra inhysesmän» för hufvudpersonerna inom enhvar af de båda kategorierna särskildt. Detsamma gäller för perioden 1840—50; kolumnerna »vanföra backstuguhjon» och »vanföra inhysesjon» böra nämligen räknas till fattigklassen (jfr. ofvan). Under denna period 1840—50 finnas äfven siffror öfver antalet af »änkor, som äro backstugu- och inhysesjon». År 1855 äro hufvudpersonerna af de båda kategorierna, liksom under perioden 1775—1800, sammanslagna med hvarandra. År 1860 saknas alla uppgifter om dessa folkklasser, då de vid bearbetningen af denna yrkesräkning icke betraktades såsom yrkesutöfvare. Fr. o. m. 1870 åter finnas specificerade uppgifter om hufvudpersonerna inom enhvar af de båda kategorierna.

Uti sammandragstabellen E) äro i enlighet med hvad nu är anfördt de manliga hufvudpersonerna uträknade inom de båda kategorierna ifråga samt dessa hufvudpersoner sammanräknade med hvarandra i en grupp.

5:o) Under perioderna 1825—55 samt 1870—1900 finnas siffror öfver antalet af hufvudpersoner inom *statorpareklassen*. Åren 1870—90 inräknades emellertid bland dessa jämväl statdrängar och daglönare, så att siffrorna för dessa år, och i synnerhet för år 1890, äro föga jämförliga med dem för tiden 1825—55. Uti 1900 års yrkesräkning redovisas emellertid ånyo särskildt för hufvudpersonerna af den egentliga statorpareklassen, och dessa siffror äro jämförliga med dem från tiden 1825—55.

6:o) I afseende å den i *jordbruket sysselsatta tjänsteklassen* är redan anmärkt att denna under perioden 1751—72 icke kan skiljas från hemmansägareklassens familjemedlemmar, under perioden 1775—1800 däremot finnes särskildt specificerad. Under perioden 1805—50 redovisas för drängarna i allmogens tjänst uti kolumnerna »bond-drängar» samt »gossar»; 1825—50 angifves uttryckligen att till de förra räknas drängar öfver 15 år, till de senare gossar mellan 10 och 15 år. Under perioden 1805—20 redovisas för pigklassen uti kolumnerna »pigor» och »tjänsteflickor»; det är ofvan anmärkt, att den oegentligheten härvid är oundviklig, att jämväl pigor och tjänsteflickor, som icke voro sysselsatta i jordbruket, blifva medtagna i våra tabeller. Under perioden 1825—50 redovisas för pigklassen i allmogens tjänst uti kolumnerna »bondöttrar och pigor i allmogens tjänst öfver 15 år» samt »dito mellan 10 och 15 år». Under perioden 1840—50 tillkom, jämte förenämnda kolumner, en kolumn för »i jordbruket sysselsatt manlig betjäning till ståndspersoner», med hustrur; uti denna grupp ingick emellertid icke endast lagstadda drängar utan äfven andra personer såsom inspektorer, fogdar o. s. v. Medan alltså under perioden 1775—1800 tjänstehjonen *såväl hos allmogen som hos ståndspersoner* blifva medtagna, är detta under perioden 1800—50 i afseende å pigorna endast fallet under perioden 1805—20 och i afseende å drängarna endast under perioden 1840—50. Drängarna under perioden 1805—35 samt pigorna under perioden 1825—50 blifva *endast medtagna i den mån de voro i allmogens tjänst*. — Uti 1855 års yrkesräkning redovisas för den manliga tjänsteklassen uti kolumnerna jordbrukande ståndspersoners biträden samt biträden till hufvudpersonerna inom de olika kategorierna af allmogeklassen. Uti 1860 års yrkesräkning redovisas för såväl den manliga som den kvinnliga tjänsteklassen uti kolumnen »öfriga biträden vid landtbruket». — Uti 1870—1900 årens yrkesräkningar redovisas för tjänsteklassen uti kolumnerna »tjänstehjon», hvilka innehållas inom hvarje hufvudgrupp af den jordbruksidkande befolkningen.

Hvad i öfrigt beträffar *särskiljandet mellan tjänsteklassen och allmogens hemmavarande barn*, behandlas denna fråga i hufvudtexten. I afseende å sammandragstabellerna F och G hänvisas äfven till hufvudtexten.

7:o) För *daglönareklassen inom jordbruket* redovisas icke i de äldre yrkesräkningarna, då denna folkkategori enligt äldre lagstiftning icke ägde laga försvar och dess egentliga tillväxt tillhör senare tid. De lösa jordbruksarbetarna torde före 1870 hafva inräknats, antingen bland backstugusittare eller inhysesjon eller och bland statorpare. Uti 1870—90 årens yrkesräkningar inräknades de bland statorparna, hvilket, såsom ofvan anmärkts, hade till följd en stark ansvällning dessa år af denna kategori. Då det vid 1890 års yrkesräkning blifvit påtagligt, att en betydande oegentlighet härigenom uppstod, specificerades uti 1900 års yrkesräkning dagkarlar och daglönare uti en särskild kategori. Först detta år kan alltså denna grupp af landsbygdens arbetsfolk särskiljas från öfriga kategorier af tjänsteklassen.

8:o) De här ofvan omnämnda kategorierna af den i jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden äro de numeriskt viktigaste. Därtill komma emellertid åtskilliga mindre grupper. Under hela perioden 1751—1900 redovisas sålunda för *fiskare*

och *skärbönder*; 1751—72 uti kolumnen »strandsittare och sjöfaret friskt folk»; 1775—1800 uti kolumnen »fiskare och skärkarlar»; 1805—20 uti kolumnen »skärbönder och fiskare»; 1825—55 uti kolumnen »skärbönder»; 1860—1900 uti kolumnen »fiskare».

9:o) Under perioden 1775—1900 redovisas för kategorien *nybyggare*. Under perioden 1805—55 angäfvos dessa vara »nybyggare sedan sista kvinkvennum», d. v. s. de dessförinnan upptagna nybyggena förutsattes hafva blifvit skattlagda till hemman.

10:o) Under perioden 1825—35 samt år 1855 redovisades särskildt för kategorien *bergsmän, som idka jordbruk*.

11:) Under perioden 1825—55 redovisades särskildt för kategorien *bergskattetorp*.

12:o) Under perioden 1775—1850 redovisades särskildt för *manliga undantagshjon*: 1775—1800 uti kolumnen »gammalt husbondefolk på landsbygden, som på ålderdomen sitta hos sina barn eller andra»; 1805—50 uti kolumnen »åldriga och bräckliga bönder och torpare». Under perioden 1775—1820 redovisades jämväl för *kvinnliga undantagshjon*: 1775—1800 uti samma kolumner som nyss nämndes; 1805—20 uti kolumnen »änkor, som lefva hos sina barn». Under perioden 1870—1900 finnes en specificerad statistik öfver denna grupp, nu kallad *födorädstagare*.

13:o) Under perioden 1751—72 samt, med undantag af år 1860, perioden 1805—1900 finnas siffror öfver antalet af *lappar, vallhjon* m. fl.

14:o) Under perioden 1860—1900 finnas specificerade tre särskilda grupper, nämligen a) *landtbruksinspektorer, bokhållare, rättare m. fl.*, b) *idkare af trädgårdsskötsel*, fr. o. m. 1870 med biträden, c) *idkare af mejerirörelse utan förening med jordbruk*, fr. o. m. 1870 med biträden. Af dessa voro de under a) nämnda åren 1840—50 hopräknade med öfrig i jordbruket sysselsatt betjäning till ståndspersoner (jfr otfvan under 6:o); de under b) och c) nämnda kategorierna funnos icke förut specificerade.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a document.

Large area of extremely faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

z B 26/10-73:10

Af Emigrationsutredningens utlåtande hafva hittills i tryck utkommit

(augusti 1909):

- Bilaga I. **Utvandringslagstiftning.** Öfersikt af dess utveckling och nuvarande beskaffenhet i Europas olika stater.
- Bilaga II. **Utvandringsväsendet i Sverige.** Öfersikt af gällande författningar och deras tillämpning.
- Bilaga VII. **Utvandrarnes egna uppgifter.** Upplysningar inhemtade genom Emigrationsutredningens agenter äfvensom Bref från svenskar i Amerika.
- Af Bilaga VIII. **Bygdeundersökningar:** 2. Jösse härad i Värmland. — 3. Vedbo och Nordmarks härad. — 4. Sundals, Nordals och Valbo härad. — 5. Väne, Flundre, Bjärke och Ale härad. — 6. Öland.
- Bilaga IX. **Den jordbruksidkande befolkningen i Sverige 1751—1900.** Statistisk-demografisk studie på grundval af de svenska yrkesräkningarna.
- Bilaga XI. **Torpare-, backstugu- och inhyseklasserna.** Öfersikt af deras uppkomst, tillväxt och aftagande med särskild hänsyn till torparklassens undergräfvande.
- Bilaga XIV. **Småbruksrörelsen i främmande länder.** Småbruksrörelsen å de brittiska öarna samt inre kolonisationen i Preussen och Förenta staterna.
- Bilaga XV. **Arbetsmetoder i Amerika.** Arbetsintensitet och verkstadsorganisation. Arbetsmetoder inom verkstads- och maskinindustrien.
- Bilaga XVII. **Utdrag ur inkomna utlåtanden.** Uttalanden af hushållningssällskapen, skogsstaten, kronolänsmän, pastorsämbeten och provinsialläkare.

Under uppsättning äro:

- Bilaga III. Mormonvärfningen. — Bilaga IV. Utvandringsstatistik. — Bilaga V. Bygdestatistik. — Bilaga X. Jordmobiliseringen och bondeklassens undergräfvande. — Bilaga XII. Jordfördelningen och landsbygdens affolkning. — Bilaga XVI. Folklynnet och utvandringen. — Bilaga XX. Svenskarna i utlandet.
-